

**T.C.
SAKARYA ÜNİVERSİTESİ
SOSYAL BİLİMLER ENSTİTÜSÜ**

**“KAZAK HALK EDEBİYATI AYTIS I”/ GİRİŞ – METİN
– AKTARMA - DİZİN**

YÜKSEK LİSANS TEZİ

Zhanat BOTABAYEVA

**Enstitü Anabilim Dalı: Türk Dili ve Edebiyatı
Enstitü Bilim Dalı: Yeni Türk Dili**

Tez Danışmanı: Prof. Dr. M. Mehdi ERGÜZEL

HAZİRAN-2008

T.C.
SAKARYA ÜNİVERSİTESİ
SOSYAL BİLİMLER ENSTİTÜSÜ

“KAZAK HALK EDEBİYATI AYTIS I”/ GİRİŞ – METİN
– AKTARMA - DİZİN

YÜKSEK LİSANS TEZİ

Zhanat BOTABAYEVA

Enstitü Anabilim Dalı : Türk Dili ve Edebiyatı
Enstitü Bilim Dalı : Yeni Türk Dili

Bu tez 11 /06 /2008 tarihinde aşağıdaki jüri tarafından oybirliği ile kabul edilmiştir.

Jüri Başkanı

- Kabul
 Red
 Düzeltme

Jüri Üyesi

- Kabul
 Red
 Düzeltme

Jüri Üyesi

- Kabul
 Red
 Düzeltme

BEYAN

Bu tezin yazılmasında bilimsel ahlak kurallarına uyulduğu, başkalarının eserlerinden yararlanılması durumunda bilimsel normlara uygun olarak atıfta bulunduğunu, kullanılan verilerde herhangi bir tahrifat yapılmadığını, tezin herhangi bir kısmının bu üniversite veya başka bir üniversitedeki başka bir tez çalışması olarak sunulmadığını beyan ederim.

Zhanat BOTABAYEVA

02/ 05/ 2008

ÖNSÖZ

İnsan hayatının vazgeçilmez bir parçası olan dil, insanlar arasında anlaşmayı sağlayan bir araçtır. İnsanlar duygularını, fikirlerini, sorunlarını birbirine aktarmak için dil denilen araca başvururlar.

Türk milleti yüzyıllar boyu geniş bir coğrafyada devletler yıkıp, devletler kurarak varlığını sürdürürken tarihlerini, kültürlerini, gelecekteki umutlarını dile getiren birçok eserler de ortaya koymuştur.

Yıllardır birbirinden uzak yaşayan Türk Dünyasının aydınları, bin dokuz yüz doksanlı yıllardan sonra birbirine yaklaşma ve birbirini yakından tanıma fırsatını bulmuştur. Türklerde dil ve kültür birliği için gösterilecek faaliyet kültürel iletişimin sağlanmasıdır.

Bu çalışmanın giriş bölümünde önce Kazak Türkçesinde “Atışma” hakkında çeşitli açıklamalara değinilmiş, ardından “Kazak Halk Edebiyatı – Aytıs I” kitabının Türkiye Türkçesine aktarılması, transkripsiyonu verilmiştir. En son kısımda bu kitabın dizini bulunmaktadır. Ayrıca metinde geçen anlamı bilinmeyen kelimelerden oluşan sözlük hazırlanmıştır. Bu kelimeler metinde yıldız işareti ile belgilendi ve sözlükte açıklaması verildi.

Bu çalışmanın hazırlanmasında yardımlarını esirgemeyen değerli danışman hocam Prof. Dr. M. Mehdi ERGÜZEL’e en içten teşekkürlerimi bir borç bilirim, saygılarımı sunarım.

Bu çalışma boyunca benden her türlü yardımını esirgemeyen hocalarıma, Kazakistan’daki hocalarıma, bana gösterdikleri sabır ve sonsuz sevgi için aileme, arkadaşlarıma teşekkür ederim, sevgilerimi sunarım.

Esentepe, Mayıs 2008

Zhanat BOTABAYEVA

İÇİNDEKİLER

ÖZET.....	iii
SUMMARY.....	iv
GİRİŞ.....	1
BÖLÜM 1: AYTIS (ATIŞMA).....	11
1.1. Aytıs (Atışma) hakkında genel bilgi.....	11
1.2. Aytıs (Atışma) Türleri.....	14
1.2.1. Yar – Yar.....	15
1.2.2. Badik.....	15
1.2.3. Kız ile Yiğit Atışması.....	16
1.2.4. Din Atışması.....	16
1.2.5. Bulmaca Atışması.....	17
1.2.6. Ozanlar Atışması.....	17
1.3. Diğer Türk Topluluklarında Atışma.....	19
1.4. SSBC Dönemindeki Atışma.....	21
BÖLÜM 2: KAZAKÇA METİN VE TÜRKİYE TÜRKÇESİNE AKTARMA.....	22
2.1. Aytıstar Tuvralı (Atışmalar Hakkında).....	22
2.2. Salt - Ädet Aytıstarı (Örf Adet Atışmaları).....	39
2.3. Qayımdasuv.....	66
2.4. Qağısuvlar (Sataşmalar).....	241
2.5. Tüsinikteme (Açıklama).....	284
2.6. Aytıslarda Geçen İkilemeler (Kos sözder).....	300
2.7. Aytıslarda Geçen Fiiller.....	302
2.7.1. Yazımı ve manası Türkiye Türkçesi ile aynı olan fiiller.....	302
2.7.2. Bir ses değişmesi farkıyla Türkiye Türkçesinde de bulunan fiiller.....	303
2.7.3. İki ses değişmesi farkıyla Türkiye Türkçesinde de bulunan fiiller.....	304
2.7.4. Türkiye Türkçesinde olmayan ve ikiden fazla ses değişimi bulunan fiiller.....	305
2.8. Qısqaşa Sözdik (Kısa Sözlük).....	309

BÖLÜM 3: DİZİN.....	314
SONUÇ.....	541
KAYNAKLAR.....	542
EKLER.....	.....
ÖZGEÇMİŞ.....	550

Tezin başlığı: “Kazak Halk Edebiyatı – Aytıs I”/ Giriş - Metin- Aktarma - Dizin	
Tezin yazarı: Zhanat Botabayeva	Danışman: Prof. Dr. M. Mehdi Ergüzel
Kabul Tarihi: 11.06.2008	Sayfa Sayısı: iv(ön kısım)+550(tez)
Ana Bilim Dalı: Türk Dili ve Edebiyatı	Bilim Dalı: Yeni Türk Dili
<p>Türk dünyasının kültür varlığının önde gelen unsurlarından biri âşıklık geleneğidir. Bu gelenek Türk cumhuriyetleri ve topluluklarında ortak bir mirastır.</p> <p>Biz bu çalışmamızda atalarımızdan bu güne kadar gelen gelenek “Aytıs” yanı atışma hakkındaki “Kazak Halk Edebiyatı Aytıs I” kitabını ele aldık. İncelememizde bu metnin transkripsiyon ve aktarmasını vererek, atışma ve atışma türleri üzerine genel bilgiler verdik.</p> <p>İkinci olarak da dizin çalışması yaptık. Bu dizinde bir kelimenin hangi sayfada ve kaç kez tekrarlandığını verdik. Çalışmamız incelenirken bir kelimenin hangi satırda geçtiğini bulabilmek için “Kazak Halk Edebiyatı Aytıs I” kitabının metin kısmında satır numarası verilen yere bakılmalıdır.</p> <p>Ek olarak bu kitapta adı geçen yazarlar, yazarların hayatı hakkında açıklama ve anlamı bilinmeyen kelimelerden hazırlanan sözlüğü sunduk.</p>	
Anahtar kelimeler: Türkiye Türkçesi ve Kazak Türkçesi, Atışma	

The Title of The Thesis: “Kazak Folk Literature Aytıs I”/Introduction - Text – Quotation - Index	
Written by: Zhanat Botabayeva	Consultant: Prof. Dr. M. Mehdi Ergüzel
The Date of Acceptance: 11.06.2008	Number of Page: iv(Front side)+550(Thesis)
Branch of Science: Turkish Language and Literature	Science: New Turkish Language
<p>The Minstrely Custom is one of the heading customs of cultural assets in Turk-World. This custom is a common heritage in Turkic Republics and the communities.</p> <p>In this study, till today from our ancestors, we deal with the book “Kazak Folk Literature Aytıs -I-“ I mean about “cross talk”. We gave general information about “cross talk and kinds of “cross talk” by giving the transcription of this text and quotation, in our investigation.</p> <p>Secondly, we had a study on an index. We mentioned in this index how many times and in which page a word repeats. It must be taken a look in the text section of the book “Kazak Folk Literature Aytıs –I-“ while our study is investigated, to able to find which line a word is in.</p> <p>By way of addition, we presented a vocabulary prepared for unknown words and explanations about authors whose names were written and their lives in this book</p>	
Key Words: Kazak Turkish and Turkish Türkish, cross talk	

GİRİŞ

Dil yetisi, insan aklının ve şuurunun meyvesidir. Kâinattaki sesler, birbirine karşılık birbirinin aynı olmayan, büyük bir orkestranın bitmeyen bestesidir. “Hiçbir şey ifade etmeyen bir dizi ses, dil değildir. Dil, eklemli, sınırlanmış, ifade amacıyla örgülenmiş sesler dizisidir. İnsanlar, aralarındaki evrensel uyum sebebiyle anlaşılır. Çünkü hepsi aynı doğaya, aynı us, ruh ve duygu düzenine sahiptir, adeta, aynı tuşlara basıp aynı tellere dokunurlar.”

Dil anlamak, anlamak ve anlatmak için vardır. Dilin unsurları; asırların yoğurduğu mânâ sembolleri olan, içinde bir yığın hatırayı barındıran, hafızasında, ait olduğu milletin kültür kodlarını saklayan kelimelerdir (Ergüzel, 2007:71–72).

Türkler gelenekçi bir millettir. Geleneğe bağlılık, iş ve sanatın devam etmesinde önemli rol oynar. Geleneğin bir toplumun tüm kesimlerine yayılması, yüzyılı aşkın zamanı gerektirir.

Bugüne kadar yaşatabildiğimiz gelenekler içinde âşıklık geleneği, kültürümüz açısından mümtaz bir yere sahiptir. Çünkü bu gelenekle birlikte Türk milleti, kültürel değerlerini, sosyal yapısı ve yaşadığı hadiseleri günümüze yansıtma imkânı bulmuştur (Kaya, 2001:87).

Kültür tarihi içinde ozanlık geleneği ve ozanların önemli bir yeri vardır. Bunlar, tarih içinde mitolojiden aldıkları destek ve güçle destanların yaratılmasında rol oynamış, yaşadıkları dönem ve içinde buldukları toplumun sosyal, siyasal, kültürel ve dini hayatında etkili olmuşlardır. Bu güçlü oluşum, durağanlaşmamış, dünde kalmamış, halk biliminin dinamik yapısı içinde günümüze kadar gelmiş ve günümüzde de etkisini sürdürmektedir. Bu gelenek, ad değiştirerek günümüzde Türkiye’de “âşıklık geleneği”, Kırgızistan’da “akın ayıtış” ve Kazakistan’da ise “akındar ayıtısı” olarak yaşamaktadır.

Bu çalışma, eskiden beri süregelen Türk kültürünün ayrılmaz bir parçası olan atışmanın tarihteki yeri ve Kazak Türklerinde hala devam etmekte olan bu geleneğin önemini içermektedir. Bugünlerde de Kazakistan’da bu gelenek devam etmektedir. Kazak edebiyat tarihini atışmasız düşünmek mümkün değildir. Bütün tarih boyunca

ozanlar halk taraftarı olup, köy ileri gelenlerini sert bir şekilde eleştirebilen insanlar olmuştur. “Baş kesmek var, dil kesmek yok” atasözü de buradan gelmiş olmalıdır.

Atışmalar sadece ve sadece ozanlar tarafından yapılmıştır. Ozanlık geleneğinin, Türk edebiyatının ortaya çıkışıyla birlikte kültür tarihi içindeki yerini aldığı söylenebilir. Ali YAKICI; “Dede Korkut Kitabı’nda Görülen Ozan Tiplerinin Türkiye Sahası Âşıklık Geleneğinin Oluşumuna Etkisi” adlı makalesinde: “Ozanın, yaşadığı dönem ve coğrafyalarda içinde bulunduğu toplumların sosyal, siyasal ve dinî hayatında önemli görevler üstlendiği, birçok bakımdan toplumun önder kişisi olduğu, Türk kültürünün edebî oluşum ve gelişmesinde yerini aldığı bilim adamı ve araştırmacıların genel kabulleri arasında yer almaktadır” demiştir (Yakıcı, 2002: 40-47).

Araştırmanın Amacı

Bir toplumun pek çok özelliği; yaşayışı, geleneği, dünya görüşü, yaşam felsefesi, inançları, bilim, teknik ve sanata katkıları o toplumun diline yansır; o toplumun dilinden izlenebilir. Kısaca söylenecek olursa dil, aynı zamanda her yönüyle bir ulusun kültürünün aynasıdır; insanın ve uygarlığın en önemli belirtisi ve aracı dildir (Aksan, 2003:13).

Bu atışmaların yazıldığı zamanlardaki ozanların kullandığı kelime hazineleri o dilin zenginliğini ortaya koyar.

Türk tarihinde atışmanın önemini belirtmek ve bölgelerde hala devam etmekte olan atışmaların eski dönemdekilerden farkını ortaya çıkarmak, bu çalışmanın amaçlarından biridir.

Çalışmanın Önemi

Yaşayan Türk şivelerinden Kazak Türkçesinin sözlü halk edebiyatı eserlerini Türkiye Türkçesine kazandırarak aynı kökten gelen iki Türk topluluğunun söz zenginliğini ortaya koymak ve karşılaştırmalar yaparak yeni çalışmalar için malzeme hazırlamak bu çalışmanın odaklandığı önemi gösterir.

Çalışmanın Metodu

Çalışmamız “Kazak Halk Edebiyatı Aytıs I” kitabı üzerinde hazırlanmıştır. Bu çalışmada Kiril harfleriyle verilen metin Latin harflerine transkribe edilmiştir ve her satıra numara verilmiştir.

İnceleme, söz varlığını ortaya koyma bakımından kelime sayılarının gösterildiği dizin çalışması ile devam etmektedir. Bu çalışma hangi kelimenin hangi sıklıkta ve hangi satırda geçtiğini bulmak bakımından faydalı olacaktır. Dizin çalışmasında Cibakaya 2.2 programı kullanılmıştır. Bu kelimelerin kolay bulunması için numaralandırılmış metin ek olarak verilmiştir.

A. “KAZAK” Kelimesi Hakkında

Bugün Kazak Türklerinin yaşadığı ülke olan Kazakistan, Türkistan’ın geniş bozkırları ile eski Türk Anayurdu Altaylara kadar uzanan bir Türk cumhuriyetidir. Bu geniş bozkırda yaşayan halk “*Kazak*” diye adlandırılmaktadır.

Kazaklar, eskiden beri Turanlı göçebe bir halk diye gösterilmiştir. X. Asırda Bizans hükümdarları ve tarihçisi Konstantions Porfiregenetos, Kazakların bulunduğu yerden Kazahi diye bahsederken daha bin yıllarında Ferdevsi Şehname’sinde eski tarih kayıtlarına dayanarak bir Kazak hanı ve göçebe bir savaşı Kazak kavminden bahseder. Çingiz Han’ın oğulları zamanında da Kazaklardan bahsedilir ve Kazakların Coçı Han’a bağlı olduğu kabul edilir.

XVI. ve XVII. asırlarda Sibiry’a’yı ve Altay havalisini işgal eden Ruslar XVIII. asırda Türkistan’a yayılmış ve burada konuştukları dil ve yaşayışları bakımından Kırgızlara benzeyen Kazak Türklerine de Kırgız adını vermişlerdir.

Kazakların büyük şairi Abay “Kazak’ın Esasının Nereden Çıktığı Hakkında” isimli makalesinde bu hususta iki fikir ortaya koymuştur.

- 1) “Araplar göçebe halklara “**Huzağı**” demişlerdir”.
- 2) Eski zamanlarda bir han, göç etmekte olan bir kavmin (Kazakların) sırayla gitmekte olan develerini göstererek “İşte bunlar gerçekten *Kaz – ak*’mış” demiş. Bu sözleriyle han, göç etmekte olan Kazak göç kervanını dönen kazların sırayla uçmasına benzeterek “*Kaz – ak* gerçekten kazmış” demiş diyor.

A. Haydarov da “*Kazak*” sözünün bir kabile adından geldiğini söylemekte ve Kazakistan toprağında 5 ile 8. yüzyıllarda yaşayan “Az” kabilesinin adı olarak yorumlamaktadır (Kokıbasova, 2003:16 -19).

Prof. N. I. Vaselovski’nin taş basması “Doğu Tarihi Tahrirlerinde” “*Kazak*” kelimesi hakkında ancak “Kaza benzeyen insan, yani kuş gibi serbest” izahı vardır.

Gombocz’un mütalaası münasebetiyle Finlandiya Altaistlerinden Ramstedt, şayet *Hazar* ve *Kazak* isimlerini gerçekten *kaz-* “göç et-” fiilinden türetmek icabediyorsa, bunun menşe şeklinin *kas* olduğunu söylemiştir (Samoyloviç, 1957:95–97).

B. Kazak Türkçesi

Kazak Türkleri, Türk boylarının kuzey, yani Kıpçak koluna; Kazak Türkçesi de Kıpçak lehçe grubuna dâhil edilmektedir. Türk lehçeleri içerisinde en geniş sahada konuşulan Türk lehçesi Kazak Türkçesidir. Kazak Türkçesi, Kıpçak lehçelerinden en çok Karakalpak ve Nogay lehçeleriyle benzerlik göstermektedir.

Kazak Türkçesi, Kazak boyunun hayat şartları içerisinde, serbest bir gelişme imkânı bulmuştur. Kazak halkının büyük bir kısmının dini kültür merkezlerine uzak olması sebebiyle, din eğitimi küçük bir zümrenin dışına çıkmamıştır. Bu yüzden diğer Türk lehçelerine göre, Kazak Türkçesinde Arapça ve Farsçanın etkisi oldukça azdır. Arapça ve Farsçadan çok az etkilenen Kazak Türkçesi, özellikle son yüzyıllarda Rusçadan etkilenmiş ve kelimeler almıştır.

Kazak Türkleri 1923 yılına kadar Arap alfabesini kullanmıştır. 1928’de Latin alfabesine geçerler. 1940 yılında Kiril alfabesini kabul ederler ve şu anda da Kiril alfabesini kullanmaktadırlar (Buran, 2001:193 -194).

Kazak Türkçesinde 9 ünlü vardır: a, ä, e, ı, i, o, ö, u, ü. Görüldüğü gibi Türkiye Türkçesindeki 8 ünlüden farklı olarak Kazak Türkçesinde bir de açık ä ünlüsü bulunmaktadır. Bu ünlü a ile e arasındaki hafif vurgulu olarak söylenen seslidir.

Kazak Türkçesindeki ünsüzler şunlardır: b, g, ğ, d, j, z, y, k, q, l, m, n, ñ, p, r, s, t, w, f, x, h, ş. Rusça kelimelerde görülen B(V), Ё (Yo), Ц (Ts), Ч (Ç), Ш (Şç), Э (E), Ю (Yu), Я (Ya), Ъ, Ь işaretleri (Ercilasun, 2007:433).

1. Türkiye Türkçesindeki bütün ş’ler Kazak Türkçesinde s’dir: tös (döş), tös- (düşmek).
2. Türkiye Türkçesindeki bütün ç’ler Kazak Türkçesinde ş’dir: aş- (açmak)
3. Kelime başındaki bütün y’ler Kazakçada j’dir: jıl (yıl), jaz- (yazmak).
4. Türkçe asıllı kelimelerin başındaki bütün g’ler Kazak Türkçesinde k’dir: köz (göz), kir- (girmek).
5. Türkçe asıllı kelimelerin başındaki bütün d’ler Kazak Türkçesinde t’dir: til (dil), de- (demek).

6. Kalın ünlü ve tek heceli kelimelerin sonundaki bulunan ğ'lar Kazakçada v'dir: tav (dağ), bav (bağ).
7. "Varmak, vermek, var" kelimeleri Kazak Türkçesinde b iledir: bar-, ber-, bar.
8. Arapça kelimelerdeki ayın sesi, kelime başında ve ortasında ğ olur: ğılım (ilim), tabiğat (tabiat).
9. Arapça ve Farsçadan alınan kelimelerin başındaki h, ya düşer, ya q'ya döner: är (her), qazır (hazır, şimdi).
10. Hece sonunda bulunan rk, lk gibi sesler arasında ünlü türer: berik (berk), Türk (Türk) (Karşılaştırmalı Türk Lehçeleri Sözlüğü I,1991: 1047–1048).
11. Kazak Türkçesinde l ünsüzü, Türkiye Türkçesinden farklı olarak l, m, n, ñ ve z ünsüzlerinden sonra geldiğinde değişerek d olur. Bu değişme daha çok l ünsüzü ile başlayan eklerde (-lar, ler çokluk eki; -lıq, -lik ve -lı, -li isimden isim yapma ekleri; -la-, -le- isimden fiil yapma eki) görülür: jıldar (yıllar), adamdar (adamlar, *insanlar mânâsında*), teñizder (denizler), xandıq (hanlık).
12. Kazak Türkçesinde l ünsüzü, sedâsız (tonsuz) ünsüzlerden (k, q, p, s, ş, t) sonra geldiğinde değişerek t olur. Türkiye Türkçesinde böyle bir değişme görülmez. Bu değişme de daha çok l ile başlayan eklerde görülür: kitaptar (kitaplar), kiyikter (geyikler), dostıq (dostluk), quttı (kutlu), küşti (güçlü).
13. Kazak Türkçesinde m ünsüzü bir kısım sedâlı (tonlu) ünsüzlerden sonra geldiğinde değişerek b olur. Bu değişme özellikle m ünsüzü ile başlayan (-ma-, -me- fiilden olumsuz fiil yapma eki, -ma, -me soru eki) eklerde görülür. Bu ekler m, n, ñ, ve z sedâlı (tonlu) ünsüzlerinden sonra geldiğinde başlarındaki m'ler b'ye dönüşür: jazba (yazma), oyun ba? (oyun mu?), aldıñ ba? (aldın mı?), az ba? (az mı?).
14. Kazak Türkçesinde m ünsüzü, sedâsız (tonsuz) ünsüzlerden (k, q, p, s, ş, t) sonra geldiğinde değişerek p olur. Türkiye Türkçesinde böyle bir değişme görülmez. Bu değişme de özellikle m ile başlayan eklerde görülür: jetpis (yetmiş), atpa (atma), işpe (içme), aldıq pa? (aldık mı?), bos pa? (boş mu?), ağaş pa? (ağaç mı?), sağat pa? (saat mi?) (Tamir, 327–330).

C. Kazak Edebiyatı

Kazak Türklerinin kendine has, oldukça zengin bir halk edebiyatı vardır. Hayatın çeşitli dönemleri ile ilgili törenler, Kazaklar arasında çok canlı bir şekilde yaşamaktadır.

Kazaklarda halk türküsüne “jır” veya “ölen”, türkü söyleyen kimseye de “cırav” veya “ölenşi” denir. “Akın” adı verilen Kazak ozanları irticalen şiir söyler, diğer akınlarla atıştır, halk hikâyeleri anlatır, destanlar okurlar. Akınların atışmasına “aytısu” adı verilir.

Çağdaş Kazak Edebiyatı, XIX. yüzyılda başlar. Çağdaş edebiyat kendi arasında:

1. Hazırlık Dönemi (XIX. yüzyıl)
2. Hürriyet Dönemi (1905 – 1920 arası)
3. Sovyet dönemi (1920’den sonraki devir) olarak üç bölüme ayrılmıştır.

1. Hazırlık Dönemi: Rusların Kazakistan’ı istilası ile başlar ve Kazak edebiyatında roman, hikâye, tiyatro gibi yeni türler ortaya çıkar.

Hazırlık döneminin en önemli kişileri Abay Kunanbayulı, Çokan Velikanov ve Ibray Altınсарın’dır. Abay, Çağdaş Kazak Edebiyatının ve Dilinin kurucusu sayılır.

Ibray Altınсарın ilk Kazak eğitimcisidir. Folklorla yakından ilgilenmiştir; realist Kazak nesrinin kurucusudur. İlk kez Kazak Türkçesini resmi yazışmalarda kullanmış ve bu şiveyle ders kitapları yazmıştır.

2. Hürriyet Dönemi: 1905 yılında gerçekleşen Rus ihtilalinden sonra, hürriyet havasından faydalanan Kazak aydınları derhal teşkilatlanıp halka seslenmiş ve çeşitli basın yayın organları kurmuşlardır. Kazak Türkçesiyle çıkan Sirke gazetesi, İslamcı Aykap mecmuası, Kazakistan gazetesi, Kazak gazetesi, İşim Dalaşı ve Alaş gibi gazeteler milli şuurun canlanmasında önemli rol oynamışlardır. Daha çok milli konuların işlendiği bu dönemin önemli şair ve yazarları arasında Asfendiyer Köbeyulı, Sultan Mahmut Torayğırov, Ahmet Baytursınoğlu, Mağjan Cumabayev, Alihan Bökeyhan sayılabilir.

3. Sovyet Dönemi: 1920’den başlayarak devam eden dönemdir. 20 Ağustos 1919’da Ruslar, milli hükümeti yıkarak yerine Kazakistan Muhtar SSB Cumhuriyetini kurarlar.

Böylece Kazakistan'da Sosyalizm ve Komünizmin baskısı altında bir edebiyat ortaya çıkar. Bu yıllarda yeni rejime ayak uydurmayan milliyetçi sanatçılar 1937, 1938 ve 1939 katliamlarıyla öldürülürler. Yeni yetişen nesillere resmi ideoloji kabul ettirilir ve bu yolda eserler yazdırılır.

Bu dönemin önemli edipleri arasında Saken Seyfulin, Muhtar Avezov, Sabit Mukanov, Ğabiden Mustafin, Ğabit Musrepov, Tahavi Ahtanov gibi isimler önde gelir (Çağdaş Türk Lehçeleri 2001:194 -196).

Sözlü Edebiyat Hakkında Genel Bilgi

Kazak halkının medeni mirasının büyük bir bölümü halkın sözlü edebiyatından oluşur.

Okuma yazmanın olmadığı dönemlerde de Kazak halkı kendi yaşamı, siyasi hayatı, işi, sevinci ve üzüntüsü, dünya görüşü hakkında şiirler, destanlar, masallar, atasözleri üretmiş ve onları sözlü edebiyat halinde ortaya koymuştur. Bu yüzden bunlara halkın sözlü edebi eseri, bilgelik sözü, yani sözlü edebiyatı diyoruz.

Sözlü edebiyatı, folklor diye de adlandırıyoruz. Folklor - İngiliz sözüdür. Bu kelime halk yaratma kabiliyeti, halkın sözlü edebi eseri, halk bilgeliği manasını bildirir. Folklor, yeryüzündeki halkların hepsinde vardır. Halk arasından çıkan yetenekli, edebi sözlerin ustaları da kendi çalışmalarını sözle söyleyip, bir sonraki nesillere bırakmıştır. Onları arkadan gelen yeni nesiller birbirlerinden ezberleyip günümüze kadar getirmiştir.

Sözlü edebiyat, geçmiş zamanlardan bu güne kadar gelen bir mirastır. Bu konu hakkında Rusların ünlü eleştirmeni B. G. Belinskii: "Edebiyat Diyen Sözü'nün Genel Manası" adlı çalışmasında sözlü edebiyat ve yazılı edebiyat arasındaki farklılıkları da söyleyip, sözlü edebiyatın halkın eski zamanlardaki düşünce ve fikrinin meyvesi olduğunu belirtir. "Halk veya kabile, yazma sanatını bilmeyebilir, ama onun nazmının olmaması mümkün değildir." diye Belinskii sözlü edebiyatın çok eski olduğunu söyler.

Sözlü ve Yazılı Edebiyat Arasındaki Farklılıklar

Kazak Türklerinin ozanlık sanatı sözlü edebiyat ürünlerinden edebiyata kavuştuğu dönem olan XIX. asrın sonu ve XX. asrın başı olarak tanımlanıyor (Abdikalıkova, 2003:20).

B. G. Belinskii sözü edilen çalışmasında ve “Edebiyatın Türleri” adlı makalesinde sözlü ve yazılı edebiyatın arasındaki farklılıkları sıralamıştır.

Belinskii’ye göre: sözlü edebiyatın en önemli farkı eserin yazarının olmamasıdır. B. G. Bilinskii’ye göre: “...Sözlü edebiyatı ele alacak olursak, onun belli bir yazarı yoktur, çünkü sözlü edebiyatın yazarı halktır. Halkın veya bir soyun iç ve dış yaşantılarını hiç değiştirmeden, olduğu gibi gösteren sıradan bir şiiri veya destanları çıkaran kimler idi, bunu kimse bilmiyor... gibi. Yazılı edebiyata bakarsak, sözlü edebiyata göre çok daha farklı bir durum ortaya çıkıyor: Onun yazarı halk değildir, onun yazarları halk ruhunu her yönüyle kendi düşüncesi halinde bildiren bir insandır.”

Sözlü edebiyatın başka bir farklılığı da sözlü edebiyat eserlerinin çok çeşitli olmasıdır. Bunun sebebi eserlerin sözle çıkarılıp, halk arasında ağızdan ağza söylenerek tartılmasıdır, diyebiliriz. Yani bir eserin toplulukta söylenip, daha sonra dinleyiciler tarafından başka bir yerde bazı yerleri değiştirilerek, kendi sözleri katılarak söylenmesidir. Böylece o eserin birkaç türü meydana çıkıyor. Yazılı edebiyatta bunun gibi olaylarla karşılaşmıyoruz. Çünkü her yazar (ozan), eserini kendi adları ile yayınlıyor. Hangi eseri kimin yazdığı ve tarihi belli oluyor.

Sözlü edebiyatın bir başka farklılığı da, sözlü edebiyatta kalıplaşmış sözlere ve cümlelere çok sık rastlanmasıdır. Mesela masalların çoğu:

Bir varmış bir yokmuş

Evvel zaman içinde

Kalbur saman içinde diye başlanıyor.

Yazılı edebiyat eserlerinde bunun gibi kalıplaşmış sözler yoktur. Her yazar eserini başka bir yazara benzetmeden kendi bakış açısı ile yazar (Gabdulin, 1996:5–12).

Sözlü Edebiyatın Türleri

Kazak Edebiyatı her alanda, her türlü janrda gelişmiştir. Örf adet yırlarından başlayıp, aşk destanlarına kadar uzayan zengin bir miras, Kazak halk edebiyatının janrlık bakımından geliştiğini gösteriyor.

Kazak sözlü edebiyatının birkaç türü vardır. Onlar:

Halk arasında her konuda yazılan şarkılar, atasözleri, masallar, efsaneler, kahramanlık yırları, örf adet yırları ve atışmalar v.b (Kazak edebiyatı 8,1984:4-5).

BÖLÜM 1: AYTIS (ATIŞMA)

1.1. Atışma Hakkında Genel Bilgi

Türk milletinin tarih sahnesine çıktığı ilk günden bugüne kadar daima gelişen, ancak mahiyetini değiştirmeyen bu milli oluşum; özellikle İslamiyet'in kabulünden sonra kültürel, dini, sosyal ve politik şartlar altında çeşitlenme göstermiş ve bunun doğal sonucu olarak da gelenek ve gelenek temsilcileri farklı Türk boylarında ve coğrafyalarında çeşitli adlarla anılmışlardır.

Türkiye'de "Âşık Tarzı" olarak tanımlanan gelenek, Kazakistan'da "Jıravlar ve Akınlık Geleneği" olarak adlandırılmıştır. Bu farklı adlandırılışa karşın her iki oluşumun da özü birdir ve her iki coğrafyada yaşayan gelenek temsilcilerinin proto-tipi "Ozan" olarak adlandırılan sanatçı tipidir.

"Ozan" kelimesi, Oğuzların halk şairi -musikişinası- manasında çok eskiden beri kullanılan bir kelimedir.

Bu bağlamda "Âşık Tarzı" diye nitelendirilen oluşumun Anadolu'daki ayağına "Aşıklık Geleneği"; Kazakistan'daki ayağına ise "Jıravlık – Akınlık geleneği" denilmiştir.

Kazakistan'da yaşayan jıravlık - akınlık geleneği, ayrıntılardaki bazı farklılıkların dışında Türkiye'de yaşayan âşıklık geleneğiyle benzerlik gösterir.

Aşık tarzı şiir geleneği içerisinde önemli bir yer tutan sistemli değişmeler bugün de Anadolu'da özellikle Doğu Anadolu Bölgesi'nde yaşayan aşıklar arasında devam etmektedir (Şişman, 2002:68–74).

Atlı – göçebe kültürün temel teması, ozan - baksılar tarafından kuşaktan kuşağa aktarılmıştır.

Âşık; arzu ve ümitleri dile getirir, halkın yaşayışı ve tarihini yansıtır, sözlü kültürü yayar.

Türkiye'de ozan, âşık, halk şairi, saz şairi olarak nitelendirilen âşıklar; Azerbaycan Türklerinde ozan, âşık, el şairi; Kazak Türklerinde halk akını, suvirip salma akın, aytısker; Kırgız Türklerinde halk akını, aytışçı; Türkmen ve Özbek Türklerinde akın,

ahun, bahsi, şair; Uygarlarda bahsi, aşuk, goşakçı; Karakalpaklarda akın, aytısger; Başkurtlarda sâsân; Tatarlarda çaçan olarak nitelendirilmektedir (Artun, 1-2).

Türk kavimlerinin âşıklık geleneği ortak bir geçmişe sahiptir. Türklerde sözlü gelenek kültürü Oğuzlardan inen Türkmenler bir yana bırakılırsa, Kıpçak grubunda yer alan Tatar Türkleri dışında kalan Kazak, Kırgız, Karakalpak, Altay, Tuva gibi kavimlerde; yazılı gelenek kültürü varlığını ancak yakın tarihte hissettirmiştir. Bu bakımdan diğer ya hiç olamayan veya zayıf bir şekilde yer alan hikâye ve destan anlatma geleneğinin Kars yöremizde, özellikle Karakalpaklar arasında canlı bir şekilde sürmesi Orta Asya'dan Anadolu'ya göç eden Kıpçak Türkleri ile sıkı bir ilişkisinin olmasıyla açıklanabilir.

Prof. Dr. Umay Günay, “ Orta Asya'da teşekkül edip gelişen, Kafkaslar ve Anadolu üzerinde geniş bir coğrafyaya yayılan milli Türk şiirinin dolayısıyla aşıklar geleneğinin müşterekliğini sağlayan belirli unsurlar vardır” demektedir, bunları sıralamaktadır. Bu unsurlar, dünya üzerinde hangi coğrafyada olursa olsun bütün Türk kavimlerinde ortaktır. Şiir daima ezgili söylenmektedir ve mümkün oldukça bir müzik aleti kullanılmaktadır. Bu müzik aletleri Türkiye'de çoğür veya saz; Azerbaycan'da saz, tar; Türkmenistan'da dutar; Özbekistan'da dombıra, dutar; Kazakistan ve Karakalpakistan'da dombıra; Noğay ve Kumuklarda ağaç (homuz) olarak netelendirmektedir. Hepsinin ortak özelliği telli çalgı oluşlarıdır. Fonksiyon aynıdır (Çınar, 1998:59-60).

Atışma yeryüzündeki halklar içinde tam anlamıyla sadece Kazaklarda korunan bir söz hüneleridir. Atışma hüneleri önceki devirlerde âşıklık kabiliyetini tanıtmaya ve değer vermenin bir ölçüsü durumundayken, daha sonraları ozanlık hünelerinin gelenekselleşen bir mektebi haline de gelmiştir. Türk topluluklarının nazmında unutulmaya yüz tutmuş, ama konar - göçer hayat geleneğini devam ettiren Kazak, Kırgız ve Karakalpak topluluklarının nazmında bugüne kadar korunup güzelleştirilerek devam etmiştir. Bu atışma hüneleri özellikle Kazak şiirinde önceki geleneğini de bozmadan korunmuştur. Bugün de atışma hünelerinin yenilenecek ve her geçen gün gelişip yayılarak halkın manevî çölüne su veren, hayata uygun nazım türüne dönüştüğünü, Kazakistan'da aralıksız olarak yapılan ozanların atışmaları şahitlik etmektedir (Mırzahmetulı, 2002).

Atışma Kazak halk sözlü edebiyatının sosyal manası çok geniş olan bir dalıdır. O, ozanlık sanatının meyvesidir. Yazılı edebiyatı olmayan göçebe bir halkın yaşadığı ülkede, atışmanın estetik etkisi de vardır.

“Atışma” eski bir kelimedir. Önceleri atışmak, söz yarışması, sanat yarışması anlamında kullanılmıştır. Eski zamandan bugüne kadar “Sanatın kaynağı edebi dil” diye söz sanatına değer verip, hürmet eden Kazak halkı genel edebi mirasa, onun içinde söz sanatı bol ozanlar atışmasına ayrı bir önem verip, onu kendi manevi ömrünün görüntüsü olarak nesilden nesile devam ettirmiştir.

Ozan atışmalarının hepsi halkın toplandığı oyun, eğlence, toplantı ve düğünlerde olurmuş. Kalabalık arasında bu yarışmaya katılan iki ozanın da sözlerini inceleyip, değerlendirenler de halk, kadı ve ihtiyarlardır (Kazak Halk Edebiyatı, 1986:5-6).

Kazak halk biliminin en çok gelişen bağımsız dalı, atışmadır. Atışma I. Söylemek, II. Atışmak fiillerinden meydana gelmiştir. S. Mukanov “Atışma” külliyyatının birinci cildine yazdığı ön sözünde bu sözün bazen “tartışma” anlamında da düşünüldüğünü söylemiştir. Ancak iki insan arasındaki tartışma, çatışma – edebi janr ozanlar atışması olmuyor.

Atışma nazminin izlerine Kazak halkının destanlarında çok rastlanır. Ona çoğunlukla iki insan arasındaki karşılıklı konuşmalar diyebiliriz (Konıratbayev, 1991:273).

Atışmanın ilk baştaki türlerinin çok eskiye dayandığını, eski zamanlardaki halk eserlerinin küçük türleri olan örf adet yırlarından başladığını görüyoruz. İki grup olarak hep beraber söylenen düğün, adet şarkıları (“Yar - Yar”) ile eski dini inanışlara bağlı yırlar (“Badik”) veya Nevruz bayramıyla ilgili dua, dilek türündeki sırayla söylenen şarkı, yırlar atışma janrının temelini atmıştır. Fakat bu yırlar, ozanlar atışmasındaki gibi akıldan çıkarılan söz, hüner yarışması değil, sadece gelenekli örf adet yırlarını, inanış dileklerini söylemeye yarar olmuş. Onların sözlerini ezberlemek kolay olurmuş. Söyleniş sırasında yukarıda belirttiğimiz şarkı sıralarının hepsi tekrarlanıp, sadece bazı yerleri değiştiriliyormuş. Böylece “Yar - Yar” ile “Badik’teki” iki tarafa da ait metinler ezberlenerek, yavaş yavaş kendisine ait şiirler de yazılarak ozanlığın başladığını görüyoruz.

M. Ayevov'un sözüyle söylersek, grup halinden tek başına, ezberlenen metinden yaratıcılık sanatına doğru bir değişim (Jarmuhamedov, 1990:8).

Aytıs kelimesi "ayt-" fiilinden isim yapma ekiyle türetilmiştir. "ayt-" fiili "hatır sormak, söylemek, sormak, söyletmek, konuşmak" gibi anlamlara gelmektedir.

"Aytıs" kelimesi Qazaq Tiliniñ Sözdigi'nde: 1. İrticalen söyleyen ozanların sözlü şiirlerle yaptığı söz yarışması; 2. Söz yarışı, fikir tartışması; 3. Şiirle söz yarışmasına girmek, atışmak şeklinde izah edilmektedir.

Kazak Türkçesi Sözlüğü "Aytıs" kelimesinin anlamını: "İki adam arasında veya iki grup arasında karşılıklı söylenen ağıt, şiir." diye, Qazaq Tiliniñ Tüsindirme Sözdigi'nde ise "Aytıs: Sadece iki kişinin veya iki grubun arasında şiir türünde irticalen yapılan söz yarışı. Aytısuv: Şiirler halk sözleriyle söz yarıştırmak, tartışmak, fikir mücadelesi" olarak verir (Biray, 2003:58-76).

1.2. Atışmanın (Aytıs) Türleri

Edebiyat tarafından baktığımızda, atışmayı şarkıların mazmununa, başlıklarına göre iki gruba ayırabiliriz. Birinci grup halk yaşamını, örf ve âdetleri anlatan atışmalar, ikinci grup ise ozanların atışmalarıdır.

Örf ve âdetlerle ilgili aytıstar halkın toplandığı yerde, oyun eğlence sırasında çıkarılmışlardır. Onları çıkaranlar da ozanlardır. Bu atışmalar genel atışma sanatının ilk türleri olduğundan kendine ait bazı farklılıkları vardır. İlk başta atışmaların halkı neşelendirmek, güldürmek amaçlarıyla meydana getirildiği söylenebilir (Gabdulin, 1996:320).

M. O. Avezov'un "Kazak Edebiyat Tarihinin" ilk kitabı ile son yayınlanan kitabında, kendisinin atışma ile ilgili yazdığı bölümde atışma şarkılarını iki büyük gruba ayırıyor. Onlar: 1. Örf adet atışmaları; 2. Ozanlar atışması. Yazar örf adet atışmalarına "Badik", "Yar- Yar", ve ozanların atışmasına bulmaca, din, soylar atışması adını veriyor (Jarmuhamedov, 1978:11).

1.2.1. Yar - Yar

Evlenecek kızın düğününde söylenen örf adet atışmalarının bir türüdür. Bunun gibi Orta Asya, Arap, Parsı halklarında da vardır. Kendisine layık olmayan, ihtiyaçlara verilen kızlar bazen düğün yapmadan evleniyormuş. Bu durumlarda kız kendinin nasıl birine verileceğini yar – yar şarkısından öğreniyormuş. Bu sebeple yar- yar şarkısında bir taraftan kızın, anne babasını, doğduğu, büyüdüğü yerini kıymadıkları söylese, diğer taraftan “gözyaşıma bakmadan kendime layık olmayana verildim” diyerek incinmesi de anlatılıyormuş (Konıratbayev, 1991:50).

Yar – yar atışması iki gruba ayrılarak atışma şeklinde söyleniliyor. Bir tarafta kızlar, bir tarafta yiğitler ya da kız veren, kızı almaya gelen dünürler olarak ikiye ayrılarak söyleniliyor. Yar – yar düğüne gelen ozanlar veya “yar - yarın” halka ezberletilmiş yiğitler başlıyor. Atışmanın baş konusu evlenecek kız ve onun tanınmayan bir yere gitmesi oluyor. Bununla birlikte kızın gönlü alınıp, onun yeni yerinde iyi olması, çoluk çocuklu olması hakkında sözler, güzel dilekler söyleniyor. Hepsinden önce kıymetlisi, kızın yâri olduğunu bastırarak söyleyip, her satırda yar – yar diye tekrarlıyor.

Yar – yar atışmaları sadece evlenecek kızın düğününde değil, onunla birlikte gençlerin toplandığı oyun eğlencesinde de söyleniyormuş. Bu durumlarda toplanan gençler “yar - yarın” şarkısını, şakalarını gönül eğlendirmek için, aşk sırlarını açıklamak için söylüyormuş.

1.2.2. Badik

Badik diğer halklar gibi Kazak Türklerinin de eskiden gelen dini inancı olmuş. Bunun gibi kavramlar Ş. Valikanov’ın söylediklerine göre şaman devrinde, Allaha ibadet edilen zamanda ortaya çıkmış. Yaradılış sırnı anlamayan eski zamandaki insanlar her doğa olayını bir güç olarak nitelendirmiş.

Hastayı veya hasta hayvanı tedavi etmek için eskiden özel geceler yapılmış. Buna Kazak Türkleri “badik gecesi” demektedir. Bu gecede çoğunlukla gençler toplanıp hastayı ortalarına alarak tedavi etmeye çalışır. İnsana ve hayvana hastalığı gönderen bir Allah var diye inanmış ve “badik gecesinde” Tanrısına şarkı söyleyerek yalvarıyormuş. Badik gecesine toplanan kız ve yiğitler iki gruba ayrılarak atışmış. Her satırın sonunda “göç, göç!” diye nereye göç edeceklerini söylüyorlarmış.

1.2.3. Kız ile Yiğit Atışması

Bu atışma, halkın örf âdetine bağlı oyun eğlencelerinde söyleniyormuş. Eğlenmeye gelen halkı güldürmek, moralini yükseltmek için bu atışmalar çıkarılmış. Bunun ilk türlerini ozan, kız ve delikanlılar çıkarmış. Bu atışmayı genellikle kızlar ve yiğitler başlatırmış, onlar atıştıktan sonra halk bu atışmaya “kız ve yiğit” atışması adını vermiş.

Kız ile yiğit atışması, genellikle iki gencin selamlaşması ile başlayıp şakalaşmalarıyla devam ediyormuş. Bu atışmada ozanlar atışmasındaki gibi büyük problemler pek yer almıyor.

Atışmaya katılan kız ve yiğit bazen gönül sırlarını, birbirlerini beğendiklerini söylüyorlarmış (Gabdulin, 1996:56-62, 320–322).

Bu tür kız – yiğit atışmaları, genellikle düğün ve eğlencelerde, amatörce ve ezberlenmiş usta malı şiirlerle yapılmaktadır. İrticalen icra edilenleri de vardır. Bu tür, Doğu Karadeniz bölgemizde kızlarla erkeklerin icra ettiği “atma türkü” geleneğine benzemektedir (Biray, 2003:58–76).

1.2.4. Din Atışması

Tarihçilerin söylediklerine göre, Kök Tanrı inancındaki Kazak Türkleri, XVI. – XVII. asırlarda İslama yaklaşmış, XVII. asırdan itibaren İslam dinini tamamen kabul etmiştir.

Mollalar, imamlar Kazak halkına İslam dinini yaymak için nazımdan, özellikle de atışma şarkılarından faydalanmıştır. Onlar halka anlaması zor dini sözleri, dini şartları bazı ozanlar tarafından anlatmak istemiş, topluma ozanlık dili ile dini hikâyeleri yaymıştır. Bu esaslarla din atışmaları meydana gelmiştir.

Din atışmaları, iki ozanın birbirleriyle yaptıkları soru cevap metni halinde söyleniyor. Atışmanın esas konuları din hikâyeleri, din nasihati, halk inançlarıdır. Bu sebeple din atışmaları değişmeyen, söylenenlerin tekrarlandığı bir şarkıya dönüşüyor.

Din atışmaları soru cevap şeklinde gökyüzü, yerin altı, tabiat görüntüleri, hayvanlar hakkında söyleniyor. Bunların hepsini yaratan bir Allah olduğunu söyleyip, halkı ona inandırmaya çalışıyor. Bununla birlikte beş vakit namaz kılmak, oruç tutmak, adak vermek hakkında da söyleniyor. Din atışmasında, “Allah Teala’nın emrine uymak,

Allah'a sığınmak" gibi yönler de söylenerek; namaz kılan, oruç tutan, adak veren kişi "cennetin" baş köşesinde yer alır, bu şartları yapmayanlar "cehennem ateşinde" yanacaklardır diye halk korkutuluyormuş.

1.2.5. Bulmaca Atışması

Kazak Türklerinin yaşantısına, örf âdetine bağlı atışmanın bir türüdür. Bu atışmada oyun eğlencesi, halkın toplandığı yerlerde söyleniyormuş.

"Bulmaca atışması" atışma sanatının içindeki en zoru gibidir. Çünkü bu atışma ozanlıkla birlikte, zekiliği de gerektiriyor. Bu yüzden bu atışmaya katılan ozanın şarkıyı aklından çıkarmaması yetersizdir. Bununla birlikte ozan zeki ve çabuk düşünüp, çabuk cevap vermeyi bilmelidir. Bulmacayı soran da, çözen de her şeyden haberdar olmalıdır. "Bulmaca atışması"na katılanlardan bulmacayı cevaplayanlar, çoğunlukla insanlar tarafından bilinen eşyalardan yola çıkıp, bir şeyi ikincisine benzeterek sonucu çıkarıyor. Bu sebeple bulmaca konuları: gökyüzü, yaratılış, dünya, hayvanlar, insan, bilim, meslek... gibi konulardan oluşuyor (Gabdulin, 1996:56–62, 322–325).

Bulmaca atışmaları kendi tarz ve konuları bakımından sınıflandırıldığında, dört büyük bölüme ayrılıyor: 1) Dünya, yaratılış hakkında; 2) İnsanın hayatı ve insanın yaptığı eşyalar hakkında; 3) Hayvanlar hakkında; 4) İlim ve sanat hakkında (Jarmuhamedov, 1976:129).

1.2.6. Ozanlar Atışması

Atışma şarkılarının içindeki en geniş kapsamlısı, başlığı ile manası bakımından zor, edebi eser bakımından en güzel atışma olan– ozanlar atışmasıdır.

Kazak Türklerinin atışma şarkılarını araştıran edebiyatçı bilim adamlarının söylediklerine göre ozanlar atışması, XIX. asırlarda meydana gelmiştir. Böyle bir tespitin sebepleri de vardır. XIX. asra kadar atışma ozanlarının özgeçmişi hakkında kaynaklar da, onların atışma şarkıları da yoktur. XVIII. asırda yaşayan bazı ozanların (Bukar jırav, Köteş, Jankisi, Şal v.b) isimlerini bilsek dahi, onların hangi türde atıştıklarını tespit etmek zordur.

Kazan ihtilaline kadar yazı sanatı olmayan halklarda ozanlar atışmasının alanı ve yaptıkları iş oldukça farklıdır. Yazma edebiyatı başlamadan önce, ozana "ozan"

unvanını veren hazım – atışma olmuştur ve bu durum ozanlar için büyük sınama olarak kabul ediliyor. Bu sınamadan geçen, ozanlık sanatını topluluk içinde gösteren insan, halk tarafından “ozan” olarak sıfatlandırılıyor.

Atışma – ozanlar için söz tartışması, söz yarışı değildir. Atışma, ozanlık sanatının karşılaştırıldığı, cevap verme sırasında yeteneğin de gösterildiği yerdir. Atışmaya katılacak her bir ozan birçok hazırlık yaparak gelir. S. Mukanov atışmaya katılan ozanı yarışmaya katılan küheylanlara benzetir. M. Avezov “Jambıl’ın atışmadaki sanatı” hakkında yazdığı eserinde çabuk cevap veren, zeki ozanı: “kınından kılıç almış gibi parlayan, keskin hüner iyesi” ne benzetir.

Atışmaya ozanların çok hazırlanarak gelmesinin ikinci bir sebebi daha vardır. Atışma halkın toplandığı yerde olur ve atışmanın hangi konuda olacağı ozanlara önceden söylenmez. Atışmanın konusu atışma sırasında ortaya çıkar. Bu sebeple her bir ozan kendisi ile atışacak ozanı nasıl kazanacağını düşünerek gelir (Gabdulin, 1996:328–331).

Atışmalar, özelliklerine göre ikiye ayrılır:

1. Türe aytıs: Birer dörtlükle, kısa, çabuk ve ezbere söylenen atışmalardır. Halk tarafından kısa sürede halk türküsüne dönüştürülür. Karşılıklı soru-cevap şeklinde veya ozanların birbirine sataşması şeklinde icrâ edilir.

2. Süre aytıs: Ünlü ozanlar ve usta ozanlar tarafından söylenir. Söyleyen akının yaşı önemli değildir. Eğer çocuksa, en az 12–13 yaşında olması gerekir. “Süre aytıs”larda daha çok sosyal problemler, fikrî tartışmalar söz konusudur. Bunlar, “türe aytıs”a göre daha uzun olur. Bu atışmaların giriş, gelişme, sonuç bölümleri de vardır. Giriş bölümünde birbirlerini ve halkı selamlar, sağlık-sıhhat dilerler. Gelişme bölümünde birbirlerinin eksiğini, kusurunu arar, olumsuz huylarını yüzlerine vururlar. Soy, akraba ve boyun eksik ve kusurları bile söz konusu edilebilir. Atışmacıyı ayıplama da söz konusudur. Ancak bu ayıplama küçük düşürme amaçlı değildir. Olumlu ve olumsuz sözlerle halka örnek olmak, nasihat vermek amacı güdülür.

Burada anlatılan giriş bölümü, Doğu Anadolu âşık fasıllarındaki girişle benzerlik arz etmektedir. Doğu Anadolu âşık fasıllarında girişte hoşluma, merhabalaşma, “hoş geldiniz”, “safa geldiniz”, “merhaba” gibi rediflere bağlı ayaklarla söylenen koşma dörtlükleri veya ayrı ayrı söylenen divanîler yer almaktadır. Kazak atışmalarındaki

gelişme bölümü ile Doğu Anadolu âşık fasıllarındaki “Tekellüm” bölümünün de birbirine benzediği görülmektedir. Kazak atışmalarında ayrı bir tür olarak gösterilen “Cumbağ Aytıs”, Türkiye’de uygulanan âşık fasılları içindeki “bağlama-muamma” bölümüyle aynılık taşımaktadır. Her iki uygulamada da bir bilmece söz konusudur. Bilmece tabiatındaki canlı veya cansız herhangi bir şey hakkında olabilmektedir. Amaç âşıkların bilgi ve sanattaki hünerinin denenmesidir (Biray, 2003:58–76).

1.3. Diğer Türk Topluluklarında Atışma

Kazak Türklerindeki atışma, şahıslara ait sanat türü olmakla birlikte, ilk başta bir halk türüdür. Atışmanın gelişmesine, ilerlemesine bütün halk katılmıştır.

Halk boylarındaki bu ozanlık yeteneği Kazak Türklerinin ilk bilim adamı Ş. Valikanov’un, bozkırda hayvan besleyen Kazak ve Arap nazımlarının benzerliklerine önem verip: “Nazım veya akıldan doğaçlama yapma sanatına eğilim göçebe halklara aittir” demesiyle daha da belli edilmiştir. Arapların bu sanatları Avrupalılardan daha önce biliniyordu. Bu, Moğol Türklerinde de vardı. Bu duruma onların göçebe hayatları mı yoksa her zaman tabiat kucağında yürüyerek, mavi gökyüzü ve sonsuz yeşil toprağı hissetmeleri mi sebep, belli değildir. Ancak göçmenlerin ozanlığa yakın oldukları bir gerçektir.” diye yazmış.

Aklıdan çıkarma geleneği ve atışma sanatı eski zamanda da sadece Kazak Türklerinde değil birçok halkın hayatında da vardı. Kazak Türklerinin ulu bilim adamı M. Ayezov “Atışma şarkıları” adlı araştırmasında Batı Avrupa’nın orta asırdaki fillerin, Fransa’daki truverlerin, Avrupa’daki meyistenzenlerin, Skandinavîya halklarındaki skaldilerin, Rus halklarındaki skomoroxların, eski İran, Hind halklarındaki “muşayra” ve Arabistan’daki “muğallaqatka” katılan ozanların hepsinin aklıdan çıkarma sanatının, Kazak Türklerindeki atışmaya çok benzediğini kanıtlamıştır. S. Mukanov da göçebe Moğol, Türkmen, Arap halklarında da atışmaya rastlandığını söylemiştir.

Atışma türü, yaşam tarzı benzeyen komşu Kırgız, Karakalpak edebiyatında da vardır. Kırgız edebiyatındaki atışmanın “Sermeden” (iki kişinin atışması), “Alımsabak” (birçok kişinin atışması) adlı iki türü vardır. Bu atışmalar Kazak Türklerinin geleneğinde olduğu gibi düğünlerde, toplantılarda çıkarılmıştır. “Sermeden” örneğindeki atışmalar

geniş manada, nazmı her türlü konulardan oluşuyorsa, “Alımsabak” atışması belli bir konuda söyleniyormuş.

Karakalpak Türklerinde oyun ve eğlence gecelerinde söylenen kız ve yiğidin şaka örneğindeki soru cevap atışmaları çokça söylenirmiş. Atışmada şarkı kısa, zekilik ile az söze çok mana sığdırıp, gençlerin oyun eğlencesi amacıyla oluşturuluyormuş. Bu atışma latife özelliği bakımından Kazak Türklerindeki kız ve yiğit atışmasına çok benzer (Jarmuhamedov, 1978:5-7).

Türk halklarında atışmanın eskiden beri başka janrlardan üstün bir dal olduğuna delil, tarihi eserlerden biri olan M. Kaşgari’in “Divan-ı Lüğati’t Türk” adlı eseridir. Burada verilen “Yaz ve Kışın atışması”, yapısı ve manası bakımından örnek atışmanın bazı türlerini hatırlatır. Hatta kendini methedip göklere çıkarması, karşısındakini sınavı acımadan eksiğini bulması ve eleştirmesi bakımından ozanlar atışmasına çok benzer. Atışmaya ilk başlayan Kış kendini hemen yüceltip:

Hastalığı tedavi ettim,
Cesaretlenir yiğitlerim.
Küheylanları besledim,
Güç vereceğim vücuda da...
Hastalıklar bitiyor,
Düşmanlar da eğiliyor,- diye, sonra rakibi Yazı suçlayarak:
Sen geldiğinde kuvvetlenip,
Hepsi aynı güzellenip.
Çıktı hemen sıçrayıp,
Yılan zehri çoğalıp.
Akrep yürür rahat,
Sivrisinek neşelenip...
Kışın düşmanda eğiliyor,
Yaz mevsiminde kulağı
Hoplaya, zıplaya yürür,- diye suçlamış.

Yaz, kışın bu söylediklerini cevaplayarak, onun insanlara, tabiata karşı kuru ayazını, soğuşunu, üşüyen insanların neşesiz taraflarını söyleyip, kendisinin yer ve gökyüzüne verdiği şefkatiyle övünerek:

Ay nuru döküldü,
Yıldızlarda dizildi.
Beyaz bulutlar göründü
Koşuşturuyor pınarlar.
Baksana kurumuş saylara
Yeşil göle değişti.
Yer yeşerip canlandı,
Hayatın rüzgârı esti (Kazak halk edebiyatı, 1986:8–9).

1.4. SSBC Dönemindeki Atışma

Halk nazmında, atışma janrı SSBC döneminde tekrar canlanmaya başlamıştır. Onun Jambıl, Nurpeyis, Nartay, Doskey, Şaşuvbay, Kenen, Kalka, Nurlıbek, Bolman, Budabay, Ümbetali, Alibek, Kete Jüsip, Kanlı Jüsip gibi temsilcileri olmuştur. Savaştan sonraki senelerde onların yerini birçok genç ozan almıştır.

SSBC döneminde meydana gelen atışmaları birkaç zamana ayırıyoruz:

- 1) 1920 -1940 yıllar arasındaki atışma nazmı. Bu zamanın atışma konusu başlık parasının ortadan kaldırılması, sınıf tartışmaları, zenginlerin hayvanlarını kamulaştırmak, köyleri kurumlaştırmak.
- 2) İkinci dünya savaşı 1941 – 1945 yıllardaki atışma. Burada savaş alanı ile cephe arkasının birliği, vatanseverlik konuları ele alınmıştır.
- 3) 1946- 1947 yıllarındaki atışma nazmı. Bu zamanda ortaya çıkan atışmalarda iş süreci, sanayi kazançları baskın konular olmuştur (Konıratayev, 1991:286).

BÖLÜM 2: KAZAKÇA METİN VE TÜRKİYE TÜRKÇESİNE AKTARMA

1. 2.1. AYTISTAR TURALI

2. Aytıs - halıq ömiriñ beyneleytin körkem ädebiyat salasınıñ biri.
3. Odan halqıñ quvanışı da, qayğısı da, sayasi- şaruvaşılıq turmısı da, mädeni дәrecesi de, zamana ideologiyası da, ädet – ğurpı da, jalpı älemettik jäne jeke adamdardıñ qarım – qatınastarı da, zamanına layıq örbigen tartıstıñ formaları da korinedi.
4. Sondıqtan aytıs janırınıñ taqırıptarı äldeneşe tarav bolıp butalanıp ketedi, sol butalardıñ bäri halq turmısınıñ şındıǵın birşama durıs ta дәl beyneley aladı.
5. Aytıs qazaqtın eski zamannan kele jatqan avız ädebiyetiniñ bir keñ salası.
6. Biraq XIX ğasırdıñ är jaǵındaǵı aytıstar (“bädik”, “jar – jar”, “Aqbala – Bozdaq” t.b) qazirgi zamanǵa öte az jetken jäne halq folklorına aynalıp, şıǵaruşı aqını umıtılǵan aytıstar.
7. Aytıs janırınan en mol saqtalǵan sala – XIX ğasırdıǵı aytıstar.
8. XIX ğasırdıñ aytıstarınan, qazir Qazaq SSR Ğılım Akademiyasınıñ ortalıq ğılımi kitaphanası men

---

ATIŞMALAR HAKKINDA

Atışma halkın hayatını biçimlendiren edebi eserin bir dalı. Onda halkın sevinci de, kaygısı da, siyasi birlik yaşantısı da, medeni derecesi de, örf âdeti de, sosyal topluluğun ve şahısların ilişkileri de, zamanına uygun gelişen mücadelenin şekilleri da görülüyor. O nedenle atışma tarzının konuları birkaç bölüme ayrılıyor ve o dalların hepsi halk yaşantısının gerçekliğini epeyce doğru ve net biçimlendiriyor.

Atışma Kazak halkının eski zamanlardan gelen sözlü edebiyatının geniş bir dalı. Ama XIX. asırdan önceki atışmalar (“badik”, “jar – jar”, “Akbalala – Bozdak” v.s) günümüze kadar az gelen ve halk bilimine deǵışip, yazarları unutulmuş atışmalardır.

Atışma janrının günümüze kadar gelen bölümü XIX. asır atışmalarıdır. XIX. asır atışmalarından bir kısım şimdi Kazak SSB İlim Akademisinin bilimsel kütüphanesi ve

M.O. Ayezov atındağı Ädebiyet pen öner instetutınıñ qoljazba fondlarında juzdegen aytıs bar.

9. Olardıñ köbi äli künge deyin baspağa sıqpağan.

10. XIX ğasırdıñ aytıstarın jasavşı aqındardıñ kopşiligi tarihqa mälim, Mäselen: Orıbay, Şortañbay, Seräli, Toğjan, Saqav, Şöje, Balta, Kempirbay, Tezekbay, Qaldıbay, Jaksıbay, Tübek, Qultuma, Janak, Äset, Mayköt, Qulmambet, Irısbay, Murat, Marabay, Süyinbay, Sabır, Ibray, Birjan, Jarılğasın, Küderi, Qudaybergen, Aqanseri, Nurğoja, Jambıl t.b.

11. Äyel aqındardan atı saktalğandar: Küykentay, Şaripjamal, Däme, Ulbike, Tınıştıq, Şökey, Qadışa, Aqsulu, Manat, Rısjan, Aqbala, Ayqın, Sara, Bolıq, Tabiya t.b.

12. Künü burın eskerte ketetin ökinişti bir kemşilik – Ädebiyettanu ğilimü edayır marqayıp qalsa da osı atı atalğan aqındardıñ kopşiliginiñ tvorçtvosı men ömirbayandarıñ äli tolıq ayqındap, anıqtay almavda.

13. Biz azirde ol aqındardıñ kopşiliginiñ tuğan jeri men atın ğana bilemiz, naktı qay jılı tuğanın, qaşan ölgenin, aqındıq ömirinde neşe ret aytısqanın, aytıstan basqa qanday jırlar qaldırğanın öte az bilemiz.

M.O. Ayezov adındaki Edebiyat ve sanat enstitüsünün el yazma bölümünde yüzlerce atışma rastlanıyor. Fakat onların çoğunluğu bugüne kadar yayınlanmamıştır.

XIX. asırda atışma sanatını yapan ozanların çoğunluğu tarihte belli bir yer alan, bilinen ozanlardır. Bunlar: Orıbay, Şortanbay, Serali, Toğjan, Sakayu, Şöje, Balta, Kempirbay, Tezekbay, Kaldıbay, Jaksıbay, Tübek, Kultuma, Janak, Aset, Mayköt, Kulmambet, Irısbay, Murat, Marabay, Süyinbay, Sabır, Ibray, Birjan, Jarılğasın, Küderi, Kudaybergen, Akanseri, Nurğoja, Jambıl v.s. Tarihte adı kalan bayan ozanlar: Küykentay, Şaripjamal, Dame, Ulbike, Tınıştık, Şökey, Kadişa, Aksulu, Manat, Rısjan, Akbala, Aykın, Sara, Bolık, Tabiya v.s.

Ama göze çarpan bir yetersizlik Edebiyat bilimi epeyce gelişse de, yukarıda adı geçen ozanların çoğunluğunun yaratıcılığı ile öz geçmişi hala belli değildir. Biz şimdilik o ozanların çoğunluğunun sadece dünyaya geldiği yeri ile adını biliyoruz, kesin olarak hangi yılı dünyaya geldiğini, ne zaman vefat ettiğini, ozanlık ömründe kaç kere atışmalara katıldığını ve atışmadan başka hangi yıllar bıraktıkları hakkında bilgimiz çok azdır.

14. *Aytısqa aralasqan Şortañbay, Janaq, Murat, Marabay, Süyinbay siyaqtı aqındardıñ aytısqa basqa öleñderine qaraganda olar jalğız aytısta ğana emes, sonimen qatar öz zamanınıñ barlıq kündelikti tirşiligine aralasıp, halqtıñ jaksılığın dariptevşi, kemşiligin sınavşı, tariqqanda aqılşısı, quvanganda sayravşısı bolğanın bayqaymız.*
15. *Aqındardıñ jäne bir özgeşeligi, olar – aqındıqtıñ üstüne änşiler.*
16. *Aleksandır Zataevič jinağan qazaq halqınıñ eski miñğa tarta äniniñ, keyin Brusilovski, Erzakoviç, Ahmet Jubanov tağı basqa kompozitorlar jinap jurgen qazaq änderiñ köpşiliginiñ avtorları aqındar.*
17. *Birjan sal, Aqan seri, Jayav Musa, Muhit, Ibray, Ğaziz, Jarılqapberdi, t.b aqındardıñ ärqayısınıñ tiyisti jiyırma – otızdan änderi bar.*
18. *Qazaq halqı aqındardıñ jalın atqan ötkir sözderine ğana emes, oniñ än- äveninede erekşe män berip sözi men äni “qıynnan qıyskandarın” ayrıqşa qadir tutkan.*
19. *Öleñ formasınan aqındardıñ qoldanğanı şubırtpalı, är jolı jeti buvındı keletin jir men än jolında 11 buvın bar, tört joldan uyqasıp otratın qara oleñ.*
20. *Öleñ türin aqındar budan äri örkendete alğan joq.*

Atışmaya katılan Şortanbay, Janak, Murat, Marabay, Süyinbay gibi ozanların atışmalardan başka şiirlerine baktığımızda, onlar sadece atışma konusu olarak değil, şiirlerinde de, kendi zamanının günlük yaşamına katılıp, halkının iyiliğini methetleyici, eksikliğini eleştirici, sıkıldığında yol göstericisi, sevindiğinde birlikte olduğunu görüyoruz.

Ozanların sadece saz şairleri değil, onunla birlikte şarkıcılarıdır. Aleksandır Zataevič'in topladığı Kazak halkının iki bine kadar şarkısının, sonra Brusilovski, Erzakoviç, Ahmet Jubanov v.b bestecilerinin topladığı Kazak şarkıcılarının çoğunluğunun yazarları, ozanlardır. Birjan sal, Akan seri, Jayav Musa, Muhit, Ibray, Ğaziz, Jarılqapberdi, v.s ozanların her hangi birinde yerme – otuz civarında şarkıları vardır. Kazak halkı sadece ozanların tutuşturan keskin sözlerine değil, onların şarkı bestesine de ayrıca önem veriyorlarmış.

Şiir forması ozanların kullandığı arka arkaya gelen, her mısrası yedi heceden oluşan yır ile her yolunda 11 hece var dördlüklerden ibarettir. Fakat şiir türünü ozanlar bundan üstelik ilerletemedi.

21. *Al söz quruluşına kelgende:*
  22. *Qara kemer, endeşe qara kemer,*
  23. *Aynalıp boz ingendi taylaq emer,- degen siyaqtı ür pikirden quralğan öleñder de aqındarda kezdesip otıradı, biraq sonımen qatar, Birjan men Saranıñ, Äset pen Rısjanıñ, Aksuluv men Kenşimbaydıñ, Mansur men Dameniniñ aytıstarında til tazalıǵı, baylıǵı tamaşa.*
  24. *Bul aytıstar – estetika zañın tolıq saqtap, til qurılısı men obrazdılıǵı jaǵınan ädebiyet teoriyasınıñ tilegine tolıq jayap beredi, jazba ädebiyettiñ eñ körkemine talasa aladı.*
  25. *Bertin, qazaq eli İslam dinine erkin aralasqan kezde, arap äripimen hat tanıǵan kezde, burınǵı ayızsa aytısqa jañaşa tür qosıldı, ol – qaǵazǵa jazılıp aytısuv.*
  26. *Mäselen: Musa men Manat, Aqan men Nurqoja, Aqan men Mäshür Jüsüp, Nurjan men Saparǵali t.b.*
  27. *Sonımen, burın avız ädebiyetiniñ keñ salasınıñ biri bolǵan aytıs janrı birtindep jazba ädebiyet dästürlerinen ülgı aludan boyın avlaqqa salmadı.*
-

Ama söz yapısına geldiǵimizde:

Siyah kemer demek ki, siyah kemer,

Dönüp deveyi taylak emer,-

dediǵi gibi her fikirden kurulan şiirler de ozanlarda rastlanıyor, ama onlarla birlikte, Bircan sal ile Saran'ın, Äset ile Rısjan'ın, Aksulu ile Kenşimbay'ın, Mansur ile Damen'in atışmalarında da dilin temizliǵi, zenginliǵi mükemmeldir. Bu atışmalar estetik kanunu tamamıyla koruyor ve dil sistemi ile karakteri tarafından edebiyat teorisine uyuyor, bu nedenle yazma edebiyatın en güzel aşamalarına çıkıyordu.

Geçenlerde Kazak halkı İslam dinini kabul ettiǵi ve Arap harfleri ile mektup tanıdıǵı zaman, önceki sözlü atışma yeni bir deǵişikliğe uğradı, o da kâğıda yazıp atışma idi. Mesela: Musa ile Manat, Akan ile Nurkoja, Akan ile Mäshür Jüsüp, Nurjan ile Saparǵali v.b. Öylece, eskide sözlü edebiyatın geniş dalının biri olan atışma sanatı yavaş, yavaş yazma edebiyatı geleneǵine deǵişmeye başladı.

28. *Ulu Oktiyabr sotsiyalistik revolyutsiyasına deyin qazaq halqınıñ avız ädebiyeti revolyutsiyağa şeyin jazba ädebiyetpen qatar jarısıp otırdı, ömirleriniñ mol jağı XIX ğasırda ötken qazirgi halq aqındarı: Jambıl, Döskey, Nürpeyis, Orınbay, t.b.*
29. *Bularğa qabattasa XX ğasırda Nartay, Nurlıbek, Säbi, Sayadil, Quvat, tağı sonday jas aqındar şığıp, olardıñ bari de aqın dağdısimen aytısqa qatıstı.*
30. *Aytıs janrı qazaq ädebiyetinde küni bügünge şeyin bar.*
31. *Oğan 1939 jıldıñ küzinde Almatıda bolğan aqındar sletindegi aytıs, sonday – aq keyingi jıldarda da avdan, oblıs, respublika köleminde kele jatkan aytıstar kuvä.*
32. *Biraq qazirgi aytıstar tür jağınan ğaña burınğı aytıstarğa uqsamasa, mazmunı jağınan eşbir uqsamaydı.*
33. *Qazirgi aytısta burınğıday ruşılıq talastıñ, ya jınıstıq talastıñ motivi joq.*
34. *Qazirgi kezdesetin aytıstardıñ motivi – halqtı komunizm ruhına tärbiyelev, osı jönidegi jetistigiñ madaqtap, kemşiligin sınav.*

Ulu Kazak sotsiyalistik ihtilaline kadar Kazak halkının sözlü edebiyatı ihtilal ile birlikte yazma edebiyatı gelişmeye başladı. Hayatlarının altın dönemini XIX. asırda geçiren şimdiki halk ozanları: Jambıl, Döskey, Nurpeyis, Orınbay v.s. Bunlarla birlikte XX. asırda Nartay, Nurlıbek, Säbi, Sayadil, Kuvat ve daha da başka genç ozanlar çıkmaya başladı. Onların hepside ozanlık âdeti ile atışmaya katıldılar.

Atışma janrı Kazak edebiyatında bugüne kadar devam ediyor. Buna 1939 yılın sonbaharında Almatı şehrinde olan ozanlar atışması, bununla birlikte son yıllarda ilçe, eyalet, memleket aralarındaki atışmalardan da görüyoruz.

Fakat bugünkü atışmalar sadece görünüş tarafından eski atışmalara benziyor ama anlam bakımından hiç benzemiyordur. Şimdiki atışmalarda eskisi gibi kabilecilik ve nesillik tartışmaları yok. Bugünkü rasgelen atışmaların türü halkı komunizm duygusuna eğitmek, bu yöndeki başarıları övmek, yetersizliği sınamaktır.

35. *Aqındı da, onıñ halıq qazınası – altın sözın de qadirlep, aqınnıñ aqındıq talantı tolıq iske asuğa bar jağday jasalğan Oktıyabr revolyutsiyası, Kommunistik partiya, Sovet ökimeti.*
  36. *Qazır aqın halıqtıñ, ökimettiñ en ardaqtı adamdarınan sanaladı.*
  37. *Oğan küvä – üş ordenli, jüz jasağan Jambıl bastağan halıq aqındarınñ tobtı.*
  38. *Qazaqtıñ halıq adamdarınñ revolyutsiyadan burın davsı, atağı en zor degende qazaq eliniñ arasına jayluvşı edi de, köbi öz ruvına malim bop qaluşı edi.*
  39. *Qazirgi sovet däyirinde qazaq aqınınıñ asqaq üni, Qazaqstan tügil, bükil odaqqa, qala berdi jer jüzüne jayıldı.*
  40. *Qazaq halqınıñ avız ädebiyetinde batırlar jırnan songı kölem jağınan köbi de, manız jağınan salmaqtısı da – aytıs janrı.*
  41. *Aytıs – “ayt” etistiginen tuğan zat esim, öz mağnasımen alğanda, “aytıs” eki kisinin söylesuvi.*
  42. *Bul söylesuv qazaq arasında köp uşırasadı.*
-

Ozana da, onun halk hazinesi olan altın sözüne de değer veren, ozanın bütün talepleri işe yaramasına ahval yapan Kazak ihtilali, Komünist partisi, Sovyet hükümetidir.

Bugün ozan, halkın ve hükümetin en değerli insanların biri olarak sayılıyorlar. Buna örnek üç madalyalı yüz yıl yaşayan Jambıl’la başlayan ozanlar grubudur.

İhtilalden önce Kazak ozanlarını sadece Kazak halkı tanıyordu ve çoğunluğu kendi soyu tarafından biliniyordu. Sovyet döneminde Kazak ozanlarının gururlu adlarını, Kazakistan’dan başka bütün Sovyet Birliği ve dünya tanıdı.

Atışma janrı - Kazak halkının sözlü edebiyatında büyüklüğü ve değerliği bakımından kahramanlık destanlarından sonradır.

Atışma (ayt) “söyle” filinden meydana gelen isim, kendi manasıyla aldığımızda (aytıs) “atışma” iki insanın konuşmasıdır. Bu konuşma Kazak halkı arasında çok rastlanır.

43. *“Aytıs” keyde “talas” mağınasında uğılıp, birey men birey talassa, janjaldassa “pälenşe men tügenşe aytısıp qalıptı” dep te aytadı.*
  44. *Aytıstıñ mağınası osınday keñ bolğanmen, “aytıs” uğımındağı sözderdiñ işindegi eñ basımı öleñmen aytısuv.*
  45. *Jazba ädebiyetiniñ tarihi äriden kele jatkan, mädeniyetke erte suvarılğan elderde (grek, rim, t.b) “aytıs” poeziyasi uşıraspaydı.*
  46. *Tek eski mädeniyetli elderde “aytıs” bar el - arap.*
  47. *Arapta bizdiñ “aytısqa” uqsas öleñmen söylesuv (muğallahat) bar, biraq zertteyşilerdiñ sözine qarağanda, “muğallahat” köbinese araptıñ köşpeli tuqımı – beduvinder arasında uşırasatın körinedi.*
  48. *Jazba ädebiyeti eskiden kele jatqan basqa elderde “aytıs” poeziyasi barı bimağlum.*
  49. *Sonğı kezderge deyin köşpeli ömir sürip kelgen Qazaq, Türkmen, Moñğol sıqıldı elderdiñ köbinde aytıs janrı bar.*
  50. *Bul janrdıñ tuvuvna jäne örkendeyine bas sebep – bul elderdiñ savatınıñ azdığı.*
-

“Atışma” bazen “tartışma” manasında da anlaşılıp, bir biriyle çekişe ve kavga çıkarsa, “falanca ile filanca tartışmış” diye de söylenirdi.

Atışmanın manası bunun gibi geniş olmasına rağmen “atışma” anlamındaki sözlerin büyük bir kısmı şiirle atışmaktır.

Yazma edebiyat tarihi eskiden gelen ve medeniyeti gelişen memleketlerde (yunan v.s) atışma nazımı rastlanmıyor. Sadece eski kültürlü milletlerde “atışma” sanatı vardır. O da Arap halkı. Arap halkında bizim “atışmaya” benzeyen şiir ile konuşmak (muğallahat) var, ama araştırmacıların eserlerine baktığımızda “muğallahat” çoğunlukla Arapların göçmen grupları arasında rastlanıldığını görüyoruz. Yazma edebiyatı eskiden gelen başka milletlerde atışma janrı olduğu belli değildir.

Son zamanlara kadar göçebe hayat yaşayan Kazak, Türkmen, Moğol gibi milletlerin çoğunluğunda atışma sanatı vardır. Bu janrın ortaya çıkmasına ve gelişmesine asil sebep, bu milletlerin tahsilinin azlığıdır.

51. *Mektebi, oqu, qalam, qağazı joq elde aqınıñ küşi ayızğa tüsedi.*
  52. *Basqa janrlar sıqıldı, aytıs janrı da avızşa örkendeydi.*
  53. *Aytıs – qazaq halq ädebiyetinde erte zamannan kele jatqan janr.*
  54. *Mısalğa “jar- jar”(nemese ayjar), “bädik” aytıstarın alsaq, olar erte zamanda şıqqanğa uqsaydı.*
  55. *Biraq eski zamanda şıqqan aytıstardıñ şıqqan mezgiliñ, şığaruvsısın şamalav qıyın, bular avızdan avuza köşüp el mülki, el qazınası bolıp ketken.*
  56. *Qazaq turmısınıñ jağdayında, jazba ädebiyet tumağan kezde aqınğa “aqın” degen ataq äperetin en bastı poeziya – “aytıs” bolğan.*
  57. *Aqın bolu üşin aqınğa öziniñ aqındıq küşin kop adlında tanıtı kerek; aqındıgın jarıstırıp, qöptiñ sınına tüsedi.*
  58. *Eger osı jarısta qöptiñ sınına tolsa, oğan köpşilik aqındıq ataq tağadı da, sınğa tolmasa aqın dep tanımaydı.*
  59. *Qazaqtıñ turmısında aqındardıñ aytısı jüyrik atardıñ bäygesimen birdey bolğan.*
-

Okul, okuma, yazma, kâğıt, kalem yok zamanlarda ozanların gücü ağza düşüyordu. Başka janrlar gibi, atışma janrı da ağızdan ağza geliyiyor.

Atışma Kazak halkının sözlü edebiyatında eskiden gelen bir türdür. Mesela: “jar- jar” (veya avyar), “badik” atışmalarına bakarsak, onların eski zamanlara ait olduğunu görüyoruz. Ama o dönemlerde meydana gelen atışmaların çıktığı zamanı ve yazarını bilmek zordur, bunlar ağızdan ağza geçen halk malı ve hazinesi olmuştur.

Yazma edebiyatı doğmadan önce, Kazak geleneğinde, ozana “ozan” unvanını veren hazım – atışma olmuştur. Ozan olması için, ozanın kendi ozanlık sanatını topluluk içinde göstermesi gerekiyor; ozanlık sanatını yarıştıarak, topluluğun sınamasına katılıyor. Eğer bu yarışmada topluluk beğenirse, ona ozan unvanını veriyor, ya da sınamadan geçmezse bu unvanı alamıyormuş.

Kazak geleneğinde ozanların atışması, at yarışlarına benzetilirmiş.

60. *Jarısta ozğanğa báyge beru siyaqtı aytısuvşı aqındarğa da báyge tigip, báygeni qay jeñgeni alğan.*
61. *Qazaqtıñ eski ádetinde jarısqa tüsken júyrik te, aytısqa tüsken aqın da öz namısı úşin emes, el namısı úşin tüsedi.*
62. *Báygege şapqan attıñ ozğanın at iyesi ğana emes, sol at iyesiniñ eli bolıp tegis tileydi.*
63. *Báygede ozğan atqa minip şapqan bala qaraqşıǵa jaqındaǵanda uranǵa at iyesiniñ esimin şaqırmaydı, ruvının esimin şaqıradı.*
64. *Aqın da solay. Qazaqtıñ eski ádetimen aytısatın aqındardıñ árqaysısı öz elin artıq kórsetuge tırısadı.*
65. *Aqındardıñ aytısı osılay el namısına tiyetin bolǵandıqtan, eşbir aqındı onın eli öz içinde sınap almay, zor aytısqa jibermeydi.*
66. *Sondıqtan aqın bolǵısı kelgen adamdar óziniñ aqındıq küşün áveli jastardıñ äzil – ospaǵında, oyın – savıǵında, ádet jaǵdaylarında (quda tuser, qız uzatar, kelin tuser, şildehana t.b) kórsetip, öz avılıñ, öz eliniñ mólşerinde aqın dep tanılıp, ulken kürdeli aytısqa sodan keyin tüsedi.*

At yarışlarında kazanana ödül verildiği gibi, atışmalarda da büyük bir ödül konulup, kazanan ozan, ödülü alıyordu.

Kazak halkının örf ve âdetinde yarışmaya katılan küheylan da, atışmaya katılan ozan da kendi namusu için değil, halk namusu için katılıyormuş. Yarışmaya katılan atın öne çıkması için sahibi değil, bütün halk dua ediyormuş. Yarışmaya katılan atın üzerindeki çocuk, bitiş noktasına yaklaştığı zaman, slogan olarak atın sahibinin ismini değil, soyunun ismini söylüyormuştur.

Ozan da onun gibidir. Kazak geleneğinde ozanların hangisini alırsak o ozan kendi boyunu artık göstermeye çalışıyor; karşı taraftaki ozanın soyunu kötülemeye, kusurunu bulmaya, yetersizliğini göstermeye çalışıyor. Ozanların atışması böylece halk namusuna dokunma olaylara döndüğü için, hiçbir ozanı soy halkı kendi aralarında denemedi, büyük, zor atışmalara göndermiyormuş. Böylece ozan olmak isteyenler, kendi ozanlık hususiyetini, gücünü ilk önce gençlerin oyun, eğlence, örf adetlerinde (kız istemek, gelin getirmek, doğan bebek için düzenlediği eğlence v.s) gösterip kendini köyünün, soyunun arasında ozan diye tanıtıp, büyük, zor atışmalara ondan sonra katılıyorlarmış.

67. *Aytıstıñ bir özgeşeliği – munda jattama dayar (trafaret) öle” az boladı.*
68. *Aytıs öleñiniñ köbin aytısqa aqındar jañadan, oyınan şıǵaradı.*
69. *Buǵan sebep – aytıs taqırıbınıñ tıñnan boluvı.*
70. *Aytısqa tüsken eki aqın aytısqa tüser adlında ne turalı aytısarın köbine bilmeydi.*
71. *Aytıs – en aldımın amandıq - savlıq suravdan bastaladı.*
72. *Sodan keyin jürgen joldarınıñ mänisin surastıradı.*
73. *Ostı amandıq, jön surayda biriniñ biri anısın añdıp, jeñer arnasın izdeydi.*
74. *Ärine aytısqa tüsken eki aqın da küni burın soqtırar jerin oylap otradı, biraq keyde ol oytı bolmay qap, qarsı aqın onu basqa taqırıpqa burıp äketedi.*
75. *Kütpegen surayǵa kenetten tez jayap bermegen kisi aqın emes, sondıqtan äri aytısqa tüsken aqın, aytısqa tüserden burın jattama ölenge senbey, küşin kenetten beriletin mälimsiz suravlarǵa äzirleydi.*
76. *Aqınıñ köpşilik közine aqın bop tanıluvı osınday tez tapqırılıǵı men söziniñ ötkirliğinde.*
77. *Qısqaşı, aqınǵa aqındıq ataq äperetin poeziya janrı, köbinese, “aytıs”.*
78. *Aqın men jırşınıñ arasında ayırma bar.*
79. *Aqınıñ negizgi käsibi - öz jaǵınan terinen öleñ şıǵaru (improvizatsiya), jırşınıñ negizgi käsibi - şıǵarılǵan dayar öleñderdi jırlav.*
80. *Biraq budan aqın ünemi jañadan öleñ şıǵarumen ğana jüredi degen maǵına şıppaydı.*

Atışmanın diğeri bir farklılığı ezberlenmiş, hazır şiirlerin az olmasıdır. Atışma şiirinin çoğunu, atışmaya katılan ozanların kendileri çıkarıyorlar. Çünkü her atışmanın konusu farklı oluyor. Atışmaya katılan ozanlar, yarışmadan önce hangi konuda tartışacaklarını bilmiyorlar.

Atışmaya ilk önce selamlaşma ve sağlık, esenlik soruşmadan başlıyorlar. Bundan başlayarak biri birinin zayıf taraflarını bulmaya çalışıyor. Aniden sorulan soruya hemen cevap vermeyen insan ozan kabul edilmiyor, o yüzden bir atışmaya katılan ozan, yarışmaya katılmadan önce ezberlenen şiirlere güvenmeden, kendini aniden sorulacak belirsiz sorulara hazırlıyordur. Ozanın halk arasında ozan olarak tanınması, onun zekiliği ve keskin sözlerindedir. Kısacası, ozana azanlık unvanı veren nazım janrı – atışmadır.

Ozan ve şeyyat (şiir okuyan) arasında farklar vardır. Ozan kendi aklından şiir yazıyorsa, şeyyat (şiir okuyan) ise yazılan hazır şiirleri söylüyor. Ama bu sadece ozan şiir yazıyor anlamına gelmiyor.

81. Aqınğa aqın bolu üşin eñ bastı şarttıñ bireyi özinen ataqtı aqındardıñ bəri de eñ aldımın halıq ädebiyetiñ (ertegi, maqal, taqpaq, batırlar jırı, ädet – salt jırları, aytıstar, t.b.) jaqsı bilgen.
82. Jazuvı joq qazaq halqınıñ ğasırlar boyı jasağan qımbat ädebiyet qazınalardıñ jırlayşılarmen qatar aqındar da saqtap kelgen.
83. Mäselen, “Qobilandı batır” jırın saqtağan – Marabay aqın, “Kozı Körpeş – Bayandı” – Janaq aqın.
84. Osınday iri muralardı saqtağan aqındar tolıp jatır.
85. Halıq aqını qart Jambıl “Ötegen”, “Suranşı”, “Savırık” batırlar, tağı sonday qazaq avuz ädebiyetiniñ talay qımbat qazınalardıñ jadında saqtağan.
86. XIX ğasırdığı aytıstardı, äsirese, onıñ ekinşi jartısındağı aytıstardıñ bir özgeşeligi, munda köbinese, äyel aqındardıñ attarı erkek aqındarmen qatar jüredi.
87. Birli – jarım batırlar jırı bolmasa, ondan başka erteden kele jatqan qazaq halqınıñ epos, poemalarınıñ bärinde de äyeldiñ atı erlermen qatar jüredi, äyel roli körnekti orın aladı.
88. Mäselen, Qobilandı men Qurtqa, Tarğın men Aqjünis, Alpamıs pen Gülbarşın,

---

Ozanın ozan olması için en baş şartlardan biri de, kendisinden ünlü ozanların hepsi gibi ilk önce halk edebiyatını (masal, ata söz, şiir, destanlar, örf adet şiirleri, atışmalar v.s) iyi bilmesidir. Yazması olmayan Kazak halkının asırlar boyu devam eden değerli edebiyat hazinelerinin şeyyatlarla (şiir okuyan) birlikte ozanlar da göz bebeği gibi korumuştur. Mesela: “Kobilandı bahadır” yırını Marabay ozan, “Kozı Körpeş – Bayandı” Janak ozan korumuştur. Bunun gibi mirasların günümüze kadar gelmesini sağlayan ozanlar çoktur. Halk ozanı yaşlı Jambıl “Ötegen”, “Suvranşı”, “Savırık” kahramanlar ve onun gibi daha Kazak sözlü edebiyatının birçok eserlerini ezbere bilmiştir.

XIX. asır atışmalarının özelliği bunda çoğunlukla bayan ozanların isimlerinin, erkek ozanların isimleri ile aynı sırada olmasıdır.

Bir iki kahramanlık yırları dışında, ondan başka eskiden gelen Kazak halkının destan, nazımlarının hepsinde bayan isimleri erkek isimleriyle aynı sırada ve bayan rolü çekici olarak yer alıyor. Mesala: Kobilandı ile Kurkta, Tarğı ile Akjünüs, Alpamıs ile Gulbarşın,

Qambar men Nazım, Jirenşe men Qaraşaş, Qozı körpeş pen Bayan sulu, Tölegen men Jibek, Maqpal men Segiz, Ayman men Älibek, t.b.

89. *Biraq bul poemalarda attarı atalğan äyel obrazdarı aqın bop emes, danışman, aqıldı bop sipattaladı.*

90. *Qazaq ädebiyeti tarihina köz salsaq, aqındar aytısı iştey ärtürli taravğa bölinedi.*

91. *Birneşe misal alayıq:*

92. **Jar – Jar:** *Jar - jar – aytıstıñ köne türi.*

93. *Eski zamannan jäne bir qalıpta özgermey, trafaret bolıp kelgen siyaqtı.*

94. *“Jar - jar” qızdı uzatar aldında bolatın aytıs.*

95. *Toy tarqar kezde bozbalalar uzatılar qız otırğan üyge kelip, üziktiñ jabiğın türedi de, öleñmen qoştasadı.*

96. *Bozbalalar qoştasıp aytqan ärbir avız öleñine uzatılın qız jayap beredi.*

97. *Olardıñ qoştasuv öleñi (jar - jar) bılay keledi.*

98. *Bozbala:*

99. *Qara nasar zamandas,*

100. *Qara nasar, jar-jar-av!*

101. *Qara maqpal säykele*

102. *Şaşıñ basar, jar-jar-av!*

Kambar ile Nazım, Jirenşe ile Karaşaş, Kozı Körpeş ile Bayan sulu, Tölegen ile Jibek, Makpal ile Segiz, Ayman ile Älibek, v.s. Ama bu manzumalarda adları geçen bayan karakterleri ozan olarak değil, bilge, akıldi olarak tasvir ediliyor.

Kazak edebiyatı tarihine bakarsak atışmalar kendi aralarında birkaç türe ayrılıyor. Birkaç örnek alalım:

Yar – Yar: Yar – yar atışmanın en eski türüdür. Eski zamandan bugüne kadar hiç değişmeden kalıp olarak gelmiş gibi. Yar - yar kızı evlenirken söylenen atışmadır. Düğün biterken yiğitler evlenecek kızın oturduğu eve gidip, şiirle vedalaşıyordu. Yiğidin vedalaşarak söylediği her şiirine evlenecek olan kız cevap veriyordu. Onların vedalaşma şiiri (jar-jar) böyle oluyor.

Delikanlı:

Siyah ipek kumaş arkadaş,

Siyah ipek kumaş yar-yar - ey!

Siyah ipek başlığın

Şaçını basar yar-yar - ey!

103. *Munda äkem qaldı dep*
104. *Qam jemeniz, jar-jar- av!*
105. *Jaqsı bolsa qayın atañ*
106. *Ornın basar, jar-jar- av!*
107. *Qız:*
108. *Esik aldı qara su*
109. *Maydan bolsın, jar - jar- av!*
110. *Ak jüzimdi körgendey*
111. *Aynam bolsın, jar - jar- av!*
112. *Qayın atası bar deydi*
113. *Bozbalalar, jar - jar- av!*
114. *Aynalayın, äkemdey*
115. *Qaydan bolsın, jar - jar- av!*
116. *Oısı qalıppen jigit: “Qara nasar” dep bastap, qız “Esik aldı” dep bastap, jigit te, qız da, qızdıñ tuvısqandarı men küyevdiñ tuvısqandarın bir - bir avuz öleñmen atap şıǵadı.*
-

Burada babam kaldı diye
Kaygılanmayın, yar - yar - ey!
İyi olursa kayınpederin
Yerini tutar yar - yar - ey!
Kız:
Kapı önü kara su
Meydan olsun yar - yar - ey!
Kendi yüzümü görecek
Aynam olsun, yar - yar - ey!
Kayınpederin var diyor
Delikanlılar yar - yar - ey!
Canım babacığım gibi
Nereden olsun yar - yar - ey!

Böylece yiğit: “Kara nasar” diye, kız “Esik aldı” başlayıp, kız ve damatla birlikte onların akrabaları da birer kıta şiir söylüyorlarmış.

117. *Bozbalanıñ öleñinde: “Äkenniñ ornın qayın atañ basadı, ağannıñ ornın qayın ağağ basadı, ininiñ ornın qayın basadı, siniliniñ ornın qayın siniliñ basadı, uvayım jeme”,- degen sözder aytıladı.*
118. *Qız bul jubatulardıñ bärine qarşı bop, qayın jurtınıñ eş qaysısınıñ tuvısqanday bolmaytınun aytadı.*
119. **Qayımdasuv:** *Aytıstıñ bul türi – qız ben bozbalanıñ öleñmen äzilidesuvi.*
120. *Bul türlü aytısta köbine burın el avzında aytılıp jürgen öleñdermen quralıp, aytıs üstünde, taqırıbına qaray keybir şuvmaqtarı iä joldarı jañadan şığarılıp, özgerip otradı.*
121. *Qayımdasu aytısınıñ bası qız – bozbalanıñ jastıq äzilinen bastalğanmen ayağtı äleymettik mañızı bar mäselege aynalıp ketetin kezi jiyi kezdesedi.*
122. **Jumbak aytısı:** *Aytıs janrındağı keñ salanıñ bireyi – jumbaqqpen aytısuv.*
123. *Bul aytıs eki türlü boladı.*
124. *Birevi – eki aqın jumbaqsız jabayı aytısıp otradı da, ara – tura jumbaqqpen suravlar berip, jumbaqqpen şeşedi, ekinşisi – aytıstı jumbaqqpen bastap, jumbaqqpen bitiredi.*

Yiğidin şiirinde: “Baba yerine kayınpeder basar, ağabey yerine kayınbirader basar, erkek kardeşin yerine kayınbirader basar, kız kardeşin yerine görümce basar endişelenme” diyorlar. Kız bu avutmaların hepsine karşı olup, gittiği yerdekilerin hiçbirinin akrabaları gibi olmayacağını söylüyordu.

Kayımdasuv: Atışmanın bir türü. Kız ve delikanlının şiir ile şakalaşmasıdır. Bu tür atışma çoğunlukla önceden halk arasında söylenen şiirlerden meydana gelip, atışma sırasında konusuna göre bazı dörtlükler ya da mısralar yeniden çıkarılıp, değiştirilip söyleniyordu. Kayımdasuv atışmasının başı kız ile yiğit şakası ile başlansa da sonuna göre sosyal konulara da giriliyormuştur.

Bilmece Atışması: Atışma janrının geniş dallarından biri - bilmece ile tartışmak. Bu atışmanın iki türü vardır. Birinci türünde iki ozan atışmayı bulmaca ile başlatmıyor, sadece aralarında bilmeceyle soru soruluyor ve bilmece ile cevap veriliyorlar. İkincisinde ise bilmeceyle başlanıyor, bilmeceyle bitiriyordu.

125. *Jumbaq aytısında da mazmunı jağınan burınğı jumbaq aytıstarıñ qaytalav uşırasadı, al tür jağına kelgende, burınğı jumbaqtardıñ türin aytısuvşılar az qoldanadı.*
126. *Oğan sebep: jumbaqpen birge suravdıñ kenetten ayıluvi, oğan irkilmey, taban ayzında javap beruvdin qacettiği.*
127. *Jumbaq aytısı – aytıstardıñ işindegi kıyın türiniñ biri.*
128. *Munda jalğız aqındıq qana emes, jumbaq aytısı aqındıqpen qatar bilgirlikti, tez tapqırılıqtı tileydi.*
129. *Sondıqtan da eki aqın aytısıp otırıp, özge sözden birin – biri jeñe almağanda, jumbaq aytısına köşip, aqındığın, tapqırılığın sinasadı.*
130. **Din aytısı:** *Qazaq halqı İslam dinin Orta Aziyanıñ özge elderinen köp kencelep qağlan. Muni Şokan Valıqanov tamaşa дәledep bergen.*
131. *Onıñ aytuvınşa, İslam dinine şeyingi qazaqtıñ bağıınğan dini – Şamanizm.*
132. *İslamğa bağıınğan keyin de şaman dininiñ saldarı qazaq uğımunan şıqqay, tipti revolyustiyağa deyin keldi.*
133. *Mäselen: baqsılıq, otqa tabınuv, (kelinşek tüskende otka may quyuv), aruvaqqa (ölikke) tabınuv; şeşek qağındı, süzek, bezgek, tis avruvi tağı sonday avruvlardıñ, maldıñ әr türlü avruvlarınıñ iyesi (Qudayı) bar dep uğuv: arabşa – “Tänri”.*

Bilmece atışmalarında da anlamı bakımından eski bilmece atışmalarının tekrarlanmasına rastlanıyor ve türüne baktığımızda, eski bulmaca türünü kullanıp atışanlar azdır. Buna sebep, bulmaca ile birlikte beklemediği yerden sorunun sorulması ve soruya durmadan hemen cevap verilmesidir.

Bilmece atışması tartışmaların içindeki en zor türdür. Bu atışma ozanlıkla birlikte, zekiliği de gerektiriyor. Bu yüzden iki ozan atışırken bir birini yenemediği zaman, bilmece atışmasına geçiyor, ozanlığını ve zekiliğini eleştiriyorlarmış.

Din Atışması: Kazak halkı İslam dinini Orta Asya halklarından sonra kabul etmiştir. Bu konu hakkında Şokan Valıkanov şöyle diyor: “İslam dinini kabul edene kadar Kazaklar – Şamanizm dinini tutuyordu”. İslam dinini kabul ettikten sonra da Şamanizm’in bazı gelenekleri kalmış ve ihtilale kadar gelmiştir. Mesela: cinci (üfürükçü), ateşe tapınmak (gelin getirirken ateşe yağ dökmek), ruhlara (ölen insana) tapınmak; çiçek hastalığı, karahumma, diş hastalığı ve onun gibi hastalıkların, hayvanın her türlü hastalıklarının sahibinin (Allah) var olmasını düşünmektir.

134. Şaman dininiñ äseri qazaqtıñ ädebiyetinde de zor.
135. Mäselen: Baqsınıñ sarını, tistiñ avruvin (qurtın) öleñmen şaqıru: julan şaqkanda öleñmen emdev, bädik aytısuv, ölikpen söylesuv, t.b.
136. Osi negizde, dini uğımdardı ügittetidin aytıstar tuvdı. Sonıñ biri - bädik.
137. **Bädik:** Şaman dinin qoldanıp jurgen adamdar: malğa, adamğa tiyetin indet avruvınıñ iyesi, qudayı bar dep tüsingen jäne onı “bädik” dep atağan.
138. Şaman dininde avruvdı emdeytin jeke de, jalpı türi bolğan.
139. Jeke türünde avruvdı jalğız baqsı ğana emdese, jalpı türüne köpşilik qatısқан.
140. Sol köpşülük qatısatın emniñ bir türi – “bädik”.
141. Munda avrudı ortağa alıp, jinalğan jurtt eki day bolıp aytıs türinde öleñ aytқан avruvdıñ iyesine jalınıp, jalbarınğan.
142. Bertin kele qazaq arasında İslam dini tarap, şaman dinin ıǵıstırǵannan keyin “bädiktiñ” mañız – maǵınası özgerip, jastardıñ oyun – savıǵına aynalğan.
143. Burın el şaman dinin qoldaytın kezde “bädiktiñ” avru emdeyge arnalğan öleñ forması bolsa, bertinde avru emdemey – aq, jastar (qız - bozbala) savıq retinde bas qosıp, “bädikti” oyun esebinde qoldanğan, burınǵı “bädiktiñ” türin ğana paydalanıp, mazmunın özgertip, oyındıq mazmun bergen.

Kazak edebiyatında şaman dininin etkisi büyüktür. Mesela: Kam’ın ezgisi, diş hastalığını, yılan sokmasını şarkı ile tedavi etmek, badik atışma, ruh ile konuşmak v.b. Bunun gibi dini kavramları öğütleyen atışmalar çıkmaya başladı. Onlardan biri de badik atışmasıdır.

Badik: Şaman dinine inananlar: insana, hayvana gelen bulaşıcı (salgın) hastalıkların sahibi, Allahı var diye anlamış ve onu “badik” diye adlandırmışlar.

Şamanızımda hastalıkları tedavi etmenin özel ve genel türü olmuştur. Özel türünde hastayı sadece kam iyileştiriyorsa, genel türüne de topluluk katılıyormuştu. Topluluğun katıldığı bu tedavi türü “badiktir”. Bu tür atışmada hasta ortaya alınıp, toplanan halk iki taraflara ayrılıp şarkı söyleyerek hastalığın sahibine yalvarıyormuş. Kazak halkı İslam dinini kabul edip, Şamanizm’i kaydıldıktan sonra “badik’in” anlamı değişip, gençlerin eğlencesine dönüşmüştür. Gençler “badik’in” sadece türünü kullanarak, manasını değiştirip, oyun anlamını vermiştir.

144. *“Bädik” aytısınıñ naq qay zamanda şıqqanın anıqtav qıyın.*
145. *Söz sarını eski, şaman dini kezinde tuğan.*
146. *Biraq ol keyingi kezde eskiden qalğan mura esebinde aytılmay, keyingi zamanniñ ädet – ğurpına aralasıp, är zamannın öz tusındağı şıqqan aytıs öleñi siyaqtanıp ketken.*
147. *Qazaq avız ädebiyetiniñ basqa ädebiyetlerden bir erekşeligi – aytıs janrıniñ barınşa mol örkendeyi dep aytuğa äbden boladı.*
148. *Jazba ädebiyeti erte örkendegen elderde aytıs janrı joq ekenindigin este ustağan vaqıtta, bul janır bizdiñ ädebiyetimizde äli künge deyin saqtalıp, damıp keledi.*
149. *Muniñ özi ğasırlar boyı qalıptasqan дәstürdiñ erekşeligin tanıtadı.*
-

Bu atışmanın hangi zamanlara ait olduğu tam olarak belli değildir.

Söz varlığı eski Şaman dini döneminde ortaya çıkmıştır. Ama son zamanlarda eskiden kalan miras gibi değil, şimdiki zamanın örf ve âdetine kayıp, her devre has atışma sanatı olarak görülüyordur.

***

Kazak sözlü edebiyatının başka edebiyatlardan bir farklılığı, atışma janrının gittikçe gelişmesidir. Yazma edebiyatının erken geliştiği milletlerde atışma janrının yok olduğu görülüyorsa da, bu janrın bizim edebiyatımızda bugüne kadar gelip ve devam ettiğini görüyoruzdur. Bu, asırlarca kalıplaşan bu geleneğin özelliğini gösteriyordur.

150. **2.2. SALT – ÄDET AYTISTARI**
151. *Jar – jar*
152. *I – türi*
153. *Jigit:*
154. *Alıp kelgen bazardan*
155. *Qara nasar, jar – jar – av*
156. *Qara maqpal sävkele*
157. *Şaşıñ basar, jar – jar – av!*
158. *Munda äkem qaldı dep,*
159. *Qam jemeniz, jar – jar – av!*
160. *Jaqsı bolsa qayın atañ,*
161. *Orın basar, jar – jar – av!*
162. *Qız:*
163. *Esik aldı qara su,*
164. *Maydan bolsın, jar – jar – av!*
165. *Aq jüzimdi körgendey*
166. *Aynam bolsın, jar – jar – av!*
167. *Qayın atası bar deydi*
168. *Bozbalalar, jar – jar – av!*
169. *Aynalayın äkemdey*
170. *Qaydan bolsın, jar – jar – av!*
171. *Jigit:*
172. *Aq qoyan qaşar jotalap, jar – jar – av!*
173. *Aq taylaq öser botalap, jar – jar – av!*
174. *Munşa nege julaysıñ, jar – jar – av!*
175. *Artıñnan inin barar“apalap”, jar – jar – av!*

ÖRF ADET ATIŞMALARI

Yar – yar

I – tür

Delikanlı:

Pazardan satın alınan

İpek kumaş, yar – yar – ey!

Siyah ipek başlığın

Şaçını örter, yar – yar – ey!

Burada babam kaldı diye

Merak etmeyin, yar – yar – ey!

İyi olursa kayınpederin

Yerini tutar, yar – yar – ey!

Kız:

Kapı önü kara su

Meydan olsun, yar – yar – ey!

Kendi yüzümü görecek

Aynam olsun, yar – yar – ey!

Kayın pederin var diyor

Delikanlılar, yar – yar – ey!

Canım babacığım gibi

Nerden olsun, yar – yar – ey!

Delikanlı:

Beyaz tavşan tepelere kaçar, yar – yar – ey!

Beyaz tay büyür yavrulaya, yar – yar – ey!

Bu kadar niye ağlıyorsun, yar – yar – ey!

Arkandan kardeşin gelir “abla diye”, yar – yar – ey!

176. *Qız:* Kız:
177. *Tekemetiñ şet bavın* Desenli keçenin kenarını
178. *Oya tursın, jar – jar – av!* Oya dursun, yar – yar – ey!
179. *Toy basına tuv biye* Düğün için bir deve
180. *Soya tursın, jar – jar – av!* Kesile versin, yar – yar – ey!
181. *Men şeşeme aytayın* Ben anneme söyleyeyim
182. *“Äkeme ayt” dep, jar – jar – av!* “Babama söyle” diye, yar – yar – ey!
183. *Meni dese biyulşa* Beni mümkünse bu yıl
184. *Qoya tursın, jar – jar – av!* Evlendirmesin, yar – yar - ey!
185. *Jigit:* Delikanlı:
186. *Qızıl qısrın zamandas,* Delikanlı çağdaş
187. *Qızıl qısrın, jar – jar – av!* Delikanlı, yar - yar – ey!
188. *Qızıl qısrın işinen* Bu gençlik içinden
189. *Qırğı uşsın, jar – jar – av!* Bozdoğan uçsun yar – yar - ey!
190. *“Äkem bar” dep, arkağa* Babam var diye arkamda
191. *Medey qılma, jar – jar – av!* Ümit etme yar - yar - ey!
192. *Alıp keter mal bergen* Zamanı gelince sen uçacak
193. *Sen bir qussiñ, jar – jar – av!* Bir kuşsun yar – yar – ey!
194. *Qız:* Kız:
195. *Tündigimniñ tört bayı* Çadırımın dört bağı
196. *Bas bayımdı, jar – jar – av!* Baş bağım, yar – yar - ey!
197. *Altı jeñgem suraydı* Altı yengem soruyor
198. *Şaşbayımdı, jar – jar – av!* Şaç bağımı, yar – yar – ey!
199. *Altı jeñgem surasa,* Altı yengem soruyorsa,
200. *Alasıñ da, jar – jar – av!* Alırsın, yar - yar - ey!
201. *Aynalayı, jan äkem,* Canım, babacığım,
202. *Qalasıñ da, jar – jar – av!* Kalacaksın, yar – yar - ey!
203. *Jigit:* Delikanlı:
204. *Mingen atıñ kara - dı, jar - jar – av!* Bindiğin atın karaydı, yar – yar - ey!
205. *Jal quyırığın taradı, jar - jar – av!* Yelesini taradı, yar – yar – ey!
206. *Munşa öksip julama, jar - jar – av!* Bu kadar çok ağlama, yar – yar - ey!
207. *Şeşeñ ertip baradı, jar - jar – av!* Annen birlikte gelecek, yar – yar - ey!

208.	<i>Qız:</i>	Kız:
209.	<i>Tündigimniñ tört bağı</i>	Çadırımın dörd bağı
210.	<i>Maqta, şeşe, jar – jar – av!</i>	Pamuk, anne, yar – yar - ey!
211.	<i>Qızın ketip baradı</i>	Senin kızın gidiyor
212.	<i>Jatqa, şeşe, jar – jar – av!</i>	Yabancıya, anne, yar – yar - ey!
213.	<i>On eki ayda aynalıp</i>	On iki ayda bir kere
214.	<i>Bir kelermiñ, jar – jar – av!</i>	Bir gelirim yar – yar –ey!
215.	<i>Sarı ingenniñ botasın</i>	Sarı devenin yavrusunu
216.	<i>Saqta, şeşe, jar – jar – av!</i>	Sakla anne, yar - yar – ey!
217.	<i>Şalşıq pa eken, su ma eken</i>	Şelaleden akan
218.	<i>Sarqırağan, jar - jar - av!</i>	Su muydu, yar – yar – ey!
219.	<i>Jastayımnan şeşekem</i>	Çocukluğumdan beri büyüten
220.	<i>Asırağan, jar – jar – av!</i>	Anneciğim, yar – yar – ey!
221.	<i>Aq süt bergen şeşeme</i>	Ak süt veren anneme
222.	<i>Ne körsettim, jar – jar – av!</i>	Ne gösterdim, yar – yar - ey!
223.	<i>Jat kisiniñ balasın</i>	Yabancı kişinin oğlunu
224.	<i>Joldas ettim, jar – jar - av!</i>	Hayat arkadaşı edindim, yar – yar - ey!
225.	<i>II – türi</i>	II – tür
226.	<i>Qırq kisiniñ aqlı</i>	Kırk kişinin aklı
227.	<i>Handa bolar, jar – jar – av!</i>	Handa olur, yar – yar – ey!
228.	<i>“Äkem - ay” dep jılama,</i>	Babacığım diye ağlama
229.	<i>Bayğus qızdar, jar – jar – av!</i>	Çaresiz kızlar, yar – yar – ey!
230.	<i>Äkeñ üşin qayın atañ</i>	Baba yerine kayın ata
231.	<i>Onda bolar, jar – jar – av!</i>	Orada olur, yar – yar - ey!
232.	<i>Qız:</i>	Kız:
233.	<i>Jazdıgüni aqşa qar,</i>	Yaz mevsiminde beyaz kar,
234.	<i>Javmaq qayda, jar – jar – av!</i>	Yağmak nerede, yar – yar – ey!
235.	<i>Qulın – tayday ayqasqan</i>	Rahat, gezip oynayan
236.	<i>Oñ jaq qayda, jar – jar – av!</i>	Baba ocağı nerede, yar – yar – ey!

237. *Qanşa jaqsı bolsa da,* Ne kadar iyi olsa da,
238. *Qayın atam, jar – jar – av!* Kayın atam, yar – yar – ey!
239. *Aynalayın äkemdey* Canım babacığım gibi
240. *Bolmaq qayda, jar – jar – av!* Olmak nerede, yar – yar –ey!
241. *Osılay qaytalap jigit: “Qırıq kisiniñ aqlı handa bolar”, - dep, kız: “Jazdıgüni aqşa qar javmaq qayda”, - dep, barlıq tuvıstarı aytıp şıǵadı.* Böylece yiğit: “Kırk kişinin aklı, handa olur”- diye kız: “Yaz mevsiminde beyaz kar”- diye tekrar ederek, bütün akrabaların atışmaya katıyor.
242. *III – türi* III – tür
243. *Jigit:* Delikanlı:
244. *Şımuldıǵıñ serpe sal,* Perdelerini aç,
245. *Körsin äkeñ, jar – jar – av!* Görsün baban, yar – yar – ey!
246. *Közdiñ jasın köl qılıp,* Gözyaşını göl edip,
247. *Töksin äkeñ, jar – jar – av!* Döksün baban, yar – yar – av!
248. *“Jılda – jılda noǵaydan* “Her yıl Nogay’ dan
249. *Pul aluvşı em, jar – jar – av!* Para alırdım, yar – yar –ey!
250. *Bir mindetten qutuldım!” –* Bir vazifemden kurtuldum!”
251. *Desin äkeñ, jar – jar – av!* Desin baban, yar – yar –ey!
252. *Şımuldıǵıñ serpe sal,* Perdelerini aç,
253. *Körsin şeşeñ, jar – jar – av!* Görsün annen, yar – yar – ey!
254. *Közdiñ jasın köl qılıp,* Gözyaşını göl edip,
255. *Töksin şeşeñ, jar – jar – av!* Döksün annen, yar – yar – ey!
256. *Jılda - jılda boqşama* Her yıl bohçamı
257. *Boyavşı edim, jar – jar – av!* Boyardım, yar – yar – ey!
258. *“Bir mindetten qutuldım”, -* “Bir vazifemden kurtuldum!”,
259. *Desin şeşeñ, jar – jar – av!* Desin annen, yar – yar –ey!
260. *Bül da solay: - Aǵañ körsin, iniñ körsin, jeñgeñ körsin...- dep aytıla beredi.* Bu tür böyle: Aǵabeyin görsün, kardeşin görsün, yengen görsün diye devam ediyor.

261. *IV – türi*

IV – tür

262. *Jigit:*

Delikanlı:

263. *Ayt degende, aytayın,*

Söz verdiğinde söyleyin,

264. *Toy qılğan qız, jar – jar – av!*

Düğün yapan kız, yar – yar – ey!

265. *Semiz biye toyına*

Düğününe semiz deve

266. *Soyğızğan qız, jar – jar – av!*

Kestiren kız, yar – yar – ey!

267. *Uzatılı, toy qılıp,*

Gelin uğrama düğününü yapıp,

268. *Ülken qızıq, jar – jar – av!*

Büyük eğlence, yar – yar – ey!

269. *Ketemin dep üyinen,*

Gideceğim diye evimden,

270. *Oy qılğan qız, jar – jar – av!*

Düşünen kız, yar – yar – ey!

271. *Qız:*

Kız:

272. *Söz taba almay zamandas,*

Cevap bulamayıp akranım,

273. *Sasayın ba, jar – jar – av!*

Şaşırayım mı, yar – yar – ey!

274. *Burıñınıñ jolınan,*

Babaların yolunu,

275. *Asayın ba, jar – jar – av!*

Geçeyim mi, yar – yar – ey!

276. *Burıñınıñ дәstüri*

Eskiden gelen örf adet

277. *Bolğannan soñ, jar – jar – av!*

Olduktan sonra, yar – yar – ey!

278. *Elden aylaq japanğa*

Evden uzak, ıssız ovaya

279. *Qaşayın ba, jar – jar – av!*

Kaçayım mı, yar – yar – ey!

280. *Jigit:*

Delikanlı:

281. *Jas künimnen öleñge*

Şarkı söylemeyi genç yaştan

282. *Qoydım qadam, jar – jar – av!*

Başladım ben, yar – yar – ey!

283. *Eski dosın umıtar*

Eski dostunu unuttur

284. *Keybir nadan, jar – jar – av!*

Bazı cahiller, yar – yar – ey!

285. *Bir sözüm bar saqtağan,*

Söylemek isteyen,

286. *Aytayın dep, jar – jar – av!*

Bir sözüm var, yar – yar – ey!

287. *Bolmağanda qasıñda*

Yabancı biri yanında

288. *Böten adam, jar – jar – av!*

Olmadığında, yar – yar – ey!

289. *Qız:*

Kız:

290. *Mende özindey öleñge*

Bende sevdim şarkıyı

291. *Qurdım düken, jar – jar – av!*

Senin gibi, yar – yar – ey!

292. *Söziň bolsa buyımtay,* Bir arzun olsa arkadaş
293. *Oňaşa ayt ta, jar – jar – av!* Yalnızken söyle, yar – yar – ey!
294. *V - türi* V – tür
295. *Jigit:* Delikanlı:
296. *Jerdiň säni bolmaydı,* Yerin güzelliği olmuyor
297. *El ketken soň, jar – jar – av!* Halk gittikten sonra, yar – yar – ey!
298. *Jük kötermes qara nar,* Yük taşımaz siyah deve,
299. *Bel ketken soň, jar – jar – av!* Bel gittikten sonra, yar – yar – ey!
300. *Keterinde siñiline* Giderken kız kardeşine
301. *Tapsırıp ket, jar – jar – av!* Vazife et, yar – yar – ey!
302. *Ögeysitip jürmesin,* Yabancı biri görmesin,
303. *Erjetken soň, jar – jar – av!* Büyüdükten sonra, yar – yar – ey!
304. *Qız:* Kız:
305. *Bir qamşi bar qolumda,* Bir kırbaç var kolumda,
306. *Jez bayırlı, jar – jar – av!* Bakır bağı, yar – yar – ey!
307. *İlikpedim ösekke,* Benim hakkımda hiç kimse,
308. *Sözdi ayırlap, jar – jar – av!* Söz etmedi, yar – yar – ey!
309. *Öziň eske tüskende,* Seni hatırladığımda,
310. *Bev, zamandas, jar – jar – av!* Hey arkadaş, yar – yar – ey!
311. *Jatamın da jılaymın,* Durmadan ağlıyorum
312. *Jer bayırlap, jar – jar – av!* Yere yatarak, yar – yar – ey!
313. *Jigit:* Delikanlı:
314. *Mına köldin basında* Bu gölün kenarında
315. *Qustar otur, jar – jar – av!* Kuşlar duruyor, yar – yar – ey!
316. *Onı körip qarşıgam* Onları gören kartalım
317. *Uşqalı otur, jar – jar – av!* Uçmak üzere, yar – yar – ey!
318. *Äşkere qıp aytpağın* Üstü kapalı konuşmayın
319. *Munday sözdi, jar – jar – av!* Böyle sözü, yar – yar – ey!
320. *Dostarıň az, qasında* Dostların az, yanında
321. *Duşpan otur, jar – jar – av!* Düşman otur, yar – yar – ey!

322. *Qız:* Kız:
323. *Quday qossa siñilim de* İnşallah kardeşim de
324. *Boldı azamat, jar – jar – av!* Büyüdü, yar – yar – ey!
325. *Ömiriñ qısqa, jalğan jar,* Hayat kısa, yar da yalan,
326. *Oybay elim, aman bol,* Hey yurdum, sağ salim ol,
327. *Keterimde siñilime,* Giderken kardeşime,
328. *Tapstrayın, jar – jar – av!* Vazife edeyim, yar – yar – ey!
329. *Jigit bolsañ jol tayıp,* Yiğit olsan, yol bulup,
330. *Kel bir zamat, jar – jar – av!* Gel bir vakit, yar – yar – ey!
331. *Ömiriñ qısqa, jalğan jar,* Hayat kısa, yar da yalan,
332. *Oybay elim, aman bol!* Hey yurdum, sağ salim ol!
333. *VI – türi* VI – tür
334. *Qız:* Kız:
335. *Äke menen şeşeniñ* Ata ile anacığım
336. *Meyiri qattı, jar – jar – av!* Merhametsiz oldu, yar – yar – ey!
337. *Öz balasın qızığıp,* Öz evladını paraya düşkünlük edip,
338. *Malğa sattı, jar – jar – av!* Paraya sattı, yar – yar – ey!
339. *Ömiriñ qısqa, jalğan jar,* Hayat kısa, yar da yalan,
340. *Oybay elim, aman bol!* Hey yurdum, sağ salim ol!
341. *Baylap berip jat elge,* Bağlayıpta verip yad elle,
342. *Tanımağan, jar – jar – av!* Tanımadığım, yar – yar – ey!
343. *Jetim balağa uqsatıp,* Yetim çocuğa benzetip,
344. *Jaltañdatıp, jar – jar – av!* Ona bir buna bir baktırıp, yar-yar – ey!
345. *Ömiriñ qısqa, jalğan jar,* Hayat kısa, yar da yalan,
346. *Oybay elim, aman bol!* Hey yurdum, sağ salim ol!
347. *Jigit:* Delikanlı:
348. *Buvınğanım belime* Belime bağladığım
349. *Kisen be edi, jar – jar – av!* Kelepçe miydi, yar-yar – ey!
350. *Bekem busam belimnen* Sağlam bağlasam belimden
351. *Tüser me edi, jar – jar – av!* Düşer miydi, yar-yar – ey!

352. *Äkeñ barıp şeşeñdi* Baban gidip anneni
353. *Ap kelmese, jar – jar – av!* Getirmeseydi, yar-yar – ey!
354. *Munday azap basiña* Bunun gibi acıyı
355. *Tüser me edi, jar – jar – av!* Çeker miydim, yar – yar- ey!
356. *Qız:* Kız:
357. *Bul düniyede bar ma eken,* Bu dünyada var mıymış?
358. *Qızday bayğus, jar – jar – av!* Kız gibi, zavallı, yar – yar - ey!
359. *Ala böten özgeden* Bu kadar elin içinden
360. *Tigen qarğıs, jar – jar – av!* Aldığı kargış, yar – yar - ey!
361. *Ömiriñ qısqa jalğan dos,* Hayat kısa, yalan dost,
362. *Oybay, elim, aman bol!* Hey yurdum, sağ salim ol!
363. *Buralqı ittey ärkinge* Köpek gibi sahipsiz
364. *İlesedi, jar – jar – av!* Herkesin peşine takılan, yar – yar - ey!
365. *Jiyırma qız bergenşe,* Yirmi kızın yerine,
366. *Ul ber jalğız, jar – jar – av!* Tek oğul verseydin, yar – yar - ey!
367. *Ömiriñ qısqa, jalğan jar,* Hayat kısa, yalan yar,
368. *Oybay elim, aman bol!* Hey yurdum, sağ salim ol!
369. *Qara sudı jağalay qaz baradı,* Kara suda sırayla kaz gidiyor,
370. *Anasınan ayrılğan qız baradı.* Annesinden ayrılan kız gidiyor.
371. *Qara suğa qan quysañ – ağar, keter* Kara suya kan dökersen akar, gider.
372. *Jat kisige qız berseñ– alar, keter.* Yabancı kişiye kız verirsen alır, gider.
373. *Aqquv könbes eşkimniñ baylavına,* Kuğu dayanmaz birinin bağladığına,
374. *Qaytar än sap aq suluv jaylarına.* Ak güzel gider kendi mekânına.
375. *Qızdan sorlı bar ma eken, täñiri-ay,* O, Allahım, kızdan garip olan var mı?
376. *Äkesiniñ ketedi aydavına.* Gidiyor babasımın dediğine.
377. *VII – türi* VII – tür
378. *Qız uzatqandağı jigit pen qızdıñ avjar ayıtısı* Kız evlenirken, kız ile yiğidin avyar atışması

379. *Jigit:*
380. *Men bir öleñ aytayın*
381. *Avjar degen, jar – jar – av!*
382. *Öksip – öksip jılama,*
383. *Qarındasım, jar – jar – av!*
384. *Tuğan eldey boladı*
385. *Barğan jeriñ, jar – jar – av!*
386. *Seni jatır, qarındas,*
387. *Uzatqalı, jar – jar – av!*
388. *Öksip – öksip jılama,*
389. *Qarındasım, jar – jar – av!*
390. *Kelip turmin tustıña,*
391. *Jubatqalı jar – jar – av!*
392. *Qız:*
393. *Aq otayım tikken jer*
394. *Oydan bolsın, jar – jar – av!*
395. *Aq jüzimdi körüge*
396. *Aynam bolsın, jar – jar – av!*
397. *Barğan eliñ bayırlas,*
398. *Dep aytasıñ, jar – jar – av!*
399. *Tuğan eldey bayırlas,*
400. *Qaydan bolsın, jar – jar – av!*
401. *Jigit:*
402. *Qara nasar, qarındas,*
403. *Qara nasar, jar – jar – av!*
404. *Qara maqpal säykeleñ*
405. *Şaşıñ basar, jar – jar – av!*
406. *Öksip – öksip jılama,*
407. *Qarındasım, jar – jar – av!*
408. *Äke ornuna qayın atañ*
409. *Ornın basar, jar – jar – av!*
410. *Qız:*
- Delikanlı:
- Ben bir şarkı söyleyin
- Avyar diyen, yar-yar – ey!
- Sen böyle ağlama
- Kardeşim, yar-yar – ey!
- Öz evin gibi olacak
- Gittiğin yerin, yar-yar – ey!
- Seni, canım kardeşim,
- Evlendirecek, yar-yar – ey!
- Sen böyle ağlama
- Kardeşim, yar-yar – ey!
- Ben geldim yanına,
- Avutmak için yar-yar – ey!
- Kız:
- Beyaz çadırım dikilen yer
- Ova'da olsun, yar-yar – ey!
- Ak yüzümü görmeye
- Aynam olsun, yar - yar – ey!
- Gidecek yerim iyi,
- Diyorsun, yar - yar – ey!
- Doğduğum yer gibi,
- Nerden olsun, yar - yar – ey!
- Delikanlı:
- İpek kumaş, kardeşim
- İpek kumaş, yar - yar – ey!
- Siyah ipek başlığın
- Şaçını örter, yar – yar – ey!
- Sen böyle ağlama,
- Kardeşim, yar - yar – ey!
- Baba yerine kayınpederin
- Yerini tutar, yar – yar – ey!
- Kız:

411. *Aq otayım tikken jer* Beyaz çadırım dikilen yer
412. *Oydan bolsın, jar – jar – av!* Ova'da olsun, yar-yar – ey!
413. *Aq jüzimdi körüge* Ak yüzümü görmeye
414. *Aynam bolsın, jar – jar – av!* Aynam olsun, yar-yar – ey!
415. *Qayın atañ bar deysiñ,* Kayın atan var diyorsun,
416. *Jan ağatay, jar – jar – av!* Canım ağabey, yar – yar – ey!
417. *Aynalayın äkemdey* Canım babacığım gibi
418. *Qaydan bolsın, jar – jar – av!* Nerden olsun, yar – yar – ey!
419. *Jigit:* Delikanlı:
420. *Barğan – kelgen jat emes,* Giden gelen yabancı değil
421. *Kölge qonğan aqquvday* Göle konan kuğu gibi
422. *Öksip – öksip jılama,* Sen böyle ağlama
423. *Qarındasım, jar – jar – av!* Kardeşim, yar-yar – ey!
424. *Öz şeşenneñ qayın eneñ* Kendi annenden kayın anan
425. *Artıq bolar, jar – jar – av!* Artık olur, yar – yar – ey!
426. *Qız:* Kız:
427. *Aq otayım tikken jer* Beyaz çadırım dikilen yer
428. *Oydan bolsın, jar – jar – av!* Ova'da olsun, yar - yar – ey!
429. *Aq jüzimdi körüge* Ak yüzümü görmeye
430. *Aynam bolsın, jar – jar – av!* Aynam olsun, yar - yar – ey!
431. *Qayın eneñ bar deysiz,* Kayın anan var diyorsunuz,
432. *Jan ağatay, jar – jar – av!* Canım ağabey, yar – yar – ey!
433. *Özim tuğan şeşemdey* Canım anneciğim gibi
434. *Qaydan bolsın, jar – jar – av!* Nerden olsun, yar – yar – ey!
435. *Jigit:* Delikanlı:
436. *Öksip – öksip jılama,* Sen böyle ağlama
437. *Qarındasım, jar – jar – av!* Kardeşim, yar - yar – ey!
438. *Jaksı bolsañ qor bolmas* Kendin iyi olursan
439. *Seniñ basiñ, jar – jar – av!* Geçer bunlar, yar - yar – ey!
440. *Öz ağañnan köp artıq* Kendi ağabeyinden daha iyi
441. *Qaynağañ bar, jar – jar – av!* Kayınbiraderin var, yar - yar – ey!
442. *Bosqa jılap, qarındas,* Boşuna ağlayıp, kardeşim,

443. *Ne qilasın, jar – jar – av!* Ne yapacaksın, yar – yar – ey!
444. *Qız:* Kız:
445. *Tanımağan qaynağa* Tanımayan kayınbirader
446. *Bayqalmağan, jar – jar – av!* Bilinmeyen, yar - yar – ey!
447. *Uyalam dep sözimdi* “Utanıyorum” diye sözümü
448. *Ayta almağam, jar – jar – av!* Söyleyemeyen, yar - yar – ey!
449. *Öz ağağa jalğanda* Kendi ağabeyine bu dünyada
450. *Kim jetedi, jar – jar – av!* Kim layık gelir, yar - yar – ey!
451. *Zekip ursıp könilimdi* Gönlümü hiçbir zaman
452. *Qaytarmağan, jar – jar – av!* Kırmayan, yar - yar – ey!
453. *Jigit:* Delikanlı:
454. *Qayındarın iniñnen* Kayınbiraderlerin kardeşlerinden
455. *Boladı artıq, jar – jar – av!* Olur, artık, yar - yar – ey!
456. *Erteñ ağağ qaladı* Yarın kalır ağabeyin
457. *Üyde yatıp, jar – jar – av!* Evde yatıp, yar - yar – ey!
458. *Äke – şeşe, ağa, ini* Baba, anne, ağabey, kardeş
459. *Kimge joldas, jar – jar – av!* Kime arkadaş, yar - yar – ey!
460. *Jiberedi jilatıp* Gönderiyor ağlatıp
461. *Malğa satıp, jar – jar – av!* Paraya satıp, yar - yar – ey!
462. *Beker bosqa jilaysın,* Sen boşuna ağlama,
463. *Qarındasım, jar – jar – av!* Kardeşim, yar - yar – ey!
464. *Jaqsı bolsañ qor bolmas* Kendin iyi olursan
465. *Seniñ bastın, jar – jar – av!* Geçer bunlar, yar - yar – ey!
466. *Artıñ munda qut bolsın,* İki tarafa uğur getir,
467. *Aldıñ onda, jar – jar – av!* Kardeşim, yar - yar – ey!
468. *Barğan jerde aldıñnan* Geleceğinin güzel olmasına
469. *Jarılqasın, jar – jar – av!* Dua edelim, yar - yar – ey!
470. *Mal bergen soñ qudaliq* Para aldıktan sonra dünürlük
471. *Basılğan mör, jar – jar – av!* Mühürlenir, yar - yar – ey!
472. *Jat elde de dap – dayın* Yabancı yerde de hazır
473. *Esikpen tör, jar – jar – av!* Başköşe ve kapı, yar - yar – ey!
474. *Erke bolıp üyiñde* Nazlı olarak evinde

475. *Jüre almasıñ, jar – jar – av!* Yürümezsın, yar - yar – ey!
 476. *Äyel qılıp jaratqan* Kız olarak yaradan
 477. *Qudaydan kör, jar – jar – av!* Allah'ı suçla, yar - yar – ey!
 478. *Ökpeleme, qarındas,* Öfkelenme arkadaş
 479. *Aşulanba, jar – jar – av!* Küsme, yar - yar – ey!
 480. *Oynap – külgem jaqsı ğoy* Gülüp eğlenmek iyi ki
 481. *Aşudan da, jar – jar – av!* Kırılmaktan, yar - yar – ey!
 482. *Bir sen emes bul jumıs,* Tek senin başına gelmedi bu
 483. *Bar äyelde, jar – jar - av! ...* Bütün kızların hayatı öyle, yar – yar - ey!

484. **BÄDİK**

BADİK

I – tür

485. *I – türi*
 486. *Ayt degennen aytayın bul bädikti,* Söyle der denmez söyleyeyim bu badiği,
 487. *Qara maqpal tonım bar bürme ädipti* Kara kadifeden kürküm var işlemeli.
 488. *Ot ottamay, suv işpey jata berse,* Ot yemeden, su içmeden öyle yatmaya devam ederse,
 489. *Bädik emey nemene bir kädik – ti.* Badik değil de ne, bir şüpheli.
 490. *Köş, köş, köş! ...* Göç... Göç, göç!
491. *Bädik ketip baradı jatqa taman,* Badik gidiyor yâd ellere doğru,
 492. *Jügen ala jügirdim atqa taman.* Dizgin alıp koçtum ata doğru.
 493. *Quday aydap bädikti qolğa berse,* Allah yardımcı olup Badik elime geçerse,
 494. *İtere salar edim otqa taman.* İtiverirdim onu ateşe doğru.
 495. *Köş, köş, köş! ...* Göç... Göç, göç!
496. *Bädik - bädik desedi,* Herkes "badik badik" diyor,
 497. *Bädik jeldey esedi.* Badik yel gibi esiyor.
 498. *Asqar – asqar taylarğa* Yüksek yüksek dağlara,
 499. *“Äy, köş!” – dese köşedi,* "Ey, göç!" dendiğinde göç ediyor.
 500. *Äy, köş!* Ey, göç!

501. *Köşer bolsañ äy bädik Mekkege köş* Gideceksen, hey badik Mekke'ye git,
502. *Kempir mıyın müjigen şekege köş.* Kocakarı kemiren şakağa git.
503. *Köş aylasın bilmesen, men aytayın,* Gidecek yer bilmiyorsan ben söyleyim,
504. *Koy bastağan ay müyiz serkege köş!* Koyunların basındaki ayboynuzlutekeye git
505. *Köşer bolsañ, äy, bädik, Arkağa köş* Gideceksen, hey badik Arka'ya git,
506. *Karağaydı qaq jarğan jöñkege köş.* Çam ağacını ikiye bölen, yongaya git.
507. *Köş aylasın bilmesen, men aytayın,* Gidecek yer bilmiyorsan ben söyleyim,
508. *Qoydan qoyğa jügirgen marqağa köş!* Koydan koya koşan kaçığa git!
509. *Köşer bolsañ, äy, bädik, jılanğa köş* Gideceksen, hey badik, yılanı git,
510. *Quyruğı joq, jalı joq, qulanğa köş.* Kuyruğu yok, yeli yok, yabani ata git.
511. *Köşuv jayın bilmesen, men aytayın,* Göçmek nasıl bilmiyorsan, ben söyleyim,
512. *Sayak quğan säygidey qunanğa köş.* Tek başına dolaşan ata git.
513. *II – türi* II – tür
514. *Äy, bädik, keter bolsañ taylarğa köş* Ey, Badik, göçeceksen dağlara göç,
515. *Qızarğan tay işinde bavlarğa köş.* Kızarak görünen dağ içindeki bağlara göç.
516. *Tappasañ köşer jaylav men* Bulamıyorsan göçecek yayla ben
aytayın, söyleyeyim,
517. *At minip, arqırağan jaylarğa köş* Atlara binmiş haykıran düşmanlara göç.
518. *Äy, bädik, köşer bolsañ qiyağa köş,* Ey, Badik göçeceksen kayaya göç,
519. *Qayımsız qirap jatqan miyağa köş.* Biçimsiz, yerle bir olmuş meyan köküne göç.
520. *Tappasañ köşer jaylav men* Bulamazsan göçecek yayla, ben
aytayın, söyleyeyim,
521. *Jartasqa jalğız salğan uyağa köş.* Kayaya yapılmış yalnız yuvaya göç.
522. *Äy, bädik, köşpek bolsañ* Ey Badik, göçeceksen yürüyene göç,
jürgenge köş,
523. *Joritqan jorıq izdep sürgenge köş,* Sefer arayıp geceleri de yürüyene göç.
524. *Tappasañ köşer jaylav men* Bulamazsan göçecek yayla, ben
aytayın, söyleyeyim,

525. *Bülingen büldirgensiz bülgenge köş.* Çileksiz bozulana göç.
526. *Äy, bädik, köşer bolsañ, alısqa köş,* Hey, badik, göçeceksen uzağa göç,
527. *Jan baspas, qulan jortpas alısqa köş* İnsan gitmez, geyik dolaşmaz uzağa göç
528. *Tappasañ köşer jerdi men aytayın,* Bulamazsan, gidecek yeri ben söyleyin,
529. *Ot jaqqan ormandaqı qaşqınğa köş.* Ateş yakan ormandaki kaçağa göç.
530. *Äy, bädik, köşer bolsañ, köşerge köş* Hey, badik, göçeceksen uzağa göç,
531. *Köpirgen ayzı – bası eserge köş.* Köpüren ağızı başı deliye göç.
532. *Tappasañ köşer jerdi men aytayın,* Bulamazsan, gidecek yeri ben söyleyim,
533. *Qaqtıqqan qalıñ qalmaq bes elge köş* Çatı şan kalabalık Kalmuk halkına göç.
534. *Äy, bädik, köşer bolsañ, saylarğa köş* Hey, badik, göçeceksen saylara göç,
535. *Muhtajsız, muğadarstız baylarğa köş* İhtiyacı olmayan zenginlere göç,
536. *Tappasañ köşer jaylar, men aytayın,* Bulamazsan, gidecek yeri ben söyleyim,
537. *Kiğaş qas, qılımsığan qızdarğa köş.* Keman kaş, nazlanan kızlara göç.
538. *III – türi* III – tür
539. *Bädiktiñ bası osılay jalpılanıp* İlk başta badik atışması yukarıda
keledi de, ayağı qız, bozbalanıñ gördüğümüz gibi genel konularla
üziline aynaladı. Mäselen: oluyor, sonuna kadar kız, yiğitlerin
şakalaşmasına dönüşür. Örnek:
540. *Jigit:* Yiğit:
541. *Qaratavım degende, Qaratavım,* Karadağ'ım dediğimde, Karadağ'ım,
542. *Tay basınan soğadı qara dayıl.* Dağ başından eser vurup kara fırtına.
543. *Sizdiñ üyde bir bädik bar* Sizin evde bir badik var diyene
degenge
544. *Qaptay köşip keledi bizdiñ ayl.* Kalmadan göç etti bizim köy.
545. *Qız:* Kız:
546. *Bädik ketip baradı tavdan asıp,* Badik gediyo dağı geçip,
547. *Tavdan aqsan bulıtpen aralasıp.* Dağdan yüksek bulutlarla aralaşıp.

548. *Endi ekeymiz bädikti tavıp alıp,*
 549. *Jigit:*
 550. *Temir bädik degende, temir bädik,*
 551. *Qu qızdardı” şekesin kemir, bädik,*
 552. *Semiz qızdıñ işine kirip ketip,*
 553. *Büyrek mayın je dağı semir, bädik.*
 554. *Qız:*
 555. *Bädik ketip baradı Mekesine,*
 556. *Eşki arığın bildirmes tekesine.*
 557. *Onan köşer jayıñdı men aytayın,*
 558. *Bar da jabış jigittiñ şekesine.*
 559. *Jigit:*
 560. *Qaratavdan key bädik asıp ketken,*
 561. *Jigitterdiñ üreyi qaşıp ketken.*
 562. *Eteğine bir tabaq topıraq salıp,*
 563. *Körgeñ qızdıñ közine şaşıp ketken.*
 564. *Qız:*
 565. *Bozbalanıñ köş, bädik, sanına köş,*
 566. *Jatıp işer jalqaydıñ qarnına köş.*
 567. *Onan köşer jeriñdi men aytayın,*
 568. *Jigitterdiñ quşığan jağına köş.*
 569. *Jigit:*
 570. *Aqın qızdıñ koş, bädik, tiline köş,*
 571. *Baqta aşılgan sarttardıñ gülüne köş.*
 572. *Onan köşer jeriñdi men aytayın,*
 573. *Buratılğan qızdardıñ beline köş!*

574. *IV – türi*

575. *Jigit:*
 576. *Buqpa bädik degen soñ, buqpa
 bädik,*
 577. *Küni – tüni jegeni juqpa bädik.*

Şimdi ikimiz badiği bulalım

Yiğit:

Demir badik dediğimde, demir badik,
 Kurnaz kızların şakağın kemir badik,
 Semiz kızın içine gir de,
 Böbrek yağını ye de semir badik.

Kız:

Badik gidiyor Meke'sine,
 Keçi zayıfladığımı bildirmez tekesine,
 Sonra gidecek yerini ben söyleyim,
 Git ve yapış yiğidin şakağına.

Yiğit:

Karatav'ı bazı Bedikler aşmış gitmiş,
 Yiğitlerin cesareti kaçıp gitmiş.
 Eteğine bir tabak toprak koyup,
 Karşılaştığı kızın gözüne saçıp gitmiş.

Kız:

Delikanlıların göç badik, sanına göç,
 Yatıp içen, tembelin karnına göç.
 Ondan göçecek yerini ben söyleyim,
 Delikanlıların çökmüş yanağına göç.

Yiğit:

Akın kızın göç badik, diline göç,
 Bahçede açılan şartlardın çiçeğine göç,
 Ondan göçecek yerini ben söyleyim,
 Kıvrılan kızların beline göç!

IV – tür

Yiğit.

Saklanma badik derken saklanma badik,

Gündüz gece yediğini sindirme badik.

578. *Tömenginiñ üyine kirip ketip,*
 579. *Oybay öldim dese de şıpqa, bädik.*
 580. *Qız:*
 581. *Bar eken osı avılda üş küñ bädik,*
 582. *Şapanımnıñ etegi üş dıldalıq.*
 583. *Joğarımnıñ üyine söyles qılıp,*
 584. *Tömenginiñ üyine tüskin, bädik.*
 585. *Jigit:*
 586. *Burma bädik degen soñ burma bädik,*
 587. *Burılıp bosağada turma, bädik.*
 588. *Jeti küñge jetkize ayt bädikti,*
 589. *Kevline egesiniñ kelmes kädik.*
 590. *Qız:*
 591. *Bädik dese, biz keldik şaba – şaba,*
 592. *Suğa salsa, jibidi qatқан caba.*
 593. *Osı avılda bädik bar degenge,*
 594. *Köşireyik dep keldik eki bala.*
595. *Eşki sırnı aytpaydı tekesine,*
 596. *Tilim tiyip keptesin tekesine,*
 597. *Meniñ aytқан sözimdi alsañ, bädik,*
 598. *Bar da jabıs osınıñ şekesine.*
599. *V – türi*
600. *Ton kigenniñ köş, bädik, qoynuna köş,*
 601. *Kişkene balalardıñ oyununa köş.*
 602. *Jayıñdı onan köşer men aytayın,*
 603. *Jigittiñ judırıǵı zor moyınuna köş.*
 604. *Jigit:*
 605. *Qaşқан qızdıñ köş bädik sonına köş*
 606. *Tüñde jürgen qızdardıñ jolına köş.*

- Aşağıdakinin evine gir de,
 Eyvah öldüm diyorsa da çıkma badik.
 Kız:
 Var diyor bu köyde üç gün badik,
 Kaftanımnın etegi üç altınlık.
 Yukarıdakinin evi hakkında konuşup,
 Aşağıdakinin evine gel, badik.
 Yiğit:
 Döndür badik derken, döndür badik,
 Sallanıp kapıda durma badik.
 Yedi güne kadar söyle badiği
 Sahibinin gönlüne gelmez şüphe.
 Kız:
 Badik diyene biz geldik koşa koşa,
 Suya koyarsa, yumuşar kurumuş yayık.
 Bu köyde Bedik olduğunu duyunca,
 Göçürmek için geldik onu biz iki çocuk.
- Keçi sırnını söylemez tekesine,
 Dilim değmesin tekesine,
 Benim dediklerimi yapsan badik,
 Git de yapış, şunun alınına.
- V – tür
- Kürk giyen göç badik, kucağına göç,
 Küçük çocukların oyununa göç,
 Oradan gider, yerini ben söyleyim,
 Yiğidin yumruğu iri, boynuna göç.
 Yiğit:
 Kaşan kızın göç badik, peşinden göç,
 Gece dolaşan kızların yoluna göç.

607. *Onan köşer jayıñdı men aytayın,*
608. *Sulu qızdıñ nâzik bel, qolına köş.*
609. *Qız:*
610. *Bozbalanıñ köş, bädik, ağına köş,*
611. *Abat qılğan baǵbanıñ baǵına köş*
612. *Onan köşer jayıñdı men aytayın,*
613. *Jigitterdiñ ker avuz jaǵına köş.*
614. *Jigit:*
615. *Aqın qızdıñ koş, bädik, tiline köş,*
616. *Baqta aşılğan ağaştın güline köş*
617. *Onan köşer jayıñdı men aytayın,*
618. *Baratuǵın qızdardıñ eline köş.*
619. *Qız:*
620. *Bädik ketip baradı jer jazıqqa,*
621. *Jeti biday alıptı jol azıqqa.*
622. *Quday qolǵa sol jaydı berer bolsa,*
623. *Basın baylap keteyik qu qazıqqa.*
624. *Jigit:*
625. *Endi, bädik, eñbektiñ bezine köş,*
626. *Öleñ qılğan qızdardıñ sözine köş.*
627. *Onan köşer jayıñdı men aytayın,*
628. *Sulusınǵan qızdardıñ közine köş.*
629. *Qız:*
630. *Bay avıldıñ köş, bädik, qurtına köş,*
631. *Köşip ketken är jerde jurtına köş.*
632. *Onan köşer jayıñdı men aytayın,*
633. *Urısqañ balalardıñ murtına köş!*
634. *Jigit:*
635. *Kalıñ şöptiñ köş, bädik, quraǵına,*
636. *Bar da jabıs qızdardıñ qulaǵına.*
637. *Onan köşer jayıñdı men aytayın,*
638. *Köşip bar, tüs qızdardıñ turaǵına.*

- Oradan gider, yerini ben söyleyim,
Güzel kızın ince beliyle, koluna göç.
Kız:
Delikanlımın göç badik,beyez olanına göç,
Baǵbanın bereketli bahçesine göç.
Oradan gider, yerini ben söyleyim,
Yiǵitlerin inatçı ağzına göç.
Yiǵit:
Akın kızın göç badik, diline göç,
Bahçede açılan ağacın güline göç,
Oradan gider, yerini ben söyleyim,
Kızların gidecek yurduna göç.
Kız:
Bädik gidiyor düz yere ovaya.
Yedi buǵday almış yol azıǵına.
Allah, ele o düşmanı veccek olursa,
Başını bağlayıp gidelim bir kazıǵa.
Yiǵit:
Şimdi badik,çalışmaya göç.
Mani söyleyen kızların sözüne göç.
Oradan gider, yerini ben söyleyim,
Ceylan gibi kızların gözüne göç.
Kız:
Zengin köyün göç badik, kutruna göç,
Her tarafa göç eden halkına göç.
Oradan gider, yerini ben söyleyim,
Kavga eden çocukların bıyıǵına göç.
Yiǵit:
Kalın otun göç, badik yeşil kamışına,
Git ve yapış kızların kulaǵına.
Oradan gider, yerini ben söyleyim,
Göç ve git kızları evine.

639. *Qız:*
640. *Ülken – kəri, köş, bädik, kisige köş,*
641. *Ak meryerttey jigittiñ tisine köş.*
642. *Onan köşer jayıñdı men aytayın,*
643. *Jaña öspirim jigittiñ işine köş.*
644. *Jigit:*
645. *Bädik ketip baradı susamırğa,*
646. *Jolda jatır qayqayıp qu qabırğa.*
647. *Quday onday bädikti qolğa berse,*
648. *Basın baylap keteyik bir tamırğa.*
649. *Qız:*
650. *Bädik ketip baradı şaqta taman,*
651. *Tağı jürdi mingeli atqa taman.*
652. *Quday onday bädikti qolğa berse,*
653. *İterelik kăpirdi otqa taman.*
654. *Jigit:*
655. *Burın zaman bar eken buqpa bädik,*
656. *Kündiz – tüni jegeni juqpa bädik.*
657. *Ülken qızdıñ işine kirip ketip,*
658. *“Oybay, öldim!” dese de şıpqa, bädik.*
659. *Qız:*
660. *Bädik şeber degenge, bädik şeber,*
661. *Jaqsı biye arğımaq qulın tabar.*
662. *Toydan qızıq aylıñda bädigiñ bar,*
663. *Habarlasıp turmas Quday atar.*
664. *Jigit:*
665. *Endi köşseñ, köş, bädik, sazığa köş,*
666. *Jazdı küngi oravlı qazığa köş.*
667. *Onan köşer jayıñdı men aytayın,*
668. *Qız avılunda qabağan tazığa köş.*
669. *Qız:*
670. *Bädik deseñ baruvşı en şaba - şaba,*

- Kız:*
Yaşlı, genç göç badik, insana göç,
Beyaz inci gibi yiğidin dişine göç.
Oradan gider, yerini ben söyleyin,
Delikanlıların karnına göç.
Yiğit:
Badik şimdi gidiyor hastalığa,
Yolda yatıyor bükülen bir kaburga.
Allah eğer o badikle karşılaştırırsa,
Başını bağlayıp gidelim bu damara.
Kız:
Badik şimdi gidiyor ayağa doğru,
Daha da binmek istiyor ata.
Allah eğer o badikle karşılaştırırsa,
İtelim o kâfiri ateşe doğru.
Yiğit:
Eski zamanda varmış bir badik,
Gece gündüz yemediği yok bir badik.
Büyük kızın karnına gir de,
“Eyvah, öldüm!” dese de çıkma badik.
Kız:
Badik usta diyene, badik usta,
Soylu at güzel bir kulun yavrular.
Düğünden ilginç köyünde badik’in var,
Habersiz gidersen Allah suçlar,
Yiğit:
Göçmek istersen göç, badik sazlığa göç,
Yaz gününde sarılan kazıya göç.
Oradan gider, yerini ben söyleyin,
Kız köyündeki saldırgan köpeğe göç.
Kız:
Badik derken gidiyordum koşa koşa,

671. *Suvğa salsa jibidi qatqan saba.*
672. “*Köşpeytuğın bädigin*
qaydasıñ?” – dep,
673. *Köşiruvge kelgenim, Quday toba.*

674. **AQBALA MEN BOZDAQ**

675. *Bir Bozdaq degen jigit Aqbala*
degen qızben asıq bolıp qosılıptı,
qosılğan soñ, ekeyiniñ qosılğanın
äkesi bilip, “osığan qızımdı
bermeymin” dep ayrılıp köşıpti.
676. *Alısqa ketken soñ, Bozdaqtıñ*
äkesi jigitti burınğı aytırğan
qaynına jiberedi.
677. *Qaynına qayıp qızınıñ jerine*
keldi, kelse qızı ölip qalıptı,
beyitiniñ basına jatıp öleñ aytı jigit.

678. *Bozdaq:*
679. *Ävede ızıñdaydı jasıl sona,*
680. *Qalıptı jaylavında jalğız mola.*
681. *Jaylavıñ men ketkende taza – aq edi*
682. *Bolmasın, Aqbala qız, Alla Tağala.*

683. *Salamın qorjınım tarımdı aqtap,*
684. *Atımdı qamşılaymın eki jaqtap.*
685. *Jasırğan altın, kümis, tul taqiyañ,*
686. *Qalıptı aydalada beyit saqtap.*
687. *Aqbala:*
688. *Jaylavı elimizdiñ qum edi ğoy,*
689. *Bazarğa qoy aydasa pul edi ğoy.*
690. *Basıma kelmey jatıp öleñ aytıp,*

- Suya koysa, yumuşar katışan kar(saba)
“Taşınmak isteyen badik nerdesin”
diye,
Taşımaya geldim, Allah’ım.

AKPALA İLE BOZDAK

Bozdaq adlı bir yiğit, Akbala adlı kıza aşk olmuş ve nişanlanmış. Bunların nişanlandıklarını duyan kızın babası “buna kızımı asla vermem” diye başka yere taşınmışlar. Bir gün Bozdaq’ın babası oğlunu eski nişanlısına göndermiştir. Bozdaq kızın köyüne gelir ve kızın öldüğünü duymuş. Sonra kızın mezarına gelip şarkı söylemiş.

Bozdaq:
Havada vızıldıyor yeşil sinek,
Yaylanda kalmış yalnız mezar.
Ben giderken yaylan temizdi
Olmasın, Akbala kız Yüce Allah.

Torbaya koyuyorum darımı temizleyip,
At’ımı kırbaçlayın iki taraftan.
Saklanan altın, gümüş hepsi,
Kalmış mezarının başında.
Akbala:
Etrafı köyümüzün kum idi,
Pazara koyun satarsan para idi.
Mezarıma gelmeden şarkı söyleyip,

691. *Qayğırğan qaysı baydın ulı edi ğoy*
692. *Bozdaq:*
693. *Arqanıñ aq qayıñnan erimdi tozdap keldim,*
694. *Öligin kimniñ qoyğan dep oylap keldim.*
695. *Bir bata kim de bolsa qılayın dep,*
696. *Jalğızı men Börteniñ – Bozdaq keldim.*
697. *Aqbala:*
698. *Aytamın ayt degende, Aqbalamın,*
699. *Nemdi ayıp ölgenneñ soñ maqtanamın.*
700. *Jalğızı sen Börteniñ Bozdaq bolsañ,*
701. *Jalğızı men Qırğıdın Aqbalamın.*
702. *Bozdaq:*
703. *Aqbala qız ekeniñ tanıp turmın,*
704. *Lapıldap tal otınday janıp turmın.*
705. *Tartısқан tar tösekke tatuv edik,*
706. *Oyım tura ma dep aşıp turmın.*
707. *Aqbala:*
708. *Aytamın ayt degennen qızıl tilim,*
709. *Üy qıldım qazğannan soñ jerdiñ tübin.*
710. *Qızıl til keyi keler, keyi kelmes,*
711. *Beyitten mına tırğan şıqpay denem.*
712. *Bozdaq:*
713. *Qayda eken, Aqbala qız, seniñ murnıñ,*
714. *Men edim tirşilikte seniñ qubiñ.*
715. *Äliñ kelse, basıñdı köter kunim.*
716. *Üyine aparayın seni bugün.*
717. *Aqbala:*
718. *Murnumniñ qum quyuldı tesigine,*
719. *Allanıñ men jolıqtım kesirine.*
720. *“Al, turayın” desem de tura almaymun,*
721. *Qoyıptı Allam bölep besigine.*
- Kaygılanan hangi beyin oğlu idi.
- Bozdaq:
- Arkanın kayın ağacından eyerimi hazırlayarak geldim,
- Bu kimin mezarı diye düşünerek geldim.
- Kimde olsa bir dua kılıyım diye,
- Tek evladı Börtenin – Bozdaq geldim.
- Akbala:
- Söyleyim söyle diyene Akbala’yım,
- Öldükten sonra nesine gururlanayım.
- Yalnızı sen Börtenin Bozdaq isen,
- Yalnızı ben Kırğıyın Akbala’yım.
- Bozdaq:
- Akbala olduğunu ben anladım,
- Ateş gibi alev, alev yanıyorum.
- Bu dünyada tartışmadan yaşamıştık,
- Belki kalkacak diye umut ediyorum.
- Akbala:
- Konuşur konuş desem keskin dilim,
- Ev yaptım kazdıktan sonra yerin dibin.
- bir gün bu dilde konuşmaz hale gelir,
- Bir daha bu mezardan çıkamıyorum.
- Bozdaq:
- Nerede Akbala kız senin burnun,
- Bu dünyada ben idim senin arkadaşın.
- Gücün yeterse başını kaldır canım,
- Evine götüreyim seni bugün.
- Akbala:
- Burnumun kum doldu deliğine,
- Ben Allahın, gazabına uğradım.
- Kalkmak istesem de kalkamıyorum,
- Allah’ım koymuş bağlayıp beşiğine.

722. *Bozdaq:*
723. *Qayda eken, Aqbala qız qolañ şaşın*
724. *Köringen jabılıñqı, qiğaş kasıñ.*
725. *Aqbala, äliñ kelse köter basın,*
726. *Tiride eske tüsti bergen asıñ.*
727. *Aqbala:*
728. *Ornınan jıydıgen – di kolañ şaşım,*
729. *Köringen jabılıñqı qiğaş qasım.*
730. *Basımdı älim kelip kötere alman,*
731. *Teñgergen qanşamağa qayran
basım.*
732. *Bozdaq:*
733. *Qayda eken, Aabala qız, aq etiñiz,*
734. *Ağarmas bayağıday tağı etiñiz.*
735. *Bolğanda astın bözden, üstiñ
tastan,*
736. *Jattı eken qayıp şıdap jaq etiñiz.*
737. *Aqbala:*
738. *Aytamın ayt degende aq etimiz,*
739. *Ağarmas bayağıday tağı etimiz.*
740. *Bolğanda astım bözden, üstim
tastan,*
741. *Şiridi jaq et tügil san etimiz.*
742. *Bozdaq:*
743. *Qayda eken, Aqbala qız, eki köziñ,*
744. *Ayan - dı bir Qudayğa etken sözim.*
745. *Aqbala, äliñ kelse köter basın,*
746. *Üyine aparayın seni bugün.*
747. *Aqbala:*
748. *Ornuna olqı tüsti eki közim,*
749. *Ayan -dı bir Qudayğa aytqan sözim.*
750. *Basımdı alim kelip kötere alman,*
751. *Beyitten mına tuğran şıqpaydı ünim*

- Bozduk:
- Nerede Akbala kız uzun şaşın,
Görünen güzel kalem kaşın.
Akbala gücün yeterse başını kaldır,
Hatırladım hayattayken verdiği yemeğini.
- Akbala:
- Döküldü uzun şaşım,
Görünen güzel kalem kaşım.
Başımı kaldıramam gücüm yetmez,
Kaldıran çok şeyi çaresiz başım.
- Bozduk:
- Nerede Akbala kız beyaz tenin,
Olamaz eskisi gibi vücudunuz,
Astında kumaş, üstünde tas olduktan
sonra,
Nasıl dayanıyor yanak etiniz.
- Akbala:
- Söyleyim sorsanız beyaz tenimi,
Olamaz eskisi gibi vücudumuz,
Astımda kumaş, üstümde tas olduktan
sonra,
Çürür yanak eti değil, tüm etimiz.
- Bozduk:
- Nerede Akbala kız, iki gözün,
Belli idi bir Allaha veren sözüm.
Akbala gücün yeterse başımı kaldır,
Götüreyim evine seni bugün.
- Akbala:
- Boşluk var yerinde iki gözün,
Belli idi bir Allaha veren sözüm.
Başımı kaldıramam, gücüm yetmez,
Çıkmaz bu mezardan bir daha sesim.

752. *Bozdaq:*
753. *Jağında savsağanda otuz tisiñ,*
754. *Ayan -dı bir Qudayğa aytqan sözüm.*
755. *İşinde tuvar aydıñ kelemin dep,*
756. *Üyinde zar julaydı alğan kisiñ.*
757. *Aqbala:*
758. *Jağında saysağanda otuz tisim,*
759. *Ayan -dı bir Qudayğa aytqan sözüm.*
760. *Qayteyin zar julasa alğan kisim,*
761. *Qudaydıñ men qayteyin salğan isin*
762. *Bozdaq:*
763. *Qayda eken, Aqbala qız, işi bavırıñ,*
764. *Tiride osılay ma ed aytqan könilüñ?*
765. *Bekitip töniregin tas qılıptı,*
766. *Jür eken qaytip şıdap seniñ avlıñ?*
767. *Aqbala:*
768. *İşimde eljiregende işi bavırım,*
769. *Tiride osılay edi aytqan könilim.*
770. *Bekitip töniregim tas qılsa da,*
771. *Jürgen de qoyday şuvlap meniñ avılım.*
772. *Bozdaq:*
773. *Qayda eken, Aqbala qız, eki qolıñ,*
774. *Men edim tirşilikte seniñ qurbiñ.*
775. *Körine qolım salıp ala almadım,*
776. *Qudaydıñ men qayteyin salğan jolın*
777. *Aqbala:*
778. *Savsağınnan ilgende eki qolım,*
779. *Sen ediñ tirşilikte meniñ qurbım.*
780. *Körimnen qolım salıp bir tartpadıñ,*
781. *Nemene, oybay, Bozdañ, seniñ oyıñ*
782. *Bozdaq:*
783. *Arqada attan tüye qımbat eken,*

- Bozduk:
Nerede mercan gibi otuz dişin,
Belli idi bir Allaha veren sözüm.
Bu ay işinde geleceğim diye,
Evinde içini döküyor evlenen kişin.
Akbala:
Mercan gibiydi otuz dişim,
Belli idi bir Allaha veren sözüm.
Ne yapıyım kaygı çekse evlenen kişim,
Allahın yaptığına karşı ne yapa bilirim?
Bozduk:
Nerede Akbala kız, senin azaların.
Hayattayken böyle miydi senin gönlün?
Kapatıp her tarafı taş yapmış,
Nasıl dayanıyor buna senin köyün.
Akbala:
Şimdi ben çok duygulandım.
Hayattayken böyleydi benim gönlüm.
Kapatıp her tarafı taş yapsa da,
Benim köyüm hala yaşamına devam ediyor.
Bozduk:
Nerede Akbala kız, iki kolun,
Ben idim bu dünyada arkadaşın,
Mezarına kolumu koyup alamadım,
Allahın yaptığına karşı ne yapa bilirim?
Akbala:
Parmaklarından tutsaydı iki kolum,
Sen idin hayattaki arkadaşım.
Mezarımdan elini koyup bir çekmedin,
Eyvah, ne bu Bozduk seni düşündüğün.
Bozduk:
Arka'da attan deve pahalıymış,

784. *Allağa tört perişte tilhat eken.*
785. *Rayısın eki düniye kördiñ qımbat,*
786. *Aqbala, bul jalğanda ne tätti eken?*
787. *Aqbala:*
788. *Arqada attan tüye qımbat eken,*
789. *Allağa tört perişte tilhat eken.*
790. *Rayısın eki düniye kördim qımbat,*
791. *Ket Quday, äkem qosqan jar tätti eken.*
792. *Bozdaq:*
793. *Bizder ketip baramız üyge qayıp,*
794. *Dätiñ qayıp şıdaydı jalğız jatıp.*
795. *Meni sen äliñ kelse jebegeysiñ,*
796. *Basıña bata qıldım öleñ aytıp.*
797. *Aqbala:*
798. *Keldiñ jigit, e, Bozdaq, kettiñ*
tastap,
799. *Şıdaydı dätiñ qayıp jalğız tastap?*
800. *Bizderdi jalğız tastap jele berseñ,*
801. *Tartarsıñ jol azabın atıñ aqsap.*
802. *Bozdaq:*
803. *Olay degen alğısıñ ba, qarğısıñ ba*
804. *Aytısqan tiridegi bayğusıña.*
805. *Bizdi sen älin kelse jebegeysiñ,*
806. *Jöneldim öleñ aytıp qaq tustıña.*
807. *Aqbala:*
808. *Oynavşı em ortekemdi kiyik qılıp,*
809. *Şanıştım qarqaramdı biyik qılıp.*
810. *Artıñda apañ, adlıñda siñlim joq,*
811. *Közime ne qıladı küyik qılıp.*
812. *Bozdaq:*
813. *Oynavşı em ortekeñdi kiyik qılıp,*
814. *Şanıştıñ qarqarañdı biyik qılıp.*
815. *Artıñda apañ, adlıñda siñlim joqta,*

- Allaha dört melek senet olmuş,
Huzurun iki hayatın gördün,
Akbala hayatta ne değerliymiş?
Akbala:
Arka'da attan deve pahalıymış,
Allaha dört melek senet olmuş.
Huzurun iki hayatın gördün,
Allah'ım, babam evlendiren yar değerliymiş.
Bozdak:
Bizler dönüyoruz evimize,
Nasıl tahammül edersin yapa yalnız.
Elinden geliyorsa beni koru,
Duya ettim mezarında şiir söyleyip.
Akbala:
Geldin hey, Bozduk yiğit gittin bırakıp,
Nasıl da gideceksin yalnız bırakıp.
Bizleri terk ederek gidersen,
Zorlanırsın yolda atın aksar.
Bozduk:
Bu dediğin teşekkür mü, kargış mı?
Hayattayken atışan zavallıya.
Sen bizi elinden geliyorsa koru,
Gittim şarkı söyleyip mezarına.
Akbala:
Oynuyordum dağ keçisini meral yapıp,
Kuş tüyünü taktım yüksek yapıp.
Arkamda ablam önünde kardeşim yok
Neden gösteriyor dert yapıp.
Bozduk:
Oynardın dağ keçisin meral yapıp,
Kuş tüyünü taktın yüksek yapıp.
Arkamda ablam önünde kardeşim yok

816. *Qarqarañdı başıña qoyğızayın
küyük qılıp.*
817. *Atqa salıp minerge eri bolsa,*
818. *Basıña qarqarañdı qoyğızayın,*
819. *Paydası qıyamette tiyer bolsa.*
820. *Aqbala:*
821. *Oralbek ortasın oymay ketti,*
822. *Basıma qos qarqaram qoyamay ketti.*
823. *Äke – şeşem buyırıp qoyam deydi,*
824. *Jıyılıp elim – jurtım bolmay ketti.*
825. *Bozdaq:*
826. *Ordası Oralbegiñ oydirayın,*
827. *Basıña qos qarqarañ qoydirayın,*
828. *Paydası qıyamette tiyer bolsa.*
829. *Basıña qarqarañ qoydirayın.*
830. *Aqbala:*
831. *Sälem, şeşekeme dep aytqaysıñ,*
832. *Qulağı esitpeytuğın äjekeme bek
aytqaysıñ,*
833. *İşinde tuvar aydıñ kelse jarım,*
834. *Boldım ba jaña kerek dep
aytqaysıñ.*

835. **AYMAÑDAY MEN BABAS**

836. *Aymañday:*
837. *Jigitter jiyırma beste attay jeldi,*
838. *Basıñnan atqara gör taypa eldi.*
839. *Alğanım, aş qoynıñdı, köter basıñ,*
840. *Qasıña Aymañdayday dosıñ keldi.*
841. *Alastan tañdap alğan, asıl Babas,*
842. *Jatırsıñ neğip şıdap men
kelgende?*

Başlığını koydurayım mezarına dert yapıp.

At'a binmek için eyeri olsa,

Mezarına başlığını koydurtayım.

Kıyamet gününde faydası olacaksa,

Akbala:

Oralbek ortasın oymadan gitmiş,

Mezarıma başlığımı koymadan gitmiş.

Anne babam nasip yetse koyarız diyor,

Halkım toplanıp yapmadan gitmiş.

Bozduk:

Ordusu Oralbek'in oydurayım,

Mezarına başlığını koydurtayım.

Kıyamet gününde faydası olacaksa,

Mezarına başlığını koydurtayım.

Akbala:

Selam söyledi de anneme,

Kulağı eşitmiyen nineciğime de
söylersin.

Bu ay işinde gelse yarım,

Şimdi gerek oldum mu diye söyle.

AYMANDAY İLE BABAS

Aymanday:

Yiğitler yerme beşte çabuk geldi,

Başında olup yürüte bil halkını.

Başını kaldır kucağımı aç,

Yanına Aymanday gibi arkadaşın geldi.

Alaş'tan seçilen, soylu Babas,

Nasıl dayanıp yatıyorsun ben
geldiğimde.

843. *Babas:*
844. *Jigitter jiyırma beste attay jeldi,*
845. *Basımnan atqara gör taypa eldi.*
846. *Daladay iyesiz tuğran qu molağa*
847. *Aymañday muñdik bolğan nege*
keldi?
848. *Alaştan tañdap alğan qız*
Aymañday,
849. *Say bolsam jatar ma edim sen*
kelgende?!
850. *Aymañday:*
851. *Baradı köşip avılım Almalığa – ay,*
852. *Allanıñ kim könbeydi salğanına-ay,*
853. *Bir avız alğanımnan söz surayın,*
854. *Artıñnan jalğız özim qalğanım – ay.*
855. *Babas:*
856. *Avılım bıyıl avar qonısınan,*
857. *Atanar jaman dolısınan.*
858. *Ajalım meniñ dağı bir Alladan*
859. *Aymañday:*
860. *Mingenim astımdağı ker me ediñ-ay*
861. *Şubırğan kekilinen ter me ediñ – ay.*
862. *Bäygeden kelip jürgen jiğilğırıñ*
863. *Duşpanıñ mısı basıp jürmedi me –*
ay?
864. *Babas:*
865. *Köriner sadaq sulıv oğımenen,*
866. *Qıs küni at şappaydı toğımenen.*
867. *Men minip şubar atqa jönelgende,*
868. *Artımnan jeti duşpan şoğımenen*
869. *Aymañday:*
870. *Tizginin şubar attıñ bursañ etti,*
871. *Sayırğa jiğilğırdı ursañ etti.*

- Babas:*
Yiğitler yerme beşte çabuk geldi,
Başında olup yürüte bil halkını.
Bozkırda sahipsiz yalnız mezara,
Aymanday dertli niye geldi.

Alaş'tan seçilen, Aymañday kız,

Diri olsam yatar mıydım sen geldiğinde.

Aymanday:
Köyüm göç ediyor Almalı'ya,
Kim değiştirir kaderinde yazıldığını.
Biraz nişanlımla konuşuyum,
Arkandan yalnız ben kaldım.
Babas:
Bu yıl gider halkım mekânına,
Kızlar kötü denilir kızdığından.
Ecelim benim bir Allahtan.
Aymanday:
Bindiğim atın rengi koyu muydu?
Perçeminden akan ter miydi?
Yarışmalardan ilk gelen atın,
Düşmanın gücü basıp yürümedi mi?

Babas:
Yay güzel görünür oku ile
Kışın at koşmaz tok halinde.
Ala at'ı ben binip gittiğimde,
Arkamdan geldi düşman ateşi ile
Aymanday:
At'ın başını başka tarafa çevirseydin,
Kırbaçla sağrından vursaydın.

872. *Jetkenin qas duşpanniñ
bilgennen soñ,* Düşmanın yaklaştığını gördükten sonra,
873. *Öziñe bağındım dep tursañ etti.* Baş eğdim sana deseysin.
874. *Babas:* Babas:
875. *Qolımdı köteremin sermeyin dep,* Elimi kaldırıyorum sallayım diye,
876. *Duşpanğa kele jatqan qarsı şaptım,* Peşimdeki düşmana karşı koştum.
877. *Qorlığın tiri turıp körmeyin dep.* Hayattayken baskısını görmeyin diye.
878. *Aymañday:* Aymanday:
879. *Qoyadı ölgenderdi qırıq qadamğa,* Ölenleri gömüyor kırık adıma,
880. *Tıñdaysız aytqan sözüm eş adamğa.* Söylediklerimi dinlemez hiçbir insan.
881. *Alaştan tañdap alğan, asıl Babas,* Alaş'tan seçilen, soylu Babas,
882. *Timeymin, time deseñ, eş adamğa.* Evlenme desen, evlenmem kimseyle.
883. *Basas:* Babas:
884. *Aymañday, endi seni ala almaymın,* Aymanday artık seninle evlenemeyeceğim,
885. *Moynuña aq bileğim sala almaymın.* Boynuna ak bileğimi koyamayacağım
886. *Atañnuñ oñ jağında qaldıñ jastay,* Genç yaşta evlenmeden evde kaldım,
887. *Time dep obalıña qala almaymın.* Evlenme diye de vebalini alamayacağım.
888. *Qarağay qamşı sabıñ taldan bolsa,* Ağaçtan dümdüz kırbaç sapın olsa,
889. *Şubar at täyip edi maldan bolsa.* Hayvandan ala güzel atın olsa,
890. *Keşegi qaynuñ Qojas tiri eken,* Geçende kayınbiraderin Kocas diri gitmiş,
891. *Kem qılmas teñ qurbiñnan ilde
bolsa.* Arkadaşlarından eksik etmez olda olsa.
892. *Aymañday:* Aymanday:
893. *Bazardan men de barıp mata
alarmin,* Ben gidip pazardan kumaş alırım,
894. *Matanı almay tegin, sata alarmin.* Bedava değil parasına satın alırım.
895. *Kesegi qaynım Qojas kelse – dağı* Dünkü kayınbiraderim Kocas gelirse,
896. *Jeñge alğan jesir qatın atalarmin.* Yenge alan, dul bayan adlanırım.
897. *Babas:* Babas:
898. *Talaydı qulaşqa alğan sum qara jer* Birçoğu kucağına alan, acımaz kara toprak,
899. *Mañğazdar jatır eken munda neler.* Kimler yatıyor, burada neler var.
900. *Keşegi qaynuñ Qojas tiri ketken,* Dünkü kayınbiraderin Kocas diri giden,
901. *Tilegin qattı tilep otıra ber.* İyi olmasını dile de, otura ver.

902. *Aymaňday:* Aymanday:
903. *A, Babas, sözimdi aytqan qostaymın,* Eh, Babas söylediklerime katılıyorum,
904. *Sözimdi aytqan meniň tastaymıñ.* Yoksa ciddiye almıyor musun?
905. *Janıñdı jer ayırtıp jatır eken,* Canını yer yakıyorsa,
906. *Bereyin qızıl tonum, jastaymısın?* Verirsem kırmızı kürkümü yaslanırmısısın?
907. *Babas:* Babas:
908. *Aymaňday, taya körme sertıñızden,* Aymanday, bozmayın yeminimizi,
909. *Ketipty işiñ tolıp dertiñızden.* İşiniz dolmuş derdinize.
910. *Qi – dağı qızıl tonıñ, toy toylay ber,* Kırmızı kürkü giy de, düğünlere git,
911. *Süyegim basqalanğan etimizden.* Etimiz ayırtılmış kemiğinden.

912. **2.3. QAYIMDASULAR**

913. **JİĞİT PEN QIZ**

914. *I – türi*

915. *Jigit:*

916. *Şını kese, endeşe, şını kese,*

917. *Beredi el tileyin Quday dese.*

918. *Öziñdi Quday aydap kez kelgende,*

919. *Ayta gör öleniñdi jöni kelse.*

920. *Qız:*

921. *Otırdıñ jaña kelip tusımızğa,*

922. *Aldırdıñ neşe qoyan qusıñızğa?*

923. *Öleñge eş jarımay jürgemimde,*

924. *Aytısuğa kez boldı ostı murza.*

925. *Jigit:*

926. *Qarakemer – av, janım, Qarakemer*

927. *Aynalıp qara ingendi taylaq emer.*

928. *Qudayım birme –birge kez keltirdi,*

929. *Minäyim jibekten de öleñ jiber.*

930. *Qız:*

931. *Aqın Sartbay zamandas, aqın
Sartbay,*

932. *Öleñdi al jiberdim basın tartpay.*

933. *Qas duşpanıñ kemiter, seni jigit,*

934. *Ajariñ bar qızarıp janğan narttay.*

935. *Jigit:*

936. *Seni körip işime tüsti ğoy dert,*

937. *Sütke salğan meruvert tarıday bört.*

938. *Közim körip qoşamet nege
aytpaymın,*

939. *Talpınğan bala qustay sertiñe jet.*

QAYIMDASULAR

YİĞİT VE KIZ

I - tür

Yiğit:

Söyleyin gerekirse ben gerçeği,

Allah kabul eder dilersen dualarını.

Tanrı nasip edip biz karşılaştık,

Söyle şarkını mümkün olsa.

Kız:

Oturdum şimdi gelip yanımıza,

Yakalattın kaç tavşan kuşunuza.

Atışmaya insan bulamıyorken,

Sizinle karşılaştırdı beyim.

Yiğit:

Karakemer, canım Karakemer,

Dönüp kara deveyi taylak emer.

Tanrı bizi karşılaştırdı.

Mümkün olsa şarkı söyle.

Kız:

Ozan Sartbay arkadaş, ozan Sartbay,

Şimdi şarkı söyleyin ben durmadan.

Düşmanın küçültür seni yiğit,

Yüzün var kıpkırmızı ateş gibi.

Yiğit:

Seni görünce ben dertlendim,

Süte katmış inci darı gibi kabarıp.

Gördükten sonra niye saygı
göstermeyin,

Gayret gösteren küçük kuş gibi
yeminine ulaş.

940. *Qız:*
941. *Nemene öleñ degen bilgen qulğa,*
942. *Kim berer aq teñgesin qara pulğa.*
943. *Aqtağan ana sütin adal ulğa,*
944. *Tört burışına düniyeniñ bolar tulğa.*
945. *Jigit:*
946. *Keybir juldız ävede ay sekildi,*
947. *Key jaman bas körmegen tay sekildi*
948. *Kelgen jerden öleñdi qoya berip,*
949. *Balası jaqsı avıldıñ qoy sekildi.*
950. *Qız:*
951. *Orman aldı avılğa qıstav bergen,*
952. *Şaşımdu ön ekiden ustap örgen.*
953. *Kelgen jerden öleñdi qoya berip,*
954. *Balası jaqsı avıldıñ nusqa körgen.*
955. *Jigit:*
956. *Aydı qara, endeşe, aydı qara,*
957. *Köreyin şırayıñdı ayğa qara.*
958. *Sizge degen sölkebay üyde qaptı,*
959. *Kelgenşe bazarşılar jayğa qara.*
960. *Qız:*
961. *Mendey bolıp, zamadas, mendey
bolıp,*
962. *Jatadı kesken terek jeñdey bolıp.*
963. *Däm aydap osında kez kelgende,*
964. *Jüreyik te ekevmiz teñdey bolıp.*
965. *Jigit:*
966. *Kök ala üyrek uşadı köl degende,*
967. *Silekey sirne tatır şöldegende.*
968. *Sen qaydasıñ, jan säylem, men
degende,*
969. *Mende joq uşar qanat sen degende.*

- Kız:*
Zor mu şarkı söylemek bilen köleye,
Kim verir parasını boşuna.
Anne sütüni hakkıyla ödeyen oğula,
Dünyanı n dört tarafında da olan kişiye.
Yiğit:
Bazı yıldız gökte ay gibi,
Bazılar yerini bilmez at gibi.
Geldiğim yerden şarkıyı durdurup,
Çocuğu güzel köyün koyun gibi.
Kız:
Orman önü köye kışlak olmuş,
Şaçımı on ikiden tutarak örmüş.
Geldiğim yerden şarkıyı durdurup,
Çocuğu güzel köyün ders görmüş
Yiğit:
Aya bak öyle olsa, aya bak,
Göreyim yüzünü aya bak.
Size denilen gümüş akçe evde kalmış,
Pazarcılar geline kadar eve bak.
Kız:
Ben gibi ol arkadaş, ben gibi ol,

Yatıyor kesilen kavak ağacı yen gibi.
Allah bizi burda karşılaştırmış,
Yürüyelim ekimiz eşit olup.
Yiğit:
Ala ördek uçar göl derken,
Su değeri bilinir susarken.
Sen neredesin can gülüm ben derken,
Bende yok uçmaya kanat sen derken.

970. *Qız:*
971. *Muraq deymim, jan sävlem,
muraq deymim,*
972. *Jarasar körpelerge quraq deymim.*
973. *Osınday birme – birge kez kelgende*
974. *Ayta kör öleñdi, şıraq, deymim.*
975. *Jigit:*
976. *Sırlı qasıq, endeşe, sırlı qasıq,*
977. *Qapiyada sindırdım sabın basıp.*
978. *Ekevmiz aynap külsek jarasadı,*
979. *Tösten qaşqan tülkidey bir-bir basıp*
980. *Joğarı bizdiñ avıl qum boladı,*
981. *Eteğim jayav jürsem dım boladı.*
982. *Osınday säti tüsip, kez kelgende,*
983. *Surasam atı – jöniñ kim boladı.*
984. *Qız:*
985. *Saqır – saqır qaynaydı saydıñ tası,*
986. *Tanisiñ ba, men kimniñ qarındası?*
987. *Tanımasañ sizdi men tantayın,*
988. *Atı şıqqan elimniñ jas balası.*
989. *Jigit:*
990. *Äriyalar, zamandas, äriyalar,*
991. *Ülgili söz aytadı qariyalar.*
992. *Jetem sağan, qalqatay, arımay –
talmay,*
993. *Kezdessede aldım da dariyalar.*
994. *Qız:*
995. *Aq qaladı, endeşe, aq qaladı,*
996. *Attıñ basqan jerinde daq qaladı.*
997. *Qızığıñniñ barında qıyalay bas,*
998. *Ölgennen soñ savdırıp jaq qaladı.*

- Kız:*
- Murak diyorum can gülüm, murak diyorum,
- Yakışır yorganlara **quraq***diyorum.
- Böyle tesadüfen karşılaştıktan sonra, Söyle canım şarkını diyorum.
- Yiğit:*
- Boyalı kaşık öyle ise, boyalı kaşık, Ansızın sapını kırdım basıp.
- İkimiz gülüp eglensek yakışır, Dağdan kaçan tilki gibi bir, bir basıp.
- Yukarısı bizim köyün kum olur, Ayak kabım yaya yürüsem dayanmıyor. Böyle tesadüfen karşılaştıktan sonra, Sorursam isminizi kim olur.
- Kız:*
- Fokur, fokur kaynıyor çayın taşı, Biliyor musun ben kimin kardeşi? Tanımıyorsanız ben sizi tanıştıırım, Ünlü olmuş sen halkımın bir evladı.
- Yiğit:*
- Türlü, türlü arkadaş, her türlü, Terbiyeli söz söyler ihtiyarlar. Gelirim sana güzelim gecikmeden, Çıksa da önümden deryalar.
- Kız:*
- Ak kalacak derken, ak kalacak, At'ın bastığı yerinde iz kalacak. Gençken oyna da eğlen, Öldükten sonra sadece kemik kalacak.

999. *Jigit:*
1000. *Tavdıñ eli jaylap jür tayıpağına,*
1001. *Qundız ustap kiygenim*
baypağıma.
1002. *Sırlas bolıp birge ösken, ay, jan*
sävlem,
1003. *Ne söz aytıp otırmun bayqadıñ ba?*
1004. *Qız:*
1005. *Maya ketti, endeşe, maya ketti,*
1006. *Artqı ayağı mayanıñ taya ketti.*
1007. *Sırlas bolıp birge ösken, ay, jan*
sävlem,
1008. *Sağan aytqan öleñim zaya ketti.*
1009. *Jigit:*
1010. *Közildirik, endeşe, közildirik,*
1011. *Kök dönenge jarasar ömildirik.*
1012. *Osınday birme - birge kez kelgende,*
1013. *Ayta kör öleniñdi tögildirip.*
1014. *Qız:*
1015. *Arğımaq at şulğidi aqırdağı,*
1016. *Diyirmenniñ tek turmaydı*
şaqıldağı.
1017. *Zamanıñ tülki bolsa, taz bop şal,*
1018. *Bul sözim meniñ aytqan maqul –*
dağı.
1019. *Jigit:*
1020. *Bulğar ayna, jan sävlem, bulğar*
ayna,
1021. *Jamanğa quralmaydı tapqan payda.*
1022. *Bilek birge, jan säylem, barmaq*
basqa,
1023. *Ayqasıp qulın – tayday jürmek*
qayda.

Yiğit:
Dağın halk yerleşti kenarına,
Kunduz yakalayıp giydiğim meshime,

Sırımızı paylaşıp birlikte büyüyen, hey,
can gülüm,
Fark ettin mi ne dediğimi?
Kız:
Deve gitti derken, deve gitti,
Arka ayağı devenin kaydı, gitti.
Sırımızı paylaşıp birlikte büyüyen, hey,
can gülüm,
Sana söyleyen şarkım boşuna gitti.
Yiğit:
Gözlük öyle ise, gözlük,
Ala ata yakışır takılan kolan.
Böylece tesadüfen karşılaştıktan sonra,
Söyle şarkını dökerek.
Kız:
Tavladaki küheylan başını salladı,
Değirmenin tek olmaz taşı.

Zamanın tilki olursa, sen tazı ol,
Bul sözümü benim söyleyen uygun gör.

Yiğit:
Kendi aynam can gülüm, kendi aynam,

Kötüye iyilik getirmez, biriktiren para.
Bilek birlikte can gülüm, parmak ayrı,

Gülüp, oynayıp birlikte yürümek nerde.

1025. *Jigit:*

1026. *Aytısayın dep pe ediñ menimenen,*

1027. *Meniñ hoşım kelmeydi senimenen.*

1028. *Meniñ hoşım kelgende senimenen,*

1029. *Qağıp ketip jığarmın jeñimmenen.*

1030. *Qızıl qulıp, endeşe, qızıl qulıp,*

1031. *Eki betiñ qıp – qızıl, köziñ tunıq.*

1032. *Quday aydap osınday kez kelgende,*

1033. *Ayta kör öleñiñdi qızıq qulıp.*

1034. *Qız:*

1035. *Asıl qayraq, zamandas, asıl qayraq,*

1036. *Bav ağaşa turadı bulbul sayrap.*

1037. *Quday aydap osınday kez kelgende,*

1038. *Öleñiñdi ayta gör, täyir saylap.*

1039. *Jigit:*

1040. *Taşkent ketip baratın qosın arba,*

1041. *Joldan şığıp qonadı bos arağa.*

1042. *Kişkentaydan birge ösken, ey,
zamandas,*

1043. *Ayta gör öleñiñdi osı arada.*

1044. *Qız:*

1045. *Öleñiñdi ayt, endeşe, öleñiñdi ayt,*

1046. *Öleñiñdi aytpasañ avılğa qayt.*

1047. *Qayt degenge, qayqayıp qayta
berme,*

1048. *Öleñiñniñ tübine bir barıp qayt.*

1049. *Jigit:*

1050. *Aqquv kölden uşadı qañqıldağan,*

1051. *Ädemi balaq jüni jalpıladağan.*

1052. *Tomağasın sıyrığan turımtayday*

Yiğit:

Atışmak mı istedin benimle,

Benim gönlüm istemiyor seninle.

Eğer atışmak istersem seninle,

İtip düşürürüm yenimle.

Kırmızı kilit, öyle ise, kırmızı kilit,

İki yüzün kıpkırmızı, gözün güzel.

Allah bizi burada karşılaştırmış,

Söyle bakalım şarkını ilginç olsun.

Kız:

Asıl ege öyle ise, asıl ege,

Bahçedeki ağaçta bülbül öter,

Allah bizi burada karşılaştırmış,

Söyle bakalım şarkını hazırlayıp.

Yiğit:

Taşkent'e gidiyor asker topluluğu,

Yoldan çıkıp kalacak boş aralığa.

Çocukluğumuzdan birlikte büyüyen
hey, arkadaş,

Söyle bakalım şarkını bu yerde.

Kız:

Şarkı söyle öyle ise, şarkı söyle,

Söylemezsen şarkını köyüne git.

Git diyene sen de hemen gitme,

Şarkının güzelliğini göster de git.

Yiğit:

Kuşu gölden uçuyor cıyak, cıyak öten,

Ayak yünü güzel sallanan.

Tomağasın* çıkararak kartal gibi,

1053. *Köziñnen jar aynalsın jarqıldığan.*
 1054. *Qız:*
 1055. *Sur bet deymın, endeşe, sur bet deymın,*
 1056. *Bir betiñnen bir betiñ kir bet deymın.*
 1057. *Öleñiñdi aytar bolsañ, jöniñmen ayt*
 1058. *Tusımnan miñgırlımeı, tur, ket deymın.*
 1059. *Jigit:*
 1060. *Şımırbaydı, endeşe, Şımırbaydı,*
 1061. *Oynaydı bala kesip jıñıl – taldı.*
 1062. *Kışkentaydan birge ösken, äı, zamandas,*
 1063. *Kim biler, siz bilmeseñ, bizdiñ jaydı*
 1064. *Qız:*
 1065. *Aqsay basıp keledi torı qunan,*
 1066. *Moynıñda torı qunan toğız tumar.*
 1067. *Quday aydap osınday kez kelgende,*
 1068. *Aytıspaqqa öziñmen boldım qumar*
1069. *Qumğan bolıp, endeşe, qumğan bolıp,*
 1070. *Kimdi aldaysıñ, köziñdi jumğan bolıp.*
 1071. *Sıylasqanday sıy eldiñ basalı ediñ,*
 1072. *Jüreyik bärimiz de tuğan bolıp.*
1073. *Ağalarım, endeşe, ağalarım,*
 1074. *Qayırğan aq jibekpen jağaların.*
 1075. *Bir de kelip toydı bir bastağam joq,*
 1076. *Jañıldırma tilimdi babalarım.*
 1077. *Jigit:*
 1078. *Ayqaylasam, aq kiyik tav asadı,*

- Gözünden yar sevsin parlayan.
 Kız:
 Boz yüz diyorum öyle ise, boz yüz diyorum.
 Bir yüzünden bir yüzün kirli diyorum.
- Söyleyeceksen şarkıyı doğru söyle,
 Yanımdan mırılılaşmadan dur, gir derim.
 Yiğit:
 Şımırbay öyle ise, Şımırbay,
 Çocuk kesip oynar ılgın ağacı.
 Çocukluğumuzdan birlikte büyüyen hey, arkadaş,
 Kim bilir, siz bilmeseniz bizim hali.
 Kız:
 Doru at geliyor aksayarak,
 Boynunda doru atın dokuz muska.
 Allah bizi burada karşılaştırmış,
 Atışmaya seninle oldum meraklı.
- İbrik olup öyle ise, ibrik olup,
 Kimdi kandırıyorsun, gözünü kapatmış olup.
 Saygılı, kıymetli halkın evladı idin,
 Yürüyelim hepimizde akraba olup.
- Ağabeylerim öyle ise, ağabeylerim,
 Kıvıran beyaz ipek gibi yakaların,
 Bir kere de gelip düğünü başlamadım,
 Yanıltma dilimi babalarım.
 Yiğit:
 Bağıracaksam ak ceylan dağı asar,

1079. *Qatını eginşiniñ bav basadı.*
 1080. *Jamandarmen oynasañ, davlasadı.*
 1081. *Jaqsılargarmen oynasañ, jarasadı.*
 1082. *Qız:*
 1083. *Avlım köşip baradı Qoñıravlığa,*
 1084. *Şi ädemi köriner oravında.*
 1085. *Kärip jolı qaysı dep jürgenimde,*
 1086. *Tilegim, kez keltirme suravlığa.*
1087. *Taqiyama taqqanım tal – tal
monşaq,*
 1088. *Jarasar ker biyege ker qulınşaq.*
 1089. *Ker qulunşaq oynaydı at boldım
dep,*
 1090. *Uzatqan qız jılaydı jat boldım dep.*
 1091. *Jigit:*
 1092. *Sarı betkey, endeşe, sarı betkey,*
 1093. *Jatadı saz dav jerdiñ qarı ketpey.*
 1094. *Qızılıñniñ barında qiyalay bas,*
 1095. *Betiñniñ ala qanday qanı ketpey.*
 1096. *Qız:*
 1097. *Bir bazarı Taşkentiñ – alma bazar,*
 1098. *Alma satıp otırğan Aldanazar.*
 1099. *Jamanmenen oynasañ, köñil azar,*
 1100. *Jaqsımenen oynasañ, künde bazar.*
1101. *III türi*
1102. *Jigit:*
 1103. *Atıñdı şeşeñ süyüp qoyğan Erkin,*
 1104. *Toy bolsa, tüzetesin kämşat börkiñ.*
 1105. *Bulañdap ujmaqtıñ hor qızınday,*

- Eşi bağbanın bağı basar.
 Kötülerle oynarsan, tartışır,
 İyilerle oynarsan, yakışır
 Kız:
 Köyüm göç ediyor Konıravlı'ya,
 Kamış güzel görünür sarılırken.
 Garip yolu hangisi diye yürürken,
 Dileğim karşılaştırma sorana
- Tekkeme taktığım tane, tane boncuk,
 Yakışır ala kısrağa ala kulun.
 Ala kulun oynar at oldum diye,
 Evlenecek kız ağlar, yabancı oldum diye.
 Yiğit:
 Dağ yamacı öyle ise, dağ yamacı,
 Yatıyor saz olan yerin karı erimeden.
 Genişken oyna da eğlen,
 Yüzünün gençliğinin canı gitmeden.
 Kız:
 Bir pazarı Taşkent'in elma pazar,
 Elma satıp oturan Aldanazar.
 Kötü ile arkadaşsan darılırsın,
 İyi ile arkadaşsan her gün bayram.

III – tür

- Delikanlı:
 İsmi annen beğenip Erkin koymuş,
 Düğün olursa giyiyorsun kunduz börkünü.
 Nazlanıp cennet kızı gibi,

1106. *Bitpegen eş pendeğe seniñ körkiñ.*
1107. *Qız:*
1108. *Atımdı şeşem süyip qoyğan Erkin,*
1109. *Toy bolsa, tüzetemin kämşat
börkim.*
1110. *Sipatımdı kele sala bayandadıñ,*
1111. *Esiñdi avdardı ma meniñ körkim.*
1112. *Jigit:*
1113. *Atıñdı şeşen süyip qoyğan Erkin,*
1114. *Toy bolsa, tüzetesin kämşat
börkiñ.*
1115. *Jaylavday köktemdegi köriktim –ay,*
1116. *El jaylap, töškeñinde jürse erkin.*
1117. *Qız:*
1118. *Atımdı şeşem süyip qoyğan Erkin,*
1119. *Toy bolsa, tüzetemin kämşat
börkim.*
1120. *Qolıñda erkiñ olsa, meni alğanday,*
1121. *Neşe jüz üyiñde bar seniñ julqıñ.*
1122. *Jigit:*
1123. *Atıñdı şeşen süyip qoyğan Erkin,*
1124. *Toy bolsa, tüzetesin kämşat
börkiñ.*
1125. *“Er küşi – tav avdalar” degen bar
ğoy,*
1126. *Alarım bolmasa da jalğız julqım*
1127. *Qız:*
1128. *Atımdı şeşem süyip qoyğan Erkin,*
1129. *Toy bolsa, tüzetemin kämşat
börkim.*
1130. *Qayratı kevede jarğan sen er emes,*
1131. *Mañuma jolamaytın sendey şirkin.*
1132. *Jigit:*

Verilmeyen kimseye senin güzelliğin.
Kız:
İsmimi annem beğenip Erkin koymuş,
Düğün olursa giyiyorum kunduz
börkümü.
Görünüşümü gelmeden tasvir ettin,
Çok şaşırttı mı benim güzelliğim.
Delikanlı:
İsmimi annen beğenip Erkin koymuş,
Düğün olursa giyiyorsun kunduz
börkünü.
Bahardaki yayla gibi güzelim,
Halkın dağın yamacında yürürse serbest
Kız:
İsmimi annem beğenip Erkin koymuş,
Düğün olursa giyiyorum kunduz
börkümü.
Elinde bana evlenecek imkânın olsa,
Kaç yüz atın var evinde senin?
Delikanlı:
İsmimi annen beğenip Erkin koymuş,
Düğün olursa giyiyorsun kunduz
börkünü.
“Yiğit gücü dağ yıkar” diyen söz var,
Alırım olmasa da yalnız atım.
Kız:
İsmimi annem beğenip Erkin koymuş,
Düğün olursa giyiyorum kunduz
börkümü.
Cesaretli yiğit sen değilsin,
Hey, yanıma gelemeyen sen gibi.
Delikanlı:

1133. *Atıñdı şeşeñ süyip qoyğan Erkin,*
1134. *Toy bolsa, tüzeteşiñ kämşat börkiñ.*
1135. *Eregis eki talay bolğan jerde*
1136. *Qızdarğa sendey – sendey bar*
dür erkim
1137. *Qız:*
1138. *Atımdı şeşem süyip qoyğan Erkin,*
1139. *Toy bolsa, tüzetemin kämşat*
börkim.
1140. *Talaymen bizden burın aytısıpsıñ*
1141. *Üyiñe tizip qoydıñ neşe körkiñ*
1142. *Jigit:*
1143. *Atıñdı şeşeñ süyip qoyğan Erkin,*
1144. *Toy bolsa, tüzetesin kämşat*
börkiñ.
1145. *Körgenniñ bärin üyime tizbesem de,*
1146. *Ötkenmin köp körkemge bolıp*
erkin.
1147. *Menimen qol ustasıp sen aytıssañ,*
1148. *Bolarsıñ sonıñ biri sen de körkem.*

1149. *IV – türi*

1150. *Qız:*
1151. *Sarmanımdı, endeşe sarmanımdı,*
1152. *Sasıq kölge qamaymın bar malımdı.*
1153. *Birge ösken kişkentaydan, ay –*
av, bala,
1154. *Otıpmın sağan aytıp armanımdı.*
1155. *Jigit:*
1156. *Şeşem toyğa jiberdi saylandırıp,*
1157. *Belime jibek arqan baylandırıp.*

- İsmiñi annen beğenip Erkin koymuş,
Düğün olursa giyiyorsun kunduz börkünü.
İnatlaşma çok olan yerde
Kızlara senin gibi var erkim.

Kız:
İsmimi annem beğenip Erkin koymuş,
Düğün olursa giyiyorum kunduz
börkümü.
Bizden önce çok kişiyle atışmışsın,
Kaç türün evine dizip koydun?
Delikanlı:
İsmiñi annen beğenip Erkin koymuş,
Düğün olursa giyiyorsun kunduz
börkünü.
Evime gördüğümün hepsini dizmesem de.
Geliyorum çok güzele olup erkim.

Benimle el tutuşarak sen atışsan,
Onların biri gibib olursun sen de güzel.

IV – tür

Kız:
Sarmanını öyle ise, sarmanımı,
Sasık göle kapatırım bütün hayvanımı.
Çocukluğumuzdan birlikte büyüyen
hey, yiğit,
Sana anlatıp oturuyorum hayatımı.
Delikanlı:
Annem düğüne gönderdi hazırlayıp,
Belime ipek kendir bağlayıp,

1158. *Küllü sendey qızdardı jinap alıp,*
 1159. *Bir başınan jibersem aynaldırıp.*
 1160. *Qız:*
 1161. *Ädemisiñ, sulusiñ, maqtadaysıñ,*
 1162. *Jaqsı bolsa, qalqam - av, daq salmaysıñ.*
 1163. *Közim körip janım - av, men aytpaymın.*
 1164. *Adlında barlıq jurtnı datqadaysıñ.*
 1165. *Jigit:*
 1166. *Tesip alıp, endese, tesip alıp,*
 1167. *Jıñğıldan jay qılamın kesip alıp.*
 1168. *Kişkentaydan birge ösken, äy qudaşa,*
 1169. *Jüre gör bul qurbiñdı esiñe alıp.*
 1170. *Qız:*
 1171. *Ay, janım, kök buldırğan, kök buldırğan,*
 1172. *Jolayşı joldan şığıp at şaldırğan.*
 1173. *Artıña “äy, av” desem qaramaysıñ,*
 1174. *Köñiliñdi qaramastay kim qaldırğan.*
 1175. *Jigit:*
 1176. *Arqanıñ körip pe ediñ mergen sayın?*
 1177. *Şaşıñ suluv köriner örger sayın.*
 1178. *Birge ösken osındayda, ay, qudaşa,*
 1179. *Töbeñdi quvanamın körger sayın.*
 1180. *Qız:*
 1181. *Quday – av, aynalayın nesibe ber,*
 1182. *Külgendi, oynağandı keşire gör.*
 1183. *Külgendi, oynağandı keşirmeseñ,*
 1184. *Suv quyıp, tozaq otın öşire ber.*

- Senin gibi bütün kızları toplayıp,
 Bir basından gönderirsem döndürüp.
 Kız:
 Güzelsin, yakışıklısın, pamuk gibi,
 İyi olursa canım, eksik kalmazsın.
 Gözümlle görüp canım, ben söylemiyorum.
 Önünde bütün halkın incilmezsin.
 Delikanlı:
 Delik aşip öyle ise, delik aşip,
 İlgin ağacından ev yaparım kesip alıp,
 Çocukluğumuzdan birlikte büyüyen hey, baldız,
 Yürü bir arkadaşını hatırlayıp.
 Kız:
 Hey, canım belli olmayan, belli olmayan,
 Yolcu yoldan çıkıp at dinleten.
 Ardına “hey” desem de bakmıyorsun,
 Bakmayacak kadar gönlünü kim kırdı.
 Delikanlı:
 Arka'nın görmüş müydün keskin vadisin,
 Şağın güzel görünür ördükçe.
 Birlikte büyüyen hey, baldız,
 Seni her gördüğümde seviniyorum.
 Kız:
 Hey Allah, gözünü seveyim rızk ver,
 Gülüp oynayamı affede bil.
 Gülüp oynayamı affetmezsen,
 Su döküp, cehennem ateşini söndüre ver

1185. **BABAS PEN KIZ**

1186. *Babas bala – jigit kezinde javdıñ qolına tüşip, Sırdıñ boyındağı eline qaşıp kele jatadı.*
1187. *Birneşe kün jol taba almay, dalada qonıp bir avılğa tap boladı.*
1188. *Bir qızdan suvsın surap bılay depti:*
1189. *Babas:*
1190. *Tört üyiñ eki – ekiden qatar qonğan*
1191. *Qoyıñ bar miñnan miñnan qorañ tolğan.*
1192. *Apeke, şöldep baram, susın berşi,*
1193. *Jolayşımın el taba almay tüzge qonğan.*
1194. *Qız:*
1195. *Tört üyim eki – ekiden sıbay qonğan*
1196. *Qoyum bar miñnan - miñnan qoram tolğan.*
1197. *Atıñ ayt, jöniñ bildir, quda bala,*
1198. *Ne qılğan adam ediñ tüzge qonğan?*
1199. *Babas:*
1200. *Ayağım atqa minbey boldı talqı,*
1201. *Arğınnıñ äyre qıldı eki sardı.*
1202. *Surasañ ruvıñdı alaş edi,*
1203. *Aşlınıñ atanamız masqar halqı.*
1204. *Qız:*
1205. *Sıymağan savır etikke baltır edi,*
1206. *Bir aşıñ bizdikinde jatır edi,*
1207. *Şöldeseñ suvsınıñdı qandırayın,*
1208. *Meniñ de nağaşı atam aşıñ edi.*
1209. *Babas:*
1210. *Alaqay, jaña keldi qızdıñ säni,*

BABAS İLE KIZ

- Babas adlı delikanlı bir zamanları düşmana yakalanıp, Seyhun nehri kenarındaki köyüne kaçıp geliyormuş. Birkaç gün yolu bulamadan, dışarıda uyuyan Babas bir köye gelir. Bir kızdan içecek sorarak böyle demiş:
- Babas:
- Dört evin ikişer ikişerden katar dikilen,
Koyunun var bin binden ahirin dolu.
- Ablacığım, susadım su verir misin?
Yolcuyum yurdumu bulamadan,
dışarıda uyuyan.
- Kız:
- Dört evim ikişer ikişerden katar dikilen,
Koyunum var bin binden ahirim dolu.
- İsmi söyle, kendini tanıt, **qudabala***
Nasıl bir insansın dışarıda uyuyan?
- Babas:
- At'a binmedim, ayağım yoruldu,
Arğın'nın* zahmete sokturdu iki kişisi,
Sorsanız **aşlın*** soyundanım,
Aşlın'ın biz bir halkı adlanıyoruz.
- Kız:
- Sığmayan deri çizmeye baldır idi,
Bir aşlın bizimkinde yatıyordu.
Susasan ben su vereyim,
Benim de dedem aşlın idi.
- Babas:
- Yaşasın, şimdi değışti kızın yüzü,

1211. *Kepteydi qulağımnan sağlan äni.* Kulağımdan gitmiyor söyleyen şarkısı.
1212. *Alşınnıñ bas – ayağı tolıp jatır,* Alşın'ın başı da, ayağı da çok,
1213. *Alşınnıñ nağaşı atañ edi kimi?* Alşın'ın deden kimi idi?
1214. *Qız:* Kız:
1215. *Sıymağan savır etikke baltır edi,* Sığmayan deri çizmeye baldır idi,
1216. *Bir alşın bizdikinde jatır edi,* Bir aşlın bizimkinde yatıyordu.
1217. *Alşınnıñ bas – ayağı tolıp jatır,* Alşın'ın başı da, ayağı da dolu,
1218. *Qosıbay nağaşı atam Jaltar edi.* Kosıbay dedem Jaltar idi.
1219. *Babas:* Babas:
1220. *Jaylavı eliñizdiñ Elek tağı,* Yaylası köyümüzün Elek'ti,
1221. *Basıña bürkenğeniñ jelek tağı.* Başına taktığın örtüydü.(püsküldü)
1222. *Qosıbay nağaşı atañ Jaltar bolsa,* Kosıbay dedem Jaltar olursa,
1223. *Törtqara nağaşınız Köbey dağı.* Anne tarafın **törtqara*** Ködey'di
1224. *Qız:* Kız:
1225. *Murt ta joq, saqal da joq iyegiñde,* Bıyıkta yok, sakalda yok çenende,
1226. *Körmedim sendey jaysañ öz elimde.* Sen gibi güzeli görmedim kendi köyümde.
1227. *Bireydiñ älde qanday şolpanı ediñ,* Birisinin bilinmeyen yıldızıydın,
1228. *Qalıptı eski nusqañ süyegiñde.* Eski nüshan kalmış kemiğinde.
1229. *Babas:* Babas:
1230. *Bul elden onda barsam, kelmes edim,* Bu köyden oraya gitsem dönmezdim,
1231. *Bir körsem äke - şeşem, ölmes edim.* Bir görsem anne babamı özlemezdim.
1232. *Şeşekem köteripti toğız qursaq,* Annem dünyaya getirmiş dokuz evlat,
1233. *İşinde toğız uldıñ kenjesi edim.* İşinde dokuz oğlun küçüğüydüm.
1234. *Qız:* Kız:
1235. *Qolında moldalardıñ asa tayaq,* Elinde imanların uzun sopa,
1236. *Jüre kör meniñ sözim halıqqa jaya – aq.* Yürür müsün benim sözümü halka söyleyip.
1237. *İşinde toğız uldıñ bolsañ kenje,* İşinde dokuz oğlun küçüğüysen,
1238. *Jibergen seni neğıp şeşenñ beybaq?* Annen nasıl göndermiş seni?
1239. *Babas:* Babas:

1240. *Qolında moldaların asa tayaq,*
 1241. *Jürermin sizdiñ sözdi halıqqa jaya*
 – aq.
 1242. *Şeşekem qalıp edi jılay – jılay,*
 1243. *Men şıqtım qayratıma şıdamay - aq.*
 1244. *Qız:*
 1245. *Kötergen şañıraqtı mañday eken,*
 1246. *Söyletken til men jaqtı tañday eken.*
 1247. *Qayrattı kelgen jerden ayta keldi,*
 1248. *Qayratı jas balanıñ qanday eken?*
 1249. *Babas:*
 1250. *Apeke, tañ kalasıñ jas qanıma,*
 1251. *Kiyemin aq qalpaqtı bas qanama.*
 1252. *Astıma at, qolıma nayza berse,*
 1253. *Kemleydi qırıq kisi qas qanama.*
 1254. *Qız:*
 1255. *Avıldıñ qonğan jeri qalıñ qusıñ,*
 1256. *Öleñniñ öleñsiler aldın busın.*
 1257. *Tiliñnen jağıñ burın söylep barad,*
 1258. *Şeşenñen seni tapqan, tağı ul tusın.*
 1259. *Babas:*
 1260. *Apeke, qaydan qaldım munday iske,*
 1261. *Salarımın, eregisseñ, örge küşke.*
 1262. *Balanı mendey asıl sen tappasañ,*
 1263. *Şeşemniñ bıyıl jası seksen üçte.*

1264. **JAYSAÑ QIZ BEN OMAR**

1265. *Omar:*
 1266. *Bädik kerim degen soñ, bädik kerim*
 1267. *Köşe bersin dep keldik bädikteriñ.*
 1268. *Bes – altı avız bädikti bizder*
 aytsaq,

Elinde imanların uzun sopa,
 Yürürüm sizin sözü halka söyleyip.

Anneciğim ağlaya, ağlaya kalmıştı,
 Ben gittim kuvvetime dayanamadan.

Kız:

Kaldıran **şanraq'ğı*** kapının üst tarafı,
 Konuşturan dil ve ağzı damakmış.

Kuvveti geldiği yerden söyledi,

Kuvveti delikanlının nasılmış?

Babas:

Ablacım, hayran kalıyorum genişliğime

Ak şapkayı başıma giyiyorum.

Astıma at, elime mızrak verse,

Kırk kişi gelemez karşı bana.

Kız:

Köyün yerleştiği yeri kalın olsun,

Şarkının şarkıcılar önünü vermesin.

Dilinden çenen önce konuşuyor,

Annen daha bir evlat doğursun.

Basas:

Ablacım, neden başıma böyle iş geldi,

İnat etsem kuvvetli olurum ben.

Benim gibi evladı sen dünyaya getir,

Annemin yaşı bu yıl seksen üçte.

JAYSAN İLE OMAR

Omar:

Badik süslü derken badik süslü,

Göçsün diye geldik badiklerin.

Beş, altı satır badik'i biz söylersek,

1269. *Bädik tügil qalmaydı kädikteriñ*
 1270. *Jaysañ:*
 1271. *Bädik samar degen soñ, bädik samar,*
 1272. *Jaqsı biye qazanat qulın tabar.*
 1273. *Toydan qızıq avlımda bädigim bar*
 1274. *Habarlasıp turmasañ Quday tabar.*
 1275. *Omar:*
 1276. *Bädik bastap degen soñ, bädik bastap,*
 1277. *Bädikti kim aytadı bizdey naştap.*
 1278. *Bädikti siz de aytıñız, biz de aytayıq*
 1279. *Ortalap köşireyik avlaq qaş – tap.*
 1280. *Jaysañ:*
 1281. *Bädik ketip baradı özekpenen,*
 1282. *Özim bastan uramın tezekpenen.*
 1283. *Bädikti siz de aytıñız, biz de aytayıq*
 1284. *Ortalap köşireyik kezekpenen.*
 1285. *Omar:*
 1286. *Bädik ketip baradı Sırğa taman,*
 1287. *Jügen alıp jügirdim kerge taman.*
 1288. *Bädikti siz de aytıñız, biz de aytayıq*
 1289. *Ortalap köşireyik qırğa taman.*
 1290. *Jaysañ:*
 1291. *Ay, bädik, endi köşseñ bulaqqa köş,*
 1292. *Bulaq boyın jağalay quraqqa köş.*
 1293. *Tilimdi alıp jönime jürseñ, bädik*
 1294. *Qudalardı jetelep uzaqqa köş.*
 1295. *Omar:*
 1296. *Ay, bädik, endi köşseñ qamısqa köş,*
 1297. *Keregeniñ basında talasqa köş.*
 1298. *Tilimdi alıp jöniñe jürseñ, bädik*
 1299. *Qudaşanı jetelep alısqa köş.*

Badik'i bırak kalmayacak kädiklerin.
 Jaysan:

Badik kap derken, badik kap,

İyi kısır güzel kulun yavrular.

Düğünden ilginç burada badik'im var

Habersiz kalırsan Allah bulur.

Omar:

Badik başlar derken, badik başlar,

Badik'i kim söyleye bilir bizim gibi güzel.

Badik'i sizde söyleyin, bizde söyleriz

Birlikte kovalım uzağa.

Jaysan:

Badik gediyo akarsuyla,

Kendim başlayıp vuracağım tezek ile.

Badik'i sizde söyleyin, bizde söyleriz

Sırayla birlikte kovalım.

Omar:

Badik gediyo Sır'a doğru,

Dizgin ala koştum at'a doğru.

Badik'i sizde söyleyin, bizde söyleriz

Birlikte kovalım bozkıra doğru.

Jaysan:

Hey, badik, göçeceksen pınara göç,

Pınar boyuna çıkan otlara göç.

Dediğimi yapıp, kendi yoluna gitsen badik,

Dünürleri alda uzağa göç.

Omar:

Hey, badik, göçeceksen kamışa göç,

Keregenin* başındaki torbaya göç.

Dediğimi yapıp, yoluna gitsen badik,

Baldızı alda uzağa göç.

1300. *Jaysaň:*
1301. *Endi köşseň, ay, bädik, sabanğa köş,*
1302. *Gürildegen toğayda qabanğa köş.*
1303. *Tilimdi alıp jönime jürseň, bädik –*
1304. *Qudalardı jetelep dalağa köş.*
1305. *Omar:*
1306. *Endi köşseň, ay, bädik, şeňgelge köş*
1307. *Sırduň boyı sekildi keň jerge köş.*
1308. *Tilimdi alıp jönime jürseň, bädik,*
1309. *Qudaşanı jetelep öňge elge köş.*
1310. *Jaysaň:*
1311. *Endi köşseň, ay, sunaqqa köş,*
1312. *Tarsıdatıp sabağan tulaqqa köş.*
1313. *Tilimdi alıp jönime jürseň, bädik,*
1314. *Bädik aytıp oturğan qu jaqqa köş.*
1315. *Omar:*
1316. *Ildi emes, ör emes, qayqaňğa köş,*
1317. *Aygır emes, et emes, baytalğa köş.*
1318. *Tilimdi alıp jönime jürseň, bädik,*
1319. *Bädik aytıp oturğan Jaysaňğa köş.*
1320. *Jaysaň:*
1321. *Aylımnıň aqsaqalı Arqabay – dı,*
1322. *Bädik köşpey qumarım tarqamaydı.*
1323. *Kädimgi aytıp jürgen bädik bolsa,*
1324. *Qudalardıñ birevi arqalaydı.*
1325. *Omar:*
1326. *Qız körgende adam joq aqsamaytın,*
1327. *Jaqundasa arı qaray şalqalaysıñ.*
1328. *Arqalaşaň bädikti, siz arqala,*
1329. *Jatuvıñız tävir eken şarşamaytın.*
1330. *Jaysaň:*

- Jaysan:*
- Göçeceksen hey, badik sabana göç,
- Gürüldeyen ormandaki domuza göç.
- Dediğimi yapıp, yoluna gitsen badik,
- Dünürleri alarak dışarıya göç.
- Omar:*
- Göçeceksen hey, badik dikenli çalıya göç,
- Sır'ın boyu gibi geniş yere göç,
- Dediğimi yapıp, yoluna gitsen badik,
- Baldızı alda başka yere göç.
- Jaysan:*
- Göçeceksen hey, badik **sunaq'a*** göç,
- Takırdatıp vuran hayvan postuna göç.
- Dediğimi yapıp, yoluna gitsen badik,
- Badik'i söyleyen ağza göç.
- Omar:*
- Yukarı değil, aşağı değil kaykılana göç,
- Aygır değil, at değil, kısrağa göç.
- Dediğimi yapıp, yoluna gitsen badik,
- Badik'i söyleyip oturan Jaysan'a göç.
- Jaysan:*
- Köyümün ihtiyarı Arqabay'dı,
- Badik göçmeden meraklıgım gitmez.
- Bizim söylediğimiz badik olsa,
- Dünürlerin biri arkasında taşır.
- Omar:*
- Kimse yok kız görünce aksamayan,
- Yakın gelse geri itiyorsun.
- Taşıyacaksan badik'i, sen taşı,
- Bu haliniz iyi yorulmayan.
- Jaysan:*

1331. Äjeptäyir bala eken pilinderiñ,
 1332. Mınav aytqan sözine tüsinbedim.
 1333. Deseñ bar dep bädikti bizge
 avdarıp
 1334. Sonday-aq bizden göri kişi me ediñ
 1335. Omar:
 1336. Tüsiñ jılı jan eken nür bettelgen,
 1337. Tärbiyelep söyleymin qurmetpenen.
 1338. Jük köteruv erkektiñ jumısı emes,
 1339. Burın – soñdı äyelge mindettelgen.
 1340. Jaysañ:
 1341. Bädik ketip baradı guvlep – suvlep,
 1342. Eki qabın äkeldim avızın tüyrep.
 1343. Eki qaptıñ bireviniñ avızın şeşseñ,
 1344. Aldı – adlıña qaşasıñ tonıñ süyrep.
 1345. Omar:
 1346. Bädikti izdep keldik köşirgeli,
 1347. Ortalap köşiretin siz dep keldik.
 1348. Joq qaptı qolımığa tüsire almay,
 1349. Qorjın bastap bädikti biz de äpkeldik.
 1350. Jaysañ:
 1351. Qarataw bizdiñ avıl qaqqasında,
 1352. Öorme jürgen jarasar at basına.
 1353. Maqtap qılıp ortağa sala qoydıñ,
 1354. Qorjınıñ buyım bop pa qap qasında.
 1355. Omar:
 1356. Jön sözge men otırmın köne me edep
 1357. Tüsinip mälimege kele me edep.
 1358. Qorjındı jinastirip qapqa avdarıp,
 1359. Qorjınımdı bosatıp bere me edep.
 1360. Jaysañ:
 1361. Bosatuvı qorjınıñ qıyın emes,
 1362. Kelissek qapqa qorjın buyım emes.

Epeydir belli görünüşün,
 Bu söyleyen sözünü anlamadım.
 Diyorsan badik'i bizlere götür,
 Yoksa bizden o kadar küçük müydün?
 Omar:
 Güler yüzlü canmışsın nurun saçan,
 Terbiyeli konuşayım kibarca.
 Yük taşımak erkeğin işi değil,
 Eskiden bu bayanlara verilen görevmiş.
 Jaysan:
 Badik gediyor abuk sabuk konuşup.
 İki torbasını getirdim ağzını bağlayıp.
 İki torbanın birinin ağzını açsan,
 Ardına bakmadan kaçarsın kürkünü alıp.
 Omar:
 Badik'i geldik arayıp göçürmeye,
 Birlikte kovacak siz var diye geldik.
 Yok çuvalı elimize alamadan,
 Heybe alıp, badik'i bizde getirdik
 Jaysan:
 Karadağ'ın bizim köy dışında,
 Otlayıp yürüyen at yakışır ona.
 Övündün de ortaya attın,
 Torban bir şey değil çuval yanında.
 Omar:
 Doğru söze otuyorum razı olur mu diye,
 Allaşıp bir araya gelir mi diye.
 Torbayı toplayıp, çuvala döküp,
 Torbamı boşaltıp verir mi diye.
 Jaysan:
 Torbayı boşaltmak zor değil,
 Anlaşa bilsek, çuvala torba bir şey
 değil,

1363. *Kelisip alıs – beris qılatuğın,*
1364. *Köñilimiz äli sizben üyir emes.*
1365. *Omar:*
1366. *Täyir qız dep aytadı şınjır qatar,*
1367. *Sen üşin biraz jerge şektim sapar.*
1368. *Jaquńğa jaqundasuv qıyın emes,*
1369. *Jaqunda jattıq bolmas degen maqal.*
1370. *Jaysañ:*
1371. *Qattı kesek degen soñ, qattı kesek,*
1372. *Üstine qattı kesek jaydım tösek.*
1373. *Bädiğindi qoy – dağı öleñindi ayt,*
1374. *Endi bädik aytqanğa şıqsın şeşek.*
1375. *Omar:*
1376. *Jorğa şubar degen soñ, jorğa şubar,*
1377. *Jay bilmeytin jamanğa bolma qumar.*
1378. *Eki avıldıñ arasın boljal qılsaq,*
1379. *Bul qudanıñ köñili sonda tınar.*

1380. *Tavda tüye turmaydı sırğa qaşıp,*
1381. *Törtevmiz oynayıq qırdan asıp,*
1382. *Törtevmiz oynasaq jarasadı,*
1383. *Bürkit alğan qoyanday jumarlasıp.*
1384. *Jaysañ:*
1385. *Öleñdi aytuşı adam ärqalay bop,*
1386. *Aldıñnan döñgelenip arbaday bop.*
1387. *Tätti jürip oynasaq jarasadı,*
1388. *Sarı mayga qarığan jarmaday bop.*

Anlaşıp alıs veriş yapacak,
Gönlümüz hala sizinle bağılı değil.
Omar:
İyi kız diye söyler zincir katar,
Senin için biraz yeri gezdim.
Yakınlara yakınlaşmak zor değil,
Akrabadan yabancı olmaz diyen söz var
Jaysan:
Sert tuğla dedikten sonra, sert tuğla,
Sert tuğla üstüne yatak serdim.
Badik'i bırak ta şarkını söyle,
Bundan son badik söyleyene çıksın yara
Omar:
Ala at derken, ala at,

İşini bilmeyen yamana olma yakın.

Arasını iki köyün yol yaparsak,
Bu dünürün gönlü o zaman rahatlar.

Dağda deve durmaz Sır'a kaçıp,
Dördümüz oynayalım tepeyi aşıp.
Dördümüz oynarsak yakışır,
Kartal yakalayan tavşan gibi tartışıp,
Jaysan:
Şarkını söyle insan her türlü,
Önünde yuvarlanan araba gibi.
Gülüp eğlenirsek yakışır,
Yağda yapılan darı gibi.

1389. AYDOS PEN QARAŞAŞ

1390. *Aydos kezinde äri aqın, äri batır,
bolğan adam eken.*
1391. *Aydoştñ qaramağındağı Narın
degen biyi bir küni qol jıyıp jorıqqa
attanadı, buğan Aydos ta qol köterip,
olarmen üzeñgiledi.*
1392. *Kelinşegi Qaraşaş tüs körip,
Aydoştñ bul jorıqqa attanbavın tilek
etedi.*
1393. *Attansa, qaytip oralmas dep
qäyiptenedi.*
1394. *Biraq Aydos alğan betten qaytpay
attanadı.*
1395. *Qaraşaş Aydospen bir tildesip
qaluvdı armandap, soñınan kişi
şaptırtadı.*
1396. *Sonda Aydos batır Qaraşaştñ
tusına kelip öleñ aytadı.*
1397. *Aydos:*
1398. *Öleñ aytıp otırğan qay qız edi,*
1399. *Aydos tağı birevdñ jalğızı edi.*
1400. *Alğan jarı burınğı ölip qalıp,*
1401. *Bul alğanı Qaraşaş – baldızı edi.*
1402. *Qaraşaş, nege sonşa muñayasñ,*
1403. *"Tüs kördim" dep jolımdı qiyalaysñ.*
1404. *Bügin ölip qalsam da, av, Qaraşaş,*
1405. *Dos – duşpannñ közinşe nege
aytasñ?*
1406. *Men keldim Qaraşaş-av tüneyin dep*
1407. *Qudaydan tünde jatıp tileyin dep,*
1408. *Üyde jatıp Qaraşaş tüs köripti – av,*

AYDOS İLE KARAŞAŞ

Aydos zamanında hem ozan, hem de kahraman olmuş. Aydos'un emri altındaki Narın adlı hatib bir gün askerlerini toplayıp, savaşa çıkmış. Aydos'ta askerlerini alıp onlarla birlikte gitmeye karar vermiş. Eşi Karaşaş kötü bir rüya görür ve onun bu savaşa gitmemesini ister. Giderse tekrar dönmeye bilir diye korkmuş. Ama Aydos söylediklerinden vazgeçmemiş. Karaşaş Aydos'la en azında son kez konuşuyum diye arkasından birini gönderiyor. O zaman Aydos kahraman Karaşaş'ın yanına gelip şarkı söylemiş.

Aydos:

Şiir söyleyip duran hangi kız idi,
Aydos dahi birinin kıymetlisi idi.
Aldığı önceki yarı ölüp kalmış,
Bu aldığı Karaşaş baldızı idi.

Karaşaş niçin bu kadar üzülüyorsun,
"Rüya gördüm" deyip yolunu kesiyorsun.
Ey Karaşaş bugün ölüp kalsam da,
Dostumun düşmanımın önünde neden
söylersin?
Ey Karaşaş ben geceleyeyim diye
geldim,
Tanrıdan gece yatıp dileyeyim deyip.
Karaşaş evde yatıp rüya görmüşü,

1409. *Qurbı-qurdas keldi ğoy küleyin dep.*
 1410. *Qaraşaş:*
 1411. *Mağan külgen bozbala talavratsın,*
 1412. *Taldan qılıp aq nayza jalavratsın!*
 1413. *Özi jürip ketkende tolğaq qısıp,*
 1414. *Üyde otırıp qatını bebev qaqsın!*
 1415. *Aydos:*
 1416. *Jügirmeydi kerı torıñ, keriledi,*
 1417. *Köp oljanı aluvğa erinedi.*
 1418. *Baqıday – aq bal aşıp, tüs köripsıñ,*
 1419. *Tüsüñde ne sävleler körinedi?*
 1420. *Qaraşaş:*
 1421. *Dayra degen suviña sılap jürmin,*
 1422. *Qara qan on barmaqqa qınap jürmin.*
 1423. *Bügin tünde tüs kördim, jorıp berşi,*
 1424. *Men tüşimde “murza” dep julap jürmin.*
 1425. *Aydos:*
 1426. *Aydosekeñ mingeni Bulaqanı,*
 1427. *Atıp salsa, javlardıñ sulağanı.*
 1428. *Aydosekeñ qıquvlap javğa tise,*
 1429. *Jer bavırlap jebirdiñ jılağanı.*
 1430. *Qaraşaş:*
 1431. *Taldan qılıp aq nayza şoqtap
jürmin,*
 1432. *Naza bolıp Qudaydı dattap jürmin.*
 1433. *Jaqsılıqqa tüşimdi jorıp berşi,*
 1434. *Men tüşimde “murza” dep joqtap
jürmin.*
 1435. *Aydos:*
 1436. *Alıs bolsa teñizdiñ tuzı – dağı,*
 1437. *Jaqın bolsa eliniñ muzı – dağı,*
 1438. *Aydoseñ qıqulap javğa tise,*
 1439. *Oybaylağan duşpannıñ qızı – dağı.*

Arkadaşlar gülmeye geldi.
 Karaşaş:
 Bana gülen delikanlıyı köpek ısırsın,
 Daldan ak mızrak yapıp taşısın.
 Yürüyüp giderken doğum sancısı gelip
 Evde oturup kadını ağlasın!
 Aydos:
 Dorun geri koşmaz, gerilir,
 Büyük ganimeti almaya erinir.
 Baksı gibi fal açıp düş görmüşsün,
 Rüyanda nasıl bir ışıklar görünüyor.
 Karaşaş:
 Derya denilen suya dalıp yürürüm,
 Kara kanı on parmağa yakıp giderim.
 Bugün gece rüya gördüm, yorur musun?
 Ben rüyamda “beyim” diye ağlıyorum.
 Aydos:
 Aydos’un bindiği Bulakanı,
 Atıp salsa, düşmanların uzananı.
 Aydos, hiddetle düşmana dalsa,
 Yerde sürünüp zavallının ağlayanı.
 Karaşaş:
 Daldan ak mızrak yapıp saplarım,
 Kırılıp Tanrıya kızıp gitmekteyim.
 Rüyamı iyiliğe yoruver,
 Ben rüyamda “beyim” diye ağıt
 söylüyorum.
 Aydos:
 Uzak olsa denizin tuzu dahi,
 Yakın olsa ilinin buzu dahi,
 Aydos, hiddetle düşmana dalsa,
 Bağırın düşmanın kızıdır dahi.

1440. *Qaraşaş:*
1441. *Jalğızım – av, kiygenim jasılıñqı,*
1442. *Ker töbelge sadağın asılıñqı.*
1443. *Bügin tünde tüs kördim jorıp berşi,*
1444. *Aqşa bet topıraqqa jasırınqı.*
1445. *Aydos:*
1446. *Arqa degen jerinde añ bolğanı,*
1447. *Jigit atqa mingeni dañ bolğanı.*
1448. *Aydoseñ qıqulap javğa tise,*
1449. *Totuqqannan aqşa bet şaň bolğanı.*
1450. *Qaraşaş:*
1451. *Munan bılay köringen qara barım,*
1452. *Qudiretimen javdırğan aspan qarın.*
1453. *Jav jerine barasıñ, jalğızım – ay,*
1454. *Boytumardı moyniña sala bağrın!*
1455. *Aydos:*
1456. *Munan bılay köringen qara barım,*
1457. *Periler bolar javdırğan aspan qarın.*
1458. *Şın ajalım tup – tuvra jetip kelse,*
1459. *Ne keremet qıladı boytumarıñ?*
1460. *Qaraşaş:*
1461. *Suv ayağı qayırlı bolar suvat,*
1462. *Aydoseke, söziñmen meni jubat!*
1463. *Boytumardı moyniña sala bağrın,*
1464. *Azğana küñ boytumar dätke quvat!*
1465. *Aydos:*
1466. *Suv ayağı qayırlı bolar suvat,*
1467. *Qaraşaş, söziñmenen meni jubat!*
1468. *Munan burın joriqta qız aluvşı em,*
1469. *Attanbasaq bu qolğa bolmay ma
uyat?*
1470. *Qaraşaş:*
1471. *Jügirmeydi Kertoriñ toqtığanın,*

- Karaşaş:
- Ey kıymetlim, giydiğim yeşilimsi,
Ala at'a okun asılı.
- Bugün gece rüya gördüm, yorur musun?
Güzel yüz toprağa saklanmış.
- Aydos:
- Arka diyen yerde hayvan olmuş,
Yiğit at'a binerse kafasının şiştiği.
Aydos bağırarak düşmanına dokunsa,
Pas tuttuğundan beyaz yüz toz olmuş.
- Karaşaş:
- Bundan sonu karanlık görünüyor.
Kudreti ile yağdıran gök karın.
Düşmanlara gidiyorsun yalnızım,
Muskanı boynuna takıp gidin.
- Aydos:
- Bundan sonu karanlık görünüyor.
Perilerdir yağdıran gök karın.
Ecelim bu güne denk gelirse,
Ne yardımı olur muskanın?
- Karaşaş:
- Su bir yere toplansa suvat olur,
Aydos'um sözünle avut beni.
Muskanı boynuna takıp gitsen,
Azda olursa muska sabıra destek!
- Aydos:
- Su bir yere toplansa suvat olur,
Karaşaş sözünle avut beni.
Bundan önceki savaşlarda kız alırdım,
Katılmazsak bu askere olmaz mı ayıp?
- Karaşaş:
- Koşmaz Kertori'n tok halinde,

1472. *Alla deseň, alasıň şoqtıgınan.*
 1473. *Jav jerine barasıň, jalğızım – ay,*
 1474. *Öziñmenen tuvısqan joqtıgınan.*
 1475. *Sonan äri, jalğızım, ölip ketseň,*
 1476. *Qosıp ketşi birevge talastırmay!*
 1477. *Aydos:*
 1478. *Astumda minip jurgen pilim bar –dı,*
 1479. *Az ğana ölmeytuğın künim bar - dı.*
 1480. *Sonan äri jalğızıñ kelmey ketse,*
 1481. *Özimmen birge tuğan inim bar – dı.*
1482. *Attanğan Narın bi barad – tağı,*
 1483. *Attanbağan jaman bi qalad – tağı.*
 1484. *Sonan äri, jalğızıñ, ölip ketse,*
 1485. *Jesirles bop, birevi alad – tağı.*
 1486. *Qaraşaş:*
 1487. *Qıstıgüni kiygenim qızıl tumaq,*
 1488. *Otqa terip jaqqanım qara qumaq.*
 1489. *Tilimdi almay barasıñ, av,*
jalğızım,
 1490. *Qoş, aman bol körgenşe, Aydos şıraq.*
 1491. *Aydos:*
 1492. *Erteñ avıl köşedi, üyiñdi jıq!*
 1493. *Men kelgenşe, Qaraşaş bolar sınıq!*
 1494. *Kışkentaydan qosılğan, a, zayıbım,*
 1495. *Tüstük jerden, Qaraşaş, aldımnan*
şıq.
 1496. *Arada biraz uvaqıt ötken soñ,*
javğa barıp oq tiyip, jaradar
bolğanda Aydostıñ Narın bige
aytqanı:
 1497. *Ayta bar, barsaň, sälem atamızğa,*
 1498. *Oqsatıp oq tidi de botañızğa!*

- Allah desen olursun üstün.
 Düşmanlara gidiyorsun yalnızım,
 Öz akrababan yok olduğundan.
 Bundan sonra yalnızım ölürsen,
 Birine verip git, tartışmasın.
 Aydos:
 Binip yürüyen filim vardı,
 Azcık ölmeyecek günüm vardı.
 Bundan sonra yalnızın gelmezse,
 Benimle birlikte doğan kardeşim vardı.
- Sefere Narın hatip gider,
 Katılmadan sefere kötü hatip kalır.
 Bundan sonra yalnızın ölürse,
 Eşi ölen birisi alır.
 Karaşaş:
 Kış günü giydiğim kızıl şapka,
 Ateşe toplayıp yaktığım kara çalı.
 Söylediklerimi yapmadan gidiyorsun
 hey, yalnızım,
 Allaha emanet ol, Aydos görüşene kadar.
 Aydos:
 Yarın halk göçecek, evini topla!
 Ben gelene kadar Karaşaş olur kırık!
 Genişliğimizden evlenen eşim,
 Öğlelik yerden Karaşaş önümden çık.
- Arada biraz zaman geçtikten sonra,
 savaşta ok saplanıp yaralanan Aydos'un
 Narın hatibe söyledikleri:
 Selam söyle gideceksen dedemize,
 Ok değdi deyin evladımıza!

1499. *Kirevkege sıymağan qayran jota,*
 1500. *Qara jerdiň astunda jatadı da.*
 1501. *Ayta bar, barsaň, sälem inimizge,*
 1502. *Kökem dep esine alsın tirliginde.*
 1503. *Kirevkege sıymağan qayran denem,*
 1504. *Qara jerdiň astunda kirdi mine...*
 1505. *Ayta bar, barsaň, sälem atamızğa!*
 1506. *Qudaydiň kim könbeydi salğanına?*
 1507. *Jılamasın deymİN de, jıla deymİN,*
 1508. *Qulazıp qur dalada qalğanıma.*
 1509. *Atuvşı em arqanıň qaz, turnasın,*
 1510. *Multıq atsam saylavşı em bastırmasın.*
 1511. *Barsaň sälem ayta bar Qaraşaşqa,*
 1512. *Özi ölmey tösegin bastırmasın!*

1513. *Javdan Narı bi qayıp, keňes qıladı:*
 “Aydostıň jesirin kim aytısıp jeňerse,
 sol alsın!” – deydi.

1514. *Sonu bir aqın jigit estip, ilgeri şavıp*
kele jatqanında, Qaraşaş aldınan
şığadı.

1515. *Qaraşaş:*

1516. *Bav qarağay türülenip biter tavğa,*

1517. *Bükil qazaq attandı biltir javğa.*

1518. *Biltir ketken jorıqşı keldiň talay,*

1519. *Er – azamat aman ba bizge savğa?*

1520. *Jigit:*

1521. *Bav qarağay türülenip biter tavğa,*

1522. *Bükil qazaq attandı biltir javğa.*

1523. *Sağan bergen savğamız osı emes pe*

1524. *Aydos jäkemdi aldirttim osı javğa!*

1525. *Qaraşaş:*

1526. *Atıň jıraq jorıqşı – av, öziň jıraq,*

Zırha sığmayan hey tepe,

Kara toprağın altında yatacak de.

Selam söyle gideceksen kardeşimize,

Amcam diye hatırlasın hayatında.

Güç, kuvveti taşıyan benim vücudum,

Kara toprağın altına girdi de.

Selam söyle gideceksen dedemize!

Kim karşı gelir Allahın yaptığına?

Ağlamasın diyorum, ağla diyorum,

Issız yerde boş kaldığıma.

Atıyordum Arka'nın kaz, turnasını,

Tüfek kullanırsam hazırlıyordum tetiği.

Selam söyle gideceksen Karaşaş'a,

Kendisi ölmeden, yatağını bastırmasın!

Seferden dönen Narın hatip, konuşma yapar: “Aydos'un dul karısını kim atışmada yenersen, o alsın!” der.

Onu duyan bir ozan yiğit, gelirken Karaşaş önünden çıkar.

Karaşaş:

Çam ağacı çeşitlenip dağa çıkar,

Bütün Kazak atlandı geçen yıl düşmana.

Geçen yıl giden seferci nasıl geldin,

Delikanlı arkadaşlar sağ salım mi?

Yiğit:

Çam ağacı çeşitlenip dağa çıkar,

Bütün Kazak atlandı geçen yıl düşmana.

Sana veren payımız bu değil mi?

Aydos'u aldirttim bu düşmana!

Karaşaş:

Yolcu adın uzak, kendin uzak

1527. *Bıltır ketken, jortıqıtı-av, keldiñ quraq,*
 1528. *Qızıl tiliñ kesilgir, jan qudeke,*
 1529. *Jalğızı ölgen bar ma eken, keler tiri-aq*
 1530. *Jigit:*
 1531. *Men keldim javgerşilikten, molda jeñge*
 1532. *Kälim aşıp otırmın jolda, jeñge?*
 1533. *Aydos jäkem, qas qılsam tiri oñbayn,*
 1534. *Multiqqa uşıp öldi ğoy, molla, jeñge!*
 1535. *Qaraşaş:*
 1536. *Keşke minip jürerge bestiñ joq pa?*
 1537. *Qudayı ayıp soyarğa eškiñ joq pa?*
 1538. *Janıñ şıqqır bomasañ jan talasqır,*
 1539. *Senen basqa bul qolda estiñ joq pa?*
 1540. *Jigit:*
 1541. *Sümbisin multiğiniñ silamadıñ,*
 1542. *Qara qanğa on barmağın qınamadıñ.*
 1543. *Mıñdı berip, birdi alğan, Aydos*
jäkem,
 1544. *Ölgendigin estirtsem, jılamadıñ!*
 1545. *Qaraşaş:*
 1546. *Sümbisin multiğiniñ silamaymın,*
 1547. *Qara qan on barmaqqa qınamaymın.*
 1548. *Elim bolsañ, seni büy dep aytar*
ma ediñ
 1549. *Sen duşpanıñ köziñşe jılamaymın!*
 1550. *Jigit:*
 1551. *Aq nayza taldan qılıp şoqtamañ,*
 1552. *Naza bolıp Qudaydı boqtamadıñ.*
 1553. *Mıñdı berip, birdi alğan, Aydos*
jäkem,
 1554. *Aydotı esittirsem de joqtamadıñ?*
 1555. *Qaraşaş:*
 1556. *Aq nayza taldan qılıp şoqtamaymın,*
 1557. *Naza bolıp Qudaydı boqtamaymın.*

- Geçen yıl giden seferci nasıl geldin,
 Kızıl dilin kesilsin, can dünür,
 Yalnızı ölen var mı, hala diri gelir?
 Yiğit:
 Ben geldim savaştan iman yenge,
 Yolda size söylüyorum, yenge.
 Aydos'a düşmanlık etsem, diri olmayım
 Savaşta ok değdi ona yenge
 Karaşaş:
 Akşam binmek işin atın yok mu?
 Allaha bağışlayıp kesecek keçin yok mu?
 Canın çıksın olmazsa, canın dalaşsın,
 Senden başka bu orduda büyüğün yok mu?
 Yiğit:
 Harbisin tüfeğinin silmedin,
 Kara kanı on parmağa yakmadın.
 Bini verip, biri alan Aydos'un,
 Öldüğünü duyurdum, ağlamadın!
 Karaşaş:
 Harbisin tüfeğinin silmedin,
 Kara kanı on parmağa yakmam.
 Halkım olsan, sen böyle dermeydin,
 Ben düşmanın önünde ağlamıyorum.
 Yiğit:
 Ak mızrak ağaçtan yapmadın,
 Darılıp Tanrıyı kötülemedin.
 Bini verip, biri alan Aydos'un,
 Öldüğünü duyursam da, ağlamadın!
 Karaşaş:
 Ak daldan mızrak yapıp saplamıyorum,
 Üzülüp Tanrıyı suçlamıyorum.

1558. *Elim bolsañ, seni büy dep aytar
ma ediñ*
1559. *Sen duşpanıñ köziñşe joqtamaymın*
1560. *Olay – bulay aytsa da, Qaraşaş
julamadı, sonan soñ jigit Aydosıñ
aytqan sälemin aytadı.*
1561. *Jigit:*
1562. *Atuvşı em Arqanıñ qaz, turnasın,*
1563. *Mıltıq atsam saylavşı em
bastırmasın.*
1564. *Barsañ, sälem ayta bar Qaraşaşqa,*
1565. *Özi ölmey tösegin bastırmasın!*
1566. *Qaraşaş bul sözdi estip üyine
kelip, äkesine Aydosıñ ölgenin
estirtedi:*
1567. *Äkem – av, basımızğa müşkil tudı,*
1568. *Quday artıq jasattı özen – suvdi.*
1569. *Eliñdi ji, äkeke – av, jurtıñdi ji!*
1570. *Tañda bugün bizderdi ajal buvdı!*
1571. *Äkesi:*
1572. *Qaydan keldiñ sum balam, tüsiñ
qaşıp?*
1573. *Ne kördiñ sen sumdıqtı kitap açıp?*
1574. *Kışkentaydan jiyılğan dünyeliğiñ*
1575. *Qayda ketip barasıñ, jerge şaşıp?*
1576. *Qaraşaş:*
1577. *Avzım tolıp aq meyiz jemeymin be?*
1578. *Jesir qatın, jesir bala atanğanşa,*
1579. *Aydosımnıñ artınan öleyin de.*
1580. *Äkesi:*
1581. *Avzıñ tola aq meyiz jalma, balam*
1582. *Jalgızıñnıñ sälemin alma balam!*

Halkım olsan, sen böyle dermeydin,

Ben düşmanın önünde ağlamıyorum!

Öyle böyle söylese de Karaşaş ağlamamış, sonra yiğit Aydos'un selamını söyler.

Yiğit:

Atıyordum Arka'nın kaz, turnasın,

Tüfek kullanırsam hazırlıyordum tetiğini.

Gideceksen selam söyle Karaşaş'a,

Kendisi ölmeden, yatağını bastırmasın!

Karaşaş bu sözü duyduktan sonra evine gidip, babasına Aydos'un öldüğünü söylemiş:

Ey babam, başımıza dert geldi,

Tanrı dereyi, suyu kuruttu.

Halkımı topla, ey baba, yurdunu topla!

Tanda bugün bizleri ecel boğdu!

Babası:

Nereden geldin evladım rengin kaçmış?

Ne gördün sen uğursuzluğu kitap açıp?

Küçüklüğünden toplanan dünyalığını,

Nereye gidiyorsun, yere saçıp?

Karaşaş:

Ağzımı doldurup üzüm yemiyim mi?

Dul kadın, yedim çocuk olmaktansa.

Aydos'umun ardından ölüyüm.

Babası:

Ağzın dola kuru üzüm ye evladım!

Yalnızının selamını alma evladım!

1583. *Küyeviñniñ qurdası aytqan – dağı*
 1584. *Oynap aytqan sözine nanba, balam!*
 1585. *Qaraşaş:*
 1586. *Avzım tolıp aq meyiz jalmayın, ba?*
 1587. *Jalğızımniñ sälemin almayın ba?*
 1588. *Ötirik birev bolar, ekev bolar,*
 1589. *Janın berip tursa da nanbayın ba?*
 1590. *Äkesi:*
 1591. *A, balam, muni oylap, toqta balam!*
 1592. *Taldan qılıp aq nayza şoqta balam!*
 1593. *Javğa ketken jalğızıñ, ölgen bolsa,*
 1594. *Bir – eki avız söz aytıp joqta,*
balam!
 1595. *Qaraşaş:*
 1596. *Jayqın da jayqın, jayqın köl,*
 1597. *Şayqaladı qonsa el.*
 1598. *Jalğızımnan ayrılıp,*
 1599. *Közimniñ jası boldı sel!*
 1600. *Artında tastap, jalğızım,*
 1601. *Şıbın jandı qınadıñ.*
 1602. *Armanda ketip baramın,*
 1603. *Öz qolumnan qoymadım!*
 1604. *Mingende atıñ ker edi,*
 1605. *Qayğını Quday beredi!*
 1606. *Eki kisi bas qossa,*
 1607. *Jayma – şuvaq er edi.*
 1608. *Kerdeñ – kerdeñ jügirgen,*
 1609. *Ker torıdan küy ketti,*
 1610. *Jubayımnan ayrılıp,*
 1611. *Meni Quday eñiretti.*
 1612. *Bul Qudanıñ qudireti,*

Kocanın arkadaşı söylemiştir,
 Şaka sözüne inanma evladım!
 Karaşaş:
 Ağzımı doldurarak kuru üzüm yiyim mi?
 Yalnızımın selamını almıyım mı?
 Yalan bir kere olur, iki kere olur,
 Canını verse de inanmıyım mı?
 Babası:
 A evladım, bunu düşün, dur evladım!
 Ağaçtan beyaz mızrak yap evladım!
 Savaşa giden yalnızın ölmüşse,
 Bir, iki kelime ağıt söyle evladım!
 Karaşaş:
 Genişte geniş, geniş göl,
 Sallanıyor yerleşse halk.
 Yalnızımdan ayrılıp,
 Gözümün yaşı sel oldu!
 Ardında bırakıp, yalnızım,
 Benim yanımı yaktın.
 Gözüm arkada kalıyor,
 Kendi ellerimle gömmedim!
 Bindiğin atın boz idi,
 Kederi Allah verir!
 İki kişi birleşirse,
 Güler yüzlü yiğit idi.
 Gururlu, gururlu koşan,
 Ala atta zayıfladı,
 Eşimden ayrılıp,
 Beni Allah ağılattı.
 Bu Allahın kudreti,

1613. *Ağaç atqa mingizdi,*
 1614. *Könbeytuğın jan bar ma?*
 1615. *Köşede jürgen jalğızım,*
 1616. *Jeñsiz köylek kiygizdi.*
 1617. *Qaratavdıñ miyası*
 1618. *Bavırında baylar biyesi.*
 1619. *Salıvlı tösek, salqın üy –*
 1620. *Äldekimniñ iyesi?*
 1621. *Äke, meniñ aytıp bolğanım,*
 1622. *Düniyeniñ bildim jalğanın.*
 1623. *Qoş, aman bol, bäriniz*
 1624. *Jalğızımnan ayrılıp,*
 1625. *Kelispeydi qalğanım.*
 1626. *Bizden burın payğambar ötti deydi,*
 1627. *Är köñilge bir zaval jetti deydi.*
 1628. *Er Aydosı Qaraşaş joqtap boldı,*
 1629. *Pışaq urıp işine ketti deydi.*

1630. QIZ BOLIQ PEN ELENTAY

1631. *Bolıq:*
 1632. *Aqın jigit atanğan Elentayım,*
 1633. *Önerpazdıñ önerpaz biler jayın.*
 1634. *Javap ber, birazıraq söz surayın,*
 1635. *Äveli ne jarattı bir qudayım?*
 1636. *Elentay:*
 1637. *Bolıq, mağan belgili seniñ sırtıñ,*
 1638. *Bizlerden artıq emes aytqan jırıñ.*
 1639. *Burıñğı danalardan estigenmin,*
 1640. *Jer men kök jaraldı elden burın.*
 1641. *Bolıq:*

- Ağaç at'a bindirdi,
 Kabul etmeyecek can var mı?
 Sokakta yürüyen yalnızım,
 Kısa kol gömlek giydirdi.
 Karadağ'ın meyan kökü
 Eteğinde zenginler kısırı.
 Hazır yatak, hazır ev –
 Şimdi kim onun sahibi?
 Baba ben söyleyip bitirdim,
 Anladım dünyanın yalan olduğunu.
 Sağ salim olun hepimiz
 Yalnızımdan ayrılıp,
 Olmaz burada kaldığım.
 Bizden önce peygamber geçti diyor,
 Her gönüle bir azap yetti diyor.
 Kahraman Aydos'a Karaşaş ağıt
 söyleyip bitirdi de,
 Bıçağı içine vurup gitti diyor.

KIZ BOLIK İLE ELENTAY

- Bolık:
 Ozan yiğit adlanan Elentay'ım,
 Sanatkârın sanatkâr biler halin.
 Cevap ver biraz suru soruyum,
 İlk önce ne yarattı bir Allahım,
 Elentay:
 Bana belli Bolık, senin sırtın,
 Bizlerden artık değil söyleyen yırın.
 Eskideki ululardan duymuştum,
 Yer ve gök yaratılmış halktan önce.
 Bolık:

1642. *Elentay, suray bersem sözim köp - ti*
1643. *Ol künde bolatuğın adam joq – tı.*
1644. *Öneriñ bar jigitsiñ öziñ epti,*
1645. *Ne närseden bar etti jer men kökti?*
1646. *Elentay:*
1647. *Qudayım ävelinde jer jarattı,*
1648. *Düniyeni el sıyğanday keñ jarattı.*
1649. *Balqıtıp metuvertti ämirimen,*
1650. *Köbikten jeti qabat kök jarattı.*
1651. *Bolıq:*
1652. *Enentay, jaqsı javap beredi eken,*
1653. *Suravğa tağı bir söz keledi eken.*
1654. *Düniyeniñ ävelinde jer jaratsa,*
1655. *Qara jerdi kötergen nemene eken?*
1656. *Elentay:*
1657. *Qız Bolıq, öleñ ayt dep qıldıñ tilek,*
1658. *Şoşımas surağanda bizdiñ jürek.*
1659. *Jaralğan alıp bolıp bir kök ögiz,*

1660. *Turadı müyizimen jerdi tirep.*
1661. *Bolıq:*
1662. *Elentay söyler sözge kemel eken,*
1663. *Surasa jaqsı javap beredi eken.*
1664. *Qara jerdi kötergen ögiz bolsa,*
1665. *Kök ögizdi kötergen nemene eken?*
1666. *Elentay:*
1667. *Jaratqan özi jarlıq qılğan deydi,*
1668. *Ekşim kümän qalmaydı buğan deydi*
1669. *Qara jerdi kötergen ol ögiz,*
1670. *Tabanımen tas basıp turğan deydi.*
1671. *Bolıq:*
1672. *Bulardı aqılmenen oñday ma*
eken,

Elentay soracaksam sözümde çok,
O günlerde yaşayan insanda yok.
Etenekli yiğitsin sende,
Neden yarattı yer ve gökyüzünü?
Elentay:
Allah'ım ilk önce yeri yarattı,
Dünyaya halk sığsın diye geniş yarattı.
Eritip inciyi hükümü ile.
Köpükten dokuz kat gökyüzünü yarattı.
Bolık:
Elentay, iyi cevap veriyormuş,
Sormak için daha da bir söz geliyormuş.
Dünyadan önce yer yaratılrsa,
O zaman kara yeri kaldıran ne?
Elentay:
Kız Bolık, şarkı söyle diye rica ettin,
Korkmaz bizim yürek soru sorurken.
Çok büyük olarak yaratılmış bir mavi
öküz,
Boynuzu ile duruyor yeri direyip.
Bolık:
Elentay söz ustasıymış,
Sorursan güzel cevap veriyormuş.
Kara yeri kaldıran öküz ise,
O zaman mavi öküzü kaldıran neymiş?
Elentay:
Yaradan kendisi hüküm etmiş diyor,
Kimse şüpheli kalamaz buna diyor.
Kara yeri kaldıran o, mavi öküz,
Tabanı ile taş basıp durmuş diyor.
Bolık:
Bunları akli ile düzeltiyor mu?

1673. Müyizi ol ögizdiñ talmay ma eken?
1674. Kök ögizdi köterip turğan bolsa,
1675. Qara tastıñ şaması qanday eken?
1676. Elentay:
1677. Qazaqtıñ onı biler balası joq,
1678. İşinde köp oqığan danası joq.
1679. Düniyenıñ aynalası teñiz deydi,
1680. Aytılğan qara tastıñ şaması joq.
1681. Bolıq:
1682. Elentay söyler sözge şeber eken,
1683. Bu sözime ne javap berer eken.
1684. Aynalası, şaması alıs bolsa,
1685. Qara tastı körengen nemene eken?
1686. Elentay:
1687. Är närse de öziniñ sıyımında,
1688. Jaramastay närse joq qıyın munda.
1689. Kök ögizdi kötergen ol qara tas,
1690. Bir balıqtıñ turadı ıyığında.
1691. Bolıq:
1692. Suralmay menen qaldı Kün menen Ay
1693. Olar da köleminde keñ ülken jay.
1694. Balıqtıñ bası menen quyırığına
1695. Üş jil uşıp jetpegen bir turımtay?
1696. Elentay:
1697. Ol balıqtı turadı suv köterip,
1698. Suvdı munar turadı buv köterip.
1699. Burıñğı qariyalar aytqan sözi,
1700. Bolmasa körgeni joq ekşim körip.
1701. Bolıq:
1702. Sen öziñ muniñ bärin bildiñ
qaydan?
1703. Tamam jurttıñ bärin de quldıñ qayran.
1704. Ötirik is bolsa da javap berdiñ,

Boynuzu o, öküzün yorulmuyor mu?
Mavi öküzü kaldırıyorsa,
Siyah taşın büyüklüğü nasılmış?
Elentay:
Onu bilen Kazak'ın evladı yok,
Çok okuyan içinde ulusu yok.
Dünyanın etrafı deniz diyor,
Söylenen siyah taşın ölçüsü yok.
Bolık:
Elentay söz ustasıymış,
Bu soruma ne cevap verecekmiş.
Etrafı, ölçüsü uzak olursa,
O zaman siyah taşı kaldıran neymiş?
Elentay:
Her şeyde kendi miktarın da,
Yaramayan bir şey yok zor bunda.
Mavi öküzü kaldıran o siyah taş,
Bir balığın omzunda duruyormuş.
Bolık:
Benden kaldı sorulmayan Ay ve Güneş,
Onlarda kendine göre büyük ve geniş.
Balığın başı ile kuyruğuna,
Üç yıl uçup, gidememiş bir bozdoğan?
Elentay:
O balığı duruyor su kaldırıp,
Suyu duruyor buhar kaldırıp.
Eski ihtiyarların dediği gibi,
Kimse onu görmeye gitmedi.
Bolık:
Bunun hepsini sen öğrendin nerden?
Bütün toplanan halkı şaşırttın sen.
Yalan da olsa cevap verdin,

1705. *Endi bir söz suraymın Elentaydan:*

1706. *Bir ağaştıñ on eki bar butağı,*

1707. *Är butaқта otızdan bar japırağı,*

1708. *Japıraqtıñ bir beti qara küñgirt,*

1709. *Appaq bolıp turadı tağ bir jağı.*

1710. *Elentay:*

1711. *Jalğız ağaş degeniñ jul emes pe?*

1712. *On eki ayda otızdan küin emes pe?*

1713. *Japıraqtıñ aq beti küin emes pe?*

1714. *Qara küñgirt degeniñ tüine emes pe*

1715. **QIZ BOLIQ PEN ÄZİLKEŞ**

1716. *Äzilkeş:*

1717. *Aşçıköl, Aşçıözendey sayıñ bar ma?*

1718. *Jelide jetpis şubar tayıñ bar ma?*

1719. *Jetpis ingen, seksen maya
botalatqan,*

1720. *Eliñde Äbekemdey bayıñ bar ma*

1721. *Surasañ baydıñ atın -Baymırza bay,*

1722. *Dilda artqan jeti atanğa Qunba,
Şoqay,*

1723. *Elimde esepsiz bay tolıp jatır,*

1724. *Qozdatqan qırıq miñ savlıq
Qosaba bay*

1725. *Arqada jatuvşı edi Sarışıbıq,*

1726. *Jürüşü ek biye baylap, qımız işip.*

1727. *Teñelip besti atanğa qunan, taylaq,*

1728. *Är isti quday qılar özi pişip.*

1729. *Turadı samavırda şayıñ qaynap,*

Şimdi bir soru saracağım Elentay'dan,

Bir ağacın on iki dalı var,

Her dalda otuzdan yaprağı var.

Yaprağın bir yüzü kapkaranlık,

Beyazdır yaprağın ikinci tarafı da.

Elentay:

Yalnız ağaç dediğin yıl değil mi?

On iki ayda otuzdan gün değil mi?

Yaprağın beyaz tarafı gün değil mi?

Kapkaranlık dediğin gece değil mi?

KIZ BOLIK İLE AZİLKEŞ

Azilkeş:

Aşçıköl, Aşçıözen gibi yerin var mı?

Urganda yetmiş ala tayın var mı?

Yetmiş deve, seksen kısarak yavrulatan,

Ülkende Abekem gibi zengin var mı?

Sorsanız zengin adın – Baymırza,

Yedi deveye para artan Kunba, Şokay,

Ülkemdeki zenginlerin sayısı çok,

Kırk bin koyunu kuzulatan Kosabay
var.

Arka'da kalıyordu Sarışıbık,

Yürüyorduk kısrağı bağlayıp, kımız içip

Denk gelir deveye yabani at, taylak,

Her işi Allah kendisine göre yapar.

Durur semaverde çayın kaynayıp,

1730. *Baylıqtñ o da bolsa bir belgisi,*
1731. *Köşkende bos jüredi alpıs taylaq.*
1732. *Qızdarı Äbekemniñ sonday üsem,*
1733. *Dävleti alla bergen boldı basım.*
1734. *Qırıq qulaş qızıl şäyi beline orap,*
1735. *Düniyede bay kördiñ be munday kösem?*
1736. *Künine jüz teñgeniñ şäyin işip,*
1737. *Baylıqpen keñes qurar elmen köşip.*
1738. *Adlında mñ somğa alğan aq samavır,*
1739. *Jüz qonaq tavısa almas onu da işip.*
1740. *Artadı el köşkende seksen nardı,*
1741. *Maqtansa kerek qoy jan qolda bardı.*
1742. *Üstinde ärbiriniñ törtten sandıq,*
1743. *On mñnan ärbirinde buyım bar-di.*
1744. *Artadı jeti atanğa şeker, maydı,*
1745. *Kördiñ be, ömiriñde munday baydı?*
1746. *Sırtında avılıñniñ altı şatır,*
1747. *İşine masatıdan tösek jaydı.*
1748. *Alıstan kelgen duşpan bata almaydı,*
1749. *Qoğalap ayağımın basa almaydı.*
1750. *Bäriñ de altı alaştñ araladım,*
1751. *Birevide Äbekemnen asa almaydı.*
1752. *Alşın Äzilkeş Arqadağı Bolıq qızğa keledi.*
1753. *Kelse, kiyiz üydiñ tusında bir bala kız Bolıqqa arnap öleñ aytıp otr eken.*

Zenginliğin o da bir belgisi,
Göç ederken boş yürür altmış taylak.
Kızları Abekem'in öyle güzel,
Tanrı veren zenginliği oldu üstün.
Kırk metre kırmızı kumaşı beline bağlayıp,
Dünyada zengin gördün mü, böyle?

Her gün yüz **tengeyin*** çayını içip,
Halkıyla göç eder zenginliğini konuşup.
Adlında bin **soma*** alınan ak semaver,
Yüz misafir gelse de bitemez onu içip.
Yükler yedi deveye şeker, çayı,
Övünür insan elde varken.

Her birinin üstünde dörtten sandık,
On binden her birinde mal vardı.

Yükler yedi deveye şeker, çayı,
Gördün mü hayatın da böyle zengini?
Dışında köyünün altı çadır,
İçine ipek kumaştan yatak serdi.
Uzaktan gelen düşman giremiyor,

Çekinip ayağı ile basamıyor.
Bütün altı alaşı dolaştım,
Hiçbiri Altekem'i geçemiyor.

Aşlın* soyundan gelen Azilkeş
Arka'daki Bolık diyen kıza gelir.
Geldiğinde çadır evin yanında bir yiğit
Bolık kıza şarkı söylüyormuş.

1754. *Balağa qarap Alşın Äzilkeş
öleñdi goya beredi:*

1755. *Salğansa söyler sözge şeşen eken,*

1756. *Serkedey qara moyın kösem keldi.*

1757. *Qudayım söylesin dep til berdi.*

1758. *Şırağım, bosat – tağı ornındı ber,*

1759. *Onıña aytayın dep kökeñ keldi.*

1760. *Bala:*

1761. *Jarasar qımız quysa jez tegene,*

1762. *Semirer arıq savlıq küzdigüni.*

1763. *Bosatıp ornımdı ben bereyin,*

1764. *Ağake – av, sabır qılşı kişigene!*

1765. *Äzilkeş:*

1766. *Şabınar tuşqan körse mıstıq,*

1767. *Baradı qayteyin men, işim pıstıp.*

1768. *Qoyıptı sıpayınıñ tonın pişip,*

1769. *Qaladı köp otırsañ, jınım kelip,*

1770. *Jüre ber aytqan sözben jöñdi bilip.*

1771. *Men kelgende, namazşam sağat edi,*

1772. *Qalıp pa eñ aq Bolıqpen ilinisi.*

1773. *Qız Bolıq:*

1774. *Aq Bolıq jatır edi-av aqquğa uqsap,*

1775. *Ğajaptan keldiñ -dağı sözben tusap.*

1776. *Jolıqtıñ, jıqpağır, äldeqaydan,*

1777. *Tığılğan quyısqañğa quray qusap.*

1778. *Äzilkeş:*

1779. *Şırağım, sizder-köbdik*, biz bir -
kebe**

1780. *Bolğanda sen – qayıq, biz bir keme.*

1781. *Bäygemdi qızıl tilden jibermespin,*

1782. *Ağaña beypil şöylep şüldirleme!*

Aşlın Azilkeş'te yiğide bakıp ve şarkı söylemiş:

Söyler söze söz ustası geldi,

Keçi gibi kara boyunlu lider geldi.

Allah'ım konuşsun diye dil verdi,

Kardeşim boşalt ve yerini ver,

Yerine atışmaya amcan geldi.

Yiğit:

Bakır kapa yakışır kımız koysa,

Semirir zayıf at sonbaharda.

Boşaltıp yerimi ben veriyim,

Ağabey biraz sabır et azcık!

Azilkeş:

Fare kaşar kediyi görünce,

Ne yapıyım ben gidince canım sıkılıyor,

Koymuş kibarın kürkünü biçip,

Eğer çok oturursan kızarım,

Kalk söylenen söz ile yerini bilip.

Ben geldiğimde namaz saati idi,

Ak Bolık ile kalmış mıydın sataşıp

Kız Bolık:

Ak Bolık yatıyordu kuğu gibi,

Gaipten geldin de engel oldun.

Nerden seninle buluşturdun,

Her şeye burnunu sokturup.

Azilkeş:

Kardeşim sizler kuzu, biz bir koyun,

Olurken sen kayık, biz bir gemi.

Ödülümü keskin dilden alırım,

Ağana kaba konuşup kem küm etme!

1783. *Qız Bolıq:*
 1784. *Öleñim aqsaqaldıñ aqiqattay,*
 1785. *Köñili aq Bolıqtıñ jazğan hatınday.*
 1786. *Aytısar menimennen esi ketken*
 1787. *Qart böken men bir jüyrık Şoşay attay.*
 1788. *Äzilkeş:*
 1789. *Öleñim aqsaqaldıñ aqiqattay,*
 1790. *Köñili aqın jigit jazğan hattay.*
 1791. *Meyli ber qonaq ası, meyli berme,*
 1792. *Men keldim avılıña, tüzde jatpay.*
 1793. *Şoşaytıp Şoşayıñdı keter edi,*
 1794. *Sädirbek alıp kelse Buvrıl attı – ay.*
 1795. *Qız Bolıq:*
 1796. *Apırım -av, bu kim edi attay jelgen?*
 1797. *Şeşenniñ köp jañğalaq sözün bölgen.*
 1798. *Şoşayım altı alaştan ozıp jürgen,*
 1799. *Bir jazda ol bäygeden otız kelgen.*
 1800. *Äzilkeş:*
 1801. *Degeniñ seniñ Şoşay üške kelgen,*
 1802. *Zorınan kötermeniñ küške kelgen.*
 1803. *Jüyrük dep bizdiñ jaqqa Aqbavırdı ayt,*
 1804. *Taşkentten Orınborğa tüste kelgen.*
 1805. *Qız Bolıq birev jayav, birav attı,*
 1806. *Ötirik aytıp, seni neden sürün attı?*
 1807. *Özindey eki qızğa bermey jürgen,*
 1808. *Qaytesiñ Qaşqınbayda küreñ attı?*
 1809. *Qız Bolıq:*
 1810. *Elimniñ azı jarlı, köbisi bay,*
 1811. *Toqtalmay aqılıñdı şıǵar bulay.*
 1812. *Är söziñ saz balşıqtay jabıladı,*

- Kız Bolık:*
 Şiirim ihtiyarın hakikat gibi,
 Gönlü Ak Bolık'ın yazılan mektup gibi,
 Benimle atışır korkmayan,
 Yaşlı ceylan ile bir hızlı koşan Şaşay at gibi.
Azilkeş:
 Şiirim ihtiyarın hakikat gibi,
 Gönlü ozan yiğidin yazılan mektup gibi,
 İstersen ver yemeğini, istersen verme,
 Ben geldim köyüne dışarıda kalmadan.
 Şaşay'ını bırakıp giderdi,
 Sadirbek alıp gelse Burıl atı.
Kız Bolık:
 Hayret bu kim idi at gibi koşan,
 Hatibin çok konuşup sözünü bölen.
 Şaşay' mı altı alaşı geçen,
 Bir yazda o yarışmadan otuz kere gelen.
Azilkeş:
 Dediğin senin Şaşay'ın üçüncü geldi,
 Çok yüklesen gücüne dokunan.
 Yürük diye bizdeki Akbayırdı söyle,
 Taşkent'ten Orınbor'a öğlen gelen.
Kız Bolık birisi yaya, biride atlı,
 Yalan söyleyip senin neden rengin kaçtı
 Seni gibi iki kıza vermeyen,
 Ne yapacaksın Kaşkınbay'daki atı?
Kız Bolık:
 Halımızın azı fakir, çoğu zengin,
 Bunları aklından çıkar.
 Her sözün çamur gibi yapıyor,

1813. *Bir kezde kelip ediň äldeqalay?*
1814. *Süt bergen, eşmek bergen, qayran ene!*
1815. *Qor bolar ölgennen soň adal dene.*
1816. *Oturmin davısıňnan şıramıtıp,*
1817. *Ruviň qay şömekey, bildir kâni?*
1818. *Äzilkeş:*
1819. *Orıstıň bir qalası – Tal qalası,*
1820. *Kümistı altınmenen malşılaşı.*
1821. *Aq Bolıq, surap mağan tiymeymisiň?*
1822. *Kişi jüz men de öziňdey bir balası.*
1823. *Qız Bolıq:*
1824. *Şırağım, aqılmıstı, keňespisiň?*
1825. *Qolumnan örik bersem, jemespisiň?*
1826. *Oturmin davısıňnan şıramıtıp,*
1827. *Alşın Äzilkeşi emespisiň?*
1828. *Äzilkeş:*
1829. *Ana tav, mına tavmen Oralma tav,*
1830. *Jarasqan bi-qasapqa jibekten bav.*
1831. *Otursaň davısımnı şıramıtıp,*
1832. *Sol aytqan Äzilkeşiň bolamız av!*
1833. *Qız Bolıq:*
1834. *Avlıñıň qonğan jeri Maman ba eken?*
1835. *Bilmegen maldıñ jayın jaman eken?*
1836. *Qonsañız qonalqañdı soň surarsız,*
1837. *Eliñiz qırğa ketken aman ba eken?*
1838. *Äzilkeş:*
1839. *Arqada beş jüz avıl şolaq kelgen,*
1840. *Keñsazğa Qaratorğay qonup kelgen.*
1841. *Jağası javdı qırıp bos bolğan soň,*
1842. *Elimiz körmegenin körip kelgen.*

- Bir zamanları geldin nerden?
- Süt veren, meme veren, hey anne,
- Bozular öldükten sonra vücut.
- Oturuyorum sesinden benzetip,
- Soyun hangi **Şömekey*** bildir şimdi?
- Azilkeş:
- Rus'un bir şehri – Tal şehri,
- Gümüşü altın suyuna batır.
- Ak Bolık, bana evlenmeyecek misin?
- Bende **küçük cüzün*** sen gibi evladı.
- Kız Bolık:
- Kardeşim akımlısın, tavsiye misin?
- Elimden erik versem yer misin?
- Oturuyorum sesinden benzetip,
- Aşlın'ın Azilkeş'i değımlisin?
- Azilkeş:
- O dağ, bu dağ ile Oralma dağ,
- Yakışır hatibe ipekten deste bağ.
- Oturursan sesimden benzetip,
- Dediğin Azilkeş'in olurum ben.
- Kız Bolık:
- Köyümün yerleştiği yeri Maman mı?
- Bilmeyen hayvan durumunu kötü mü?
- Kalsanız konaklama yeri sonra sorarsız,
- Halkınız kıra giden iyi mi?
- Azilkeş:
- Arka'da beş yüz köy az gelmiş,
- Kensaz'a Karatorğay kalıp gelmiş.
- Kuruyucusu düşmanı kırıp boş olduktan sonra,
- Halkımız görmediğini görüp gelmiş

1843. *Qız Bolıq:*
 1844. *Orıstıñ bir arabası küymeli me?*
 1845. *Qamzolıñ kembolattan tüymeli me?*
 1846. *Ejelden qarсылasqan javıñ edi,*
 1847. *Sodırı it Qoqannıñ timedı me?*
 1848. *Äzilkeş:*
 1849. *Qudayım, “malım arıq” degizbegen*
 1850. *Malıma sınıq şöpti jegizbegen.*
 1851. *Elimniñ hanı-Elekey han tuğran soñ*
 1852. *Şıbışım, toqtım qaşıp, egizdegen.*
 1853. *Qız Bolıq:*
 1854. *Är sözim muñ teñgelik, tilim balday,*
 1855. *Jarasqan aq Bolıqqa ala tañday.*
 1856. *“İşimnen han qoydım!” dep*
qampayasıñ,
 1857. *Qızığın ol hanıñ kördiñ qanday*
 1858. *Äzilkeş:*
 1859. *Avılımniñ qonğan jeri qopalanğan,*
 1860. *Kerim qız dalap jağıp, opalañğan.*
 1861. *Elimniñ hanı-Elekey han tuğran soñ*
 1862. *Taylağım, tayım toptap botalağan.*
 1863. *Qız Bolıq:*
 1864. *Är sözim muñ teñgelik, tilim*
balday,
 1865. *Jarasqan aq Bolıqqa ala tañday.*
 1866. *Hanıña eki kisi törelesse,*
 1867. *Birevge hanıñ töre äldeqanday?*
 1868. *Äzilkeş:*
 1869. *Arqadan beş jüz avıl asıp kelgen,*
 1870. *Köñili at basınday tasıp kelgen.*
 1871. *Hanıma eki kisi törelesse,*
 1872. *Töresin beyşarağa basıp bergen.*
 1873. *Qız Bolıq*

- Kız Bolık:
 Rus'un bir arabası fayton mu?
 Yeleğin demirden düğmeli mi?
 Eskiden karşılaşan düşmanın idi,
 Kokan'ın yaramazı değmedi mi?
 Azilkeş:
 Allah'ım “hayvanın zayıf” dedirmeyen,
 Hayvanıma kırılan otu yedirmeyen.
 Ülkemin hanı Elekey han olduktan son,
 Keçim, koyunum çiftleşip ikizleyen.
 Kız Bolık:
 Herbir sözüm bin tenge, dilim bal gibi,
 Yakışan Ak Bolık'a ak damak.
 “İçimden han yaptım!” diye
 böbürleniyorsun,
 O hanının hangi iyiliğini gördün?
 Azilkeş:
 Köyümün yerleştiği yeri kamışlık,
 Güzel kız ruj sürer, süslenir.
 Ülkemin hanı Elekey han olduktan son,
 Taylağım, atım yavrulayan.
 Kız Bolık:
 Herbir sözüm bin tenge, dilim bal gibi,
 Yakışan Ak Bolık'a ak damak.
 Hanına gidip iki kişi hükme bağla derse
 Birine hanın nasıl hakım?
 Azilkeş:
 Arka'dan eş yüz köy asıp gelmiş,
 Mutlulukları yüzlerinden bilinen.
 Hanına gidip iki kişi hükme bağla derse
 Hükmümün biçareye basıp veren.
 Kız Bolık:

1874. *O,hanıñ, olay bolsa, tuvmadı eken,*
 1875. *Qasına jurttıñ quvın jımaydı eken.*
 1876. *Töresin beyşarağa basıp berse,*
 1877. *O,hanıñ mañdayıña sıymadı eken.*
 1878. *Äzilkeş:*
 1879. *Aytamın, ayt degenin, ävelim – jaq*
 1880. *“Ayt-degen, - jır qudaydan kälemiñ bar*
 1881. *O,hanıñ mañdayıña sıymadı” dep,*
 1882. *Sen Uväli bolıpsıñ peyiliñ tar?*
 1883. *Qız Bolıq:*
 1884. *O, bayğus, sende sasqan, mende sasqan*
 1885. *Aytasıñ nege üy dep qara basqan?*
 1886. *Eliñdi qoqan şavıp qor qılğanda,*
 1887. *Hanıñız basın alıp nege qaşqan?*
 1888. *Äzilkeş:*
 1889. *Elekey bes jüz avıl qırğa barğan,*
 1890. *Öte almay Sarman eli Sırda qalğan.*
 1891. *“Tilimdi alıp, jönime jürmediñ”, -*
dep,
 1892. *Hanımız kesirlenip quvdırmağan*
 1893. *Qız Bolıq:*
 1894. *O, bayğus, sen de dertpey, men*
de dertpey,
 1895. *Jüredi nämart jigit sertke jetpey.*
 1896. *Hanıñnıñ eregisine jav barğan joq,*
 1897. *Seniñ hanıñ bolar ma Ahmettey.*
 1898. *Äzilkeş:*
 1899. *Qaynekeñ Şülendi alğan*
Nazarmenen,
 1900. *Öртеgen Adırlıñdı Bazarmenen.*
 1901. *Ayqoja, Künqojañdı qabat şavıp,*
 1902. *Qutılğan Ahmetiñ azarmenen.*
 1903. *Surasañ, hanım atı Qayıp edi,*

O hanın öyle ise olmamış,
 Yanına halkın kurnazın toplamıyormuş.
 Hükümün biçareye basıp verse,
 O hanın başına çok gelecekmiş.
 Azilkeş:
 Söyleyin söyle dediğini,
 “Söyle diyen – yır Allahtan diyen var.
 O hanın başınıza çok gelecek ” diye,
 Sen Uyali olmuşsun cimri?
 Kız Bolık:
 O, çaresiz, sen de şaşkın, ben de şaşkın,
 Niye öyle söylüyorsun kötüleyip?
 Kokan halkınızor duruma düşürdüğünde.
 Hanınız tek başına niye kaşmış?
 Azilkeş:
 Elekey beş yüz köy kıra gitmiş,
 Göçmeyen Sarman halkı Sırda kalmış.
 “Benim dediğimi yapmadın” diye,
 Hanımız inatlaşıp kovdurmamış.
 Kız Bolık:
 O, biçare, sen de dertli, ben de dertli,
 Yürür namert yiğit yeminine ulaşmadan
 Hanının inadına düşmanın gitmedi,
 Senin hanın olur mu Ahmet gibi.
 Azilkeş:
 Kayneken Şülen’i almış Nazar ile,
 Yakmış Adır’lını Barar ile.
 Aykoca, Künkoca’ nı birlikte kesip,
 Kurtulmuş Ahmet’in zar zor diye.
 Sorarsan hanımın adı Kayıp idi,

1904. *Zaharı jetti jurtqa jayıp edi.*
1905. *Atanıp Qoqan menen qalmaqtı aldı,*
1906. *Tabanı qay düşpannan tayıp edi?*
1907. *Qız Bolıq:*
1908. *Qu aşlın, sen söz söylep mıyın bar ma?*
1909. *Üstünde sırlap soqqan üyiñ bar ma?*
1910. *Patşadan är barğanda enğam* alğan,*
1911. *Eliñde Navrızbayday biyiñ bar ma?*
1912. *Bayağı bala Äzikeşke jaq boldı.*
1913. *Äzilkeşke ayttı: “Ey, Äzeke, Navrızbay munıñ ğaşıǵı.*
1914. *Onan jüz som aladı. Navrızbaydan Aq boz attı alıp, jeñge bop qızǵa tanıstıtuvsı Ahmet töre.*
1915. *Sol jaǵınan basıñqırıp ayttıñız!*
1916. *Tağı mini bolsa, tağı da aytarmın”, - deydi.*
1917. *Äzilkeş:*
1918. *Sırtında Nurataniñ balqım jatır,*
1919. *Bir talay balqı degen halqım jatır.*
1920. *Aqşa alğan aşına bop Navrızbayıñ,*
1921. *Onday jan bizdiñ elde tolıp jatır!*
1922. *Qız Bolıq:*
1923. *Qayıñnan qaqtay şapsañ toz qala ma?*
1924. *Jılqıda arıqtasa, boz qala ma?*
1925. *Är barğanda aq patşadan ton aladı,*
1926. *Bergen baq bir kisige azğana ma?*
1927. *Äzilkeş:*
1928. *Devşi edi öz elimde bizdi tabın,*
1929. *Kiyimdi aǵartadı – av, jusa sabın.*
1930. *Keşegi Ötetiliv bar şaǵında,*

Zehrini bütün halka yaymıştı.

Sefere çıkıp Kokan ile Kalmağı aldı,

Hangi düşmandan yenildi?

Kız Bolık:

Kurnaz Alşın, sen konuşup beynin var mı?

Üstünde boya yapan evin var mı?

Her gittiğinde padişahın hediye alan,

Ülkende Navrızbay gibi hatibin var mı?

İlk baştaki yiğit Azilkeş’in tarafını tutar.

Azilkeş’e şöyle der: “Hey Azeke, Navrızbay bunun sevgilisi. Ondan yüz som alır. Navrızbay’dan Akboz atı alıp, ortada yengelik yaparak kızını tanıştıran Ahmet hâkim. O tarafını bastırarak söyleyin! Eğer daha da kusursuzluğu olursa, ben söylerim” demiş.

Azilkeş:

Sırtında Narata’nın balkım var,

Birçok balkı bilen halkım var.

Para alan sevgilin Navrızbay,

Onun gibilerden bizim köyde de var.

Kız Bolık:

Kuruyan kayını kessen toz olur mu?

Atta zayıflasa güç kalır mı?

Her gittiğinde padişahın kürk alıyor,

Bir kişiye bu kadar şans az olur mu?

Azilkeş:

Diyordu kendi yurdumuzda bizi **tabın***

Sabunla yıkasan çamaşırın kirini alır.

Dünkü Ötetiliv varken,

1931. *Jevşi edi o kiside bala qamın.*
1932. *Aşçıköl, Tuşçu özendey sayıñ bar ma?*
1933. *Jeliñde seksen şubar tayıñ bar ma?*
1934. *Jetpis ingen, seksen maya botalatqan,*
1935. *Eliñde Äbekemdey bayıñ bar ma?*
1936. *Qız Bolıq:*
1937. *Dalada qırıq mıñ savlıq qozdaytuğın,*
1938. *Jelide jetpis ingen bozdaytuğın.*
1939. *Qırıq avıl on balası bolıp jürgen,*
1940. *Eş baylıq Jabağıdan ozbaytuğın.*
1941. *Äzilkeş:*
1942. *Aq Bolıq, jiñişke men juvan qanday?*
1943. *Sıymaydı – av qamızolıña sıbanğanday!*
1944. *Maqtaysıñ onıñ nesin, ey, aq Bolıq,*
1945. *Qozdatqan seksen mıñdı Quvañ qanday*
1946. *Qız Bolıq:*
1947. *Minesiñ arğımaq at arındatıp,*
1948. *Suvıqqa keter toñsañ qaltıratıp.*
1949. *Bayıñnan – igilikti bir bayıñ joq,*
1950. *Maqtaysıñ onıñ nesin jaltıratıp?*
1951. *Äzilkeş:*
1952. *Äveli sertteskende Quday deser,*
1953. *Kökeyin aq Bolıqtıñ öleñ teser.*
1954. *Jeti mıñ torı aladan julqı aydap,*
1955. *Jetisti osı künde kete Köşer.*
1956. *Qız Bolıq:*
1957. *Degeniñ kete Köşer kete me eken?*
1958. *Baylığı öz tabınan öte me eken?*
1959. *Keteniñ bas – ayağı bes – aq avıl,*
1960. *Bizdiñ Qabil, Baybolğa jete me eken?*
1961. *Äzilkeş:*
- Düşünüyordu o kişi de çocuk durumun
Aşçıköl, Aşçıözen gibi yerin var mı?
- Urganda yetmiş ala tayın var mı?
Yetmiş deve, seksen kısarak yavrulatan,
Ülkende Abekem gibi zengin var mı?
Kız Bolık:
Dışarıda kırk bin koyun kuzulayan,
Ahırında yetmiş deve bozlayan.
Kırk köy on evladı olan,
Hiçbir zengin yok Jabağı'yı geçen.
Azilkeş:
Ak Bolık ince ile kalın nasıl?
Sığmaz yeleşini sıbamiş gibi,
Onu ne için övüyorsun hey, Ak Bolık?
Kuzulatan seksen bini Kuan nasıl?
Kız Bolık:
Biniyorsun küheylan at,
Soğuğa gider hemen üşüyüp.
Zenginlerinden hayırlı iş yapan biri yok,
Övüyorsun onları ne için?
Azilkeş:
Önce anlaşırken Allah derler,
Ak Bolık için şarkı önemli.
Yedi bin ala at yönlendirip,
Ne oldu bu günde **kete*** Koşer
Kız Bolık:
Dediğim kete Köşer kere miydi?
Zenginliği kendine yeter miydi?
Ketelerin tamamı sadece beş köy,
Bizim Kabil, Baylol'a yetişir miydi?
Azilkeş:

1962. *Balası Jarasbaydın Mirqımız bar,*
 1963. *Bizdın el baylığınan bomaydı, qar.*
 1964. *Dilda artıp jeti atanğa Mirqı, Jaqıp,*
 1965. *Bayımız Basıqara o da jatır.*
 1966. *Qız Bolıq:*
 1967. *Arqanıñ bir jaylavı – Aspanturğan,*
 1968. *Kemeniñ davıl soğıp, basın burğan.*
 1969. *Onday eliñ bay bolsa şalqıp jatqan,*
 1970. *Malay turıp, kün körmey quday urğan.*
 1971. *Äzilkeş:*
 1972. *Arqanıñ bir jaylavı – Aspanturğan,*
 1973. *Kemeniñ davıl soğıp, basın burğan.*
 1974. *Töresin jalğız somğa basıp berip,*
 1975. *Joq edi –av, üş teginde töre bolğan.*
 1976. *Qız Bolıq:*
 1977. *Adlında qasapşınıñ aram etter,*
 1978. *Bult etip ağıñ suvdan balıq öter.*
 1979. *Duşpanıñ aradağı tiline erme,*
 1980. *Äzeke – av, tiliñ erseñ, diniñ keter.*
 1981. *Äzilkeş:*
 1982. *Qolımda qara balta toñ ayırğan,*
 1983. *Bolmay ma haqtan surap jüre berseñ,*
 1984. *Aqşa üşin sattıñ iman, quday urğan!*

1985. **KÖKE MEN QIZ**

1986. *Köke:*
 1987. *Qızı ediñ qaysı baydın qos sereli,*
 1988. *Sändi eken köylegiñniñ kesteleri.*
 1989. *Basayın aptığındı menmensigen,*
 1990. *Ejelden qız ben jigit öş keledi.*

- Evladı Jarasbay'ın Mirkı'mız var,
 Bizim halk zenginliğinden.....olmaz.
 Para yükleyen yedi deveye Mirkı, Jakıp,
 Zenginimiz Basıkara da var.
 Kız Bolık:
 Arka'nın bir yaylası Aspanturğan,
 Gemiye fırtına başka tarafa döndüren.
 Halkın o kadar zenginse dolup taşıyan,
 Kölen var, zor yaşayan Allah'ın gazabına uğrayan
 Azilkeş:
 Arka'nın bir yaylası Aspanturğan,
 Gemiye fırtına başka tarafa döndüren.
 Hâkimin paraya satan,
 Yok, üç neslinde de hâkim olan.
 Kız Bolık:
 Önünde kasabın haram etler,
 Akarsudan balık geçer.
 Düşmanın dediğini yapma,
 Azeke, söylediğini yapsan dinin gider.
 Azilkeş:
 Elimde siyah balta keskin,
 Olmaz mı haktan sorarak yürüsen,
 Para için sattın iman, uğursuz.

KÖKE İLE KIZ

- Köke:
 Kızıydın hangi zengin,
 Güzelmiş elbisenin nakışları.
 Çok havalanma, sonra havan söner,
 Eskiden kız ve yiğit öç gelir.

1991. *Qız:*
1992. *Qızdarmen tantıq jigit öştesedi,*
1993. *Degen bul qız söziniñ kestesi edi.*
1994. *Qudeke, qalıñ berseñ, bay jerden ber,*
1995. *Adlıña köneşikpen* tös keledi.*
1996. *Köke:*
1997. *Söziñniñ bizge mälim kesteleri.*
1998. *Oyğa alıp, ojarlanba eşteñeni.*
1999. *Äkesi bay da bolsa sarañ bolsa,*
2000. *Tös tügil, tösegi de kes keledi.*
2001. *Qız:*
2002. *Dariyanıñ ortasında turar qayran,*
2003. *Qudeke, börkiñdi ki, ükiñ baylan.*
2004. *Tüskende sen esime, jan qudeke,*
2005. *Tamağımnan ötpeydi işken ayran.*
2006. *Köke:*
2007. *Öziñdi öz söziñmen ayğaqtadıñ.*
2008. *Ötpese tamağıñnan işken ayran,*
2009. *Bir soyqanı tiygeni boydaqtardıñ.*
2010. *Qız:*
2011. *Alıstan şapqan attıñ bavırı tartıq,*
2012. *Sırnayşınıñ qolında müyiz qarpıq**
2013. *Avızınan kelgen sözün qayta aytpaydı,*
2014. *Senen de qasabalı* jeñgem artıq.*
2015. *Köke:*
2016. *Alıstan şapqan attıñ bavırı tartıq,*
2017. *Artıq atqa minetin qorjın artıp.*
2018. *Jeñgeñniñ artqatıñın bilemin ğoy,*
2019. *Moynımnan quşaqtağı jaqın tartıp.*
2020. *Qız:*
2021. *Qañıldap qus aldınan qaz keledi,*
2022. *Qara menen aldımaz taz keledi.*

- Kız:*
- Kızlar ile geveze yiğit düşman olur,*
- Bu kız sözünün motifi idi.*
- Dünürüm başlık versen, zenginden ver,*
- Adlına tabakta et (göğüs kemiği)gelir.*
- Köke:*
- Beli bize sözlerinin motifleri,*
- Unuttuğunu hatırlayıp kaba olma.*
- Babası zengin olup ta cimri ise,*
- Et bir yana, yatağında geç hazırlanır.*
- Kız:*
- Deryanın ortasında durun hayran,*
- Dünürüm börkünü giy, tüyünü tak.*
- Seni hatırladığım da, can dünürüm,*
- Boğazımdan geçmiyor içtiğim ayran.*
- Köke:*
- Kendini bu sözünle ispatladın,*
- Geçmiyorsa boğazından içtiğin ayran,*
- Buna katlısı var bir bekârın.*
- Kız:*
- Uzaktan gelen atın karaciğeri.....*
- Mızıkacının elinde boynuz karpık*.*
- Bir dediğini tekrar söylemeyen,*
- Senden sakın yengen artık*
- Köke:*
- Uzaktan gelen atın karaciğeri.....*
- Fazla ata binerdim heybe artıp.*
- Yengenin iyi olduğunu biliyorum,*
- Boynumdan kucaklıyor kendine çekip.*
- Kız:*
- Cikcik diyen kuşlardan önce kaz gelir,*
- Kara ile yanıma kel gelir.*

2023. *Tazqaramen aytısıp bayqar edim,*
 2024. *Öleñi tazqaranıñ az keledi.*
 2025. *Köke:*
 2026. *Tazqaranıñ öleñi köp keledi,*
 2027. *Otırmin qara öleñdi eptegeli.*
 2028. *Qırındap qudalıqpen kelgenim joq,*
 2029. *Qudaşa, kinälama tekke meni.*
 2030. *Qız:*
 2031. *Qalay-qalay söyleysiñ körmegendey*
 2032. *Köziñdi kök jippenen jörmegendey.*
 2033. *Botası ölgen tüyedey bozday keldiñ*
 2034. *Öziñe äkeñ qalıñ bermegendey.*
 2035. *Qalay – qalay söyleysiñ bes kisidey,*
 2036. *Betiñ jaman şalbardiñ eskisindey.*
 2037. *Quvtıñ – quvtıñ etesiñ qulıq aytp,*
 2038. *Eser jigıt işinde estisindey.*
 2039. *Köke:*
 2040. *Tuz jegen quralaydıñ eşkisindey,*
 2041. *Eliñniñ söz söyleysiñ tektisindey,*
 2042. *Men mensimsem öziñ de, jan qudaşa,*
 2043. *Jüzimnen süyer ediñ seziksınbey.*
 2044. *Qız:*
 2045. *Aqın – aqın degenge añqıldaysıñ,*
 2046. *Öziñe öz söziñdi maquldaysıñ.*
 2047. *Özge tavıp aytarlıq öleñiñ joq,*
 2048. *Dävittiñ balğasında şañqıldaysıñ.*
 2049. *Köke:*
 2050. *Öleñge tal otınday lapıldaymın,*
 2051. *Qızdardıñ qızba sözün maquldaymın.*
 2052. *Bir sendey qudaşanıñ küyiginen,*
 2053. *Segiz jasar buvraday saqıldaymın.*

- Kap kara ile atışıp bakıyorsam,
 Şarkısı kapkaranın az geliyor.
 Köke:
 Kapkaranın şarkısı çok olur,
 Oturuyorum şiiri becermeye.
 Kur yapıp, dünür olmaya gelmedim,
 Baldız suçlama boşuna beni.
 Kız:
 Nasıl böyle söylüyorsun görmemiş gibi,
 Gözünü mavi ipele seyrek, diktiği gibi.
 Yavrusu ölen deve gibi bozlaya geldin,
 Sana baban başlık para vermemiş gibi.
 Nasıl böyle konuşuyorsun eş kişi gibi,
 Yüzün kötü pantolonun eskisi gibi.
 Çok şakalaşıyorsun kurnazlık yapıp,
 Çılgın yiğitler içinde akıllısı gibi.
 Köke:
 Tuz yemiş ceylanın keçisi gibi,
 Halkının söz söylüyorsun soylusu gibi.
 Ben yan otursam sen de, can baldız,
 Yüzümden düşünmeden öper miydin?
 Kız:
 Ozan, ozan diyene uçuyorsun,
 Kendi sözünü kendine uygun diyorsun.
 Başka söyleyecek şarkım yok,
 Davit'in çekişi gibi çılgık atıyorsun.
 Köke:
 Şiir için ateş gibi alev, alev yanıyorum,
 Kızların ökeli sözün uygun diyorum
 Bir sen gibi baldızın üzüntüsünden,
 Sekiz yaştaki buğra gibi .....

2054. *Qız:*
2055. *Ay batqan soñ qarañğı tiin boladı,*
2056. *Eteğim jayav jürsem dım boladı.*
2057. *Öleñge atıñdı atap qosa almadım,*
2058. *Ruviñdı suraymın kim boladı?*
2059. *Köke:*
2060. *Qızıl jılqı buladan ösetuğın,*
2061. *Kökeyin qız jigittiñ tesetuğın.*
2062. *Jerinen jañılar dep aytasıñ ba,*
2063. *Bektavıl ruvımız desetuğın.*
2064. *Qız:*
2065. *Ay batqan soñ qarañğı tiin boladı,*
2066. *Qoyannıñ jürgen jeri dım boladı.*
2067. *Öleñge atıñdı atap qosa almadım,*
2068. *Äkeñ atın suraymın kim boladı?*
2069. *Köke:*
2070. *Öleñniñ inisi emen, ağasımın,*
2071. *Aq kirevge savittiñ jağasımın.*
2072. *Bektavıl, aqın Şaban balasımın.*
2073. *Qız:*
2074. *Jaqsılar üyde de otur, tısta da otur,*
2075. *“Bektavılđıñ jigiti şetten urı”, -*
2076. *Dep ağalar öziñdi nusqap otur.*
2077. *Köke:*
2078. *Jaqsılar üyde de otur, tısta da otur,*
2079. *Urı ekenimdi eşkimnen jasırmaymın.*
2080. *Menen qorıqsañ öziñdi qımtay otur!*
2081. *Munan da bir jaman söz aytar edim,*
2082. *Sırtıñda dostıñnan köp duşpan otur.*

Kız:
Ay battıktan sonra karanlık gece olur,
Çizmemden yaya yürüsem biz şey kalmaz.
Şarkıya ismini katıp söyleyemedim.
Suyunu soruyorum kim olur?
Köke:
Kızıl at serbest büyüyor,
Kız yiğidin akılından ayırıyor.
Hangi soydan geldiğimi bilmez miyim?
Bektavıl soyundamız diyorlar.
Kız:
Ay battıktan sonra karanlık gece olur,
Tavşanın yürüdüğü yerde iz kalmaz.
Şarkıya ismini katıp söyleyemedim.
Babanın ismini soruyorum kim olur?
Köke:
Şiirin kardeşi değilim, ağabeyiyim,
Beyaz zırhın yakasıyım.
Bektavıl, Şaban ozanın oğluyum.
Kız:
İyiler evde de otur, dışarıda da otur,
“Bektavıl’ın yiğitlerinin hepsi kapkaç”,
Diye ağabeylerim seni gösteriyor.
Köke:
İyiler evde de otur, dışarıda da otur,
Kapkaç olduğumu kimseden saklamıyorum.
Benden korkuyorsan kendini sakla!
Bundan başka da bir kötü söz söyledim
Sırtında dostun değil çok düşman otur.

2083. **ULBİKE MEN KÜDERİ**
QOCA

2084. *Küderi qoca:*
2085. *Seksevil qumğa biter bası almali,*
2086. *Zinaqor bir qudaydı eske almadi.*
2087. *Öleñniñ bes – altı avız arqasında,*
2088. *Tusıma qızdar keldi qos alqalı.*
2089. *Ulbike:*
2090. *Seksevil qumğa biter bası almali,*
2091. *Zinaqor bir qudaydı eske almadi.*
2092. *Tusıñda qızdar bolsa qos alqalı.*
2093. *Qoca qaytip ustaydı aq şalmalı?*
2094. *Küderi qoca:*
2095. *Seksevil qumğa biter bası almali,*
2096. *Zinaqor bir qudaydı eske almadi.*
2097. *Birevdiñ aq nekesin aram qılğan,*
2098. *Jahännamğa qızdar keter qos alqalı*
2099. *Ulbike:*
2100. *Seksevil qumğa biter bası almali,*
2101. *Zinaqor bir qudaydı eske almadi.*
2102. *Qazaqtıñ aqsaq tayın aldap alğan,*
2103. *Jahännamğa qoca keter aq şalmalı.*
2104. *Küderi qoca:*
2105. *Seksevil qumğa biter bası almali,*
2106. *Zinaqor bir qudaydı eske almadi.*
2107. *O,düniye bu düniyeden jaqsı deydi,*
2108. *Barayıq bärimiz de jan qalmalı.*
2109. *Ulbike:*
2110. *Öleñ, öleñ degenge öter edi,*
2111. *Öleñ aytıp köñildi kötereli.*
2112. *Bu düniyeden o düniye jaqsı bolsa,*
2113. *Adamğa aytpay qocekem keter edi.*

ULBİKE İLE KUDERİ KOCA

- Küderi koca:
Kumlu yerde yetişir bu ağaç,
Zinahor bir Allah'ı hatırlamadı.
Şarkının beş, altı mısra sayesinde,
Yanıma kızlar geldi iki halkalı.
Ulbike:
Kumlu yerde yetişir bu ağaç,
Zinahor bir Allahı hatırlamadı.
Yanıda kızlar olsa iki halkalı.
Koca nasıl tutar ak şaliyi?
Küderi koca:
Kumlu yerde yetişir bu ağaç,
Zinahor bir Allah'ı hatırlamadı.
Birisinin nikâhını haram edip,
Cehenneme kızlar gider iki halkalı.
Ulbike:
Kumlu yerde yetişir bu ağaç,
Zinahor bir Allah'ı hatırlamadı.
Kazağın aksak atın alan,
Cehenneme koca gider beyaz şalili.
Küderi koca:
Kumlu yerde yetişir bu ağaç,
Zinahor bir Allah'ı hatırlamadı.
Öbür dünya bu dünyadan iyi diyor,
Gideli hepimiz de can kalmalı.
Ulbike:
Şarkı, şarkı diyene giderdi,
Şarkı söyleyip moralimizi yükseltelim.
Bu dünyadan öbür dünya iyi olursa,
Kimseye söylemeden kocekem giderdi.

2114. *Küderi qoca:*
2115. *Eki quzğın uşqan jeri – Edil, Jayıq,*
2116. *Alaştta aqın bar ma bizge layıq?*
2117. *Bu düniyeden siz de öter, biz de
öter,*
2118. *Ekevmiz ebin tavıp söz qılayıq.*
2119. *Ulbike:*
2120. *Eki quzğın uşqan jeri – Edil, Jayıq,*
2121. *Alaştta aqın bar ma bizge layıq?*
2122. *Söyleserge joq emi köp öleñim,*
2123. *Qojam, öleñ suraymın qolım jayıp.*
2124. *Küderi qoca:*
2125. *Eki quzğın uşqan jeri – Edil, Jayıq,*
2126. *Alaştta aqın bolmadı bizge layıq?*
2127. *Ulbike öleñ suraydı qolın jayıp,*
2128. *Aldağanın Ulbike ne qılayıq.*
2129. *Ulbike:*
2130. *Eki quzğın uşqan jeri – Edil, Jayıq,*
2131. *Alaştta aqın bolmadı bizge layıq?*
2132. *Kişkentaydan qosılğan, taqsır qoca*
2133. *Äri otırma, beri otır jaqındayıq.*
2134. *Küderi qoca:*
2135. *Eki quzğın uşqan jeri – Edil, Jayıq,*
2136. *Alaştta aqın bolmadı bizge layıq?*
2137. *Kişkentaydan jabısqañ bir dertiñ
bar,*
2138. *Jaqındaşañ ketedi sina tavıp.*
2139. *Ulbike:*
2140. *Tömennen jeti köşip örge keldik,*
2141. *Jeti ävliye toğısaqañ jerge keldik.*
2142. *Kelmegirdiñ jerine qaydan keldik,*
2143. *Dinnen şıqqañ qojası elge keldik.*

- Küderi koca:
İki kuzgunun uçtuğu yeri İdil, Yayık,
Alaş'ta ozan var mı bize layık?
Bu dünyadan sizde geçersiniz, bizde
geçeriz,
İkimiz konuşalım çaresini bulup.
Ulbike:
İki kuzgunun uçtuğu yeri İdil, Yayık,
Alaş'ta ozan var mı bize layık?
Konuşmaya çok şarkım yoktu,
Kocam soruyorum elimi açıp.
Küderi koca:
İki kuzgunun uçtuğu yeri İdil, Yayık,
Alaş'ta ozan var mı bize layık?
Ulbike elini açıp şarkı soruyor,
Aldadığını Ulbike'nin ne yapalım.
Ulbike:
İki kuzgunun uçtuğu yeri İdil, Yayık,
Alaş'ta ozan var mı bize layık?
Çocukluğumuzdan beraber olan, koca,
Oraya oturma, buraya otur yakınlaşalım
Küderi koca:
İki kuzgunun uçtuğu yeri İdil, Yayık,
Alaş'ta ozan var mı bize layık?
Çocukluğundan yapışan bir derdin var,
Yakın gelsem gidiyor ilişitirip.
Ulbike:
Aşağıdan yedi kere göç ederek, yokuşa
geldik,
Yedi evliya toplanan yere geldik.
Gelmeyecek yere neden geldik,
Kocası dinden vazgeçen ülkeye geldik.

2144. *Qojeke bes öleñim osınday – dı,*
 2145. *Tübiñ qoja bolğanmen, дәretiñ joq,*
 2146. *Däretsiz jan imanğa qosılmaydı.*
 2147. *Küderi qoca:*
 2148. *Buqaraniñ jolı da tüye bozdaq,*
 2149. *Täñirige isiñ jaqpasa bardıñ dozaq.*
 2150. *So dozaqtıñ işinen şıqpa, janım,*
 2151. *Qojekeñniñ aytqanın qılsañ mazaq.*
 2152. *Ulbike:*
 2153. *Qıdırıp qus saldıñ ba qulaniñnan,*
 2154. *Er öltirip kek aldıñ ba uraniñnan.*
 2155. *Qatınşa, qoja taqsır, qaray berdiñ,*
 2156. *Sen de körmey kettensiñ quraniñnan*
 2157. *Küderi qoca:*
 2158. *Menimen jav bolmassıñ eldesersiñ,*
 2159. *Bir – eki avız sözben teñdesersiñ.*
 2160. *Araşalap qoymadıñ Ulbike aqın,*
 2161. *Ne maldan, ne bastan kem ösersiñ,*
 2162. *Ulbike:*
 2163. *Senimen jav bolmağam, eldeskemin,*
 2164. *Bir –eki avız sözbenen teñdeskemin.*
 2165. *Ne maldan, ne bir bastan kem*
bolar dep,
 2166. *Täñirge qaşan, qoja, söyleskensiñ.*
 2167. *Küderi qoca:*
 2168. *Senimen jav bolmağam,*
eldeskenmin,
 2169. *Bir-eki avız sözbenen teñdeskenmin.*
 2170. *Bir taban senen görü jolum ülken,*
 2171. *Babaña Äziret Äli söyleskenmin.*
 2172. *Ulbike:*
 2173. *Öziñ köñil bermeseñ men ne eteyin,*
 2174. *Ajal jetse, bir saqa dändeteyin.*

Kocele beş şarkım böyleydi,
 Soyun koca olsa da abdestin yok,
 Abdestsiz insan imana katılmıyor.
 Küderi koca:
 Buhara'nın yolunda deve **bozdaq***
Düz yürümezsen, gidersen cehennem.
 O cehennemden içinden çıkma canım,
 Kocekenin dediğini ala etsen.
 Ulbike:
 Gezip, yırtıcı kuş avladın mı?
 Nara atıp, düşmanı öldürüp oç aldın mı?
 Kadın gibi baktın, koca efendi,
 Sen görmez olmuşsun Kur-an-ı Kerimi.
 Küderi koca:
 Benimle düşman olmazsın, birleşirsin,
 Bir – iki kelime ile sohbet edersin.
 Ayırmacılık yaptın Ulbike ozan,
 Ne maldan, ne insandan eksik olursun.
 Ulbike:
 Seninle düşman olmadım, birleşmiştim,
 Bir – iki kelime ile sohbet etmiştim,
 Ne maldan, ne bir insandan eksik
 olursun diyor,
 Tanrıyla ne zaman konuşmuşsun?
 Küderi koca:
 Seninle düşman olmadım, birleşmiştim,
 Bir – iki kelime ile sohbet etmiştim,
 Senin yanında benim yerim büyük,
 Dedene Aziret Ali konuşmuşum.
 Ulbike:
 Kendin dikkat etmesen ben ne yapıyım,
 Ecel gelse.....

2175. *Qaratqan jurttı avzına aqın
bolsañ,*
2176. *Köniliñdi, saspay tur, sap eteyin.*
2177. *Küderi qoca:*
2178. *Aytayın ayt degennen biliktimdi,*
2179. *O, meniñ qızğa tüsken bir isimdi.*
2180. *Babamız Äziret Äli añ atıptı,*
2181. *Qoymaymın qız-düşpanğa külisimdi*
2182. *Ulbike:*
2183. *Jaratqannıñ bar ma eken körgen nurın*
2184. *Burın körgen beyiştin aladı orın.*
2185. *Qojeke, men senen bir söz suraymın*
2186. *Ne jaratqan boldı ilik burın?*
2187. *Küderi qoca:*
2188. *Bar deydi jaratqannıñ körgen nurın*
2189. *Nurın körgen beyiştin aladı orın.*
2190. *Ulbike, surasañ men aytayın,*
2191. **Keppen*** *kün jaratqan ilki burın.*
2192. *Ulbike:*
2193. *Bar deydi jaratqannıñ körgen nurın*
2194. *Nurın körgen beyiştin aladı orın.*
2195. *Qojeke, sen o sözdi bilmey ayttıñ,*
2196. *Jaratqannıñ bar deydi odan burın.*
2197. *Küderi qoca:*
2198. *Ävelde Muhambettiñ nurın qılğan,*
2199. *On segiz müñ älemnen burın qılğan.*
2200. *Bıtraş Ädilğazı nurın tögip,*
2201. *Segiz beyiş işinen orın qılğan.*
2202. *Ulbike:*
2203. *Ävelde jaratqanda jan jaratqan,*
2204. *Dariyanın tübinde müñ jıl jatqan.*
2205. *Dariyanıñ tübinen şıǵarǵan soñ,*
2206. *Nurdan alıp tavıp ber ne jaratqan?*

Bütün halkı kendine hayran bıraktıran
ozan olsan bile,
Merak etme ben sana haddini bildiririm.
Küderi koca:
Söyleyin söyle derken bildiğimi,
O, benim kıza kalan bir işimdi.
Dedemiz Aziret Ali hayvan atmış,
Bırakmam kız, düşmana güldüğümü.
Ulbike:
Yaratanın nurun gören varmış mı?
Önce gören cennetten yer alır.
Koceke ben sizden bir söz soruyum,
İlk önce ne yaratılmış?
Küderi koca:
Var diyorlar yaratıcının gören nurun,
Nurun gören cennetten alır yer.
Ulbike sen sorsan ben söyleyin,
Masallarda güneş yaratılmış ilk önce.
Ulbike:
Var diyorlar yaratıcının gören nurun,
Nurun gören cennetten alır yer.
Koceke sen o sözü bilmeden söyledin,
Yaratılan bar diyorlar ondan önce.
Küderi koca:
İlk önce Muhammed'in nurun yaratmış,
On sekiz bin âlemden önce yaratmış.
Batraş Adilgazi nurun döküp,
Sekiz cennet işinden yer yaratmış.
Ulbike:
İlk önce yaratıcı can yaratmış,
Deryanın dibinde bin yıl yatmış.
Derya dibinden çıkardıktan sonra,
Bul bakalım nurdan alıp ne yaratmış?

2207. *Küderi qoca:*
2208. *Ävelde jaratqanda jan jaratqan,*
2209. *Dariyanın tübinde miñ jil jatqan.*
2210. *Dariyanıñ tübinen şığarğan soñ,*
2211. *Nurdan alıp Ay menen Küñ jaratqan.*
2212. *Ulbike:*
2213. *Aytamın ayt degennen, qojam, dürsiñ,*
2214. *Qojam, toqsan türlendiñ meni körseñ.*
2215. *Onı tapsañ bir tınıs alar ediñ,*
2216. *Äziret Äliniñ atasın tavıp berseñ.*
2217. *Küderi qoca:*
2218. *Äptiyektiñ işinde bar edi älip,*
2219. *Jetik molda oqıdı hattı tanıp.*
2220. *Atasınıñ attarı Batıraş –tı,*
2221. *Anasınıñ atarı Äbuvtälip.*
2222. *Ulbike:*
2223. *Sabaqtıñ basın surasa, üñdi deydi,*
2224. *Jaman söz jaqsı adamğa min - di deydi.*
2225. *Payğambar at suramaq sundet eken*
2226. *“Äkeñ atın suraymın, kim – di?” deydi*
2227. *Küderi qoca:*
2228. *Quba jon arğı avılda jortar böri,*
2229. *Bir jarımniñ joğman köñilim keyidi.*
2230. *Ulbike, sen surasañ men aytayın,*
2231. *Er Köşek – äkem atı, men Küderi.*
2232. *Ulbike:*
2233. *İşinde osınşanıñ atım Esen,*
2234. *Halkım qoymas öleñdi bilmen desem.*
2235. *Qojeke, sen aytqanda, men de aytayın,*
2236. *Jangeldi – äkem atı, Jañıl şeşem.*
2237. *Küderi qoca:*
2238. *Quba jon arğı avılda jortar böri,*

- Küderi koca:
- İlk önce yaratıcı can yaratmış,
Deryanın dibinde bin yıl yatmış.
Derya dibinden çıkardıktan sonra,
Nurdan alıp Ay ve Güneş yaratmış.
- Ulbike:
- Söyleyin söyle derken, kocam,
Doksan kere değıştin kocam beni görüp.
Bunu bulsan bir nefes alırsın,
Aziret Ali'nin dedesini bulsan.
- Küderi koca:
- Alfabenin içinde vardı elif,
Erbap imam okudu mektubu.
Dedesinin ismi Batıraş idi,
Annesinin ismi Abutalıp.
- Ulbike:
- Dersin başını sorsa, sesli diyor,
Kötü söz iyi kişiye kusur olur.
Peygamber isim sormadan sünnet etmiş,
“Babanın adını soruyorum kim idi?”
- Küderi koca:
- Alaca donlu, komşu köyde koşar kurt,
Bir eşimin olmadığından gönlüm kırıldı
Ulbike, sen sorsan ben söyleyin,
Er Köşek babam adı, ben Küderi.
- Ulbike:
- İçinde bu kadarın adım Esen,
Halkım kabul etmez şiir bilmem desem.
Koceke sen söylesen, ben de söylerim,
Jangeldi babam adı, annem – Janıl.
- Küderi koca:
- Ala donlu, komşu köyde koşar kurt,

2239. *Bir jarımnıñ joğınan köñilim keyidi.*
2240. *Ulbike, sen aytqanda, men de aytayın,*
2241. *Er Köşek – äkem atı, men Küderi.*
2242. *Ulbike:*
2243. *Keregeniñ basında maqta süyke,*
2244. *Qojece, sen aytqanda, men de aytayın,*
2245. *Jangeldi – äkem atı, men – Ulbike.*
2246. *Sonda Kureri toqtaladı. Tağı da Ulbike:*
2247. *Aq taylaqqa jük artım qatar-qatar,*
2248. *Şudası josıp jatsa şańğa batar.*
2249. *Sıymağan til – avzıña aqın bolsañ,*
2250. *Dariya ağıp jatqan qaşan qatar?*
2251. *Küderi qoca:*
2252. *Aq taylaqqa jük artım qatar-qatar,*
2253. *Şudası şögip jatqan şańğa batar.*
2254. *Qayısta qaraşamen qaymaqsıdı,*
2255. *Jeti toqsan ayında dariya qatar.*
2256. *Ulbike:*
2257. *Bu qaydağı qoja edi –ey, esi ketken,*
2258. *Esi ketken bolmasañ Ertis ötken.*
2259. *Esi ketken bolmasa eser, qojam,*
2260. *Jeti toqsan ayları qaşan ötken?*
2261. *Küderi qoca:*
2262. *Aq taylaqqa jük artım qatar – qatar,*
2263. *Şudası şögip jatsa şańğa batar.*
2264. *Sendeymen kün eseptep jürüşü emen,*
2265. *Qay kün suvıq bolğanda dariya qatar.*

Bir eşimin olmadığından üzüldüm,
Ulbike, sen söylerken ben de söyleyin,
Er Köşek babam adı, ben Küderi.
Ulbike:
Keregenin başında pamuk yün yumağı,
Kocele sen söylerken, ben de söyleyin,
Jangeldi babam adı, ben – Ulbike.
O zaman Küderi ara veriyor, Tekrar
Ulbike:
Ak taylağa yük yükledim katar, katar,
Şuvdası* yere diğerse toz olur.
Dili ağzına sığmayan ozansan,
Derya ne zaman buz tutar?
Küderi koca:
Ak taylağa yük yükledim katar, katar,
Suvdası çömelse toz olur.
Kasım ayında kaymak olur,
Aralık ayın da derya buz tutar.
Ulbike:
Bu neredeki kocaydı, aklımı kaybeden,
Aklımı kaybetmemişse Ertis'i geçen.
Aklımı kaybetmese kaçık kocam,
Aralık ayları ne zaman geçmiş?
Küderi koca:
Ak taylağa yük yükledim katar, katar,
Suvdası çömelse toz olur.
Sen gibi gün saymıyordum,
Hangi gün hava soğuyacaksa, o gün
derya buz tutar.

2266. **ULBIKE, JANKEL JÄNE**
KUDERİ QOJA

2267. *Köktemde Jangeldiñ de, Ulbikenin de elderi qıstavdan jaylavğa köşedi, sonda Jangeldiñ köş – jönekey kelip, Ulbikege tiyisip aytqanı:*

2268. *Kök qamıs quraq –quraq sayda bolar,*

2269. *Köp jılcı kök alalı bayda bolar.*

2270. *Kelip em Ulbikeden surağalı,*

2271. *Kesuvı Köközektin qayda bolar?*

2272. *Ulbike:*

2273. *Jürmeysiñ, Jankel kedey, attay jarap,*

2274. *Keledi äkeñ qaqpas aldıñdı orap.*

2275. *Jılqın ötpey bara ma, jazğan kedey,*

2276. *Keşuvın Köközektin menen surap?*

2277. *Jankel:*

2278. *Bulğaymın qamşım sabın qarağanğa,*

2279. *Köriner ayğır suluv jarağanda.*

2280. *Şırağım, buğan nege şamdanasıñ,*

2281. *Keşuvın Köközektin surağanğa.*

2282. *Ulbike:*

2283. *Bulğaymın urşık sabın qarağanğa,*

2284. *Köriner şaşım suluv tarağanda.*

2285. *Qolında jetelegen qotır tay joq,*

2286. *Köşuvdi tañ bolıp jürmin surağanğa*

2287. *Jankel:*

2288. *Adamnıñ bäre birdey barabar ma?*

2289. *Aqın dep maqtanıpsıñ sanağanğa.*

2290. *Aldağı jel qayıqtı suvğa salğın,*

2291. *Jurt öitse, Jankel ötpey qala ala ma*

ULBIKE, JANKEL JANE KUDERİ
KOCA

İlkbaharda Jankel'in de, Ulbike'nin de yurdu kışlaktan yaylaya göç eder, o sırada Jangel'in göç gelip Ulbike'ye takılıp söylediği:

Yeşil kamış yama, yama derede olur,

Çok ala at zenginde olur.

Gelmiştim Ulbike'den sormaya,

Geçidi Köközek'in nerde olur?

Ulbike:

Yürümüyorsun Jankel fakir işe yarayıp,

Geliyor ihtiyar baban önümüzü kesip.

Atların mı geçemiyor zavallı fakir,

Geçidin Köközek'in benden sorup?

Jankel:

Sallıyorum kırbacımın sapın bakanlara,

Görünür aygır güzel işe yararken.

Işığım, buna niye kızılıyorsun,

Geçidin Köközek'in sorana.

Ulbike:

Salıyorum eğirmen sapın bakanlara,

Şaçım güzel görünür tarandığında.

Elimde dizginleyen hiç tayın yok,

Geçidi sorduğuna şaşırıyorum.

Jankel:

İnsanın hepsi aynı eşit mi?

Ozan diye övünmüşsün sayana.

Önümüzdeki yel kayığı suya sal,

Halk geçse, Jankel geçmeden kalır mı?

2292. *Ulbike:*
2293. *Jel qayıqtı körsettiñ şamalarğa,*
2294. *Bul söziñ ülgı bolar tamalarğa.*
2295. *Jel qayıq jel avdarıp, tolqın qaptı,*
2296. *Qalmasın avziñ tolıp qara qanğa?*
2297. *Jankel:*
2298. *Men jayav, qızdar attı, jayavlasam,*
2299. *Artıña qaramaysıñ, ayalasam?*
2300. *Avdarıp jel qayıqtı janım joq pa,*
2301. *Minip ap ortasınan tayalasam?*
2302. *Ulbike:*
2303. *Joqşılıq kârilikpen joldas eken,*
2304. *Bolğandar oğan joldas oñbas eken.*
2305. *Aytısıp bu kedeymen kim turadı,*
2306. *Jürmesek köşti tartıp bolmas eken.*
2307. *Jankel:*
2308. *Jayıña jigitşilik qoymas eken,*
2309. *Ulbike, söziñe jurt toymas eken.*
2310. *Tarap jür el avzında bir äñgime,*
2311. *Ulbike Küderimen sırlas eken.*
2312. *Ulbike:*
2313. *Minedi quday süygen altın taqqa.*
2314. *Bir itti itayaqtan toyıptı dep,*
2315. *Kelip pe eñ itayaqtan jalamaqqa.*
2316. *Jankel:*
2317. *Quyırığı boz şolaqtıñ bödenedey,*
2318. *Ulbike itayaqtı dayınday ber,*
2319. *Tiliñdi şeşendetip sermelemey.*
2320. *Ostı kezde Jankeldiñ köşi kep qaladı, köş sıqtı öte kedey jamav – jasqav ekenin Ulbike söz etip, bılay deydi:*

- Ulbike:*
- Yel kayığı gösterdin tahmin edip,
Bu sözün örnek olur **tamalar'a***.
- Yel kayığı yel devirip, dalga vurdu,
Kalmasın ağzın dolup kara kana?
- Jankel:*
- Ben yaya, kızlar atlı yürüyerek gitsem,
Arkana bakmıyorsun yavaşlasam?
Devirip yel kayığı canım yok mu?
Binip ortasına yakın gelsem.
- Ulbike:*
- Yoksulluk ihtiyarlıkla arkadaşmış,
Ona yoldaş olanlar onmaz imiş.
Bu fakirle kim atışıp durur,
Göç edip yürümesek olmaz imiş.
- Jankel:*
- Haline gençlik koymaz imiş,
Ulbike sözüne yurt inanmaz imiş.
Halk ağzında bir hikâye yayılmaktadır,
Ulbike Küderi ile sırdaş imiş.
- Ulbike:*
- Biner Allah'ını seven altın tahtta,
Bir iti yalaktan doymuş diye,
Gelmiş miydin yalağı yalamaya.
- Jankel:*
- Kuyruğu boz çolağın bıldırcın gibi,
Ulbike yalağı hazırlayıver,
Dilini çevikleştirip fırlatmadan.
- Bu sırada Jankel'in göçü gelir, göçün çok yoksul, kötü halini gören Ulbike şöyle der:

2321. *Ulbike:*
2322. *Köşündi kördim Jankel, mazedemidey,*
2323. **Şaylañız*** *tesik-tesik qazğan kördey*
2324. *Tarığar bala –şağañ suvsın tappay,*
2325. *Qondırğan mazedemiñdi Jankel kedey*
2326. *Jankel:*
2327. *Jigitter, mal adamnıñ tegi eken,*
2328. *Ursa tayaq, söylese sözi eken.*
2329. *Avzıñmen qus tisteseñ, däneme joq,*
2330. *Barğa bal, joqqa qapa düniye eken.*
2331. *Ulbike:*
2332. *Sen kimge, Jankel kedey, jağıp jürsiñ,*
2333. *Öristep qoy – malıñdı bağıp jürsiñ?*
2334. *Ordañdap oqpaq qustay süykimsiz bop,*
2335. *Qañqırıp qarañqıda neğıp jürsiñ?*
2336. *Jankel:*
2337. *Ulbike, quvanamın kelgenime,*
2338. *Sen ediñ qalağanım, güldirim de.*
2339. *Qoliña qarşığaday qondırsañşı,*
2340. *Ordañdap oqpaq qustay jürgenimde*
2341. *Ulbike:*
2342. *Jankel – av, niyetiñdi aram qılma,*
2343. *Qayıñ teñ be qadirsiz torañğulğa?*
2344. *Qasqırday it talağan arsız kedey,*
2345. *Qañqırıp jüre berme qarañğıda?*
2346. *Jankel:*
2347. *Qazaqqa atı şıqqan mäşhuriñmin,*
2348. *Men boldım sağan ğaşıq jas künimnen.*
2349. *Kögende sen bir jatqan bağlan qozı,*
2350. *Añdığan qarañğıda qasqırıñmın.*
2351. *Ulbike:*

- Ulbike:*
- Göçünü gördüm Jankel iyi değıl,
Çadırınız delik deşik kazılan mezar gibi
Çocukların sıkıntıda içecek bulamadan.
Yerleştirdin şad olup Jankel fakir.
- Jankel:*
- Yiğitler, hayvan insanın kökü imiş,
Vursa dayak, konuşa sözü imiş.
Ağızıyla kuş dişleyen, hiçbir şey yok,
Dünya zengine bal, fakire dert imiş.
- Ulbike:*
- Fakir Jankel sen kime kendini
beğendiriyorsun
Koyunu, hayvanımı otlatıp besliyorsun.
Böbürlenip balaban kuş gibi sevimsiz
olup,
Niye gayesiz karanlıkta dolaşıyorsun?
- Jankel:*
- Ulbike geldiğime sevinirim,
İstediğim sendin güllerim de.
Ala doğan gibi eline kondursana,
Böbürlenip balaban kuş gibi yürürken.
- Ulbike:*
- Jankel, niyetini niyetini bozma,
Kavak ağacı eşit gelir mi **toranğıla***
Köpek dalayan kurt gibi arsız fakir,
Maksatsız karanlıkta dolaşma.
- Jankel:*
- Kazak'a atı çıkan meşhurum,
Ben sana gençliğimden aşk oldum.
- Kögende*** yatan sen bir semiz kuzu,
Gözleyen karanlıkta ben kurdunum.
- Ulbike:*

2352. *Jankel, sen qasqır bolsañ,
qabisarsıñ,*
2353. *Qoymastan qozı körseñ, jabisarsıñ.*
2354. *El kelse, sendey qasqır ebin tappay,*
2355. *Dalada tasbaqa jep qabisarsıñ.*
2356. *Jankel:*
2357. *Jortamun kök böridey tün ötkizbey,*
2358. *Jaqındat koñliñ bolsa tiletkizbey.*
2359. *Quşaqtap quv tizemdi jata almaymın,*
2360. *Barasıñ qumarıma bir jetkizbey.*
2361. *Ulbike:*
2362. *Qañıldap qara qarğa jil şıqpağan,*
2363. *Quv kedey, qay isiñ bar
qırsıqpağan.*
2364. *Janıñda jasavılıñ bar ma kedey,*
2365. *Janıñdı jazı – qısı tınşıtpağan?*
2366. *Jankel:*
2367. *Urı edim tömendegi jasavılğa,*
2368. *Kep edim şığayın dep osı avılğa.*
2369. *Jağamdı jasavıldan bir bosatsañ*
2370. *Jürer em umıtpastan den savımda.*
2371. *Ulbike, sizge kerek bizde bar – dı,*
2372. *Jumıstar bizge kerek sizde bar – dı.*
2373. *Salt etken Adam ata babamızdan,*
2374. *Qız dese jigit halqı izdep aldı.*
2375. *Ulbike:*
2376. *Jazıqtı jasavılğa boldıñ pende,*
2377. *Türtken soñ jasavılıñ kelgiñ keldi.*
2378. *Sanı joq adamdıqqa, arsız kedey,*
2379. *Payğambar Adam ata bolgiñ keldi.*
2380. *Jankel:*
2381. *Han da asıq, qara da asıq bir
basıma,*

Jankel, sen kurt olsan karnın sırtına
yapışır,
Kuzu görürsen bırakmadan yapışırın.
Halk varsa sen gibi kurt çare bulamadan
Dışarıda kaplumbağa yiyip ölürsün.
Jankel:
Çıkıyorum kurt gibi geceleyin,
Yakınlaş gönlün olsa dilendirmedi.
Evlenmeden hep bekâr kalamıyorum,
Gidiyorsun isteğime ulaştırmadan.
Ulbike:
Cikcik diyip karakarga yıl geçmedi,
Talihsiz fakir, hangi işin aksileşmeyen.
Yanında yüzbaşın var mı fakir,
Canını yazın, kışın sakinleştirmeyen.
Jankel:
Hırsızdım aşağıdaki yüzbaşına,
Gelmişim şimdi bu köye.
Yakamı yüzbaşından bir kurtarsan,
Hayatımda unutmadan yürürdüm.
Ulbike, size lazım bizde vardı,
İşler bize lazım sizde vardı.
Adet olmuş Âdem dedemizden,
Kız derken yiğit halkı arar bulur.
Ulbike:
Suçlu askere oldun insan,
Yüzbaşın dedikten sonra gelmek istedin
İnsanların sayısında yok, arsız fakir,
Peygamber Âdem dede olmak istedin.
Jankel:
Beni han da istiyor, halk ta istiyor,

2382. *Jöni joq qaramaymın urğaşığa.*
2383. *Bay bolsañ baytal mayın
bermeysiñ be,*
2384. *Söziñniñ paydası joq, mirzasınba.*
2385. *Ulbike:*
2386. *Jankel-av, izdegeniñ baytal ma edi,*
2387. *Qumarıñ baytal minse tarqar ma edi.*
2388. *Baytalğa juvasıraq jarmaspasañ,*
2389. *Bizdiñ bayatal tebegen, tartañ edi.*
2390. *Jankel:*
2391. *Ulbike, izdegenim tarpañ edi,*
2392. *Qumarım sonan ölse tarqar edi.*
2393. *Tarpañniñ şoqtıǵına qolı jetse,*
2394. *Kevdesin Jankel beybaq artar edi.*
2395. *Ulbike:*
2396. *Quv kedey, öleñ aytsañ, qasqarasıñ,*
2397. *Qamıstı qara öleñmen jastanasıñ,*
2398. *Basqa elde sen sekildi boydaq joq
pa,*
2399. *Arıñ joq, bir – aq öziñ masqarasıñ.*
2400. *Jankel:*
2401. *Jarlımın, jalǵız quday miyatım – dı,*
2402. *Qızdardan ayamaymın qur atımdı.*
2403. *Mänisin masqaranıñ bilmeymisiñ,*
2404. *Öziñmen tilegenim uyatıñ – dı.*
2405. *Ulbike:*
2406. *Köşuvge köşpendi el bop quvatıñ
joq,*
2407. *Köredi köldi keziñ, suvatıñ joq.*
2408. *Şabasıñ ayğa abalap arıstanday,*
2409. *Betiñde arıñ da joq, uyatıñ da joq.*
2410. *Eleñdep kedey degen esirer me,*
2411. *Basınan ötken isti keşirer me?*

- Bayanlara bakmıyorum hiç fayda yok.
Zenginsen bir **baytal*** yağını versene.
- Sözünün faydası yok cömert olma.
Ulbike:
Jankel aradığın baytal mıydı?
Meraklılığın baytal binse geçer miydi?
Baytala iyi davranmazsan,
Bizim baytaltepen, çifte atan idi
Jankel:
Ulbike aradığım çifte atan at idi,
Merallılığım ondan ölsem geçerdi.
O atın boynuna elim yetse,
Gövdesin Jankel bedbah artar idi.
Ulbike:
Zavalı fakir, şarkı söyleyen kapkarasın,
Kamışını sadece şiir ile yaslanırsın.
Başka ülkede senin gibi bekâr yok mu?
- Namusun yok, tek basına maskarasın.
Jankel:
Fakirim tek bir Allah esirgeyicimdi,
Kızlardan esirgemiyorum tek atımı.
Rezaletin anlamını bilmiyor musun?
Senden istediğim utanmandı.
Ulbike:
Göçebe halk gibi göçmeye kuvvetim
yok,
Görünen gölü bırak suvatın yok.
Aslan gibi aya havlayıp atılıyorsun.
Yüzünde arında yok, utanman da yok.
Meraklanıp fakir, kendini beğenir mi?
Başından geçenleri affeder mi?

2412. *Paydaň bolsa, öziňniň başına qıl*
2413. *Kedeydiň ävesim joq kesirine*
2414. *Jankel:*
2415. *Ulbike meniň sizge ävesim köp,*
2416. *Söz-şirin, oyum – baqşa mävesi köp.*
2417. *Bulbulday gülsiz jerge qona
almaytın,*
2418. *Jankeldiň Ulbikeden dämesi köp...*
2419. *Ulbike men Jankel oslay aytısıp
jatqanda, burın Ulbikemen aytısıp,
odan jeňilip jürgen Küderi qoja
Jankeldiň artuna barıp, boy tasalap
tıňdap tur eken.*
2420. *Sonda Küderini körüp, Ulbikenin
aytqanı:*
2421. *Jankel – av, usta boldıň quramağa,*
2422. *Aytıldı talay öleň sibağaňa.*
2423. *Orniňnan turmaymusıň Jankel kedey*
2424. *Artıňda qoja emes pe quba bala?*
2425. *Kuderiniň Jankelge aytqanı:*
2426. *Qızdar bar qızdardan da qırğı teňi,*
2427. *Ötken soň jigitşilik kim büytledi?*
2428. *Berseňiz turıp orın, Jankel ağa,*
2429. *Biz de aytısıp köreyik Ulbikemen.*
2430. *Jankel:*
2431. *Qızdar bar qızdardan da qırğı teňi,*
2432. *Ötken soň jigitşilik kim büytledi?*
2433. *Kişkene sabır qılıp otur, taqsır,*
2434. *Bereyin basminen Ulbikeni.*
- Faydan varsa kendi başına yap,
Arzuyum yok fakirin zararına.
- Jankel:
Ulbike benim size arzum çok,
Söz şirin, düşüncem bahçe meyvesi çok
Bülbül gibi çiçeksiz yere konamayan,
Jankelin Ulbike'den umudu çok...
- Ulbike ve Jankel böyle atışırken,
önceden Ulbike ile atışıp ondan yenilip
yürüyen Kuderî koca Jankel'in arka
tarafına saklanıp dinliyormuş.
- O zaman Kuderî koca'yı gören
Ulbike'nin söylediği:
- Ey Jankel, topluluğa usta oldun,
Birçok şarkı söylendi payına.
Yerinden kalkmıyor musun fakir Jankel
Arkanda sarışın çocuk koca değil mi?
Kuderî'nin Jankel'e söylediği:
- Kızlar var, kızlarda da bozdoğan gibi,
Yiğitlik geçtikten son kim böyle yapar?
Jankel ağabey kalkıp yerinizi verirseniz
Bizde atışıp görelim Ulbike'yle.
- Jankel:
Kızlar var, kızlarda da bozdoğan gibi,
Yiğitlik geçtikten son kim böyle yapar?
Efendim, birazcık sabır edip otur,
Veriyim başı ile Ulbike'yi.

2435. *Ulbike:*
2436. *Jankel – ay, tiliñ ayır, basıñ jalpaq,*
2437. *Bir söziñ älgı aytqan kettiñ şalqaq.*
2438. *Bereyin Ulbikenı basımen dep,*
2439. *Biley me oşaqtıñ qaraqalpaq?*
2440. *Jankel:*
2441. *Taqısır –av, bilmep edim sizdi burın,*
2442. *Ulbike salğan eken közdiñ qırın.*
2443. *Qaraqalpaq serkesi, taqısır qojam,*
2444. *Siz ber deseñ bermeyin neğıp orın?*
2445. *Küderi:*
2446. *Bilmediñ Jankel, meniñ kelgenimdi,*
2447. *Keldim dep aytpap pa edim men
jönimdi*
2448. *Qurmettep Kudrini sıylasañız,*
2449. *İman tap, Jankel ağa, ölgeniñde.*
2450. *Jankel:*
2451. *Qayta almas tulpar bası tasqa
urınbay,*
2452. *Neğıp orın bermeyin, taqısırım – ay,*
2453. *Jankeldiñ kinäsi ötse, keşire gör.*
2454. *Küderi:*
2455. *Zamana adlımızda qızıl tülki,*
2456. *Ğanimet tirşilikte oyn – külki.*
2457. *Tört – bes jul bolıp ketti körmegeli,*
2458. *Barmısıñ aman – esen, av, Ulbike?*
2459. *Ulbike:*
2460. *Qojanıñ arğı atası bardı Meke,*
2461. *Balası suñqar qustıñ azdı jeke.*
2462. *Sağındım, körmegeli bes jul boldı,*
2463. *Keldiñ be aman – esen, av, Qojeke?*
2464. *Küderi:*
2465. *Ulbike, Baqtiyardan seniñ zatıñ,*

- Ulbike:*
- Jankel dilin acı, başın yayvan,
Fazla geldi bir önceki söyleyen sözün.
Veriyim Ulbike'yi başı ile diye,
Üstemdik mi yapar **oşaktı'ya** karakalpak
Jankel:
Efendim görmemişim sizi önce,
Ulbike fark etmiş sizi önce.
Karakalpak lideri efendi kocam,
Siz sorsanız niye vermeyim yerimi?
Küderi:
Bilmedin Jankel benim geldiğimi,
Geldim diye bildirmemişim vaziyetimi.
Hürmed edip Küderi'ye saygı göstersen
Jankel ağabey imanlı ol öldüğünde.
Jankel:
Vazgeçmez at başını tasa vurmadañ,
Niye yer vermeyim efendim,
Jankel'in suçu varsa affet.
Küderi:
Yaşadığımız zaman bir kurnaz tilki,
Güzel bir yaşamda şaka eğlence.
Görüşmeyeli dört, beş sene olmuş,
Var mısın sağ salim hey, Ulbike?
Ulbike:
Kocanın öteki dedesi Mekke'ye gitmiş,
Çocuğu sungur kuşun yoldan çıkmış.
Özledim, görüşmeyeli beş sene oldu,
Geldin mi sağ salim hey, Koceke?
Küderi:
Ulbike, Baktiyar'dan senin soyun,

2466. *Jayılgan bar halıqqa Ulbike atıñ.*
 2467. *Kitaptay aytqan söziñ mändi bolğan,*
 2468. *Tuvar ma munday artıq perizatıñ?*
 2469. *Ulbike:*
 2470. *Qaralı qarayğanğa, qarağım-ay,*
 2471. *Aspalı qılış edi jariğın – ay.*
 2472. *Jabıgıp otır edim men qor bolıp,*
 2473. *Qazanat qaydan keldiñ, arabı- ay?*
2474. *Sayrağan bavdıñ körki bulbulım-ay,*
 2475. *Baradı qapalıqpen bul künim – ay.*
 2476. *Ağarıp atqan tañday qaydan keldiñ,*
 2477. *Qıranı qarşığanıñ tuyğınım – ay.*
2478. *Şığadı toğay barğan baltanı alıp,*
 2479. *Ne ketpes balta tise jañqalanıp?*
 2480. *Körgende ana jılı jas bala ediñ,*
 2481. *Keldiñ be aman – esen Arqa barıp?*
 2482. *Küderi:*
 2483. *Qaytadı savdegerler quman alıp,*
 2484. *Taşkenge qatınaydı jıldı barıp.*
 2485. *Ulbike, oyımnan eş ketpediñ ğoy,*
 2486. *Sonda da aqıl – esim munda qalıp.*
 2487. *Ulbike:*
 2488. *Aldaysıñ Ulbikenıñ jüzin körip,*
 2489. *Sarğayttı ketken jolıñ uzın bolıp.*
 2490. *Taqstır – av, Ulbikenı umıttıñ ğoy,*
 2491. *Arqanıñ aq mamıqtay qızın körip.*
 2492. *Küderi:*
 2493. *Men nağıp sen söyleseñ ezilmeyin,*
 2494. *Arqada qız joq eken öziñdeyin.*
 2495. *Är elde beti tegis tolıp jatır,*

Tanılan bütün halka Ulbike adın,
 Söylediklerinin hepsi kitap gibi anlamlı.

Olurmu bu kadar da güzellik?

Ulbike:

Bakıyorum karayana yavrum,

Asmalı kılış idi ışığın.

Kaygırıp oturuyordum ben durumuma,

Qazanat* nereden geldin arabım?

Saklayan bülbül bahçe güzelliği,

Bunaltıcı geçiyor bu günlerim.

Şafak söken tan gibi nereden geldin,

Cesuru ala doğanın kuşum.

Ormana giden çıkar balta alıp,

Balta dokunsa ne kalır yontulmayan?

Geçen yıl gördüğümde delikanlıydın,

Arka'ya gidip geldin mi sağ salım?

Küderi:

Döner ticaretçiler ibrik alıp,

Taşkent'e gidip geliyor yılda bir kere.

Ulbike, aklımdan hiç çıkmadın.

Yürüdüm ben akılım burada kalıp.

Ulbike:

Yalan söylüyorsun Ulbike'yi görüp,

Çok zor oldu yolunu gözlemek.

Efendim, Ulbikeyi unuttun,

Arka'nın beyaz pamuk gibi kızını görüp

Küderi:

Ben niye sen söylesen ezilmeyin,

Arka'da kız yokmuş senin gibi.

Her ülkede güzeller çok,

2496. *Balqıtar sözi qayda özimdeyin.*
2497. *Ulbike:*
2498. *Arqadan tez kelmediñ barsañız da,*
2499. *Esiñe Ulbikeni alsañız da.*
2500. *Sılqımdıq Sarıarqada bes jil qurıp,*
2501. *Qojeke, qolıñ jetti qanşa qızğa?*
2502. *Küderi:*
2503. *Sılqımdıq Sarıarqada qılıp jürdim,*
2504. *Sol jerde qadiriñdi bilip jürdim,*
2505. *Öleñmen otız qızğa boldım tanıs.*
2506. *Ulbike:*
2507. *Sılqımdıq Sarıarqada qılıp jürdiñ,*
2508. *Sol jerde qadirimdi bilip jürdiñ,*
2509. *“Halıq aytsa, qalt aytpaydı”*
degen söz bar,
2510. *Basıñdı ne ösekke ilindiridiñ?*
2511. *Küderi:*
2512. *Qılığın qız balanıñ şırın bildim,*
2513. *Qırğıday qarımasam ilindirdim.*
2514. *Jazbasam tağatıma ayıbım joq,*
2515. *Dätimniñ qattılığın jaña bildim.*
2516. *Ulbike:*
2517. *Ävliye bolıp otırsıñ, taqsırım – ay,*
2518. *Basıñnan küñäñ ketti asqınıp – ay.*
2519. *Ädetiñ alañdağan qayda ketti,*
2520. *Qaratavdiñ qarnı aşqan*
qasqırınday.
2521. *Küderi:*
2522. *Ulbike, sen senbeysiñ qasqırıña-ay,*
2523. *Jalañdı qur otırsıñ japsırıp – ay.*
2524. *Jankeldi avlıñ nağıp ustap otur,*
2525. *Seniñ de äñgimeñ jür asqınıp – ay.*
2526. *Ulbike:*
- Senin gibi eriten sözü nerde.
- Ulbike:
- Arka’ya gittin de çabuk dönmedin,
Ulbike’yi hatırlasanız da.
Sarıarka’da beş sene sefa sürüp,
Koceke kaç kızla oldun tanış?
Küderi:
Sarıarka’da hoş vakit geçirdim,
O yerde değerini bildim.
Şarkı sayesinde otuz kızla tanış oldum.
Ulbike:
Sarıarka’da hoş vakit geçirdin,
O yerde değerimi bildin.
“Halk söylese yanlış söylemez” diyen
söz var.
Başını niye dedikoduya kaptırdım?
Küderi:
Kızların çekiciliğini şirin gördüm,
Bozdoğan gibi koluma ilindirdim.
Kısmetimde olmazsa suçum yok,
Sabırlı olduğumu yeni bildim.
Ulbike:
Evliya olup oturuyorsun efendim,
Günahların çoğalıp gitti.
Meraklı alışkanlığın nerede,
Karadağ’ın acıkmış kurdu gibi.
Küderi:
Ulbike, sen inanmıyorsun kurduna,
Boşuna yalanları uyduruyorsun.
Jankel’i köyün niye tutukladı,
Sen hakkında da dedikodular çoğalıyor.
Ulbike:

2527. *Qojeke, ıza boldıñ qılığña,*
 2528. *Sındırğan äzil sözdñ sınığına.*
 2529. *Bolmasa eger aytqanı öleñ sözben,*
 2530. *Bu kedey kemleydi bulığma.*
 2531. *Küderi:*
 2532. *Bazarda pışaq turar qınimenen,*
 2533. *Keledi satıp alsañ pulimenen.*
 2534. *Jel tursa şöptiñ bası qımıldaydı,*
 2535. *Jankelden sen savmısıñ şınimenen.*
 2536. *Ulbike:*
 2537. *Maqtanış jigit halqı jigitke eter,*
 2538. *Kepey jaysız maqtanğan sıbıs eter.*
 2539. *İt minez jigit halqı boladı eken,*
 2540. *İtterşe jemes astan ümit eter.*
 2541. *Küderi:*
 2542. *Ulbike, aldanastıñ jalğan jarğa,*
 2543. *Ne deysiñ aqiretke alğan jarğa?*
 2544. *Jete almay jürgen qolı biz almasaq,*
 2545. *Jankeldiñ qolı jetti, amal bar ma?*
 2546. *Ulbike:*
 2547. *Jankel kep jürüşü edi qımız işip,*
 2548. *Ballardan tayaq jedi eti qışıp.*
 2549. *Äzil söz aytpaytınday boldı mağan,*
 2550. *Bügin tün sorı qaynap qolğa tüsip.*
 2551. *Küderi:*
 2552. *Jankelge öleñ sözden ketken darıp,*
 2553. *Baylarday jürme de malğa jarıp.*
 2554. *Bul Jankel uväde sözben qolğa*
tüsken,
 2555. *Bolmasa jin urdı ma tünde barıp?*
 2556. *Ulbike:*
 2557. *Ulbike jürgen joldan adasa ma,*
 2558. *Bizderge jala sözder janasa ma?*

- Kocele kızdım yaptıklarına,
 Şaka ile üzdün hüzünlüyüm.
 Şarkı söylediği olmazsa,
 O fakir gelmiyor bile akılıma.
 Küderi:
 Pazarda bıçak kabı ile durur,
 Parasını ödeyip alırsan senin olur.
 Ateş olmayan yerden duman çıkmaz,
 Gerçekten Jankel'le arkadaş mısın?
 Ulbike:
 Övünç yiğit halkı için yeter,
 Kurumayan yersiz övünmek ses çıkartır
 Köpek huylu yiğit halkı oluyormuş,
 Köpek gibi yenilmez aştan umut eder.
 Küderi:
 Ulbike aldanıyorsun yalan sevgiye,
 Ne diyeceksin ahirette sevdiğine?
 Ulaşamayan biz alamasak ta,
 Jankel'in eli yetti, çare var mı?
 Ulbike:
 Jankel gelip yürüyordu kıımız içip,
 Delikanlılardan dayak yedi eti kaçınıp.
 Benimle şaka yapmayacak oldu,
 Bugün gece talihsizliğe duçar olup.
 Küderi:
 Jankel'in doğuştan şiir yeteneği vardı.
 Zenginler gibi malı mülkü olmasa da.
 Bu Jankel anlaşmalı söz ile ele düşmüş,
 Aklını kaybetmese gece gider mi?
 Ulbike:
 Ulbike yürüdüğü yolu kaybeder mi?
 Bizlere yalan sözler yanaşır mı?

2559. *Qoymaysıñ, Jankeldi äkep
japsıruvdi,*
2560. *Jan berip tüsesiñ be araşağa?*
2561. *“Küderiniñ sözi jala bolsa da,
şınğa aynalıp ketuvi mümkün,
toqtatıñdar aytıstı”, - dep, qariyalar
tıyım salıptı.*

2562. **İZTİLEV MEN ULBİKE**

2563. *İztilev:*
2564. *Öleñdi qoya berdim al degenge,*
2565. *Nesine toqtalayın jır degenge,*
2566. *Arnayı toy degenge keldim izdep,*
2567. *Osında bir – eki aqın bar degenge.*
2568. *Ulbike:*
2569. *Öleñdi qoya berdim al degenge,*
2570. *Nesine bögeleyin jır degenge,*
2571. *Qosılıp özim teñdi aytısuvsı em,*
2572. *Köñilim tolmay otr şal degenge.*
2573. *İztilev:*
2574. *Söziñe şal dep aytqan nanğanım joq*
2575. *Äyelge senen keyin barğanım joq*
2576. *Şaşım aq, şaqalım aq bolğanmenen,*
2577. *Aqquvdı qazdan keyin şalğanım joq*
2578. *Ulbike:*
2579. *İzeke, alpıs besten asamısıñ,*
2580. *Toqtalmay osı jasqa tasamısıñ.*
2581. *Kelgende alpıs bekse köziñ jumıp*
2582. *Jastardı joliñdağı basamısıñ?*
2583. *İztilev:*
2584. *İzekeñ talay taylaq mingen şıǵar,*

Bırakmıyorsun Jankeli bana yapıştırıp,
Ayırmak canını verip düşer misin?
“Küderi’nin sözü yalan olsa da, gerçeğe
dönebilir, durdurun atışmayı” diye
ihtiyarlar atışmaya son vermiş.

İZTİLEV İLE ULBİKE

İztileyu:
Şarkıyı söylüyordum isteyene,
Niye duraklıyım ki yır derken.
Özellikle düğün dediği için geldim,
Burada bir, iki ozan var diyene.
Ulbike:
Şarkıyı söylüyordum isteyene,
Niye tereddüt edeyim ki yır derken.
Hep kendimle eşitlerle atışıyordum,
İhtiyar olduğuna memnun değilim.
İztileyu:
Sözüne ihtiyar diyen inanmadım,
Bayanlara senden sonra gitmedim.
Şaşım ak, sakalım ak olsa da,
Kuğuyu kazdan sonra almadım.
Ulbike:
İzeke altmış beşi geçmişsin,
Durmadan bu yaşta da coşa mısın?
Altmış beşe geldiğinde gözünü kapatıp,
Genişleri yolundaki basa mısın?
İztileyu:
İzeke çok taylak binmiştir,

2585. *Aqqıvıdı talay kölden ilgen şığar.*
 2586. *Aqqıvıdı talay kölden ilgendigın,*
 2587. *Birazı bozbalanıñ körgeñ şığar.*
 2588. *Ulbike:*
 2589. *Aqılıñ tursam oylap köşken eken,*
 2590. *Basıñnan talay däyren keşken eken.*
 2591. *Kelgende alpıs bekse bozbala ertip,*
 2592. *Sarapqa seniñ basıñ tüsken eken.*
 2593. *İztilev:*
 2594. *Äñgüdik halıñ bilmey ayqaylaysıñ,*
 2595. *Ağañdı jeñemin dep şayqaymısıñ.*
2596. *Kelgende alpıs bekse qayratımdı,*
 2597. *Üyiñe bir qondırıp bayqaymısıñ?*
 2598. *Ulbike:*
 2599. *Qarañız İzekeñniñ aruvların,*
 2600. *Jasıqtı esine alğan qaruvların.*
 2601. *Qart Qojaq Aqjüniske ne dep aytqan,*
 2602. *Qaydağı alpıs eki tamırların.*
 2603. *İztilev:*
 2604. *Nansañız tolıp jatır qaruvlarım,*
 2605. *Tasidi tavday bulaq tamırlarım.*
 2606. *Nanbasañ jür şılanğa* kirip qara,*
 2607. *Qaynaydı şal degenge zığırdanım.*
 2608. *Halıñdı bilmey qaydan boldıñ şeşen*
 2609. *Qol bala qılıp alğan seni – Esen.*
 2610. *Sen meni kelmey jatıp bildiñ qaydan*
 2611. *Sen be ediñ meni tapqan ulı şeşem?*
 2612. *Ulbike:*
 2613. *Boynan Aydarlıñıñ ordım quraq,*
 2614. *Qadir-hal jas ta bolsam tüstim şıraq.*

Kuğuyu nice gölden almıştır.
 Kuğuyu nice gölden aldığın,
 Birçoğu delikanlının görmüştür.
 Ulbike:
 Bakıyorum aklını kaçırmışsın,
 Başından çok zaman geçirmişsin.
 Altmış beşine geldiğinde yanına delikanlı alıp,
 Eleştirmeye başladı seni halkın.
 İztileyu:
 Ahmak halini bilmeden bağıryorsun,
 Ağabeyini yeneceğim diye
 böbürleniyorsun.
 Altmış beşe geldiğimdeki kuvvetimi,
 Evine bir konaklatıp bakar mısın?
 Ulbike:
 Bakınız İzeke'nin güzellerin,
 Gelişliğinde hatırlayan silahların.
 Kart Kocak Akjünüs'e ne demiş,
 Neredeki altmış eki damarların.
 İztileyu:
 İnansanız dolu silahlarım,
 Taşıyor dağ gibi pınar damarlarım.
 İnanmıyorsan gücümü gösteriyim,
 İhtiyar diyene küplere biniyorum.
 Halini bilmeden nasıl oldun hatip,
 Çalıştırmaya almış seni Esen.
 Sen beni gelmeden nasıl bildin,
 Sen miydin beni doğuran ulu annem?
 Ulbike:
 Aydarlı'nın boyundan ot biçtim,
 Ne kadar gençte olsam yarışım.

2615. *Qulı dep Külqaranıñ qoyın baqqan,*
2616. *Estidi ärkimderden bizdiñ qulaq.*
2617. *İztilev:*
2618. *Baltanıñ sabın aşsam tatı qalğan,*
2619. *Oljanı bayqamay ma atıp alğan?*
2620. *Maqtanba nağızbın dep sen de*
mağan,
2621. *Tarığa eki puttay satıp alğan.*
2622. *Ulbike:*
2623. *İzeke, körinip tur söz quyrığı,*
2624. *Quldardı alıp qaşqan at jüyrigi.*
2625. *Tarığa eki buttay kele qoysaq,*
2626. *Mal alıp erge timek haq buyrığı.*

2627. **MURAT PEN JANTELİ**

2628. *Murat:*
2629. *Janteli, jas küniñnen boldıñ teli,*
2630. *Qıdırtqan jigittiktiñ tentek jeli.*
2631. *Köp aydıñ körmegeli boldı jüzi,*
2632. *Janteli, üyiñnen şıq köriskeli.*
2633. *Janteli:*
2634. *Qudeke, jas küniñnen boldıñ teli,*
2635. *Qıdırtqan jigittiktiñ tentek jeli.*
2636. *Köp aydıñ körmegeli bolsa jüzi,*
2637. *Asıqpay atıñnan tüs söyleskeli.*
2638. *Murat:*
2639. *Janteli, jas küniñnen boldıñ teli,*
2640. *Qozdırtqan jigittiktiñ tentek jeli.*
2641. *Aqırıp, at ustamay, attan tüs, - dep,*
2642. *Qarağım, mağan aytşı neniñ jeli.*

- Kölesi diye Külkara'nın koyunun
besleyen,
Duyuyor herkesten bizim kulak.
İztileyu:
Baltanın sapın aşsam pası kalmış,
Kazancı görmüyor mu atıp alan?
Övünme safım diye sen de bana,
İki put gibi darıya satın alınan.
Ulbike:
İzeke görünüyor söz kuyruğu,
Köleleri alıp kaçmış hızlı atlar.
İki put gibi darıya satın alınırsak,
Başlık parasını alıp evlenmek hak fermanı.

MURAT İLE JANTELİ

- Murat:
Janteli gençliğinden sıkıntı çekmedin,
Yiğitliğin gezdiren yaramaz rüzgârı.
Görüşmeyeli çok zaman oldu,
Janteli evinden çık görüşelim.
Janteli:
Dünür, gençliğinden sıkıntı çekmedin,
Yiğitliğin gezdiren yaramaz rüzgârı.
Görüşmeyeli çok zaman olsa,
Acele etmeden atından in konuşalım.
Murat:
Janteli gençliğinden sıkıntı çekmedin,
Nüksettiren yiğitliğin afacan rüzgârı.
Barııp atı tutmadan, atından in diye,
Söyler misin bana bu neyin rüzgarı.

2643. *Janteli:*
2644. *Bolğanda sarı juldız qaz keledi,*
2645. *Qıs ötse, oğan jalğas jaz keledi.*
2646. *Asıǵıp at ustamadı dep ayıp etpe,*
2647. *Könilimiz oyav, közimiz uyqıda edi.*
2648. *Murat:*
2649. *Bolğanda sarı juldız qaz keledi,*
2650. *Qıs ötse, oğan jalğas jaz keledi.*
2651. *Bolğanşa tapa-tal tüs uyqıñ qanbay,*
2652. *Dep pe ediñ, qasa ävliye taz nemeni*
2653. *Janteli:*
2654. *Bolğanda sarı juldız qaz keledi,*
2655. *Qıs ötse oğan jalğas jaz keledi.*
2656. *Aytqanıñ qatı ösek basıña sın,*
2657. *Qudeke, darday yetip az nemeni.*
2658. *Murat:*
2659. *Bolğanda sarı juldız qaz keledi,*
2660. *Qıs ötse oğan jalğas jaz keledi.*
2661. *Aytqanı qazekemniñ ösek pe edi,*
2662. *Tırısқан bas terisi taz dep edi.*
2663. *Janteli:*
2664. *Bolğanda sarı juldız qaz keledi,*
2665. *Qıs ötse oğan jalğas jaz keledi.*
2666. *Dos bar ma osı künde bäre duşpan,*
2667. *Aytadı darda yetip säl nemeni.*
2668. *Qudeke, asırandı qazım qaştı,*
2669. *Jürgende özimsinip jazım qaştı,*
2670. *Emdesek jazbaymız ba jaltır bastı.*
2671. *Murat:*
2672. *Janteli, asırandı qaziñ qaştı,*
2673. *Jürgende özimsinip jazım qaştı,*

- Janteli:*
- Sarı yıldız olurken kaz gelir,
Kıştan sonra, ona devam yaz gelir.
Acele edip atı tutmadın diye ayıplama,
Gönlümüz şuurlu, gözümüz uykudaydı
- Murat:*
- Sarı yıldız olurken kaz gelir,
Kıştan sonra, ona devam yaz gelir.
Öğlen vaktine kadar uykunu alamayan,
Demiş miydin boş ver o keli.
- Janteli:*
- Sarı yıldız olurken kaz gelir,
Kıştan sonra, ona devam yaz gelir.
Yaptığın kadın dedikodusu sana ayıp,
Dünürüm, büyütüp küçük şeyi.
- Murat:*
- Sarı yıldız olurken kaz gelir,
Kıştan sonra, ona devam yaz gelir.
Söylediği kazekemin dedi kodumuydu,
Buruşan baş derisi kel demişti.
- Janteli:*
- Sarı yıldız olurken kaz gelir,
Kıştan sonra, ona devam yaz gelir.
Dost var mı bu günde hepsi düşman,
Küçük şeyi büyütüyor söz edip.
- Dünürüm, besleyen kazım kaçtı,
Kendime güvenirken yazım kaçtı.
Tedavi edelim bu kel başı
- Janteli:*
- Janteli,* besleyen kazım kaçtı,
Kendime güvenirken yazım kaçtı.

2674. *Äsettiñ tuvısına qarısı boldı,*
 2675. *Bayğus – av, arqandap qoy tazıñ qaştı*
 2676. *Janteli:*
 2677. *Qudeke, äjeptäyir seniñ söziñ,*
 2678. *Quvdalay sın emes pe erdiñ kemin*
 2679. *Aytıp ket, a, qudeke, tazdıñ emin.*
 2680. *Murat:*
 2681. *Tamırın taz kisiniñ qıyğan bolar,*
 2682. *Kül sevip aqqan qanun tiğan bolar,*
 2683. *Bir şerik iskemetar, kükirt, sınap,*
 2684. *Qaynatıp kök därini quyğan bolar.*
 2685. *Bir juma kök şüberekpen orap tastap,*
 2686. *Qan – jının ostıq suvmen juvğan bolar.*
 2687. *Janteli:*
 2688. *Az eken, el qıdırıp körmegeniñ,*
 2689. *Oyıñda tağı bar ma közdegeniñ.*
 2690. *Daruvdiñ jeti türli bärin bilip,*
 2691. *Taz ba edi on jasıñnan emdegeniñ?*
 2692. *Murat:*
 2693. *Az edi, el qıdırıp körmegenim,*
 2694. *Oyımda tağı bar ma közdegenim.*
 2695. *Taz benen aq bas qotır bir näsildi,*
 2696. *Aq bastı körmeymin be emdegenin.*
 2697. *Sol uvaqıtta Janteliniñ küyevi “qoysayşı endi” dep, qatının qolımen qaqqanda, Janteliniñ aytqanı:*
 2698. *Bir qaqtıñ aq etime aşuvmenen,*
 2699. *Jigitke aşuv uyat asıl degen.*

Aset'in akrabasına karşı oldu,
 Zavallı organla bağla tazın kaçtı.

Janteli:

Dünürüm, epeydir senin sözün,
 Söz etmek suç değil mi yiğidin kusurun,
 Hey dünürüm, söyle de git tedavisin.

Murat:

Damarın kel kişinin kesmiştir,
 Kül saçıp akan kanı durdurmuştur.
 Bir derde dava kükürt, cıva,
 Kaynatıp ilacı dökmüştür.
 Bir cuma mavi kumaşla bağlayıp,

Kanın sıcak suyla yıkamıştır.

Janteli:

Azmiş gezip görmediklerin,
 Aklında daha var mı isteklerin.
 Tedavinin yedi türlü hepsin bilip,
 Kel miydi on yaşından tedavi ettiğin?

Murat:

Azdı gezip görmediklerim,
 Aklımda daha var mı isteklerim.
 Kel ile yara bir soydan idi,
 Yarayı görmemiş miydin tedavi ettiğin.

O zaman Jantel'in kocası “bitir şunu”
 diye, katının eli ile vurduğunda,
 Janteli'nin söylediği:

Ak etime bir vurdun sinirlenip,
 Yiğide öfke utanç asıl diyen.

2700. **MURAT PEN TINİŞTIQ**

2701. *Murat:*
2702. *Attandıq jeksenbi kün Bozaşından,*
2703. *Jönelip sol avıldıñ qorasınan.*
2704. *Batırıp halık işine tozıp qondıq,*
2705. *Jigittiñ birikpegen oğaşınan.*
2706. *Bir talap jönelerde oylap kettik,*
2707. *Az jerge jağalasıp oynap kettik.*
2708. *“Avlına Qırıqbaydıñ barayıq” dep,*
2709. *Uvağda qağaz jazıp baylap kettik.*
2710. *Jıyılıp keşke qondıq Jılqıbayğa,*
2711. *Qaz – üyrek uyalaydı tereñ sayğa.*
2712. *Boynşa uvağdanıñ erte şığıp,*
2713. *Tap boldıq Qulşanıkında pisen*
şayğa.
2714. *Tüstendik jol bolar dep*
jönelerde,
2715. *Aqpannıñ süt kenjesi Sätbay bayğa.*
2716. *Besinde öttik guvlep tağaşından,*
2717. *Köppeneni jalğız Kiren arasınan.*
2718. *Burılıp Baymağambetten jön*
suradıq
2719. *Er İsmembet Munasıptıñ balasınan.*
2720. *Bolğanda aqşam uvaqtı kelip tüstik*
2721. *Töleptiñ qılış kesken arasınan.*
2722. *Ol küni jetpegen soñ qona kettik,*
2723. *Sol jerde Baybaraqtıñ avılına.*
2724. *Tüstendim Şüren degen bir*
ağama,
2725. *Et pen şay onan tağı tabıluvı – ay.*
2726. *Öredi şetki üyinen segiz jüz qoy,*
2727. *Baylıq bar bizdiñ elde qalıbında ay,*

MURAT İLE TINİŞTIK

- Murat:
Bozaşı’dan pazar günü yola çıktık,
Yola çıktık o köyün avlusundan.
Halk arasına bölünüp aralaştık,
Yiğitlerin kabalıklarından.
Giderken bir talep düşündük,
Kısa bir zamanda oynadık, gittik.
“Köyüne Karabay’ın gidelim” diye,
Ant yazıp kâğıda bağlayıp gittik.
Toplanıp akşam geceledik Jılqıbay’da,
Kaz, ördek yuva yapar derin yere.
Antlaştığımız gibi erken çıkıp,
Kulşanıkında rast geldik hazır çaya.

Öğle yemeğini yedik “yolumuz oldu”
diye giderken,
Akpan’ın küçük çocuğu Satbay zengine
Öğleden sonra geçtik nalcının yanından,
Toplu halde yalnız Kiren arasından.
Dönüp Baymağambet’ten yol sorduk,
Cesur İsmembet Munasıp’ın oğlundan.
Akşam zamanı olmuşken, gelip indik,
Tölep’in kılıç kesen arasından.
Ol gün de bittikten sonra geceledik,
O yerde Baybarak’ın avlusuna.
Öğle yemeğin yedim Şüren diyen bir
ağabey evinden,
Et ve çayın o evden de bulundu.
Çıkıyor son evinden sekiz yüz koyun,
Bizim ülke zengin kendi halinde,

2728. *Şaqırğan oyun qılıp Toqtamıstıñ,*
 2729. *Miniki, jaña jettik qavımına – ay.*
 2730. *Alıstan moyınsozıp kelgen küni*
 2731. *Tap boldım tisi qaytqan kempirine – ay.*
 2732. *Davısımdı tıñdaydı ärkim tosmında – ay,*
 2733. *Kempirmen eluvdegi aytıs eken,*
 2734. *Şerkeşter, qorlıq bildim osınıñdı-ay.*
 2735. *Tınıştıq:*
 2736. *A, janım, düniyeniñ, özi jalğan,*
 2737. *Jigittik qoldan ketse ärkimde arman*
 2738. *Büyrekte Turlan avlı toy qılğanda,*
 2739. *Sen be ediñ kerı atpenen kündiz*
barğan.
 2740. *Sen qaşıp aytısa almay ketken küni,*
 2741. *Artıñnan osı kempir şapan ağan.*
 2742. *Ömiriñ öte şığar pelde – pelde,*
 2743. *Bilmeydi pelde ötkenin key şermende.*
 2744. *Sen qaşıp aytısa almay ketken küni,*
 2745. *Artıñnan şapan bergen men kempirge.*
 2746. *Murat:*
 2747. *A, kempir, düniyeniñ, özi jalğan,*
 2748. *Jalğanşı qoldan ketse ärkim de arman.*
 2749. *Turlanıñ munday jerde avlın aytpa,*
 2750. *Avıldı aytpas bolar qırsıq şalğan.*
 2751. *Jorıqtıñ aldı oñbağan, artı oñbas-tı,*
 2752. *Bes avıl ölgen şirip Jädik baydan.*
 2753. *Şığardı kündiz toyğa bir şatıra,*
 2754. *Şapandı urlap berdi me tünde*
sağan
 2755. *Ärkimnen düniye ötedi pelde-pelde,*
 2756. *Bilmeydi pelde ötkenin key şermende.*
 2757. *Mırzalıq qayda boldı sizdiñ elde?*
 2758. *Şığardı kündiz toyğa bir şatıra,*
 2759. *Şapanı urlıqtağı tünde bergen.*

Eğlenceye çağırın Toktamıs'ın,
 Bak, şimdi geldik halkına.
 Uzaktan yorulup geldiğim gün
 Rast geldim dişi yok karıkocaya.
 Sesimi duyuyor herkes dışarıda,
 Karıkocayla ellideki atışmamış,
 Serkeşler eziyet gördüm bu işinizi.
 Tınıştık:
 Evet, canın dünyanın hepsi yalan,
 Yiğitliğin zamanı geçse herkese hayal.
 Büyrek'te turlan köyü düğün yaparken,
 Sen miydin ala atla gündüz gelen?

Sen kaçıp atışamadan gittiğin gün,
 Arkandan bu karıkoca kaftan alan.
 Hayatta çabuk geçer çok kısa,
 Anlamaz nasıl geçtiğin bazı kişi.
 Sen kaçıp atışamadan gittiğin gün,
 Arkandan kaftan verdi bu karıkocaya.
 Murat:
 Evet, karıkoca dünyanın kendisi yalan,
 Her şey elden çıksa olda hayal.
 Turlan'ın burada köyünü konuşma,
 Bu köy söylenmez lanet olan.
 Sefer başı kötüyse, sonu da öyle olur,
 Beş köy ölmüş Jädik zenginden.
 Gündüz düğüne çıkardı bir çadır,
 Kaftanı çalıp mı verdi gece sana?

Herkeste geçer bu hayattan,
 Anlamaz nasıl geçtiğin bazı kişi.
 Cömertlik nerden olsun sizin köyde?
 Gündüz düğüne çıkardı bir çadır,
 Kaftanın çalınmıştır gece verilen?

2760. *Tınıştıq:*
2761. *Öleñge sen de teli, men de teli,*
2762. *Bul jerde beriş pen şerkeş, sıbay otr.*
2763. *Halıq qalap Bekmağambet häkim bolıp,*
2764. *Erikti onşa, beriş, muqtı bolsañ*
2765. *Neğip jalğız üyden tentirediñ?*
2766. *Murat:*
2767. *Qurtıñ –av bilmey aytıp, amalımdı- ay,*
2768. *Halqımnıñ şükir etsem amanın – ay.*
2769. *Halıq bolıp öz erkimmen keşetuğın,*
2770. *Qazaq – av, küniñ bar ma bayağiday!*
2771. *Jarasar qızıl şarqat tamlı boyğa,*
2772. *Tarıqsa tabıladı aqıl - oydan.*
2773. *Söziñdi jolsız aytqan tuñdayın ba ay,*
2774. *Aytpasam kim biledi mundayımdı ay*
2775. *Tınıştıq:*
2776. *Öleñge sen de dayın, men de dayın,*
2777. *Erikti onşa, beriş, muqtı bolsañ,*
2778. *Johimmen qayda qañğırdı
Tilevbayıñ?*
2779. *Narınnan küñ köre almay sasıp
ötken*
2780. *Bir jılı Baymağambetke qoñsı qonıp*
2781. *İşinde qarakempirdiñ käsip etken.*
2782. *Murat:*
2783. *Ar jaqtan Tilevbay men Jolım ötken,*
2784. *Jerinde kökjal böri bolıp ötken.*
2785. *Narında han balasın itşe sabap,*
2786. *Er edi düniyege qolı jetken.*
2787. *Er şıqsa, sizdiñ elden is oñbaydı,*
2788. *Turlandı Saharnayda it jep ketken.*
2789. *Qudayım ayırmağay osı baqtan,*
2790. *Söylese önedi söz til men jaqtan.*
2791. *Ne kerek, bayğus, sağan eregesten.*

- Tınıştık:
- Şiire sende hatip, ben de hatip,
Bu yerde beriş ile şerkeş, sıbay otur,
Halık isteyip Bekmağambet veli oldu,
Beriş cesur, kuvvetli olsan,
Niye yalnız evinden kaçtın?
- Murat:
- Ne yaptın bilmeden, çaremdi,
Şükür ediyorum halkımın iyi olduğuna.
Köy olup kendi istekleriyle göç eden,
Kazak'ım eski halin var mı?
Yakışır kızıl örtü uzun boyluya,
İsterse bulunur akıl, düşünce.
Boşuna söyleyen sözünü dinleyin mi?
Söylemezsem kim bilir durumumdu?
- Tınıştık:
- Şarkıya sen de hazır, ben de hazır,
Beriş cesur, kuvvetli olsan,
Jolım ile nerde kaldı Tilevbay'ın?
- Narın'da geçinemedem,
- Bir yılı Baymağambet'le komşu olup,
Kara kocanın işinde çalışsan.
- Murat:
- Eskide Tilevbay ve Jolım geçmiş,
Kendi yerinde bozkurt olup geçmiş.
Narın'da han oğlunu dövüp,
Kahramandı mal mülklü olan.
Sizin köyden cesur çıksa iş yürümez.
Turlan'ı Saharnay'da it yemiş.
Allah'ın ayırmağın bu halimden
Söylesek söz çıkar dil ve damaktan.
Ne kazanacaksın, zavallı kavgadan.

2792. *Berişte Äljan, Bäşen üyilgen bay.*
 2793. *Ayjariq, Düysalimen at minip jür.*
 2794. *Şerkeşter qayırına toyınğanday.*
 2795. *Aytpayın bilgenimdi ne ğılıp – ay,*
 2796. *Qatınğa üy arası qor qılğanşa,*
 2797. *Meni sal, Arqada älim, tabınıña-ay.*
 2798. *Balası bayulınıñ bäri ağayın,*
 2799. *Aşuvmen tilim tidi, bavırım – ay.*
 2800. *Tilimen bir äyeldiñ qattı kettim,*
 2801. *Jigitter, til timesin köñiliñe – ay!*

2802. **SÜYİNBAJ MEN UVAZİPA**

2803. *Süyinbay:*
 2804. *Jaqsılar osı ma edi qız degeniñ,*
 2805. *Meniñ de osı emes pe izdegenim?*
 2806. *Boy salmay, eren qılmay otır edim,*
 2807. *Dañqı bar äjeptäyir birdemeniñ.*
2808. *İş jıyıp, bul qızıñnan qam jemeymin,*
 2809. *Öleñdi ädemilep ärlemeymin.*
 2810. *Jeñilsem osı qızdan, uva, köşilik,*
 2811. *Sayramay qala qoysın til –kömeyim.*
 2812. *Jeñilsem osı qızdan osı sapar,*
 2813. *El körmey, qayırşı bolıp kün köreyin.*
 2814. *Şaytannan üsir quğan keyin qalsam,*
 2815. *Äyelge budan keyin läm demeyin.*
 2816. *Alistan izdep kelgen nän ekensiñ,*
 2817. *Önerge şıdamağan jan ekensiñ.*
 2818. *Körelük aqın bolsam ävseleñdi,*

Berişte Aljan, Başen hepsi zengin.
 Ayjarık, Düysalı ile at binip yürüyor,
 Şerkeşler iyiliğine doymuş gibi.
 Söylemeyin niye ben bildiğimi,
 Kadına, ev arası biçare olduktansa,
 Gönder beni Arkada'ki **alim***, tabınına
 Bayulu çocuklarının hepsi akraba,
 Öfkem sana da geçti kardeşim.
 Bir bayanın sözüne çok kızdım,
 Yiğitler, almazsınız bunu gönlünüze.

SÜYİNBAJ VE UVAZİPA

Süyinbay:
 İyiler kız dediğin bu mu idi,
 Benimde bu değil miydi aradığım?
 İnanmadan, beğenmeden oturuyordum,
 Bakıyorum şöhreti var bununda

İç geçirip bu kızından gam çekmem,
 Şiiri süsleyip güçlendirmem.
 Yenileceksen bu kızdan hey, halkım,
 Konuşmaz olsun dil, damağım.
 Yenilirsen bu kızdan bu sefer,
 Halkımı görmeden dilenci olup gezeyim

Şeytandan fazla geri kalırsam,
 Bayanlara bundan sonra ses çıkarmayım
 Uzaktan arayıp gelen büyükmüşsün,
 Sanat için canını veriyormuşsun.
 Bakalım ozan olsan kuvvetini,

2819. *Talabıñ tay jegendey bala ekensiñ.*
 2820. *Ağayın, tavıp kepsiñ mağan teñdi,*
 2821. *Kevdemnen bayqadıñ ba soqqan jeldi.*
 2822. *Önerge şıdamağan jan ekensiñ.*
 2823. *Turayın kezek berip söyleşi endi!*
 2824. *Uvazipa:*
 2825. *Söyleymin ä degende qudayım dep,*
 2826. *Men emes turatuğın uvayım jep.*
 2827. *Jıyınnan kelmey jatıp bäyge surap,*
 2828. *Söziniñ bul kim edik esiri köp?!*
 2829. *Narkesken qanjarday bar jüregiñiz,*
 2830. *Soñsalıq kim ekeniñ bilmedik biz.*
 2831. *Aptıqpay atı – jöniñdi ayt aldımın,*
 2832. *Eliñde atı şıqqan kim ediñiz?*
 2833. *Bar ma edi jer jarğanday aruvağımız,*
 2834. *Avır ma qorğasınday salmağımız?*
 2835. *Aytıñız kim bolsañ da zäreni almay,*
 2836. *Körermiz öleñ bolsa armanıñız!*
 2837. *Jasıñnan quvlıq savğan zälimbisiñ,*
 2838. *Üş jüzge atıñdı aytşı, mälimbisiñ?*
 2839. *Jüregi östip aytsam qorqadı dep,*
 2840. *Äşeyin ses qıp tuğran tälimbisiñ?!*
 2841. *Süyinbay:*
 2842. *Kelipsiñ aytısqalı süyriğim – ay!*
 2843. *Bäygeden ozıp jürgen jüyriğim –ay!*
 2844. *Bilmeymin kesir – pesir degeniñdi,*
 2845. *Alaşqa atım şıqqan men –Süyinbay.*
 2846. *Şamañ bar ma menimenen sınaşqanday,*
 2847. *Şığımdı bala ekensiñ qır asqanday.*
 2848. *Sılqım qız, meni tergep ne qilasıñ,*
 2849. *Ruvım – şapıraştı, er qarasay,*

Yetenekli bir çocukmuşsun.
 Dostlarım bulmuşsunuz bana eşi,
 Fark ettin mi gövdemden esen rüzgârı.

Hüner için canımı veriyormuşsun.
 Sana da sıra veriyim söyle şimdi!
 Uyazipa:
 Başlıyım sözümü Allah diye,
 Ben de kaygılanacak biri değilim.
 Gelmeden toplumdun ödül soran,
 Sözünün bu kim idi zararı çok?
 Saf çelik kılıç gibi kalbiniz var,
 Bu kadar kimsiniz biz bilmeyen.
 Acele etmeden adı soyadını söyle,
 Meşhur olan yurdunuzda kimsiniz?
 Var mıydı yer yaracak kadar ruhunuz,
 Ağır mı kurşun gibi ağırlığınız?
 Söyleyin kim olsan da korkutmadan,
 Bakarız şarkı olsa hayaliniz!
 Genişliğinden kurnaz olan zalim misin?
 Üç cüze ismini söyle, meşhur musun?
 Böyle konuşsam korkar diye,
 Boşuna tehdit eden talim misin?
 Süyinbay:
 Gelmişsin atışmaya güzelim!
 Yarışmada kazanan hatibim!
 Bilmiyorum zarar ziyan diyeni,
 Alaş'a meşhur olan ben – Süyinbay.
 Beni eleştirmeye gücün var mı?

Cömert çocuk gibisin bozkırı gezen.
 Beni sınavıp süslü kız ne yapacaksın
 Soyum **Şapıraştı*** er Karasay,

2850. *Äruvaqtı Aronnıñ men balası – ay...* Ervahlı Aron'un ben oğlu,
2851. *Jırım men ünimdi estip tına qalar,* Yırım ile sesimi duyan diner,
2852. *Qazaqtıñ qıran jetpes keñ dalası ay!* Kazak'ın kartal yetmez geniş toprağı!
2853. *Qaynaydı zığırdanım işim tolıp,* Küplere biniyorum canım sıkılıp,
2854. *Basıma ketken meniñ qızır qonıp,* Başıma gitmiş benim Hızır konup.
2855. *Bäyşeşek köktemdegi sen bir şıqqan,* İlkbaharda çıkan sen bir kır çiçeği,
2856. *Qaray ber küñ közine qumarlanıp.* Bak güneş, n ışığına sen heveslenip.
2857. *Uvazıpa:* Uyazıpa:
2858. *Aynalayın halqım – av,* Gözünü seveyim halkım,
2859. *Sıynamın sizderge,* İbadet ediyorum sizlere.
2860. *Medet bergen bizderge,* Destek veren bizlere,
2861. *Bir surqıltay kez bop tur,* Bir terbiyesize denk geldim,
2862. *Şaldıruvşı edim kimderge?!* Karşılaştırdın kimlerle?
2863. *Qırğız, Qazaqqa belgili* Kırgız, Kazak'a belli,
2864. *Süyinbay degen birevi* Süyinbay diyen biri
2865. *Kelip qaptı jaqındap.* Gelmiş yakınırak.
2866. *Qızıl tilim söylep qal,* Keskin dilim sen konuş,
2867. *Bügingi küni sapıldap.* Bugün durmadan.
2868. *Qaraşı muniñ sesine,* Baksana bunun tehdidine,
2869. *Men qorqamın nesine.* Korkuyum ki ben niye.
2870. *Asıp – tasıp söyleysiñ,* Boşuna konuşuyorsun,
2871. *Jolığarsıñ kesirge.* Karşılaşırsın kederle.
2872. *Jayıñdı men de bilemin,* Durumunu ben de bilmiyorum,
2873. *Şalqıtın sonşa kim ediñ?!* Böbürlenecek bu kadar kim idin?
2874. *Sen bir jürgen turımtay,* Sen bir yürüyen bozdoğan,
2875. *Tuyğın bolıp ilemin.* Kartal olup alacağım.
2876. *Bir kezdesip qalar dep,* Bir gün karşılaşırsız diye,
2877. *Surastırıp jür edim.* Soruşturup yürüyordum.
2878. *Bes – altı üyden bölünip,* Beş, altı evden bölünüp,
2879. *Büytip qor op jürgenşe,* Böyle zavallı duruma düşmektense,
2880. *Uran salıp, jiyılğan!* Slogan atıp toplanın!
2881. *Öziñe, halqım sıyındım.* Kendine halkım ibadet ettim.

2882. *Ülken kisi bolğan soñ,*
2883. *Sözimdi qattı ayta almay,*
2884. *İzet qılıp qiyıldım.*
2885. *Uva, Süyinbay, pırağım,*
2886. *Atı – jöniñdi suradım.*
2887. *Suramay nege turamın,*
2888. *Künde körip jüretin,*
2889. *Birevi me ediñ qudanıñ?!*
2890. *Söziñe säykes söz aytsam,*
2891. *Jarılıp ketpey şıdağın.*
2892. *Atı – jöniñdi surasam,*
2893. *Ayağımnan şalasıñ.*
2894. *Künge teñep öziñdi,*
2895. *Örşelenip barasıñ.*
2896. *Bolmaytıñdı bolğızıp,*
2897. *Avzıñmen oraq orasıñ.*
2898. *Sen tulpardan tuvsañ da,*
2899. *Jetemin dep quşañ da,*
2900. *Şanımdı körmey qalasıñ.*
2901. *Süyinbay:*
2902. *Uvazıpa, nemeneñe maqtanasıñ,*
2903. *Boyiña batqanday – aq tatqan asıñ?*
2904. *Öleñniñ nayzağayın jarqıldarsam,*
2905. *Boztorğay buta quğan bop qalarsıñ.*
2906. *Soñıñnan surav salar tuvs tappay,*
2907. *Qayğını beker bosqa jep qalarsıñ.*
2908. *Süyinbay, äriptesiñ edim göy dep,*
2909. *Oñaşa şaqırıp ap söz salarsıñ,*
2910. *Qarağım, aytıspay – aq qoya
qoyğın,*
2911. *Tız etken, şolaq jeldey sap
bolrsıñ!*
- Yaşı büyük olduktan sonra,
Çok sert konuşamadan,
Nezaket edip kıyıldım.
Ya, Süyinbay hatibim,
Adı soyadını sordum.
Sormadan nasıl durayım,
Her gün görüp yürüyen,
Birimi idin dünürün?
Sözüne uygun söz söylesem,
Patlamadan dayanın.
Adını soyadını sorsam,
Ayağımdan çeliyorsun.
Güneşe benzetip kendini,
İnat ediyorsun.
Olmayacağı yapıp,
Ağzınla orak biçiyorsun.
Sen küheylandan doğursanda,
Yetiyeceğim diye kovalıyorsan da,
Tozumu görmeden kalırsın.
Süyinbay:
Uvazıpa niye övünüyorsun,
Boyuna sinmiş mi yediğin yemek?
Şarkının yıldırımın düşürsem,
Budak kovalayan çalı kuşu olup kalırsın
Ardından soruşturma yapar akrabaların,
Bosuna kederlenip kalırsın.
Süyinbay arkadaşım idi diye,
Ayrı çağırıp konuşursun,
Canım atışmayı durdur,
Sızlayan rüzgâr gibi dinersin!

2912. SÜYİNBAJ MEN TÄTTİ QIZ

2913. *Tätti qız Süyinbaydñ esimi men dañqına burınnan qanıq bolsa da, özin körmegen eken.*
2914. *Avlına ataqtı aqın keldi degen soñ, bavırınıñ üyine kirse, saqal – murttı buvrıl tarqan, egde azamat uyıqtap jatır eken. Sonda Tätti qız:*
2915. *Meniñ atım Tätti qız,*
2916. *Basqa qızdñ atı qız,*
2917. *Aqın keldi degenge,*
2918. *Asıǵıp üyge kirip em,*
2919. *Appaq quvday şal eken,*
2920. *Munı äri tartıñız, - depti jeñgesine qarap.*
2921. *Erke qızdñ minezine qızıqqan Süyinbay qus jastıqtan basın julıp alıp:*
2922. *Seniñ atım Tätti qız,*
2923. *Basqa qızdñ atı qız,*
2924. *Söziñe söz aytar em,*
2925. *Tuñǵışımday, jaqınsız,*
2926. *Aqınnıñ aq batası –*
2927. *Jırdñ balın tatıñız.*
2928. *Düniyeden biz de ötermiz,*
2929. *Süyekemniñ sözi dep,*
2930. *Öleñmen şaşuv şaşıñız! – dep batasın beripti.*

2931. SÜYİNBAJ MEN KÜNBALA

2932. *Süyinbay:*
2933. *Tumanda adaşuvşı em iz bolmasa,*
2934. *Asqan asıñ tatımas tuz bolmasa.*

SÜYİNBAJ VE TÄTTİ KIZ

Tatti kız Süyinbay'ın ismi ve şöhetini önceden duyuyorsa da, kendisini görmemiş. Köyüne meşhur ozan geldi dedikten sonra, kardeşinin evine gelse, sakal, bıyığı kırılmış, yaşlı kişi uyuyormuş. O zaman Tatti kız:

Benim isimim Tatti kız,
Başka kızın ismi kız,
Ozan geldi diyene,
Acelen eve girmiştım,
Bembeyaz sakallı ihtiyarmış
Geri çekin bunu - demiş yengesine

bakıp.

Nazlı kızın huyu hoşuna giden
Süyinbay kuş yaştıktan başını kaldırıp:

Senin isimin Tatti kız,
Başka kızın ismi kız,
Sorularını cevaplardım,
İlk çocuğum gibi, yakınsınız,
Ozanın ak duası –
Yırın balın tadınız,
Hayattan bizde geçeriz,
Süyekem'in sözü diye,
Şarkı ile saçı saçınız - diye duasını

vermiş.

SÜYİNBAJ VE KÜNBALA

Süyinbay:
Sisli havada kaybolurdum iz olmazsa,
Yaptığın yemeğin tatsız olur tuz olmazsa.

2935. *Avıldağı köp qızdı kim sanaptı,*
 2936. *Uzatılar alısqa siz bolmasa?*
 2937. *Künbala:*
 2938. *Kedeyin – ay!..*
 2939. *Kedey demey şirkindi ne deyin –ay?*
 2940. *Sıbis bermey sırtımnan kep*
qalıpsıñ,
 2941. *Aqın ağa, muniñdi ne deyin – ay?!*

2942. **JÜSİPBİK QOJA MEN**
ŞÖKEY QIZ

2943. *Jüsıpbek:*
 2944. *Qağazğa hat jazamın qalam basıp,*
 2945. *Ayrılgan qosılmaydı jamandasıp.*
 2946. *Qurbılas qatar ösken bir bala ediñ,*
 2947. *Jürgeysiñ kez kelgende amandasıp.*
 2948. *Jigitter, ötirik aytıp, urlıq qılma,*
 2949. *Jigitke jaqsı deydi halal näsip.*
 2950. *Qolğa alıp hat jazamın qalammenen,*
 2951. *Jigitter, joldas bolma jamanmenen.*
 2952. *Oynap – külemin tavıp, bozbalalar,*
 2953. *Jamanğa qadiriñdi ketirmegin.*
 2954. *İs qılğan aqıl oylap sanañmenen,*
 2955. *Jamanğa jazatayım isiñ tüsse,*
 2956. *Ötedi esil jasıñ armanmenen.*
 2957. *Äy, bala, aytşı bermen söziñdi endi,*
 2958. *Sırtıñnan estuvşi edim, közim kördi.*
 2959. *Öziñmen söylesuvge qumar edim,*
 2960. *Toyında bir suluvdiñ keziñ keldi.*
 2961. *Şökey:*
 2962. *Jağalay özen – suvğa biter quraq,*
 2963. *Maqşarda imandı qul miner pıraq.*
 2964. *Menimen söysesuvge qumar bolsañ,*

- Köydeki çok kızı kim saymış,
 Evlenecek uzağa siz olmazsanız?
 Künbala:
 Hey, fakirim!
 Fakir demeden zavallıya ne deyim?
 Ses çıkarmadan arkamdan gelmişsiniz,
 Ozan ağabey bu yaptığına ne deyim?

JÜSÜPBİK KOCA VE ŞÖKEY KIZ

- Jüsüpbek:
 Mektup yazarım kâğıda kalem alıp,
 Ayrılan kavuşmaz kötü söyleyip.
 Birlikte büyüyen arkadaş çocuktun,
 Karşılaştığımızda yürüyelim selamlaşıp.
 Yiğitler yalan söyleyip, hızsızlık yapma
 Yiğide iyi diyor helal nasip.
 Mektup yazarım ele alıp kalem ile,
 Yiğitler arkadaşlık yapma kötü ile.
 Yolunu bulup eğlen delikanlılar,
 Kötüye değerini düşürmeyin.
 İş yap akıl ve bilinç ile,
 Kötüye bir gün işin düşse,
 Geçer hayran yasin hayal ile.
 Hey, çocuk söyle şimdi sözünü,
 Sen hakkında duyurdum, gözüüm gördü.
 Seninle konuşmaya meraklıydım,
 Düşününde bir güzelin karşılaştık.
 Şökey:
 Sırayla çıkar nehir suya ot,
 Zor dönemde imanlı köle biner yürük at
 Benimle konuşmaya meraklıysan,

2965. *Köreyin öneriñdi, söyle şıraç.*
2966. *Jüsipbek:*
2967. *Enşalla, söyle deseñ söyler şağım,*
2968. *Eşkimnen müdirgen joq til men jağım.*
2969. *Tirlikte kem tüspespin teñ qurbınnan,*
2970. *Ketpese qayıp alıp bergen bağın.*
2971. *Şökey:*
2972. *Men özüm teñ qurbınnan asıp jürmin,*
2973. *Suvınday Qarqaraldıñ tasıp jürmin.*
2974. *Demikken özderiñdey bozbalanıñ,*
2975. *Jeligin öleñmenen basıp jürmin.*
2976. *Jüsipbek:*
2977. *Mingeni joldasımınñ jiren dönen,*
2978. *Önerdi jaman eken üyrenbegen.*
2979. *Köleñ qız kelmey jatıp sözün aytıp,*
2980. *Bala eken bir tärripsiz süyreñdegen.*
2981. *Şökey:*
2982. *Qızdardıñ jaqsısı emes jamanımız,*
2983. *Sonda da sizden artıq amalımız.*
2984. *Bayğus-av, menimnen bas talaspa,*
2985. *Basıñnan artığıraç tabanımız.*
2986. *Jüsipbek:*
2987. *Ejelden alla bergen näsibim bar,*
2988. *Bayqaymın, qızıl tilde kesiriñ bar.*
2989. *Qay jerde qızdıñ bası artıq edi,*
2990. *Baytalğa qırıq jeti kesiriñ bar.*
2991. *Şökey:*
2992. *Men özüm atqa minip jelip jürmin,*
2993. *Bul toyğa şaqırğan soñ kelip jürmin.*
2994. *Jelikken özderiñdey bozbalanıñ,*
2995. *Jazasın öleñmenen berip jürmin.*
- Bakalım hünerine konuş şimdi.
- Jüsipbek:
- İnşallah konuş desen konuşurum,
Hiç kimden tereddüt etmedi dil ve çenem.
- Hayatta eksik olmam eşit arkadaşımдан
Gitmezse tekrar alıp veren bahtın.
- Şökey:
- Ben kendim eşit arkadaşımı geçiyorum,
Suyu gibi Karkaral'ın taşıyorum.
Nefes nefese kalan sizin gibi yiğitlerin,
Kemiğın şarkı ile basıp yürüyorum.
- Jüsipbek:
- Bindiği arkadaşımın ala don at,
Sanatı kötüymiş öğrenmeyen.
Şımarık kız gelmeden sözünü söyleyip,
Çocukmuş terbiyesiz dedikodu yapan.
- Şökey:
- Kızların iyisi değil kötüsüyüz,
Ne de olsa sizden artık çaremiz.
Bey çare benimle tartışma,
Başından artık olur tabanımız.
- Jüsipbek:
- Eskiden Allah veren kısımetim var,
Bakıyorum kızıl dilde zararın var,
Nerde kızın başı artık idi,
Ata kırk yedi zararın var
- Şökey:
- Ben kendim ata binip geziyorum,
Bu düğüne çağırdıktan sonra gelmişim.
Heveslenen senin gibi delikanlının,
Cezasın şarkı ile veriyorum

2996. *Jüsüpbek:*
2997. *Qolıma aldım talqan şaşayın dep,*
2998. *Könilim oylanbaydı sasayın dep.*
2999. *Ostı jaqta quv jaq qız bar degen soñ,*
3000. *Demiñdi kelip edim basayın dep.*
3001. *Şökey:*
3002. *Mende aldım sol talqan şaşayın dep*
3003. *Könilim oylanbaydı sasayın dep.*
3004. *Ayta ber öleñiñdi aqın bolsañ,*
3005. *Jigitten it otır ma qaşayın dep.*
3006. *Jüsüpbek:*
3007. *Otırmın bastayın dep bayağımdı,*
3008. *Qoyasıñ bir köterip tayağıñdı.*
3009. *Basqalı şaytanıñdı jaña keldim,*
3010. *Bayqap bas munan bilay ayağıñdı.*
3011. *Şökey:*
3012. *Atıñnan aynalayın, bir qudayım,*
3013. *Bul jaqqa mağlum bolğan meniñ jayım.*
3014. *Otırğan aqınsınıp eki bala,*
3015. *Öziñnen bes -altı avız söz suraymın.*
3016. *Jüsüpbek:*
3017. *Jaratqan bärimizdi haq tağalam,*
3018. *Qolında modalardıñ дәvit – qalam.*
3019. *Tapsam tavıp, tappasam qur
qalarımın,*
3020. *Söziñdi suraytuğın aytşı mağan?*
3021. *Şökey:*
3022. *Endeşe, tıñdap otır, eki bala,*
3023. *Bayqasam zatuñ artıq, aqılıñ dana.*
3024. *Adlıña aqın bolsañ sala aytayın,*
3025. *Äveli ne yaratqan haq tağala?*
3026. *Jüsüpbek:*
3027. *Bolğanda aqıl дәriya, bilim – teñiz,*

Jüsüpbek:

Talqan* aldım elime saçmak için,

Gönlüm şaşmayı düşünmüyor.

Burada kurnaz kız var dedikten sonra,

Gücünü ben geldim basmak için.

Şökey:

Bende aldım talkanı saçmak için,

Gönlüm şaşmayı düşünmüyor.

Söyle şarkını ozan olsan,

Yiğitten köpek otur mu kaçmaya.

Jüsüpbek:

Oturuyorum başlayın diye eskiyi,

Bir kaldırıp koyuyorsun sopanı.

Şeytanını basmaya şimdi geldim,

Dikkatli bas bundan sonra ayağını.

Şökey:

Gözlerini seviyim, bir Allah'ım,

Buraya meşhur benim halim.

Oturan ozan gibi iki çocuk,

Senden beş, altı kelime söz soruyum.

Jüsüpbek:

Yaratmış hepimizi Hak Tealam,

Elinde imamların hokka kalem.

Bilsem bulup, bulamazsam boş kalırım,

Sözlerini soracak söyle bana.

Şökey:

Öyle ise dinleyin iki çocuk,

Dikkat etsem akıllı, bilgilisin.

Azan olsan ben yüzüne söyleyin,

Önce ne yaratmış Hak Tealam?

Jüsüpbek:

Olmuşsa akıl derya, ilim deniz,

3028. *Bultıǵan bala ekensiñ etiñ semiz.* Şişmiş çocukmuşsun etin semiz.
3029. *Äveli nurdı burın jaratıptı,* Biran önce nuru yaratmış,
3030. *Moldadan el işindegi esitemiz.* Eşitmiş tik köydeki mollalardan.
3031. *Şökey:* Şökey:
3032. *Jigitti äldeneşe közim körgen,* Birçok yığıdı gözüm gördü,
3033. *Sözime bir sen boldıñ javap bergen.* Soruma bir sen oldun cevap veren.
3034. *Adlıña aqın bolsañ sala aytayın,* Azan olsan ben yüzüne söyleyin,
3035. *Kim eken adamzattan burın ölgen?* Kimmiş insanlardan önce ölen?
3036. *Jüsipbek:* Jüsüpbek:
3037. *Öleñim ayta bersem tolıp jatır,* Söyleyeceksem şarkım da çok,
3038. *Adamnıñ balası eken Qabil, Abıl,* Adam'ın oğullarıymış Kabil, Abıl.
3039. *Özimen egiz qızğa köñili avǵan soñ,* Kendinin ikine âşık olduktan sonra,
3040. *Abıldı öltiripti Qabil batır.* Abıl'ı öldürmüş Kabil kahraman.
3041. *Şökey:* Şökey:
3042. *Mekege äliñ kelse, qılǵın tavap,* Mekke'ye halin varsa ibadet et,
3043. *Boladı – av, bir janıñ ülken savap.* Olur, bu canına büyük sevap.
3044. *Adlıña aqın bolsañ sala aytayın,* Azan olsan ben yüzüne söyleyin,
3045. *Düniyede neşe jup bar, berşi javap?* Dünyada kaç çift var cevap verir misin?
3046. *Jüsipbek:* Jüsüpbek:
3047. *Sözimdi minav aytqan aǵlın uǵıp,* Sözümü bu söyleyen iyi anla,
3048. *Älemde – är üyde bar erli – zayıp.* Dünyada her evde var karı, koca.
3049. *Tolǵanıp onıñ nesin söz qılasıñ,* Düşünüp onu niye soru yapıyorsun,
3050. *Basqanıñ bir qudaydan bari de jup.* Bir Allah'tan başkasının hepsi çift.
3051. *Şökey:* Şökey:
3052. *Öleñdi şıǵarmaymız beker biz de,* Şarkıyı yazmıyoruz boşuna biz de,
3053. *Qumar ek aytısuvǵa bizde sizge.* Kumardık atışmaya biz de sizinle.
3054. *Adlıña aqın bolsañ sala aytayın,* Azan olsan ben yüzüne söyleyin,
3055. *Aytıp ber, jer men köktiñ kitli nede?* Söyler misin yer ve gökyüzünün anahtarı nerde?
3056. *Jüsipbek:* Jüsüpbek:
3057. *Toymaydı işsem qarnım qant pen şayǵa,* Doymuyor içsem karnım çay ve şekerle,
3058. *Bizlerde tolıp jatır aqıl – ayla.* Bizlerde çok akıl ve taktik.

3059. *Kem aqıl, sen bilmeseñ, men aytayın,*
 3060. *Kitli tur jer men köktiñ –*
kalimattayda*
 3061. *Şökey:*
 3062. *Qırıq kez oq, qarağay sadaq,*
 3063. *Jolına qol attansa salar salıq.*
 3064. *Adlıña aqın bolsañ sala aytayın,*
 3065. *Bar eken suv tübinde neşe balıq?*
 3066. *Jüsüpbeq:*
 3067. *Qolında moldalardıñ quran kitap,*
 3068. *Qaladı suv qurısa balıq jutap.*
 3069. *Kem aqıl, sen bilmeseñ, men aytayın,*
 3070. *Balıq bar suv tübinde on eki tap.*
 3071. *Şökey:*
 3072. *Qırıq kez oq, qarağay sadaq, sarı jalıq,*
 3073. *Jolına qol attansa salar salıq.*
 3074. *Bul sözdi tipti ötirik ayta saldıñ,*
 3075. *On on eki tap balığın qay – qay balıq?*
 3076. *Jüsüpbeq:*
 3077. *Qırıq kez oq, qarağay sadaq,*
sarı jalıq,
 3078. *Jolına qol attansa salar salıq.*
 3079. *Kem aqıl, sen bilmeseñ, men aytayın,*
 3080. *Bar eken suv tübinde nahan balıq.*
 3081. *Birevi onan keyin jayın eken,*
 3082. *Bir jurtı er jigittiñ qayın eken.*
 3083. *Qılmıñ bul jalğannan jağıp barsa,*
 3084. *Aldıñnan segiz ujmaq dayın eken.*
 3085. *Birevi onan soñğı laqa balıq,*
 3086. *Enşini balıq, baqa üyleskende,*
 3087. *Köldi tañdap alıptı baqa barıp.*
 3088. *Birevi onan keyin qurtqa balıq,*
 3089. *Jetedi şapqılasam jurıtqa balıq.*
 3090. *Balıqtıñ eti tätti, sorpası ıstıq,*

Akılsız sen bilmiyorsan ben söyleyin,
 Anahtarını yer ve gökyüzünün **kalimatta**

Şökey:

Kırk tane ok, çam ağacı sadak,
 Yolunda asker çıksa vergi alır.
 Azan olsan ben yüzüne söyleyin,
 Su dibinde kaç balık varmış?
 Jüsüpbeq:
 Elinde mollaların kuran kitap,
 Su kurusa kalır balık kırılıp.
 Akılsız sen bilmezsen ben söyleyin,
 Su dibinde on iki tür balık var.

Şökey:

Kırk tane ok, çam ağacı sadak,
 Yolunda asker çıksa vergi alır.
 Bu sözü yalan söyledin,
 On iki tür balığın hangi balık?

Jüsüpbeq:

Kırk tane ok, çam ağacı sadak,
 Yolunda asker çıksa vergi alır.
 Akılsız sen bilmezsen ben söyleyin,
 Varmış su dibinde nakan balık.
 Birisi ondan sonra yayınmış,
 Bir halkı yiğidin kayınmış.
 Bu hayatta suçun yoksa
 Önünde sekiz cennet hazırmış.
 Ondan sonra biride yayın balığı,
 Kurbağa balık paylarını bölüşürken,
 Gölü seçmiş kurbağa gidip.
 Birisi ondan sonra lota balığı,
 Yetecek kesersem halkıma balık.
 Balığın eti tatlı, çorbası sıcak,

3091. *Qalmasın avzın küyip urttap alıp.*
3092. *Birevi onan keyin bekire bolar,*
3093. *Baqa men balıq tili birge bolar.*
3094. *Qızdarı endiginiñ bəri molda,*
3095. *Bul ujmaq alaqañday kimge bolar?*
3096. *Birevi onan keyin sazan balıq,*
3097. *Kesip – kesip salamn qazanğa alıp.*
3098. *Balıqtı sanap berip qutilmasam,*
3099. *Äytpese, qoymadıñ ğoy mazamdı alıp*
3100. *Birevi onan keyin qara balıq,*
3101. *Aqlı elden asqan dana balıq.*
3102. *Balıqtı suvdan alıp men tastayın,*
3103. *Üyiñe arqalap bar sanap alıp.*
3104. *Birevi onan keyin şortan balıq,*
3105. *Qonadı tüyeli bay sortañdı alıp.*
3106. *Birevi onan keyin taban balıq,*
3107. *Jürmeydi qamşılasañ şaban balıq.*
3108. *Qarasam bavırında ayağı joq,*
3109. *Biz qaytip januvardı jamandadıq.*
3110. *Birevi onan keyin aqqarañ – dı,*
3111. *Qara suv jıltı ötken laylandı.*
3112. *Äzireyil jan alğış keldi jetip,*
3113. *Jan şıqpay kökirekten til baylandı.*
3114. *Birevi onan keyin it balıq – tı,*
3115. *Ekenine itbalıq jurt qanıqtı.*
3116. *Jer jüzinen topan suv tartılğanda,*
3117. *Qıbırlap jer üstünde qurt qalıptı.*
3118. *Balıqtıñ eñ kişisi şabaq eken,*
3119. *Jılqını tel ösirgen jabağı eken.*
3120. *Kem aql sen bilmeñ, men aytayın,*
3121. *Uşqan qus, jügirgen añ tamağı eken.*
3122. *Şökey:*

Ağzın yanmasın yudumlarken.
Ondan sonra biride mersin balığı olur,
Kurbağa ile balık dili birlikte olur.
Bu zamanın kızlarının hepsi molla,
Avuç gibi bu cennet kime eter?
Ondan sonra biride sazan balığı,
Kesip, kesip koyuyorum kazana alıp.
Balığı sayıp vererek kurtulmazsak,
Yoksa rahat bırakmadın huzurumu alıp.
Ondan sonra biride karabalık,
Akılı halktan aşmış düşünen balık.
Balığı sudan alıp ben bırakıyım,
Evine sayıp alda arkanda götür.
Ondan sonra biri de turna balığı,
Yerleşir develi zengin tuzlu araziye.
Ondan sonra biri de taban balık,
Yürümüyor kırbaçlamasan tembel balık.
Balığa bakıyorsam ayağı yok,
Biz nasıl hayvanı kötiledik.
Ondan sonra biride akkayranmış,
At geçtikten sonra kara su bulandı.
Can alacak Azrail geldi de,
Can çıkmadan gövdeden dil bağlandı.
Ondan sonra biride köpek balığı,
Köpek balık olduğundan halk emindi.
Dünyadan tufan su kurduğunda,
Kımıldayan dünyada kurt kalmış.
Balığın en küçüğü **şabakmış***,
Atı ile birlikte büyüyen taymış.
Akılsız sen bilmiyorsan ben söyleyin,
Uçan kuş koşan hayvan yemeğiymiş.
Şökey:

3123. *Atıñdı jeke – jeke bastır, molda,*
 3124. *Halqıñnan öneriñdi asır, molda.*
 3125. *Bul toyda eşbir jigit jeñgen emes,*
 3126. *Jeñildim dep ayta kör, taqsır molda.*
 3127. *Jüsipbek:*
 3128. *Sizge biz bilmegendi bil demeymiz,*
 3129. *Jeñdim dep endi sizdi tildemeymiz.*
 3130. *Jeñilseñ, toğız qılıp jolımdı ber,*
 3131. *Bäygeni onan artıq izdemeymiz.*
 3132. *Şökey:*
 3133. *Aytuvşı em öleñimdi etim qızıp,*
 3134. *Moldalar kitap oqır hatqa sızıp.*
 3135. *Bizden siz toğız qılıp bäyge alsañız,*
 3136. *Bereyin toğız monşaq jipke tizip.*
 3137. *Jüsipbek:*
 3138. *Bermeysiñ toğız monşaq arıq bolsa,*
 3139. *Bul toydan ekevmizdey jariq bolsa.*
 3140. *Berseñ ber toğız monşaq jipke tizip,*
 3141. *Qayteyin kedey sorlı jariñ bolsa.*
 3142. *Şökey:*
 3143. *Aytuvşı em öleñiñdi jüyrik attay,*
 3144. *Otırmın surağıña javap qatpay.*
 3145. *Nemene, bäyge degen qaydan şıqtı,*
 3146. *Tuğram joq, öleñiñe javap tappay?*
 3147. *Jüsipbek:*
 3148. *Şayqıslam – äkem atı, men –*
Jüsipbek,
 3149. *Üysinge kelip edim nağası dep.*
 3150. *Ävleti payğambarduñ näsilim –*
qoca.
 3151. *Mañdaydan aşuvlansa şığadı ter,*
 3152. *Serttesip top işinde söyleselik,*
 3153. *Jeñilseñ toğız qılıp bäygemdi ber.*

İsmiñi ayrı, ayrı yazdır molla,
 Halkından hünerini asır molla.
 Bu düğünde hiçbir yiğit yenmemişti,
 Kaybettim diye söyler misin molla.
 Jüsüpbek:
 Size biz bilmeyeni bil demiyoruz,
 Sizi yendim diye söylemiyoruz.
 Yenilsen dokuz yaparak yolunu ver,
 Ondan fazla ödül aramıyoruz.
 Şökey:
 Söylüyordum şarkımı heveslene,
 Mollalar kitap okur mektuba çizip.
 Bizden siz dokuz yaparak ödül sonsanız
 Beriyim dokuz boncuk ipe dizerek.
 Jüsüpbek:
 Veremezsin dokuz boncuk ince olsa,
 Bu düğünde ikimiz gibi ışık olsa.
 İstersen ver dokuz boncuk ipe dizip.
 Çare yok fakir biri kocan olsa.
 Şökey:
 Söylüyordum şarkımı hızlı,
 Oturuyorum soruna cevap vermeden.
 Ödül diyen nerden çıktı,
 Durmuyorum şarkına cevap bulamadan
 Jüsüpbek:
 Şayıhsılam babam adı, ben Jüsüpbek,
 Üysine* gelmişim nağası* diye.
 Sülalesi peygamberin soyum koca,
 Öfkelenen alından çıkar ter.
 Antlaşıp kalabalık işinde konuşalım,
 Yenilirse dokuz yaparak ödülümü ver.

3154. *Qız turıp jan qaltağa qolın saldı,*
 3155. *Suvırıp toğız qabat kümis aldı.*
 3156. *Toğız qabat kümistı qız bergen soñ,*
 3157. *Öleñi ekevinıñ tamamdaldı.*

3158. **ÄJİNİYAZ BEN MEÑEŞ QIZ**

3159. *Äjiniyaz:*
 3160. *Kezdey soq jav kelse de*
tartınbağan,
 3161. *Köldegi üyrek-kazday qañqıladağan.*
 3162. *Qudaşa, sälem berdim körüvden aq,*
 3163. *Jüziñ bar jazğı tañday jarqıladağan.*
 3164. *Meñeş:*
 3165. *Sizge men suvda turıp nazar saldım,*
 3166. *Ağeke, sälemiñdi qabıl aldım.*
 3167. *Keyinirek turıñız kiyingenşe,*
 3168. *Kelgeniñdi qapıda bilmey qaldım.*
 3169. *Äjiniyaz:*
 3170. *Biz jolavşı, ket deseñ, Äjep bolar,*
 3171. *Bizdeyden uyalğaniñ üdep bolar.*
 3172. *Ketkensin ökinip jür me, kiyinip kep*
 3173. *Şaqıruv ketkennen soñ uyat bolar.*
 3174. *Meñeş:*
 3175. *Buratala ketseñ de baqırmaymın,*
 3176. *Artıñnan kele qoy dep şaqırmaymın.*
 3177. *Qız emespin qızığıp körse qızar,*
 3178. *Köringenge köz satıp ne qılayın...*
 3179. *Äjiniyaz:*
 3180. *Qarındas, qusam qaşıp*
jetkermeysiñ,
 3181. *Ozbaq bolsam, tusıñnan*
ötkermeysiñ.

- Kız kalkıp yan cebine elini koydu,
 Dokuz kat gümüşü çıkardı.
 Dokuz kat gümüşü kız verdikten sonra,
 Atışmaları ikisinin bitti.

AJİNİYAZ İLE MENEŞ KIZ

- Ajiniyaz:
 Aniden düşman gelse de çekinmeyen,
 Göldeki ördek, kaz gibi cıyaklayan.
 Baldız selam verdim gördükten sonra,
 Yüzün var yaz sabahı gibi aydınlayan.
 Meneş:
 Size ben sudayken baktım,
 Ağabey selamındı kabul ettim.
 Biraz geri çekininseniz, giyinene kadar,
 Aniden geldiğınızı fark etmedim.
 Ajiniyaz:
 Bir yolcuya git demek, ayıp olur,
 Bizim gibilerden utandığın edep olur.
 Gittikten sonra pişman olma,
 Gittikten sonra çağırmaq ayıp olur.
 Meneş:
 Tamamen gitsen de baqırmayacağım,
 Arkandan gel diye de çağırmayacağım.
 Her gördüğünü beğenen kız değilim,
 Herkese bakıp ne yapacağım...
 Ajiniyaz:
 Güzelim, ...
 Geçmek istersem, yanından
 geçirmiyorsun.

3182. *Aytqan söziñ soñına men qarasam,*
 3183. *Qarında, onşa meni jek körmeysiñ.*
 3184. *Meñeş:*
 3185. *Osi jerde aytpayın oñı – solın,*
 3186. *Jigit bolsañ aqtañız istiñ soñın.*
 3187. *Suv işinde üstime kelip qalıp,*
 3188. *Arandap suray ma eken qızdıä muñın?*
 3189. *Äjiniyaz:*
 3190. *Tal tüste jolım tüsip kelp turmın,*
 3191. *Basıñda qayğı barın bilip turmın.*
 3192. *Qarında, onşa meni jek körmeysiñ,*
 3193. *Köziñniñ qarasınan körip turmın.*
 3194. *Meñeş:*
 3195. *Basımdağı qayğını bilseñ boljap,*
 3196. *Qayğıdan qutqararsıñ bizdi qoldap.*
 3197. *“Qayğıdan qutqaram” dep alıp ketip,*
 3198. *Meni sen satıp jürme jolda puldap.*
 3199. *Äjiniyaz:*
 3200. *Qapastı buzıp uşqan men qarşığañ,*
 3201. *Arandap keldim, şının aytsam sağan.*
 3202. *Qayğıdan qutqarayın maqul körseñ,*
 3203. *Meyirbandıq eteşek bolsañ mağan.*
 3204. *Meñeş:*
 3205. *Basımdağı bas jipti üze almassıñ,*
 3206. *Jalğız öziñ qayıqsız jüze almassıñ.*
 3207. *Meyirbandıq eter me, “maqul” der em,*
 3208. *Tınış jolmen turmustı tüze almassıñ.*
 3209. *Äjiniyaz:*
 3210. *Qarında, sen de jalğız, men de jalğız,*
 3211. *Halqımız bar, “jalğızbın” deme är kez.*

- Söylediklerinin sonuna ben baksam,
 Güzelim, o kadar benden nefret etmiyorsun.
 Meneş:
 Bu yerde söylemeyin sağı, solu,
 Yiğit olsan anlayın işin sonun.
 Sudayken üstüme geldin de,
 Böyle sorulur mu kızın kederi?
 Ajiniyaz:
 Öylen yolum düştü, geldim,
 Başında dert varın tahmin ediyorum.
 Güzelim, o kadar benden nefret etmiyorsun.
 Bunu bakışlarından görüyorum.
 Meneş:
 Başımdaki derdi bilsen tahmin edip,
 Kayğıdan kurtarırsın bizi destekleyip.
 “Kayğıdan kurtaracağım” diye götürüp,
 Beni sen satma yolda para edip.
 Ajiniyaz:
 Hücreyi bozup uçan ben bir ala doğan,
 Koşarak geldim, gerçeği söylesem sana.
 Kayğıdan kurtarıyorum tamam desen,
 Merhametlilik yapacaksan bana.
 Meneş:
 Başımdaki bağlanan ipi üzemezsin,
 Tek başına kayıksız üzemezsin.
 Lütüfkârlık yapar mı “tamam” derdim,
 Sessiz sakın yaşamı düzeltemezsin.
 Ajiniyaz:
 Güzelim sen de yalnız, ben de yalnız,
 Halkımız var “yalnızım” deme her kez.

3212. *Beliñdi burañdatıp alıp barsam,*
 3213. *Atam, anam, halqım da aytar alğıs.*
 3214. *Meñeş:*
 3215. *Qosağıñniñ köñili qalıs şığar?*
 3216. *Joldasıñniñ şekkeni palıs şığar?*
 3217. *Kim barsa da qızıǵıp ketpeytuǵın,*
 3218. *Aytuvınşa aralıq alıs şığar?*
 3219. *Äjiniyaz:*
 3220. *Aytsam men äñgimeniñ aqiqatın,*
 3221. *Jolı uzaq bolsa da jürek jaqın.*
 3222. *Qudaşa, qorıqpay – aq qoy qaltırıp,*
 3223. *Avlıñda jüre ber bolsañ aqın.*
 3224. *Meñeş:*
 3225. *Tırısıp, eregistik biz birtalay,*
 3226. *Köñilim soqsa, jürekte soǵar solay.*
 3227. *“Han da bolsañ, kelsaptı äkel” degen,*
 3228. *Köylegimdi äperseñ bolar qalay?*
 3229. *Äjiniyaz:*
 3230. *Bilgir qızı ekensiñ osı baydıñ,*
 3231. *Ruhın köp tüsirme aqıl – oydıñ.*
 3232. *Körmey turmın, közderim
buldıray ma,*
 3233. *Qudaşa, köylegiñdi qayda qoydıñ?*
 3234. *Meñeş:*
 3235. *Köylegimdi jasırıp qınamañız,*
 3236. *Suv işinde sarǵaytpa, sıylasañız.*
 3237. *Tanımaǵan adamsız, tilim tiyer,*
 3238. *“Qudaşa” dep köp oynap ne
qılasız?*
 3239. *Bizge de öte jaqsı tamır bolsañ,*
 3240. *Qaşık emes avılım barıp qonsañ.*
 3241. *Köylegimdi jasırıp, qııldırıp,*
 3242. *Joliǵarsıñ bir iske, sözdi qusañ.*

- Belini sallandırarak götürsem,
 Babam, annem, halkım de teşekkür eder
 Meneş:
 Eşinin gönlü çekimserdir,
 Arkadaşımın içtiği **palıstr***.
 Kim gitse de, beğenip dönmeyen,
 Söylediklerine göre aralık uzaktır?
 Ajiniyaz:
 Söylesem ben hikâyenin gerçeğin,
 Yolu uzak olsa da, kalp yakın.
 Baldız korkudan titreme,
 Köyünde yürü ozan olsan.
 Meneş:
 Tartışıp, çatıştık biz biraz,
 Gönlün nasıl isterse, kalpte öyle çarpar
 “Handa olsan havan sapını getir” diyen,
 Elbisemi uzatsan nasıl olur?
 Ajiniyaz:
 Bilgili kızımıydın bu zenginin,
 Ruhun çok düşürme akıl, düşüncenin.
 Görmüyorum, közlerim bulanıyor mu?
 Baldız, elbiseni nereye koydun?
 Meneş:
 Elbisemi saklayıp zorlamayın.
 Su içinde bekletme, saygı gösterseniz.
 Tanımayan kişiye, ...
 “Baldız” diye şakalaşıp ne yapacaksınız
 Bize de çok güzel akraba olsan,
 Köyüm uzak değil gidip kalsan.
 Elbisemi saklayıp, utandırıp,
 Karşılaşsın bir işe, sözü dinlesen.

3243. *Äjiniyaz:*
3244. *Atamız Änes, Mälik eki arıs,*
3245. *Qazaqtarmen bizdiñ el qarım qatıs.*
3246. *Bälege jolıqqnday ne künäm bar?*
3247. *Jüyrükterden ozarmın, bolsa jarıs.*
3248. *Meñeş:*
3249. *“Tuvmalar jinal, quda keldi” desem*
3250. *“Şırapım” dep kütüp alar äke – şeşem.*
3251. *Jarısta büyge alğan jüyrük bolsañ,*
3252. *Suvdan şığıp aytısayıq, bolsañ şeşen.*
3253. *Äjiniyaz:*
3254. *Suvdan şıqqañ, jildam şıq jata bermey,*
3255. *Köylegiñdi kiyip al, adam kelmey.*
3256. *Suvdan şıq, sodan keyin*
söylesermiz,
3257. *Ketermin sözime eş ilestirmey.*
3258. *Meñeş:*
3259. *Toy bolsa, bay balası qamqa tiyer,*
3260. *Arğımaqqqa altın er salıp miner.*
3261. *Bolmasa mende qasıñ tuz tatpastan,*
3262. *Qarama, aş köz nemei köziñ tiyer.*
3263. *Äjiniyaz:*
3264. *Köşpeli halıq, ruvlas-qırğız, qazaq,*
3265. *Qoyı köp, qumdı jaylar Tilevqabaq.*
3266. *Qudaşa, köz tiyer dep kümändansañ,*
3267. *Tezirek moldekeñnen dua alıp taq.*
3268. *Meñeş:*
3269. *Jelmaya bersem, jeler me eken,*
3270. *Qudağı dep şaqırsam kele me eken.*
3271. *Nazarı ötpey, köp etip bersem näzir,*
3272. *Moldekeñ barsam duğa berer me eken?*
3273. *Äjiniyaz:*
3274. *Qasında tursa ädil eki kuva,*
3275. *Tüneseñ molda sağan berer dua.*

- Ajiniyaz:*
- Dedemiz Änes, Mälik iki aşiret,
Kazak'larla bizim ülke bağlantıda
Belaya karşılaşacak ne günahım var?
Hatipleri geçerim, yarışma olsa.
Meneş:
“Akrabalar toplan, dünür geldi” desem,
“Yavrun” diye karşılar baba, annem.
Yarışmada kazanan hatipsen,
Sudan çıkıp atışalım, bilgisen.
Ajiniyaz:
Sudan çıksan, çabuk yol, orda yatmadan
Elbiseni giy, kimse gelmeden.
Sudan çık, sonra konuşuruz,

Giderim sözüme hiç yetiştirmeden.
Meneş:
Düğün olsa zengin oğlu **qamqa*** giyer,
Küheylana altın eyer salıp biner.
Bakma, aç göz nazarın diğer.
Ajiniyaz:
Göçmen halk, soydaş Kırgız, Kazak,
Koyunu çok, kumda oturur Tilevkabak.
Baldız, nazar diğer diye şüphelensen,
Çabuk imamdan muska alıp tak.
Meneş:
Jelmaya* versem koşar mı?
Qudağı* diye çağırırsam gelir mi?
Nazar değmeden, çok sadaka versem,
İmam gitsem muska verir mi?
Ajiniyaz:
Yanında olsa iki dürüst şahit,
İmam verir gecelesen sana muska.

3276. *Siyası daq tüspegen taza siya,*
 3277. *Duasın tapsañ bolar dertke dava.*
 3278. *Meñeş:*
 3279. *Joşlavşı, qaydan jürsiñ sälemiñ joq,*
 3280. *Anay – minay bolsa da älemiñ joq.*
 3281. *Moldeke, dua berem dep*
maqtanasıñ,
 3282. *Qasıñda siya jäne kälemiñ joq.*
 3283. *Äjiniyaz:*
 3284. *Dua jazsam tabılar siyadanım,*
 3285. *Seni körüp janıp tur zığırdanım.*
 3286. *Dua emes, beremin dertke daya,*
 3287. *Jüregiñnen jay tavıp jaynar janiñ.*
 3288. *Meñeş:*
 3289. *Qazaqtar Orınbordan quş aladı,*
 3290. *Jaz alıp, küz qaytarıp, qıs saladı.*
3291. *Qum şığırğan kezderde quş köterip,*
 3292. *Moldeke, seniñ qusıñ ne aladı?*
 3293. *Äjiniyaz:*
 3294. *Bul qusım quv da aladı, qaz da*
aladı,
 3295. *Bäribir, qıs ta aladı, jaz da aladı.*
 3296. *Aldınan qasqan añdı qutqarmaydı,*
 3297. *Jibersem sendey jaqsı qızdı aladı.*
 3298. *Meñeş:*
 3299. *Aq suñqar ma qusıñız, ala sarı ma?*
 3300. *Esek mingen adamğa jarasar ma?*
 3301. *Qusıñız añ qutqarmas qıran bolsa,*
 3302. *Bir jerinde qırandıq belgi bar ma?*
 3303. *Qusıñız köp uqsaydı japalaqqa,*
 3304. *Japalaq şığa almaydı kirse aqqa.*
 3305. *Añdar köp tuv sırtında bizdiñ eldiñ,*

- Boyası leke olmayan temiz boya,
 Duyası olsun dertine derman.
 Meneş:
 Yolcu, nerden geliyorsun selamın yok,
 Bu, şu olsa da dünyan yok.
 İmam, muska veririm diye övünüyorsun
- Yanımda mürekkep ve kalemin yok.
 Ajiniyaz:
 Muska yazsam bulunur mürekkeğim,
 Seni görüp küplere biniyorum.
 Muska değil, veririm dertine dermen,
 Kalbinden yer bulup rahatlar canım.
 Meneş:
 Kazak'lar Orınbor'dan kuş alıyor,
 Yazın alıp, sonbaharda geri verip, kışın
 yırtıcı kuşları avlar.
 Kum kızan zamanda kuşun kaldırıp,
 İmamım, seniñ kuşun ne avlıyor?
 Ajiniyaz:
 Bu kuşum kuğu da alır, kaz da alır,
- Fark etmez, kışın da alır, yazın da alır.
 Önünden kaçan hayvanı kurtarmıyor,
 Göndersem seniñ gibi iyi kızı da alır.
 Meneş:
 Aksungur mu kuşunuz, ala sarı mı?
 Eşek binen kişiye yakışır mı?
 Kuşunuz av kurtarmayan kartal olsa,
 Bir yerinde kartalgillik işaret var mı?
 Kuşunuz çok benziyor baykuşa,
 Baykuş çıkamaz girse bahçeye.
 Hayvanlar çok bizim köyün sırtında,

3306. *Jiberip köp qusıñdı bizdiñ jaqqa.*
 3307. *Äjiniyaz:*
 3308. *Ûrpiytip uşqan kezde är qanatın,*
 3309. *Köz ildirmey iledi körgen zatın.*
 3310. *Bürkit pe japalaq pa sonda biler,*
 3311. *Qusımñ körgen adam keremetin.*
 3312. *Meñeş:*
 3313. *Bürkit dep jaman qustı maqtay berdiñ,*
 3314. *Japalaqtı suñqar dep saqtay berdiñ.*
 3315. *Eseğiniñ üstinen tüsirmesten,*
 3316. *Bir tüyir jem de bermey qaqtay bedriñ.*
 3317. *Äjiniyaz:*
 3318. *Tuyğınım tüinde toyğan, tamağı toq,*
 3319. *Janı nda qalpesi tur, qayğısı joq.*
 3320. *Qusımñ keremetin körsetemin,*
 3321. *Jüreginde ğaşıqtıq laylasa şoq.*
 3322. *Meñeş:*
 3323. *Bul qusıñ toğay-tavda uşpağan quş,*
 3324. *Esektiñ üstinde tek ustağan qus,*
 3325. *Uşırıp bayqayıqta qur maqtamay.*
 3326. *Äjiniyaz:*
 3327. *Jibermeymin bul qustı qoldan jıraq,*
 3328. *Jibersem jazdırmaydı öte şıraq.*
 3329. *Jibersem jaralaydı, paydası joq,*
 3330. *Bürkitim manjam* salsa, bürer dende.*
 3331. *Meñeş:*
 3332. *Bürkitiñ bürgiş bolsa büre qoysın,*
 3333. *Uşına tuyağıñıñ ile qoysın.*
 3334. *Qusıñ sırtı öziñe mälim bolsa,*
 3335. *Älin bilip ündemey jüre qoysın.*
 3336. *Äjiniyaz:*
 3337. *Bürkitiñ büreri bar, aları joq,*

Gönder kuşunu bizim tarafa.
 Ajiniyaz:
 Dağıtıp uçtuğu zaman her kanatın,
 Göz kırpmadan alır gördüğünü.
 Kartal mı, baykuş mu o zaman anlar,
 Kuşumun gören kişi muhteşemin.
 Meneş:
 Kartal diye kötü kuşu övdün,
 Baykuşu sungur diye sakladın.
 Eşeğinin üstünden indirmeden,
 Bir tane yem vermeden kuruttun.
 Ajiniyaz:
 Kartalım gece yedi, karnı tok,
 Yanında mollası var, kaygısı yok.
 Kuşumun muhteşemin gösteririm,
 Kalbinde aşk ateşi yanıyorsa.
 Meneş:
 Bu kuşun orman, dağda uçmayan kuş,
 Eşeğin üstünde sadece tutulan kuş,
 Uçurup bakalım kuru övmeden.
 Ajiniyaz:
 Göndermiyorum bu kuşu elden uzak,
 Göndersem tutmak zor olur çok sağlam.
 Göndersen yaralar faydası yok,
 Kartalım hemen pençeler.
 Meneş:
 Kartalın pençelese pençelesin,
 Ucuna tırnağının ilsin.
 Kuşun sırtı kendine belli ise,
 Halin bilip sessiz yürüsün.
 Ajiniyaz:
 Kartalın pençelemesi var, alacağı yok,

3338. *Joldas borsañ jan bermey qaları joq.*
3339. *Bürkitim alğan añın berer edim,*
3340. *Jalınbasañ avzıña saları joq.*
3341. *Meñeş:*
3342. *Janım barda eşkimge jalınbaymın,*
3343. *Janı joq, silqımdarğa salınbaymın.*
3344. *Meniñ de dükenim bar tüzeytuğın,*
3345. *Bürkitiñnen pünt* jesem, nalınbaymın.*
3346. *Äjiniyaz:*
3347. *Köreyik dükeniñdi, qanday eken,*
3348. *Körmegenşe kökirekke kümän qonar.*
3349. *Dükeniñniñ ustası durıs bolsa,*
3350. *Öneri üyrenuvge bola ma eken?*
3351. *Jaqsı ma, körgeñdi körgenim joq,*
3352. *Söz aytıp qulağımdı türgenim joq.*
3353. *Qudaşa, söz aytsıñ qalay - qalay,*
3354. *Kisiden aqıl surap körgenim joq.*
3355. *Meñeş:*
3356. *Sözderim şartarapqa keter tarap,*
3357. *Käne, bir söyleseyik tuvra qarap.*
3358. *Köreyin kelbetiñdi közimmennen,*
3359. *Äjiniyaz:*
3360. *Men özim “meni kör” dep maqtanbaymın,*
3361. *Jağalasqan jamannan jasqanbaymın.*
3362. *Sır sekildi muñdı qız sırın aytıp,*
3363. *Söylese, aoan äri saqtamaymın.*
3364. *Meñeş:*
3365. *Quvanbassıñ men jılap qalğanımmen,*
3366. *Jettim dep jıgılıp öter jalğanımmen.*
3367. *Tolisıp kele jatır küşim – dağı,*
3368. *Meni äzir jığa almassıñ şalğanımmen.*

- Arkadaşsan can vermeden kalacağı yok.
- Kartalımın tutan avın verirdim,
- Yalvarmasan ağzına salacağım yok.
- Meneş:
- Canın varda kimseye yalvarmayacağım,
- Canı yok güzellere salınmayacağım.
- Benim de dükkânım var düzeltecek,
- Kartalından pânt* yersem, dertlenmem.
- Ajiniyaz:
- Bakalım dükkânındı nasılmış,
- Görmeyince gövdeye şüphe girer.
- Dükkânının ustası dürüst olsa,
- Hünerin öğrenmeye olur mu?
- İyi mi gördüğünü, görmedim,
- Konuşup kulak misafiri olmadım.
- Baldız, nasıl da böyle diyorsun,
- Kişiden akıl sormadım.
- Meneş:
- Sözlerim her tarafa gider yayılıp,
- Hani bir konuşalım göz göze bakıp.
- Görüyüm yüzünü kendi gözümle,
- Ajiniyaz:
- Ben “bana bak” diye övünmeyeceğim,
- Karışan kötüden korkmayacağım.
- Sır gibi kederli kız sırın söyleyip,
- Konuşursa ondan sır saklamayacağım.
- Meneş:
- Sevinmezsın benim ağladığıma,
- Yetiştim diye düşüp kaldığıma.
- Güçleniyorum ben de,
- Beni şimdilik düşüremezsın çelsen de.

3369. *Äjiniyaz:*
 3370. *Maqsatım, şakuv emesi, jıǵuv emes,*
 3371. *Suvǵa jiberip, men aman şıǵuv emes.*
 3372. *Jigitter, qızdar jetse maqsatına,*
 3373. *Kim oǵan bere aladı kemis keñes.*
 3374. *Meñeş:*
 3375. *Quda bala, keñesiñ jaqsı keñes,*
 3376. *Biraqta düniyeqorlıq jaqsı da emes.*
 3377. *Kötergen qusıñ jaman bolǵanımen,*
 3378. *Aytqan söziñ esimnen şıǵar emes.*
 3379. *Äjiniyaz:*
 3380. *Qusıma kele berdiñ taǵı aynalıp,*
 3381. *Ol da tur uşayın dep oñtaylanıp.*
 3382. *Qusımınñ qay jerinen min tabasıñ,*
 3383. *Kötergen jigit te tur sıraylanıp.*
 3384. *Budan keyin Äjiniyaz Meñeş toyda kezdesip aytısadı.*
 3385. *Äjiniyaz:*
 3386. *Jigitter, sälem berdik jambastaǵan,*
 3387. *Är jerde öleñ aytıp alastaǵan.*
 3388. *Qazaqtıñ öleñ aytqış qızı qayda,*
 3389. *Biz kelmey jalǵız özi toy bastaǵan.*
 3390. *Jigitter:*
 3391. *Jigitin küzet qoyıp qarısı javǵa,*
 3392. *Aq suñqarın qondırǵan Alatavǵa.*
 3393. *Meñeşpen bul aytısıp mavqın bassın,*
 3394. *Qonaqtı alıp barıñdar aq otavqa.*
 3395. *Äjiniyaz:*
 3396. *Ayaq – qolım baylavlı aruvanada,*
 3397. *Qojban aǵa äkeldi toyhanaǵa.*
 3398. *Qonaq keldi qaydasıñ öleñşi qız,*

- Ajiniyaz:*
 İsteǵım çelmek deǵıl, düşürmek deǵıl,
 Suya gidip, ben saǵ salim çıkmak deǵıl.
 Delikanlılar kızlar erse muradına,
 Kim ona vere bilir yersiz tavsiye.
 Meneş:
 Qudabala, tavsiyen iyi tavsiye,
 Fakat dünya canlı olmak iyi deǵıl.
 Taşıyan kuşun kötü olsa da,
 Söylediklerin aklımdan çıkmıyor.
 Ajiniyaz:
 Kuşuma tekrar geldin dönüp,
 O da duruyor uçmaya hazırlanıp.
 Kuşumun neresinden kusur buluyorsun,
 Taşıyan yiǵitle dur yakışıklı.
 Bundan sonra Äjiniyaz Meñeş düğünde
 karşılaşmış, atışmış.
 Ajiniyaz:
 Delikanlılar selam verdik yan yatan,
 Her yerde şarkı söyleyip gezen.
 Kazak'ın şarkı söyleyen kızı nerde,
 Biz gelmeden yalnız düğünü başlayan.
 Delikanlılar:
 Yiğidin bekçi edip karşı düşmana,
 Aksungurun konduran Aladaǵ'a.
 Meneş'le bu atışıp bir sevinsin,
 Misafiri götürün beyaz çadıra.
 Ajiniyaz:
 El, ayaǵım baǵlı devede,
 Kojban ağabey getirdi düğününe.
 Misafir geldi nerdesin şarkıcı kız,

3399. *Aşuvlanıp qaytpasın Qojban ağa.*
 3400. *Meñeş:*
 3401. *Qonaqtı kütiip jürgen qızdar qayda*
 3402. *Moldekeñ kelipti ğoy, atın bayla.*
 3403. *Toyhanağa qonaqtı alıp kelip,*
 3404. *Aş bolsa et, şöldese suvar şayğa.*
 3405. *Äjiniyaz:*
 3406. *İşpeymın şayıñdı da, mayıñdı da,*
 3407. *Añsamaymınaruv dep ayıñdı da.*
 3408. *Şaqırtqan qızdıñ özi kelip jildam,*
 3409. *Bersin ol toyhanada şayımdı da.*
 3410. *Meñeş:*
 3411. *Biz de jürmiz aman – sav osı toyda,*
 3412. *Körsetip qolğabıstı osındayda.*
 3413. *Könilin aşıp kelsin, dep şaqırğan men,*
 3414. *Umutpaymın, orniñ bar, osı toyğa.*
 3415. *Äjiniyaz:*
 3416. *Qattı tañıp tastağan keregege,*
 3417. *Mırza Qojban äkeldi merekege.*
 3418. *Sebebin Qojbanıñnan öziñ sura,*
 3419. *Elde joq ersi isti etken nege?*
 3420. *Meñeş:*
 3421. *Qojbandı jaqsı adam dep maqtamaymın*
 3422. *Seniñ de azdap künäñ bolğan şıǵar,*
 3423. *Adal dep Qozbandı da aqtamaymın.*
 3424. *Äjiniyaz:*
 3425. *Bergendey qolım baylap munşa qorlıq,*
 3426. *Üyiñe kiripi etpedim oniñ urlıq.*
 3427. *Şaqırğan toyğa nege barmaysıñ? dep*
 3428. *Keregege baylavı öte zorlıq.*
 3429. *Meñeş:*
 3430. *Şaqırğanda barmağan seniki ayıp,*

- Öfkeli dönmesin Kojban ağabey.
 Meneş:
 Misafiri ağırlayan kızlar nerde?
 Molla gelmiş, atını bağla.
 Düğün salonuna misafiri getirin,
 Aş olsa et, susamışsa say verin.
 Ajiniyaz:
 İçmeyeceğim sayını da, mayını da,
 Özlemiyorum güzel diye ayını da.
 Çağırın kızın kendisi gelsin çabuk,
 O versin düğünde sayımı da.
 Meneş:
 Biz de yürüyoruz sağ salım bu düğünde,
 Gösterip yardımımızı böyle yerde.
 Sevinsin, gelsin diye çağırın ben,
 Unutmuyorum yerin var bu düğünde
 Ajiniyaz:
 Çok sert bağlamış keregeye,
 Kojban efendi getirdi bayrama.
 Sebebin Kojban'ından kendin sor,
 Halkta yok bu işi yaptı niye?
 Meneş:
 Kojban'ı iyi kişi diye övmüyorum,
 Seninde az da olsa günahın olmuştur,
 Helal diye Kojban'ı suçsuz demiyorum,
 Ajiniyaz:
 Elimi bağlayıp verecek bu kadar azap,
 Yapmadım onun evine girip hırsızlık.
 “Çağırılan düğüne niye gitmedin?” diye
 Keregeye bağladığı aşırı zorluk.
 Meneş:
 Çağırırken gitmeyen seninki ayıp,

3431. *Toy bolsa qalmaq barar aqsaq – mayıp.*
 3432. *Qadirlep şaqırğanda keluv kerek,*
 3433. *Öleñ aytıp, atıñdı halıqqa jayıp.*
 3434. *Äjiniyaz:*
 3435. *Jireñsedey bolğansıp sözge şeber,*
 3436. *El aldında men seni jeñsem eger.*
 3437. *Namıs qıp ağalarıñ öltiredi,*
 3438. *Jeñilsem qozban tiridey etimdi jer.*
 3439. *Meñeş:*
 3440. *Men aytamın öleñdi kemeñgerdey,*
 3441. *Öleñdi ayta almaydı eşkim mendey.*
 3442. *Qara öleñ saqtap qoyıp azıq bolmas,*
 3443. *Öleñdi ayt degende qoya bergey.*
 3444. *Äjiniyaz:*
 3445. *Qudaşam öleñşimin mende sendey,*
 3446. *Men de aytamın öleñdi Jireñsedey.*
 3447. *Aytısıp toyda talay qızdarmenen,*
 3448. *Elime qaytqanıñ joq qızdı jeñbey.*
 3449. *Meñeş:*
 3450. *Öleñdi mende aytamın eleñdetip,*
 3451. *Jeздеке, aqın bolsañ nege aytpadıñ*
 3452. *Adamnıñ et jüregin eljiretip.*
 3453. *Äjiniyaz:*
 3454. *Oylanbaynın men bosqa öleñşidey,*
 3455. *Men aytamın öleñdi eş müdürmey.*
 3456. *Aytayın dep öleñdi avzımdı aşsam,*
 3457. *Bulaqtay ağar öleñ kezek bermey.*
 3458. *Meñeş:*
 3459. *Sözderiñ soqtığıssa qısqa señdey,*
 3460. *Toy bolsa, menimen de kelseñ*
teñdey
 3461. *Meñeş qızdı jeñuvge bolsañ qumar,*
 3462. *Men de quda, qoymaymın seni*
jeñbey.

Düğün olursa kalmadan gider herkes,
 Hürmet edip çağırırken gitmek lazım,
 Şarkı söyleyip, ismini halka tanıtıp.
 Ajiniyaz:
 Jireñse gibi olmuş söze hatip,
 Halk önünde ben seni yenersen eğer.
 Namusuna dokunup ağabeylerin öldürür
 Yenilirim Kojban diri, diri etimi yer.
 Meneş:
 Ben söylerim şarkıyı bilgin gibi,
 Kimse şarkıyı söyleyemez benim gibi.
 Şarkıyı saklasan da yemek olmaz,
 Şarkı söyle dese söyle hemen.
 Ajiniyaz:
 Baldızım şarkıcıyım ben de senin gibi,
 Bende söylerim şarkıyı Jireñse gibi.
 Atıñıp düğünde kaç kere kızlarla,
 Ülkeme dönmedim kızı yenmeden.
 Meneş:
 Şarkıyı ben de söylerim hayran edip,
 Yenişte ozan olsan niye söylemedin?
 İnsanın kalbin duygulandırarak.
 Ajiniyaz:
 Düşünmüyorum ben boşuna şarkıcı gibi
 Men söylerim şarkıyı hiç durmadan.
 Söyleyin diye şarkıyı ağzımı açsam,
 Pınar gibi akar şarkı sıra vermeden.
 Meneş:
 Kelimelerin çarpışırda buz parçası gibi,
 Düğün olursa, benimle denk gelersen.
 Meneş kızı yenmeye merakıysan,
 Ben de dünür, bırakmam seni yenmeden

3463. *Jaqsı öleñ aytp berseñ sırlastarğa,*
 3464. *Qadiriñdi umıtpas qurdastar da.*
 3465. *Qarmanıp qal barıñdı osındayda,*
 3466. *Bügün toyda aytqanday söziñ bar ma?*
 3467. *Äjiniyaz:*
 3468. *Qıstay bermey qoyıp tur, söziñdi qız,*
 3469. *Köruvge kelip edim öziñdi, qız.*
 3470. *Şımlıdıqtan şıqpaysıñ, layıq pa?*
 3471. *Körsetşi, qudaña bir jüziñdi qız.*
 3472. *Meñeş:*
 3473. *Qırıqqa kelgen bolsañ jılıñ qoy da,*
 3474. *Qızıǵı jigit, qızǵa öleñ toy da.*
 3475. *Men sağan janımmenen tiyer edim,*
 3476. *Äke – şeşem birevge berip qoydı.*
 3477. *Äjiniyaz:*
 3478. *Äkeñ bermey ne qılsın mal bolmasa,*
 3479. *İşuvge ayran jevine nan bolmasa.*
 3480. *Hava anadan qalğan jol neter deysiñ,*
 3481. *Küyeviñ alpıs jasar şal bolmasa.*
 3482. *Meñeş:*
 3483. *Sur qara suv işedi, jem bermeymin,*
 3484. *Şalda bolsa ol Begeş özime jas,*
 3485. *Begeşti bozbaladan kem körmeymin*
 3486. *Äjiniyaz:*
 3487. *Qız Meñeş, Begeştey şal bayıñ-daǵı*
 3488. *Asılğan **käteptegi*** harıñ – daǵı.*
 3489. *Aq otavǵa layıq qız ekensiñ,*
 3490. *Şal bayıñ tek öziñniñ sorıñ – daǵı.*
 3491. *Meñeş:*
 3492. *Ustamasa bul toyda erinşegiñ,*
 3493. *Taqtır – av, köringenge min taqqanday,*

Güzel şarkı söylesen sırdaşlara,
 Değerimi unutmaz arkadaşlar da.
 Göster bütün hünerini böyle yerde,
 Bugün düğünde söyler sözün var mı?

Ajiniyaz:

Kısaltmadan söyle sözünü kız,
 Görmeye gelmişti kendini kız.
 Perdeden çıkmıyorsun, yakışır mı?
 Gösterir misin dünürüne yüzünü kız.

Meneş:

Kırk yaşa gelsen yılın koyun da,
 Güzeli yiğide, kıza şarkı düğünde.
 Ben sana canımla evlenirdim,
 Anne, babam birine verdi.

Ajiniyaz:

Baban vermeden ne yapsın hayvan
 olmadıktan sonra,
 İçmeye ayran, yemeye ekmek olmazsa.
 Havva Anadan kalan yol ne olacak,
 Kocan almış yaştaki ihtiyar olmazsa.

Meneş:

Sur kara su içer, yem vermeyeceğim,
 İhtiyarda olsa o Begeş kendime genç,
 Begeş'i delikanlıdan eksik görmüyorum

Ajiniyaz:

Kız Meneş, Begeş gibi ihtiyar kocan,
 Asılan **käteptegi*** deve idi.

Ak çadıra layık kızmışsın,

İhtiyar kocan sadece senin kederindir.

Meneş:

Tutmazsa bu düğünde tembelliğin,
 Efendim karşılaşmanın kusurunu bulup.

3494. *Qamarday aruv – aq pa kelinşegiñ?* Kamar gibi güzel mi kendi eşin?
3495. *Äjiniyaz:* Ajiniyaz:
3496. *Jıyılıp tamam tama, tabınıñ joq,* Toplanıp bütün tama, tabın'ın yok,
3497. *Mastay sardar qazaqtıñ hanı da joq* Kazak'ın lider hanı da yok.
3498. *Üyimde qatınım bar ayday suluv,* Evimde eşim var ay gibi güzel,
3499. *Qazaqtıñ on qızı bir sanında joq.* Kazak'ın on kızı bir sanında yok.
3500. *Meñeş:* Meneş:
3501. *Qazaqqa sen jeriñnen nege keldiñ?* Kazak'a sen yerinde niye geldin?
3502. *Joğarıdan, tömennen ne gäp bildiñ?* Yukarıdan, aşağıdan ne söz bildin?
3503. *Jibermesin obalı jeñeşemniñ,* Yengemin vebalı boşaltmasın,
3504. *Onı tastap qazaqqa ne dep keldiñ?* Onu bırakıp Kazak'a niye geldin?
3505. *Äjiniyaz:* Ajiniyaz:
3506. *Qaraqalpaqtan qazaqqa mal dep keldim* Karakalpak'tan Kazak'a hayvan diye geldim,
3507. *Joğarıdan, tömennen äpe gäp bildim.* Yukarıdan, aşağıdan her söz bildim.
3508. *Öziñdey ulı aqın murza qızdan* Senin gibi ulu ozan cömert kıزدan,
3509. *Eltiri, senseñ teri surap keldim.* Kuzu derisi, inansan deri sormaya geldi
3510. *Meñeş:* Meneş:
3511. *Avılımniñ qonğan jeri sıbay toğay,* Köyümün yerleştiği yeri kalın orman,
3512. *Qazaqqa sen kelgeli boldı neşe ay?* Kazak'a sen geldiğine oldu kaç ay?
3513. *Alarsıñ eltrini aqşa berseñ,* Alırsın kuzu derisin para versen,
3514. *Elterisin mut bermes eşkim oñay.* Kuzu derisin parasız vermez kimse kolay.
3515. *Äjiniyaz:* Ajiniyaz:
3516. *Avılımniñ qonğan jeri bolsa toğay,* Köyünün yerleştiği yeri orman olsa,
3517. *Bul jaqqa men kelgeli boldı üş ay.* Bu tarafa benim geldiğime üç ay oldu.
3518. *Mut* bermeseñ teriñdi men almaymın,* Parasız vermesen derini ben almam,
3519. *Putqa satıp almasa inguvş, noğay.* Puta satın almasa İnguş, Nogay.
3520. *Men alayın elteriñdizdi tileseñ mut,* Ben alıyım kuzu derisin para istersen,
3521. *Bermeseñ osı jerde – aq qalar umıt.* Vermezsen bu yerde biter ümit.
3522. *Tilegende bermegen eltiriñdi,* Sorduğumda vermeyen kuzu derisin,

3523. *Berersin, inguş, noğay, kelse yakut.*
3524. *Meñeş:*
3525. *Moldeke, eliñe qayt jinasañ mal,*
3526. *Qaytpasañ jeñeşeme bolar obal.*
3527. *Basqağa bar eltirim, sağan dım joq,*
3528. *İşine pışaq ur da, jarıla qal.*
3529. *Menimen aytısıp tireviñ kim?*
3530. *Köp işinde sürinseñ süyeviñ kim?*
3531. *Qalmaqsıñ ba, sartsıñ ba,*
savansıñ ba,
3532. *Äkeñniñ qoyğan atı, süyegiñ kim?*
3533. *Äjiniyaz*
3534. *Sürinsem köp işinde halıq süyevim,*
3535. *Tınıştıq sürinbegey aq tilegim.*
3536. *Äkemniñ qoyğan atı – Äjiniyaz,*
3537. *Surasañ qaraqalpaq tüp süyegim.*
3538. *Men tilermin, äli de sen bermessiñ,*
3539. *Bizderdey müsäpirdi közge*
ilmessiñ.
3540. *Men de bir asa jurttıñ adamı edim,*
3541. *Qız Meñeş, qadirimdi sen bilmessiñ.*
3542. *Meñeş:*
3543. *Kel dediñ de, men sağan*
kelmediñ be?
3544. *Men seniñ qadiriñdi bilmedim be?*
3545. *Taqstır – av, aytşı menen ne tilediñ,*
3546. *Tilediñde be, men sağan*
bermedim be?
3547. *Äjiniyaz:*
3548. *Öleñge sen de jetik, men de jetik,*
3549. *Jetik bolsañ aytaysı mendey etip.*
3550. *Öziñe keler sözdi bilmeysiñ be,*
3551. *Men sadaqa bolayın senen netip?..*

- Verirsin İnguş, Nogay gelirse yakut.
- Meneş:
- Molla ülkene dön toplasan hayvan,
Dönmezsen yengeme olur günah.
- Başkasına var kuzu derisi, sana hiç yok,
İşine bıçak vur da, yarıl da kal.
- Benimle atışacak destekçin kim?
Kalabalıkta düşersen dayanağın kim?
Kalmak mısın, Özbek misin?
- Babanın verdiği ismi, soyun kim?
Ajiniyaz:
- Düşersen kalabalıkta halk destekçim,
Sessizlik düşmeyin benim dileğim.
- Babamın veren ismi – Ajiniyaz,
Sorsan Karakalpak soyum.
- Men isterin hala da sen vermezsin,
Bizim gibi zavallıyı dikkatte almazsın.
- Ben de bir ülkenin insanı idim,
Kız Meneş değerimi sen bilmezsin.
- Meneş:
- Gel dedin de, ben sana gelmedim mi?
- Ben senin değerini bilmedim mi?
Efendim, söyle bende ne istedin,
İstedin de ben sana vermedim mi?
- Ajiniyaz:
- Şarkıya sen de erbap, ben de erbap,
İyi bilsen söyle sen de benim gibi.
- Kendine dokunur sözü biliyor musun?
Ben sadaka oluyum senden niye?

3552. *Meñeş:*
 3553. *Ne tätti bul düniyede tätti eken tuz,*
 3554. *Ne suvıq, ölüm suvıq jürekte muz.*
 3555. *Moldeke, senen men bir söz*
surayın,
 3556. *Bar me eken eliñizde şıraylı qız?*
 3557. *Äjiniyaz:*
 3558. *Qız Meñeş, qız işinde sen köz*
oynaq,
 3559. *Kelipes suvluv qızğa kinä qoymaq.*
 3560. *Körmege suvluv qızdar*
qaraqalpaqta,
 3561. *Baldızım, sağan qayda onday*
bolmaq
 3562. *Meñeş:*
 3563. *Qızdarıñ üstine ne kiyedi,*
 3564. *Merekede, köşkende ne minedi?*
 3565. *Qaraqalpaq el dediñ şejireli,*
 3566. *Burıñıdan, soñğıdan ne biledi?*
 3567. *Äjiniyaz:*
 3568. *At qosıp aytta, toyda miner arba,*
 3569. *Oturar qatarlasıp on – on besı.*
 3570. *Ketpeydi qastarınan aynalşıqtap,*
 3571. *Körgeñ sayın qumartar körgeñ kisi.*
 3572. *Köylegi **daramıdan*** kimeşegi,*
 3573. *Qasında jürer bastap jeñeşesi.*
 3574. *Oramal jiberedi gerekede,*
 3575. *Bir köruvge jigittiñ birneşesi.*
 3576. *Aldında ay miyız bar altındağan,*
 3577. *Qulağında gayhar sırğa jaltıladağan.*
 3578. *Bara alamaydı janına susı basıp,*
 3579. *Qanday jigit bolsa da qaltıladağan.*
 3580. *Feruvza altın bilezik bileğinde,*
 3581. *Küni – tüni jigitter tileğinde.*

- Meneş:
 Ne tatlı bu dünyada tatlıymış tuz,
 Ne soğuk, ölüm soğuk kalpte buz.
 Molla, senden ben bir söz soruyum,
 Var mı ülkenizde güzel kız?
 Ajiniyaz:
 Kız Meneş, kız işinde sen büyücü,
 Yakışmaz güzel kıza günahlı demek.
 Görseydin güzel kızlar Karakalpak'ta,
 Baldızım, nerde sana öyle olmak...
 Meneş:
 Kızların üzerine ne giyiyor,
 Bayramda, göç ederken ne biniyor?
 Karakalpak şecereli ülke dedin,
 Öncekiden, sonrakinden ne biliyor?
 Ajiniyaz:
 At koşup bayramda, düğünde biner arba
 Oturur yan yana on, on beşi.
 Gitmiyor yanlarından dolaşıp,
 Gördükçe heveslenip gören kişi.
 Elbisesi **daramadan*** başörtüsü,
 Yanında yürür başlayıp yengesi.
 Mendil gönderir bayramda,
 Bir görmeye yiğitlerin birkaçı.
 Önünde ay boynuz var altından,
 Kulağında cevher küpe parlayan.
 Gidemez yanına çekinmeden,
 Nasıl bir sert yiğit olsa da.
 Firuze altın bileklik bileğinde,
 Gündüz gece yiğitler dileğinde.

3582. *Sıbr etip şıdap tur degen sözi,*
3583. *Jalındar jigitterdiñ jüreginde.*
3584. *Feruvza yaqut jüzük barmağında,*
3585. *Jeñgeleri jüredi jan – jağında,*
3586. *Jeñgesine jalınıp key jigitter,*
3587. *Aynalşıqtap jüredi jan – jağında.*
3588. *Meñeş:*
3589. *Eki jaqsı qosılsa jarday bolar,*
3590. *Birevine birevi balday bolar.*
3591. *Aytuvıñnan qızdarıñ ädemi eken,*
3592. *Jigiti sizdiñ eldiñ qanday bolar?*
3593. *Äjiniyaz:*
3594. *Jigiti bizdiñ eldiñ bolar qoş – aq,*
3595. *Belinde altın kemer, almas pışaq.*
3596. *Astında arğımaq at arqırağan,*
3597. *Üstinde aq bastı er, bası şaşaq.*
3598. *Basında altın jügen, qos quyısқан,*
3599. *Jelpuviştiñ şaşaqı quşaq –quşaq.*
3600. *Marjanday kekiline taqqan monşaq.*
3601. *Qaraqalpaq ta qazaqtay ulı halıq,*
3602. *Körmey, bilmey sırtınan etpe sıraq.*
3603. *Meñeş:*
3604. *Qonaqqa aq kiyiz sal, kel ğanibet,*
3605. *Qonaqqa attanğansa qızmet et.*
3606. *Qıyın –qıstav bolmasa jumısıñız,*
3607. *Moldeke, bizdiñ üyge tüstenip ket.*
3608. *Äjiniyaz:*
3609. *Qız, Meñeş, tüstenbeymin, qondırmasañ,*
- Sabır et, dayan diyen sözü,
Yanar yiğitlerin yüreginde.
Firuze kehribar yüzük parmağında,
Yengeleri yürür etrafında,
Yengesine yalvarıp bazı yiğitler,
Dolaşıp yürür etrafında.
Meneş:
İki iyi kavuşsa yar gibi olur,
Birine biri bal gibi olur.
Söylediğine göre kızların güzelmiş,
Yiğitleri sizin ülkenin nasıl olur?
Ajiniyaz:
Yiğidi bizim ülkenin iyi,
Belinde altın kemer, elmas kılıç.
Astında küheylan at coşan,
Üstünde akbaşlı eyer, başı şaşak.
- Başında altın dizgin, çift kuskun,
Yelpazenin şaşaqı kucak, kucak.
Merjan gibi perçemine takmış boncuk,
Karakalpak ta, Kazak ta ulu halk,
Görmeden, bilmeden sırtından alay etme.
Meneş:
Misafire ak keçe sal, gel hasenat,
Misafire gidene kadar hizmet et.
Çok acil olmazsa işiniz,
Molla, bizim evde öyle yemeğini ye.
- Ajiniyaz:
Kız, Meneş öyle yemeği yemeyeceğim,
gece kaldırmasan,

3610. *Qonatin körpe javıp toñdırmasañ.*
 3611. *Körpe jabadı dep te quvanbeymin,*
 3612. *Qonağña bir qozı soydırmasañ.*
 3613. *Meñeş:*
 3614. *Mal tapsañ kire sal da, Buqarğa bar,*
 3615. *Mıñq etpes köp jük artsañ bir qızıl nar.*
 3616. *Moldeke, qozı jeseñ soyayın men,*
 3617. *Pışaqtı kötermeytin bir qozım bar.*
 3618. *Äjiniyaz:*
 3619. *Keldim men köreyin dep sol qozıñdı,*
 3620. *Ümit üzdüm esitip men söziñdi.*
 3621. *At terletip alıstan surap keldim,*
 3622. *Meni deseñ, soy Meñeş, sol qozıñdı.*
 3623. *Meñeş:*
 3624. *Semiz et jeseñ bolar köñiliñ toq,*
 3625. *Soyatuğın sağan eş sav qozım joq.*
 3626. *Bir qırqar kenje tuvğan bir qozım bar,*
 3627. *Süyegi qatıp, semirip er jetken joq.*
 3628. *Äjiniyaz:*
 3629. *Semirdi de, er jetti seniñ qozıñ,*
 3630. *Semirgenin körmeydi seniñ köziñ.*
 3631. *Tösine sol qozıñıñ qol toyğanday,*
 3632. *Soymağan soñ kenjedey qozıñ seniñ.*
 3633. *Jaylaydı Jayıq boyun jağalbaylı*,*
 3634. *Qız Meñeş söziñ aşçı, tiliñ maylı.*
 3635. *Qurmettep savlığıñdı soysañ mağan,*
 3636. *Savabı bar, keldi ğoy bir ıñğayı.*
 3637. *Küz bolıp mizam* tüsse qaytar kiyik,*
 3638. *Mergender kiyik avlar şoqay kiyip.*
 3639. *Qozı soyıp moldanıñ batasın al,*

- Geceletip yorgan örtüp üşütmezsen.
 Yorgan örtecek diye de sevinmiyorum,
 Misafirine bir kuzu kestirmesen.
 Meneş:
 Hayvan bulsan gir de, Buhara git,
 Belli etmez çok yük yüklersen de deve.
 Molla, kuzu yesen keseyim ben,
 Bıçağı kaldıramayan bir kuzum var.
 Ajiniyaz:
 Geldim ben görmeye o kuzunu,
 Ümit üzdüm duyup ben sözünü.
 At terletip uzaktan soruşturarak geldim,
 Bana desen, kes Meneş o kuzunu.
 Meneş:
 Yağlı et yesen gönlün rahat olur,
 Kesecek sana hiç iyi kuzum yok.
 Bir kesecek küçük bir kuzum var
 Kemiği sertleşip, semirip büyümedi.
 Ajiniyaz:
 Semirdi de, büyüdü senin kuzun,
 Semirdiğini görmüyor senin göziün.
 Göçüşüne o kuzunun asker doyar,
 Kesmedikten sonra küçük senin kuzun.
 Yerleşir Yayık boyun jağalbaylı*,
 Kız Meneş sözün acı, dilin yağlı.
 Hürmet edip koyununu kessen bana,
 Sevabı var, geldi bir uygun.
 Sonbahar mizam* gelse gider giyik,
 Nişancılar ceylan avlar şoqay* giyerek.
 Kuzu kesip mollanın duasın al,

3640. *Bolmasa birev alar urlap soyıp.*
 3641. *Meñeş:*
 3642. *Moldeke, suğın ötti qozıma meniñ,*
 3643. *Bul qozıma nazarıñ siñdi seniñ.*
 3644. *Qozıma soyıp, seni men qondırmısam,*
 3645. *Nazarıñdı qaytarıp bolmas seniñ.*
 3646. *Äjiniyaz:*
 3647. *Äjiniyaz da kem emes Şerniyazdan,*
 3648. *Qol üzdik alıp ketsem sendey qızdan.*
 3649. *Altınnan aydarı bar ul tuvarıñ,*
 3650. *Qoy soyıp, alğıs alsañ Äzniyazdan.*
 3651. *Meñeş:*
 3652. *Men soysam qozımdı ırzalıq ber,*
 3653. *Köp bolğanda moldeke, bir sanın ber.*
 3654. *Tiltgiñ qabil boldı, taqsır seniñ,*
 3655. *Qol jayayın, moldeke, batañdı ber.*
 3656. *Äjiniyaz:*
 3657. *Meñeşjan, baqan malıñ semiz bolsın,*
 3658. *Baqıttı bol, tolğatsañ, egiz bolsın.*
 3659. *Qoyday qozdap, egizdep koyandarday,*
 3660. *Tört julda ulıñ – qızıñ sgiz bolsın...*
 3661. *Balalarıñnıñ bəri de batır bolsın,*
 3662. *Jamılğanı jav kirmes şatıp bolsın.*
 3663. *Aybatı artsın ul jäne qızdarıñnıñ,*
 3664. *Bahadıür – biri miñğa tatrı bolsın!*

3665. **MAYLIQOJA MEN AYMAN**

3666. *Maylıqoja:*
 3667. *Aqbulaq bizdiñ avıl Badamdarda,*
 3668. *Söz aytpa aqpa qulaq nadandarğa.*

Olmazsa biri çalar, keser.

Meñeş:

Molla aç gözlü baktın kuzuma benim,
 Bu nazarın değdi kuzuma senin.
 Kuzumu kesip, seni ben geceletmesem,
 Nazarını kurtulamam senin.

Ajiniyaz:

Ajiniyaz da eksik değıl Şerniyaz'dan,
Qolüzdik* alıp gitsem sen gibi kıızdan.
 Altından pençemi var oğullu olursun,
 Koyun kesip, dua alsan Ajiniyaz'dan

Meñeş:

Ben kessem kuzumu razı ol,
 Çok olsa molla, bir sanın ver.

Dileğın kabul olsun, efendim senin,
 Elimi açıyorum molla duanı ver.

Ajiniyaz:

Meñeş, besleyen hayvanın semiz olsun,
 Mutlu ol, doğum yapsan ikiz olsun.
 Koy gibi kuzulayıp, ikizden tavşan gibi,

Dört senede oğul, kıızın sekiz olsun...

Çocuklarının hepsi de kahraman olsun,
 Örttüğü düşman girmez çadır olsun.

Heybeti artsın oğul ve kıızlarının,
 Kahraman biri bina denk gelsin!

MAYLIKOJA VE AYMAN

Maylıkoja:

Akbulak bizim köy Badamdar'da,
 Söz söyleme anlamayan kâfirlere.

3669. *Kelemin Türkistanniñ şähäriñen,*
3670. *Bizdermen aytısqanday adam bar ma?*
3671. *Ayman*
3672. *Arıq at semirmeydi jabu jappay,*
3673. *Semiz at arımaydı kökpar şappay.*
3674. *Üyimde söyleskendey adamıñ joq,*
3675. *Keldiñ be söylesuvge adam tappay?*
3676. *Maylıqoja:*
3677. *Aq javlıq kim qaraydı oramalğa,*
3678. *Jigit te äves oramal orağanğa.*
3679. *Qudaşa, nege şonşa şamdandıñız,*
3680. *Äşeyin adam jayın surağanğa?*
3681. *Ayman:*
3682. *İyir – iyir şığadı aytqan söziñ,*
3683. *Urma peri sekildi eki köziñ.*
3684. *Jılığanday söziñ joq, jumuñdağan,*
3685. *Jigitpisiñ, şalmısıñ – kimsiñ öziñ?*
3686. *Maylıqoja:*
3687. *Qudaşa, kimge uqsaydı meniñ*
tüsüm,
3688. *Tanımaytın ekensiñ bolmasa isiiñ.*
3689. *Şamdanbay jay – küyiñdi aytşı mağan,*
3690. *Jigit pe ediñ, şal ma edi süygen kisiñ?*
3691. *Ayman:*
3692. *Bäriñ mağan tañdana äkep pe*
ediñ,
3693. *Köñilimniñ süygenin tap dep pe edim?*
3694. *Qızdardı süygenimen bolsın degen,*
3695. *Begiñnen jarlıq hattı ap kep pe*
ediñ?
3696. *Maylıqoja:*
3697. *Jarlıq hat bergen emes meniñ*
begim,

Geliyorum Türkistan'ın şehriden,
Bizlerle atışacak insan var mı?
Ayman:
Zayıf at semirmez **jabu*** örtmeden,
Semiz at zayıflamaz **kökpar*a** katılmadan.
Evinde konuşmaya insanın yok,
Keldin mi konuşacak insan bulamadan?
Maylıkoja:
Beyaz örtü kim bakacak başörtüye,
Yiğitte meraklı başörtü örtene.
Baldız, niye bu kadar kırıldınız,
Öylesine insan halin sorduğuma?
Ayman:
Eğir, eğir çıkıyor söyleyen sözün,
Peri gibi iki gözün.
İyi bir sözün yok, ışık saçan,
Yiğit misin, ihtiyar mısın kimsin sen?
Maylıkoja:
Baldız kime benzer benim yüzüm,
Tanımıyormuşsun olmasa işin.
Kırılmadan iyi halini söyler misin bana,
Yiğit miydi, ihtiyar mıydı sevdiğin kişi?
Ayman:
Hepsin bana heveslenip getirmiş
miydin?
Gönlümün sevdiğin bul demiş miydim?
Kızları sevdiği ile birlikte olsun diyen,
Beyinden kararname mektubu getirmiş
miydin?
Maylıkoja:
Kararname mektubu vermedi benim
beyim

3698. *Äşeyin aytıp turmun sözdiñ tegin.*
3699. *Bul jerde uyalğanday qay adam bar*
3700. *Köñiliñniñ süygenin ayt, süydüm degin.*
3701. *Ayman:*
3702. *Salmaşı kökirekke janğan ottı,*
3703. *Janıma osı söziñ äbden ötti.*
3704. *Jarlıq hatıñ bolmasa alıp kelgen,*
3705. *Köbeytip ne qılasıñ işki dertti?*
3706. *Maylıqoja:*
3707. *Ayman suluv, söylegen söziñ payım,*
3708. *Jigitke men sekildi öziñ qayım.*
3709. *Kesel bolsañ baqqanday tamırşı edim,*
3710. *Keseliñ qalaysa aytşı jayın?*
3711. *Ayman:*
3712. *Ey, jigit aluvav – aluvan söyleysiñ gäp,*
3713. *Tamır ustap, täyip bop kördiñ be näp?*
3714. *Äytevir, keselimdi bil dep ayttı,*
3715. *Keseldi täyip bolsañ suramay tap.*
3716. *Maylıqoja:*
3717. *Ayman qız, qayım öleñ jaqsı aytadı,*
3718. *Ğayıp isti suramay baqsı aytadı.*
3719. *Keseldiñ türin aytpay qaydan bilsin,*
3720. *Bolmasa maylı aqınnıñ aq saytanı?*
3721. *Ayman:*
3722. *Birevdi onday, birevdi munday*
qıldı,
3723. *Ne qılsa da erki bar quday qıldı.*
3724. *Kimge berse ketedi şarası joq,*
3725. *Qudayım qız bayğustı muñlı – ay*
qıldı.
3726. *Maylıqoja:*
3727. *Öleñimdi aytamın tüydegimen.*
3728. *Äkeñ bay, jaman jarğa bergen*
bolsa,

Öylesine söyledim sözün gelişin.
Bu yerde utanacak kimin var,
Gönlünün sevdiğin söyle, sevdim de.
Ayman:
Kalbime acı verme, yakma ateşi,
Bu sözlerin canımı acıttı.
Kararname mektubun olmazsa getiren,
Çoğaltıp ne yapacaksın içki derdi.
Maylıkoja:
Ayman güzel, konuşan sözün anlamlı,
Yiğide benim gibi sen layık.
Hasta olsan bakacak damarcı idim,
Hastalığının adı ne söyler misin?
Ayman:
Hey, yiğit
Damar tutup, tabip olup, gördün mü?
Nasıl olsa da hastalığımı bil dedi,
Hastalığımı tabip olsan sormadan bul.
Maylıkoja:
Ayman kız, şarkıyı güzel söyler,
Gaip işi sormadan bahşi söyler.
Hastalığın türünü söylemeden nasıl bilsin,
Olmazsa Maylı ozanın ak şeytanı?
Ayman:
Birini öyle, birini böyle yaptı,
Ne yapsa da iradesi var Allah yaptı.
Kime verse ona gider çaresi yok,
Allah'ım kız zavallıyı kederli yaptı.
Maylıkoja:
Şarkımı söylerim tamamıyla,
Baban zengin, kötü kocaya vermişse,

3729. *Qasıp ketseñ bolmay ma süygeniñmen?*
3730. *Ayman:*
3731. *Arqa degen julqılı eldiñ jeri,*
3732. *Bötegele kök maysa jerdiñ jeri.*
3733. *Qur ösekke ekiniñ biri qoyar,*
3734. *Top jarıp ap qaşadı erdiñ eri.*
3735. *Maylıqoja:*
3736. *Kim qaşsa taba almaydı sayrağan jol?*
3737. *Äbes söz, Ayman suluv, aytqanıñ ol.*
3738. *Sen sekildi suluv qız qaşpaq bolsa,*
3739. *Tiün qatıp ap qaşpay ma kim bolsa sol?*
3740. *Ayman:*
3741. *Söylegen söziñ şırın, seker, Qojam,*
3742. *Añqavsığan montanı, meker Qojam.*
3743. *Beliñdi ap qaşuvğa baylamassıñ,*
3744. *Alıp qaşpa söziñ beker, Qojam.*
3745. *Maylıqoja:*
3746. *Kökiregim öleñniñ kendi – dağı,*
3747. *Aytsa keter üylesip jöndi – dağı.*
3748. *Aldasam köptiñ biri bolarmın da,*
3749. *Bir sınaşañ qaytedi meni – dağı?*
3750. *Ayman:*
3751. *Qojeke siz de aldama jel söziñmen,*
3752. *Uväde tursañız, kel teziñnen.*
3753. *Oı tüni uyqımdı men de bölem,*
3754. *Qojeke, sen de aynıma sol söziñnen*
3755. *Maylıqoja:*
3756. *Avılıñ şabırt, jerleriñ qolaylı emes,*
3757. *Jasırınıp barğanday toğay emes.*
3758. *Birev uyıqtap jatadı, irev ayav,*
3759. *Ayman qız, öziñ şıqqın, oñay emes.*
- Sevdiğinle kaçarsan olmaz mı?
- Ayman:
- Arka diyen at zenginlerinin yeri,
Kursaklı yeşillik yerdin yeri.
İkiden biri boşuna dedikodu yapar,
Birinci olup kaçırır yiğidin yiğidi.
- Maylıkoja:
- Kim kaçarsa bulamaz bu yolu?
Boş söz Ayman güzel, bu söylediklerin.
Senin gibi güzel kız kaçmak isterse,
Geceleyin kaçırır kimde olsa?
- Ayman:
- Konuşan sözün şeker, Kocam,
Saf görünen, ikiyüzlü, kurnaz Kocam.
Kaçırmaya karar vermezsin,
Bu sözlerinin hepsi boşuna, Kocam.
- Maylıkoja:
- Kalbim şarkının kaynağı,
Söylersen gider akla uygun.
Aldatırsam topluluğun biri olurum,
Bir sınaşan ne olur beni?
- Ayman:
- Kocele siz de aldatmayın boş sözünle,
Sözünüzde dursanız, çabuk gel.
Bu gece ben de uykumu bölerim,
Kocele, sen de dönme o sözünden.
- Maylıkoja:
- Köyün açık, yerlerin uygun değil,
Saklanıp gidecek orman değil.
Birisi uykuda, birisi uyanık,
Ayman kız, kendin çık, kolay değil

3760. *Ayman:*
3761. *Avılıñ şabırttı, jer qolaylı emes,*
3762. *Jasırınıp kelgendey toğay emes.*
3763. *Tüye bolıp tusımnın süykene öt,*
3764. *Qojeke, qasuv jayı oñay emes.*
3765. *Maylıqoja:*
3766. *Ayman qız, ärbir söziñ salıqalı – ay,*
3767. *Bul söziñ ärbir jaydı tanıtadı – ay.*
3768. *Jeti jil Mädelige ğaşıq bolğan,*
3769. *Qız bolsañ sertıñe jet Qalipaday.*
3770. *Ayman:*
3771. *Er bolsañ sertıñe jet Mädeliyey,*
3772. *Döñ mañday, qoşqar tumsıq
ädemidey.*
3773. *Men Qalipa bolayın, Mädeli bol,*
3774. *Erlikten köñiliñ bolsa dämelidey.*
3775. *Maylıqoja:*
3776. *Qojası orta jüzdiñ – aqınımın,*
3777. *Naqıliyat sözi bar aqlımınıñ.*
3778. *So sekildi ataqtı Mädeliñiñ,*
3779. *Alısı emes – jiyeni, jaqınımın.*
3780. *Ayman:*
3781. *Öneriñdi işiñe şaqtamasañ,*
3782. *Ötirik aytıp, bizdi aldap maqtanbasañ.*
3783. *Oıı bügin, Qojeke, jetip kelsi,*
3784. *Nağasıña şınımın tartqan bolsañ.*
3785. *Maylıqoja:*
3786. *Dombıranı sazdaymın alıp qolğa,*
3787. *Kümbirletip tartamın oñdı – solğa.*
3788. *Oıı bügin uyqımdı men böleyin,*
3789. *Ayman qız, öziñ şıqqın jarım jolğa.*
3790. *Ayman:*
3791. *Jigitke jiyırma bes kâmil bitse,*

- Ayman:*
- Köyün açık, yer uygun değıl,
Saklanıp gelecek orman değıl.
Deve olup yanımdan yanaşarak geç,
Koceke, kaçmak ta kolay değıl*
- Maylıqoja:*
- Ayman kız, her söziñ olgun (ciddi),
Bu söylediklerin her durumu bildirir.
Yedi sene Madeli'e aşk olan,
Kız olsan muradına er Kalipan gibi.*
- Ayman:*
- Yiğit olsan amacına ulaş Madeli gibi,
Küçük alın, kemerli burun yakışıklı gibi*
- Ben Kalipa oluyum, sen Madeli ol,
Cesurluktan olmaktan umutluysan.*
- Maylıqoja:*
- Kocası orta yüziñ ozanıyım,
Nasihât sözü var aqlımın.
Onun gibi meşhur Madeli'nin,
Uzak değıl yeğeni, akrabasıyım.*
- Ayman:*
- Hünerini içinde saklamazsan,
Yalan söyleyip, bizi aldatıp övünmesen.
Bu gün Koceke gerçekten gel,
Nağasına gerçekten benzemiş olsan.*
- Maylıqoja:*
- Dombıramı akort ettim elime alıp,
Gümbür, gümbür çalarım doğıru.
Bu gece uyku mu ben bölüyüm,
Ayman kız, kendin gel yarı yola.*
- Ayman:*
- Yiğidim yerme beşte gerçekten olsa,*

3792. *Aylıq jerden serttesip ap qaşar em,*
3793. *Jigittik sağan bitken mağan bitse.*

3794. **MAYLIQOJA MEN**
GÜLHANIM

3795. *Maylıqoja:*
3796. *Gülhanım, siz bolmasañ kelemiz be*
3797. *Köñildi jamandarğa bölemiz be?*
3798. *Sizden bir julı lebiz esitken soñ,*
3799. *Jadırap qan jıyıldı denemizge.*
3800. *Gülhanım:*
3801. *Qojeke, är söziñiz hayatpen teñ,*
3802. *Bolar ma munday dañğıl keyedemiz*
keñ
3803. *Qoşamet körsetuvdiñ jöni bizden,*
3804. *Aqın dep han köterdik töbemizge.*
3805. *Maylıqoja:*
3806. *Eki asıl jarasadı düir tasınday,*
3807. *Köpestiñ söziñ mayda jorğasınday.*
3808. *Qoş köñil şırın javap bala ekensiñ,*
3809. *Salamğı är söziñniñ qorğasınday.*
3810. *Gülhanım:*
3811. *Qudayım sözge qalay usta qılğan?*
3812. *Köz salıp köringenge, taqsır Qoja,*
3813. *Qalmañız bibiñizdiñ qısapağında.*
3814. *Körgeñ jan qay jeriñdi*
süymeytuğın,
3815. *Qoñır qaz davısıñızğa küymeytuğın.*
3816. *Qojeke, qaşatuğın bide jay joq,*
3817. *Bolsañız bibiñizdi bileytuğın.*
3818. *Maylıqoja:*
3819. *Avlımnan aq saqaldı adam keldi,*
3820. *Bul Qoja söylesuvge sağan keldi.*

- Uzak yerden antlaşıp kaçırırdım,
Yiğitlik sana değıl bende olsa.

MAYLI KOCA İLE GÜLHANIM

- Maylıkoca:
Gülhanım, siz olmazsanız gelir miydik?
Dikkatimizi kötülere ayırır mıydık?
Sizden bir güzel lafız duyduktan sonra,
Neşelenip kan toplandı vücudumuza.
Gülhanım:
Koceke, her sözün hayatla aynı,
Olur mu böyle uzun gövdemiz genç.

Hürmet göstermenin yolu bizden,
Ozan diye taç yaptık başımıza.
Maylıkoca:
Eki asil yakışır mercan taşı gibi,
Tüccarın sözü ufak rahvan atı gibi.
Hoş gönül, şirin cevap çocukmuşsun,
Ağırlığı her sözünün kurşun gibi.
Gülhanım:
Allah'ım söze nasıl hatip etmiş?
Görünene bakıp, efendi Koca,
Kalmayın eşinizin baskısında.
Gören insan .....
- Kulağa hoş sesinize gıpta olmayan.
Koceke kaçacak bizde yer yok,
Eşinizi hükmedecek olsanız.
Maylıkoca:
Köyümden aksakallı insan geldi,
Bol Koca konuşmaya sana geldi.

3821. *Könül kimdi qalasa soğan keter,*
3822. *Qayrattıǵa qayırlı zaman keldi.*
3823. *Gülhanım:*
3824. *Ne tabılmas qayrattı ulǵa, taqsır?*
3825. *Bıylǵı ayıp etpeñiz julpa, taqsır.*
3826. *Aspannan şuǵa javıp tursa – daǵı,*
3827. *Timeydi ultaraqtıq qulǵa taqsır...*
3828. *Maylıqoja:*
3829. *Qosulsa eki dariya teñiz bolǵan,*
3830. *Jan balqıp jaqsı sözden semiz*
bolǵan.
3831. *Atañız aǵaş üyli qazaq edi,*
3832. *Gülhanım, täjike söz neñdi alǵan?*
3833. *Gülhanım:*
3834. *Kelisti oyun söz ben külki aytalı,*
3835. *Er qolınan keledi erlik degen,*
3836. *Qudayǵe qız jaratqan biz qayteli?*
3837. *Maylıqoja:*
3838. *Oraymın belime alıp kemer bolsañ,*
3839. *Qolıma qondıramın keler bolsañ.*
3840. *Öziñnen qanday adm ayanadı,*
3841. *Bastayın jeter jerge erer bolsañ.*
3842. *Gülhanım:*
3843. *Ustadım birden taqsır, bileǵiñdi,*
3844. *Jaya ber jolumızǵa kilemiñdi.*
3845. *Bolmasa ösekşiniñ oyun sözi,*
3846. *Orta dep estuvşi edim jüregiñdi.*
3847. *Maylıqoja:*
3848. *Jüregim orta eken dep saspa menen*
3849. *Bolmaydı quǵan birdey qaşqanmenen*
3850. *Ortanı burınǵılar jaqsı bilgen,*
3851. *Qalıbınan är narseniñ*
asqanmenen.

Gönül kimi isterse ona gider,
Kuvvetliye uygun zaman geldi.
Gülhanım:
Ne bulunmaz kudretli oǵulla, efendim?
Bu seneye ayıp etmeniz, efendim.
Gökten hur yaǵıyorsa da,
Tabanlık kumaş da yetmez köleye...
Maylıkoca:
İki derya birleşirse deniz olmuş,
Can eriyip güzel sözden semiz olmuş.

Dedeniz aǵaç evli Kazak idi,
Gülhanım tartışma söz mü sana kalan?
Gülhanım:
Uygun oyun söz ile eğlenelim,
Kahramanlık yiǵidin elinden gelir.
Allaha kız yaradan biz ne yapalım?
Maylıkoca:
Baǵlarım belime alıp kemer olsan,
Elime kondururum gelecek olsan.
Senden hangi insan vaaz geçer,
Başların gidecek yere benimle gelsen.
Gülhanım:
Tutup hemen efendim, bileǵini,
Yayın yolumuza halınızı.
Olmazsa dedikoducunun şaka sözü,
Orta diye duymuştum kalbinizi.
Maylıkoca:
Kalbim orta diye korkma benden,
Olamaz aynı kovalayan kaçan ile.
Ortanı öncekiler iyi demiş,
Kalıbından her şeyin geçse de.

3852. *Gülhanım:*
3853. *Tüsindik jaña ğana jayıñıza,*
3854. *Qaytesiz bosqa ertip maññızğa.*
3855. *Ertip barsañ bul isiñ qalay is dep,*
3856. *Üyde bibiñ ketirer jayıñızdı.*
3857. *Maylıqoja:*
3858. *Kelesi jigitlerdiñ qız boladı,*
3859. *Qız jek körse jüregi muz boladı.*
3860. *Aytqanda qızdıñ jaqsı qılıqtarın,*
3861. *Serdirmey bibi işinen qızğanadı.*
3862. *Gülhanım:*
3863. *Nege joldas bolğansız peyli tarğa,*
3864. *Meyirim tökseñ qaytedi köñili bargä,*
3865. *Söziñniñ mazmunına qarap tursam,*
3866. *Bir iterip ketedi sizdi jargä.*
3867. *Maylıqoja:*
3868. *Jiñişke qızdıñ jolı qılday bolar,*
3869. *Jaqsınıñ atqan sözi şınday bolar.*
3870. *Jibek mayda bolğanmen üzilmeydi,*
3871. *Bilseñiz, bizdiñ dostıq munday
bolar*
3872. *Jaña körgen ketpeseñ sizder
tastap,*
3873. *Bibi qayda baradı meni tastap?*
3874. *Gülhanım:*
3875. *Öleñiñ asıl jibek esilgendey,*
3876. *Köñiliñ munday bolsa nesibemdey.*
3877. *Alıs – beris jağınan aytqan söz joq,*
3878. *Keldik pe söyleskeli köşi kemdey?*
3879. *Talay jan atızdı eskeredi,*
3880. *Aqındar aruvağınan seskenedi.*
3881. *Alıs – beris avızıñ aytqanmenen,*
3882. *Köñiliñ düdämäl bop bos keledi.*

Gülhanım:
Anladık şimdi durumunuzu,
Ne yapacaksınız boşuna alıp yanınıza.
Beraber gitsek bu işin nasıl iş diye,
Evde eşin kaçırır rahatınızı.
Maylıkoca:
İsteği yiğitlerin kız olur,
Kız nefret etse kalbi buz olur.
Söylerken kızın güzel hareketlerin,
Göstermeden eşim içinden kıskanır.
Gülhanım:
Niye arkadaş olmuşsunuz kötü niyetliye
Şefkat göstersen ne olurdu iyi niyetliye?
Sözünün akışına bakarsam,
Bir itip gider sizi uçuruma.
Maylıkoca:
İnce kızın yolu kıl gibi olur,
İyinin söyleyen sözü gerçek olur.
İpek ince olsa da üzülmez,
Bilseniz bizim dostluk böyle olur.
Şimdi gören sizler bırakıp gitmezseniz,
İşim nereye gider beni bırakıp?
Gülhanım:
Şiirin asil ipek eğirilmiş gibi,
Gönlün böyle olsa nasip gibi.
Alış, veriş tarafından söylenen söz yok,
Geldi mi konuşmaya göçü yok gibi.
Birçok kişi isminizi dikkate alır,
Ozanlar ervahından çekinir.
Alış, veriş ağzın söylese de,
Gönlün şüpheli olup boş geliyor

3883. *Maylıqoja:*
3884. *Oy oylar aqıldı adam jıldıǵına,*
3885. *Amal joq ajaldınıñ muñlıǵına.*
3886. *Sözimniñ oyda jürgen bärin aytım,*
3887. *Ne deymin ilanbasañ şındıǵına?*
3888. *Gülhanım:*
3889. *Tübimiz qazaq, aqıldan adaspaydı,*
3890. *Qojaǵa qara qazaq talaspaydı.*
3891. *Uqsaydı qum sılaqqa öleñiñiz,*
3892. *Paqırılıq paydaǵa janaspaydı.*
3893. *Maylıqoja:*
3894. *Jarasıp baldızı oynar jezdesimen,*
3895. *Bazına bir – biriniñ söz kebimen.*
3896. *Paydası bar sözimdi ayta almadım,*
3897. *Nayzaday jultıldağan köz köbinen.*
3898. *Gülhanım:*
3899. *Jıyılıp qız ben jigit keler toyǵa,*
3900. *Bärیده bir talaptı alsa oyǵa.*
3901. *Ne jumısqa kelip jür jıylǵan köp,*
3902. *Qojeke, payda jolın öziñ de oyla.*
3903. *Maylıqoja:*
3904. *Büginde men jañıldım payda jolın,*
3905. *Paydanıñ körsetseñşi ayla jolın?*
3906. *Bul Qojañ öleñmene qolın sozdı,*
3907. *Gülhanım:*
3908. *Körmedik aqın adam siz sekildi,*
3909. *Köp şıǵar tanisiñiz biz sekildi.*
3910. *Söziñniñ mazmunına qarap tursam,*
3911. *Mineziñ toyattaǵan qus sekildi.*
3912. *Maylıqoja:*
3913. *Qızdar bar qızdarda da qız sekildi,*
3914. *Köp şıǵar tanısıñız biz sekildi.*
3915. *Ne bitpes olay deseñ, munday jerde,*

- Maylıkoca:
Düşünür akıllı insan yılına,
Çare yok ecelin kaygısına.
Sözümün aklımdaki hepsini söyledim,
Ne diye bilirim inanmazsan gerçeğe?
Gülhanım:
Kökümüz Kazak akıldan yanılmaz,
Koca'ya kara Kazak eşit gelmez.
Benziyor kum sıvaya şarkınız,
Yoksulluk faydaya yaklaşmaz.
Maylıkoca:
Yakışıp baldızı oynar eniştesi ile,
Kırgınlık bir biriyle sözü ile.
Faydası var sözümü söyleyemedim,
Mızrak gibi parlayan göz çoğundan.
Gülhanım:
Toplanıp kız ve yiğit gelir düğüne,
Hepsi de bir talebi alsa fikre.
Ne işe geliyor toplanan kalabalık,
Koceke, fayda yolun kendinde düşün.
Maylıkoca:
Bugünde ben şaşırdım fayda yolun,
Faydanın gösterir misin taktik yolun?
Bu Kocan şarkı ile elin uzattı.
Gülhanım:
Görmedik ozan kişi sizin gibi,
Çoktur tanıdıklarınız bizim gibi.
Sözlerinin anlamına bakarsam,
Karakterin karnı doymuş kuş gibi.
Maylıkoca:
Kızlar var kızlarda da sizin gibi,
Çoktur tanıdıklarınız bizim gibi.
Ne bitmez öyle dersen bu yerde,

3916. *Qay qız bar qılığı artıq siz sekildi?* Hangi kız var hareketi artık sizin gibi?
3917. *Gülhanım:* Gülhanım:
3918. *Qojeke, işiñ semiz, sırtıñ artıq,* Koceke, için şişman, dışın zayıf,
3919. *Qona ket bizdiñ elge bir tün barıp.* Gece kal bizim ülkeye bir gece gidip.
3920. *“Beytarapqa – peyiş joq” degen söz
bar* “Tarafsıza cennet yok” diyen söz var,
3921. *Jürmeseñ is biter me buzıp – jarıp?* Yürümezsen işi biter mi .....
3922. *Maylıqoja:* Maylıkoca:
3923. *Oturmin söyley almay sizge anıq,* Oturuyorum konuşmadan size açık,
3924. *Jaltırap taqır jerge suv quyğanday,* Parlatıp verimsiz yere su dökmüş gibi.
3925. *Jürmesin dos –düşapanıñ sezik alıp.* Yürümesin dost, düşmanın yoldaş olup.
3926. *Gülhanım:* Gülhanım:
3927. *Taqısır – av, iş biter me qorqaq
bolsaq,* Efendim, iş biter mi korkak olsak,
3928. *Jüredi kim jetelep jol tappasaq?* Yürür kim peşine takıp yol bulamazsak,
3929. *Märtebe bizge ülken qorlıq emes,* Mertebe bizim büyük eziyet değil,
3930. *Sizbenen ösek sözge ortağ bolsaq.* Sizinle gıybet söze ortak olsak
3931. *Seni izdep arıq Qoja, kettim terlep,* Seni arayıp zayıf Koca terledim,
3932. *Oyıñ joq jetetuğın joğarı örlep.* Düşünmüyorsun yukarıya çıkmayı,
3933. *Qasıñdağı joldasıñ ayğaq bolsa,* Yanındaki arkadaşın kanıt olsa,
3934. *Üyde ibi bul sözdi esiter dep.* Evde eşin bu sözü duyar diye.
3935. *Maylıqoja:* Maylıkoca:
3936. *Ärkim – aq asığıstan uşar tezin,* Herkes aceleden uçar hemen,
3937. *Beytağdır asıqqannan bolmas keziñ.* Hey takdir acele etmekten olmaz.
3938. *Jıyılıp jurttıñ bəri otırğanda,* Toplanıp halkın hepsi otururken,
3939. *Bildirsin Qojañ neğip işki sözün.* Bildirsin Koca’n niye içki sözün.
3940. *Gülhanım:* Gülhanım:
3941. *Keluvşi ed jüyrik attay dañqıñ,
Qoja.* Duyuluyordu şöhretin, Koca,
3942. *Bayavsıp özge ilmey otırsız ba,* Ağırlandıp dikkate almadan otur
3943. musunuz?
3944. *Söziñ julı, mineziñ salqın, Qoja?* Sözü sıcak, karakteri soğuk Koca.
3945. *Maylıqoja:* Maylıkoca:
3946. *Minisker keregege uzın uviq,* Bağlanmış keregeye uzun uyık*

3947. *Bolsaşı, ebin tapsań, köñili juvıq.*
3948. *Kök düşpan köre almağan bayqamasın,*
3949. *Bolayıq işte jılı, sırttan suvıq.*
3950. *Gülhanım:*
3951. *Aqlı Qocekeminiń dariyaday,*
3952. *Aytqan sözi serpedi sarı jayday.*
3953. *Aşçı menen tuşçını qanşa tatqan,*
3954. *Mıń julğı nasihatıń qariyaday.*
3955. *Maylıqoja:*
3956. *Körgeñiń tańdap jandı süygendeysiń,*
3957. *Jön-jorıq, aql -oymen bilgendeysiń.*
3958. *Alıs jerden kelip em atım qınap,*
3959. *Körsetşi iqlasıñnıń bir belgisi.*
3960. *Salamın bödenege qırğı alıp,*
3961. *Oyladım qızdıń dertin tünde oyanıp.*
3962. *Eki jartı köñildi bütün qılıp,*
3963. *Qosılıp dünyeni bir jinalıq.*
3964. *Gülhanım:*
3965. *Üzbeñiz, olay dese, elşiñizdi,*
3966. *Elşi salıp, bir sınap körşi bizdi.*
3967. *Siz ben biz şüberektey jupar tigen,*
3968. *Arman joq birge jısaq enşimizdi.*
3969. *Maylıqoja:*
3970. *Oynarsıñ tavğa şığıp, tastı süyseñ,*
3971. *Teñ qurdas meyli bilsin jastı süyseñ.*
3972. *Malım köp dep maqtanar jayım da joq,*
3973. *Bizge joldas bolarsıñ bastı süyseñ.*
3974. *Gülhanım:*
3975. *Emi – däri aytqan söziñ köñili birge,*
3976. *Kün qayda qosılattın sizdey dürge?*

- Olur musun çare bulsan, gönlü yakın.
Çok düşman kıskanan fark etmesin,
- Olalım içte sıcak, dışarıda soğuk.
Gülhanım:
Akılı Kocekem'in derya gibi,
Söyleyen sözü çarpar sarı yıldırım gibi.
Acı ile tatlıyı ne kadar yiyen,
Bin yıllık nasihatın ihtiyar gibi.
Maylıkoca:
Gördüğün arayıp kişiyi sevmiş gibisin,
Örf adet, akıl düşünce ile bilmiş gibisin.
Uzak yerden gelmiştim atımı zorlayıp,
Gösterir misin iyi niyetinin bir işaretin.
Koyuyorum bildircına bozdoğan alıp,
Düşündüm kızın derdin gece kaygılanıp
İki yarım gönlü bütün yapıp,
Birleşip dünyeni birlikte toplayalım.
Gülhanım:
Üzmeyen öyle ise aracınızı,
Elçi gönderip, bir sınaıp gör bizi.
Siz ile biz kumaş gibi leylak dokunan,
Hayal yok birlikte toptasak hissemizi.
Maylıkoca:
Oynarsın dağa çıkıp taşı sevsen,
Yaşıttım ister bilsin genç birini sevsen.
Hayvanım çok diye övünecek halim yok.
Bize eş olursun başımızı sevsen.
Gülhanım:
Şifası ilaç söyleyen sözün gönlü aynı,
Gün nerde kavuşacak siz gibi ünlüye?

3977. *Bir avız körmegen jan söziñe asıq,*
 3978. *Käniki, az ömirim ötse birge.*
 3979. *Maylıqoja:*
 3980. *Öleñim jüyrik attay üdep keler,*
 3981. *Qudaydan bu Qojekeñ tilep körer.*
 3982. *Tirlikte pendede öz ıqtıyarı,*
 3983. *Qosılıssa eki jas, tilek tiler.*
 3984. *Köñilim är söziñe boldı – av bir şat.*
 3985. *Jaqqanday qarañğı üyde gavhar
tastı,*
 3986. *Tamızı öleñiñniñ eken qımbat.*
 3987. *Gülhanım:*
 3988. *Naqılıñ köp tanılğan jöndi,
taqsır,*
 3989. *Ayaymın ber deseñiz, nemdi taqsır?*
 3990. *Tağı da oyna – küle jolıqqaysız,*
 3991. *Aman bol qoş körgenşe endi, taqsır!*
 3992. *Maylıqoja:*
 3993. *Arğımaq at şabadı zoriqqanşa,*
 3994. *Bermeydi el tilegin torıqqanşa.*
 3995. *Aman bol, ey, Gülhanım, asıl bala,*
 3996. *Qaytadan köz körisip jolıqqanşa.*
 3997. *Gülhanım:*
 3998. *Taqsır-av, zamandassız zamanında,*
 3999. *Köp jurttıñ qadirlisiñ adamına.*
 4000. *Tuyğınday jer avdarıp kelip ediñ,*
 4001. *Är basqan quldıq aytım qadamıña.*
 4002. *Qojekemniñ öleñi äv desin – ay,*
 4003. *Uqsaydı jariq aydıñ sävlesine –
ay.*
 4004. *Keñes söz budan artıq siyar ma
eken,*

- Görmeyen can bir söyleyen sözüne meraklı,
 Hadi, az ömrüm geçse birlikte.
 Maylıkoca:
 Şarkım hızlı koşan at gibi hızlanıyor,
 Allahtan bu Koceken ister.
 Hayatta insanda kendi isteği,
 Kavuşsa iki genç dua eder.
 Gönlüm her sözüne oldu bir neşeli,
 Yakmış gibi karanlık evde cevher taşı,
 Akıtması şarkının pahalıymış
 Gülhanım:
 Nasihatın çok tanınmış yerinde
 efendim.
 Esirgeyin ver deseniz neyi, efendim?
 Tekrar oyna ve gül karşılaşırsınız,
 Sağ salim ol, görüşene kadar, efendim!
 Maylıkoca:
 Küheylan at koşar yorulana kadar,
 Vermez halk isteğin umudunu kesene
 kadar.
 Sağ salim ol hey, Gülhanım, asil kız,
 Tekrar görüşüp karşılaşana kadar.
 Gülhanım:
 Efendim, arkadaşınız zamanında,
 Toplum halkın kıymetlisin insanına.
 Bozdoğan gibi göç edip gelmiştin,
 Her basan baş eğdim adımına.
 Kocekem'in şarkısı hey desin,
 Benziyor aydınlık ayın ışığına.
 Bundan fazla nasihat söz sığar mı?

4005. *Kökirek bir adamnıñ kevdesine ay?*
 4006. *Arğımaq at arısa küyi keter,*
 4007. *Kisiniñ jaqındasa sıyı keter.*
 4008. *Maylıqoja:*
 4009. *Kisiniñ qartayğan soñ küyi keter,*
 4010. *Bosanıp buvınnan jüye keter.*
 4011. *Köñilge jetpegen soñ arman – aq qoy,*
 4012. *Dep jürüp “sıyı keter” düniye öter.*
 4013. *Gülhanım:*
 4014. *Joqsınıñ köñili tınbas joq tapqanşa,*
 4015. *Bolayıq jurtpenen tatuv ökpe artqanşa.*
 4016. *Qojeke, qurı aşıstıq jaqsı emes pe,*
 4017. *Köñildi qadir ketip toqtatqanşa?*
 4018. *Maylıqoja:*
 4019. *Uyqısın isi bitpes bölmegenniñ,*
 4020. *Dämi köp tatatuğın ölmegenniñ.*
 4021. *Jetkennen jetpegenniñ nesi jaqsı,*
 4022. *Qudanıñ isi şığar kelmegeniñ.*
 4023. *Bäri de düniyeniñ kelip keter,*
 4024. *Savlap ösken bökendey jelip öter*
 4025. *Eki jaqsı sırlasar ebin tavıp,*
 4026. *Qalayşa halıq sözün delik beker.*
 4027. *Bibimiz tegin qızdı kündemeydi,*
 4028. *Aldıñ dep munı qaydan dep ündemeydi.*
 4029. *Batır bir oq, bay bir jut – bəri keter,*
 4030. *Düniyeniñ baylığı - tilde deydi.*
 4031. *Gülhanım:*
 4032. *Bul zamanıñ adamı düniye deydi,*

Cömert bir insanın gövdesine.
 Küheylan at zayıflasa hali gider,
 Kişinin yakınlaşsa saygısı gider.
 Maylıkoca:
 Kişinin ihtiyarlandıktan sonra hali gider
 Boşalıp damarından düzen gider.
 İsteğe yetişmedikten sonra hayal,
 Derken “kıymeti gider” hayat geçer.
 Gülhanım:
 Yokçunun gönlü rahatlamaz yoğunu bulmayınca,
 Halkla birlik içinde olalım küsmektense
 Koceke, boş âşıklık iyi değil,
 Gönlü değeri düşüp durdurduktansa?
 Maylıkoca:
 İşi bitmez uykusunu azaltmayanın,
 Yemeği çok yiyecek ölmeyenin.
 Yetişenin yetişmeyenin neyi fazla,
 Allahın işidir gelmediğin.
 Hepside dünyanın gelir gider,
 Rahat büyüyen sayga gibi yel gibi geçer
 İki iyi sırdaş olur yolunu bulup,
 Halk sözün niye diyelim boşuna.
 İşimiz parasız kızı kıskanmaz,
 Aldın diye bunu nerden ses çıkarmaz.
 Kahraman bir ok, zengin bir kıtlık hepsi gider,
 Dünyanın zenginliği dilde diyor.
 Gülhanım:
 Bu zamanın insanı zenginlik diyor,

4033. *Qarası neşev eken üyde deydi.*
 4034. *Belgili bes qarañiz bop turmasa,*
 4035. *Şirenip kep otursıñ, kim eleydi?*
 4036. *Maylıqoja:*
 4037. *Qus bolsa alatuğın añ tabılar,*
 4038. *Jigitke bas esende mal tabılar.*
 4039. *Öziñdey bir suluvdı alğannan soñ,*
 4040. *Köñilimniñ mal jisam dep jaltañı
bar.*
 4041. *Gülhanım:*
 4042. *Öleñi Qojekemniñ alğır qustay,*
 4043. *Qayrat barda qamdanıp mal tabıñız*
 4044. *Armanğa jete almassız arpalıspay.*
 4045. *Maylıqoja:*
 4046. *Ozıp jürgen jüyrikpin jan joğında –
ay,*
 4047. *Dıbısım bardan ozdı – av mal
joğında.*
 4048. *Han –qaraniñ aldında qadirim mol,*
 4049. *Gülhanım:*
 4050. *Sözimdi tıñdağan jurt qayım boldı,*
 4051. *Aldımda qant penen nan, şayım
boldı.*
 4052. *Öleñdi qısı – jazı aytıp jürüp,*
 4053. *Balañniñ nesevine qayın boldı.*
 4054. *Maylıqoja:*
 4055. *Aytqanıñ qısı, jazı öleñ edi,*
 4056. *Önersizdiñ qolınan ne keledi?*
 4057. *Men qaysısın közime ildim – dağı,*
 4058. *Qay jaqsı malıñ az dep elemedi?*
 4059. *Gülhanım:*
 4060. *Ol ras, maldı jigit är küñ toylar,*
 4061. *Kedeylik jomart erdiñ qolın baylar.*
 4062. *Malıñ az bop ayrıldıñ Küländañnan,*

- Hayvanı kaçmış evde diyor.
 Belli beş hayvanınız olmazsa,
 Kibirlenip oturuyorsun, kim fark eder?
 Maylıkoca:
 Kuş varsa avlanacak hayvan bulunur,
 Yiğide sağ salımken hayvan bulunur.
 Kendin gibi bir güzeli aldıktan sonra,
 Gönlümün hayvan toptasam diyen isteği
 var.
 Gülhanım:
 Şarkısı Kocekem'in kıvrak kuş gibi,
 Güç varken hazırlanıp hayvan toplayın,
 Arzuya eremezsiniz mücadele etmeden.
 Maylıkoca:
 Kazanıp yürüyen hatibim can yokken,
 Sesim herkesi geçti hayvan yokken.
 Han, halkın yanında değerim çok.
 Gülhanım:
 Sözümü dinleyen topluluk yoruldu,
 Önümde şeker ve çayım hazır oldu.
 Şarkıyı kışın, yazın söyleyip,
 Çocuklarının kaçına kayın oldu.
 Maylıkoca:
 Söylediğim kışın, yazın şarkı idi,
 Sanatı olmayanın elinde ne gelir?
 Ben hangisin dikkate aldım da,
 Hangi kişi hayvanın yok diye önem
 vermedi?
 Gülhanım:
 Dediğin ras, hayvanlı yiğit az gün doyur
 Fakirlik cömert yiğidin elini bağlar.
 Hayvanın az olup ayrıldıñ Külända'dan

4063. *Ap ketken aqşası köp qoqım baylar.*
4064. *Maylıqoja:*
4065. *Mal tüzer qisiqtı da, soqırdı da,*
4066. *Bolmağanım osı edi av, sol qurlı da.*
4067. *Tuvra sözdi aytqan soñ men
jeñildim,*
4068. *Qakdı Qojañ şoqıyıp otırdı da.*
4069. *Gülhanım:*
4070. *Söz şığar är aluvan aqlı köpten,*
4071. *Ayap eñ bir atıñdı Ahmetten.*
4072. *Küländaniñ jolınan bir tay ayap,*
4073. *Alarsız endi suluv aqiretten.*

4074. **JAMBIL MEN AYKÜMİS**

4075. *Jambıl:*
4076. *Ädeyi at terletip keldi toyğa,*
4077. *Aykümis, ävleden – aq boldıñ oyda.*
4078. *Jeligi basılmağan albırt edim,*
4079. *Asıǵıs aytqanıma kinä qoyma!*
4080. *Aykümis:*
4081. *Aptıǵıp ä degennen amandaspay,*
4082. *Ädepti üyrenbepsıñ, Jambıl,
jastay.*
4083. *Asılğa aspandaǵı qol jetpey me,*
4084. *Aqlımen, qıymoıldasañ aspay –
saspay.*
4085. *Jambıl:*
4086. *Aykümis, asıqpavğa şamam bar ma*
4087. *Jasılıq urındırdı talay jarğa...*
4088. *Sen üşin jatsam – tursam armanım
köp,*
4089. *Jem bolıp kete me dep jamandarğa.*
4090. *Aykümis:*

- Götüren parası çok kırıntı zenginler.
Maylıkoca:
Hayvan düzetir yamuǵu da, körü de,
Olamadıǵım bu idi, onun gibi.
Doǵru sözü söyledikten sonra ben
kaybettim,
Kaldı Koca dizlerinin üstüne oturdu da
Gülhanım:
Söz çıkar her türlü aklı çoktan,
Kıymamıştın bir atım Ahmet'ten.
Külanda'yın yolundan bir tayı esirgeyip
Alırsın artık güzel öbür dünyadan.

JAMBIL VE AYKÜMİS

- Jambıl:
Özellikle at terleterek düğüne geldi,
Aykümis önceden de oldun akılda.
Ateşi sönmeyen heyecanlı idim,
Acelen söylediǵime kusur görme!
Aykümis:
Acele edip en baştan selamlaşmadan,
Nezaketi öğrenmemişsin Jambıl
küçüklüğünden.
Asile gökteki elin yetmiyor mu?
Akıl ile hareket etsen acele etmeden.
Jambıl:
Aykümis acele etmemeye gücüm var mı
İyilik çarptı kaç kere uçuruma...
Sen için yatsam, kalksam hayalim çok,
Yem olup gider mi diye kötülere.
Aykümis:

4091. *Bile me pende şirkin öz kemesin,*
 4092. *El kezip, eser minez sen de jürsin.*
 4093. *Jaralğan jat jurttıqqa urğaşımız,*
 4094. *Jarqınım, ökinbeşi, sen men üşin!*
 4095. *Jambıl:*
 4096. *Barasıñ bir jamanğa öziñ qor bop,*
 4097. *Otırısıñ qarqaraday äzir zor bop.*
 4098. *Köziñe kök şıbındı üymeleter,*
 4099. *Körgeñiñ öle – ölgense ilği sor bop.*
 4100. *Aykümis:*
 4101. *Jambıl – av, küpinesin nege sonşa?*
 4102. *Qutqarıp qız bitkendi qalğan janşa.*
 4103. *Qoldağı qarşığañnan nege ayrıldıñ,*
 4104. *Tutqası düniyeniñ sende bolsa?!*
 4105. *Jambıl:*
 4106. *Jalğanıñ sorlısı eken qız ben jigiti,*
 4107. *Jürmegen birge oynap, birge külip.*
 4108. *Arını basılmağan arsız köñil,*
 4109. *Tağı da etip otır sizden ümit...*
 4110. *Aykümis:*
 4111. *Jigitke körinedi ümit jeñsik,*
 4112. *Jarqınım, odan qayta qolqañdı aytşı*
 4113. *Ärneni tere bermey, qur*
bilgensiñ.
 4114. *Jambıl:*
 4115. *Tüye emes, toğız emes tilegenim,*
 4116. *Jubatpas köñiliñdi qur öleñim.*
 4117. *Bolmasañ sözge qaşaq, iske tosañ,*
 4118. *Sırımı ayttırmay – aq biler ediñ?*
 4119. *Aykümis:*
 4120. *Jambıl- av, jan ekensin sözge sarañ,*
 4121. *Jaqqadı qay minezim bugün sağan?*
 4122. *Oyñdı piltelemey, bildire aytşı,*

Bilir mi insan gariban kendi gemisin,
 Ülke dolaşıp, sen de yürüyorsun.
 Yaratılan yad ülkeye bayanız,
 Yakışıklım, pişman olma sen ben için!
 Jambıl:
 Gedyyorsun bir kötüye sen zavallı olup,
 Oturuyorsun kuş gibi şimdi güzel olup.
 Bu yaptıklarının bedelini ödetir.
 Gördüğün ölene kadar hep felaket olup.
 Aykümis:
 Jambıl, kuşkulaniyorsun niye bu kadar,
 Kızların hepsini kurtaran kişi gibi.
 Elindeki bozdoğanından niye ayrıldın,
 Kapısı dünyanın sende olsa?!
 Jambıl:
 Dünyanın bey çaresiymiş kız dediğin,
 Yürümeyen birlikte oynayıp, gülmeden.
 İsteği bitmeyen arsız gönül,
 Daha da sizden ümit ediyor...
 Aykümis:
 Yiğide ümit heves görünüyor,
 Yakışıklım, ondan da arzucunu söyle,
 Her şeyi toplamadan boşuna bilgin gibi.
 Jambıl:
 Deve değil, **toğız*** değil istediğim,
 Avutmaz gönlümü sadece şarkın.
 Olmazsan söze kaçak, işe sağır,
 Sırrımı söylettirmeden bilerdin?
 Aykümis:
 Hey Jambıl, söze cimri insanmışsın,
 Hoşuna gitmedi bugün hangi huyum?
 Düşündüğünü fitillemeden açık söyle,

4123. *Salasıñ qanday qolqa tegi mağan?*
4124. *Jambıl:*
4125. *Aykümis, amalım joq, qoyşı, endеше,*
4126. *Ketelik sır bildirmey jat pendeşe.*
4127. *Atıñdı aq jüziñdi umutpaspın,*
4128. *Kevdemnen qaşan meniñ ot
söngenşe.*

4129. **BÖLEKTİÑ QIZI MEN JAMBIL**

4130. *Qız:*
4131. *Kök şolaqpen tepektek,*
4132. *Top şolaqtı jetekkep.*
4133. *Janay berme köşimdi,*
4134. *Tüyelerim şoşıydı.*
4135. *Jambıl:*
4136. *Äsem basqan qula atıñ,*
4137. *Öziñdi de unattım.*
4138. *Jaqındağım keledi,*
4139. *Jaqsı körgen juratım.*
4140. *Qız:*
4141. *Qaşan quda bolıp eñ Balğalımen,*
4142. *Kün ötkizgen türiñ bar
sandaluvmen.*
4143. *Balğalıñ batası buyırmaydı,*
4144. *Qol quvsırıp kelseñ de mal –
janiñmen.*
4145. *Jambıl:*
4146. *Qarğa tamır el edik qaşannan – aq,*
4147. *Jekjatmen el ösip jasañdamaq.*
4148. *El aruvağın sıylamas, eser qızdar,*
4149. *Jeñil söylep orınsız şoşañdamaq*
4150. *Jolavşılap kelemin, özim jüdep,*
4151. *Kiyim tozğan, sänim joq, jolğa
tünep.*

- Benden nasıl bir şey istiyorsun?
Jambıl:
Aykümis, çarem yok boş ver şimdi,
Gidelim sır vermeden yabancı kişi gibi.
İsmi, beyaz yüzünü unutmam,
Kalbimden benim ateş sönene kadar.

BÖLEK'İN KIZI İLE JAMBIL

- Kız:
Ala atı binerek,
Çok atı yedekleyerek.
Yanaşma göçüme,
Develerim korkar.
Jambıl:
Güzel yürüyen kula adın,
Seni de beğendim.
Yaklaşmak istiyorum,
Beğenen akrabam.
Kız:
Ne zaman dünür olmuşsun Balğalı ile,
Günü geçiren halin var boşuna dolaşıp.
Balğalı'yın duası nasip olmaz,
Birleştirerek gelsen de hayvan ve
canını.
Jambıl:
Uzak-yakın akraba idik ne zamandan beri,
İl hısımlıkla büyüyüp gençleşir.
Halk ruhuna saygı göstermeyen kızlar,
Hafif söyleyip yersiz konuşurlar.
Yolculuk yapıyorum, kendim yorgun,
Elbise eskirmiş, halim yok, yolda kalıp.

4152. *Jılı körüp jüziñdi jaqındap em,*
4153. *Qomutsınıp söylediñ üdep – üdep.*
4154. *Qız:*
4155. *Jolavşı adam, bilemin, jüdep keler,*
4156. *El men erden birdeñe tilep keler.*
4157. *Köş qasınan qalmaysıñ qosanjarlap*
4158. *Avlaq jürseñ, jarqınım kim ökpeler?*
4159. *Jambıl:*
4160. *Onıñ ras, jolavşı jüdep keler,*
4161. *Jüdesem de men emes qız ötkerer.*
4162. *Kök şolaqpen köşiñde bir jürmesem,*
4163. *Balğalıda Bölektiñ qızı ökpeler.*
4164. *Qız:*
4165. *Qulasa qasqa – bäsirem köşke mingen,*
4166. *Qulaq jumsa atıñdı seskendirgen.*
4167. *Qapelimde qalarsıñ külki bolıp,*
4168. *Keseñ deymın, jarqınım, köş işinen.*
4169. *Jambıl:*
4170. *Ne qılsañ da ketpeymın men qasıñnan,*
4171. *Süykimdi bop barasıñ alğaşqıdan.*
4172. *At tistese atımdı quvanamın,*
4173. *Täñirim isi dep jarmastırğan.*

4174. **BURALQI MEN ORAL QIZ**

4175. *Buralqı:*
4176. *Aman ba, Oral, tiliñniñ şekeri bar?*
4177. *Qasında bes keliñşek nökeri bar.*
4178. *Tüğiniñ tülep uşqan men qıranı,*
4179. *Tuğırına tünep ötsin, köterip al.*
4180. *Aspanda men laşın qalıqtağan,*

Seni samimi gördüğüm için yanına gelmiştim.

Yersiz konuştun bastıra, bastıra.

Kız:

Biliyorum yolcuadam eziyet çekip gelir, Halk ile yiğitten bir şey ister.

Göç yanından ayrılmıyorsun,

Uzaklaşsan canım kim kızar?

Jambıl:

Dediğin gerçek, yolcu yorgun gelir,

Yorulsam da ben değil kızı kaçıran.

Ala at ile göçünle birlikte yürümezsem,

Balğalı'da Bölek'in kızı kızar.

Kız:

Kula sakar **basirem*** göce binen,

Kulak ısırса atını korkutan.

Ansızın kalırsın rezil olup,

Gitsen diyorum göç işinden canım.

Jambıl:

Ne yapsan da ben gidemem yanından,

Sevimli oluyorsun ilk baştakinden.

At dişlerse atımı sevinirim,

Allah'ım bu işi diye yapışıp bırakmayan.

BURALKI VE ORAL KIZ

Buralkı:

Sağ salım mi, Oral dilinin şekeri var?

Yanında beş gelincik yaveri var.

Canlanan ben bir kartal,

Tuğırına* konaklasın kaldır.

Ben doğan gök yüzünde uçan,

4181. *Aqquv men qoñır qazdan toyat
alıp,*
4182. *Ävelden köñili qayıp tarıqpağan.*
4183. *Aqtarıp jır qazınasın qız aldında,*
4184. *Aqın ba burın özin tanıtpağan!*
4185. *Qus bolsañ aq etiñe oq timegen,*
4186. *Saq bop tur – sol jağıñnan keldi
mergen*
4187. *Oral qız:*
4188. *Bureke, aptıkpañız kelmey jatıp,*
4189. *Men üşin kelip pe ediñ kün – tün
jatıp.*
4190. *Qol jetken otratın qımbat orın,*
4191. *Alıp pa eñ aqşa berip burın satıp.*
4192. *Buralqı:*
4193. *Qaz qatar qız keliñsek jastarıñız,*
4194. *Maqtanıp siz de biraz tastadıñız.*
4195. *Endeşe bazarıñnuñ bağasın ayt,*
4196. *Satuvğa şıqqan bolsa bastarıñız.*
4197. *Oral qız:*
4198. *Bureke, aqın emes burın satqan,*
4199. *Jer emes iyesi joq bosqa jatqan.*
4200. *Söziñe layıqtap javap aytım,*
4201. *Şirenip turğannan soñ milliyon
batpan.*
4202. *Buralqı:*
4203. *Ketuvşi em qız körgende
salmaqтанıp,*
4204. *Äşeyin turğanım joq qur maqtanıp,*
4205. *İştegi mahabbattıñ sırın şeşip,*
4206. *Dep tur em mañızımdı alsın tanıp.*
4207. *Oral qız:*
4208. *Öziñdi adam bar ma maqta degen?*

- Kuğu ile kahverengi kazdan yem yiyip,
Önceden gönlü kalıp sıkıntı çekmeyen.
Döküp kız önüne yıl hazinesin,
Ozan mı önceden kendini tanıtmayan!
Kuş olsan ak etine ok değmeyen,
Dikkatli ol sol tarafından geldi nişancı.
- Orak kız:
Bureke, acele etmeyin gelmeden,
Ben için gelmiş miydin gece, gündüz
yürüyerek.
Eli yetişenin oturacağı pahalı yer,
Satın almış mıydın para ödeyip önceden.
Buralkı:
Katar, katar kız, gelincik gençleriniz,
Siz de biraz övündünüz.
Öyle ise pazarının fiyatını söyle,
Satılmaya çıkmışsa başlarımız.
Orak kız:
Bureke, ozan değil önceden satan,
Yer değil sahipsiz boşuna yatan.
Sözüne uygun cevap söyledim,
Kibirlenip durduktan sonra milyon
batman.
Buralkı:
Kız gördüğümde ağırlık basıyordu,
Boşuna övünüp durmuyorum.
İçteki aşkın sırrını bulup,
Değerimi bildin diye duruyordum.
Orak kız:
Kendini öv diyen biri var mı?

4209. *Atıñdı şappay burın bapta degen.*
 4210. *Buringi aytılğan söz ras boldı,*
 4211. *“Kedeydiñ kesirinen saqta!” degen.*
 4212. *Buralqı:*
 4213. *Men kedey sinap jürgen baydıñ*
qızın,
 4214. *Tekserip osimenen basqan izin.*
 4215. *Avzıma däm eken dep usınbaymın,*
 4216. *Tamsanp dämin alıp, tatpay tuzın.*
 4217. *Oral qız:*
 4218. *Aldasam kelemen dep közim qısıp,*
 4219. *Keluvge uyalmas eñ attan tüsip.*
 4220. *Şujuqqa aspandağı avzı jetpey,*
 4221. *Jüretin etke ökpelep mısıq.*

4222. **OŃĖAR JIRAV MEN IRISTI QIZ**

4223. *OŃĖar jırav:*
 4224. *Etikşi etik tiger bezimenen,*
 4225. *Bizden soñ ine jüerer izimenen.*
 4226. *Basınan Qaratavdıñ köşken küni,*
 4227. *Qalıptı bir at dorba tuzimenen.*
 4228. *Sol tuzdıñ tüsip kalğan*
sebebinen,
 4229. *Aytıstım bir qızbenen.*
 4230. *Atıñdı men bilmeymin, qarağım*
qız,
 4231. *Kele jatqan uzaq joldan*
jolavşımız,
 4232. *Ağañniñ arnap kelgen jumısı bar,*
 4233. *Qayırğa bolar ma eken bir salım*
tuz?
 4234. *Iristı qız:*

- Atını koşmadan önce hazırla diyen.
 Önceki söylenen söz gerçek oldu,
 “Fakirin zararından kuru” diyen.
 Buralkı:
 Ben fakir sınayan zengin kızın,
 Kontrol eden böyle bastığı izin.
 Ağzıma yemek diye koymuyorum,
 Ağzımın tadını alıp, tuzuna bakmadan,
 Orak kız:
 Aldatırsam geleceğim diye gözümü
 kıparak,
 Gelmeye utanmazdın sen atından inip.
 Sucuğa kökteki ulaşamayan,
 Yürüyen ete küsüp kedi gibi

ONGAR CIRAV VE IRISTI KIZ

- Ongar cırav:
 Kunduracı çizme diker bizi ile,
 Bizden sonra iğne yürür izi ile.
 Başından Karatav’ın göç eden gün,
 Kalmış bir çuval tuzu ile.
 O tuzun düştüğü sebebinden,
 Atıştım bir kız ile.
 İsmi ben bilmiyorum, canım kız,
 Uzak yoldan gelen yolcuyuz.
 Ağabeyinin özel bir işi var
 Bir tutam tuz var mı?
 Iristı kız:

4235. *Surasaň, meniň atum – Iristı qız,*
 4236. *Aytayın kerek bolsa at – esimimiz.*
 4237. *“Tuz” degen qajetiňdi, jeňgem biled,*
 4238. *Bolmasa odan özge jumusunuz?*
 4239. *Öziňde ayt, atı – jöniň kim bolasız?*
 4240. *Oňgar jırav:*
 4241. *Balası ata – ananıň jat jurttıq – qız,*
 4242. *Ketetin bögde elge aydap däm – tuz.*
 4243. *Bilmeseň, atımdı Oňgar dep aytadı,*
 4244. *Bozğulda qaratamır, atı – jönimiz.*
 4245. *Jumusım tuzdan da özge tolıp jatır,*
 4246. *Aytayın, qarındasım, bitirseňiz.*
 4247. *Iristı qız:*
 4248. *Bazardan alıp kelgen qızıl kersen,*
 4249. *Kersennen kim däm tatpas, tegin berseň*
 4250. *Qajetiň ya tabılar, ya tabılmas,*
 4251. *Män – jayın biler edik, aytıp körseň.*
 4252. *Oňgar jırav:*
 4253. *Azamat qayada jürmes, aydasa tuz,*
 4254. *Tarpıdı är tarapqa könilimiz.*
 4255. *Aytayın “ayt” deseň men jumusımdı,*
 4256. *Öziňdey izdegenim bir suluv qız.*
 4257. *Iristı qız:*
 4258. *“Bir salım isdegenim tuz” dep ediň,*
 4259. *“Jolavsı, şın müsäpir biz” dep ediň.*
 4260. *Söziňniň alğavı köp jan ekensiň,*
 4261. *Jolıñnan qalmaq aq qoy dämelenip,*
 4262. *Aldıñnan şığa bersin izdegeniň.*
 4263. *Oňgar jırav:*

- Sorsanız benim ismim Iristı kız,
 Söyleyin lazım ise ismimiz.
 “Tuz” diyen ihtiyacını yengem biler,
 Olmazsa ondan başka işiniz?
 Kendinde söyle isimin, soyadın kim oluyorsunuz?
 Ongar cırav:
 Evladı baba, annenin misafir kız,
 Geden başka ülkeye nasip olup.
 Bilmesen ismimi Ongar diye söylüyor,
 Bozğul’da **qaratamır** *soyumuz.
 İşlerim tuzdan da başka çok,
 Söyleyin kardeşim bitirirseniz.
 Iristı kız:
 Pazardan getiren kızıl **kersen***,
 Kersenden kim yemek tatmaz bedava versen.
 İhtiyacın ya bulunur, ya bulunmaz,
 Hal durumun bilerdik, söylesen.
 Ongar cırav:
 Nasibinde varsa insanoğlu nerede yürümez,
 Her şeyi istiyor gönlümüz.
 Söyleyin “söyle” desen men işimi,
 Kendin gibi aradığım bir güzel kız.
 Iristı kız:
 “Bir tutam tuz aradığım” demiştin,
 “Yolcu, gerçek zavallı biz” demiştin.
 Sözlerinin yalanı çok insanmışsın,
 Yolundan kalma boşuna ümitlenip,
 Aradığın önünden çıksın.
 Ongar cırav:

4264. *Keruben kün-tün qatar sürgin bolıp,*
 4265. *Könilimde qaldı aytqanıñ kirbiñ bolıp.*
 4266. *İstersiñ, istemessiñ aytqanımdı,*
 4267. *Üyiñe ketsem qayted bir kün qonıp!*
 4268. *Irıstı qız:*
 4269. *Üyimdi qızğanbaymın “qonam” deseñ,*
 4270. *“Jay jatıp, jaqsı qonaq bolam” deseñ.*
 4271. *Kisidey ustamalı avruvı bar,*
 4272. *Orniñnan tünde turıp elermeseñ?*
 4273. *Oñğar jırav:*
 4274. *Köbeyer, küz astalsa, jel menen küz,*
 4275. *Ketken soñ qırıq kün şilde, sarşa tamız.*
 4276. *Sekildi olja malı qardıñ suvı,*
 4277. *Qaşannan jurta jeñsik qız ben qımız.*
 4278. *Nesine bilmeytindey burmalaysıñ,*
 4279. *Bolmap pa ed atañ jigit, anañız qız?*
 4280. *Irıstı qız:*
 4281. *Altı aydıñ – üşevi jaz, üşevi küz,*
 4282. *Eki eluv – erdiñ jası boladı küz.*
 4283. *Kezdestiñ kele jatıp köş jönekey,*
 4284. *Otırsañ, üy tikkenşe qadiriñiz.*
 4285. *Oñğar jırav:*
 4286. *Bolğanda üş ay toqsan, qatadı muz,*
 4287. *Qar javıp, qara jerde boladı sız.*
 4288. *Üyiñ tik, olay deseñ, malıñdı soy,*
 4289. *Bir qosta, joldastarım bar, on kisimiz.*
 4290. *Irıstı qız:*
 4291. *Şaruvanıñ qar jalağan, malı semiz,*

- Kervan gündüz gece yürür sürgün olup,
 Gönlümde kaldı söylediklerin öfke olup.
 Yaparsın, yapmazsın söylediğimi,
 Evine bir gün gece kalsam ne olur!
 Irıstı kız:
 Evimi kıskanmıyorum “kalacağım” desen,
 “Rahat uyuyup, iyi misafir olayım” desen.
 Kişi gibi sara hastalığı var,
 Gece kalkıp yerinden ürkmesen?
 Ongar cırav:
 Çoğalır, sonbahar gelirse, rüzgâr ile güz
 Gittikten sonra kırık gün temmuz, sarşa ağustos,
 Fayda gibi karın suyu hayvana
 Eskiden topluğa heves kız ile kımız.
 Niye bilmemiş gibi hakikati değıstiriyorsun,
 Olmamış mıydı baban yiğit, annen kız?
 Irıstı kız:
 Altı ayın üçü yaz, üçü sonbahar,
 İki elli yiğidin yaşı olacak sonbahar,
 Karşılaştın göç gelirken,
 Oturursan evi kurana kadar değeriniz.
 Ongar cırav:
 Olurken üç ay soğuk, buz tutar,
 Kar yağarak kara yerde olur nem.
 Evini kur, öyle desen, hayvanımı kes,
 Bir yerde arkadaşlarım var, on kişiyyiz.
 Irıstı kız:
 Çiftçinin kar yalayan hayvanı semiz,

4292. *Tuvadı mal semirse, töldep egiz.*
 4293. *Qonaqqa qoyımız joq soyatuğın,*
 4294. *Şubırtıp sonşa bärin, bizdiñ nemiz?*
 4295. *Oñğar jırav:*
 4296. *Qolıma, jırla deseñ, dombıra ber,*
 4297. *Meymanğa nazarıñdı oñ bura ber.*
 4298. *“Qırıqtıñ biri qıdır” degen söz bar,*
 4299. *On tügil jüz de bolsa qondıra ber.*
 4300. *Irıstı qız:*
 4301. *Qıs bolsa, tülki, qarsaq jortar*
saymen,
 4302. *Sanaspas, bilmegen jat, jay*
jağdaymen.
 4303. *Künine jüz kisini sıylaytuğın,*
 4304. *“Jomart bar” dep pe ediñ teñ*
Atımtaymen?
 4305. *Oñğar jırav:*
 4306. *Qaşannan han men töre – el ağası,*
 4307. *Şığadı joğarıdan suv sağası.*
 4308. *Jomarttıq etpeseñ de Atımtayday,*
 4309. *Ağaña bermeymisiñ qonaqası?*
 4310. *Irıstı qız:*
 4311. *Bul kezde, bi men bolıs – töp ağası,*
 4312. *Jılqınıñ közge qoraş kök alası.*
 4313. *Qıs bolsa şaruvanıñ jayı mälim,*
 4314. *Qar javıp, üy tigilmey jatqanında,*
 4315. *Qoy, janım, qonaqası suramaşı.*
 4316. *Oñğar jırav:*
 4317. *Dav bolar – av qonaqası aramızda,*
 4318. *Bar bolsa, tüsiner eñ sanañızda,*
 4319. *Enşimiz qonaqası ayırmağan,*
 4320. *Ayrılıp köre tura qalamız ba?*
 4321. *Qudayım, qaydan bizdi kez keltirdi,*
 4322. *Keskende qan tambaytın sarañ*
qızğa?

- Yavrular ikizden hayvan semirse,
 Misafire koyunumuz yok kesecek.
 Ardı ardına hepsin, bizin neyimiz?
 Ongar cırav:
 Elime yırla desen dombıra ver,
 Misafire nazarını böl.
 “Kırıqtın biri Hızır” diyen söz var,
 On değil yüz de olsa misafir et.
 Irıstı kız:
 Kış olursa tilki, **qarsaq*** koşar say ile,
 Danışmaz bilmeyen kişi, hal durum ile.
 Her gün yüz misafiri ağırlayacak,
 “Cömert mi var ” demiştin eşit Atımtay
 ile?
 Ongar cırav:
 Eskiden han ve hâkim halk ağası,
 Yukarıdan gelir su ağzı.
 Cömertlik yapmasan da Atımtayla,
 Ağabeyine vermez misin misafir aşın?
 Irıstı kız:
 Bu arada kadı ile çarlık büyük ağası,
 Atın göze gösterişsiz alası.
 Kıs olsa çiftçinin hali belli,
 Kar yağıp, ev kurulamıyorken,
 Yok, canım misafir yemeğini sorma.
 Ongar cırav:
 Kavga oldu misafir yemeği aramızda,
 Akılınız da varsa anlardın.
 Kısметimiz misafir yemeği ayırmayan,
 Ayırıp görürken kalır mıyız?
 Tanrım, nerden bizi karşılaştırdı,
 Kesse de kan çıkmayan cimri kızla?

4323. *İristi qız:*
4324. *Qonağım, aqırında qas boldıñ ba?*
4325. *Bilmestey jay – jağdaydı jas boldıñ ba?*
4326. *Men, sağan “jön silte” dep turğanım joq,*
4327. *Ayta ber aqlıñdı basqa ornuñda!*
4328. *Avzıña kelgen sözdi qaytarmaysıñ,*
4329. *Bazarşım tentiregen, mas boldıñ ba?*
4330. *Oñğar jırav:*
4331. *Av, janım, muna söziñ tidi jaman,*
4332. *Aytasıñ aşındırıp qalay mağan?*
4333. *Kemdi küin qız da qonaq, biz sekildi,*
4334. *Sögesiñ nege bizdi jürgen tüizde,*
4335. *Dalağa şıqpaytın ba edi seniñ ağañ?*
4336. *İristi qız:*
4337. *Qolında qusbeginiñ biyalay – dı,*
4338. *Atadı mergen tosıp quralaydı.*
4339. *Aytılğan işaratqa tüsinedi,*
4340. *Jaqsı adam jaydı bilgen, sinamaydı.*
4341. *Dalağa meniñ ağam şıqsa – dağı,*
4342. *Tentirep qonaqası suramaydı.*
4343. *Oñğar jırav:*
4344. *Bolmadı aytpasqa söz sağan tağı,*
4345. *Şımşığan tidi tiliñ mağan tağı.*
4346. *“Atañnan meyman ulıq” degen qayda?*
4347. *Bilmeseñ, ol – kemistik, şalañ tağı.*
4348. *“Qayırdı qabağan it baylar” degen,*
4349. *Avıldı sen bileseñ qarañ – dağı.*
4350. *“Tentirep, qonaq ası suradıñ ” dep,*
4351. *Tek japqan siltavratıp jalañ – dağı.*
- İristi kız:
- Misafirim, sonunda düşmanım mı oldun
Hal vaziyeti anlamayan genç mi oldun?
- Ben, sana “ yol göster” diye
durmuyorum,
Söyle aklını başka yerde!
Ağzına gelen sözü söylüyorsun,
Pazarcım gezen, sarhoş oldun mu?
- Ongar cırav:
- Hey canım, bu sözün ağır geldi,
Nasıl bana öfkelenip söylüyorsun?
Az gün kız da misafir, bizim gibi,
Niye bizi kırıyorsun uzakta yürüten,
Çıkmıyor muydu dışarıya senin ağabeyin?
- İristi kız:
- Elinde kuşçunun eldivendi,
Atıyor nişancı bekleyip ceylanı.
Söylenen belirtiyi anlar,
İyi insan, hali bilen sınıamazdı.
Dışarıya benim ağabeyim çıksa da,
Dolaşıp misafir yemeği sormazdı.
- Ongar cırav:
- Olmadı söylemesen söz daha sana,
Çimdikleyen dilin değdi tekrar bana.
“Babanda misafir büyük” diyen nerde?
- Bilmesen o zayıflığın, olgunlaşmayan.
“Hayvanların yönünü değiştirir saldırgan köpek” diyen,
Köyü sen biliyorsun, hepsini.
“Dolaşıp misafir yemeği sordun” diye,
Sadece yapıştıran yalan bahanen idi.

4352. *BetİNŞe ketkenİne qayıruvsız,*
 4353. *Jeŋgeŋ men jaqsı at almas ana – dağı.*
 4354. *Bola almay avılğa – iye, äyelge – er*
 4355. *Oylap kör, ne bolğanı ađaŋ – dağı.*
 4356. *Qıdırıp qonaqası İŞe almasa,*
 4357. *Ataŋda bir näsipsiz jaman – dağı.*
 4358. *Osımen toqtalarsıŋ tilimdi alsaŋ,*
 4359. *Bolmasa, budan da özge tabam tağı.*
 4360. *Sol jerde qız javaptan kidiripti,*
 4361. *Dep aytqan: “Ağa tilin alam – dağı”.*
 4362. *Qoştasıp tarasıptı jön – jönine,*
 4363. *“Sav bol – dep, körİskeŋşe aman - dağı”.*
 4364. *Oŋğardıŋ İristİmen aytısınıŋ,*
 4365. *Ayağı osımenen tamam – dağı.*

4366. **BAYDIRAQ SERİ MEN SARJAN
SULUV**

4367. *Baydıraq:*
 4368. *Avjar bastı ävenmdi üş muŋ teŋge,*
 4369. *Aqquv uşıp, qaz qonar aqqan seŋge,*
 4370. *Böten elge qımaytın, qarındasım,*
 4371. *Sen de ketip barasıŋ osı jöŋge,*
 4372. *Bökebayğa tamşılar közdiŋ jası,*
 4373. *Avjar aytı burınnan ata jolı.*
 4374. *Näşİmenen aytadı bilgen onı.*
 4375. *Uzatatın qızdarğa layıq etip,*
 4376. *Aytuv kerek, jİgİtter bİlsİN sonı.*
 4377. *Sarjan:*
 4378. *Özen qattı tasısa qum boladı,*

Kendi bildiğine göre yürüdüğüne,
 Yengen ve annen güzel söz duymaz.

Olamayan köye sahip, kadına koca,
 Düşün kimdir ağabeyin.

Gezip misafir yemeğini yiyemezse,
 Baban da bir kısmetsiz kötü biri.

Bununla durursun sözümü dinlesen,
 Olmazsa bundan da başka bulurum.

O yerde kız cevaptan durakladı,
 Demiş: “Ağabey sözün dinleyeceğim”.

Vedalaşıp gitmiş her kez kendi yoluna,
 “Hoş çakal diye, görüşene kadar sağ salım ol”.

Ongar’ın İristı ile atışmasın,
 Sonu bununla bitti.

**BAYDIRAK YİĞİT İLE SARCAN
GÜZEL**

Baydırak:

Avyar başı ezginin beş bin tenge,
 Kuğu uçup, kaz konar akan suya,
 Yad yurda kıymayan kardeşim,
 Sen de gidiyorsun bu yola,
 Yünlü başörtüye damlar gözün yaşı,
 Avyar söylemek eski dede yolu.

Nakışıyla söyler onu bilen.

Evlendirilip kızlara layık edip,
 Söylemek gerek, yiğİtler bİlsİN onu.

Sarcan:

Derya çok taşısa kum olur,

4379. *Päle quğan adamdar sum boladı.*
4380. *Jönin bilp söylesuv durıs eken,*
4381. *At – jöniñiz, qudeke, kim boladı?*
4382. *Baydıraq:*
4383. *Özim atım – Baydıraq, ötev – elim,*
4384. *Düysembay men Bilevti tuğan jerim.*
4385. *Küläyimdi uzatar degendi estip,*
4386. *Toyında avjar aytuvğa kelgen edim.*
4387. *Sarjan:*
4388. *Jaqsı, ağake, kelipsiz alıs jerden,*
4389. *Jigit jaman bolmaydı jaqsığa ergen,*
4390. *Jaqsı sözdi tavıp ayt avjariña,*
4391. *Jigitsiz ğoy aralap köpti körgen.*
4392. *Baydıraq:*
4393. *Aman – esen jürsiñ be, Küläyim qız,*
4394. *Özi sınıq qalıqqa, mülmäyim qız.*
4395. *Bir sözüm bar köñilde tüyitki bolıp,*
4396. *Aşıq aytsañ sonımdı surayın, qız.*
4397. *Äkeñ de bay, baratın jeriñ de bay,*
4398. *Ne sebepti jüdevlev şırayıñ, qız?*
4399. *Sarjan:*
4400. *Ras, ağa, bul söziñ, körip jürmin*
4401. *Körgen sayın köñilimdi bölip jürmin.*
4402. *Tuvıp – ösken adamnıñ eli qıyın,*
4403. *Sol sebepten jüdevlev bolıp jürmin.*
4404. *Baydıraq:*
4405. *Jan tañ qalar, Küläyim, sävletine*
4406. *San jetpeydi äkeñniñ dävletine.*
4407. *Bul eliñnen ol eliñ kem emes qoy*
4408. *Jaqsı adamnıñ barıpsıñ ävletine.*
- Bela aralayan insanlar kurnaz olur.
Yolunu bulup konuşmak doğrumuş,
İsim, soyadınız dünürüm kim oluyor?
Baydıraq:
Kendi ismim Baydıraq, ötev yurdum,
Düysembay ile Bilevti doğduğı yerim.
- Küläyim’i evlendirecek diyeni duyup,
Düğününe avyar söylemeye gelmiştim.
Sarcan:
İyi ağabey, gelmişsiniz uzak yerden,
Yiğit kötü olmaz iyilerle dolaşan.
Güzel sözü katarak söyle avyarına,
Delikanlısız gezip çok yeri gören.
Baydıraq:
Sağ salım yürüyor musun, Küläyim kız,
Kendisi kızgın halka sakın kız.
Bir sözüm var gönlümde endişe eden,
Gerçeği söyleyen sözümü soruyum kız.
Baban da zengin, gidecek yerinde zengin,
Ne sebepten hasretli yüzün kız?
Sarcan:
Gerçek ağabey bu sözün, fark ediyorum
Her gördüğümde gönlümü ayırıyorum.
- Doğup, büyüyen insanın yurdu sıcak,
O yüzden hasretli oluyorum.
- Baydıraq:
İnsan şaşırır, Küläyim güzelliğine,
Sayı yetmez babanın zenginliğine.
Bu yurdundan, o yurdun eksik değil,
İyi kişinin gidiyorsun ailesine.

4409. Sarjan:
4410. *Ras, jaqsı aruvaq qoy atı şıqqan,*
4411. *Qaharıñnan seskenip duşpan
buqqan.*
4412. *Sol aruvaqqa özimdi layıq
körmey,*
4413. *Uyalamın şınında sırtqı jurttan.*
4414. *Baydıraq:*
4415. *Olay bolsa obalıñ ata – anağa,*
4416. *Aq bata dep qalıp jür köp qatağa.*
4417. *Nazasına birevdiñ qalğan joq pa eñ,*
4418. *Er nazası bir soqpay jay jata ma?*
4419. Sarjan:
4420. *Körip turmun, Bäyeke, porumuñzdt,*
4421. *Qatarıñnan kem emes ornuñzdt.*
4422. *Ädil jürek, er köñil jigit bolsañ,*
4423. *Öleñmenen köterşi köñilimizdi.*
4424. *Baydıraq:*
4425. *Bilip turmun, Küläyim, sırdıñ barın,*
4426. *Qossın alla par qılıp jastıñ jarın.*
4427. *Köñiliñ jara adamday qalay aytıñ,*
4428. *Ne sebepti, şırağım, köñiliñ jarım?*
4429. *Qız armanı teñine qosıluv ğoy,*
4430. *Naşar ma edi, şırağım, alğan jarıñ?*
4431. *O sı sözge qızdar javap qayıra
almay, sıbırlasıp kidirip qalğan kezde
Baydıraq quday berdi degendey
köterilip kelip, “Ahav - oh” dep
dombırasın joğarı bir – eki köterip
jiberip termelep ala jöneledi.*
4432. *Qarındasım, Küläyim,*

- Sarcan:
- Gerçek, soylu ervahlı adı çıkan,
Öfkesinden çekinip düşman korkan.
- O ervahlı yere kendimi layık
görmüyorum,
Utaniyorum gerçekten dışarıdaki halktan.
- Baydıraq:
- Öyle ise vebalin anne, babana,
Ak dua diye kalıyor, çok hataya.
Dargınlığına birinin kalmamış mıydın?
Erkek üzüntüsü bir uğramadan yata mı?
- Sarcan:
- Görüyorum, Bayeke kalıbımızı,
Arkadaşlarından eksik olmayan yerinizi
Temiz kalp, kahraman yiğit olsan,
Şarkı ile yükseltir misin gönlümüzü.
- Baydıraq:
- Biliyorum Külâyim sırın hepsin,
Kavuştursun Allah layık edip gencin
yarın.
Gönlün kara insan gibi nasıl söyledin,
Ne sebepten, canım gönlün yarım?
Kız hayali layık insanına kavuşmak,
Kötümüydü canım, alacak yarın?
- O söze kızlar cevap veremedi,
fısıldayarak konuşup durakladığı zaman
Baydıraq Tanrı verdi demiş gibi kalkıp,
“Hey - oh” diye dombırasın yukarı bir
iki kere kaldırıp nazım söylemeye
başlar.
- Kardeşim Külâyim,

4433. *Avjar ayttım toyıñda,*
4434. *Ketedi degen joq edi*
4435. *Seni de, qalqam, oyımda.*
4436. *Teñiñ bolsa joldasıñ*
4437. *Köñildi öter toyıñ da.*
4438. *Jaman bolsa joldasıñ*
4439. *Ömiriñ öter uwayımda.*
4440. *Qadirli qızdıñ bir ediñ*
4441. *Bir miniñ joq bayıñda.*
4442. *Naşar eken joldasıñ*
4443. *Deydi ärkim taz basın.*
4444. *Qisiqtav bastı körined*
4445. *Tigendey ziyan moyınğa.*
4446. *Qızdan sorlı bar ma eken*
4447. *Teñin tavıp barmağan?*
4448. *Uldan sorlı bar ma eken*
4449. *Süygenin tavıp almağan.*
4450. *Ädiletsiz aq bata*
4451. *Mundaydı qosıp eriksiz*
4452. *Talay jaqsı qor bolıp*
4453. *Köziniñ jası parlağan.*
4454. *Künä deydi moldalar*
4455. *Ata – ana ayatqan jerine*
4456. *Jaman da bolsa barmağan.*
4457. *Şın şarığat bul emes,*
4458. *Eriksiz aydar qul emes,*
4459. *Aqşağa satıp şarğını*
4460. *Halıqtı molda aldağan.*
4461. *Ädilet tañlı atar ma,*
4462. *Mundaylardıñ köz jası*
4463. *Qabil bolıp zarlağan,*
4464. *Qulağıñ salıp tuñday ber,*
- Avyar söyledim düğününde,
Gidecek diye düşünmüyordum
Senide canım, aklımda.
Layık olsa eşin
Hevesli geçer düğününde.
Kötü olursa eşin,
Hayatın geçer kaygıda.
Kıymetli kızın biri idin
Bir kusuru yok boyunda.
Kötüymüş eşin
Deydi herkes başın kel.
Başı yamuk diyorlar
Ziyan gelmiş gibi boynuna.
Kızdan kederli var mı?
Layık kişiyi bulup gidemeyen
Erkekten zavallı var mı?
Sevdiğini bulup alamayan.
Adaletsiz ak dua
Böyleleri kavuşturup isteksiz
Çok iyiler zavallı duruma düştü
Gözünün yaşı dökülen.
Günah diyor mollalar
Baba, annenin dediği yerine
Kötüde olsa gitmeyen.
Gerçek şeriat bu değil,
Eriksiz kovacak köle değil,
Paraya satıp şeriat yolunu
Halkı molla aldatan.
Adalet şafağı çöker mi?
Bunun gibilerin gözyaşı
Kabul olsun ağlayan,
Haberin olsun dinle,

4465. *Sözüm bar tağı arnağan.*
 4466. *Qarındasım, Külüyim,*
 4467. *Jürmisiñ qalqam, deniñ sav!*
 4468. *Bul elden ketip bötenge*
 4469. *Jetemisiñ, yapırım – av!*
 4470. *Köp qızdardıñ işinde*
 4471. *Sekildi ediñ asqar tav*
 4472. *Satılıp malğa eriksiz,*
 4473. *Jamanğa berip köriksiz*
 4474. *Iqtiyarsız barasıñ*
 4475. *Ortağa alıp tamam jav.*
 4476. *Javlarıñdı aytayın:*
 4477. *Jamanğa satqan äkeñ jav,*
 4478. *Qızına janı aşımay,*
 4479. *Satsañ sat degen şeşeñ jav;*
 4480. *Tuvısqanın ayamay,*
 4481. *Malıñdı jegen ağañ jav;*
 4482. *Küyeviñ teñiñ eken dep,*
 4483. *Aldağan seni jeñgeñ jav...*
 4484. *Jeñgetey bolğan jamanğa*
 4485. *Uyiñdegi kelin jav;*
 4486. *Jemese de malıñdı,*
 4487. *Körip jürip jarıñdı,*
 4488. *Quttı bolsın qudañ! – dep*
 4489. *Aldap aytqan eliñ jav.*
 4490. *Sözdiñ şınun aytqanda*
 4491. *Bul ösektiñ bärinen*
 4492. *Jalğız – aq meniñ basım sav.*
 4493. *Altıñ basıñ jez bolıp,*
 4494. *Bir jamanğa kez bolıp,*
 4495. *El avzında söz bolıp,*
 4496. *Köñiliñ avruv, deniñ sav,*

Sözün var mı söylemek isteyen.
 Kardeşim, Külüyim,
 Yürüyor musun canın sağ salım!
 Bu ülkeden yad yurda gidip
 Gidecek misin hey, canım!
 Çok kızların içinde
 Yüksek dağ gibi idin
 Satılıp paraya eriksiz,
 Kötüye verilip çirkin
 İsteksiz gidiyorsun
 Ortasına alıp bütün düşman.
 Düşmanlarını söyleyin:
 Kötüye satan baban düşman,
 Kızına canı acımada,
 Satsan sat diyen annen düşman;
 Akrabasına acımadan,
 Hayvanını yiyen ağabeyin düşman;
 Kocan layıkmış diyen,
 Aldatan seni yengen düşman...
 Yengelik olan kötüye
 Evindeki gelin düşman;
 Yemese de hayvanını,
 Görse de kocanı,
 Kutlu olsun dünürün! Diye
 Aldatıp söyleyen halkın düşman.
 Sözün gerçeğin söylersek
 Bu dedikodunun hepsinden
 Yalnız ben temiz.
 Aldın başın bakır olup,
 Bir kötüye rast gelip,
 Halk ağzında söz olup,
 Gönlün hasta, kendin sağ salım,

4497. *Suñqarğa serik qarğa bop,*
4498. *Iqtiyarsız zorğa bop,*
4499. *Tuğırğa mıqtap baylandı*
4500. *Şeşilmeytin mıqtı bav.*
4501. *Qiyamet küni bolğanda,*
4502. *Ne javap berer ata – anañ?*
4503. *Bola qalsa osı dav,*
4504. *Joldasıñdı körip em,*
4505. *Körinedi şabandav,*
4506. *Maqtavğa siyar jeri joq,*
4507. *Layıq tur jamandav.*
4508. *Jaman erdi jaqsı etip,*
4509. *Küniñ tuvdi amaldav.*
4510. *Qayran qalqam, qor boldıñ,*
4511. *Teñiñ emes jaman – av.*
4512. *Sarjan:*
4513. *Bäyeke –av, söz surayın endi senen,*
4514. *Ümit qılıp otırsıñ ğoy endi menen.*
4515. *Mınanı ümit qılsañ aytıp berşi,*
4516. *Duşpan qart şıǵarsıñ oyi tereñ.*
4517. *Küş jetip şamalı adam şeşe
almaytın*
4518. *Bul sözim jan asa almas ülken
beleñ.*
4519. *Äyelge nege qumar erdiñ bäri?*
4520. *Jaqsı bol, jaman bolsın jas pen kärei.*
4521. *Talayı janın qıyıp ölip keter,*
4522. *Äyel bop kündiz – tüni qayǵı – zarı.*
4523. *İşinde jañǵan ottıñ tursa - daǵı,*
4524. *Qumarlıq äyelerde joq demeymin,*
4525. *Sonda da şıdamdı ğoy äyel arı.*
4526. *Osını qanaǵattı aytıp berseñ,*
4527. *Bolasıñ qart ta bolsañ qızdıñ jarı.*
4528. *Baydıraq:*
- Sungura karga eşit olup,
İsteksiz zor olup,
Tuğıra sıkı bağlandı
Çözülmeyecek sert ip.
Kıyamet günü olurken,
Ne cevap verir anne, baban?
Olursa bu tartış,
Kocanı görmüştüm,
Görüyor tembel gibi,
Övecek yeri yok,
Kötülemeye layık.
Kötü erkeği iyi eden,
Gün eldi dayanacak.
Canım, zavallı duruma düştün,
Layığın değil kötü.
- Sarcan:
Bayeke, söz soruyun şimdi senden,
Ümit ediyorsunuz şimdi benden.
Ümit eden bunu söyler misin?
Bilge ihtiyarsındır derin düşünceli.
Gücü edip bazı insan bulamayan
Bul sözüm can çıkamayan büyük dağ.
Kadına niye kumar erkeğin hepsi?
İyi ol, kötü olsun genç ve yaşlı.
Çoğunluğu canın kıyıp ölüyor,
Kız olup gündüz, gece kaygısı.
İçinde yanan ateşin duruyorsa da,
Kumarlık kadınlarda yok demiyorum,
Olsa da sabırlı bayan arı.
Bunu yeterince söylesen,
İhtiyarsan da olursun kızın eşi.
Baydıraq:

4529. *Qozğayn biraz oylap sözdñ jayın,*
4530. *Şırağım, sabır etsen, javap dayın.*
4531. *Erde me şıdamdııq, äyelde me,*
4532. *Tıñdasañ, birazıraq söz qılayın,*
4533. *Talabıñ basqa närse bolıp jürüp,*
4534. *Moldadan suramaqsıñ tarih jayın.*
4535. *Jaralıp jalğız özi Adam ata,*
4536. *Qudaydan mınanı aytıp qıldı bata:*
4537. *“Mağan bir serik kerek öz
jımsınnan,*
4538. *Zeriktim jalğız özim jata – jata.*
4539. *Ol mağan bolsın dedi jağınıştı,*
4540. *Könetin ne aytsam da bağıınıştı.*
4541. *Birimiz – birimizdi az körmesek,*
4542. *Bolayıq ekevmiz de sağıınıştı”.*
4543. *Osınday tilek tilep jatpasın ba,*
4544. *Tilegi bolıp qabil haq qasında.*
4545. *Azıraq uyıqtap ketip, közin aşısa,*
4546. *Bir suluv äyel otır naq qasında.*
4547. *Körgeñ soñ birin – biri boldı ğaşıq,*
4548. *Birinen qumarlıqqa biri asıp,*
4549. *Oylaydı sabır etip häzrät Adam*
4550. *Halal ma, haram ba dep osı näsip?*
4551. *“Ekeviñ bir-biriñe halalsıñ” dep*
4552. *Ayıldı sol uvağıttı haqtıñ sırtı.*
4553. *Jebireyil bul habardı äkelgende,*
4554. *Bilmedi körmegen soñ Haya
muni.*
4555. *Jebireyil neke qıyıp hutba oqıp,*
4556. *Juptılıq boldı miras oşal* küni.*
4557. *Javabı surağannıñ, mine osılay,*
4558. *Köñiliñ qanağattap boldı ma jay?*

Biraz düşünüp söyleyin sözün durumun,
Yavrum, sabır etsen, cevabım hazır.
Erkek mi sabırlılık, bayan da mı?
Dinlesen biraz söz söyleyin,
İsteğın başka olsa da,
Molladan soruyorsun tarih hakkında.
Yaratılmış Adem Peygamber tek başına
Allahtan bunu sorarak dua kıldı:
“Bana bir arkadaşı lazım kendi
yaşımdan,
Canım sıkıldı tek başıma yata, yata.
Ol bana hoş olsun dedi,
Ne söylesem de yapacak bağımlı.
Birimiz birimizi biraz görmezsek,
Olalım ikimizde özlemiş”.
Böyle dilek dileyip yattı da,
Dileği gerçek oldu Hak Teala yanında.
Birazcık uyuyup gözün açsa,
Bir güzel bayan otur tam yanında.
Gördükten sonra birin biri oldu aşk,
Birin hevesliliği birini geçip,
Âdem Peygamber düşündü sabır edip
Helal mi, haram mı bu nasip?
“İkiniz bir birinize helalsin” diye,
Söylendi o zaman Hak’ın sırtı.
Cebrail bu haberdı getirdiğinde,
Bilmedi görmedikten sonra Havva Ana
bunu.
Cebrail nikâh kıyıp, hutbe okuyup,
Çiftlilik bundan sonra miras oşal günü.
Cevabı soranın bak böyle,
Gönlün razı oldu mu, rahat?

4559. *Aytayn men bir jumbaq şeşe
almastay,*

4560. *Tıñdaşı kerek bolsa öziñe say:*

4561. *Bir şähär jer jüzine atı mälim,*

4562. *Düniyege tegis jayğan qanattarın.*

4563. *Şähärdiñ üyi menen halqınıñ*

4564. *Biluvge şaması joq eşkim sanın.*

4565. *Tıp – tınış şähär işi sonday beybit*

4566. *Munda joq dav men janjal, urı –
zalıñ.*

4567. *Söylesip bir – birimen til qatısıp,*

4568. *Biriniñ suramaydı biri halin.*

4569. *Jäne de eşbirevi käsdiñ qılmay,*

4570. *Jatadı haqtan tilep rızıqtarın.*

4571. *Mezgili qala işinde bir jil jatuv,*

4572. *Şığarar sırtqa süyrik bitkenderin.*

4573. *Bul şähär qay jerde tur, atı qalay,*

4574. *Tüsindir halayıqqa bilseñ jayın?*

4575. *Sarjan:*

4576. *Bäyeke, bul jumbaqtı taptıñ ba
oydan,*

4577. *Talabıñ mıqtı talap mağan qoyğan.*

4578. *Şähäriñ külli ananıñ qursağı ğoy,*

4579. *Düniyenıñ barlıǵına qanat jayğan.*

4580. *İştegi jas säbiler şähär halqı,*

4581. *Bulardıñ sanın adam bilsin qaydan.*

4582. *Söylespes, olar jäne käsip qılmas,*

4583. *Rızığın jatır tilep bir qudaydan.*

4584. *Dav – janjal, urlıqpenen jumısı joq,*

4585. *Alğan soñ jalǵız orın jeke jaydan.*

4586. *Ananıñ qursaǵında bir jil jatıp,*

4587. *Sonan soñ şığar sırtqa etip sayran.*

4588. *Bäyeke – av, jumbaq pa edi
izdegeniñ,*

Söyleyin ben bir bulmaca bulamayan

Dinlen misin olursa kendine uygun:
Bir şehir var yeryüzünde ismi belli,
Dünyanın hepsine yayan kanatların.
Şehrin evi ile halkının
Kimse sayısın tahmin edip bilemiyor.
Sessiz şehir işi, barış içinde
Burada yok kavga, tartışma, hırsız,
zalım.

Konuşup bir biri ile muhabbet edip,
Birinin biri halin sormuyor.
Sonra da hiçbiri çalışmadan,
Yatıyor haktan dileyip rızkların.
Zamanı şehir içinde bir sene yatmak,
Çıkarır sonra dışarıya çiçek açanların.
Bu şehir nerde, ismi nasıl,
Anlat topluluğa bilsen durumun?
Sarcan:
Bayeke, bu bulmacayı buldun mu
akıldan,
Talebin zor bana koyan.
Şehrin bütün annenin kursağı,
Dünyanın hepsine kanatın yayan.
İşteki bebekler şehir halkı,
Bunların sayısın insan bilsin nereden.
Konuşmaz onlar ve çalışmaz,
Rızkın yatıyor dileyip bir Allahtan.
Kavga, tartışma, hırsızlık ile işi yok,
Aldıktan sonra ayrı yer kendi yerinden.
Annenin kursağında bir sene yatar,
Ondan sonra çıkar dışarıya mutlu edip.
Bayeke, bulmaca mıydı aradığın,

4589. *Şeşe alsañ men aytayın jüzdegenin.*
 4590. *Ayırılıp at - şapannan qalıp jürme,*
 4591. *Qırıqqa qıyın soğıp qız degeniñ.*
 4592. *Bir maqulıq kündiz bolar*
halıqqa dos,
 4593. *Tün bolsa ol dostıǵı qaladı bos.*
 4594. *Düşpandıq tañ atqanşa jumus istep,*
 4595. *Tañerteñ qaytip keler taǵı bop dos.*
 4596. *Baydıraq:*
 4597. *Sarjan-av, söz söyleyin asıp – tasıp,*
 4598. *Qalam ba sözden tosıp senen sasıp,*
 4599. *Qırıqtı qırqa maǵan qılǵanimen,*
 4600. *Bararsıñ bizdikine qırqanı asıp.*
 4601. *Men şeşip, jumbaqtı sen şeşe*
almasañ,
 4602. *Öziñ ayt bolmaynısıñ maǵan näsip?*
 4603. *Şeşuvi jumbaǵıñnıñ urı zalım,*
 4604. *Halıqqa kündiz dos bop jürer*
mälim.
 4605. *Aynalıp tün bolǵan soñ*
düşpandıqqa,
 4606. *Halıqtıñ tañ atqanşa urlar malın.*
 4607. *Sarjan:*
 4608. *Bir qavım tünde bayır, kündiz*
kedey,
 4609. *Mal biter esepten tus işpey – jemey.*
 4610. *Qolında kündiz-tüni bolmaǵan soñ,*
 4611. *Ne deymiz bul baylıqtı kedey demey*
 4612. *Baydıraq:*
 4613. *Juldız ğoy bul ayılǵan bay,*
kedeyiñ,
 4614. *Baylıqpen şıǵarmaydı er mereyin.*
 4615. *İşip-jep, kiyip-minip jürgennen soñ*

Bula bilirsen ben söyleyin yüzlerce.
 At ve kaftansız kalma,
 Kırk yaşa geldiğinde zor olup kız dediğin.
 Bir hayvan var gündüz olur halka dost,
 Gece olsa o dostluğu kalır boşuna.
 Düşmanlık sabaha kadar çalışıp,
 Sabahleyin tekrar gelir dost olup.
 Baydıraq:
 Hey Sarcan, söz söyleyin.....
 Söz bulamadan kalayım mı senden
 şaşırıp,
 Kırk yaşa ben gelsem de,
 Gidersin bizimkine tepeyi açarak.
 Men çözüp bulmacayı sen çözemesen,
 Kendin söyle bana nasip olmaz mısın?
 Çözümü bulmacanın hırsız, zalım,
 Halka gündüz dost olup yürür belli.
 Gece olduktan sonra, deǵışip düşmanlıǵa,
 Halkın sabaha kadar hayvanını çalar.
 Sarcan:
 Bir topluluk gece zengin, gündüz fakir,
 Zengin olur sayısız içmeden, yemeden.
 Elinde gündüz, gece olmadıktan sonra,
 Ne diyelim bu zenginliğe fakir demeden?
 Baydıraq:
 Yıldız bu söyleyen zengin, fakirin,
 Zenginlik ile çıkarmıyor yiğit itibarını.
 İçip, yiyip, giyip, binip yürüdükten
 sonra,

4616. *Mereysiz baylıq demey men ne deyin.*

4617. *Sarjan:*

4618. *İşi dos bir qavumniñ, sırtarı qas,*

4619. *Sözderin körgen adam şıdap turmas*

4620. *Qanşama jaman sözder aytsanmen,*

4621. *Jarasıp künde jürer bolıp joldas.*

4622. *Baydıraq:*

4623. *İşi dos bir qavumniñ, sırtarı qas,*

4624. *Qurdastıñ jandarı dos, sözderi qas.*

4625. *Körmeysiñ birin -biri sökkenmenen,*

4626. *Kek qılmay tağı da aylar balaşa jas.*

4627. *Sarjan:*

4628. *Tarıday bir nürseniñ ülkendigi,*

4629. *Halıqqa mağlum munıñ bir kemdigi.*

4630. *Qanşama sözge kişi köringenmen,*

4631. *Sıyıtın bükil ğalam bar keñdigi.*

4632. *Baydıraq:*

4633. *Kişkene bul humbağıñ tarıday – dı,*

4634. *Sonda da bükil ğalam sıyar jaylı.*

4635. *Köziñniñ qaraşığı bul aytqanıñ,*

4636. *Sıyğızar jer menen kök, Kün men Aydı.*

4637. *Sarjan:*

4638. *Halıq süyer bir nürseni haqtan tilep*

4639. *Berse eger bul tilegin şat bop külmek,*

4640. *Osınday tilek alıp tursa – dağı,*

4641. *Kelgende jerkenedi, jadap – judap.*

4642. *Baydıraq:*

4643. *Jañbır ğoy halıq tilegen bul tilegi,*

4644. *Jañbırdıñ tirşilikke zor keregi.*

4645. *Qudaydan munı tilep alsa – dağı,*

4646. *Köp javsa mezi bolıp jek köredi.*

Değersiz zenginlik demeden ben ne deyin

Sarcan:

İşi dost bir topluluğun, dışarısı düşman,
Sözlerin gören insan dayanamaz.
Ne kadar kötü sözler söylense de,
Yakışıp her gün yürür arkadaş olup.

Baydıraq:

İşi dost bir topluluğun, dışarısı düşman,
Yaşıtların canları dost, sözleri düşman.
Göremezsın bir birini azarlasa da,
Öcünü almadan tekrar oynar çocuk gibi

Sarcan:

Darı gibi bir şeyin büyüklüğü,
Halka belli bunun bir eksikliği.

Ne kadar küçük görünüyorsa da,
Bütün dünya sığacak kadar gençliği var.

Sarcan:

Küçücük bu bulmacan darı gibiydi,
Küçük olsa bile bütün dünya rahat sığar
Göz bebeğin bu söylediğin,
Sığdıran yer ve gökyüzünü, Gün ve Ayı

Sarcan:

Halk sever bir şeyi Allahtan dileyip,
Verirse eğer bu dileğini neşeli olur.

Böyle bir dilek dilese de,
Geldiğinde iğreniyor yıpranıp.

Baydıraq:

Yağmur bu halkın dilediği,
Yağmurun yaşama çok faydası.
Allahtan bunu dileyip alsa da,
Çok yağarsa bıkar, nefret eder.

4647. *Sarjan:*
4648. *Jandıdan jansız şığar ölik bolıp,*
4649. *Jansızdan jandı şığar tirik bolıp.*
4650. *Osınday tañğajayıp jumistardı,*
4651. *Aytamın öz közimmen körıp kelip.*
4652. *Baydıraq:*
4653. *Jandıdan jansız tuvsıa ölik bolıp,*
4654. *Suv bop tuvıp artınan uvız bolıp.*
4655. *Muniñiz jumırtqa ğoy qustan şıqqan*
4656. *Onan suvret qus bolar jan bitip tån.*

4657. **SAVITBEK PEN MAYSA**

4658. *Savitbek:*
4659. *Kelip em, Maysa, sizge amandasa,*
4660. *Qalmaydı toydan Küntuv habarlansa.*
4661. *Jigittiñ bağı aşılar degen eken,*
4662. *Tanısp ağayındı aralasa.*
4663. *Aman ba, aqın Maysa, eldegiñiz,*
4664. *Tamaşa oyın – savıq ermegiñiz.*
4665. *Hantavın jaylap jatqan suluv bar*
dep,
4666. *İzdenip aytısuvğa kelgenimiz...*
4667. *Maysa:*
4668. *Hantavın men bir erke jaylap*
jatqan,
4669. *Bavırında jazday biye baylap*
jatqan.
4670. *Aytısuvğa kelgeniñ avzın buvıp,*
4671. *Üyiñe aman bar dep aydap jatqan.*
4672. *Savitbek:*
4673. *Hantavı bizdiñ avıl bavrayında,*
4674. *Arnayı izdep keldim avılıña.*
4675. *Bes-on avız aytısqanda suluv qızdıñ*

Sarcan:
Canlıdan cansız çıkar ceset olup,
Cansızdan candı çıkar diri olup.
Böyle olağanüstü işleri,
Söylüyorum kendi gözümle görüp.
Baydıraq:
Canlıdan cansız doğarsa ceset olup,
Su olup sonra ardından ağız olup.
Bu dediğiniz yumurtası kuşun,
Ondan resim kuş olur canlanıp.

SAVITBEK PEN MAYSA

Savitbek:
Gelmiştim Maysa size selam vermeye,
Kalmaz Küntuv düğünden haber verilse
Yiğidin kısmeti açılır demiş,
Tanışıp akrabaları dolaşırsa.
Sağ salim mi ozan Maysa halkınız,
Eğlence, oyun vakit geçirdiğiniz.
Han dağında bir güzel var diyene,
Arayıp atışmaya geldik biz...
Maysa:
Han dağında ben bir nazlı yaşayan,
Eteğinde yaz boyunca deve bağlayan.
Atışmaya gelenin .....
Evine sağ salim yetiş diye.....
Savitbek:
Han dağının bizim köy eteğinde,
Özellikle arayıp geldim atışmaya.
Biraz atıştıktan sonra güzel kızın,

4676. *Talayın tartuvşı edim bavırıma.*
4677. *Maysa:*
4678. *Qay jaqtan aytısam dep keldiñ jortıp,*
4679. *Ketesiñ bay ulınday tolqıp – tolqıp.*
4680. *Boyiñ qısqa, köruvge tüsiñ solğın,*
4681. *Jeñer dep seskenbeymin senen qorqıp.*
4682. *Savitbek:*
4683. *Onşalıq qortıq emes, alamız,*
4684. *Bäygege bay ulınday talamız.*
4685. *Änim zor, öleñim mol, önerim köp,*
4686. *Zor baylıq öleñ, savıq, tamaşamız.*
4687. *Maysa:*
4688. *Boyıma bitken öleñ aytısam dayın,*
4689. *Sağan men baylıq aytıp neğılayın.*
4690. *Savitbek, şirenesiñ nemenege,*
4691. *Kelipsiñ surap minip taydıñ mayın.*
4692. *Savitbek:*
4693. *Kelgenim ras, Maysa, taydı minip,*
4694. *Otırsıñ suramatan jaydı minip.*
4695. *Aytıssam suluv qızben tañdamalı,*
4696. *Talayı betten süygen qayırılıp.*
4697. *Ataqtı Balta atanıñ tentek qızı,*
4698. *Betimnen oñdırmay – aq alıp ketti.*
4699. *Maysa:*
4700. *Öleñşi kelip qaytqan talay – talay,*
4701. *Artına qaşıp ketken bir qaramay.*
4702. *Atañızdı mina jurttı Abız deydi,*
4703. *Uqsattıñ adamzattı itke qalay?*
4704. *Savitbek:*
4705. *Sen meniñ neğıp ediñ bir közimdi,*
- Birçoğun kendime çekiyordum.
- Maysa:
- Nereden atışacağım diye geldin koşup,
- Zengin çocuğu gibi
- Boyun kısa, bakmaya rengin solgun,
- Kazanır diye tereddüt etmiyorum senden korkup.
- Savitbek:
- O kadar bodur değil, kısayız,
- Yarışmaya zengin çocuğu gibi tartışırız.
- Şarkım güzel, şiirim çok, sanatım çok,
- Güzel zengin şiir, oyun, eğlencemiz.
- Maysa:
- Boyuma bitmiş şiir, söylesem hazır,
- Sana ben zenginlik söyleyip ne yapacağım.
- Savitbek böbürleniyorsun nesine,
- Gelmişsin soruyup binip tayı.
- Savitbek:
- Geldiğim gerçek, Maysa tayı binip,
- Oturuyorsun sormadan hal durumu.
- Seçilen güzel kız ile atışırsam,
- Birçoğu yüzümden gelip öpen.
- Meşhur Balta dedenin yaramaz kızı,
- Yüzümden acımadan ısırdı.
- Maysa:
- Şarkıcılar gelmişti türlü, türlü,
- Arkasına bakmadan kaçıp giden.
- Dedenizdi u halk Abız diyor,
- Benzettin nasıl insanoğlun köpeğe?
- Savitbek:
- Sen benim ne yapmıştın bir gözümü,

4706. *Men seniñ unatpadım mineziñdi.*
4707. *Eki jas dos boluvı qıyın emes,*
4708. *Ustasañ ot bop turğan bilegimdi.*
4709. *Maysa:*
4710. *Savıtbek este bar ma, tünev küngi,*
4711. *Ketip eñ körmestey bop bul öñirdi.*
4712. *Kedeydiñ qara qasqa özi ekensiñ,*
4713. *Şıdamay jarıp alma jüregiñdi.*
4714. *Savıtbek:*
4715. *Özime öz obalım şıdamasam,*
4716. *Közden bul – bul uşasıñ şıdamasañ.*
4717. *Savıtbekti öldige sanay bergin,*
4718. *Jaqında senen suluv qız
almasam.*
4719. *Maysa:*
4720. *Öleñ qızıq bolmaydı söz bolmasa,*
4721. *Qıstq ağaş köbeyir tez bolmasa.*
4722. *Kedeyge qız timeydi bile turıp,*
4723. *Bayı ölgen jesir qatın kez bolmasa...*
4724. *Savıtbek:*
4725. *Aytayın sağan bir söz
maquldasañ,*
4726. *Qızdar jaqsı köredi, jaqındasam.*
4727. *Düniyeden bos ötkenim jaqsı
emes pe,*
4728. *Qız almay jıyırma üşte qatın alsam.*
4729. *Maysa:*
4730. *Seni jigit devşi em bilerlikti,*
4731. *Surap minip kelipsiñ bir kölikti.*
4732. *Toyğa barsa avısıp kiyedi deydi,*
4733. *Altaviñ kezek – kezek bir bōrikti.*
4734. *Savıtbek:*
4735. *Av, qamıs kürke özime,*

Ben senin beğenmedim karakterini.
İki gencin arkadaş olması zor değil,
Tutarsan ateş gibi yanan bileğimi
Maysa:
Savıtbek hatırlıyor musun geçen günü,
Gitmiştin görmeyecek olup bu sanatını.
Fakirin tam kendisiymişsin,
Dayanamadan patlamasın kalbin.
Savıtbek:
Kendi kendime yaptığım dayanamazsam,
Gözden pırl pırl uçarsın dayanamazsan
Savıtbek'ı öldü diye bilirsin,
Yakın zamanda senden güzel kızla
evlenmezsem.
Maysa:
Şarkı ilginç olmaz söz olmazsa,
Yamuk ağaç çoğalır.....
Fakir olduğunu bile, bile kız evlenmez,
Kocası ölen dul kadın karşılaşmazsa...
Savıtbek:
Söyleyin sana bir söz tamam desen,
Kızların hoşuna gider, yakın gelsem.
Hayatımı yalnız geçirsem daha iyi,
Kız değil yerme üçümde kadın alsam.
Maysa:
Seni yiğit diyordum bilen, gören,
Sorarak binip gelmişsin bir atı.
Düğüne giderse değiştirip giyecek diyor
Altı kişi sırayla bir bōrkü.
Savıtbek:
Hey, kamyş çadır kendime,

4736. *Sämbettiň appaq üyindey.*
4737. *Savıtbektiň önerin,*
4738. *Jürmisiň, Maysa, tüsin ey?*
4739. *Qamıs üyde äñ salsam,*
4740. *Ketpeydi suluv kerilmey.*
4741. *Basılmaydı davılım,*
4742. *Jüz dep kisi üyirmey.*
4743. *Tañ qaladı äñime*
4744. *Bulbuldñ suluv ünindey,*
4745. *Aynalıp tñdap qızdar tur*
4746. *Töñirekten sırtımnan,*
4747. *Reñi jupar gülindey...*

4748. **ÄSET PEN KÄRİBAY**

4749. *Äset:*
4750. *Käreke, neğip jürsiň asıp –sasıp,*
4751. *Bir närese quğanday-aq şoşıp basıp?*
4752. *Jeriñdi maqtaytuğın qıdıra ber,*
4753. *Ävelden ädettenip qılğan käsip.*
4754. *Käribay:*
4755. *Qaray gör Äsetjanniň aylasına,*
4756. *Ärkim jürer öziñiň paydasına.*
4757. *Munñ nesin betime qıldñ salıq,*
4758. *Qoliñdağı äkeñniñ nayzası ma?*
4759. *Äset:*
4760. *Äy, Käke, tarta söyle, aşuvlanba,*
4761. *Sögip aytsam, köñiliñe avır alma.*
4762. *Mingeniñ kök şolaq ta, kiyiz toqım,*
4763. *Qıdıra ber, käsibiñnen qapı qalma.*

- Sambet'in beyaz evi gibi.
Savıtbek'in sanatın,
Yürüyor musun Maysa anlamadan?
Kamış evde şarkı söylesem,
Geçmez güzel nazlanmadan.
Durmaz fırtınam,
Yüz, yüzden kişi toplamadan.
Şaşıyor şarkıma,
Bülbülün muhteşem sesi gibi,
Toplana dinleyip kızlar dur
Etrafımda dışarıda,
Yasemin çiçeği gibi...

ASET VE KARİBAY

- Aset:
Kareke, niye telaşlanıyorsun,
Bir şey kovalamış gibi şaşırp.
öven yerini gez, dolaş,
Eskiden alışkanlık olup yapılan iş.
Karibay:
Bak Aset'in çaresine,
Herkes yürür kendinin faydasına.
Bunu nesine yüzüme bastın,
Elindeki babanın mızrağı mı?
Aset:
Vay, Kareke yavaş konuş, kızma,
Ağır konuşsam gönlüne alma.
Bindiğim ala at, keçe teğelti,
Gez, mesleğinden kalma.

4764. Öy, Käke, aşuv sözge könil böldiñ,
4765. Jasıñnan el qıdırıp ömir kördiñ.
4766. Özim tälüm üyrettim dep söyleysiñ,
4767. Qay jerde jomartıq qıp, neñdi berdiñ?
4768. Kärıbay:
4769. Ey, Äset, bilmediñ be bergenimdi?
4770. Elden şığıp naymanğa kelgeniñdi?
4771. Bolıs – bi **ükirdayğa*** öleñ aytıp,
4772. Qaytarıp beremisiñ jeñgeniñdi?
4773. Äset:
4774. Äy, Käke, qıdırasıñ oñdı – soldan,
4775. Käsip qıp, dämetesiñ jügi
moldan.
4776. Şaqırmay qurmetsiz qur qañğırmaymın,
4777. El qıdırıp, almaymın sizdey joldan.
4778. Kärıbay:
4779. Elden şığıp naymanğa nege keldiñ?
4780. Sen – dağı käsip izdep attay jeldiñ,
4781. Ertip kelip äkeñdi Köktumağa,
4782. Bay bosañ, sen qalayşa äkep
qoydıñ?
4783. Äset:
4784. Än salam kerey, nayman tura almağan,
4785. Men sizdey qayırşı emen
qutındağan.
4786. Suv juqpas sumıray aqın men
emespin,
4787. Käsip qıp bes – on teñge
suvmañdağan.
4788. Kärıbay:
4789. Äy, Äset, küpildeysiñ, jeldey esip,
4790. Söylegen jaqsı edi ğoy sözdi tosıp.
4791. Arğınnıñ köz jetkisiz aymağı bar,
4792. Naymanğa qalay keldiñ, neden
şoşıp?!

Hey Kake, öfke söze gönül verdin,
Gençliğinden ülke dolaşıp hayatı gördün.
Kendim talim verdim diyorsun,
Nerde cömertlik edip, neyini verdin?
Karıbay:
Hey Aset, bilmedin mi verdiğimi?
Yurdundan çıkıp **nayman'a*** geldiğini?
Çarlık bir hâkime şarkı söyleyip,
Tekrar verir misin kazandığını?
Aset:
Hey Kake, geziyorsun sağa, sola,
Alışkanlık edip, ümitleniyorsun eşyası
çoktan.
Çağırmadan saygısız, boş gezmiyorum,
Ülke gezip almıyorum sizin gibi yoldan.
Karıbay:
Ülkenden çıkıp naymana niye geldin?
Sen de meslek arayıp at gibi koşun.
Birlikte getirip babamı Köktumar'a,
Zengin olsan sen nasıl getirip koydun?
Aset:
Şarkı söylesem **kerey***, nayman dayanamayan,
Ben sizin gibi dilenci değilim açığöz.
Suda sindirmez alçak ozan değilim,
İş edip beş, on paraya ukalalık yapan.
Karıbay:
Hey Aset, yersiz övünüyorsun yel gibi,
Sırasıyla konuşan iyi olurdu.
Arğın'ın* çok genç toprağı var,
Naymana nasıl geldin, neden korkup?!

4793. **ŞÖJE MEN BAYDALINIŇ QIZI**

4794. Şöje:

4795. *Däyim meniň mingenim qarajal ker,*

4796. *Mendey öleňdi ayat almas öleňşiler.*

4797. *Sizder qıpşaq bolğanda, biz töleňgirt,*

4798. *Jan apeke, köriselik qoluňdı ber.*

4799. *Qız:*

4800. *Aq multıq altı bastı qarıs ata almaymın,*

4801. *Jambastap jaman üyde jata almaymın.*

4802. *Sizder töleňgirt bolğanda, bizder
qıpşaq*

4803. *Küresuvge tar jerde bata almaymın.*

4804. Şöje:

4805. *Oqi almas bes namaz qaza bolsa,*

4806. *Künelte almas er jigit naza bolsa.*

4807. *Quşaqrasıp körisseniz neňiz keter,*

4808. *Däret alğan tal boyň taza bolsa.*

4809. *Qız:*

4810. *Tömen aqqan dariyanı lay biler,*

4811. *Aqın jigit öleňdi sınay biler.*

4812. *Ne dep büytip aytasñ, jarıqtığım,*

4813. *Kimniň aqtıq, adalın quday biler.*

4814. **QARAIŞİK PEN QUVBALA**

4815. *Quvbala:*

4816. *Osdı jerge bizder keldik toy bar –
av dep,*

4817. *Küreňdi bos jiberdik oynar – av dep.*

4818. *Bu toydan soň qalsam da ümitim
bar.*

4819. *Joldıqtı bizge degen qoyar – av dep.*

4820. *Aldında esigimniň sındırım tal,*

4821. *Qabıgın sındırıp jeydi qoy degen
mal.*

ŞÖCE İLE BAYDALI'NIN KIZI

Şöce:

Her zaman benim bindiğim kara ala at,

Ben gibi şarkı söyleyemez şarkıcılar.

Sizler **kıpçak*** olurken biz **tölengit***,

Can abla selamlaşalım elini ver.

Kız:

Beyaz tüfek altı atacak atamıyorum,

Kötü evde yan yatamıyorum.

Sizler tölengit olurken bizler kıpçak,

Güreşmeyi dar yerde yapamıyorum.

Şöce:

Okunmaz beş vakit namaz kaza olsa,

Yaşayamaz yiğit dargın olsa.

Kucaklayıp merhabalaşsanız ne olacaktı

Abdest alan tüm vücudun temiz olsa.

Kız:

Aşağıya akan deryanı lığ biler,

Ozan yiğit şarkıyı sınamayı biler.

Niye böyle söylüyorsun, hürmetlim,

Kimin haram, kimin helalin Allah biler.

KARAIŞİK İLE KUVBALA

Kuvbala:

Buraya bizler geldik düğün var diye,

Atı boş koyduk oynar diye.

Bu düğünden geç kalsam da ümidim var.

Joldıgı* bize diyen ayırır diye.

Eşiğimin önünde kabuğu soyulan ağaç,

Kabuğunu soyup yer koyun diyen hayvan.

4822. *Bizderdi köp söyleytip ne qılasıñ,*
4823. *Äkel de joldıǵımdı aldıma sal.*
4824. *Qaraişik:*
4825. *Aldında esigimniñ sıdırım tal,*
4826. *Qabıǵın sindırıp jey me qoy degen mal.*
4827. *Toq bala bizdiñ elde tolıp jatır,*
4828. *Äy, bala, joldıǵıñdı aytısıp al.*
4829. *Quvbala:*
4830. *Kim edi aytıp jel söz öñmeñdegen,*
4831. *Alladan kelmey buyırıq ölmen degen.*
4832. *Keşegi el qıdırǵan eser künde,*
4833. *Qız bar ma baybaqtıda men körmegen?*
4834. *Qaraişik:*
4835. *Sen ediñ azban tana, azǵan tana,*
4836. *Jıǵılsın atıñ jürmey sazǵa jana.*
4837. *Eş närse öz eliñnen tappay kelip,*
4838. *Qudıqtı bizdiñ elden qazǵan tana.*
4839. *Quvbala:*
4840. *Men edim azban tana, azǵan tana,*
4841. *Jıǵılsın atım jürmey sazǵa jana.*
4842. *Qaraişik, kelgen jerden qudıqtı aytıñ,*
4843. *Nemene qudıq degen, quday toba!*
4844. *Jolavşı atım şöldep kele jatsa,*
4845. *Salayın teri qavǵa qudıǵıña.*
4846. *Qaraişik:*
4847. *Qızdı körseñ, yapır av, külimdeysiñ,*
4848. *Öziñe öz qılıǵıñ bilinbeysiñ.*
4849. *Qızıǵıp qız üyine kiremin dep,*
4850. *Murınıñ sıǵanaqqa ilingeysiñ.*

Bizleri çok konuşurup ne yapacaksın,
Getir de joldıǵımı elime ver.
Karaişik:
Önünde kapımın ..... ağaç,
Kabuǵun yaralayıp yer koyun diyen hayvan.
Tok yiǵit bizim ülkede yeterli,
Hey yiǵit joldıǵını atışıp al.
Kuvbala:
Kimdi boş söz söyleyip ilerleyen,
Allahtan emir gelmeden ölme diyen.
Geçen ülke gezen günde,
Kız var mı baybaktı da ben görmeyen?
Karaişik:
Sen idin **azban* tana***, yoldan çıkan tana,
Yıkılsın atın yürümeden bataklıǵa.
Kendi yurdundan hiçbir şey bulamadan,
Kuyuyu bizim ülkeden kazan tana.
Kuvbala:
Men idin azban tana, yoldan çıkan tana,
Yıkılsın atım yürümeden bataklıǵa.
Karaişik gelmeden kuyuyu söyledin,
Kuyu diyen ne idi, Allah'ım tövbe!
Yolcu atım susatıp geliyorsa,
Salayım deri kova kuyuna.
Karaişik:
Kızı görürsen gülümsüyorsun,
Kendine kendi davranışların bilinmiyor.
Merak edip kız evine gireceğim diye,
Burunun ..... ilinmesin.

4851. *Quvbala:*
4852. *Külmeymin, oynamaymın balamın dep,*
4853. *Oynasam ir pälege qalamın dep.*
4854. *Netali Bisalimen alıp keldi,*
4855. *Bir tuqım osınndaydan alamın dep.*
4856. *Qaraişik:*
4857. *Kele jatqan mına jaqtan jüz qaraqşı,*
4858. *İşinde jurttı qurtqan bir qaraqşı.*
4859. *Tananıñ Qubalasın alıp kelip,*
4860. *Netali, Bisalimen sen qaraqşı.*
4861. *Quvbala:*
4862. *Kele jatqan mına jaqtan jüz qaraqşı,*
4863. *İşinde jurttı qurtqan bir qaraqşı.*
4864. *Qalmaqtan biz urlasaq julqı urlaymız,*
4865. *Öz betin özi urlaytın qız qaraqşı.*

4866. **ÖTEVLİ MEN QIZ QAĞAZ**

4867. *Öteвли:*
4868. *Aytamın ayt degende äveli alla,*
4869. *Jaratqan jannıñ bärin öziñ onda.*
4870. *Esilbay Jänke salmın meniñ atım,*
4871. *Qız Qağaz uväde etken bar ma munda?*
4872. *Qız Qağaz:*
4873. *Şıqqanı batır şavup beles eken,*
4874. *Sözderi aqın jigiti keñes eken.*
4875. *Arğının men tanısam Öteвлиsi,*
4876. *Esilbay bul Jänke sal emes eken.*
4877. *Öteвли:*
4878. *Qız Qağaz mına sözge qulaqñ sal,*
4879. *Eken dep meni Esilbay esiñe al.*

- Kuvbala:
Gülmeyeceğim, oynamayacağım çocuğum diye,
Oynarsam bir belaya kalacağım diye.
Netali Bisali ile getirdi,
Bir ..... böyle yerde alacağım diye.
Karaişik:
Gelen, burada yatan yüz haydut,
İşinde halkı böldüren bir yağmacı.
Tananın Kubala'sın getirip,
Netali Bisali ile sen haydut.
Kuvbala:
Gelen, burada yatan yüz haydut,
İşinde halkı böldüren bir haydut.
Kalmak'ın biz çalarsak atın çalarız,
Kendi yüzün kendisi çalan kız haydut.

ÖTEVLİ VE KIZ KAĞAZ

- Öteвли:
Söyleyin söyle derken önce Allah,
Yaradan canın hepsin kendin orda.
Esilbay Janke ozan benim ismim,
Kız Kağaz söz veren var mı burada?
Kız Kağaz:
Kahramanın çıktığı dağmış,
Sözleri ozan yiğidin tavsiyeymiş.
Arğının men tanırsam Öteвли'sin,
Esilbay bu Janke ozan değilmiş.
Öteвли:
Kız Kağaz bu sözü dinle,
Esilbay diye beni hatırla.

4880. *Qız Qağaz:*
4881. *Jolunda Buharanıñ nar bola ma,*
4882. *Jabuvi kelte pişip, tar bola ma.*
4883. *Ey, jigit, äsem – äsem söz söyleseñ,*
4884. *Jıqı mal sizdiñ jaqta bar bola ma?*
4885. *Ötevlı:*
4886. *Jıqı mal bizdiñ elde köp boladı,*
4887. *Sarjan aydap salsa betti aladı.*
4888. *Sanına ol şirkinniñ kim jetkendey,*
4889. *Jüz jigit aydap tastap köz saladı.*
4890. *Qız Qağaz:*
4891. *Ötevlı, elestegen siz bir sağım,*
4892. *Söylep qal ölmey turıp til men*
jağıñ.
4893. *Pendege asıqqanmen bolmaydı ğoy,*
4894. *Tavsılmay turğan şıǵar tatar dämiñ,*
4895. *Köringen anadaydan köl emes pe,*
4896. *Kölderden aǵıp jatqan señ emes pe.*
4897. *Bolǵanda men qazaqpın, sen*
arqansıñ,
4898. *Qazıqqa oralatın sen emes pe?*
4899. *Ötevlı:*
4900. *Köringen anadaydan qos emes pe,*
4901. *Payǵambar imandınıñ dostı emes pe*
4902. *Bäyge almas aytal şavup degen osı,*
4903. *Basıñnıñ bılǵaqtavı osı emes pe?*
4904. *Qız Qağaz:*
4905. *Aytsan arǵınmenen oñaydı eken,*
4906. *Bäyşeşek mezigilinsiz solmaydı eken.*
4907. *Şal şirkin eregisip turğan şıǵar,*
4908. *Tösekti özim salmay bolmaydı eken.*

- Kız Kağaz:
Yolunda Buhara'nın deve olur mu?
Jabuı* kısa biçilip, dar olur mu?
Hey yiğit, güzel, güzel söz söylüyorsun,
Yılkı hayvanı sizin tarafta var mı?
Ötevlı:
Yılkı hayvan bizim ülkede çok oluyor,
Sayısına onların kim bilmiş,
Yüz yiğit gözün ayırmıyor.
Kız Kağaz:
Ötevlı siz bir görünen serap,
Söyle ölmeden dil ve damacın.
- İnsana acele etse de olmaz,
Bitmemiştir .....
- Görünen uzaktan göl değil miydi?
Göllerde akan uz parçası değil miydi?
Olurken ben kazığım sen arğınsın,
- Kazığa sarılacak sen değil miydi?
Ötevlı:
Görünen uzaktan çadır değil miydi?
Peygamber imanlının dostu değil miydi
Yarışmadan kazanılmaz demek bu,
Başının sallandığı bu değil miydi?
Kız Kağaz:
Arğın ile atışırsan olmuyormuş,
Kardelen zamanı gelmeden
solmuyormuş.
İhtiyar zavallı inatlaşıyordur,
Döşeği kendim sermeden olmuyormuş.

4909. **AQBERDİ MEN QIZ**

AKBERDİ İLE KIZ

4910. Qız:
4911. *Aqberdi osı künde şal bolıp jür,*
4912. *Ayrılıp aqılınan dal bolıp jür.*
4913. *Ärkimniñ sirağınan iti tistep,*
4914. *Balağı dambalınıñ qan bolıp jür.*
4915. *Aqberdi:*
4916. *Jasımda ärkim ayttı balasıñ dep,*
4917. *Qızıqtan erte üylenseñ qalasıñ dep.*
4918. *Otuz jas orda buz araldında bar*
4919. *Birevdi sonda tañda alasıñ dep.*
4920. *Otuzdan birer jası asıp turmın,*
4921. *Qara qas, badam qabaq, närkes*
közdi,
4922. *Taba almay sonday jandı jasıp*
jürmin.
4923. *Ayağın kerbezdikpen bassa şirep,*
4924. *Suñqarday tuğırdağı tursa tülep.*
4925. *Köringen jan qızıqqannan*
qumarlanıp,
4926. *Qolınan işem dese suvsın tilep.*
4927. *Aldına suvsın surap barğaniñda,*
4928. *Betiñe tursa qarap külimsirep.*
4929. *Sedettey on tırnağı jalt – jult etip,*
4930. *Buvını joq savsağınuñ jumur bilek.*
4931. *Qudaşa, sonday qızda habar bar*
ma,
4932. *Sarsılıp kündiz – tüni izdep jür ek.*
4933. *Bolğanım eski jigit eske tüsip.*
4934. *Dağdarıp ösı künde sasıp turmın.*
4935. *Körinse jaqsı qızdı janay ötip,*
4936. *Qurısın, jaman qızdan qaşıp turmın.*
4937. Qız:

- Kız:
Akberdi bu günde ihtiyar oldu,
Aklından ayrılıp şaşkına döndü.
Ayağından herkesin iti ısırıp,
Balağı pantolonunun kan oldu.
Akberdi:
Gençliğimde herkes çocuksun dedi,
Eğlenceden erken evlensen kalırsın dedi
Otuz yaş .....
Birini o zaman seç alırsın dedi.
Otuzdan birkaç yaş geçiyorum,
Kara kaş, ...
Bulamadan öyle canı hüznümlendim
Ayağın süslenip bassa nazlanıp,
Sungur gibi **tuğırdaki*** durursa
güzellenip.
Gören insan merak eden, heveslenip,
Elinden su içeceğim dese.
Önüne içecek soruyup gittiğinde,
Yüzüne baksa gülümseyip.
..... on tırnağı parlayıp,
Eklemi yok parmağının tımbul bilek.
Baldız öyle kızdaki haberin var mı?
Dolaşıp gündüz, gece arıyorduk.
Yaşlı yiğit olduğumu hatırlayıp,
Çaresizlikten bu günde şaşırıyorum.
Görünürse iyi kızlar yanından geçip,
Yok olsun, kötü kızdaki kaçıyorum.
Kız:

4938. *Aqberdi, tañdap jürsiñ qanday qızdı,*
 4939. *Qartaydıñ qartqa sanap köñiliñizdi.*
 4940. *Qızdardıñ sizben qatar bärei ketti,*
 4941. *Şaldıqqa uyğaramız bizder sizdi.*
 4942. *Balası qurdasıñnıñ at savup jür,*
 4943. *Qatardan bul emes pe qalğaniñiz.*
 4944. *Kelgenşe otuz beske üylenbeseñ,*
 4945. *Qırıqta şaynaladı barmağıñız.*
 4946. *Aqberdi:*
 4947. *Burañ bel bolıp kelse qoyan jondı,*
 4948. *Qıp – qızıl döñgelek köz, beti qandı.*
 4949. *İzdenip tappay jürmin sonday jandı.*
 4950. *Bop kelse döñgelek köz, altın burım,*
 4951. *Körgende toltıratın közdiñ nurın.*
 4952. *Körgen jan aynalşıqtap şığa almaytın,*
 4953. *Bal tatıp bolıp kelse sözi şırın.*
 4954. *Moyını uzun bolıp kelse,*
 4955. *Oqtavday omırtqası, beli nәzik.*

4956. **QABAN MEN TUMARŞA**

4957. *Qaban:*
 4958. *Äveli söz söyleymin ya rahman,*
 4959. *Bul toyğa jurт jinaldı jaqsı – jaman.*
 4960. *Däm aydap izdiñ elge kelin bopsız,*
 4961. *Jeñeşe, sav jürmisiñ esen – aman?*
 4962. *Tumarşa:*
 4963. *Men dağı söz qozğayın bismildadan,*
 4964. *Bilmeydi qatar jayın keybir adam.*
 4965. *Közime öte jas bop körinesiñ,*
 4966. *Esimiñiz kim boladı aytşı mağan?*

- Akberdi arıyorsun nasıl bir kızı,
 Yaşlandın ihtiyara sayıp gönlünüzü.
 Kızların sizinle aynı yaşta hepsi evlendi
 İhtiyar diyoruz bizler sizi.
 Arkadaşının çocuğu ata biniyor,
 Yaşıtlarından geri kalmak bu değil mi?
 Otuz beşe gelene kadar evlenmezsen,
 Kırk.....
 Akberdi:
 İnce bel olursa, ...
 Kıp kırmızı yuvarlak göz, yüzü kanlı.
 Arayıp bulamıyorum öyle kızı.
 Yuvarlak göz olursa, altın şaşı,
 Görürken dolduran göz nurun.
 Gören insan yanından gidemeyen,
 Bal tatar olursa, sözü şirin.
 Boyunu uzun olup gelirse,
 ..... beli ince.

KABAN İLE TUMARŞA

- Kaban:
 Önce söz söyleyin ya rahman,
 Bu düğüne halk toplandı iyi, kötü.
 Nasip edip bizim yurda gelin olmuşsun,
 Yenge sağ salım yürüyor musun?
 Tumarşa:
 Ben de söz başlayın bismillah diye,
 Bilmiyor bazı insan arkadaş halin.
 Gözüme çok genç görünüyorsun,
 İsmi kim oluyor söyler misin bana?

4967. *Qaban:*
4968. *Bilseniñ aqın Qaban meniñ atım,*
4969. *Suradıñ amandaspay jigiti atın.*
4970. *Qanşama maqtağanmen Tumarşa dep,*
4971. *Jeñeşe şamalı eke mağlumatiñ.*
4972. *Tumarşa:*
4973. *Qaynın – av, öziñizde jürsiz be aman,*
4974. *Jeñge bop kep oturmın özim sağan.*
4975. *Şırağım, aşuvlanbay jöniñdi aytşı,*
4976. *Atıñdı ne sebepten qoydı Qaban?*
4977. *Qaban:*
4978. *Atımdı qaytpasın dep qoydı Qaban,*
4979. *Qaynı bop jaratıldım özim sağan.*
4980. *Erkimen özgege küñ bolğannan da,*
4981. *Bolıp pa meniñ atım odan jaman?*
4982. *Tumarşa:*
4983. *Qaynım –av, jaman emes seniñ atıñ,*
4984. *Balasıñ bayqap tursan söz uğatın.*
4985. *Äyeldi kim mal berse sol aladı.*
4986. *Qaban:*
4987. *Eşkimnen tuva bermes sizdey perzent,*
4988. *Bitipti hor qızınday sizge kelbet.*
4989. *Sözderiñ, jeñeşetay, qanday tätti,*
4990. *Köñildiñ jarqıratıp şamın jaqtı.*
4991. *Batırğa aq toqal bop jastayıñnan,*
4992. *Anañnan tuvıpsıñ ğoy bolıp baqtı.*
4993. *Tumarşa:*
4994. *Sav bolğın, qayran qaynım,*
körgenimşe,
4995. *Esimmen beyneñ ketpes ölgenimşe.*
4996. *Ketpeysiñ kündiz esten, tünde*
tüsten,
4997. *Qaynım - av, oylap jürgin sen de*
öziñşe

Kaban:
Bilseniz ozan Kaban benin ismim,
Sordun selamlaşmadan yiğidin ismin,
Ne kadar övse de Tumarşa diye,
Yenge azmış bildiklerin.
Tumarşa:
Kaynım, kendinde sağ salim misin?
Yenge olup geldim kendim sana.
Yavrım, kızmadan halini söyler misin?
İsmi ne sebepten adlandırdı Kaban?
Kaban:
İsmimi kararlı olsun diye verdi Kaban,
Kayın olup yaratıldım kendim sana.
Kendi isteği ile başka birine köle olmaktan
da,
Benim ismim ondan da kötü mü?
Tumarşa:
Kaynım, kötü değil senin ismin,
Bakarsam söz anlayan çocuksun,
Kadını para verse kim almaz.
Kaban:
Kimseden doğmaz siz gibi evlat,
Cennet kızı gibi verilmiş size güzellik.
Sözlerin yenge, nasıl da şeker,
Gönlün neşelendirip ışığını yaktı.
Genliğinden kahramana ak kuma olup,
Annenden doğmuşsun bahtlı
Tumarşa:
Sağ salim ol, kaynım görüşene kadar,
Aklımdan suretin gitmez ölene kadar.
Çıkmıyorsun gündüz akılımdan, gece
rüyamdan,
Kaynım sen de düşün kendi isteğinle.

4998. **ÜSEN TAZŞA MEN AQJARQIN**
SULUV

4999. *Aqjarqın:*
5000. *Qaqpaşılar keledi qaqqan basıp,*
5001. *Añ tüspese qaqqanıñ qalar bosqa.*
5002. *Key balañ aştan öled, aqımaq*
tazşa,
5003. *Jasıñman qaqqansınıñ suvın tasıp.*
5004. *Üsen:*
5005. *Keledi ağalarım qaqqan tosıp,*
5006. *Äkeled buyırğanun este näsip.*
5007. *Uşqan qus, jügirgen añ – bäri*
tamaq,
5008. *Jigitke bolsa jarar adal käsip.*
5009. *Qız bolsa tülki jatar aqpandarda,*
5010. *Naqıl bar jan juvımas jatqandarğa.*
5011. *Qaqqanı joldasınıñ azdıq qıp jür,*
5012. *Üyiñde añ ustaytın qaqqan bar ma?*
5013. *Aqjarqın:*
5014. *Kiyimiñ üstiñdegi jasıl, janım,*
5015. *Basıñ taz, tiliñ şeşen, asıl janım.*
5016. *Bizde bar jaña qaqqan asıl bolat,*
5017. *Jetpeydi malıñ tügil basıñ, janım.*
5018. *Üsen:*
5019. *Qaqqanıñdı bizge ber pulın alıp,*
5020. *Añ ustatıp köreyin paydalanıp.*
5021. *Tülki ustamay qaqqanıñ qoya berse,*
5022. *Köpke külki bolmayıq, apa,*
uyalıp.
5023. *Aqjarqın:*
5024. *Avlımıñ aqsaqalı sügir deydi,*
5025. *Suv quysa qara jerge siñer deydi.*
5026. *Tülki tügil ustaydı jolbarıstı,*

ÜSEN TAZŞA İLE AQJARQIN
GÜZEL

- Aqjarqın:
Tuzakçılar geldi tuzak kurup,
Hayvan tutmazsa tuzağın boş kalır.
Bazı çoçuğun aılıktan ölür, akılsız kel,

Gençliğinden tuzakcının suyu n taşıyıp.
Üsen:
Ağabeylerim geliyor tuzağa bakıp,
Getirir inşallah nasip etse.
Uçan kuş, koşan hayvan hepsi yemek,

Yiğide olsa uygun helal iş.
Kış olursa tilki yatar .....
Söz var can dokunmaz yatanlara.
Tuzağı arkadaşımın az oluyor,
Evinde hayvan tutacak tuzağın var mı?
Aqjarqın:
Giyimin üstündeki yeşim canım,
Başın kel, dilin hatip, asıl canım.
Bizde var yeni tuzak gerçek çelik,
Yetmez hayvan bir yana başın, canım.
Üsen:
Tuzağımı bize ver parasını alıp,
Av tutturayım faydalanıp.
Tilki almasa tuzağın,
Topluğa rezil olmayalım abla, utanıp.

Aqjarqın:
Köyümün ihtiyarı Sügür diyor,
Su dökerse kara toprağa emer diyor.
Tilkiyi boş ver avlar kaplanı.

5027. Üstinen jürgen ańdı jibermeydi.
 5028. Qaqqanıńdı qayta ğoy tüyege artıp,
 5029. Abaylap söyle, tazşam tiliń tartıp.
 5030. Sizdey tazben qosılıp jürgenimşe,
 5031. Ajal kelip molada ölgen artıq.
 5032. Üsen:
 5033. Körmegendi körsetem mağan
 erseñ,
 5034. Şın pikirim, apeke, sözge senseñ.
 5035. Äkeñ seni ataptı bir qısıqqa,
 5036. Jaqsı edi barmay – aq qazır ölseñ.
 5037. Aqjarqın sol arada toqtap qaldı,
 5038. Äkesi alğan eken aydap maldı.
 5039. Bir baydıń balası eken avzı qıystıq,
 5040. Jeñilip türegelip qolın aldı.
 5041. Qosına Üsen keldi suvın alıp,
 5042. Qız qayttı uvayım jep qayğılanıp.
 5043. Şağınıp jeñgesine qız juladı:
 5044. “Qıysıqqa äke – şeşem qidi
 nağıp?”
 5045. Jüregi Aqjan qızdıń muzdap qaldı,
 5046. Şaqırıp qaqqanşını üyine aldı.
 5047. Üstine taz balanıń şapan javıp,
 5048. Mal soyıp tartı aldına jaya –
 jaldı.
 5049. Kigizdi taz balağa köylek, şapan,
 5050. Belgili men bolayın ökil apañ.
 5051. Bul sözdi endi jurıtqa ayta körme,
 5052. Qasiretpen toldı qayğı işke
 qapam...

Üstünden geçen hayvanı göndermez.
 Tuzağı git deveye yükleyip,
 Düşünerek konuş kel, dilini .....
 Sen gibi kel ile evlenmektense,
 Ecel gelip mezarda ölmek iyi.
 Üsen:
 Görmeyeni göstereceğim benimle
 gelsen,
 Gerçek sözüm ablacığım, sözüme
 inanırsan.
 Baban seni verecekmiş bir yamuğa,
 İyi olurdu ona gitmeden şimdi ölsem.
 Aqjarqın o zaman sesiz kaldı,
 Babası almış verilen hayvanı.
 Bir zenginın çocuğuymuş ağzı yamuk,
 Yenilip kalıktı da elini aldı.
 Çadırına Üsen geldi suyun alıp,
 Kız gitti kederlenip, kaygılanıp.
 Yengesine şikâyet edip kız ağladı:
 “Yamuğa anne, babam nasıl verdi?”
 Kalbı Aqjar kızın buz oldu,
 Çağırıp tuzakçıyı evine aldı.
 Üstüne kel çocuğun kaftan giydirip,
 Hayvan kesip önüne .....
 Giydirdi kel çocuğa gömlek, kaftan,
 Ünlü ben oluyum kirve ablan,
 Bu dediklerini sonra halka söyleme,
 Keder ile doldu işime kaygım...

5053. **OMAR MEN MARJAN**

5054. *Omar:*
5055. *Jürmisiñ aman – esen, qatarlarım,*
5056. *Kezdespey uzap keti saprlarım.*
5057. *Jastarğa bul uvaqıtta jeksurınbız,*
5058. *Aq – qara aralasıp şaqaldarım.*
5059. *Qızı ediñ Düysenbaydıñ atıñ*
Marjan,
5060. *Kesige ötken ömir boladı arman.*
5061. *Öziñmen qosıla almay boldım*
qaşıq,
5062. *Sen ediñ äriptesim köñilge alğan.*
5063. *Jetpiske bul uvaqıtta juviqtadım,*
5064. *Köñildi balalıqpen suvitqanım.*
5065. *Zamandas – qatarlarım*
kezdeskesin,
5066. *Eske tüsip baradı umıtqanım.*
5067. *Marjan:*
5068. *Jarasar köşke mingen qunajın kök,*
5069. *Qunajın kök qulındar dönejin bop.*
5070. *Öziñmen qosılaman dep oylavşı*
em,
5071. *Qosapay ketti qudayğa lajım joq.*
5072. *Jarasar köşke minsem boz dönenim,*
5073. *Ayta berse köbeyer söz degeniñ.*
5074. *Öziñmen qosılmaymın degenim joq,*
5075. *Kimniñ quday qıladı öz degenin.*
5076. *Omar:*
5077. *Avlıñmen qatar jürdik sıbaylasıp,*
5078. *Ketemin – av devşi edim jubaylasıp.*
5079. *Pendeniñ öz aytqanı bolamaydı*
eken,

OMAR İLE MARJAN

- Omar:
Yürüyor musunuz sağ salım yaştlarım,
Görüşmeden uzadı seferlerim.
Gençlere bu zaman alçağız,
Beyaz, kara karışıp sakallarım.
Kızıydın Düysenbay'ın ismin Marjan,
Geçen hayal kişiye hayal olur.
Seninle evlenmeden oldum aşk,
Sen idin arkadaşım gönlüme alan.
Yetmiş bu vakitte yaklaştım,
Gönlümü çocukluk ile soğutmuştum.
Arkadaş, yaştlarım karşılaştıktan sonra,
Unuttuklarımı hatırlıyorum.
Marjan:
Yakışır göçe binerse düve,
Düve yavrular **dönecin*** olup.
Seninle evleneceğim diye
düşünüyordum,
Kavuşturmada gitti Allah'ım çarem
yok
Yakışır göçe binersem boz aygırım,
Söylesen çoğalır söz dediğin.
Seninle evlenmeyeceğim demedim,
Kimin Allah yapar kendi isteğin.
Omar:
Köyünle katar yürüdük birlikte,
Gideceğim diyordum evlenip.
İnsanın kendi söylediği olmuyormuş

5080. *Şınımenen qılmasa quday näsip.*
 5081. *Ol kezde uyadağı sen bir uzaq,*
 5082. *Uşqanda kele me dep qurdım tuzaq.*
 5083. *Uyadan qanat baylap uşqannan*
soñ,
 5084. *İlinbey tuzağıma kettiñ uzap.*

5085. **BOLMAN MEN NESİPKÜL**

5086. *Nesipkül:*
 5087. *Atamız birge tuvğan arğın –*
nayman,
 5088. *Näsilim qaraqoja qaptağaydan.*
 5089. *Qrğının noqta ağası jüyrigimin,*
 5090. *San topta ozıp jürgen eki daydan.*
 5091. *Söyle dep jol bergende halqım*
mağan,
 5092. *Men edim aytar sözden tartınağan.*
 5093. *Arğının eki jüzdi almasımın,*
 5094. *Bolattay tas kesetin jarqıladağan.*
 5095. *Eliñniñ jaqsuların aytıp berşi,*
 5096. *Naymannıñ belgili edi qalpi mağan.*
 5097. *Bayanda surağıma javap berip,*
 5098. *Söz berdim endi kezek, Bolman*
sağan.
 5099. *Bolman:*
 5100. *Naymannıñ dep söylediñ qalpi*
mağan,
 5101. *Naymannan arğın tipti artılmağan.*
 5102. *Baylıqqa, batırılıqqa birdey tuvğan,*
 5103. *Dariyaday kölemi köz sarqılmağan.*
 5104. *Eldi sökpe, kendi sökpe degen söz*
bar,
 5105. *Qızına jaqsı qayda tıyuv salğan.*
 5106. *Nesikül, asa söylep arındadıñ,*

- Gerçekten Allah nasip etmezse.
 O zaman yuvadaki sen bir ekin kargası,
 Uçarken gelir mi diye kurdum tuzak.
 Yuvadan kanatlanıp uçtuktan sonra,
 İlinmeden tuzağıma gittin uzak.

BOLMAN İLE NESİPKÜL

- Nesipkül:
 Dedelerimiz akraba olan arğın, nayman,
 Soyum karakoca kaptağay'dan.
 Arğının baş ağası hatibiyim,
 Toplumda kazanan iki tarafta da.
 Söyle diye yol verdikten sonra halkım
 bana,
 Söyleyecek sözden kaçmayan ben idim.
 Arğının iki taraflı keskin kılıcıyım,
 Çelik gibi tas kesecek parlayan.
 Ülkenin iyilerin söyler misin?
 Naymanın durumu belli idi bana.
 Beyan et, suruma cevap vererek,
 Söz verdim şimdi sıra Bolman sana.
 Bolman:
 Naymanın durumu diye söyledin bana,
 Naymandan arğın diri gitmeyen.
 Zenginliği, kahramanlığı birlikte veren,
 Derya gibi genişliği göz doymayan.
 Halkı azarlama, kaynağı kötüleme diyen
 söz var,
 Kızın iyiler nerde .....
 Nesipkül çok konuşup böbürlendin,

5107. *Aqın dep em aytqan jerden tabılmadıñ.*
5108. *Elime kelgen jerden til tigizip,*
5109. *Batasın eki jerdiñ birdey buzıp,*
5110. *Osi ma dilmar qızıñ jürgen baptaq?*
5111. *Ornuñnan tura almaysıñ, qız Nesikül,*
5112. *Arğınnuñ beker demes kəri – jası,*
5113. *Avılıñnuñ şań bolğanda aynalası.*
5114. *Malıñdı janiñmenen alıp qalğan,*
5115. *Tölek, Tuvlaq, Sandıbaydıñ er balası.*
5116. *Nesipkül:*
5117. *Aqınım, miniñ sol ma mağan taqqan,*
5118. *Arğınnan batır Şaqşaq, şıqqan Aqban.*
5119. *Jantöre bilemisiñ Jänibekti,*
5120. *Baraq kölinde avlıñdı barıp şapqan*
5121. *Erdeniñ Jantöremen ustasam dep,*
5122. *Ombınıñ qalasında qaza tapqan.*
5123. *Suravsız osimenen Erden ketken,*
5124. *Ağıbay, Altınsarı, Abay, Qunaq –*
5125. *Teñdikti sizdiñ elge bermey ketken.*
5126. *Bolman:*
5127. *Maqtaysıñ Jantöre men Ağıbaydı,*
5128. *Erlikten soñ minezi tabılmaydı.*
5129. *Qırğızben Alatavda şabısqanda,*
5130. *Tastap qaşqan Kenesarı, Navrızbaydı.*
5131. *Jantöre ulıqpenen aqıl qosıp,*
5132. *Erdenge jamandıqtı jürgen tosıp.*
5133. *Uvlağan Erden jatqan üyin kelip,*
5134. *Sonimen Erden ötti ajal qosıp.*
5135. *Sandıbay orta jüzge bolğan pana.*

Ozan demiştim söylenen yerden bulunmadın.

Ülkeme gelmeden azarlayıp,
Dusasın iki tarafın da bozan,
Bu mu hatip kızın saygı söz teren?
Yerinden kalkamıyorsun, kız Nesipkül,
Arğının yaşlısı, genci boşuna demiyor,
Köyünün toz olurken etrafı.
İnsanını, hayvanı ile kurtaran,
Tölek, Tuvlaq, Sandıbay'ın kahraman evlatları.
Nesipkül:
Ozanım bana takan ayıplaman bu mu?

Arğından bahadır Şaqşaq, çıkmış Alban.
Jantöre biliyor musun Janibek'i,
Baraq gölünde köyünü .....?
Erden'in Jantöre ile dövüşeceğim diye,
Ombı'nın şehrinde şehit olan.
Sorusuz böyle Erden gitmiş,
Ağıbay, Altınsarı, Abay, Qunaq –
Özgürlüğü bizim halka vermeden gitmiş
Bolman:
Övüyorsun Jantöre ile Ağıbay'ı,
Kahramanlıktan sonra huyu bulunmadı.
Kırgız ile Alatav'da savaştığında,
Bırakıp kaçmış Kenesarı, Navrızbay'ı.

Jantöre yöneticilerle danışıp,
Erden'e kötülük yapmayı bekleyen.
Zehirlemiş Erden kalan evi gelip,
Öylece Erden öldü eceli gelip.
Sandıbay orta yüze destek olmuş.

5136. *Uluqqa baqıt üşin aqıl qosqan,*
5137. *Jantöre eki dünyada jüziqara.*
5138. *Demeydi bul sözimdi eşkim jalğan,*
5139. *Erden ed orta jüzden urandağan.*
5140. *Üş jüzdiñ jaqsıları as qosqanda,*
5141. *Batır dep Sarı Erden avızğa alğan.*
5142. *Nesipkül:*
5143. *Aqqoşqar, Seydalim bar baqıtı asqan,*
5144. *Olardıñ saltanatın ayta bersem,*
5145. *Tamaşa tañ qalğanday mıñ bir dastan.*
5146. *Bularğa qanday adam şaq keledi,*
5147. *Artuvğa tüye, kedeyge at beredi.*
5148. *Özi – bay, özi – batır, özi – saqı,*
5149. *Halıqtı ädildikpen meñgeredi.*
5150. *Naymanda tap keletin buğan kim bar?*
5151. *Aqşolaq, Janaydar men Batırhan bar.*
5152. *Almastay eki jüzdi tastay kesetin,*
5153. *Qaytpaytın qaysar tuvğan Meyramım bar.*
5154. *Qaq jarğan qara qıldı ädildikpen,*
5155. *Bolmanımı tavup berşi ostığan par?*
5156. *Bolman:*
5157. *Nesikül, artıq söylep maqtanasıñ,*
5158. *Qur maqtanıp öziñe – öziñ daq salasıñ.*
5159. *Söziñniñ jüzden biri bəri ötirik,*
5160. *Siz qalay osı işten aqtalasıñ?*
5161. *Batır dep jäne aytasıñ Qambarıñdı,*
5162. *Eldegi buzıq penen urıñdı aytıp,*
5163. *Körsetpey qasiyetti uldarıñdı.*
- Üst düzeye mutluluk için danışan,
Jantöre iki dünyada da arsız.
Bu sözümü kimse yalan deyemez,
Erden idi orta yüzde nara atan.
Üş yüzün iyileri toplandığında,
Kahraman diye Sarı Erden'i hatırlayan.
Nesipkül:
Aqqoşqar, Seydalim var herkesten üstün,
Onların yaptıkların söylersem,
Harika hayret edecek bin bir destan.
Bunlara hangi insan denk gelir,
Yük yüklemeye deve, fakire at veriyor.
Kendisi zengin, kendisi kahraman, kendisi cömert,
Halkı adalet ile idare ediyor.
Naymanda buna eşit gelen kimin var?
Aqşolaq, Janaydar ile Batırhan var.
Elmas gibi iki taraflı tası kesen,
Kararlı kahraman Meyram'ın var.
Ortasından ayıran kara kılı adalet ile,
Bolman'ım bulur musun bunlara eşit?
Bolman:
Nesipkül fazla konuşup övünüyorsun,
Boş övünüp kendine lekeliyorsun.
Sözlerinin yüzden biri hepsi yalan,
Siz nasıl bu işten temiz çıkacaksınız?
Kahraman diye daha söylüyorsun
Kambar'ını,
Ülkedeki serseri ile hırsızını söyleyip.
Göstermeden hususiyetli yiğitlerini.

5164. *Naymanın bir balası Bağanalı,*
 5165. *Altı mıñ jılqı bitke sarı alalı.*
 5166. *Egesi sol qıdırdıñ İbeske bay,*
 5167. *Jılına qulındaydı eki mıñ tay,*
 5168. *Baylıqqa kim teñ keledi bularğa say?*
 5169. *Jazğuturu qozdaydı on mıñ savlıq,*
 5170. *İñirsıp malğa tolad sala men say.*
 5171. *Nesipkül:*
 5172. *Söyleysiñ, Bolman aqın asıp – tasıp,*
 5173. *Şabam dep Kenesarı kelgeninde,*
 5174. *Ağıbay şapqızbağan aqıldasıp.*
 5175. *Qaperden Ağıbayğa sın tağasıñ,*
 5176. *Jaqsılığın umuttıñ ba qara basıp.*
 5177. *Arğinsız, nayman seniñ küniñ bar ma,*
 5178. *Şığatın mensiz jerde üniñ bar ma?*
 5179. *Saramen aytısqanda Birjan seri,*
 5180. *Naymanan özine serik teñ taba almay,*
 5181. *Jıgılıp osı emes pe ed qaytqan jeri.*
 5182. *Aqınım, asa almassıñ menen öziñ,*
 5183. *Janıma qattı battı ärbir söziñ.*
 5184. *Atağı altı alaşqa mağlum bolğan,*
 5185. *Qayda jür Sarıbaydı körmey köziñ*

5186. **ESBOLĞAN MEN TURAQAN**

5187. *Esbolğan:*
 5188. *Aytamın öleñimdi bissimildä dep,*
 5189. *Molda ayttı bissimildäsiz iş qılma dep.*
 5190. *Şıqqanda öz üyimnen surap edim,*
 5191. *Jaqsığa öziñizdey jolıqtır dep.*
 5192. *Turaqan:*

Naymanın bir evladı Bağanalı,
 Altı bin atı var sarı alalı.
 Sahibi o Hızır'ın İbiske zengin,
 Her yıl kulun getiriyor iki bin tay,
 Bunların zenginliğine kim eşit gelir?

İlkbaharda kuzuluyor on bin koyun,
 Hayvana doluyor saha ve akak.
 Nesipkül:
 Söylüyorsun Bolman ozan böbürlene,
 Savaşacağım diye Kenesarı geldiğinde,
 Ağıbay savaştırmamış danışıp.
 Yok, yerden Ağıbay'ı eleştiriyorsun,
 İyiliklerin unuttun mu kendini düşünüp.
 Arğinsız nayman senin günün var mı?

Çıkacak bensiz yerde sesin var mı?
 Sara ile atıştığında Birjan yiğit,
 Naymandan kendine eşit bulamadan,
 Yıkılıp bu değil miydi giden yeri.
 Ozanın sen beni geçemezsin,
 Canımı acıttı her bir sözün.
 İsmi altı alaşa meşhur olan,
 Neredesin Sarıbay'ı görmüyor gözün.

ESBOLĞAN İLE TURAQAN

Esbolğan:
 Söylüyorum şarkımı bismillah diye,
 Molla söyledi bismillahsız iş yapma diye.
 Kendi evimden çıktığımda sormuştum,
 İyilere senin gibi karşılaştırm diye.
 Turaqan:

5193. *Tömengi qızı suluv qoñrattardıñ,* Aşağıdaki kızı güzel **konrat'ların***,
5194. *Keledi moynu ädemi jorğa attardıñ.* Boyunu güzel oluyor rahvan atların.
5195. *Sağınıp zar davsım jürgenimde,* Özleyip zor sesin yürürken,
5196. *Şığadı davsı qalay bezattardıñ.* Çıkıyor sesi nerden soyluların.
5197. *Esbolğan:* Esbolğan:
5198. *Tömengi qızı suluv qısırdıqtıñ,* Aşağıdaki kızı güzel kısır sadağın,
5199. *Ketpeydi qırsa tatı jez taqaqtıñ.* Çıkmaz yıkarsa da lekisi bakır tabağın.
5200. *Sağınıp zar davsım jürgenimde,* Özleyip zor sesin yürürken,
5201. *Şığadı davsı qaydan aqtamaqtıñ?* Çıkıyor sesi nerden kızların?
5202. *Turaqan:* Turaqan:
5203. *Tömengi qızı suluv aytbozımniñ,* Aşağıdaki kızı güzel aytbozımın,
5204. *İşinde berekesi qoy qozımniñ.* İşinde bereketi koyun, kuzumun.
5205. *Sağınıp zar davsım jürgenimde,* Özleyip zor sesin yürürken,
5206. *Şığadı davsı qaydan jambozımniñ?* Çıkıyor sesi nerden asil yiğidin?
5207. *Esbolğan:* Esbolğan:
5208. *Bay – törtev, batır – altav, kerim segiz,* Zengin dört, kahraman altı, güzel sekiz,
5209. *Tartadı boyıñ baysal kerilseñiz.* Görünüyor boyun güzel gerilirseniz.
5210. *Tapqanday jerden altın quvanamın,* Yerden altın bulmuş gibi seviniyorum,
5211. *Şaşbavıñ tereñ saydan körinseñiz.* Şaş bağınız görünürse derin saydan.
5212. *Turaqan:* Turaqan:
5213. *Öleñ aytqım kelmeydi eringenge,* Şarkı söylemek istemiyorum tembelle,
5214. *Boyım baysal tartadı, kerilgende.* Görünür boyun güzel gerildiğimde.
5215. *Jerden altın tapqanday quvanamın,* Yerden altın bulmuş gibi seviniyorum,
5216. *Taqıyañniñ töbesi köringende.* Tekkeniz üstü göründüğünde.
5217. *Esbolğan:* Esbolğan:
5218. *Tavda maral jügirer, tasta maral,* Dağda meral koçar, tasta geyik,
5219. *Toqpaqta toğız oyaz, bir general.* Darbede dokuz velayet, bir general.
5220. *Seni men är maqtavğa sıyğızamın,* Seni nen her methetmeye uygun görüyorum,
5221. *Bolğanda birde mätke, birde korol.* Olurken birde kiriş, birde kral.

5222. **NAVRIZBAY MEN QIZ**

5223. *Qız:*
5224. *Avıldıñ qonğan jeri qum boladı,*
5225. *Qumaqqa jañbır javsa dim boladı.*
5226. *At surav, quda bala, mindet deydi,*
5227. *Atıñız aytıñız kim boladı?*
5228. *Jigit:*
5229. *Qonjan jeri avıldıñ Qarabulaq,*
5230. *Belime buvinğanım muzday bolat.*
5231. *Tävir atım avılda qalıp edi,*
5232. *Beldevde baylavlı tur qara kök at.*
5233. *Qız:*
5234. *Aytpaymın astıñdağı kök atıñdı,*
5235. *Maqtama beliñdegi bolatıñdı.*
5236. *Quda bala, at suraspaq ayıp emes,*
5237. *Suraymın atañ qoyğan öz atıñdı.*
5238. *Jigit:*
5239. *Atım da, mingen atım qaralarım,*
5240. *Qara maqpal saldırğan jağalarım.*
5241. *Atımdı sağan aytıp neğılayın,*
5242. *Qoyıptı atam tavup, ağalarım.*
5243. *Qız:*
5244. *Jağalay Jayıq boyın el köşedi,*
5245. *Öñşeñ bi köş aldında keñesedi.*
5246. *Atadan atsız tuğan sen*
beybaqsıñ,
5247. *Atıñdı şaqırğanda ne desedi?*
5248. *Jigit:*
5249. *Bizderdi bilgen adam “bilim”*
deydi,

NAVRIZBAY İLE KIZ

- Kız:*
Köyün yerleştiği yeri kum oluyor,
Kum yere yağmur yağarsa nem oluyor.
İsim sormak kuda bala, vazife diyor,
İsminiz söyler misiniz kim oluyor?
Yiğit:
Yerleşen yeri köyün Karabulak,
Belime bağladığım muz gibi çelik.
Güzel atım köyde kalmıştı,
.....bağlı duruyor kara ala atım.
Kız:
Astındaki ala atını sormuyorum,
Övme belindeki çeliğini.
Kuda bala, isim sormak ayıp değil,
Soruyorum deden veren kendi ismini.
Yiğit:
İsmimde, binen atım da karalarım,
Siyah ipek kumaştan dikilen yakalarım.
İsmimi sana söyleyip ne yapacağım,
Koymuş ağabeylerim, dedem bulup.
Kız:
Bir birinin ardından Yayık boyun halk
göçüyor,
Bütün kadılar göçten önce aklı
damışıyor.
Dededen isimsiz dünyaya gelen sen
zavallısın,
İsmini çağırdığı zaman kim diyor?
Yiğit:
Bizleri bilen kişi “ilim” diyor,

5250. *Bilmegen kâpir adam “zulüm”
deydi.*
5251. *Jılqıdan alañ – eleñ kelip tursam,*
5252. *“Şırağım, malıñ aman ba, ulım”
deydi.*
5253. *Qız:*
5254. *Adamnıñ men körmegen türi
ekensiñ,*
5255. *Sen öziñ mal urlağan urı ekensiñ.*
5256. *Surasam äkeñ qoyğan men atıñdı,*
5257. *Bul jerde mal urlavğa jür ekensiñ.*
5258. *Jigit:*
5259. *Men seniñ urı bolıp neñdi urlaymın,*
5260. *Ket deseñ, bul arada men
turmaymın.*
5261. *Urılıq ata – babam kâsibi emes,*
5262. *Keş bolsa, özderiñdey qız urlaymın.*

5263. **QULAN MEN PERNE**

5264. *Qulan:*
5265. *Jolavşı biz bir meyman qumnan kelgen,*
5266. *Sen boldıñ suluv qızım Sırdan
kelgen.*
5267. *Baqtılı qayda barsa bolar deytin,*
5268. *Tilevin jolavşınıñ jildam bergen.*
5269. *Perne:*
5270. *Belime asınğanım qılışım - dı,*
5271. *Qız körgeñ bayqap qaldım jürisiñdi.*
5272. *Sandalğan sordan Sırğa, meymen bala,*
5273. *Ayta otır köñildegi jumısıñdı.*
5274. *Qulan:*
5275. *Toy bolsa şäyi kiyip burañdaysıñ,*
5276. *Tağat qıp öleñdetpey tura almaytıñ.*
5277. *Jumıstı köñildegi aytar edim,*

Bilmeyen kâfir kişi “zalim” diyor.

Attan merak, telaş edip gelirsem,
“Yavrım, hayvanın, canın sağ salım mi,
oğlum” diyor.

Kız:

Görmediğim insan türüymüşsün,

Sen kendin hayvanı çalan hırsızmışsın.

Sorarsam baban veren ben ismini,

Bu yerde hayvan çalmaya yürüyormüşsun.

Yiğit:

Ben senin hırsız olup neyini alacağım,

Git desen bu yerde ben durmayacağım.

Hırsızlık dede, baba işi değil,

Gece olursa kendin gibi kızı çalacağız.

QULAN İLE PERNE

Qulan:

Biz bir yolcu misafir kumdan gelen,
Sen oldun güzel kız Sırdan gelen.

Bahtılı nereye gitse olur diyen,

Yolcunun dileğin çabuk veren.

Perne:

Belime astığım kılıcım idi,

Kıza bakıp yürüdüğünü fark ettim.

Beyhude dolaşan Sır’a, misafir çocuk,

Söyle gönlündeki işini.

Qulan:

Düğün olursa saten giyip sallanasın,

Sabır edip şarkı söylemeden duramazsın

İşimi gönlümdeki söyledim,

5278. *Bitirip berer sıpat şığa almaysıñ.*
5279. *Perne:*
5280. *Basım suluv aramal arağan soñ,*
5281. *Qızıq qoy qızğa jigit jolağan soñ.*
5282. *Jumıstı nege ğana bitirmeyin,*
5283. *Adam dep ädeyi kep surağan soñ.*
5284. *Qulan:*
5285. *Keledi astı tätti köldegi tuz,*
5286. *Amanat mal siyaqtı – av sendegimiz.*
5287. *Bitirseñ onı, bikeş, öziñ bitir,*
5288. *Sandaltqan sordan Sırğa öziñdey qız.*
5289. *Perne:*
5290. *Almanıñ kögin tastap, ağın jeysiñ,*
5291. *Sen mağan äkimbisiñ bağın deysiñ.*
5292. *Sandaltqan sordan Sırğa, meyman bala,*
5293. *Aytsayşı jumısıñdı neğil deysiñ?*
5294. *Qulan:*
5295. *Külgenge jurt ırjıyıp külesiñ be,*
5296. *Er jettiñ ğoy jaspın dep jüresiñ be?*
5297. *Kelemin sordan Sırğa suluv tañdap,*
5298. *Önirlik jar bop mağan tiyesiñ be?*
5299. *Perne:*
5300. *Bar şığar şığanaqta köñildi toy,*
5301. *Qulan – av, sağan köñil senimdi ğoy.*
5302. *Munı da aqıldasıp bir qoyayıq,*
5303. *Birevden äkem jepti jüz jetpis qoy...*
5304. *Qulan:*

- Bitirip verecek sıfat bulamazsın.
- Perne:
- Basım güzel başörtü bağladıktan sonra,
İlginç kıza yiğit yaklaştıktan sonra.
İşini niye ben bitirmeyin,
İnsan diye özellikle gelip sorduktan sonra.
- Qulan:
- .....
- Emanet eşya gibi sendekilerimiz.
- Bitirirsen onu, güzelim kendin bitir,
Dolaştıran tuzlaktan Sır'a kendin gibi kız.
- Perne:
- Elmanın yeşilin bırakıp, beyazın yiyorsun,
Sen bana vali misin bağlı ol diyorsun.
Dolaştıran tuzlaktan Sır'a, misafir yiğit,
Söyler misim işini ne yap diyorsun?
- Qulan:
- Topluluk gülerken sen de güler misin?
Büyüdün gencim diye yürüyor musun?
Tuzlaktan Sır'a güzel seçerek gelen,
Hayat boyunca eşim olup benimle evlenecek misin?
- Perne:
- Vardır körfezde neşeli düğün,
Qulan'ım sana güvenim sonsuz.
- Bunu da bir, bir damşalım,
Birinden babam almış yüz yetmiş koyun...
- Qulan:

5305. *Bastağan miñ julqını qayqı biye,*
5306. *Betine qay qaşqannıñ maylı küye.*
5307. *Jüz jetpis qoyğa janım arımay ma,*
5308. *Buralqı qurıp bersem otız tüye?*
5309. *Perne:*
5310. *Köktemde jaylar bojban Qorğan kölin,*
5311. *Jaqsınıñ jaqsı biler boljar jerin.*
5312. *Bir medet köñilimizge bolıp qalsın,*
5313. *Aytıp ket avılıñnıñ qonğan jerin*
5314. *Qulan:*
5315. *Köktemde jaylar bojban Juldızqaqqa,*
5316. *Suluv qız kelispediñ ıntumaqqa.*
5317. *Bul jerde qay qudıq dep sandalayın,*
5318. *Äytevir, bizdiñ avıl Buqar jaqta.*
5319. *Perne:*
5320. *Bojbanıñ bir atası qajağul – dı,*
5321. *Qudayğa imandı jan toba qıldı.*
5322. *Jeriñniñ onan özge atı bar ma,*
5323. *Juldız ben estigenbiz Bozanıñdı.*
5324. *Qulan:*
5325. *Pernejan, kim seskensin sizdiñ nazdan,*
5326. *Qutılıp, körşi, käne, önerpazdan.*
5327. *Bir qudıq sen surasañ men aytayın*
5328. *Bizde bar Aşçınıyaz, Altınqalğan.*
5329. *Perne:*
5330. *Körmedim, Qulan, sendey quvdi,*
5331. *Lebiñmen tartqandaysıñ tätti buvdi.*
5332. *Izılıp tunıq suvda jatqan qızğa,*
5333. *İşkizeyin dep pe ediñ aşçı suvdi?*
5334. *Qulan:*
5335. *Pernejan, jeriñ bar ma sır bilmegen,*

Başlayın bin atı bir kısırak,
Yüzene kaçanın kara yağlı .....
Yüz yetmiş koyuna canım acımaz mı?
Sahipsiz verirsem otuz deve?
Perne:
İlkbaharda yerleşir Bojban Qorğan gölün,
İyinin iyi biler tahmin eder yerin.
Gönlümüze bir medet olsun,
Söyleyip git köyünün yerleştiği yerin.
Qulan:
İlkbaharda yerleşir Bojban Juldızqaq'a,
Güzel kız beraberliğe anlaşımadın.
Bu yerde hangi kuyu diye dolaşayım,
İşte bizim köy Buhar tarafında.
Perne:
Bojban'ın bir dedesi Qajağul idi,
Allaha imandı can tövbe etti.
Yerinin ondan başka adı var mı?
Yıldız ile duymuştuk Bozan'ını.
Qulan:
Pernecan, kim çekinsin sizin nazdan,
Kurtulmaya çalış, bakalım sanatçıdan.
Bu kuyuyu sen sorsan ben söyleyin –
Bizde var Aşçınıyaz, Altınqalğan.
Perne:
Görmedi Qulan sen gibi kurnazı,
Esintin ile çekmiş gibisin tatlı buharı.
Kibarlaşıp temiz suda yatan kıza,
İçtirmek mi istedin acı suyu?
Qulan:
Pernecan sır vermeyen tarafın var mı?

5336. *Jeriñ joq jön suramay tındım degen.*
 5337. *Aşçı emes bizdiñ qudıq şeker
 balday,*
 5338. *Aşçı suv bizde äri Küldir degen.*
 5339. *Perne:*
 5340. *Sözimdi, Qulan aqın,
 tamamdaymın,*
 5341. *Sen aytsañ javap qatpay qala
 almaymın*
 5342. *Suviñdı jolavşılar aşçı deydi,*
 5343. *Degen soñ bara almaymın, bara
 almaymın!*
 5344. *Qulan:*
 5345. *Pernejan, tanuttıñ ba aňğalıñdı,*
 5346. *Bul jerde jalğan söziñ aňğarıldı.*
 5347. *Qudayğa ötirikşi duşpan deydi,*
 5348. *Malı joq kuv kedey dep oylap
 qalma,*
 5349. *Aydap alıp keleyin bar malımdı!*
 5350. *Şınumen süyem deseñ süyeriñmin,*
 5351. *Jüzege asıratın armanıñdı.*

5352. **BARMAQ PEN JANAT**

5353. *Janat:*
 5354. *Ey, Barmaq, aytşı nege qoydan
 qaştıñ?*
 5355. *Uyıqtap jatqan bir qızdıñ betin
 aştıñ.*
 5356. *Janat seniñ teñiñ be, sorlı qoyşı,*
 5357. *Şıdamasañ, bul toydan tura qaşqın.*
 5358. *Barmaq:*
 5359. *Kelgenim ras edi qoydan qaşıp,*
 5360. *Ayıptı bolıp qappın betiñdi aşıp.*

Tarafın yok hal sormadan bittim diyen.
 Acı değıl bizim kuyu şeker bal gibi,

Acı su bizden uzak Küldir diyen.

Perne:

Sözümü Qulan ozan bitireyim,

Sen konuşsan cevap vermeden
 duramıyorum.

Suyunu yolcular acı diyor,

Gidemeyeceğim dedikten sonra,
 gidemeyeceğim!

Qulan:

Pernecan gösterdin mi saflığıñı,

Bu yerde yalan sözlerin belli oldu.

Allaha yalancı düşman diyor,

Hayvanı yok, fakir diye düşünme,

Yönüme katıp geleceğim bütün hayvanımı!

Gerçekten seviyorum desen destekçinim

Gerçekleştiren bütün hayalini

BARMAK İLE JANAT

Janat:

Hey Barmaq, niye koyundan kaçtın?

Uyuyan bir kızın yüzünü açtın.

Janat sana eşit mi, zavallı çoban,

Dayanamazsan bu düğünden hemen kaçın.

Barmaq:

Gerçekti koyundan kaçıp geldiğim,

Kabahatli olmuşum yüzünü açıp.

5361. *Tärtipsiz, Janat, seniñ sol jigitiñ,*
5362. *Jatqanda tunşıqtırdı meni basıp.*
5363. *Ayqaylap ajıratı şal janı aşıp,*
5364. *Düre jep küyev bala ketti qaşıp.*
5365. *Janat:*
5366. *Al, qoyşım, kele almaysıñ şiregime,*
5367. *Birevdiñ äves bolma üyregine.*
5368. *Birevdi orğa jıǵıp jürgeñde,*
5369. *Seniñ de bäle kirsın büyregiñe.*
5370. *Barmaq:*
5371. *Janat qız, kemsitkeniñ esten ketpes,*
5372. *Jastıqpen betiñdi aştıñ eşteñe etpes.*
5373. *Jigitke qız qarǵısı mayday jaǵar,*
5374. *Deseñ de işiñ kepki eşteñe etpes.*
5375. *Janat:*
5376. *Ey, Barmaq, kimge däri qoyşı
basiñ,*
5377. *Senimen teñemeymin bay balasın.*
5378. *Sen bizge jartı jılǵa jaldanarsıñ,*
5379. *Avılınıñ sıpirasıñ aynalasıñ.*
5380. *Barmaq:*
5381. *Janat, sen nemenege şattanasıñ,*
5382. *Jartı jıl jalşı bol dep maqtanasıñ.*
5383. *Üyiñde ömirlikke jürmekpisiñ,*
5384. *Bir küni başka jurtqa attanarsıñ.*
5385. *Janat:*
5386. *Qasıñda – ay, av, qoyşı, jarıñda
joq,*
5387. *Betiñde uyalatın arıñda joq.*
5388. *Qoyşıǵa qoyşı janı aşmay ma?*
5389. *Bastım ğoy sen qoyşıǵa qıp – qızıl
şoq.*
5390. *Barmaq:*
- Terbiyesiz, Janat, senin o yiğidin,
Uyurken boǵdu beni basıp.
Baǵırıp ayırdı ihtiyar canı acıyıp,
Dayak yedi damat gitti kaçıp.
Janat:
Hey çoban bozamazsın bir bütünü,
Birin göz dikme ördeğine.
Birini çukura yıkıp yürüdüğünde,
Senin de dert girsın böbreğine.
Barmaq:
Janat kız küçümsediğın akıldan çıkmaz,
Yastık ile yüzünü açtın bir şey olmaz.
Yiğide kız kargışı bal gibi olur,
Desende işin kurusun hiçbir şey olmaz.
Janat:
Hey Barmaq, kime ilaç çoban başın,
Seninle eşit görmüyorum zengin evladını.
Sen bize yarım sene hizmetçi olursun,
Köyümün süpürürsün etrafını.
Barmaq:
Janat sen niye seviniyorsun,
Yarım yıl uçak ol diye övünüyorsun.
Evinde hayatın boyunca yürümeyi
düşünüyor musun?
Bir gün başka yurda gidersin.
Janat:
Yanında hey çoban yarında yok,
Yüzünde utanacak arında yok.
Çobana çoban canı acıma mı?
Bastım sen çobana kıpkırmızı köz.
Barmaq:

5391. *Qoyşınıñ biledi ğoy qoyşı jayın,*
 5392. *Qoyşını jumsap jürgen seniñ bayıñ.*
 5393. *Bolsa da bay balası qunın tartar,*
 5394. *Sol qoyşı ölip ketse jazatayım.*
 5395. *Qız Janat, öleñim bar, önerim bar,*
 5396. *Sondıqtan dep jürmin men jarım*
dayın.
 5397. *Janat:*
 5398. *Jigitim aşuvlandı seni boqtap,*
 5399. *Sen nege ayqay saldıñ bosqa ottap.*
 5400. *Ölse bizdiñ qoyşı öler, jumısıñ ne,*
 5401. *Kimniñ jursiñ sonda sen qunın*
joqtap?
 5402. *Barmaq:*
 5403. *Devşi edi äyelderdiñ jolı nâzik,*
 5404. *Söylediñ kedeyliktiñ bärin jazıp.*
 5405. *Aldırtqan jigitiñdi osı toyğa,*
 5406. *Men – tävip, bir dem salıp ketem*
jazıp.
 5407. *Janat:*
 5408. *Barmaq, sen aqın emes quv balasıñ,*
 5409. *Quv balasıñ degenge quvanasıñ.*
 5410. *Elñnen asıp jürgen tävip bolsañ,*
 5411. *Şeşeñniñ jazıp alğın qulğanasıñ.*

5412. **SARBAS PEN KÜLZİPA**

5413. *Külzipa:*
 5414. *Otırğan köş aldında jaman sarı,*
 5415. *Jetedi eki urtıña batpan tarı.*
 5416. *Köşimde tamam taylaq bos keledi,*
 5417. *Qoyıña oynaqtaydı, qaytar äri.*
 5418. *Sarbas:*
 5419. *Mingeniñ qara ala ma, torı ala ma?*
 5420. *Quvırsa qız küydirmey tarı ala ma?*

Çobanın halinden çoban anlar,
 Çobanı görevlendiren senin kocan.
 Olsa da zengin çocuğu bedelini öder,
 O çoban ölürse aniden.
 Janat kız şarkım var, sanatım var,
 O yüzden diyorum ben yarım hazır.

Janat:
 Arkadaşım kızdı sana küfür edip,
 Sen niye bağırдын boşuna.
 Ölürse bizdin çoban ölür, senin için ne,
 Sen kim için kendini zorluyorsun?

Barmak:
 Diyordu kızların yolu ince,
 Söyledin fakirliğin hepsini yazarak.
 Aldırtan arkadaşını bu düğüne,
 Ben tabibim, bir nefes salıp ileştirip
 gideyim.

Janat:
 Barmak sen ozan değil kurnaz yiğitsin,
 Kurnaz delikanlı diyene seviniyorsun.
 Ülkenden meşhur olan kam olsan,
 Annenin yazarak al .....

SARBAS İLE KÜLZİPA

Külzipa:
 Oturan göç önünde yaman sarı,
 Yetiyor iki avurduna büyük darı.
 Göçümde bütün taylak boş geliyor,
 Koyununa zıplıyor, geri çek.
 Sarbas:
 Bindığın kara ala mı, doru ala mı?
 Kavurursa kız yandırmadan darı alır mı

5421. *Beypil qız, äldä adalsıñ, äldä aramsıñ,*
5422. *Bay malın qıdır körgen aralama.*
5423. *Külzipa:*
5424. *Qoyıñdı sorlı qoyşı bağadı – aqsıñ,*
5425. *Baylarğa qızmetiñmen jağadı – aqsıñ.*
5426. *Öriske köp qoyıñdı aydap salıp,*
5427. *Jelinin är savlıqtıñ qağadı – aqsıñ.*
5428. *Sarbas:*
5429. *Şınımen men qoyımdı bağadı aqpın,*
5430. *Baylarğa qızmetimmen jağadı – aqpın.*
5431. *Malımdı besten – onnan sağan bersem,*
5432. *Jar etip sendey qızdı qağadı – aqpın.*
5433. *Külzipa:*
5434. *Avluma köşe – köşe jondaymısıñ,*
5435. *Jondap barıp bir jerge qonbaymısıñ.*
5436. *Besten – onnan malıñdı mağan berip,*
5437. *Äkeñe keregiñdi qomdaymısıñ.*
5438. *Aytayın, ayt degende, aqıraqtı,*
5439. *Mal jeydi japıraqtı.*
5440. *Meni almaq bop ümit etken, sorlı qoyşı,*
5441. *Etegi şekpeniñniñ qaqıraqtı.*
5442. *Sarbas:*
5443. *Aq tiken, qara tiken key jerde bar,*
5444. *Birev bay, birav jarlı pende de bar.*
5445. *Betime kedeylikti salıq qıldıñ,*
5446. *Qarıs jer qaqırağan sende de bar.*
5447. *Külzipa:*
5448. *Baylardıñ közine ıstıq qara toqtı,*
- Gamsız kız, ya iyi niyetlisin ya kötüsün,
Zengin hayvanın dolaşma.
Külzipa:
Zavallı çoban koyununu besler,
Zenginlere hizmetinle beğeniliyorsun.
Otlağa çok koyunu önlendirerek,
Memesin her koyunun sağıyorsun.
Sarbas:
Gerçekten ben koyunumu besleyeceğim
Zenginlere hizmetimle beğenileceğim.
Hayvanımı beşten, ondan sana verirsem,
Eş edip sen gibi kızı alacağım.
Külzipa:
Köyüm göç ede, ede yolda mısın?
..... bir yere yerleşir misin?
Beşten, ondan hayvanımı bana verirsen,
Babana lazım olduğunu yapmaya hazır mısın?
Söyleyin söyle derken ekim ayın,
Hayvan yiyor yaprağı.
Beni almaya ümit eden zavallı çoban,
Kenarı kaftanının ortasından ayrılmış.
Sarbas:
Beyaz diken, siyah diken bazı yerde var
Biri zengin, biri fakir insan da var.
Fakirliğimi yüzüme bastın,
Ortasından ayrılan bir adım yer sende de var.
Külzipa:
Zenginlerin gözüne sıcak kara toklu,

5449. *Qoyğa ere almay jürgende qasqır soqti.*

5450. *Qasımda äkem de bar, şeşemde bar,*

5451. *Sarı qoyşıtı, bos söylep, aytpa joqti.*

5452. *Sarbas:*

5453. *Rasında baylarğa istıq qara toqti,*

5454. *Qoyğa ere almay jürgende qasqır soqti.*

5455. *Qışıdı avzıñ seniñ kelgen jerden,*

5456. *Tiliñe basayın ba qızıl şoqti?*

5457. *Külzipa:*

5458. *Mayamdı bota salıp idireyin,*

5459. *Aqındıqtı men sağan bidireyin.*

5460. *Şoq basıp tiliñe men ne qılayın,*

5461. *Erniñe totiyayındı tidireyin.*

5462. *Sarbas:*

5463. *Sendey qızdı özime idireyin,*

5464. *Aqındıqtı men sağan bildireyin.*

5465. *Totiyayın jaqpaq bop kelgeniñde,*

5466. *Küydiretin ernimdi süydireyin.*

5467. **İMANJAN MEN BIBİĞALİ**

5468. *İmanjan:*

5469. *Erkuvsız oydan şıǵar söz degeniñ,*

5470. *İsim joq toydan bölek özge meniñ.*

5471. *Basta dep osı toydı halıq unatıp,*

5472. *Yapırım – av, boldı qalay öz degenim.*

5473. *Baradı keruven misal saparğa avup,*

5474. *Oylasañ az kün meyman qız degeniñ.*

5475. *Toyñız quttı bolsın el jinağan,*

5476. *Sät – sapar toyñızğa kez kelgenim.*

Koyun peşinden gidemiyorken kurt idi.

Yanımda da annem de var, babam da ver,

Sarı çoban boşuna konuşup, söyleme yoktu.

Sarbas:

Gerçekten zenginlere sıcak kara toklu,

Koyun peşinden gidemiyorken kurt idi.

Kaşındın sen yok yerden.

Diline basıyım mı kırmızı közü?

Külzipa:

Devemi yavrusunu emdirip eğdireyim,

Ozanlığı ben sana göstereceğim.

Köze basıp diline ben ne yapacağım,

Dudağına göz taşını deǵdireceğim.

Sarbas:

Sen gibi kızı kendime baktıracağım,

Ozanlığı ben sana göstereceğim

Göz taşını yakmaya geldiğinde,

Yandıracak dudağımı öptüreceğim.

İMANCAN VE BIBİĞALİ

İmancan:

Engelsiz oydan çıkar söz dediğiniz,

İşim yok düğünden başka benim.

Başla diye bu düğünü halk beğenip,

Eyvah, oldu nasıl kendi isteğim.

Geliyor kervan masal sefere gidip,

Düşünüyorsan az gün misafir kız dediğin.

Düğününüz kutlu olsun halkı toplayan,

Hayırlı düğünüze rast geldim.

5477. *Toyiñız quttı bolsın jurttı jığan,*
5478. *Tamaşa, bozbalalarğa bul bir duman!*
5479. *Jüzdespey avjardı aytıp tupmın şırqap,*
5480. *Körisemiz tüngi oyında neke qığan.*
5481. *Bibiğali qız:*
5482. *Jaraysız, quttı bolsın aytıp kelip,*
5483. *Aldıñ ba toydan müşe, etten jilik?*
5484. *Jalğanda qız baladan muñlı bar ma,*
5485. *Bolmaydı ömirinde basında erik.*
5486. *Nesine quvanamız toy bolad dep,*
5487. *Ayırbas bolıp baram malğa berip.*
5488. *Qız bala jez buydalı taylaq tağı,*
5489. *Birevdiñ jeteginde ketedi erip.*
5490. *İmanjan:*
5491. *Zamandas, olay deme şattıq küniñ,*
5492. *Qayırlı bolsın quttı barğan jeriñ!*
5493. *“Keled dep balalarım” qaravıldap,*
5494. *Kutip tur quvanışpen ondağı eliñ.*
5495. *Qız tuvıp uzatılıp toy bolmasa,*
5496. *Halıqtı kim qosadı ulı jıyn?*
5497. *Ata–ana, tuvğan–tuvıs onda da bar,*
5498. *Quvandıñ eki jaqsı, qay jer qıyn.*
5499. *Bibiğali qız:*
5500. *Av, qurbım, söziñ şırın, lebiñ balday,*
5501. *Tıñdağan läzzatınajatır qanbay.*
5502. *Ul bolsam oturmas pa em öz üyimde,*
5503. *Qor qıldı - av malğa satıp meni munday*
5504. *Jazuvda teñ – teñine qosılıp jür,*
5505. *Bolmay ma sonday qılsa meni quday.*
5506. *“Muñ bir zamandastıñ” degen bar – dı*

Düğününüz mübarek olsun halkı toplayan,
Harika, delikanlılara bu bir şenlik!
Görüşmeden avyarı ben söylüyorum,
Görüşürüz gece nikâh oyununda.
Bibiğali kız:
Teşekkürler tebrikleri söyleye geldiniz,
Aldın mı düğünden **müşe*** etten parça?
Dünyada kız zavallıdan kederli var mı?
Olmuyor hayatı boyunca başında erk.
Niye övünüyoruz düğün olacak diye,
Değişim oluyorum hayvana satılıp.
Kız çocuk başı bağlı taylak,
Birinin yedeğinde gider.
İmancan:
Çağdaşım öyle deme, mutlu günün,
Uğurlu olsun, kutlu gittiği yerin!
“Gelecek diye çocuklarım” bekliyor,
Bekliyor sevinçle oradaki halkın.
Kız dünya gelip, evlenip düğün olmazsa,
Halkı kim toplar ulu bayram?
Baba, anne, akraba, kardeş orada da var,
Sevindin iki iyi neresi zor.
Bibiğali kız:
Hey arkadaş, sözün şirin, sesin bal gibi,
Dinleyen lezzetine doymuyor.
Erkek olsam otururdum kendi evimde,
Perişan etti hayvana satıp beni böyle.
Yazılarda sevenler bir birine kavuşuyor,
Olmaz mıydı öyle yapsa beni Allah’ım.
“Bunu bir arkadaşın” dediği vardı

5507. *Sebepker siz bolarsız buğan qalay?*
5508. *İmanjan:*
5509. *Qudaşa, leiziñ bal, söziñ şırın,*
5510. *Er, äyel juptı bolğan ävel burın.*
5511. *Jaralğan Adam ata, Hava anadan,*
5512. *Qaldırğan urpağına juptılığın.*
5513. *Bozbala eldiñ körki, qız – keliñsek,*
5514. *Asıldıñ qıqımında körnektegin.*
5515. *Jalğanda qız, bozbala qosılmasa,*
5516. *Taratar halıq bolıp qaydan önim?*
5517. *Az emes bul qızığıñ bir başına,*
5518. *Jarqınım, qısqa pikir, bul tilegiñ.*
5519. *Bibiğali qız:*
5520. *Av, qurbım, bul qızıqpa malğa satqan?*
5521. *Ayırıp öz jurtınan zar jılatqan?*
5522. *Bulañdap erkin oynap ösken oñ jaq,*
5523. *Ayrılar jatqa barsa bul sipattan.*
5524. *İyilip kelin bolıp törge şıqpay,*
5525. *Qızıq pa suv äkelip, otın jaqqan?*
5526. *İmanjan:*
5527. *Qırandı jelge qarısı uşırmas şıñ,*
5528. *Estidim, qudaşajan, ayttıñız muñ.*
5529. *Ulin üyde qaldırıp, qız uzatqan,*
5530. *Obalıñ bolsın sağan basında kim?*
5531. *Biopa dünüyede erte şıqpay,*
5532. *Kelip pe ed, jariqtığım, üyde otırğıñ?*
5533. *Bibiğali qız:*
5534. *Qoyılğan jaralğanda atımız – qız,*
5535. *Laqapqqa iye bolğan bozbala – siz.*
5536. *Qaytesıñ talpınğanmen bağan tömen,*

Buna nasıl siz sebep olursuz?
İmancan:
Baldız, sesin bal, sözün şirin,
Erkek, bayan evli olmuş en başta.
Yaratılan Adam Ata, Havva Anadan,
Bırakmış nesline evliliğın.
Yiğit halkın güzelliği, kız gelincik,
Asilin kırıntısı gibi süslenen.
Dünyada kız, yiğit evlenmezse,
Halkın sayısı çoğalır nerden?
Az değil bu mutluluğun bir başına,
Güzelim, kısa düşünce bu dilediğın.
Bibiğali kız:
Hey arkadaşım, bu ilginç mi hayvana satılan?
Ayırıp kendi ülkenden ağlatan?
Nazlanıp rahat büyüyen baba ocağı,
Tadımı kaçırır başka yere gitsen.
Eğilip, gelin olup başköşeye çıkmadan,
İlginç mi su getirip, ateş yakmak?
İmancan:
Kartalı yele karşı uçuramaz uçurum,
Duydum baldızım, söylediniz derdi.
Oğlun evde bırakıp, kızın evlendiren,
Vebalin ona olsun başında kim?
Bir gelen hayatta evlenmeden,
Evde oturmak istemiş miydin camım?
Bibiğali kız:
Yaratılmışız bu dünya kız olarak,
Yiğitler sahip oldunuz şöhrete siz.
Ne yapabilirsin gayret etsen de değerın az,

5537. *Qayran küni öter solay teñgeruvsiz.*
5538. *İmanjan:*
5539. *Qudaşa, küdigim bar osı sözden,*
5540. *Söyleysiz naq kisidey körgen közben.*
5541. *Adamday jäbirlenip erden bezgen.*
5542. *Zır etip erkek dese ısqınasız,*
5543. *Surayın söz mänisin öziñizden.*
5544. *Qudaşa, atı – jöniñdi bayadaşı,*
5545. *Birinşi kezdeskenim bugün sizben?*
5546. *Bibiğali qız:*
5547. *Surasañ meniñ atım – Bibiğali,*
5548. *Atağan Bibiken dep eldiñ bəri.*
5549. *Oñğarbay – äkem atı, dävletti bay,*
5550. *Halqıma qasiyetti sözi däri.*
5551. *Er, äyel qosılğanda alla qosıp,*
5552. *Özimen birdey bolsa süygen jari.*
5553. *Taljibek toy iyesi jiyenim kep,*
5554. *Şaqırıp meni aldırğan jezdem bəri.*
5555. *Osılay meniñ jayım, siz aytıñız,*
5556. *Tanısp biliseyik sizben – dağı.*
5557. *İmanjan:*
5558. *Bibihan, berdiñ bizge javap tolıq,*
5559. *Basıñ bos, sayahatta, halıq tanıp.*
5560. *Jılqaydar – äkem atı, men – İmanjan,*
5561. *Talpınğan armanıma qanat qağıp.*
5562. *Keldiñiz bul jıyınğa ne jaymenen,*
5563. *Jürsiz be eldi şolıp, jerdi şolıp?*
5564. *Bul mañğa siz kelgeli köp kün boptı,*
5565. *Tanıstım jüziñizdi endi körüp.*
5566. *Bibiğali qız:*
5567. *Av, qurbım, jaña bildim atıñdı anıq,*

- Hey günlerin geçer öyle denkleşmeden.
- İmancan:
- Baldız, şüpheliyim bu sözden,
Gözünüzle görmüş gibi söylüyorsunuz,
- Kişi gibi zorluk çeken erkekten.
Erkek dese bütün gücünle kaçırıyorsun
Soruyum durumun açıklamasın sizden,
Baldız isinizi söyley misiniz?
İlk defa karşılaşıyorum bugün sizinle.
- Bibiğali kız:
Sorsanız benim ismim Bibiğali kız,
Söyleyen Bibiken diye bütün halkım.
Oñğarbay babam ismi, varlıklı zengin,
Halkıma onurlu sözü keskin.
Erkek, bayanı Allah kavuşturup,
Kendinle aynı olsa sevdiği yarı.
Talcibek düğün sahibi yeğenim gelip,
Çağırarak beni aldırın eniştem, hepsi.
Böyle benim durumum siz söyleyin,
Tanışalım sizinle de.
- İmancan:
Bibihan cevap verdin bize eksiksiz,
Başın boş, gez halkını tanı.
Jılqaydar babam ismi, ben İmancan,
Gayret edip hayaline kanadımı yayan.
Geldiniz bu topluluğa hangi işle,
Geziliyor musunuz ülkeyi, yeri dolaşıp?
Bu tarafa sizin geldiğinize çok olmuş,
Tanıştım yükünüzü şimdi görüp.
- Bibiğali kız:
Arkadaşım, şimdi bildim ismini gerçek,

5568. *Jüruvşi em körmesem de sırttan tanıp.*
5569. *Talçibek aytım mana jiyenim dep,*
5570. *Tanııp, ertip keldi özi barıp.*
5571. *Sizde de serik bar dep estip edim,*
5572. *Qurbıjan, jürsüz be almay serik tavup?*
5573. *İmanjan:*
5574. *Jasımnan öleñ aytıp, jır zerledim,*
5575. *Är jerde sizdey qızben bir jürgenmin.*
5576. *At arıtıp, ton tozdırıp izdemey – aq,*
5577. *Süyse qız izdep keler dep jürgenmin.*
5578. *Bibiğali kız:*
5579. *Jigitke qız kele me izdemese,*
5580. *Alar ma tañdap tavıp közdemese.*
5581. *Üyiñde jatar ma ediñ şal bolğança,*
5582. *Öziñdi süyetuğın qız kelmese?*
5583. *İmanjan:*
5584. *Oısı ma janiñ aşıp aytqan sebiñ?*
5585. *İzdeme öziñ qam qıl meniñ muñim.*
5586. *Ädeyi erden bezip şıqqansız ba,*
5587. *Özime jar bolar dep öleñ – jırım?*
5588. *Körined asqan jasıñ jiyirmadan,*
5589. *Oylaşı, bop jürmesin oleñ qıyın.*
5590. *Otızda ot basında otırsız,*
5591. *Käri ataq alıp qalsañ, bitip sıyıñ.*
5592. *Men äli jiyırmağa jetkenim joq,*
5593. *Sizden köp kişi dürmin jassım keyin.*

Yürüyordum görmesem de ismini duyup.

Talcibek söyledi bana yeğenim diye,
Tanıştırdı, kendisi birlikte getirdi.
Sizin de arkadaş var diye duymuştum,
Dostum, yoldaş bulamadan yürüyor musunuz?

İmancan:

Gençliğimden şarkı söyleyip, yır nakışladım,
Her yerde sizin gibi kızla atıştım.

At zayıflatarak, kürk eskiterek aramıyorum.

Seviyorsa kız kendisi arar gelir diye

Bibiğali kız:

Delikanlıya kız gelir mi aramasa,
Olur mu seçip, bulup beğenmese.
Evinde yatacak mıydın yaşlanana kadar,
Seni seven kız gelmese?

İmancan:

Bu canın acıyıp söylediğin?

Arama kendi çarene bak, bu benim kederim.

İnadına erkekten kaçarak çıkmış mısınız?

Kendime eş olur diye şarkı, yırım.

Yaşın yermeyi geçmiş gibi,

Düşün, zor olmasın şarkı.

Otuzda evde oturursanız,

Yaşlı diye adlanırsınız, saygınız bitip.

Ben hala yermeye gelmedim,

Sizden daha ünlüyüm, yaşıam küçük.

5594. *Bibiğali qız:*
5595. *Şayanday şağıp – sorıp barad tiliñ,*
5596. *Atımdı Bikenim dep ataydı elim.*
5597. *Sen üşin qalay, qurbım, qısılamın,*
5598. *Tüsti me el tavsılıp sağan künim?*
5599. *Müşe alar jastı sanap orı emes.*
5600. *Tüseyik qara öleñge, aqın inim.*
5601. *Maqpuzda haq jazğanı bolar degen,*
5602. *Siz oqıp körmep pe ediñ quran sözün?*
5603. *Jamanğa sağıñ sınar, san soğarsıñ,*
5604. *Bolmasa şın süyetin ömirliğıñ.*
5605. *Joldasım oñ jağında qaytı bolıp,*
5606. *Alğalı üş jil boldı jalğan ölim.*
5607. *Ornında inisi bar on bes jasta,*
5608. *Ata – anam dep aytadı soğan berem.*
5609. *Baruvğa ırza emen jas balağa,*
5610. *Men ülken, ol kişi ğoy, ne dep senem?*
5611. *Köz jasın eki jurttıñ qımay jürmin,*
5612. *Bolmasa tappayma jas izdep teñin.*
5613. *İmanjan:*
5614. *Bibiken, jaña taptım söz rasın,*
5615. *Buza almay jür ekensiz umurasın.*
5616. *Maqpuzdıñ basındağı jazuvı da,*
5617. *Jazbağan qosıluvğa şın joldasıñ.*
5618. *Jürektiñ özi biler haq tüyinin,*
5619. *Birevdiñ birev bilmes toq pen aşın.*
5620. *Bazarlı baqtka bul kim qızıqpas,*
5621. *Miuvalı pisip turğa jas almasıñ.*
5622. *“Jas öser, jeti kesir” degen bar ğoy,*
5623. *Qaytesin javıqtırıp el arasın.*

- Bibiğali kız:
- Yengeç gibi sokup, ısıyor dilin,
İsmimi Beken'im diye söylüyor halkım.
Sen için nasıl arkadaşım utanıyım,
Halkım varken sana mı kaldı benim günüm?
- Müşel*** yaşı sayacak zaman değil.
Başlayalım şarkımızı ozan kardeşim.
Kederinde Allahın yazdığı olacak diyor,
Siz okumamış mıydın Kuran sözün?
- Hayal kırıklığına uğrarsın, pişman olursun
Olmazsa gerçek seven arkadaşın.
Nişanlım evlenmeden vefat edip,
Aldığına üç sene oldu acımasız ölümün.
Yerinde kardeşi var on beş yaşta,
Baba, annem diyorlar ona vereceğim.
- Evlenmeye razı değilim genç çocuğa,
Men büyük, o küçük nasıl inanırım?
- Gözyaşına iki halkın kalmak istemiyorum,
Olmazsa genç bulmaz mı, arayıp eşin.
İmancan:
Bibiken şimdi buldum sözün gerçeğin,
Bozamadın yürüyorsunuz anlaşmayı.
Kederin başındaki yazısı da,
Yazılmamış kavuşmaya gerçek sevgilin.
Kalbin kendisi biler, Allah neticesin,
Birinini biri bilmez tok ve acın.
Değerli mutluluğa kim ilgi duymaz,
Meyveli taze pişen elmasın.
“Genç büyür, yedi zarar” diyen var ya,
Ne yapacaksın düşman edip halk arasın.

5624. *“On beste otav iyesi” degen halıq,*
 5625. *Ata – anañ tärbiyeler öz balasın.*
 5626. *Bibiğali qız:*
 5627. *Atıñdı estuvşi edim, qurbım köpten,*
 5628. *Kez boldıq arqasında tiriliktñ.*
 5629. *Surayın molda bolsañ, aqın inim,*
 5630. *Maqal bar el avzında zil degen ne?*
 5631. *İmanjan:*
 5632. *Bilmeseñ men aytayın, apekejan,*
 5633. *Jaratqan düniyeni Qadir Mävlen.*
 5634. *Jaratıp altı künde tamam etken,*
 5635. *Basıp tur düniyeniñ tört burışın,*
 5636. *Kişkene özi avır zil degen añ.*
 5637. *Denesi zor ańdardan sonşa kişi,*
 5638. *Avır joq munan artıq jaratılğan.*
 5639. *Qozğaltpay düniyeni basqandıqtan,*
 5640. *Haliqqa avırlığı maqal bolğan.*

5641. **MARABAY MEN KÖKİ**

5642. *Marabay kelgende, Köki aldına
 jibek oramal ustap, onıñ eki şetin eki
 qızğa ustatıp koyıp, perdeniñ arğı
 jağında öleñ aytıp otır eken.*
 5643. *Mumı körgen Marabay öleñdi qoya
 beredi:*
 5644. *Marabay:*
 5645. *Artqanım qunan narğa on qarağay,*
 5646. *Köki qız, tanımıñ, men Marabay.*
 5647. *General, guvbernator qızımıñ,*
 5648. *Adlıma kisi keldi dep bir qaramay.*
 5649. *Ol qula at bir bäygede üşke kelgen,*

- “On beşte ev sahibi” demiş halk,
 Baba, annen terbiyeler kendi evladın.
 Bibiğali kız:
 İsmimi duyuyordum arkadaşım çoktan,
 Karşılaştık hayatın akışında.
 Soruyun molla olsan ozan kardeşim,
 Atasözü var halk ağzında **zil*** diyen ne?
 İmancan:
 Bilmiyorsan ben söyleyin ablacığım,
 Yaratmış dünyayı Kadir, Mävlen.
 Yaratıp bitirmiş altı günde,
 Basıp duruyor dünyanın dörtkenarın,
 Küçücük kendisi ağır zil diyen hayvan.
 Vücudu büyük hayvanlardan çok küçük
 Ağırlık yok bundan artık yaratılan.
 Kımıldatmadan dünyayı bastığından,
 Halka ağırlığı ata söz olmuş.

MARABAY İLE KÖKİ

- Marabay geldiğinde Köki önüne ipek
 mendil sarıp, onun iki kenarın iki kıza
 tutturmuş ve perdenin öbür tarafında
 şarkı söyleyip oturuyormuş. Bunu gören
 Marabay şarkı söylemeye başlamış:
 Marabay:
 Yüklediğim at ve deveye on çam ağacı,
 Köki kız tanıyor musun ben Marabay,
 General, eyalet valisinin kızı mısın?
 Önüne gelen kişiye bir bakmayan.
 Ala at bir yarışmada üç kere gelen,

5650. *Onda da kötermemen küşke kelgen.*
5651. *Maqtasañ Mıñbay, Sañıraqtıñ torı
atın ayt,*
5652. *Tekeliden Orınborğa tüste kelgen.*
5653. *Köki:*
5654. *Äkesi Marabaydıñ sanırav Kulbay,*
5655. *Söz söylep top işinde dilmarsınıp,*
5656. *Sın tağıp kimderdi tabalaysın?*
5657. *Aytısuv top işinde qaybir teñiñ,*
5658. *Kedey bas şaruvañdı tüzep almay*
5659. *Marabay:*
5660. *Balası Qulbay şaldıñ Marabaymın,*
5661. *Bolsamda mağla jarlı, tilge baymın.*
5662. *Köp alsam azaymaytın halqım teñiz,*
5663. *Söziñe kedey degen nalımaymın.*

5664. **TÖLEBAY MEN GÜLJAZİRA**

5665. *Tölebay:*
5666. *Aytayın ayt degennen öleñimdi – ay,*
5667. *Dañqıñdı estip, perizat, kelip
qaldıq,*
5668. *Güljazira balaqay, avlın qayda - ay.*
5669. *Aytısuvğa sizbenen qumar bolıp,*
5670. *Kelip qaldıq biz köksep osı toyğa
- ay.*
5671. *Güljazira:*
5672. *Surasañ avılım meniñ jaylav tavda,*
5673. *Salamın jibek noqta qulın - tayğa.*
5674. *Sen surap avılımdı ne qılasıñ,*
5675. *Saltanatpen jorğa minip keldim
toyğa.*
5676. *Tölebay:*

- Olsa bile yükselterek güçle gelen.
Övsen Mıñbay, Sanırak'ın ala atın söyle,
Tekeliden Orınbor'a öğlen gelen.
Köki:
Oğlu Kulbay'ın Marabay'sın,
Söz söyleyip, toplum işinde hatip gibi,
Sen daha kimleri alay edeceksin?
Toplum içinde atışmak sana yakışmaz,
Fakir, kendi durumu düzelt.
Marabay:
Oğlu Kulbay ihtiyarın Marabay'ım,
Olsam bile hayvanım yok, dile
zenginim.
Çok alırsam azalmayan halkım deniz,
Sözünü fakir diyen dert etmiyorum.

TÖLEBAY İLE GÜLJAZİRA

- Tölebay:
Söyleyin söyle derken şarkımı,
Şöhretini duyup, geldik peri kızı.
Güljazira yavrum, köyün nerde,
Sizinle atışmaya meraklı olup,
Geldik biz maksat edip bu düğüne.
Güljazira:
Sorsanız benim köyüm yayla dağda,
Salıyorum ipek yular kulun taya.
Sen soruşturup köyümü ne yapacaksın?
..... yorga binip geldin düğüne.
Tölebay:

5677. *Surasam men jöniñdi şamdanasıñ,*
 5678. *Aşçuvğa sözge kelmey qamdanasıñ.*
 5679. *Qız bala öz üyine az kün qonaq,*
 5680. *Jorğağa az kün mingen aldanasıñ.*
 5681. *Güljazira:*
 5682. *Şın aytasıñ, ey, Töke, oniñ ras,*
5683. *Qız keter ata - ana berse ıqlas.*
 5684. *Qız bala üyde otırmas boy jetken soñ,*
 5685. *Burıñğı payğambardan qalğan miras.*
 5686. *Tölebay:*
 5687. *Şırağım, solay de de jöniñe köş,*
 5688. *Qız bala az kün qonaq öz üyine,*
 5689. *Külip - oynap jürektegi tüynekti şeş.*
 5690. *Güljazira:*
 5691. *Aytayın ayt degeniñ ayım qayım,*
 5692. *Bitedi sazdav jerge tal men qayıñ.*
 5693. *Sıymağan tili avzıña aqın bolsañ,*
 5694. *Aytısuvğa jumbaq öleñ bar ma jayıñ?*
 5695. *Tölebay:*
 5696. *Ayta ğoy jumbağıñdı men tabayın,*
 5697. *Avılıma jeldey esip men barayın.*
 5698. *Jeñilip báyge bermey ketseñ eger,*
 5699. *Ayrılmay tüp etekten men alayın.*
 5700. *Güljazira:*
 5701. *Aytayın ayt degeniñ emen eken,*
 5702. *Surasañ emen jolı tömen eken.*
 5703. *Sıymağan til avzıña aqın bolsañ,*
 5704. *Qos jumbay, altı serkeş nemene eken?*
 5705. *Tölebay:*
 5706. *Şın aytasıñ, ey, şırağın, ras muniñ,*

- Sorursam ben halini kızıyorsun,
 Söze gelmeden öfkeleniyorsun.
 Kız çocuk kendi evinde az gün misafir,
 Rahvana az gün binen aldanyorsun.
 Güljazira:
 Gerçek söylüyorsun hey Töke, dediğin doğru,
 Kız gider anne, baba niyet etse.
 Kız evladı evde oturmaz büyüdükten sonra,
 Eskideki peygamberden kalan miras.
 Tölebay:
 Yavrum, öylede de vaziyetine dön,
 Kız çocuk az gün misafir kendi evinde,
 Gülüp, oynayıp yürüyelim düğümü çöz.
 Güljazira:
 Söyleyin söyle derken ayım,
 Çıkar saz yere ağaç ve kayın ağacı.
 Keskin dilli, hatip ozan olsun,
 Bulmaca atışmaya var mı halin?
- Tölebay:
 Söyle bulmacamı ben çözüyüm,
 Köyüne rüzgâr gibi esip ben geleyim.
 Yenilip ödül vermeden gitsen eğer,
 Yapışıp eteğinden ben kalmayın.
 Güljazira:
 Söyleyin söyle dediğin meşe ağacıymış,
 Meşe ağaç yolu sorsan aşağıymış.
 Keskin dilli, hatip ozan olsun,
 Çift jumbay, altı serkeş neymiş?
- Tölebay:
 Hey yavrum doğru diyorsun, bu gerçek,

5707. *Men tabayın aytsam da qanday qiyn.*
5708. *Altı serkeş degeniñ ürker şığar,*
5709. *Qos jumbaynıñ emes pe ay menen kün!*
5710. *Güljazira:*
5711. *Aspanda bir juldız bar sayrap turğan,*
5712. *Biyesin otız avıl baylap turğan.*
5713. *Toqtalmay munı - dağı ayta salşı,*
5714. *Sütine avıl turğay älem toyğan?*
5715. *Tölebay:*
5716. *Söyleysiñ, ey, Guljazira, ökem - ökem,*
5717. *Bizden burın talay jan ötip ketken.*
5718. *Otız avıl turğay sütine älem toyıp,*
5719. *Kelgende qırq kün şilde älem toyğan.*
5720. *Güljazira:*
5721. *Janımda bir baylanğan qaqqanımda bar,*
5722. *On eki kıldan esken arqanımda bar.*
5723. *Bolasiñ munı tapsañ, sen danışpan,*
5724. *Tapqanıñ bul jumbağımdı maqtanıñdar.*
5725. *Tölebay:*
5726. *Äveli jarattı Allah bul ğalamdı,*
5727. *Umutpaysıñ qatda jurseñ baspanañdı.*
5728. *On eki arqan on eki müşe bolar,*
5729. *Jumbaq ettiñ, aqınım, sen adamdı.*
5730. *Güljazira:*
5731. *Japanda bir darya beti qatqan,*
5732. *Betinde betegesi şığıp jatqan.*
5733. *Qudanıñ qudiretine qaray qoyşı,*
5734. *Bolğanda qırq kün şilde muzı qatqan.*
5735. *Tölebay:*
5736. *Qar javıp qaraşada bolar tayğaq,*
5737. *Darya qatpas şildede jurım ayğaq.*

Ben buluyum çok zorun söylesen de.
Altı serkeş dediğin ürkerdir,
Bu çiftin ay ve güneş değil mi?
Güljazira:
Gökyüzünde bir yıldız var parlayan,
Devesin otuz köy bağlayan.
Duraklamadan bunu da söyler misin?
Sütüne köy bir yana dünya doymuş.
Tölebay:
Söylüyorsun hey Gülzira sert ve şiddetli
Bizden önce birçok insan geçmiş.
Sütüne köy bir yana dünya doyup,
Kırk gün temmuz geldiğinde dünya doymuş.
Güljazira:
Yanımda bir bağlanan tuzağım var,

On iki kıldan ören halatım var.
Bunu bulursan olursun sen bilge,
Çözenlerin bu bulmacamı sevinin.
Tölebay:
İlk önce Allah bu âlemi yarattı,
Unutmazsın nerede olsan da evini.

On iki halat on iki arasındır,
Bulmaca ettin ozanım sen insanı.
Güljazira:
Düzde bir derya var beti buz tutan,
Betinde betegesi çıkıp yatan.
Allahın kudretine bakar mısın?
Kırk gün temmuz ayında buz tutan.
Tölebay:
Kar yağarak kasım ayında kaygan olur,
Derya katmaz temmuzda halkım şahit.

5738. *Qudanın qudiretimenen beti qatıp,*
 5739. *Şildede süt betine tüser qaymaq.*
 5740. *Güljazira:*
 5741. *Bolğanda astı taqtay, üsti taqtay,*
 5742. *Üstinen jorğalaydı on jorğa tay.*
 5743. *Sıymağan tili avzına aqın bolsañ,*
 5744. *Şeşuvin toqtalmay - aq ayta salşı ay*
 5745. *Tölebay:*
 5746. *Talay keñes sen ayttñ, äy, perizat,*
 5747. *Aylamenen is ister bul adamzat.*
 5748. *On tayñ jorğalağan on savsağñ,*
 5749. *Emes pe qarındaş, qalam sızdağan*
hat.
 5750. *Güljazira:*
 5751. *Qara suv esik aldı laylanğan,*
 5752. *Januvar jerdiñ jüzin jüz aynalğan.*
 5753. *Qulın kiyip, qasqır jetelep, esek*
artıp,
 5754. *Qorqıp jannıñ bärinen qudaylağan.*
 5755. *Tölebay:*
 5756. *Esik aldı qara suv keter tasıp,*
 5757. *Keledi kökeyimnen öleñ tasıp.*
 5758. *Qulın kiyip, qasqır jetelep, esek*
artıp,
 5759. *Köşke qoyan bärinen jürer qaşıp.*
 5760. *Bir şıbınday ol janın saqtav üşin,*
 5761. *Kire almay inge jürer asıp - sasıp.*
 5762. *Güljazira:*
 5763. *Şığadı ay men kün bir büyirden,*
 5764. *Aynalğan jerdiñ jüzin bir tiyirmen.*
 5765. *Toqtalmay şeşuvin sen ayta salşı,*
 5766. *Yapırım-av, muni qanday jan*
yirgen.
 5767. *Tölebay:*
 5768. *Tıñdap otur sözimdi, ey, jamağat,*

- Allah'ın kudreti ile beti buz tutup,
 Temmuzda süt betine düşer kaymak.
 Güljazira:
 Olurken astı ağaç, üstü ağaç,
 Üstünden yürüyor on rahvan tay.
 Keskin dilli, hatip ozan olsun,
 Çözümün duraklamadan söyler misin?
 Tölebay:
 Birçok tavsiye sen söyledin hey peri kızı.
 Hile ile iş yapar bütün insanoğlu.
 On tayın yorgalayan on parmağın,
 Kardeşim kalem, mektup değil miydi?
 Güljazira:
 Kara su kapı önü bulanana,
 Hayvan dünyayı yüz kere dolaşana.
 Kulun ..... kurt yedekleyip, eşek .....
- Korkup canın hepsinden Allah diyen
 Tölebay:
 Kapı önü kara su taşır,
 Geliyor aklımdan şarkım taşıyıp.
 Kulun ..... kurt yedekleyip, eşek .....
- Tavşan yürür hepsinden korkup kaçıp.
 Bir sinek gibi ol canın kurtarmak için,
 Geremedi mağaraya yürür şaşırıp.
 Güljazira:
 Çıkıyor ay ve güneş bir taraftan,
 Dolaşan yeryüzünü bir değirmen.
 Duraklamadan cevabını sen söyle,
 Eyvah, bunu nasıl can eğiren.
 Tölebay:
 Dinleyin sözümü hey cemaat,

5769. *Aytasıñ şeşendikpen bek qabağat.*
5770. *Düniyeni ismerlikpen qoyğan däldep,*
5771. *Kün emes, ay emes qoy, onuñ sağat.*
5772. *Güljazira:*
5773. *Tumalas eki ağayın tuğannan araz aşuvda,*
5774. *Birine - biri jolama jüredi mänği qaşuda.*
5775. *Birevi tüyip qabağın, qara şapan kiyedi,*
5776. *Birevi jazıq aq manday, oyun - külkimen juredi.*
5777. *Tölebay:*
5778. *Kisi emes muniñ özi küñ menen tüñ,*
5779. *Aytasıñ şeşendikpen onuñ da şın.*
5780. *Tüyip turğan qabağın qarañğı tüñ,*
5781. *Jüredi külkimenen sävletti küñ.*
5782. *Güljazira:*
5783. *Japanda bir bayterek kök tiregen,*
5784. *Basına jan jete almay tentiregen.*
5785. *Aqın bolsañ, şırağım, ayt oylanbay,*
5786. *Basına jetetin jan bar ma eken?*
5787. *Tölebay:*
5788. *Ağasıñ onuñ özi oquv, bilim,*
5789. *Jete almas tübine eşbir janıñ.*
5790. *Degendi estimep pe eñ, Güljazira,*
5791. *Köp oqığan adamnan qalar ğılım,*
5792. *Bilim tübi qudıq qazğanday inemenen,*
5793. *Aytasıñ aqındıqtı öleñmenen.*
5794. *Güljazira, basqa aytarıñ joq pa,*
5795. *Aytısıp sen meni endi jeñe almaysıñ,*
5796. *Aytısıp oza almaysıñ endi menen,*
5797. *Tüsimde babam mağan öleñ bergen,*

Söylüyorsun hatiplik ile hızlı.
Dünyayı ustalığı ile koymuş doğrulayıp,
Gün değil, ay değil o dediğin saat.
Güljazira:
Doğmaz iki akraba, doğduğundan beri birbirine küs,
Birine biri yaklaşıyor sonsuza kadar kaçıyor.
Biri kaşını çatıp siyah kaftan giyiyor,
Biri beyaz alını açık, oyun eğlence ile yürüyor.
Tölebay:
İnsan değil bu dediğin gündüz ve gece,
Söylüyorsun hatipliğin ile onu da doğru.
Kaşını çatan karanlık gece,
Yürüyor gülümseyerek görkemli gün.
Güljazira:
Dünyada bir büyük çınar gök direyen,
Başına boşuna gezen insan çıkamaz.
Ozan olsan, yavrum söyle düşünmeden,
Başına çıkacak insan var mı?
Tölebay:
Ağacın dediğin eğitim, öğretim,
Çıkamaz dibine hiçbir canın.
Güljazira bu dediğimi duymuş muydun?
Çok okuyan insandan kalır eğitim,
Eğitim dibi iğne ile kuyu kazmakla aynı
Söylüyorsun ozanlığı şarkı ile.
Güljazira başka söyleyeceklerin yok mu
Atışıp sen beni şimdi yenemezsin,
Atışıp geçemezsin şimdi benden,
Rüyamda dedem bana şarkı vermiş,

5798. *Adımıñdı bir - aq attap qısqartar em,*

5799. *Toqtattım bas - ayağın osimenen!*

5800. **OÑAŞIBAY MEN ÄYMEN**

5801. *Oñaşıbay:*

5802. *Men şığıp Dalakölden munda keldim,*

5803. *Qızıl til, quday bergen sağan sendim.*

5804. *Aytayın körgenimdi bir – bir bastan,*

5805. *“Gül mañday, alpıs teñge” bir qız kördim.*

5806. *Äymen:*

5807. *Tili aşçı netken jaman mına kerey,*

5808. *Köziñdi basa qara edireymey.*

5809. *Jigitti tapal qara kördim sendey.*

5810. *Oñaşıbay:*

5811. *Şırağım, şamdanasıñ qız degenge,*

5812. *Qız arzani jigitt qımbat izdegenge.*

5813. *Surasañ atım Abaq, özim kerey,*

5814. *Şırağım, jayıña otr el tergemey.*

5815. *Äymen:*

5816. *Bul sözge şamdanasıñ, kerey bala,*

5817. *Köziñdi ejireytpy basa qara.*

5818. *Basarım üptiğindi, aqın qudam,*

5819. *Kelipsiñ aňğaldanıp aydalağa.*

5820. *Oñaşıbay:*

5821. *Bolğanda özim kerey, atım Abaq,*

5822. *On eki kerey ösken sodan tarap.*

5823. *Aspanda än şırqağan sarı qıranmın,*

5824. *Sözimdi qor qılmaymın sağan qarap.*

Adımını bir kere atlayıp kısaltırdım,

Bitireyim başı, sonu bununla!

ONASABAY İLE AYMEN

Onaşabay:

Ben çıkıp Dalaköl'den buraya geldim,

Kızıl dil, Allah veren sana inandım.

Söyleyin gördüğümü ben bir, bir baştan,

“Gül alın, altmış tenge” bir kız gördüm.

Aymen:

Dili acı ne kadar kötü bu kerey,

Bakışlarını çek, öyle keskin bakma.

Yiğidi kısa kara gördüm senin gibi.

Onaşabay:

Yavrum, onurunu inceltessin kız deyene,

Kız ucuz, yiğit pahalı arayana.

Sorarsan ismim Abaq, kendim kerey,

Yavrum, kendi işine bak, halkı sorguya çekmeden.

Aymen:

Bu söze onurunu inceltiyorsun kerey yiğit,

Bakışlarını çek, öyle keskin bakma.

Basarım aceleni ozan dünürüm,

Gelmişsin dikkatsiz bozkıra.

Onaşabay:

Olurken kendim kerey, ismim Abaq,

On iki kerey ondan.....

Gökte şarkı söyleyen sarı kartalım,

Sözümü israf etmiyorum sana bakıp.

5825. Äymen:
5826. *Jerimde jeti olıs, atım Äymen,*
5827. *Är türlü jüyrik şıqqan Qarataydan.*
5828. *Men – dağı öz jerimde jüyrik edim.*
5829. *Uyalmay jeñilem be osındaydan?*
5830. *Bul kerey söz söyleydi bosqa,*
5831. *Bäyge alğan kerey qaşan bizdi jeñip?*
5832. *Oñaşabay:*
5833. *Qor bolıp ayta bersem sözim sağan,*
5834. *Bar qızın Qarataydıñ bodam alğan,*
5835. *Oylasañ jalğız ağañ qayda qalğan.*
5836. Äymen:
5837. *Bolğanda sizder kerey, bizder*
nayman,
5838. *Talqan bop bizdiñ elge kerey*
barğan.
5839. *Sol kezde Äbdikärim ağa bolıs,*
5840. *Qorğalap bizdiñ elde janı qalğan.*
5841. *Oñaşabay:*
5842. *Saranı jannan asqan Birjan jeñgen,*
5843. *Aqırda kim jañerin quday biler.*
5844. *Naymannıñ estip edim qızı delbe,*
5845. *Bäygeden kelip jürgen qara kermin.*
5846. *Ulıqsat men qoyayın berdim sağan,*
5847. *Dediñ ğoy tapal qara domalağan.*
5848. *Bir sözün burınğımuñ estimep pe eñ,*
5849. *Qur qalğan boyğa senip tüye jıldan.*
5850. *Qarağay, samırsunnan eş payda joq,*
5851. *Şığadı qamşığa sap tobulğıdan.*
5852. *Men – dağı uzın boydı jek köruvşi*
em,
5853. *İsime amalım joq tağdır qılğan.*
5854. *Noqtamnan ilindirmeytin jüyrik*
edim,
5855. *Aqırda söz estidim bul qızdan.*

Aymen:
Yerimde yedi **bolıs***, ismim Aymen,
Her türlü hatip çıkan Karatav'dan.
Ben de kendi yerimde hatip idim.
Utanmadan böyle yerde yenilir miyim?
Bu kerey boşuna konuşuyor,
Ne zaman kerey bizi yenip ödül almış?
Onaşabay:
Sana söyleyen sözlerim boşuna gider,
Kızım var Karatav'dan bağlı alan,
Düşünsene yalnız ağabeyin nerde kalmış.
Aymen:
Sizler kerey olurken, bizler nayman,
Parçalanıp bizim yurda kerey gelmiş.
O zaman Adikarim ağa,
Koruyup bizim yurttan canı kalmış.
Onaşabay:
Herkezi geçen Sara'yı Birjan yenmiş,
Sonuçta kim kazanacağını Allah bilir.
Naymanın kızı hasta diye duymuştum,
Yarışmaları kazanan yürüğüm.
Sen kazandın izin verdim sana,
Dedin ya kısa boylu yuvarlanan.
Bir sözün eskilerin duymuş muydun?
Boyuna güvenip deve yıldan kalmış.
Çam ve sedir ağacından hiç fayda yok,
Kırbaca sap sıkır kızılıcak ağacından.
Ben uzun boylu sevmiyordum,
Allahın yaptığına çarem yok.
Yularından tutturmayan hatip idim,
Sonunda söz işittim bu kızdan.

5856. **JİĞİT PEN QIRĞAVIL**

5857. *Jigit:*
5858. *Köringen köteriñki köliñizdi,*
5859. *Kelemin jañ boljap eliñizdi.*
5860. *Alıstan at arıtqan biz jolavşı,*
5861. *Ayta ket, aynam, toqtap jöniñizdi.*
5862. *Qız:*
5863. *Köringen köteriñki köl boladı,*
5864. *Arqağa jañbir javsa sel boladı.*
5865. *Ağaylar, siz surasañ, biz aytaytq,*
5866. *Azıraq arğın – nayman el boladı.*
5867. *Sonan soñ men jönimdi ayatamın*
ğoy,
5868. *Äveli men surayın öz jöniñdi.*
5869. *Jigit:*
5870. *Üyimnen şıǵıp edim tünevgi ayda,*
5871. *Bes atım arıp qaldı jolda.*
5872. *Suraymın bev qızdardan qızdıñ atın,*
5873. *Qırğavıl qız balanıñ avlı qayda?*
5874. *Qız:*
5875. *Qonǵanı avlımnuñ Teñiz edi,*
5876. *Qulın – tay erkin jaylap semiredi.*
5877. *Suraysız bul qızdardan qızdıñ atın,*
5878. *Qırğavıl, ol qız bala neñiz edi?*
5879. *Jigit:*
5880. *Japanda jalǵız ağaş kiyeli edi,*
5881. *Quv ağaş jas ağaşqa süiyenedi.*
5882. *Bev qızdar, alıstan at arıtıp*
keletuǵın,
5883. *Qırğavıl bizdiñ elge jiyen edi.*
5884. *Qız:*
5885. *Zamana jıldan – jılğa sum boladı.*

YİĞİT İLE KIRĞAVIL

- Yiğit:*
Görüngen yükseklerde gölünüzü,
Geliyorum şimdi tahmin edip yurdunuzu.
Uzaktan at arıtıp gelen biz bir yolcu,
Söyler misin güzelim durup soyunuzu.
Kız:
Görünen yükseklerde göl olur,
Arka'ya yağmur yağsa sel olur.
Ağabeyler siz sorsanız, biz söyleyelim,
Azıcık arğın, nayaman halk olur.
Ondan sonra ben vaziyetimi söylerim,
Önce ben soruyum sizin halinizi.
Yiğit:
Evimden çıkmıştım geçen ayda,
Beş atım zayıflayıp kaldı yolda.
Soruyorum ben kızlardan kızın ismin,
Kırğavıl kızın köyü nerde?
Kız:
Yerleştiği köyümün Teniz idi,
Kulun, tay besleniyor.
Soruyorsun bu kızlardan kızın ismin,
Kırğavıl, o kız kiminiz idi?
Yiğit:
Düzde yalnız ağaç kutsal idi,
Kurumuş ağaç yeşil ağaca dayanıyor.
Hey, kızlar uzaktan at terletip gelen,
Kırğavıl bizim köye yeğen idi
Kız:
Zaman yıldan yıla vefasız olur.

5886. *Qırğavıl qız balamen jiyen bolsa,*
5887. *Attarı apa – jezdeñ kim boladı?*
5888. *Jigit:*
5889. *Netke qız minav ğana senbeytuğın,*
5890. *Jaqsı qız jas jigítke kel deytuğın.*
5891. *Alıstan at arıtqan biz jolavşı,*
5892. *Qudaşa, sendey qızdar jemdeytuğın.*
5893. *Zamana jıldan – jılğa sum boladı.*
5894. *Qırğavıl, jiyen edi, ayatşı aynam,*
5895. *Attarı apa – jezdeñ kim boladı?*
5896. *Qız:*
5897. *Elimniñ aqsaqalı batır Aday,*
5898. *Surasañ şeşem atı Qaraşeber,*
5899. *Ağam men jeñgem atı Mirza, Janay.*
5900. *Janıñda ulğarıdan qınıñız – dı,*
5901. *Kisige ayt menen basqa muniñızdı.*
5902. *Jöniñde el avlaqta men surayın,*
5903. *İşinde jasırmay ayt şuniñızdı.*
5904. *Jigit:*
5905. *Arğın – nayman bolğanda üysin deymın,*
5906. *Bılğarıday añqığan isiñ deymın.*
5907. *Bul sözim taylaq degen taysalğanım,*
5908. *Avjayın aqıldı qız tüysin deymın.*
5909. *Qız:*
5910. *Üyinen şıqtıñ alğaş bek alısqa,*
5911. *Qarağım, şarşadıñ ba jer alısta?*
5912. *Sol jerdiñ şöbi sonı, suvı tunıq,*
5913. *Bar da jat sonav turğan şoq qamısqa.*

- Kırğavıl kız ile yeğen olsa,
Abla, eniştenin isimleri kim olur?
Yiğit:
Bu nasıl bir kız inanmayan,
İyi kız genç yiğide gel diyen.
Uzaktan at arıtıp gelen biz bir yolcu,
Baldız, sizin gibi kızları
Zaman yıldan yıla yalan olur.
Kırğavıl yeğen idi, söyle güzelim,
İsimleri abla, eniştenin kim oluyor?
Kız:
Yurdumun ihtiyarı kahraman Aday,
Sorsan annem ismi Karaşeber,
Ağabeyim ile yengem ismi Mirza, Janay.
Yanınızda deriden kınımızı,
Benden başka kişiye söyle bu dediklerinizi.
Yurdunuz uzakken ben soruyum,
İçinizde gizlemeden söyleyin gerçeği
Yiğit:
Arğın, nayaman olurken üysin diyorum,
Deri gibi etrafa yayılan kokun diyorum.
Bu sözüm taylak diyen çekingenliğim,
Anlamın akıldı kız çıkarsın diyorum.
Kız:
Eviden çıktı ilk kez uzağa,
Yavrım, yoruldun mu yer uzakta?
O yerin otuna el değmemiş, suyu temiz,
Git ve yat orda duran bir demet kamaşa

5914. **QIZ BEN JİGİT**

KIZ VE YİĞİT

5915. *Jigit:*
5916. *Endeşe, sıldır mostı, sıldır mostı,*
5917. *Jaylaydı tömen barıp noğay qosı.*
5918. *Qimulda, öleñiñdi qos äriptesim,*
5919. *İzdegen surağanğa degen osı.*
5920. *Qız:*
5921. *Öleñge jetiksiñ be, sen de mendey,*
5922. *Qayda otır bağanadan burın
kelmey.*
5923. *Jarımay äripteske otırğanda,*
5924. *Sap etip aş büyirimnen qoñır jeldey.*
5925. *Jigit:*
5926. *Endeşe, javır kerdı, javır kerdı,*
5927. *Er – toqım javır kerge avır keldi.*
5928. *Qimulda, öleñiñdi qos, äriptesim,*
5929. *İzdegen surağanğa degen tävir
keldi.*
5930. *Qız:*
5931. *Endeşe, qarala ayaq, qarala ayaq,*
5932. *Köñilim jubanadı baladay – aq.*
5933. *İzdegen surağanğa degen tävir
keldi.*
5934. *Öleñdi zuvlata ber qaramay – aq.*
5935. *Jigit:*
5936. *Qos qalqa dombıralı, dombıralı,*
5937. *Qulağın dombıranıñ oñ buralı.*
5938. *Şın bolsa äli söziñ qarağım – ay,*
5939. *Bir jerge eki avuldı qondıralı.*
5940. *Qız:*
5941. *Öleñdi jeldetetin biz bir aqın,*
5942. *Minedi jaqsı jigit bap tap atın.*
5943. *Avılıñ alıstağı däneme emes,*

- Yiğit:*
Demek ki, boş sacayak, bos sacayak,
Yerleşir aşağıya Nogay halkı.
Kımılда, şarkını söyle arkadaşım,
Arayan bulur demek bu.
Kız:
Sen de biliyor musun şarkıyı benim gibi
Nerden bu zamana kadar gelmedin.

Rakibim yok otururken,
Aniden geldin yanıma esen yel gibi.
Yiğit:
Demek ki, kara at, kara at,
Eyer takım kara ata ağır geldi.
Hareket et, şarkını söyle arkadaşım,
Arayana sorana iyi geldi.

Kız:
Öyle ise kara ala ayak, kara ala ayak,
.....
Arayana, sorana iyi geldi,

Şarkımı hızlı söyle bakmadan.
Yiğit:
İki güzelim **dombıralı, dombıralı***,
Kulağın dombırayın sağa çevir.
Gerçekse bu sözün hey güzelim,
İki köyü bir yere yerleştirelim.
Kız:
Şarkıyı hızlandıran biz bir ozan,
İyi yiğit biner besleyip atın.
Köyümüzün uzaklığı önemli değil,

5944. *Bolğanmen avul alıs köñil jaqın.*
5945. *Jigit:*
5946. *Tusiña öleñ aytıp quda bala,*
5947. *Oñbasın japqan adam aqqa jala.*
5948. *Şın bolsa osı söziñ, eki sävlem,*
5949. *Törtevmiz qosılalıq bir arağa.*
5950. *Qız:*
5951. *Qudalar, keruvenge, keruvenge,*
5952. *Köşken el tañ qaladı eruvilge.*
5953. *Şın bolsa älgı söziñ, qarağım - ay,*
5954. *Şıǵalıq, kel törtevmiz seruvenge.*
5955. *Jigit:*
5956. *Bardı avlım köşip Bespanağa,*
5957. *Artadı üydiñ jügin qos atanğa.*
5958. *Şın bolsa osı söziñ, qos äriptes,*
5959. *Öziñe sälem aytam kün batarda.*
5960. *Qız:*
5961. *Baradı avlım köşip Qosarıqqa,*
5962. *Qonbay qayda baradı osı arıqqa.*
5963. *Arası eki avıldıñ şalǵay jatır,*
5964. *Qonğanın avıl jaqın tosalıq ta.*
5965. *Jigit:*
5966. *Endeşe, ahav dolbay, ahav dolbay,*
5967. *Kün bolsa quvanar em däriğa
onday.*
5968. *Aralas eki avıldı qondır desem,*
5969. *Aqsaqal avuldağı qoydı bolmay.*
5970. *Qız:*
5971. *Moyınım talay boldı qaray – qaray,*
5972. *Baylardıñ malın baǵar kedey –
malay.*
5973. *Qos alqa ol uvaqtta ökpeleme,*

Köyümüz uzak olsa bile, gönlümüz yakın.

Yiğit:

Yanında şarkı söyleyen kayınço,
Lanet olsun, temizi kötüleyen insan.
Gerçekse bu sözün eki güzelim,
Gelelim dördümüz bir araya.

Kız:

Dünürler kervana, kervana,
Göçen halk şaşırır ayaklanmaya.
Gerçekçe önceki sözün canım,
Gel çıkalım dördümüz gezmeye.

Yiğit:

Göç ediyor köyüm Bespana'ya,
Yükler ev eşyasın iki deveye.
Gerçekçe bu sözün iki arkadaşı,
Sana selam söylerim güneş batarken.

Kız:

Köyüm göç ediyor Kosarık'a,
Nereye gider yerleşmeden bu kanala.
Arası iki köyün çok uzak,
Yakın yerleşmesin köyümüzün bekleyelim.

Yiğit:

Öyle ise vah plan, vah plan,
Sevinirdim gelirse öyle bir gün.

Karıştırıp iki köyü yerleştir desem,
Köydeki ihtiyarlar razı olmuyor.

Kız:

Baka, baka boyunum yoruldu,
Zenginlerin hayvanın bakar köle.

O zaman iki güzelim kızmayın,

5974. *Qasaqaldı aldasaq ayıp qalay?*
5975. *Jigit:*
5976. *Tal qurıq, qalıñ qurıq, qurıq – qurıq,*
5977. *Köp quvdım qaşağandı zoriqtırıp.*
5978. *Avlıñnan alıs ketse qos burañ bel,*
5979. *Qaraymın tusavlı attay turıp – turıp.*
5980. *Qız:*
5981. *Qaraymın qarayğanğa qaban ba dep,*
5982. *Atımdı qamşılaymın şabam ba dep.*
5983. *Suraymın ötkennen de, ketkennen de,*
5984. *“Avılı qos äriptes aman ba?” – dep.*
5985. *Jigit:*
5986. *Ketpeydi jazı - qısı tavdıñ qarı,*
5987. *Suravdan ıǵır boldı jannıñ bäre.*
5988. *Oylasam ekeviñdi alıstağı,*
5989. *Ötpeydi tamağımnan jalğız tarı.*
5990. *Qız:*
5991. *Endeşe, davulina, davulina,*
5992. *Şıdaymız Qaratavdıñ javınına.*
5993. *Endi köp ögeysitpe, eki sävlem,*
5994. *Kelip – ketip turğaysıñ avılıma.*
5995. *Jigit:*
5996. *Endeşe, jiren tayım, jiren tayım,*
5997. *Jaqsı adamdar biledi sözdıñ jayın.*
5998. *Avılıña alıs jerden barğanımda,*
5999. *Qarağım, qayırıp jür attıñ mayın.*
6000. *Qız:*
6001. *Joramalı, äriptes, joramalı,*
6002. *Joramaldı körseter oramalı.*
6003. *Qasın qaqsı qurmettep qarısı alğanı,*
6004. *Estuvşi me eñ qızdardıñ sol amalın.*
6005. *Jigit:*

İhtiyarı aldatsak ayıp mı olur?
Yiğit:
İnce sırık, kalın sırık, sırık, sırık,
Çok kovdum kaçanı yorup.
Köyümden uzak gitse iki ince bel,
Bakarım bağı at gibi durup.
Kız:
Bakıyorum kararına domuz mu diye,
Atımı kırbaçlayın tembel mi diye.
Soruyorum geçenden de, gidenden de,
“Köyü, iki arkadaş sağ salım mi?” diye.
Yiğit:
Gitmez kışı, yazı dağın karı,
Sorulardan yoruldu bütün insan.
Uzaktaki ikinizi düşünüyorsam,
Geçmiyor boğazımdan yalnız darı.
Kız:
Öyle ise fırtınasına, fırtınasına,
Dayanırız Karadağ’ın yağmuruna.
Şimdi çok özletme iki güzelim,
Gelip gidip durursun köyüme.
Yiğit:
Öyle ise ala don tayım, ala don tayım,
İyi kişiler biliyor sözün manasın.
Köyüne uzak yerden gittiğimde,
Güzelim, ...
Kız:
Yorumlarım, arkadaş yorumlarım,
Yorumları gösterir mendilim.
Kaşını gerse saygıyla karşıladığı,
Duymuş muydun kızların o yöntemin.
Yiğit:

6006. *Mingenim dayim meniñ tarlan
şubar,*
6007. *Jigittiñ edeti ęoy qızęa qumar.*
6008. *Şın bolsa, elgi sozıñ, abzal qalqam,*
6009. *Jeriñe uvadeli kelip turam.*
6010. *Qız:*
6011. *riptes suluv şınar, suluv şınar,*
6012. *Jigitter tolup jatı qızęa qumar.*
6013. *Jortaqtap öleñiñdi durıstamay,*
6014. *Jaqsı öleñ aytılsın konilge unar.*
6015. *Jigit:*
6016. *Avlıña barayın ba, barmayın ba,*
6017. *Şıdaymın qaytıp barmay rdayım
da.*
6018. *Saq qulaq qvıldağı kempir – şaldı,*
6019. *Baręanda avılıña aldayın ba?*

Bindiğim benin her zaman ala at,

Yiğidin alışkanlığı kıza meraklı.

Gerçekse o sözün, kıymetli arkadaşım,
Gelirim vadeli yerine.

Kız:

Arkadaş güzel zirve, güzel zirve,

Yiğitler çok kızlara meraklı.

İnadına şarkımı düzeltmeden,

Güzel şarkı söylensin gönle hoş.

Yiğit:

Köyüne gidiyim mi, gitmeyim mi?

Nasıl gitmeden dayanırım her zaman.

Her şeyi bilen köydeki ihtiyarları,

Köyüne gittiğimde aldatayım mı?

6020. **2.4. QAĞISUVLAR**

6021. **QIZ BEN JİGİT**

6022. *Arın degen jigit el aralap jürip bir elge keledi.*

6023. *Sol üyde eki qız bar eken.*

6024. *Jigittiñ üstinde qatqıl tonı bolsa kerek. Sonda qızdñ birevi aytadı:*

6025. *Kün batsa, qas qarayı tün boladı,*

6026. *Jürgenniñ köbi munday sum boladı.*

6027. *Qatqan ton şikireyip kigeniñ kim,*

6028. *Suraşı atı – jöni kim boladı?*

6029. *Jigit:*

6030. *Basıñdı köter jatqan qız,*

6031. *Bereyin javap tezbe – tez.*

6032. *Eki qız kekep söylese,*

6033. *Aqın Arın keldi kez.*

6034. *Biri edik qoy aqsuñqar,*

6035. *Asıl qustay bizge par.*

6036. *Sen tonımdı jamandap,*

6037. *İşime kirdi kiriptar.*

6038. *Osı tonnan şığadı,*

6039. *Duşpanım qoydan ıǵadı.*

6040. *Äzilime qumar bop,*

6041. *Qızdar qolın bulǵadı.*

6042. *Sendey qızdı körgenmin,*

6043. *Sınamaqqa kelgenim.*

6044. *Kelgen jerden söz bastap,*

6045. *Şeşin degeniñ bilgenim.*

SATAŞMALAR

KIZ VE YİĞİT

Arın diyen bir delikanlı köyleri gezerken bir eve gelir. Geldiği evde iki kız varmış. Yiğidin üstünde eski kürkü olsa gerek. O zaman kızların biri:

Güneş batsa, karanlık çöküp gece olur,

Gezenlerin çoğu böyle kurnaz olur.

Eski kürkü yakıştırıp giyen kim,

Sorar mısın adı soyadı kim?

Yiğit:

Başımı kaldır yatan kız,

Veriyim cevap çabucak.

İki kız iğneleyerek konuşsa,

Arın ozan geldi karşınıza.

Sungurların biriydik,

Asil kuş gibi bize eşit.

Sen kürkümü kötöleyip,

İçime düştü .....

Bu kürkten çıkıyor,

Koyun gibi gider düşmanım.

Şakalarıma meraklanıp,

Kızlar elini salladı.

Sen gibi kızı görmüştüm,

Sınamaya gelmişim.

Geldiğim yerden söz başlayıp,

Soyun dediğin bildiğim.

6046. *Jüzip jürgen qaz – üyrek,*
6047. *Atıp alğan mergenmin.*
6048. *Äzil sözge kelgende,*
6049. *Kerilip javap beremin.*
6050. *Qalam alıp söz jazsam,*
6051. *Jüyrik attay jelgenmin.*
6052. *Qatqan tondı kigenmin,*
6053. *Öz boyıma sengenmin.*
6054. *Talaydıñ tilin keskenmin,*
6055. *Eregiste báygege tüskenmin.*
6056. *Belime kemer bayladım,*
6057. *Bulbul bolıp sayradım.*
6058. *Qızıp ketip söziñe,*
6059. *Qılışımı qayradım.*
6060. *Törde sulap jatqan soñ,*
6061. *Avruv ma dep oyladım.*
6062. *Şälkem – şälis söz söylep,*
6063. *Jatqan qızım, qoymadıñ.*
6064. *Sizdey qızdı körmedim,*
6065. *Söziñe qızıp örledim.*
6066. *Bizdey erge söz bastap,*
6067. *Beker bosqa terlediñ.*
6068. *Sıpap, qarmap öteyin,*
6069. *Uqpağanğa ne deyin?*
6070. *Zamandasıma bir jolğa,*
6071. *Sıpayı qızmet eteyin.*
6072. *Qattı sözge barmayın,*
6073. *Jaqsı sözben qarmayın.*
6074. *Zeyiniñ bolsa uğarsıñ,*
6075. *Sözben qarmap şalmayın.*
- Yüzüp yürüyen ördek, kazı,
Atıp alan keskin nişancıyım.
Şakalaşmaya geldiğimde,
Rahat cevap veririm.
- Kalem alıp kelime yazsam,
Koşan at gibi hızlıyım.
Eski kürkümü giymişim,
Kendime çok güvenmişim.
Birçoğun dilini kesmişim,
Tartışarak yarışmaya katılmışım.
- Belime kemer bağladı,
Bülbül gibi öttüm.
Kızıp senin sözüne,
Kılıcımı keskinleştirdim.
Başköşede yattıktan sonra,
Hasta diye düşündüm.
Şaşma sapan konuşup,
Yatan kızım koymadın.
Siz gibi kızı görmedim,
Sözüne kızıp direndim.
Biz gibi yiğide söz başlayıp,
Boşuna sen terledin.
Görmemezlikten geleyim,
Anlamayana ne deyim?
Arkadaşıma bir kere,
Edeli hizmet edeyim.
Kaba söz söylemeyin,
Güzel sözle kavrayın.
Akılın varsa anlarsın,
Söz ile tutup sarmayın.

6076. *Tuyğın edim jez qanat,*
6077. *Aydın kölden quv ilgen.*
6078. *Jaqsılar söylep ketkende,*
6079. *Jaman adam ne bilgen?*

6080. *Bizden burın söylediñ,*
6081. *Amandıqqa kelmediñ.*
6082. *Joldsıña söz bermey,*
6083. *Eki qolıñ sermediñ.*
6084. *Mına turğan zamandas,*
6085. *Tereñ oylı qalamqas.*

6086. *Boy – sipatın qarasañ,*
6087. *Körgen adam bolar mas.*
6088. *Şirkin köñil bolğan jas,*
6089. *Söylemeske şın qoymas.*
6090. *Bulbul mısal qubılıp,*
6091. *Didarına jan toymas.*
6092. *Qız qayta javap bere almay,*
uyalğannan qoy soyıp, kütüp, sıy berip
jöneltken eken.

6093. **JANAQ PEN SADIR**

6094. *Sadır:*
6095. *Soyatın soğımuña qoyıñ joq pa,*
6096. *Äli toymay otırstıñ dünüye – boqqa.*
6097. *Mal degen adamzatqa qattı duşpan,*
6098. *Aqı iyesin saladı janğan otqa.*
6099. *Estigeniñ joq pa edi Qarınbaydı,*
6100. *Mal bergen umıtıp ed bir*
qudaydı.

Kanatlarını hızlı çarpan kartaldım,
Aydın gölden kuğu alan.
İyiler konuşurken,
Kötü kişi ne bilmiş?

Bizden önce konuştun,
Hal hatır sormadın.
Arkadaşına söz vermeden,
İki elini salladın.
Burada duran arkadaş,
Derin düşünen kalem kaş.

Görünüşüne bakarsan,
Gören insan sarhoş olur.
Hey gönül olmuş geniş,
Konuşmazsan gerçek bilinmez.
Bülbül gibi değişip,
Güzelliğine can doymaz.
Kız karşı cevap veremiyor ve
utandığından koyun kesip, misafir edip
göndermiş.

JANAK İLE SADIR

Sadır:
Kış için kesilecek koyunun yok mu?
Hala doymuyorsun mal mülke.
Zenginlik insanlığa güçlü düşman,
Hakkını da koyar yanan ateşe.
Duymamış mıydın Karınbay'ı,
Zengin eden unutmuştu bir Allah'ı.

6101. *Qorańda qoyıń turıp eški soyǵan,*
6102. *Piǵiliń sol Qarınbay bayǵa*
uqsaydı.
6103. *Janaq:*
6104. *Toqtı menen eškiniń qanı birdey,*
6105. *Jaqsı menen jamanniń janı*
birdey.
6106. *Töreniń buví soqqan ańǵal aqın,*
6107. *Bos lepirip söyleysiń munı*
bilmey.
6108. *Qonaqqa mal soyam ba sarań*
bolsam,
6109. *Quday Janaq qıla ma jaman*
bolsam.
6110. *Sätbay degen bir bay bar, äne*
sarań,
6111. *Ne jegeniń iler eń soǵan barsań.*
6112. *Öz etim, özime olja jemey – aq*
qoy,
6113. *Öñeşinнен eti ötpes eški soysam.*

6114. **SAQAV MEN JÄMŞİBAY**

6115. *Jämşibay:*
6116. *Saqav aqın, öleńge jayıń bar ma,*
6117. *Bul asta aytısuvǵa haliń bar ma.*
6118. *Qudaysügir, Boyabay eki bayım,*
6119. *Elińde sol sekildi bayıń bar ma?*
6120. *Saqav:*
6121. *As berip Tebekeńe qurdıq şatır,*
6122. *Qudaysügir, Boyabay eki bayıń,*
6123. *Jartasta tas kemirip kevip jatır.*

Ahırında koyunu varken keçi kesen,
Niyetin o Karınbay zengine benziyor.

Janak:

Toklu ile keçinin kanı ayı,
İyi ile kötünün canı aynı.

Hâkimin dediğine inanan saf ozan,
Boşuna konuşuyorsun bunları bilmeden.

Misafire hayvan keser miydim cimri
olsam

Allah Janak yapar mı kötü olsam.

Satbay diyen bir zengin var, bak cimri,

Ne yediğini bilerdin ona gitsen.

Kendi etim kendime kazanç, istersen
yeme,

Boğazından geçmez mi keçi kessem.

SAKAV VE JAMŞİBAY

Jamşibay:

Sakav ozan, şiire vasiyetin var mı?

Bu yemekte atışmaya halin var mı?

Kudaysügir, Bolabay iki zenginim,

Yurdunda onlar gibi zengin var mı?

Sakav:

Yemek verip Tübekene çadır kurduk,

Kudaysügir, Bolabay iki zenginim,

Kayada taş kemirip susuyor.

6124. **SAQAV MEN ORINBAY**

6125. *Orınbay aqın qırğız elinen bir oñdı
şabdar at minip qaytip kele jatqanda,
ormanşı ruvinan şıqqan jası seksendegi
Saqav aqınğa jolıǵıptı.*

6126. *Sonda Saqav odan savğa surap:*

6127. *Burıñıday bolmaydı tisi, tilim,*

6128. *Ölgennen soñ nemene körgen
künim.*

6129. *Esigen soñ üdeyi izdep keldim,*

6130.

6131. *İr oljañdı berip ket, jüyrık inim!*

– depti, sonda Orınbay oǵan:

6132. *Kişkeneden atandıñ Saqav
datqa,*

6133. *Qas qılmaysıñ tapsırǵan
amanatqa.*

6134. *Äli köziñ toymasa düniyege,*

6135. *Qutiñ tüsse ala ğoy şabdar atqa,
- degende, Saqav turıp:*

6136. *Aǵası inisinin surar savğa,*

6137. *Savğa surap aǵası qaldı davğa.*

6138. *Düniyeniñ malına köziñ toysa,*

6139. *Bata qılıp barıp pa eñ Alatavğa!
– depti.*

6140. *Orınbay sözden tosılıp, Saqavğa
tüsip atın berip ketipti.*

6141. **SAQAV MEN TÄTİ**

6142. *Saqav:*

SAKAV İLE ORINBAY

Orınbay ozan Kırgız halkından bir ala don at inip dönerken, ormanşı soyundan gelen yaşı seksen civarındaki Sakav ozana karşılaşmış. O zaman Sakav ozan ondan pay sorup:

Eskisi gibi oluyor dişim, dilim,

Öldükten sonra ne o görececek günüm.

Duyduktan sonra özellikle sana geldim,

Bir kazancımı ver de git, hatip kardeşim! – demiş, o zaman Orınbay ona:

Küçüklüğünden adlandıran Sakav ozan,

Düşmanlık yapmazsın verilen emanete.

Hala gözün doymamış mal mülke,

Uğur getirse al ala atı, dediği zaman, Sakav:

Ağabeyi kardeşinden sorar pay,

Pay sorup ağabeyi kaldı davaya.

Dünyanın mal mülkine gözün doysa,

Dua edip gitmiş miydin Alatav'a - demiş.

Orınbay ne diyeceğini bilemeyip, Sakav'a altındaki atını verip gitmiş.

SAKAV VE TATİ

Sakav:

6143. *Arğının altay, qarpiq tulparımın,*
 6144. *Qiyalay şıñdı kezgen suñqarımın.*
 6145. *Sayrağan orta jüzdiñ iñkärimin.*
 6146. *Täti:*
 6147. *Äy, saqav, qur ayğaylap*
zarlaysıñ sen,
 6148. *Ärkimdi ir “jeñdim” dep*
aldaysıñ sen.
 6149. *On jasıñnan aralap eldi kezgen,*
 6150. *Öz tiliñdi öziñe jaldaysıñ sen.*
 6151. *Saqav:*
 6152. *Salsam jüzik jarasar barmağıma,*
 6153. *Bassam terek üziler salmağıma.*
 6154. *İşinde qalıñ toydıñ än şırqasam,*
 6155. *Jas küşik ilinetin qarmağıma.*
 6156. *Täti:*
 6157. *Qaray gör, bul Saqavdıñ*
aydağanın,
 6158. *Avzına kelgen sözdi şaynağanın.*
 6159. *Körmegendey, äy, Saqav,*
maqтанbaşı,
 6160. *Bilemisiñ eliñniñ Janaq bolıp,*
 6161. *Qıstı – jazı lastı jaylağanın.*

6162. **SAQAV MEN BEGİMTAY**

6163. *Begimtay:*
 6164. *Assalavmağalayküim, Saqav batır,*
 6165. *Öleñdi Begim dilmar ayañdatar.*
 6166. *Bulbulday joldı bermes öz halqında,*
 6167. *Joldı alğalı Begimtay kele jatır.*
 6168. *Saqav:*

- Arğının altay, karpık kahramanıyım,
 Yukarı uçurumda gezen cesuruyum.
 .....**orta yüzün*** heveslisiyim.
 Tati:
 Hey Sakav, boşuna bağırıp çağırıyorsun
 sen,
 Herkesi bir kazandım diye aldatıyorsun
 sen.
 On yaşından beri dolaşıp yurdu gezen,
 Kendi dilini kendine kiralyyorsun sen.
 Sakav:
 Taksam yüzük yakışır parmağıma,
 Bassam kavak ağacı koparılır
 ağırlığıma.
 İçinde kalabalığın şarkı söylesem,
 Küçük encik alıyordum oltamla.
 Tati:
 Bak bu Sakav’ın aldattığını,
 Ağzına geleni söylediğini.
 Görmemiş gibi hey Sakav övünme,
 Biliyor musun halkının Janak olup,
 Kış yazı kirli yeri mekân tuttuğunu.

SAKAV VE BEGİMTAY

- Begimtay:
 Selamünaleyküim, Sakav kahraman,
 Şiiri Begim dilbaz yavaşlatır.
 Bülbül gibi sıra vermez kendi halkında,
 Yolunu almaya Begimtay geliyor.
 Sakav:

6169. *Jarıqtığım, ötken iske nali maymın,* Hürmetlim geçenler için kederlenmiyorum,
6170. *Sözine key jamannıñ jarımaymın.* Sözüne bazı kötülerin razı olmuyorum.
6171. *Judırıqtay balasıñ joldı surap,* Yumruk gibi çocuksun yolu sorup,
6172. *Ata – teğiñ kim bolar tanımaymın?* Soyun kimdir tanımiyorum?
6173. *Begimtay:* Begimtay:
6174. *Qurannıñ bir mänisi – şejiresi,* Kuranın bir manası – muhteva (şecire).
6175. *Men aytsam, muñdılarıñ kirer esi.* Ben söyleyen kederlilerin akılı girer.
6176. *Arğı atam qanjiğalı, atam Murat,* Önceki atam Kancığı, dedem Murat,
6177. *Söz aytqan Murat baydıñ nemeresi.* Söz alan Murat zengin torunu.
6178. *Saqav:* Sakav:
6179. *Atarı oqşılardıñ oq edi ğoy,* Okçuların atacağı ok idi,
6180. *Halqıma senimdi, köñilim toq edi ğoy.* Halkıma güvenilir, rahatım.
6181. *Qañğırıp sen eliñnen qaydan jürsiñ,* Maksatsız dolaşıp sen nerden geliyorsun,
6182. *Şaqırğan men Murattı joq edim ğoy.* Ben Murad'ı çağırılmamıştım.
6183. *Surqıtay ülken emes balasımın,* Kartalın kendisi değil çocuğuyum,
6184. *Sözime meniñ aytqan nanamısıñ?* Söyleyen sözüme benim inanır mısın?
6185. *Jay surasañ jolumdı bermes edim,* Öylesine sorsan yolumu vermezdim,
6186. *Meni jeñip jolıñdı alamısıñ?* Beni yenerek yolunu alır mısın?
6187. *Begimtay:* Begimtay:
6188. *Jarıq qılğan jer men kökti kün me ayım,* Aydınlatan yer ve göğü güneş ve ayım,
6189. *Patşası pendesiniñ biler jayın.* Padişahı bilir insanın halin.
6190. *Jeñilsem jeñip alamın, Saqaveke,* Yenersen yenip alırım Sakav'eke,
6191. *Siz ben bizdi jatatqan bir qudayım.* Siz ile bizi yaradan bir Allah'ım.
6192. *Saqav:* Sakav:
6193. *Atarı oqşılardıñ oq edi ğoy,* Keskin nişancıların atacağı oktu,
6194. *Halqıma aqqaq köñilim toq edi ğoy.* Halkıma beyaz gönlüm toktu.
6195. *Meni qıalay jeñesiñ surqıltayım,* Beni nasıl yeneceksin kartalım,
6196. *Eliñde mağan teñdes joq edi ğoy.* Yurdunda bana denk gelen yoktu.
6197. *Begimtay:* Begimtay:

6198. *Sen öziñ ekev emes, bir ekensiñ,*
6199. *Birden sabaq alğan dür ekensiñ.*
6200. *“Momında meni jeñer joq edi” dep,*
6201. *Joldas bop pañ şaytanğa jür ekensiñ.*
6202. *Aytatuğın öleñdi pirim keldi,*
6203. *Şalqıp aqqan dariyaday kenim keldi.*
6204. *Aqındı keldi degenge qaray qalsam,*
6205. *Saqal – murtı aqqaq quvday jelim keldi.*
6206. *Saqav:*
6207. *Qolday kör, baq bere gör, ädil dağı,*
6208. *Söylesin bulbul Saqav til men jağı.*
6209. *Tisime sendey neme sızdıq bolmas,*
6210. *Qoldasa Ormanşınıñ äruvağı.*
6211. *Begimtay:*
6212. *Söylegen sayın sözim ozğan mundar,*
6213. *Boyıma äruvağım qonğan mundar.*
6214. *Tozğan ğoy Ormanşınıñ äruvağı,*
6215. *Ejelde täñirim qarğap turğan mundar.*
6216. *Saqav:*
6217. *Qıyamettiñ tar köpiri tar bola ma,*
6218. *Key pende düniyege tar bola ma.*
6219. *“Tozğan” dep Ormanşını sen aytasıñ,*
6220. *Tozğan jan öz eliñde bar bola ma?*
6221. *Begimtay:*
6222. *Arqanıñ aq kiyigin atıp alğan,*
6223. *Arığın semizimen satıp alğan.*
6224. *Boğıbay, Biten, Şiten degeniñ bar,*
6225. *Qıpşağım Boğıbayıñdı satıp alğan.*
6226. *Sakav:*

- Sen kendin iki değıl birmişsin,
Birinden ders alan ünlüymüşün.
“Momında beni yenecek yok idi” diye,
Arkadaş olup şeytana yürüyormuşsun.
Söyleyecek şarkıyı perim geldi,
Dolup taşıyan derya gibi kaynağım geldi.
Ozan geldi diyene ben baksam,
Sakal bıyığı bembeyaz tutkal geldi.
Sakav:
Destekle, şans ver, doğru dürüst,
Konuşsun bülbül Sakav’ın dil ve çenesi.
Dişime senin gibi azık olmaz,
Desteklese Ormanşı’nın ervahı.
Begimtay:
Konuştuksa sözüm öne çıkar,
Boyuma ervahım konmuş.
Eskirmiş Ormanşı’nın ervahı,
Eskide tanrı lanet eden.
Sakav:
Kıyametin kıl köprü dar olur mu?
Bazı insan mal mülke muhtaç olur mu?
Sen “eskirmiş” diyorsun Ormanşı’nı,
Eskirmiş can kendi yurdunda var olur mu?
Begimtay:
Arkanın beyaz ceylanın atıp alan,
Zayıfı semizi ile satın alan.
Bodıbay, Biten, Şiten diyenin bar,
Kıpçağım Bodıbay’ını satın alan.
Sakav:

6227. *Bekitken dombıramdı sarı jelim,*
6228. *Quvandıq, Süyündik – meniñ elim.*
6229. *Öñşeñ pir, öñşeñ töre öz elimde,*
6230. *Äsirese, Musa bar – sarı belim.*
6231. *Begimtay:*
6232. *Adamdı adam sipat qıladı ğoy,*
6233. *Oymağanım, külgenim künde bir*
toy.
6234. *Tayjandı atıp, Seytekendi işke*
aydatqan,
6235. *Bilemisñ, käre şal, söziñdi qoy.*

6236. **SAQAV MEN TOĞJAN**

6237. *Saqav:*
6238. *Sen kepser, men jez edim,*
6239. *Ekevmiz jönimizdi surasalıq.*
6240. *Saqavdı, käre Toğjan, jeñdim*
depsiñ,
6241. *Seni izdep keldim endi, sınasalıq.*
6242. *Toğjan:*
6243. *Tartiñ ba mağan qaray tomağamdı,*
6244. *Sen qaydan stılavşı ediñ öz apañdı.*
6245. *Kelgeniñ ädeyi izdep özim bolsam,*
6246. *Asıqpay alarsıñ şın sıbağañdı.*
6247. *Saqav:*
6248. *Köp dövren közim körüp sürgennen*
soñ,
6249. *Üstime parşa, mävlim kigennen*
soñ.
6250. *Saqavdı qaşıp qayda keter deysiñ,*
6251. *Qos atpen Qızıltuvdan kelgennen*
soñ.
6252. *Toğjan:*
6253. *Köp tüyip qabağıñdı, jamansıñ ba,*

- Yapıştırıran dombırayı sarı tutkal,
Kuvandık, Süyündik benim yurdum.
Hepsi pir, hepsi hâkim kendi yurdumda,
Özellikle Musa bar dayanağım.
Begimtay:
İnsanı insan tasvir eder,
Oynayıp eğlendiğim her gün bir düğün.
Tayca'nı atıp, Seyteken'i gönderen,
Biliyor musun ihtiyar boşuna konuşma.

SAKAV İLE TOĞJAN

- Sakav:
Sen kevgir ben bakırdım,
İkimiz hal durum soruşalım.
Sakav'ı ihtiyar Toğjan yendim demişsin
Seni arayarak geldim şimdi sınavalım.
Toğjan:
Döndürdün mü ben tarafa atın başın,
Sen miydin saygı gösteren öz ablana.
Özellikle aradığın ben ise,
Acele etme alırsın iyi derisini.
Sakav:
Çok şeyi gözümle görüp yürüdükten
sonra,
Üzerime **parça***, **maylim*** giydikten
sonra.
Sakav'ı nereye kaçıp gidecek diyorsun,
İki atla Kızıltuv'dan geldikten sonra.
Toğjan:
Her zaman kaşını çatan, kötü müsün?

6254. *Keş qaldıñ, erte kelmey, şabansıñ
ba?*

6255. *Köp aylar körmegeli, köp küñ boldı,*

6256. *Quv Saqav, jez kömekey, amansıñ
ba?*

6257. *Saqav:*

6258. *Aqırğan qarañğıda qara qaban,*

6259. *Saqavğa söyleytuğın keldi zaman.*

6260. *Elimiz qorasannan köp qırıldı,*

6261. *Qudayğa şükir, äli de jürmin aman.*

6262. *Toğjan:*

6263. *Äy, Saqav, jaqsı bolıp jay bilmeysiñ,*

6264. *Boyıña ine – jiptey bir ilmeysiñ.*

6265. *Jağañda eki qoliñ qıyamette,*

6266. *Janıma boydaq bolıp bir kelmeysiñ.*

6267. *Saqav:*

6268. *Bıyl qız bizdiñ jaqta jaman boldı,*

6269. *Jılqı üyirde, qoldağı at şaban boldı.*

6270. *Jaqsı bolsañ, janıña kelmes pe
edim,*

6271. *Murnıñ keyki, sipatıñ kaman boldı.*

6272. *Toğjan:*

6273. *Ne deydi mına kedey janay ğana,*

6274. *Qalmaydı qır soñımnan şır aynala.*

6275. *Birinde eki sözdiñ kemitedi,*

6276. *Alıp kel, jarıñ özi qanday ğana?*

6277. *Saqav:*

6278. *Şıştıttı, alqımım toq, oraylımın,*

6279. *Bolğanmen qarım juvan mol
oılaymın.*

6280. *Alıp kel, alıp kelseñ öz jarıñdı,*

6281. *Öziñnen jäne qızıl şıraylımın.*

6282. *Toğjan:*

Geç kaldın, erken gelmeden tembel
misin?

Aylar geçti görüşmeyeli çok oldu,
Kurnaz Sakav, usta sanatçı, iyi misin?

Sakav:

Bağırın karanlıkta siyah domuz,
Sakav'a söyleyecek zaman geldi.
Halkımız çiçek hastalığından çok öldü,
Allaha çükür, iyiyim hala yaşıyorum.

Toğjan:

Hey Sakav, iyi olup bir haber
almıyorsun,
Boynuna iğne ip gibi asmıyorsun.

Yakanda iki elim kıyamette,
Yanıma bekâr olup bir gelmiyorsun.

Sakav:

Bu kış bizim tarafta kötü oldu,
Yılkı sürüde, eldeki at haylaz oldu.
İyi olsam yanına gelmez miydim?

Burnun kalkık, görünüşün çirkin oldu.

Toğjan:

Ne diyor bu fakir yandan,
Kalmıyor peşimden etrafımda dolaşıp.
İki sözünün birinde küçümsüyor,
Getir, görelim eşin nasıl biri?

Sakav:

Çeneli, boğazlı, elverişliyim,
Olsa da karnım kalın, çok
düşünüyorum.

Getir getireceksen kendi eşini,
Senden de yakışıklıyım.

Toğjan:

6283. *Qulpı ton köp kigen soň oñatuğın,*
6284. *Adal ul ata jolın quvatığın.*
6285. *Betime bar salıgıñ sol ma, kedey,*
6286. *Öleñim şırayımdı juvatuğın.*
6287. *Saqav:*
6288. *Jılkısın äkeñ Samay aydavşı edi,*
6289. *“Şalğın” dep şañdaq jerge baylavşı edi.*
6290. *Qıl – quyısқан, qur – ayıl, jipten şettik,*
6291. *Top bala tas laqtırıp onavşı edi.*
6292. *Toğjan:*
6293. *Qıdırdıñ äkem Samay tilin alğan,*
6294. *Äkeñ Mävke Aqkölge egin salğan.*
6295. *Eginin şegirtke men torğay jaylap,*
6296. *Köşe almay kedeylikten jurtta qalğan.*
6297. *Saqav:*
6298. *Ras, biz Aqköl barıp jaylavşı edik,*
6299. *Tatuvğa rızgını oylavşı edik.*
6300. *Betime bu jalğanda jan şaq kelmey,*
6301. *Torğay men ävedegi oynavşı edik.*
6302. *Toğjan:*
6303. *Sen jürgen bos qarqıldap jetim qarğa,*
6304. *Jeytuğın, jetim qarğa, etiñ bar ma?*
6305. *Tört atın tuvğan qaynıñ urlap alğan,*
6306. *Qudayğa qarar, Saqav, betiñ bar ma?*
6307. *Saqav:*
6308. *Javarda qara bult mendey bolar,*
6309. *Keskende juvan qaynıñ jeñdey bolar.*

Çok giydikten sonra kürkün rengi çıkar,
Dürüst oğul baba yolunu devam eder.
Yüzüme basacakların bu kadar mı fakir,
Şarkım güzelliğimi yıkar.

Sakav:

Yılkısın baban Samay haydıyordu,
“Çayır” diye tozlu yere bağıyordu.

Kıl kuskun, sade kemer, ipten kolan,

Bir grup çocuk taş atıp oynuyorduk.

Toğjan:

Babam Samay Kıdır'ın sözünü dinleyen,
Baban Mönke Akköle ekin eken.

Ekinin çekirge ile serçe yiyip,

Fakirlikten göç edemeden yalnız kalan.

Sakav:

Gerçek biz Akköl'e gidip yerleşiyorduk,
Rızkımızı düşünüyorduk.

Yüzüme karşı bu dünyada kimse gelmeden

Uçan serçe ile oynuyorduk.

Toğjan:

Sen boşuna gâh gaklayan yedim karga,

Yiyecek yedim karga etin var mı?

Dört atını öz kaynın çalan,

Allaha bakacak Sakav yüzün var mı?

Sakav:

Yağacağı zaman kara bulut ben gibi olur,

Keserken kalın kavak ağacı yen gibi olur.

6310. *Men urlıqtı qoyayın, qarlıqtı qoy,*
6311. *Urlıq, qarlıq ekevi birdey bolar...*
6312. *Toğjan:*
6313. *Aytadı saqav öleñ ekitalay,*
6314. *Jüredi seri – boydaq köşti anay.*
6315. *Qıquvlap qıvadan öte sıqtı,*
6316. *Alşeke – av, mına sözdiñ mänisi qalay?*
6317. *Saqav:*
6318. *Adamnıñ bermesine tügilmeymin,*
6319. *Eşkimge közim süzip üñilmeymin.*
6320. *Jüginseñ, bu tazıña öziñ jügin,*
6321. *Men emes davlı kisi, jüginbeymin.*

6322. **ŞÖJE MEN BALA**

6323. *Şöje Altay eline barıp, sonda bir ağıp turğan aqın, taz bala bar dep estip (balanıñ äkesi aqsaq, şeşesi soqır eken), soğan ir avız öleñ aytayın dep, jol jetekşisi ekevi qay bağıp jürgen balağa keledi. Sonda Söje balağa:*

6324. *Basında taz taqıyañ kişkene eken,*
6325. *Qolı sıñgır bir olaq pişken eken.*
6326. *Äkeñ aqsaq bolğanda, şeşesi soqır,*
6327. *Qudayım qır soñıñnan tüsken eken,- depdi, bala da irkilmesten:*
6328. *Äzildesip qalayıq äzil sözben,*
6329. *Ölsek orap qoyadı maqta bözben.*
6330. *El aqtap bul Altayğa kelip ediñ,*

Ben hırsızlığı bırakıyım, sen namussuzluğu bırak,
Hırsızlık, namussuzluk ikisi aynı olur.
Toğjan:
Sakav şarkı söylüyor şüpheli,
Bekâr yürür göç yanında.
Cıyaklayıp irak yerden geçti,
Alseke, bu kelimenin anlamı ne?

Sakav:
İnsanın vermediğine üzülmiyorum,
Kimseye gözümü dikip bakmıyorum.
Başvursan bu hâkimine kendin başvur,
Ben değil davalı kişi başvurmuyorum.

ŞÖJE İLE BALA

Şöje Altay ülkesine gelir, orda söze hatip ozan çocuk var diyeni duyup (Çocuğun babası total, annesi körmüş), ona bir mısra şiir söyleyin diye, yol arkadaşı ikisi koyuna bakan çocuğa geliyor. Sonra Şöje çocuğa:

Başındaki kel tekken küçükmüş,
Eli kırılınsın hangi beceriksiz biçmiş.
Baban total olurken annen kör,
Allah'ım senin peşine düşmüş –
demiş, çocukda hemen:
Şakalaşayım ben de şaka sözle,
Ölürsek sarar ince pamuk kumaşla.

Her yeri dolaşıp bu Altay'a gelmiştin,

6331. *Ne taptıñ ekevara jalğız közben?
degende, Şöje janındağı kisige: -
Seniñ köziñ de mükis pe edi, - dep,
balağa ündemesten jönine jürip
ketipti.*

6332. **ŞÖJE MEN ORINBAY**

6333. *Şöje atıǵay qaravıl elin aralap
jürgende, jurt aytıstıruv üşin Orınbay
aqındı Şöjeniñ üştine alıp kiredi.*

6334. *Eki közi birdey suv qarañğı şöje
Orınbaydıñ kelgenin sezip, söz
bastaydı.*

6335. *Şöje:*

6336. *Alıstan at terletip Şöje keldi,*

6337. *Atıǵay – qaravıldı keze keldi.*

6338. *Orınbay, atıñdı estip, körmep edim,*

6339. *Bereyin söz söyleseñ kezegiñdi.*

6340. *Orınbay:*

6341. *Kelip em sälem bere, Şöje darhan,*

6342. *Keziñe tap boldım ğoy tartqan
qartañ.*

6343. *Jeñiluv, jeñuv – dağı oñay emes,*

6344. *Aytıssaq, bolamız ğoy ävre – sarañ.*

6345. *Şöje:*

6346. *Orınbay, sen de şeşen, men de
şeşen,*

6347. *Basıp ayt, tosıp aytpay meni jeñseñ.*

6348. *“Soqırdıñ şeñgeline tüspe” degen,*

6349. *Bir tüsseñ qutulmaysıñ aman – esen.*

6350. *Orınbay:*

6351. *Degende davıl soqtı, tına qaldı,*

6352. *Kemtarsıñ, jasıñ ülken ayaymın
ğoy,*

Ne buldunuz ikiniz yalnız gözle?

Dedikten sonra, Şöje yanındaki kişiye:
- senin de közün kusurlu muydu – diye,
çocuğa bir şey diyemeden gitmiş.

ŞÖJE İLE ORINBAY

Şöje atıǵay karavıl yurdun dolaşırken,
halk onları atıştırmak için Orınbay
ozanı Şöje oturan yere getiriyor. İki
gözü de görmeyen Şöje Orınbay'ın
geldiğini hissediyor ve sözünü başlıyor.

Şöje:

Uzaktan at terletip Şöje geldi,

Atıǵay karavıldı gezerek geldi.

Orınbay ismini duydum, görmemiştim,

Söz söyleyen veriyim sıranı.

Orınbay:

Selam vere geldim Şöje ozan,

Zamanına denk geldim ihtiyarlanan.

Yenilmekte yenmekte kolay değil,

Atışırsak boşuna çabalarız.

Şöje:

Orınbay sende hatip, bende hatip,

Bastıra söyle, beklemeden beni yensen.

“Körün avucuna düşme” diyen,

Bir düşersen kurtulamazsın sağ salım.

Orınbay:

Diyorken fırtına oldu, durdu,

Kusurlusun, yaşıñ büyük canım acıyor,

6353. Äytpese, berer edim sibağandı.
6354. Şöje:
6355. Orınbay, men sezımtal, sen köregen,
6356. Sonda sen sibağama ne berer eñ?
6357. Birin ber eki közdiñ meni ayasañ,
6358. Bir başka jalğız közde jeter degen!

6359. ŞÖJE MEN ORINBAY

6360. Birde Şöje jlsrigimen ekevi el aralap kele jatsa, aldınan Orınbay aqın jolğıp:
6361. Bul soqır batır eke jannan bezgen,
6362. Soqırdı toqtatpaysıñ söyler sözden.
6363. Eki soqır birigip jol şığıpsıñ,
6364. Ekevara ne taptıñ jalğız közben? — depdi. Sonda Şöje oğan irkilmesten:
6365. Key adam äldeqanday köredi özin,
6366. Nadan adam bilmeydi aytar sözün.
6367. Qudaydıñ birgenine mñ şükirlik,
6368. Kimge keker adırayğan eki köziñ? — degende, Orınbay buğan lām demesten öz jönine jürıp ketipti.

6369. ÖSKE MEN ŞAL AQIN

6370. Ekevi zamandas eken. Birde kezdesip qalğanda, Öske Şalğa munın şağıp:
6371. Bul künde qatın degen duşpan boldı,
6372. Balamenen ekevlep qısqañ boldı.
6373. Kelin degen bir päle tağı şığıp,

- Yoksa verirdim payını.
Şöje:
Orınbay ben sezgili, sen sezgili,
Ne verirdin o zaman sen payıma.
Canın acıyorsa iki gözünün birini ver,
Bir baş için iki gözde yeter diyen!

ŞÖJE İLE ORINBAY

Bir gün Şöje yol arkadaşı ikisi ülkeleri gezerken Orınbay ozanla karşılaşır:

Bu kör kahramanmış insandan kaçan,
Körü yanıltamazsın sözden.
İki kör birleşip yola çıkmışsınız,
Ne buldunuz ikiniz yalnız gözle?
 demiş. O zaman Şöje de hemen:

Bazı insan kendine çok güvenir,
Cahil kimse bilmez söyler sözün.
Allah'ın verdiğine çükür,
Kime lazım büyük iki gözün? —
dedikten sonra, Orınbay ona bir şey söyleyemedi kendi yoluna gitmiş.

ÖSKE İLE ŞAL OZAN

İkisi arkadaşmış. Bir gün karşılaştığında Öske Şal'a içini döküp:

Bu günleri kadın diyen düşman oldu,
Çocuk ile ikisi sıkıştırdı.
Gelin diyen felaket daha var,

6374. *Birevi işten, birevi tıstan boldı, -
depti. Sonda Şal:*
6375. *Balañdı jamandama taz da bolsa,*
6376. *Malıñ bağar aqılı az da bolsa.*
6377. *Balağa inabattıq qaydan bitsin,*
6378. *Ot-basında kempir-şal qazba
bolsa,- dep javap beripti.*

6379. **QOJAMBET PEN AQAN SERİ**

6380. *Aqan birde Qojambet degen el
ağasınıñ üyine namaz oqısa kerek.
Mäsisi jırtıq eken.*
6381. *Sonda Qojambet Aqañğa üzildep:*
6382. *Dariğa qarısı jüzgen biz bir
keme,*
6383. *Avızğa kelgen sözdi ayttı deme.*
6384. *Üş jüzdiñ älpeştegen Aqanıñ,*
6385. *Ayağıñda turmaydı mäsiä nege?
– depti. Sonda Aqan ile – şala:*
6386. *Siz bir qayıq bolğanda, biz bir
keme,*
6387. *Avızğa kelgen sözdi ayttı deme.*
6388. *Toğız jul avılñay bop dürkirediñ,*
6389. *Bütün bolıp turmaydı şäyneq nege?
– degen eken.*

6390. **AQAN SERİ MEN ORINBAY**

6391. *Birde Aqan “öleñdi qoydım” dep
pirge qol tapsırğan Orınbay aqınnıñ
ülken*

Biri içten, biri dışarıdan oldu –
demiş. O zaman Şal:
Evladı kötöleme kel de olsa,
Hayvana bakar akılı az da olsa.
Çocuğa namus nerden gelsin,
Ailesinde ihtiyarlar kazı olsa -
diye cevap vermiş.

KOJAMBET İLE AKAN SERİ

Bir gün Akan, Kojambet adlı zengin
evinde namaz kılış. Mesti yırtkımış. Onu
gören Kojambet, Akan’a şaka yapıp:

Deryaya karşı yüzen biz bir gemi,
Ağızına geleni konuştu deme.
Üç cüzün saygı gösteren Akan’ısın,
Ayağıñda durmuyor mestin niye? –
demiş. O zaman Akan devam ederek:
Siz bir kayık olurken, biz bir gemi,
Ağızına geleni konuştu deme.
Dokuz yıl çarlık olup adın çıktı,
Çaydanlık bütün olup durmuyor
niye?-demiş.

AKAN SERİ VE ORINBAY

Bir gün Akan “şarkıyı bıraktım” diye
pire söz veren Orınbay ozanın büyük bir

*jiyında bay äyelderdiň ortasında öleň aytıp
oturğanın körip, oğan:*

6392. *Sizder keme bolğanda, biz bir
qayıq,*

6393. *Jöndi sözdi aytty dep qılma ayıp.*

6394. *Pirge barıp qol bergen imam ediň,*

6395. **Namahramğa*** *köz saldiň nege
barıp? – deпти. Sonda Orınbay
oylanbastan:*

6396. *Aqıl asta, küş atta, söz maldıda,*

6397. *Aqıl, ayla bolmaydı joq – jarlıda.*

6398. *Parız, uväjiپ sünattı ada qılıp,*

6399. *Jalğız – aq “namahram” degen söz
qaldı ma? – dep javap beripti.*

6400. **AQAN SERİ, BEKÄLİ JÄNE
SÜLEYMEN MOLDA**

6401. *Birde Aqan seri astında qara atı,
üstinde qara jarğaq, basında tülki
tumağı bar Bekäli degen kisiniň üyine
tüseyin dep atın baylap jatsa gerek.*

6402. *Munu terezeden körip turğan üy
iyesi men qonağı Süleymen seriniň ala
– qula kiyimin äjuvalap qağıtpaq bolıp
kelisedi de, Aqan:
“Assalavmağaleyküm”, - dep kirip
kelgende, Bekäli:*

6403. *Uvapalaykümassalam arıstanım,*

6404. *Şubar ayğır közdenip şalıstanıp,*

toplantıda, zengin hanımların ortasında
şarkı söyleyip oturduğunu görür, ona:

Sizler gemi olurken, bizler kayık,

Doğru söyledi diye yapma ayıp.

Pire gidip söz veren imandın,

Naharramma göz diktin niye gidip? –
demiş. O zaman Orınbay düşünmeden:

Akıl asta, güç atta, söz hayvanlıda,

Akıl, hile olmuyor fakirde.

Farz, kuralı yok edip,

Yalnız “naharram” diye söz kaldı mı?
– diye cevap vermiş.

**AKAN SERİ, BEKALİ VE
SÜLEYMEN İMAM**

Bir gün astında siyah atı, üstünde siyah
kürkü, başında tilki kalpak var Akan
yiğit, Bekali adlı kişinin evine gelip
atını bağlıyordur. Bunu pencereden
gören ev sahibi ile misafiri Süleymen
yiğidin rengârenk giyimininden
konuşup şakayla laf atmaya anlaşrlar.
Akan “Selamünaleyküm” diye içeriye
girdiğinde, Bekali:

Aleykümselâm aslanım,

Ala aygır görmüş gibi oldum, -

*dep baştağanda, Süleymen äri qaray ile
qağıp alıp:*

6405. *Bul – dağı beker tekke jay jürgen
joq,*

6406. *Qara attı jaratıp jür namıstanıp, -
dese kerek. Sonda sri tizesin bükpegen
küyi:*

6407. *Körgende molda ağasın söyleytuğın,*

6408. *Avzı tolğan baspaqtay talıstanıp, -
depti.*

6409. *Öytkeni Süleymen molda dorba
avuz kisi eken.*

6410. *Bekäli uyalğannan tömen
qaraptı desedi.*

6411. **SERÄLİ QOJA MEN ULBİKE
QIZ**

6412. *Seräli:*

6413. *Jaz bolsa qoñurlanıp keledi küz,*

6414. *Ulbike, köp söylestik seni men biz.*

6415. *Şapandı eki qabat kiyip alıp,*

6416. *Uyalmay neğip otr masqara qız.*

6417. *Ulbike:*

6418. *Quday – av, Serälini nege almaysıñ,*

6419. *Meniñ sen köbeygenim köre
almaysıñ.*

6420. *Adamnuñ tilegeni mal menen bas,*

6421. *Bul sözben sen meni jeñe almaysıñ.*

6422. **ORINBAY, ARISTANBAY, ŞÖJE
JÄNE URQIYA QIZ**

6423. *Äygili bul üş aytıs aqını bir avılda
sözden tosılmaytın Urqıya aqın qız bar*

başlarken, Süleymen hemen devam edip:

Bu da sebepsiz boşuna yürümüyor,

Siyah atı yarışa hazırlıyor arlanıp, - demiş.
O zaman yiğit diz çökmeden:

Molla ağabeyini görürken konuşurdu,

İçi dolu deriden yapılmış heybe gibi, -
demiş.

Çünkü Süleymen molla büyük ağızlı
kişiymiş.

Bekali utandığında başını kaldıramamış
diyorlar.

SERALİ KOJA VE ULBİKE KIZ

Serali:

Yaz olursa serinlenip gelir güz,

Ulbike çok konuştuk siz ile biz.

Kaftanı kat, kat giymiş,

Utanmadan nasıl otur rezil kız.

Ulbike:

Allah'ım, Serali'yi niye almıyorsun,

Sen benim çoğaldığımı çekemiyorsun.

İnsanın dilediği hayvan ve can,

Bu sözünle sen beni yenemiyorsun.

**ORINBAY, ARISTANBAY, ŞÖJE VE
URKIYA KIZ**

Bu üç meşhur ozanlar, bir köyde söze hatip,
ozan Urkıya adlı kız var

*degendi estip, sol qızdı öleñmen
qaqpaqıldap keleke etpek bolıp, qızdñ
üyine izdep kelipti.*

6424. *Kelse, üy işi adamdarı toyğa ketip,
qız üyde jalğız otr eken.*

6425. *Sözdi Orınbay bastap:*

6426. *Surasañ meniñ atım Orınbay – dt,*

6427. *Qudaydñ mağan bergen bir minezi,*

6428. *Ustasam qız qolın qorınbaydı, -
depti, sonda Arıstanbay turıp:*

6429. *Surasañ meniñ atım Arıstanbay,*

6430. *Pişe me şeşeñ köylek qarıstamay.*

6431. *Avlıma jaqın qonsañ, jas qudaşa,*

6432. *Janiña barar edi şalıstamay deydi.*

Kezek Şöjege kelgende, ol:

6433. *Qarjavbaydñ balası aqın Şöje,*

6434. *Jüregime jaqqaydı tüygen köje.*

6435. *Aldıñğı apañ, bayğus qız, buvaz
ketken,*

6436. *Ötip ketip jürmesin bayñ teje, -
dese kerek. Buğan Urqıya qız:*

6437. *Taz Orınbay öleñdi toqıp ötken,*

6438. *Arıstanbay öleñdi toqıp ötken.*

6439. *Şın sın taqtı şırayıma soqır mundar,*

6440. *Köziñdi qara – quzğın şoqıp ketken,
- depti.*

6441. *Buğan eşnärse dey almağan üş
aqın üyden şıǵıp jüre beripti desedi.*

diyeni duymuş. O kıza şarkı ile laf atıp
ala etmek olup, kızın evine gitmişler.
Gelse evdekiler düğüne gidip, evde kız
yalnız oturuyormuş. Konuşmayı
Orınbay başlayıp:

Sorsanız benim esimim Orınbay,

Allah'ım bana vermiş bir karakteri.

Kız elini tutarsam korunmuyor, - demiş, o
zaman Arıstanbay:

Sorsanız benim esimim Arıstanbay,

Biçer mi annen elbise ölçü almadan.

Köyüme yakın yerleşirsen genç baldız,

Yanına giderdim hata yapmadan.

diyor. Sıra Şöje'ye geldiğinde, O:

Karjavbayın oğlu ozan Şöje,

Kalbime iyi geliyor ezilen çorba.

Büyük ablan, zavallı hamile giden,

Geçmesin kocasını durdur, -
demiş. Bunlara Urkiya kız:

Kel Orınbay şarkıyı iyi söylemiş,

Arıstanbay şarkıyı iyi söylemiş.

Gerçeği yüzüme vurdu kör sırdaş,

Gözünü karga, kuzgun oysun, -
demiş.

Buna hiçbir şey diyemeyen üç ozan
evden çıkıp gitmiş diyorlar.

6442. **BİRJAN MEN ŞÖJE**

6443. *Birjan bir kezde Şöje aqınmen
kezdesip, Şöjeni sözben qajay beripti*
6444. *Sonda Şöje öleñmen bilay depti:*

6445. *Ey, Birjan, mağan berşi biz azdı
dad,*

6446. *Ayaña joq närseniñ bəri de qat.*

6447. *Sasıq küzen sekildi şaqıldama,*

6448. *Senen burın tuvğanmın, tiliñdi tart.*

6449. *Birjan – av, osı emesti körgen
jerim,*

6450. *Enşalla, jañılmasa körgen közim.*

6451. *“Ulmulqura” degen alladan ayat
keldi,*

6452. *Sonı tapsañ sen meni jeñgen jeriñ.*

6453. *Birjan:*

6454. *Jaqındı alıs qılar jürmegen soñ,*

6455. *Mereke qızıq bolmaydı külmegen
soñ.*

6456. *“Atalı sözge arsız talasadı”,*

6457. *Şöjeke, şorqaq edim bilmegen soñ*

6458. *Şöje:*

6459. *Äkesi Qojağul Aqsarığa ülgı
bergen,*

6460. *Bul nege teris ketsin ülgı körgen.*

6461. *Arsız bolsa janjalğa salar edi,*

6462. *Bu – dağı kelip qaldı dañğıl jolmen.*

6463. **BİRJAN MEN QIZ**

6464. *Birjan sal jolavşılap bir kedey
adamniñ üyine kezdesedi, sol üydiñ qızı
qatıqsız qara köje quyıp berse, Birjan*

BİRJAN İLE ŞÖJE

Birjan tesadüfen Şöje ozanla
karşılaşmış ve Şöje’yi sözle sataştırmış.
O an Şöje şarkıyla böyle demiş:

Hey Birjan, bana veririsin şimdi sıra,

Fakire yok.....

Kokarca gibi şingirdama,

Senden önce doğmuşum, kes sesini.

Hey Birjan, bu değildi gördüğü yerim,

İnşallah yanılmazsa gördüğü gözüm.

“Ulmulkura” diyen Allahtan ayet geldi,

Onu bulsan sen beni yendiğin.

Birjan:

Yakın uzak olur yürümedikçe,

Bayram ilginç olmaz gülmedikçe.

“Ata söze arsız tartışır”,

Şöjeke, beceriksizim bilmedikten sonra.

Şöje:

Babası Karağul Aksarı’ya örnek olan,

O niye yanlış yapsın terbiye gören.

Arsız olursa kavga çıkarırdı,

Bu da gelmiş ana yolla.

BİRJAN VE KIZ

Birjan ozan yolculuk ederken bir fakir
insanın evine gelir. O evin kızı yoğurtsuz
çorba koyup vermiş, Birjan

ernin ğana tiygizip qaytaradı.

6465. Sonda qız aytadı:

6466. Baylardıñ jeytin ası – jal men jaya,

6467. Şıǵadı naq kedeyden osınday sal.

6468. Qıs ayaǵı şaruvaǵa küzev boldı,

6469. Köjege kekireymen erniñdi mal!

6470. Birjan:

6471. Atanǵan aqındıqpen Birjan seri,

6472. Seriniñ künde duvman jürgen
jeri.

6473. Qarındasım, aǵaña söziñ ötti,

6474. Köjeñdi basıp – basıp äkel beri.

6475. **BİRJAN SAL MEN QIZ**

6476. Birjan sal birde seriktrimen
ekinşi bir avılǵa kele jatsa, avıldıñ
sırtındaǵı özende bir top qız şomulıp
jatur eken.

6477. Qasındaǵı jigitter serige: “Osı
qızdarǵa bir avız oleñ aytıñız”, -
dep qolqa salǵan soñ, Birjan
qızdarǵa qarap:

6478. Bavırtı Kökşetavdıñ qara qayıñ,

6479. Qar ketken soñ boladı malǵa jayıñ.

6480. İşinde adal da bar, aram da bar,

6481. Ey, qızdar, bılǵamañdar suvdıñ
layın, depti.

6482. Sonda bir qız suvdan basın köterip:

sadece dilinin ucu ile tadıp beğenmiyor.

O zaman kız:

Zenginlerin yediği jal ve jaya

Çıkar fakirden de sen gibi ozan.

Kış sonu çiftçiye zor oldu,

Umduğunu değil bulduğunu ye!

Birjan:

Ozanlıkla meşhur olan, ben Birjan
yiğit,

Yiğidin her gün bayram yürüdüğü
yeri.

Kardeşim ağabeyini utandırdın,

Yemeği tekrar ver bana.

BİRJAN YİĞİT İLE KIZ

Bir gün Birjan ozan arkadaşları ile
ikinci bir köye gelirken, bir grup kız
köyün yanındaki nehre giriyorlarmış.
Yanıdaki yiğitler ozana: “Bu kızlara
birkaç mısra şarkı söyler misiniz?”, -
diye rica ettikten sonra, Birjan kızlara
bakarak:

Eteği Kökşetav’ın siyah kayın ağacı,

Kar gittikten sonra hayvana iyi gelir.

İçinizde helal de var, haram da var,

Hey kızlar kirlletmeyin suyu.

demiş.

O an bir kız sudan başını çıkarıp:

6483. *Uşadı aqquv kölden sabalanıp,*
6484. *Biz qaldıq sizdiñ sözge nazalanıp.*
6485. *Keled dep igi jaqsı avlımızğa,*
6486. *Şomılıp jatır edik tazalanıp, - degen eken.*
6487. *Sözden tosılğan seriler tobtı jönine ketipti desedi.*

6488. **BUDABAY MEN QIZ**

6489. *Keşke jaqın Budabay aqın avıldan ötip bara jatqanda, bir jas qız avıl mañındağı kölden suv äkeluvge bara jatadı.*
6490. *Attı kisiler qızğa jaqındap janay öte bergende, bir eti tiri pıstıq bala Budabayğa burılıp: “Mına qızğa bir avız öleñ aytıp jiberiñizşi”, - dep ötiñiñ bildiredi.*
6491. *Sonda Budabay aqın oylanbastan bir şuvmaq öleñ aytadı.*
6492. *Qamısı mına köldiñ buvın – buvın,*
6493. *Jigitter kördiñder me qızdiñ quvın?*
6494. *Qolında eki qavaq äpkişi bar,*
6495. *Baradı tavısayın dep köldiñ suvın-deydi.*
6496. *Sonda büldirşindey jap – jas qız irkilmesten ötip ketip bara jatqan jolavşı salt attılarğa jalt qarap, mına bir şuvmaq öleñdi aytqan eken.*
6497. *Qız:*
6498. *Deydi eken buqa–buvra, tentek – duvğa,*
6499. *Qudayım kezdestirdi qanday sumğa.*

Kuğu uçar gölden gagalayıp,
Sizin söze biz kaldık üzülüp.
Gelecek diye iyiler köyümüze,
Yıkanıyorduk temizlenip, -

demiş. Ne diyeceklerini bilmeyen yiğitler grubu kendi yollarına gitmiş.

BUDABAY VE KIZ

Akşamleyin Budabay ozan köy üstünden geçerken, bir genç kız köy yanındaki gölden su almaya gediormuş.

Atlı kişiler kızın yanından geçerken, uyanık bir yiğit Budabay’a dönüp: “Bu kıza birkaç mısra şarkı söyler misiniz?”, diye rica eder:

O zaman Budabay ozan hemen şarkı söylemeye başlar:

Kamışı bu gölün boğum, boğum,
Yiğitler gördünüz mü kızın kurnazlığını?
Elinde iki kova .....
Bitirmeye gediıyor gölün suyun diyor.

O zaman bildircin gibi küçük kız, hemen yanından geçen atlı yolcu süvarilere bakıp, bu şiiri söylemiş.

Kız:

Diyormuş öküz buhara yaramaz,

Allah’ım karşılaştırdı nasıl bir zalimle.

6500. *Qudaydñ jalpaq jatqan kölin qorıp,*
6501. *İtarşı bul kim edi qara suvğa, -*
deydi.

6502. *Budabay jumğan avzın aşpay*
jedeldetip jürrip ketedi.

6503. **NURIM MEN TÖRT AQIN**

6504. *Birinşisi:*

6505. *Surasañ ruvımdı biz tanamız,*

6506. *Ekinşisi:*

6507. *Jiyembet tana işinde atanamız,*

6508. *Üşinşisi:*

6509. *Sayqıday el işinde köp jürmeyimiz,*

6510. *Törtinşisi:*

6511. *Aqınnan üyge kelgen bata alamız,*

6512. *Nurım:*

6513. *Ruvğa qaydan qaldım tanalağan,*

6514. *Köp qarğa bir suñqardı qamalağan.*

6515. *Ortaña men bir kelgen kökjal böri,*

6516. *Tört töbet aynalamda abalağan.*

6517. **ABİL MEN BALDAY QIZ**

6518. *Abıl:*

6519. *Otırğan qarısı aldımda Baldayımız,*

6520. *Bal tatar jese şeker tañtayımız.*

6521. *Senderdi jaqın – jaqın dey beredi,*

6522. *Qabıldıñ Tilenşisi qandayıñız?*

6523. *Balday:*

6524. *Jaz bolsa avıldasım,*

6525. *Qıs bolsa qoralasım.*

Tanrının geniş bir gölün koruyup,
Dalkavuk bu kim idi suya – demiş.

Budabay ağzını açamadan oralardan hemen
gitmiş.

NURIM VE DÖRT AKIN

Birinci:

Sorsanız soyumuzu biz tanayız,

İkinci:

Tana içinde Jiyembet diye adlanıyoruz,

Üçüncü:

Halk arasında çok gezmiyoruz,

Dördüncü:

Eve gelen ozandan dua dilek isteriz.

Nurım:

Nerden geldim bu soya tanalayan,

Çok karga bir sunguru altına alan.

Ortana gelen ben bir bozkurt,

Etrafımda dört köpek avlayan.

ABİL VE BALDAY KIZ

Abıl:

Oturan karşımızda Baldayımız,

Şeker yesek bal gibi olur damağımız.

Sizleri hep yakın, yakın diyorlar,

Kabıl'ın Tileşi'si kiminiz?

Balday:

Yaz olsa hemşirem,

Kış olsa avlulasım.

6526. *Qabıldñ Tilenşisin bizge qosıp,*
6527. *Basıñız, Abileke, avırmasın.*

Kabil'ın Tilenli'sin bize katıp,
Başınız, Abileke ağırmasın.

6528. **ŞAL MEN KEMPİRİ**

ŞAL VE KARISI

6529. *Şal:*
6530. *Şirkin – ay, düniyeniñ jalğanın – ay,*
6531. *Ömirdiñ qızığınıñ qalğanın – ay.*
6532. *Arqama qolım şirkin jetpey otır,*
6533. *Arqamdı sipap jiberşi, alğanım – ay.*
6534. *Kemriri:*
6535. *Bul kündi oylay berseñ bəri uvayım,*
6536. *Ävre ğıp jarattı ğoy bir qudayım.*
6537. *Köpten beri qızığındı körgenim joq,*
6538. *Azaptanıp arqañ sipap ne qılayın?*
6539. *Şal:*
6540. *Atığay Şal aqını men emes pe em,*
6541. *Ağıp jatqan bulaqtan ken emes pe em.*
6542. *Seni alğalı eskimge burılğam joq,*
6543. *Sol bulaqtı tavısқан sen emes pe eñ?!*

Şal:
Hey gidi dünyanın yalanı,
Hayatın nimetinin kalanı.
Sırtıma elimde yetmiyor,
Sırtımı okşar mısın karıcım.

Karısı:
Bu günleri düşünürsen hepsi dert,
Zahmet edip yarattı bir Allah'ım.
Çoktan senden ilgi görmedim,
Sırtını okşayıp nesine zorlanayım.
Şal:
Meşhur Şal ozan ben değil miydim?
Akan pınardan az değil miydim?

Sana evleneli kimseye bakmadım,
O pınarı bitiren sen değil miydin?

6544. **ŞAL AQIN MEN QIZ**

ŞAL OZAN İLE KIZ

6545. *Şal aqın jolavşılap jürip bir baydñ üyine qonıptı.*
6546. *Bay bir arıq toqtısın soyıp, qonaq aldına qoysa kerek. Sonda şal:*
6547. *Januvar, arıqtıqtan ölgenbisiñ,*
6548. *İyeñniñ minuvine köngenbisiñ.*
6549. *Etiñiz ata malğa uqsamaydı,*
6550. *Ne aza, ne kiyitten kelgenbisiñ?- depdi*

Şal ozan yolculuk ederken bir zengin evine gecelemiş.
Zengin bir zayıf koyunu kesip misafiri ağırlamış. O zaman Şal:
Hayvan zayıflığından öldün mü?
Sahibinin bindiğini kabul ettin mi?
Etiniz büyük hayvana benzemiyor,
Ya da hediye olarak geldin mi?
demiş.

6551. *Buğan boyjetken baydñ qızı:*
6552. *Maldñ arıq bolğanın ködeden kör,*
6553. *Arıq deseñ etimdi özime ber.*
6554. *Qulekeñniñ balası Şal da bolsañ,*
6555. *Aqı – pulı şıqqan joq, qavjañday
ber, - deydi.*

6556. **QADIRBAY MEN BAYTOQ**

6557. *Bir küni Jäñgir han biler aldında
otrğanda sırtta Baytoq aqın kelip tüsip
jatır deydi.*
6558. *Mäjiliste hanmen birge Qadırbay
aqın bar eken.*
6559. *Han Qadırbayğa Baytoqtı esikten
kirmes burın bir avız sözben toqtatşı
deydi.*
6560. *Esikten kire bergen Baytqqa
Qadırbay:*

6561. *Oıı üyde ülken – kişi tolıp otır,*
6562. *Şay menen qımız işip otır.*
6563. *Baytoq aqın kelgenmen orın
bermey,*
6564. *Basıma dävlet qusı qonıp otır, -
deydi. Sonda Baytoq toqtalmastan:*

6565. *Birevi bes namazdñ besinde tur,*
6566. *Älgi bir aytqan söziñ esimde tur.*
6567. *Alaqanday basıñnıñ bäre jultır,*
6568. *Dävlet qusı taz basta nesine otır? –
degende, orırğan halıq şuvlap aqınğa
orın beripti.*

Buna zenginin genç kızı:
Hayvan zayıf olduğu için otları suçla,
Zayıf desen etimi kendime ver.
Küleke'nin oğlu Şal olsan da,
Beş kuruş para ödemedin, yemeğini ye,
demiş.

KADIRBAY VE BAYTOK

Bir gün Jangir han kadileri ile birlikte
otururken, dışarıda Baytok ozan gelip,
atından iniyormuş.
Mecliste hanla birlikte Karabay ozan da
varmış.
Han Kadırbay'a Baytok'u içeriye
girmeden önce bir lafla durdurur musun
demiş.
Kapıdan girer girmez Baytok'a Kadırbay:

Bu evde yaşlı ve genç dolu otur,
Çay ve kımız içip otur.
Baytok ozan gelse de yer vermeden,
Başıma talih kuşu konup otur,
demiş. O zaman Baytok hemen:

Birisi beş namazın besinde dur,
O söyleyen sözün aklımdan çıkmıyor.
Avuç içi kadar başının hepsi kel,
Talih kuşu kel başta nasıl otur? -
dedikten sonra, oturan halk ozanın
verdiği cevaba razı olup yer vermişler.

6569. **TÖRE QIZI MEN SEGİZ SERİ**

6570. *Töre qızı:*
6571. *Basıña kidiñ, batır, duvlığanı,*
6572. *Kördi de qızdar sizdi qısığanı.*
6573. *Saylanıp savıt kiyip şığa qapsız,*
6574. *Boz şubar tulpar minip jav quğalı.*
6575. *Er Segiz bolıp bul kez el maqtanı,*
6576. *Bağalap erligiñdi jurıt maqtadı.*
6577. *Attanıp sarbaz bastap şığa qapsız,*
6578. *Qaruv – jaraq asınıp el şapqanı.*
6579. *Segiz seri:*
6580. *Basıma kidim bolat duvlığanı,*
6581. *Biraq men jürgen emen şuv qılğalı.*
6582. *Attanıp sarbaz bastap şığa qalsam,*
6583. *Belgini jürgendim añ quğalı.*
6584. *Üstimde qa savıtım jarqırağan,*
6585. *Belimde almas qılış jaltıldağan.*
6586. *Qanqumar, qara jürek jan emespin,*
6587. *Momınnıñ qamqorımın añqıldağan.*

6588. **KÖKBAY, ÄRİP, MUSAĞALI**

6589. *Belgili aqındar Kökbay, Ärip jäne
olarğa atqosılıqqa Musağali degen
jigit üşevi jolavşılap kele jatıp, Belterek
beketindegi Sopi degen kisiniñ üyine at
basın tireydi.*
6590. *Üy iyesi qadirmendi qonaqtarğa bir
semiz qoy soyıp, aq mayın aldarına
tartadı.*

TÖRE KIZI İLE SEKİZ YİĞİT

- Töre kızı:
Başına giydin kahraman tolganı,
Gördü de sizi kızlar utandı.
Hazırlanıp zırh gömlek giyip çıkmışsınız,
Boz ala küheylan binip düşmanı kovmaya.
Sekiz kahraman olup halk gurur duydu,
Hürmet edip cesurluğunu halk övündü.
At binip asker başına çıkmışsınız,
Silahları asınıp işgal edecek gibi.
Sekiz yiğit:
Başıma giydim çelik tolgamı,
Ama ben işgal etmeye çıkmadım.
At binip asker başlayıp çıkmışsam.
Belli değil mi çıktığım av avlamaya.
Üstümde beyaz zırhım parlayan,
Belimde elmas kılıç parlayan.
Savaşçı, kalpsiz can değilim,
Uysala destekçi canım.

KÖKBAY, ARİP, MUSAGALI

- Meşhur ozanlar Kökbay, Arip ve onlara
birlikte olan Musagali üçü yolculuk
ederken, Belterek istasyonundaki Sopi
diyen kişinin evine gelmişler.
Ev sahibi değerli misafirlere bir semiz
koyunu kesip, ak yağlı yemek vermiş.

6591. *Sonda Kökbay Musağaliğa qarap taqpaqtay jönelipti:*
6592. *Kökbay:*
6593. *Arğı atañ, atı şıqqan Mamay batır,*
6594. *Tuv tigip batırılıqpen qurğan şatır.*
6595. *Bir taydı jalğız jegen atañ Duvlat,*
6596. *Mına may seni körıp nege jatır?*
6597. *Sonda Ärip: “Köke, osı öleñiñizdi säl özgertsem qaytedi?” – degende, Kökbay: “Biraq jelinin buzba,” – deпти:*
6598. *Ärip:*
6599. *Arğı atañ, atı şıqqan Mamay batır,*
6600. *Aşıqqanda aşınğannan balday tatır.*
6601. *Bir taydı jalğız jegen atañ Duvlat,*
6602. *Mına may seni körıp nege jatır?*
6603. *Ünsiz oteğan Musağali uşıp turıp, öleñmen javap bergende barlığı tañ qalıptı.*
6604. *Musağali:*
6605. *Atam meşkey bolğanda, äkem meşkey,*
6606. *Meşkeyliktiñ kinäsin täñirim keşkey.*
6607. *Jasınnan sabaq oqıp, biyazı bolıp,*
6608. *Qalıppın sol sebepti lämsim öspey.*

O zaman Kökbay Musağali’ye bakıp hemen şiir söylemeye başlamış:

Kökbay:

Büyük deden meşhur Mamay kahraman,

Bayrak asıp kahramanlığı ile çadır kuran.

Bir atı yalnız yemiş deden Duvlat,

Bu yağ seni görüp niye yatıyor?

O an Arip:”Ağabey bu şiirini biraz değıştirsem olur mu?” – derken, ona

Kökbay: “Ama temelini bozma”, demiş:

Arip:

Büyük deden meşhur Mamay kahraman,

Acıkırken her şey bal gibi olur.

Bir atı yalnız yemiş deden Duvlat,

Bu yağ seni görüp niye yatıyor?

Sessiz oturan Musağali hemen yerinden kalkıp şiir ile cevap verdiğinde hepsi şaşırılmış.

Musağali:

Dedem açgözlüyken, babam da açgözlü,

Açgözlünün günahın Tengrim affet.

Küçüklüğümden ders çalışıp, nazik olup,

O yüzden kalmış nefsim büyümeden.

6609. JÜNİŞHAN MEN JANBATIR

6610. *Qalıñ jut bolğan jılı Jünishan degen kisi azın – avlaq qoyın aman saqtap qaluv üşin küñ sayın alıstağı jayılmğa aparıp jüripti.*

6611. *Üyde Jünishannıñ torı mayı mañqa bop avırıp, kütimde bolıptı.*

6612. *Bir küñi Jünishan joqta el aralap, birevdiñ malın soyıp küñ köretin Janbatır degen kisi qonaqşılap kelip, torı taydı aram öledi dep soyıp tastaydı.*

6613. *Jünishannıñ alañğasar şeşesi onıñ aytqanın tıñday bergem eken.*

6614. *Tüste quvırdağına, keşke etine äbden toyıp alğan Janbatır qarañğı qoyulana öristen qoyın aydap qaytqan Jünishanğa öleñmen tiysedi.*

6615. *Janbatı:*

6616. *Torı tay mañqa bolğa soñ,*

6617. *Alıp urıp soydıq qoy.*

6618. *Etine äbden toydıq qoy,*

6619. *Jinishan mirza keled dep,*

6620. *Til men jağın qoydıq qoy.*

6621. *Jünishan:*

6622. *Jaraydı, Jäke, muniñiz,*

6623. *Bir minezben turıñız.*

6624. *Sur ala baytal sekildi,*

6625. *Şalbar menen tonıñız.*

6626. *Kisi üyinde mirzasıp,*

6627. *Jetken eken qoliñız.*

6628. *Avzı – basıñ maylanıp,*

JÜNİŞHAN VE JANBATIR

Zor kıtlık olan yılı Jünishan adlı kişi azcık koyunu sağ salım korumak için her gün uzaktaki otlağa götürüyormuş. Evinde Jünishan'ın ala atı hastalanıp, bakıma alınmış.

Bir gün Jünishan yokken birisinin hayvanı kesip geçinen Janbatır adında bir kişi misafirliğe gelip ala atı haram ölür diye kesmiş. Bu işlerden anlamayan Jünishan'ın annesi onun dediklerini dinlemiş. Öylen et kavurmasına, akşam et haşlamasına iyice doyan Janbatır karanlık olurken otlaktan koyunları getiren Jünishan'a şarkıyla takılmış.

Janbatır:

Ala tay hasta olduktan sonra,

Biz onu hemen kestik.

İyice etine de doyduk,

Jünishan bey gelecek diye,

Dil ve çenesini ayırdık.

Jünishan:

İşe yaramış Jake bunun,

Bu huyunuzla kalınız.

Boz ala at gibi,

Pantolon ile kürkünüz.

Yabancı evde cömertleşip,

Yatmış buna da eliniz.

Ağzı, başınız yağlanıp,

6629. *Bolğan eken jolıñız.*
6630. *Tiliñ mirdiñ oğınday,*
6631. *Tobilğiniñ şoğınday.*
6632. *Eki üyleriñ tatuv bol,*
6633. *Biriñdi biriñ iğirmay.*

Olmuş sizin yolunuz.
Sözün zehirli acı,
Kızılıcak ağacın közü gibi.
Evinde gül gibi yaşa,
Bir birini bıktırmadan.

6634. *Jaydaq jerge qora sal,*
6635. *Bir şunqırğa tıǵılmay.*
6636. *Qudıqtarıñdı arşıp al,*
6637. *Öz – öziñnen tıǵılmay.*

Açık yere avlu yap,
Bir çukura saklanmadan.
Kuyularını temizle,
Kendi kendinden saklanmadan.

6638. **ŞAŞUVBAY MEN AJAR**

ŞAŞUVBAY VE AJAR

6639. *Eki közi birdey suv qarañǵı
Jurtıbaydıñ qızı Ajar Qoyandı
jármeñkesinde öleñ aytıp otırsa
(1884 jıldar şamasında), jas
Şaşuvbay aqın kelip sälemdesip:*

İki gözü de görmeyen Jurtıbay'ın kızı
Ajar, Koyandı fuarında şarkı söylüyorsa
(1884 yıllar civarı), Şaşuvbay adlı genç
ozan gelip selamlaşıp:

6640. *Assalavmağalayküm, Ajar apa,*
6641. *Köre almay düniyeni boldıñ qapa.*
6642. *Jayıp qal quşaǵıñdı osındayda,*
6643. *Järmeñke tarap keter apa –
sapa, - degende, Ajar:*

Selamünaleyküm Ajar abla,
Göremeden dünyayı kaygılandın.
Böyle bir durumda kucağımı aç,
Fuarda biter apar topar, -
derken, Ajar:

6644. *Oqıymız bismillanı şar kitaptan,*
6645. *Tabılar köp nasihat är kitaptan.*
6646. *Äyelge erken burın bergen
sälem,*
6647. *Şaşuvbay, körıp ediñ qay
kitaptan?- depti. Sonda Şaşuvbay*

Okuyoruz bismillahtı kitaptan,
Bulunur çok nasihat her kitaptan.
Bayana önce erkek selam verdiği,
Şaşuvbay gördün sen hangi kitaptan? -
demiş. O zaman Şaşuvbay:

6648. *Bozbala ün sal desem ün salmaydı,*

6649. *Qara jer ajal kelse kimdi almaydı.*

6650. *Jeñeşe, bosqa şarşap ne qılasıñ,*

6651. *Ejelden baytal şavıp bäyge almaydı, dese kerek. Sonda Ajar:*

6652. *Şaşuvbay, bilip edim aytarıñdı,*

6653. *Köñilim söziñdi estip qaytarıldı.*

6654. *Qudayım baytalıma quvar berse,*

6655. *Qağarmın aşqaq jirmen saytanıñdı, depti.*

6656. *Sözden tosilğan Şaşuvbay ayıbına şapan javıptı desedi.*

6657. **BALA ORAZ BEN MURAT**

6658. *Bala Oraz:*

6659. *Mutarjan bala sen be ediñ,*

6660. *Joq edi burın körgenim.*

6661. *Körmegenim belgisi,*

6662. *Aldımda tuvğan ağa dep,*

6663. *İzdep sälem bermediñ.*

6664. *Bazarında bılır Kökjardıñ,*

6665. *Aldabergen murza qasıñda*

6666. *Ras pa edi, Mutarjan,*

6667. *Aytsamın dep kelgeniñ,*

6668. *Avır tidi köñilime,*

6669. *Ağañdı jeñil körgeniñ.*

6670. *Uranı baqay, qarataz,*

6671. *Talasıp jatqan elderim,*

6672. *Elderimniñ işinde,*

Delikanlı şarkı söyle desem söylemiyor

Ecel gelse kara toprak kimi almıyor.

Yenge boşuna yorulup ne yapacaksın,

Eskiden at koşup ödül almıyor,

demiş. O an Ajar:

Şaşuvbay biliyordum söyleyeceğini,

Bu sözünü duyup gönlüm kırıldı.

Allah'ım atıma güç verse,

Silkilerim güzel yırla şeytanını, - demiş.

Cevap bulamadan Şaşuvbay hatasını düzeltmek için kaftan giydirmiş.

BALA OZAR İLE MURAT

Bala Oraz:

Muratcan diyen sen miydin?

Önceden seni görmedim.

Görmediğimin sonucu,

Önümden ağabey diye çıkıp,

Arayıp selam vermedin.

Geçen pazarında Kökjar'ın,

Yanında Aldabergen Bey,

Gerçek miydi Muratcan,

Atışacağım diye geldiğin.

Ağıl geldi gönlüme,

Ağabeyini basit gördüğün.

Sloganı bakay, karataz,

Tartışan benim ülkelerim.

Ülkelerimin içinde,

6673. *Tolıp jatqan köldirim.*
 6674. *Töre Murat, Ötendey,*
 6675. *Baqtıttı tuvğan erlerim.*
 6676. *Sol erlerim barında,*
 6677. *Töñirek bürikti türikmen*
 6678. *Alıp qaşuvşı edim men qorğap,*
 6679. *Bayulınıñ bayğus balası,*
 6680. *Oraldan qaşıp kelgeniñ.*
 6681. *Kökeñe nege tap berdiñ,*
 6682. *Tay ögizge jük artıp,*
 6683. *Buqpaqtap jürgen berişke,*
 6684. *Tola ma, balam, şeñgelim?*
 6685. *Murat:*
 6686. *Aytqanıñ Oraz men be edim,*
 6687. *Joq edi burın körgenim.*
 6688. *Körmegenimniñ belgisi,*
 6689. *Aldımda tuvğan ağa dep,*
 6690. *İzdep sälem bermedim.*
 6691. *Bazarında biltır Kökjardıñ,*
 6692. *Aldabergen murza qasımda*
 6693. *Ras edi, Orazım,*
 6694. *Aytısamın dep kelgenim.*
 6695. *Aytısamın dep men kelsem,*
 6696. *Jüyriktigime sengenim.*
 6697. *Özderiñdey taqtaqtıñ*
 6698. *Alqalı jerde aytısıp,*
 6699. *Talayın tabanğa basıp*
jeñgenmin.
 6700. *Uraniñ baqay, qarataz -*
 6701. *Talasıp jatqan elderiñ,*
 6702. *Elderiñniñ işinde,*
 6703. *Töremurat, Ötendey,*
 6704. *Baqtısız tuvğan erleriñ.*

Dolup akan göllerim.
 Töre Murat, Öten gibi,
 Mutlu yiğitlerim.
 O yiğitlerim varken,
 Etrafım kalpaklı Türkmen.
 Alıp kaçıyordum ben kurtarıp,
Bayulı'nın* biçare çocuğu,
 Oral'dan kaçıp geldiğin.
 Ağabeyine niye atıldın,
 At, öküze yük yükleyip,
 Saklanan biçare,
 Dolur mu, evladım avucun?
 Murat:
 Söylediğin Oraz ben miyim?
 Önceden seni görmedim.
 Görmediğimin sonucu,
 Önünden ağabey diye çıkıp,
 Arayıp selam vermedim.
 Geçen pazarında Kökjar'ın,
 Aldabergen Bey yanında
 Gerçekti Oraz'ım,
 Atışacağıma diye geldiğim.
 Atışmaya ben gelsem,
 Hatıplığıma güvendiğim.
 Sen gibi katıların,
 Topluluk yerde atışıp,
 Birçoğunu kımıldatmadan yenmiştim

Sloganın bakay, karataz –
 Tartışan ülkelerin,
 Ülkelerinin içinde,
 Töremurat, Öten gibi,
 Mutsuz senin yiğitlerin.

6705. *Baqıtsızdıǵın aytayın,*
 6706. *Sol erleriñ ölgende,*
 6707. *Üş arıs tazdıñ balası,*
 6708. *Köziñmen bar ma körgeñiñ?*
 6709. *Qoliñnan juvıp kömgeñiñ.*
 6710. *Meniñ halqım beriş – ti,*
 6711. *Beriştiñ eli tegisti.*
 6712. *Töremurat, Ötenniñ*
 6713. *Tepeñdesken qurbısın*
 6714. *Äli körmey jür me ediñ?*
 6715. *Ana bizdiñ Qulşar menen*
Kebistiñ
 6716. *Erlikterin surasañ,*
 6717. *Gubernator, jandaral,*
 6718. *Äpeserli şendide*
 6719. *Jasqanbay barıp aldına*
 6720. *Qılışın şeşpey köristi.*
 6721. *Zamanğa qaray söz, kerek,*
 6722. *Töremurat, Ötendey,*
 6723. *Qañǵırıp ölgen urıñdı*
 6724. *Munda kelip maqtaysıñ,*
 6725. *Onan – daǵı, Orazım,*
 6726. *Düysalı men Qosımbay*
 6727. *Halıq aldında osınday*
 6728. *Tiriñdi maqta kelisti.*

6729. **İZBAS BAY MEN QAŞAĞAN**

6730. *İzbas:*
 6731. *Qaşaqan olsañ qarama,*
 6732. *Bariñ bolsa ayama.*
 6733. *Oñtaylı jigit jüyrık oy,*
 6734. *Aytısam deseñ kel beri,*

- Mutsuzluǵın söyleyin,
 O yiğitlerin öldüğünde,
 Üş aşiret **tazın*** evladı,
 Gözünle var mı gördüğün?
 Elinde yıkayıp gömdüğün.
 Benim halkım **berişti***
 Berişin halkı iyi idi.
 Töremurat, Ötegen'in
 Birlikte büyüyen arkadaşın
 Hala mı görmedi?
 Bizim Kulşar ile Kebi'in
 Kahramanlığın sorsan,
 Eyalet valisi, jandarma,
 Subayı da, ünlüsü de
 Çekinmeden gelip önüne
 Kılıcın çıkarmadan selamlaştı,
 Zamana göre konuşsam,
 Töremurat. Ötegen gibi,
 Maksatsız gezen hırsızını
 Buraya gelip övüyorsun,
 Bunun yerine Orazım,
 Düysalı ile Kosımbay
 Halk önünde bunun gibi
 Dirilerini övseydin.

İZBAS ZENGİN İLE KAŞAĞAN

- İzbas:
 Kaşaqan olsan bakma,
 Ne varsa esirgeme.
 Uygun yiğit, hızlı düşünce,
 Atışacağım desen gel buraya,

6735. *Aqın qorqıp taya ma?*
6736. *Qaşağan:*
6737. *Aruvaqtı atam Er Qosay,*
6738. *Özimniñ atım Qaşağan.*
6739. *Ğumırım bar seksen jasağan,*
6740. *Aday tügil alşınğa,*
6741. *Jüyrik edim qaşannan.*
6742. *Köz saldıñ ba, İzbas – av,*
6743. *Jası jetken qart qoy dep,*
6744. *Buvındarı bosağan.*
6745. *Qartaysamda artıq körmeymin*
6746. *Şıbn men şirkey, masadan.*
6747. *O sı bir sözim durıs pa?*
6748. *Ya bolmasa burıs pa?*
6749. *Eşkiye bitse qaytedi,*
6750. *İyeğiñe bitken qılşığıñ.*
6751. *Mağan tiseñ, İzbas – av,*
6752. *Köldey bolar, şırağım,*
6753. *Közdey tesik jurtığıñ.*
6754. *Jel qayıq dep jurttı maqtaysıñ,*
6755. *Jırdan payda tappaysıñ.*
6756. *Bu da avzıñniñ tırtığı,*
6757. *Jurt küisin dep aytamın.*
6758. *Onan başqa öziñe,*
6759. *Aytqan sözim qur şığın.*
6760. *Meniñ sözim sarı altın,*
6761. *Seniñ söziñ qola – mıs.*
6762. *Ötirik deseñ berelik,*
6763. *Arasına sınşınıñ.*
6764. *Tastaydı deydi tamuqqa,*
6765. *Özderiñdey javuzdıñ*
6766. *Ğaybat aytqan küñşilin.*
- Ozan korkup gider mi?
Kaşağan:
Ervahlı dedem Er Kosay,
Benim adım Kaşağan.
Seksene gelen yaşım bar,
Adayı bırak alşına,
Hatıptım eskiden.
Baktın mı İzbascan,
Yaşlı bir ihtiyar diye,
Damarları halsizleşen.
Yaşlansam da fazla görmüyorum,
Sivrisineği sirke sineğinden.
Bu söylediğim doğru mu?
Ya da yanlış mı?
Keçiye çıksa iyi olurdu,
Çenene çıkan sakalın.
Bana dokunsan İzbascan,
Göl gibi olur yavrum,
Göz gibi küçük deliğın.
Yel kayak diye yurdu övüyorsun,
Yırdan fayda görmezsin.
Bu da ağzının tırtığı,
Halk gülsün diye söylüyorum.
Yoksa senin için,
Söylediklerim boşuna israf.
Benim sözüm sarı altın,
Senin sözün bakır.
Yalan desen verelim,
Arasına eleştirmelerin.
Bırakır diyor cehenneme,
Senin gibi acımanın
Dedi kodu yapan hasetçiye.

6767. *Sen bir esek, men tulpar,*
6768. *Aynaladağı alşınğa,*
6769. *Estilgen dübir, dürsilim.*
6770. *Men toptı avzıma qaratqan,*
6771. *Jasınnan ozğan tildi edim.*
6772. *Aday tügil alşınğa,*
6773. *Han äkimdey buldı edim.*
6774. *Apalardan at pen nar,*
6775. **Bayraq*** *aldım künbe – kün.*
6776. *Sen belgili jüyrük emessiñ,*
6777. *Sen bilgiş emes, jındı ediñ,*
6778. *Şıǵarayın ba, bäle, mısıñdı.*
6779. *Aynaldırğan kişiñ kim,*
6780. *Aqımaqtıqpen bilmeysiñ.*
6781. *Üydegi qartqa urındıñ,*
6782. *Arılmay jürgen qırsıǵıñ.*
6783. *Äñgimem jurtqa tıñdalıp,*
6784. *Namısım tidiñ dep,*
6785. *Aşuvlana körme şamdanıp.*
6786. *Sen bir azǵın japalaq,*
6787. *Körip pe ediñ jürgenin,*
6788. *Japalaq qustıñ añ alıp?*
6789. *Qosılmaysıñ kelimsek,*
6790. *Aytpadıñ sözdiñ kelisin.*
6791. *Arlı jerge şabatın*
6792. *Jüyrükpin alıs örisim.*
6793. *Ökpeleydi birevler,*
6794. *Onan basqa başıña*
6795. *Qartaysamda ketken joq,*
6796. *Men talay jerde barıp aytıstım,*
6797. *Özim emes el üşin,*
6798. *Allanıñ bergen baǵında,*

Sen bir eşek, ben küheylan,
Etrafımdaki alşına,
Duyulmuş gürültüm.
Ben topluluǵu kendime baktıran,
Küçüklüğümden belli hatiptim.
Aday dursun alşına,
Han, vali gibi değerliyim.
Büyüklerden at ve deve,
Bayrak* aldım gün be gün.
Sen belli hatip deǵilsin,
Sen bilgin deǵil, deli idin,
Gösteriyim mi sana gücü,
Ala eden kişiñ kim,
Aptallığınla bilmiyorsun.
Evdeki ihtiyara rast geldin,
Kurtulamayan beladan.
Hikâyemi halk dinleyip,
Namusuma dokundun diye,
Kızma sakın kırılıp.
Sen bir azmış baykuş,
Görmüş müydün yürüdüğün,
Baykuşun av avlayıp.
Katılamazsı göçmen,
Söylemedin doǵru söz.
Namuslu yerde yürüyen
Hatibim kendimi yetiştiren.
İnceliyor bazıları,
Ondan başka başına
Yaşlansam da gitmedi.
Ben birçok yere gidip atıştım,
Kendim için deǵil halk için,
Tanrının veren şansında,

6799. *Önerim bar tilimde.*
6800. *Men qaytpay jürgen aqınmın,*
6801. *Taz Qaşqınbay, tama İzimge.*
6802. *Bul uvaqıttar bolğanda,*
6803. *Käriligim jetti bu künde.*
6804. *Ozğan ören jüyrikpin,*
6805. *Önerim bar tilimde.*
6806. *Muhit jatqan tereñmin,*
6807. *Şamşıraqı janğan tübinde.*
6808. *Talastıñ ba bilimge,*
6809. *Ğazazil şaytan tärk boldı,*
6810. *Urınğan özi ölimge.*
6811. *Jürgen bolar köñiliñ aspalap,*
6812. *Jigittiktiñ küninde.*
6813. *Maqtanğanmen orınsız,*
6814. *Ağanınan artıq, şırağım,*
6815. *Kim bar deysiñ bul künde?*
6816. *Jüyrik edim qaşannan,*
6817. *Aqbökendey orğıtqan.*
6818. *Talay keldim bäygeden,*
6819. *Joq edi jerim zorıqqan.*
6820. *Ar jağıñ seniñ kim edi,*
6821. *Jalmırza men Jäntenniñ,*
6822. *Alıp kelgen jorıqtan,*
6823. *Uvaq qumnuñ işinde,*
6824. *Qay jeriñ bar mağan aytı jolıqqan.*
6825. *Bazar degen avıldı,*
6826. *Jäne özim az etip,*
6827. *Sen ittiñ kespetine* jolıqqan.*
6828. *Meniñ sözüm tayanday,*
6829. *Qolıñnan kelse ayanbay,*
6830. *Ğaybat aytıp sırtıñnan,*
- Hünerim var dilimde.
Ben bir cesur ozanıım,
Taz Kaşqınbay, tama İzim'e.
Bu zamanlarda,
Yaşlandım bu günleri.
Başarılı olan hatibim,
Hünerim var dilimde.
Okyanus gibi derinim,
Çırağı yanan dibinde.
Gayret gösterdin mi ilime,
Şeytan dünyadan bezdi,
Kendisi sataşan ölüme.
Yürüyorsun gönlün yükseklerde,
Yiğitliğin gününde.
Yersiz olur övsem de,
Ağabeyinden artık, canım,
Kim var diyorsun bu günde?
Hatıptım kaç zamandır,
Sayga gibi zıplayan.
Kaç kere geldim yarışmadan,
Zamanım yok yorulan.
Büyük deden senin kimdi,
Jalmırza ve Jantel'in,
Getiren seferden,
Ufak kumun içinde.
Bana gelmeye nasıl yüzün var,
Bazar diyen köyü,
Kendimde az edip,
Sen köpeğin .....
- Benim sözüm dayanak gibi,
Elimden gelse canla başla,
Dedikodu yapıp arkamdan,

6831. Süyreñdeysiñ şayanday.
6832. Küyip jürgen mende malıñ joq,
6833. Nağaşılı jiyendi,
6834. Ya qayındılı küyevli.
6835. Sağan şataq men emes,
6836. Etip jür devge ergis.
6837. Jönine jatqan bir qarttı,
6838. Nege ettiñ kelemej?
6839. Öziñdi – öziñ zor tutsañ,
6840. Basqa jurttı qor tutsañ.
6841. Uşqınıñ uşpas uzaqqa – ay,
6842. Tüseriñ bir kün tuzaqqa – ay.
6843. Sirtımnan jaman kündeysiñ,
6844. Öz qalpiñdı bilmeyiñ.
6845. Qabilanğa tigen qarğaday.
6846. Sen bir qara mañdaysıñ,
6847. Sen kimniñ arın arlaysıñ,
6848. Beliñnen bassam batarsıñ,
6849. Tübine barıp jatarsıñ.
6850. Sağan qonaq äruvaq,
6851. Perişte emes şaytanday.
6852. Qaşaqandı jeñdi dep,
6853. Maqtanasıñ ärkimge.
6854. Avzıñ qartañ baytalday,
6855. Şıbjıñdaysıñ sarı tayday.
6856. Quday jaqın qılıptı
6857. Altıbastımen İzbastı.
6858. Balası onıñ ziyandas,
6859. Ziyandastan tuvğan delbe edi,
6860. İzbas qul jınnıñ ermegi.
6861. Bädikten tuvğan jin bolar,
6862. Jin men şaytan birigip,

Koşuşturunırsun akrep gibi.
Bende kalan hayvanın yok,
Nağaşılı* yeğenli,
Ya da kayınlı damatlı,
Sana engel ben değıl,
Sorun çıkarıyor demeye.
Rahat oturan ihtiyarı,
Niye ala ettin?
Kendi kendini büyük görsen,
Başka halkı biçare görsen,
Gidemezsin uzağa,
Düşersin bir gün tuzağa.
Arkamdan kötü çekiştiriyorsun,
Kendi durumunu bilmeden,
Kaplana dokunan karga gibi.
Sen bir şanssızsın,
Sen kimin namusunu lekeliyorsun.
Belinden bassam batarsın,
Dibine gidip yatarsın.
Sana konan ervah,
Melek değıl şeytan gibi.
Kaşaqan'ı yendim diye,
Övünüyorsun herkese.
Ağzın yaşlı at gibi,
Hareketlisin sarı tay gibi.
Tanrı yakın etmiş
Altıbas ile İzbastı'yı
Evladı onun düşman,
Düşmandan doğmuş.....
Köle İzbas cinin oyuncağı.
Badik'ten doğmuş cin olur,
Cin ile şeytan birleşip,

6863. *Aljutatın kün bolar.*
6864. *Budan qattı aytuvğa*
6865. *Bul arada sın bolar.*
6866. *O sı otırğan köpşilik,*
6867. *Senderge musal aytayın,*
6868. *Küykentay deytin qus bolar.*
6869. *Maydanında maqtansa,*
6870. *Tula boyı ottay küş bolar.*
6871. *Qarğa deytin azğın qus*
6872. *Qasıyeti jok bolar.*
6873. *Onıñ qasıyetsizdigiñiñ belgisi,*
6874. *Adamnan şıqqan näjisi,*
6875. *Rızdıq soğan tüs bolar.*
6876. *Qus jamanı japalaq.*
6877. *Kesirtke, tışqan jedim dep,*
6878. *Qırğidiñ qüşin körmese,*
6879. *O, da jüredi esirip,*
6880. *Şaja degen bir torgay,*
6881. *Uyasında jatqanda,*
6882. *Kökti tirep jattım dep,*
6883. *Ayağın jatar kösilip.*
6884. *Kuladın deytin bir qus bar,*
6885. *İsiniñ bəri esirik.*
6886. *Qarşığa tiyem dep*
6887. *Qanatı qalar kesilip.*
6888. *Sözüm şığın boldı – av,*
6889. *Sende sonday esirik.*
6890. *Mardımıñdı qurtamın,*
6891. *Tizginiñdi qırqamın.*
6892. *Tös etiñdi tört bölip,*
6893. *Kök jelkeneñ bulqarımın.*
6894. *Japalaq qustuñ talayın,*
- Şaşırtacak gün olur.
Bundan da sert konuşsak,
Bu arada ayıplama olur.
Bu oturan topluluk,
Sizlere bir masal söyleyin,
Bozdoğan diyen kuş olur.
Meydanında övünse,
Tüm vücudu ateş gibi güç olur.
Karga diyen azan kuş
Haysiyeti yok olur.
Onun haysiyetsizliğinin damgası,
İnsandan çıkan pisliği,
Rızk ona rüya olur.
Kuşun kötüsü baykuş,
Kertenkele, fare yedim diye,
Bozdoğanın gücün görmezse,
O da yürür kendini beğenip,
Şaca* diye bir kuş serçe,
Yuvasında yatarken,
Gökyüzünü direyip yattım diye,
Ayağını uzatarak yatar.
Kuladın diye bir kuş bar,
Yaptığının hepsi aptallık.
Ala doğana dokunacağım diye,
Kanadı kalır kırılıp.
Sözüm boşuna gidecek,
Sende onun gibi aptal.
Kacancını kurtarım,
Özgürlüğünü alırım.
Göğüs etini dörde bölüp,
Ensenden bastırırım.
Baykuş kuşun birçoğun,

6895. *İlip jürgen suñqarmın.*
6896. *Mırza bolsañ qayteyin,*
6897. *Aşçı - aq eken davısıñ,*
6898. *Qabaqan sorın jaylagan,*
6899. *Tentek qustıñ basınday.*

Alıp yürüyen sungurum.
Efendi olsan ne yapıyım,
Sesin kulağa hoş gelmiyor,
Kabakan tuzlu araziye yerleşen,
Afacan kuşun başı gibi.

6900. **ARALBAY MEN QAŞAĞAN**

ARALBAY İLE KAŞAĞAN

6901. *Aralbay aqınnıñ balası ölgende,
Qaşığanıñ bilmey barıp qalıp,
Aralbaydıñ sondağı aytqan sözi:*

Aralbay ozanın oğlunun öldüğünden
Kaşagan'ın haberi olmuyor. O zaman
Aralbay'ın dediği:

6902. *Dombıranı qolğa alğan mın,*
6903. *Oñdı – soldı şalğanmın.*
6904. *Artuvın tappay mertigip,*
6905. *Men bazardan qalğanmın.*
6906. *Aytpasañ kimniñ jayın kim bilsiz,*

Dombırayı elime almıştım,
Sağı solu gezmiştim.
Yüklemesin bilmeden sakatlanıp,
Ben pazardan kalmıştım.
Söylemesen birinin halin biri nasıl
biler,

6907. *Men ayağı sınğan arbamın.*
6908. *Qanatı sınğan qarğamın,*
6909. *Tüyağı sınğan tulparmın.*
6910. *Qanatı sınğan suñqarmın.*
6911. *Özderiñdey aqınğa,*
6912. *Bir söylevge iñkärmin.*
6913. *Men qanatı sınğan qarşığa,*
6914. *Bir qanattan ayrılıp,*
6915. *Qarşığa tüsken şarşığa.*
6916. *Qaşeke, ayt dep tursız ba?*
6917. *Bizdey ğarip jartığa.*
6918. *Men birazıraq söyleyin,*
6919. *Jalğannıñ mınav zarpına.*
6920. *Meniñ nemdi suraysıñ,*
6921. *Men bir jürgen boz maya,*

Ben ayağı kırılan arabayım.
Kanadı kırılan kargayım,
Toynağı kırılan atım.
Kanadı kırılan sungurum.
Senin gibi ozana,
Bir konuşmaya hevesliyim.
Ben kanadı kırılan ala doğan,
Bir kanadın kaybedip,
Ala doğan.....
Kaşeke söyle diyor musun?
Biz gibi garip yarım.
Ben bira konuşayım,
Dünyanın bu.....
Benim neyimi soruyorsun,
Ben bir yürüyen boz ala maya,

6922. *Men bir jürgen aq kiyik,*
6923. *Uzun suvdıñ boyında*
6924. *Laşın izdep jügirgen.*
6925. *Men bir turğan aq savıt,*
6926. *Adıra qalıp söğilgen.*
6927. *Men bir jürgen arıstan,*
6928. *Jalğızınan ayrılıp,*
6929. *Japanda jüdep eñiregen.*
6930. *Qıranğa bitken teregim,*
6931. *Uvaqtı jetpey bügilgen.*
6932. *Tatar dämi tavsılıp,*
6933. *Qulandı qaqtan jerinen.*
6934. *Qursavlı qara kememin,*
6935. *Qańsığan şeñber bögennen.*
6936. *Qaşğan:*
6937. *Za mandasım, Aralbay,*
6938. *Bilmedim seniñ balañdı – ay.*
6939. *Tävekel haqqa şükir et,*
6940. *Avzıña alma jamandı ay.*
6941. *Allatağalam tap qıldı,*
6942. *Bu sekildi zamanğa – ay.*
6943. *Quday salsa amal joq,*
6944. *Köterter jükti adamğa – ay.*
6945. *Sirattıñ jolı bir qadam,*
6946. *Jaqsı menen jamanğa – ay.*
6947. *Men sasıp qaldım qapıda,*
6948. *Bile almay sözdıñ parqına*
6949. *Şaytannan alla saqtay gör,*
6950. *Tamuqtıñ otı şarpımay.*
6951. *Ayı jetken ayda öler,*
6952. *Küni jetken künde öler.*
6953. *Şını buyırq kelgen küñ,*
6954. *Tañğa jetpey tüñde öler.*

Ben bir yürüyen ak ceylan,
Uzun suyun kıyısında
Oğlağını arayıp koşan.
Ben bir duran ak zırh gömlek,
Dikişinden sökülen.
Ben yürüyen aslan,
Yalnızından ayrılıp,
Düzde hasret çekip ağlayan.
Tepeye çıkan ağacım,
Zamanı olmadan bükülen.
Yiyecek yemeği biten.
Bağlı siyah gemiyim,
Kuruyan çember.....
Kaşağan:
Arkadaşım Aralbay,
Bilmedim senin evladını.
Tevekkül Tanrıya şükür et,
Ağzına alma kötüyü.
Allah Tealam karşılaştırdı,
Bunun gibi zamana.
Allah istese çare yok,
Taşıtır yükü insana.
Sırat köprüsünün yolu bir adım,
İyi ile kötüye.
Sen şaşıp kaldım beklemeden,
Anlayamadan sözün farkında.
Şeytandan Allah korusun,
Cehennem ateşi yanmadan.
Ayı gelen ayında ölür,
Günü gelen gününde ölür.
Gerçek emir gelen gün,
Sabaha etmeden gece ölür.

6955. *Seni men meniñ qasıma,*
6956. *Dalada ölse kim keler.*
6957. *Ölimge qattı nalıdı,*
6958. *Key aqılsız pendeler.*
6959. *Ayağı bünin arba joq,*
6960. *Qanatı bütin qarğa joq.*
6961. *Tuyağı bütin tulpar joq,*
6962. *Qanatı bütin suñqar joq.*
6963. *Key adamda ağa joq,*
6964. *Ağasız janda bağa joq.*
6965. *Key adamda ini joq,*
6966. *İnisizdiñ küni joq.*
6967. *Key pendeniñ jarı joq,*
6968. *Qatın alar malı joq.*
6969. *Jarı joqtıñ janı joq.*
6970. *Keybirevde bala joq,*
6971. *Bermese alla şara joq.*
6972. *Aytıp – aytıp kelgende,*
6973. *Sabırsızdan jaman joq.*
6974. *Oylap tursam, Areke – ev,*
6975. *Tävekel qayıq tal bolar.*
6976. *Uvayım tereñ jar bolar.*
6977. *Oylap ketseñ jetkizbes,*
6978. *Tüsip ketseñ boylatpas,*
6979. *Tübi qusa zar bolar.*
6980. *Bul dünyede jürgen adamnuñ,*
6981. *Aqılı jetpey dal bolar.*
6982. *Dal boluvdiñ sebebi,*
6983. *Birev pısıq, birev han bolar.*
6984. *Aşuv degen kök böri,*
6985. *Böri qoyğa jolıqsa,*
6986. *Düniye qiğaş şañ bolar.*
- Sen ve benim yanımıza,
Tüzde ölsek kim gelir.
Ölüme çok dertlenir,
Bazı akılsız insanlar.
Ayağı kırılmayan araba yok,
Kanadı sağlam karga yok,
Toynağı sağlam at yok,
Kanadı sağlam sungur yok,
Bazı insanda ağabey yok,
Ağabeysiz insanda diğەر yok,
Bazı insanda kardeş yok,
Kardeşsiz günü yok,
Bazı kişinin eşi yok,
Kadın alacak para yok,
Eşi yoğun canı yok,
Bazılarda evlat yok,
Vermezse Allah çare yok,
Anlata, anlata gelirken,
Sabırsızdan kötü yok,
Düşünsem Areke,
Tevekkel kayık ağaç olur.
Kaygı derin uçurum olur.
Düşünürsen yetişemezsin,
Düşersen boylamazsın,
Dibi hasret kaygı olur.
Bu dünyada yürüyen insanın,
Akılı yetmeden şaşkına döner.
Şaşkına dönmenin sebebi,
Birisi uyanık birisi han olur.
Öfke diyen mavi kurt,
Kurt koyuna karşılaşırsa,
Bütün dünya toz olur.

6987. *Köp oylavdan payda joq,*
6988. *Adam, pende mäs bolar.*

Çok düşünmekten fayda yok,
Kişi, insan mutlu olan.

6989. **ORINBAY MEN NURKEY**

ORINBAY VE NURKEY

6990. *Orıbay:*
6991. *Sen degennen sıpayı siz degeniñ,*
6992. *Kijingennen, ıǵa almas biz degeniñ.*

6993. *Nürkeyjan, dombıra alıp kirip
keldiñ,*
6994. *Boladı qanday adam isdegeniñ?*
6995. *Nurkey:*
6996. *Ärine, sıpayı söz siz degeniñ,*
6997. *Aqınsıp ärbir sözdi tizbelediñ.*
6998. *Top işinde Toǵjanniñ tonın alǵan,*
6999. *Orınbay ojar edi izdegenim.*
7000. *Orıbay:*
7001. *Nürkeyim, körip pe ediñ maǵan
bettep,*
7002. *Qaytesıñ aǵañ isin izdep.*

7003. *Menimen aytısқанmen ne tabasıñ,*
7004. *Oljadan ala berseñşi bölip, eptep.*
7005. *Nurkey:*
7006. *Şekpendi alǵan joqsıñ qurdasıñnan,*
7007. *Bos söziñ kimge kerek murzasıñǵan.*
7008. *Tabısın tartıp alıp bir ğarıptıñ,*
7009. *Jaray ma oñay ğana oljasıñǵan.*
7010. *Orıbay:*
7011. *Men jürmin orta jüzben aralasıp,*
7012. *Han, qara, bay, töremen qaralasıp.*
7013. *Orta jüzdiñ men asқан jüyrigimin,*
7014. *Ala almassıñ şekpendi menen asıp.*

Orınbay:
Sen demekten nezaketli siz demek,
Kızılmaktan, tesirinde kalmaz siz
dediğın.
Nürkeycan dombıra alıp geldin,
Bilelim nasıl biri aradığın?
Nürkey:
Tabi ki nezaketli siz demek,
Ozan gibi her bir sözü sıraladın.
Kalabalıkta Toğjan'ın kürkün alan,
Orınbay edepsizdi aradığım.
Orınbay:
Nürkeyim gelmiş miydin bana karşı,
Ne yapacaksın ağabeyinin işini
karıştırıp.
Benimle atışıp ta ne bulursun,
Ganimetten bölüp al azdan.
Nürkey:
Kaftanı almadın arkadaşından,
Bu sözün kime lazım cömertleşen.
Kazancın zorla alıp bir zavallının,
Olur mu kolay, kolay fayda.
Orınbay:
Ben yürüyorum orta yüzle görüşüp,
Han, fakir, zengin, hatiple aralaşıp.
Orta yüzün ben hatibiyim,
Ala almazsın kaftanı beni geçip.

7015. *Nurkey:*
7016. *Jürseñde orda jüzben aralasıp,*
7017. *Şekpenge qunıñ sattıñ qara basıp.*
7018. *Atam Dävit, aldımında ağam Şal
bar,*
7019. *Şekpendi siñirmessiñ menen qasıp.*
7020. *Orınbay:*
7021. *Qalay – qalay söyleysiñ, Nurkey
batır,*
7022. *Menmensigen adamğa tamuq
jatır.*

7023. *Öz atasın otırıp maqtağan jan,*
7024. *Jeti atadan bergini eter kâpir.*
7025. *Nurkey:*
7026. *Bul sözdi söz deysiñ be, Orın
batır,*
7027. *Söziñde unamsız jer tolıp jatır.*
7028. *Maqtanğanğa jahannam bolsa
dayar,*
7029. *Endeşe, bos söz aytqan öziñ kâpir.*

**7030. MAYLIQOJA MEN ŞERİM
BOLIS**

7031. *Şerim bolıs:*
7032. *Maylı aqın, üyde jatsañ kürik*
pe ediñ,*
7033. *Avluñnan ertemenen jürüp pe ediñ.*
7034. *Tondarıñ sarayımdı kir qılğanday,*
7035. *Eñseñ tömen eñkeyip kirip keldiñ!*
7036. *Qıjeke, qobıraydı kigen tonıñ,*

- Nurkey:
Orta yüzle yürüsen de görüşüp,
Kaftana değerini sattın utanmadan.
Dedem Davut, önümde ağabeyim Şal
var,
Kaftanı sahiplenemezsin benden kaçıp.
Orınbay:
Nasıl böyle konuşursun, Nurkey
kahraman,
Kendini beğenen insana cehennem
hazır.

- Kendi dedesin oturup öven insan,
Yedi dededen berisi kafır yapar.
Nurkey:
Bunu da söz diyor musun Orın
kahraman,
Sözlerinin beğenilmeye taraftarı çok.
Övünene cehennem hazırsa,
Öyle ise boş söz söyleyen kendin kâfir.

MAYLIKOJA İLE ŞERİM BOLIS

- Şerim bolıs:
Maylı ozan evde yumurtlayan tavuk
musun?
Köyünde erkenden yürümüş müydün?
Kürklerin sarayımı pis etmiş gibi,
Keyfin yok eğilip geldin!
Kojeye kabarık giydiğin kürkün,

7037. *Kirisuvge kelmeydi javrap qoliň.*
7038. *Aqqustay borandatıp kele qapsiň,*
7039. *Bar edi ne jumusiň, bolsın joliň?*
7040. *Maylıqoja:*
7041. *Är jerde jaqsı ğoy dep jaqtar edim,*
7042. *Osi künde qurbılı şaqta ediň.*
7043. *“Boljalı uvädeñniň boldı ğoy” dep,*
7044. *Anav küngi öziň bergen atqa keldim.*
7045. *Şerim bolıs:*
7046. *Bar ma edi alasıñız alatuğın,*
7047. *Bermes attı keriske salatuğın!*
7048. *Bir adamğa söylesen jılı uşırıp,*
7049. *Ädetiň bar bir bälege qalatuğın.*
7050. *Maylıqoja:*
7051. *Seni men şılavıñnan ustap pa edim,*
7052. *Jürgin dep jıyın löpke nusqap pa edim?*
7053. *Meyliň de uvädeden qaytsañ öziň,*
7054. *Qorqıtıp, atıñ ber dep qıstap pa edim?*
7055. *Şerim bolıs:*
7056. *Bul üyge kirgennen –aq küle keldiň,*
7057. *Kelseñiz köriskeli türegeldim.*
7058. *Bar ma edi matap satqan atıñ mağan,*
7059. *Sağan berer atım joq, jüre bergin!*
7060. *Maylıqoja:*
7061. *Uvädeñ bar mağan bergen düysenbi edi*
7062. *Atıñdı berer ediñ süyseñ meni!*

Selamlaşmaya gelmiyor üşüyen elin.
Akkuş gibi tipiletip gelmişsin,

Nasıl bir işin vardı, şansın olsun?
Maylıkoja:
Her yerde iyi diye savunuyordum,
Bu günde arkadaşlık zaman idi.
“Vadenin zamanı oldu” diye,
Geçen gün kendin veren ata geldim.

Şerim bolıs:
Var mıydı sizin alacağınız,
Verilmez atı kavgaya dönüştüren!
Birine iyi niyetle söz söyleyen,
Belli bir belaya kalacağın.
Maylıkoja:
Ben senin dizgininden tutmuş muydum?
Yürü diye topluluğu işaret yetmiş miydim?

Tamam, sözünü tutmayan kendin,
Korkutup atı ver diye sıkıştırmış mıydım?

Şerim bolıs:
Bu eve gelirken de gülüp geldin,
Selamlaşmaya gelseniz ben kalktım.
Var mıydı bağlayıp bana satan atın,

Sana verecek atım yok yürü!
Maylıkoja:
Pazartesi bana veren vaden vardı,
Atını verirdin sevsen beni.

7063. *Meyliñ de uvädeñnen taysañ öziñ,* Tamam, sözünü tutmayan sensin,
7064. *Ötirik aytqan ekensiñ bilsem endi.* Yalan söylemişsin bildim yeni.
7065. *Şerim bolıs:* Şerim bolıs:
7066. *Sürsigen tolıp jatır sur düysenbi,* Birinden sonra biri gelir çok pazartesi,
7067. *Tura tur ökpelemey dür düysenbi.* Dur bekle küsme ünlü pazartesi.
7068. *Aptıǵıp asıqpay – aq jüre berseñ,* Acele etmeden, sabırla beklersen,
7069. *Aldıñnan keler sätti bir düysenbi!* Bir gün gelir, hayırlı bir pazartesi!
7070. *Maylıqoja:* Maylıqoja:
7071. *Aldıñnan ayqay saldıñ öleñdetip,* Karşıladın bağırarak şarkı söyleyip,
7072. *Berip eñ qaşan attı jügendetip?* Vermiştin ne zaman atı dizginleyip?
7073. *Atıñdı aqırette alamın ba,* Atını ahirette alacak mıyım?
7074. *Qudaydıñ düysenbisin tügendetip.* Allah'ın pazartesisin tamamlayıp.

7075. **2.5. TŪSİNİKTEME**

7076. **QIZ BOLIQ PEN ÄZİLKEŞ**

7077. XX ğasırdıñ birinşi jartısında bolĝan bul aytıstı orıs oqımustısı, şıĝıstı zerttevsı ğalım Y. Lyutş' 1883 jılı Taşkentte jariyalaĝan (Kızgızskaya hrestomatiya. "Sbornik narodnoy liretaturı kirgiz Turkestanskogo kraya" 128 – 129 better).

7078. Bul nusqa osı kitaptan alınıp otr.

7079. M Băydildayevtıñ 1959 jılĝı basılĝan "Aqındar tvorçestvosı" degen kitapşasında Äzilkeş aqın tuvralı minaday derekter bar: "Äzilkeş (şın atı Äzirbay) Şımırulı kişi jüzdiñ (Alşınnıñ) şömekey ruvinıñ Sarıbay atalıĝınan şıqqan (Qazirgi Qızılorda oblısı, Jalaĝaş avdanı, "Jañatalap" sovhozı).

7080. Äzilkeş Sır boyınıñ belgili aqını, äri kompozitor äñsisi Qurmanĝazımen dos bolĝan.

7081. Eşniyaz saldıñ (1834 – 1902) qarındasın alĝan, jası Eşniyazdan ũlkenirek bolĝan.

7082. Alşınnıñ Äzilkeşi öziniñ darındılıĝınen halıq qurmetine bölengen öner iyesi.

7083. Bul nusqa 1965 jılĝı "Aytıs" jınaĝınıñ birinşi tominan alındı.

AÇIKLAMA

KIZ BOLIK İLE AZİLKEŞ

Bu atışmayı, XX. asrın birinci yarısında, doğu bilimcisi olan Rus bilim adamı Y. Lyutş 1883 yılında Taşkent'te yayınlamıştır. (Kırgız örnek metinler kitabı., Halk edebiyatı Külliyyatı Kırgız Türkistan ülkesi" ss. 128 – 129) Yazdığımız metin bu kitaptan alınmıştır. M. Baydılbaev'in 1959 senesinde yayınlanan "Ozanlar Sanatı" adlı kitabında Azilkeş ozan hakkında şöyle bilgiler var: "Azilkeş (gerçek ismi Azinbay) Şımır oğlu küçük yüzün (Alşın'ın) **şömekey*** soyundan Sarıbay boyundan gelmiştir. (Şimdiki Kızılorda vilayeti, Jalagaş bölgesi, "Janatalap" köyü)". Azilkeş Sır boyunun meşhur ozanı besteci ve şarkıcısıdır. Kurmanĝazı ile arkadaş olmuştur. Yaşlı Eşniyaz'ın (1834 – 1902) kız kardeşiyle evlenmiş ve yaşı da Eşniyaz'dan büyükmüş. Alşın soyundan olan Azilkeş, yetenekleriyle halk arasında tanınan bir sanatçıdır.

Bu nüsha 1965 yılında yazılan "Atışma" külliyyatının birinci cildinden alınmıştır.

7084. JÜSİPBİK QOJA MİK ŞÖKEY QIZ

7085. *Bul 1910 jılı Qazanda, 1964 jılı Almatıda basılğan “Aytıs” kitaptarında jariyalanğan. Jüsipbek Şayqısilamov (1854 – 1942) Arıa avdanı, “Qpjatorğay” degen jerde tuvğan.*
7086. *Musılman medresesinen oqıp bilim alğan, arab, parsı, türki tilderin jetik bilgen.*
7087. *Şığıs ädebiyetin köp bilgen.*
7088. *Jüsipbek solardıñ äserimen özi de birneşe qıssa, dastandar jazğan, qazaq elin erinbey aralap, halıq avız ädebiyet ülgilerin, aqındar şığarmaların jinap igilikti qızmet atqarğan.*
7089. *1890 jıldan bastap, Qazan, Uvfa, Pererburg baspalarınan kitaptarın bastırğan.*
7090. *Bul nusqa 1965 jılğı “Aytıs” jınağınıñ I tominan alındı.*

7091. BÖLEKTİÑ QIZI MİK JAMBIL

7092. *1880 jıldıñ jaz ayında Atınemel tavındağı toy – tamaşalarğa qatıladı.*
7093. *Jambıldıñ elge qaytatın uvaqıtı boladı.*
7094. *Jolay tavğa bettep bara jatqan Bölek (Balğalı) degen dävletti adamnıñ köşine kezdesedi.*

JÜSİPBİK KOJA İLE ŞÖKEY KIZ

Bu atışma 1910 yılında Kazan’da, 1964 yılında Almatı’da basılan “Atışma” kitaplarında yayınlanmıştır. Jüsipbek Şayıhsilamov (1854 – 1942) Arıs bölgesinde ,“Kajatorğay” adında bir yerde dünyaya gelmiştir. Müslüman medresesinde okumuştur, Farsça, Arapça’yı ve Türk dillerini iyi biliyordu.Doğu edebiyatını da oldukça okumuştur. Jüsipbek onların etkisi ile kendisi de birkaç kıssa, destanlar yazmış ve Kazak yurdunu üşenmeden dolaşıp, halk edebiyat nüshalarını, ozanların edebi eserlerini toplayıp düzenlemiştir.. 1890 yılından itibaren, Kazan, Ufa, Peterburg yayın evlerinde kitapların bastırmıştır.

Bu nüsha, 1965 yılında yazılan “Atışma” külliyyatının birinci cildinden alınmıştır.

BÖLEK’İN KIZI VE JAMBIL

1880 yılının yaz mevsiminde Altınemel dağındaki düğünlere katılmıştır. Artık, Jambıl’ın kendi köyüne dönme vakti gelmiştir. Köye dönerken, yolda dağa doğru göç eden, Bölek (Balğalı) adında bir zenginın göçü ile karşılaşmıştır.

7095. *Bul jöninde Jambıl öziniñ hatşısı Ğali Ormanovqa bılay dep äñgimeleydi: “Şeñgeldiden Qaraşoqıǵa qaray bet alǵan qalıñ köşke jolıqtım.*
7096. *Köş aldında toǵız tüye jetelegen qula qısqa attı qızǵa közim tüsti.*
7097. *Er – turmanı saf kumis, kigeni düriya – torǵın, saltanattı qız eken.*
7098. *Nede bolsa qatarlasa jürgim keldi.*
7099. *Jetegimdegi torı şolaqtı qamşılap jiberip, qızǵa qatarlasa kettim.*
7100. *Bir – eki ret salqın qaray qoydı da, qız öleñdi qoya berdi.*
7101. *Biraz aytısıp edik, şeşesi toǵız berip, toqtatıp qoydı”, - dep aqın üzilgen aytısqa ökiniş bildirgen.*
7102. *Aytıstıñ teksti Jambıldıñ eki tomdıq şıǵarmalar jınaǵınan alınıp otr. (Jambıl Jabayev, I tom, Almatı, “Jazuvşı”, 1982).*

7103. **BAYDIRAQ SERİ MEN SARJAN SULUV**

7104. *Baǵanalı elinde Baydıraq degen seri jigit bolıptı.*
7105. *Özi kedey bolsa da kedeylikke moyımaǵan.*
7106. *Özi dombıraşı, äñşi, janınan öleñ şıǵaratını da bar eken.*
7107. *Sondıqtan toy bastav, öleñ aytuv onıñ sibaǵası boladı.*
7108. *Ol Arqa elinen qaşıqtaǵı Qaratavǵa kelip, qoñırat elinen qız aladı.*

Bu olayı, Jambıl kendi sekreteri olan Ğali Ormanov’a anlatır; “Şengeldi’den Karaşokı’ya giden bir kalabalık göç ile karşılaştım. Göç önünde dokuz deveyi yedeğine alan ala atlı kızı gördüm. Eyer takımı saf gümüş, üstüne giydiği inci mercan, güzel bir kız idi. Ne olursa olsun o kızla birlikte yürümek istiyordum. Yedeğimdeki ala atımı kırbaçladım ve kızın yanına geldim. Birkaç kez baktı ve sonra şarkı söylemeye başladı. Biraz atışmıştık ama annesi **toǵız*** verip bizi durdurdu.” diye ozan yarısından biten atışma için üzüldüğünü bildirmişti. Atışmanın metni Jambıl’ın iki ciltlik edebi eserler külliyyatından alındı (Jambıl Jabayev, I cild, Almatı, “Jazuvşı”, 1982).

BAYDIRAK SERİ VE SARJAN KIZ

Baǵanalı halkında Baydırak adında bir yiğit vardı. Kendisi fakir olsa da fakirliği kabul etmeyip, bunu dert edinmemiştir. O dombıra çalıyordu, şarkı söylüyordu ve doğaçlama şiir yazıyordu. Bu yüzden, düğünü başlatmak için şarkı söyleme görevi ona veriliyordu. O, Arka ülkesinden uzaklarda olan Karatav’a gelmiş, ve **Qonrat*** soyundan bir kız ile evlenmiştir.

7109. *Baydıraq qırıqtıñ şamasına kelgende äyeli ölip, burın seri bolsa, endi boydaq degen atqa iye bolıptı.*
7110. *Qaratavdağı qoñırat eliniñ bir avlına Küläyim degen bir qızdıñ uzatluv toyına Baydıraq keledi.*
7111. *Ibraydıñ aqın qızı Sarjan suluv da sol toydıñ işinde eken.*
7112. *Bir jigıt Baydıraqqa munanı sezdiredi.*
7113. *Bul uzatılıp jatqan Küläyimniñ qayın jurtı bay, juvan ata eken.*
7114. *Biraq küyev naşar, tırtıq, bası jalpaq, boyı talpaq, avzına tüskenin ottap otıratın Tölegen degen bir peri.*
7115. *Sarjan degen aqın qız – birevdiñ jalğızı, aqıldı da ajarlı.*
7116. *Biraq munı da äkesi Moldaqayğa beremin dep qoyğan.*
7117. *Sırttan maldanıp jürgen küyevi Moldaqay degen bir baydıñ jalğız balası, onıñda aqılı az, bası taz.*
7118. *Birsıpıra bozbala Baydıraqtı avjar aytuvğa qızdar otırğan üyge äkeledi.*
7119. *Ol at üstinde turıp, jabıqtı aşıp qoyıp aytadı.*
7120. *Al qızdar işte otırıp qosılıp aytadı.*
7121. *Avjar aytısında da, jumbaq aytısında da Sarjan suluvdı Baydıraq jeñip, şart boyınşa qızdı aladı.*

Baydıraq kırk yaşına geldiğinde eşi ölmüş, eskiden evli olsa da şimdi bekâr diye lakap takılmıştır. Karatav'daki konrat soyunun bir köyünde Küläyim diyen kızın düğününe Baydıraq gelmiş ve Ibray'ın güzel ozan kızı Sarjan da bu düğündeydi. Bir delikanlı bunu hemen Baydıraq'a söyledi. Bu evlenen Küläyim kızın koca tarafı çok zenginmiş. Fakat damat, başı yamuk, boyu kısa, ağzına geleni söyleyen, Tölegen adında biriymiş.

Sarjan adlı ozan kız, birinin tek akıllı ve güzel evladıymış. Ama babası kızını Moldakay ile evlendireceğim diye söz vermiş. Moldabay da bir zengin tek evladı, onun da aklı az, kafası kelmiş.

Bir grup delikanlı, Baydıraq'ı avjar söylemeye kızların bulunduğu eve getirmiş. O at üstünde, perdeyi açıp ve kızlar da içeride oturup hep beraber söylemişler.

Avjar ve bulmaca atışmalarında Baydıraq, güzel Sarjanı yenip, şartları gereğince kızla evlenmiştir.

7122. Qız äkesi Ibraydıñ buringı qudası Toqtamis bul jaydı estip, dav – janjal şığaradı.

7123. Eki ruvlı eldiñ arası eges bolğan, aqırı bitimge kelisip toqtaydı.

7124. Aytıstı ädebiyet jäne öner institutınıñ qoljazba qorınan 1964 jılı tapsırğan Navrızbay Äbilqasımov, 242 papka.

7125. Aytıs 1965 jilğı “Aytıs” jınağınıñ II tominan alınıp otır.

7126. EŞNİYAZ SAL MEN KENEKES

7127. Eşniyaz sal Jöneldikuli (1854 – 1902) qazirgi Qızılorda oblısı, Qarmaqşı avdanı, Lenin avıl sovetinde tuvğan.

7128. Eşniyaz äri aqın, äri äñşi kompozitor, şığarğan änderi: “Äviya”, “Oy - oy”, “Ayjan - ay”, “Göy - göy”, “Jürek sazı”, “Dürearaz”, “Jeldir maya” jäne t.b.

7129. Sol kezde küy atası Qurmanğazı Sır boyına kelgende, atağı osı öñirge keñ jayılğan Eşniyaz salmen kezdesip, dos boladı.

Kızın babası Ibray’ın eski dünürü Toksan bu haberi duyduktan sonra kavga çıkarmış. İki soyun halkın arası bozulup sonunda da anlaşmışlardır.

Atışmayı Edebiyat ve sanat enstitüsünün el yazma bölümüne 1964 yılında veren Navrızbay Äbilqasımov’dur. Dosya no; 242

Atışma 1965 yılında yazılan “Atışma” külliyyatının ikinci cildinden alınmıştır.

EŞNİYAZ SAL VE KENEKES

Eşniyaz Jöneldik oğlu (1854 – 1902) şimdiki Kızılorda eyaleti, Karmakşı bölgesi, Lenin köyünde dünyaya gelmiştir. Eşniyaz hem ozan, hem de bestecidir. Bestelediği şarkıları; “Äviya”, “Oy - oy”, “Ayjan - ay”, “Göy - göy”, “Jürek sazı”, “Dürearaz”, “Jeldir maya” v.s. O zamanları **küy*** dedesi Kurmangazı Sır boyuna geldiğinde, bu bölgede meşhur olan Eşniyaz ozanla gelip tanışıp, dost olmuş.

7130. XIX ğasırdağı belgileri Bazar jıravdan bastap, Sır boyınan şıqqan bir top aqındardıñ ülgı – önege alğan ustazı osı Eşniyaz.
7131. Belgili muzika qaytarkeri A. Zatayeviç 1925 jılı Orınborda şıqqan “Qazaqtıñ mıñ äni” jınağına Eşniyazdıñ altı äni qosqan.
7132. Eşniyaz aqın Muhamedjannıñ äkesi Seräli qojamen aytısqan, ekevi äri qurdas bolğan eken.
7133. Ataqtı äyel aqın Irıstınıñ jumbağın şeşuvge qatısqan on altı aqınınıñ biri, äri alğaşqtı şeşuv aytuvştı Eşniyaz aqın.
7134. Maydanulı Kenekes aqınınıñ jası Eşniyazben qatar.
7135. Qazırqi Buqara oblısınıñ Tamdı avdanındağı Toqtı tavınıñ töñreginde Qızılqumda tuvıp, sonda qaytı bolıp, Toqtı tavına jalğas Ögiz tavına jerlengen.
7136. Ol aqındığınıñ üstine batur, seri, sayatşı bolğan.
7137. Känekestiñ Sır elin tañırqatqan “Aqbaqay” degen jüyrık bäyge atı bolğan.
7138. Känekes aqınınıñ urpaqtarı kızırgı kezde buhara oblısı, Tamdı avdanında turadı.

Eşniyaz, XIX. asırdaki ünlü Bazar âşıktan başlayıp, Sır boyundan çıkan birçok ozanların talim terbiye alan öğretmeni olmuştur.

Tanınmış müzik adamı olan A. Zatayeviç'in 1925 yılında Orınbor'da çıkan “Kazak'ın Bin Şarkısı” külliyyatında Eşniyaz'ın altı şarkısı da kitabında vardır. Ozan Eşniyaz Muhammedjan'ın babası Seralı koja ile atışmış, ikisi de aynı yaştaymış.

Meşhur bayan ozan Irıstı'nın bulmacasını çözmeye katılan onaltı ozandan biri olan ve bulmacayı ilk çözen ozan Eşniyazdı.

Maydan oğlu Kenekes ozan Eşniyaz'la aynı yaştaıdı. Şimdiki Bukara eyaletinin Tamdı bölgesindeki Toktı dağın yanındaki Kızılkun'da dünyaya gelmiş ve o yerde vefat ettikten sonra Toktı dağına birleşen Öküz dağına defnedilmiştir. O hem ozan, hem de avcı ve kuşları avlayan kişi olmuştur. Künekes'in, Sır nehri civarında oturan halkını bile hayran bırakan “Akbaqay” adında hızlı koşan bir atı vardı. Ozan Kanekez'in torunları şimdi Buhara eyaleti, Tamdı bölgesinde yaşıyorlar.

7139. *Känekes tuvralı mälimetti Qızılorda qalasında turatın Uvamıq Qaljanovtan 1964 jazıp alğan folklorist Mardan Bädildayıp.*

7140. *Aytıs 1965 julğı “Aytıs” jinağınıñ II tominan alındı.*

7141. **SAVITBEK PEN SIBANBEK**

7142. *XIX ğasırdıñ ayağı men XX ğasırdıñ basında Şuv öñirinde ömir sürgen suvırıp salma aqın, äñşi – kompozitor Savıtbek Usanulı (1868 – 1931) altı aǵayındı bolǵan: Zävırbek, Qusebek, Savıtbek, İñkärbek, Tegelbek, Sibanbek te öleñ şıǵarǵan, degenmen aqındıǵınan ğori äñşiligi basım bolǵan.*

7143. *Tegelbek jıyın – toydıñ körki, küyşi bolǵan desedi.*

7144. *Savıtbek kedey semiyasınan şıqqan, ömir boyı taqı kedey bolıp ötken.*

7145. *Bay - manaptı qattı şenegen, ötkir tildi aqın bolǵan.*

7146. *Ataqtı “Aqpöpe” üniniñ avtorı.*

7147. *Bes jasqa kelgende äke – şeşeden qabat ayrıladı.*

Kanekes hakkında bilgileri Kızılorda şehrinde oturan Uvamık Kaljanov'tan 1964 yılında yazdırıp alan folklorcu Mardan Baydildayev'dır. Atışma 1965 yılında yazılan “Atışma” külliyyatının ikinci cildinden alınmıştır.

SAVITBEK İLE SIBANBEK

XIX. asrın ayağı ve XX. asrın başında Suv bölgesinde dünyaya gelen hatip, şarkıcı ve besteci olan Savıtbek Usan oğlu (1868 – 1931) altı kardeşiler. Sırasıyla adları, Zävırbek, Qusebek, Savıtbek, İñkärbek, Tegelbek, Sıbanbekti. Onlar da şarkı yazıyorlardı. Fakat ozanlığından daha şarkıcılığı baskındı. Tegelbek, “toplantıların, düğünlerin görkemli, **küyşi'si*** olmuş” diyorlar.

Savıtbek fakir ailesinden çıkmış ve hayatı boyunca da fakir kalmıştır. Zenginleri eleştiren keskin dilli, hatip olmuştur.

Meşhur “Akböpe” şarkısının bestecisidir. Beş yaşına geldiğinde annesi de, babası da vefat etmiştir.

7148. *Bul aytıs 1977 jılı “Mädeniyet jäne turmıs” jurnalınıñ № 8 sanında jariyalanğan.*
7149. *Savıtbek pen Sıbanbektiñ aytısın halıq aqını Smayıl Qalipanov qariyadan 1974 jılı jazıp alınğan.*

7150. **ÄLMEN QIZ BEN QABASAQAL**

7151. *Qabasaqal jöninde äzirşe mälimet joq.*
7152. *Älmen XIX ğasırdıñ ekinşi jartısında ömir sürgen.*
7153. *Qız Älmen öz dävirinde aqındıqpen eşkimge sözden alğızbağan, ayaq astınan söz tavıp aytatın ötkir de şeşen, sol kezde Almatı – Jambıl arasında atağı şıqqan aqın bolıptı.*
7154. *El avzında Älmen qızdıñ kelin bop tüsip otırıp, qaynağalarımın de söz qağıstırığanı da saqtalıp qalğan.*
7155. *Älmen aqındıqpen atağı şıqan qız bolğan soñ, oğan quda tüsuvşiler kün sanap köbeye beredi.*
7156. *Älmenniñ äkesi Bayğalmaq Kerbulaqtı Siqım işindegi Qapal avlınan üş ağayındı Eşmadiyar, Keşmadiyarmen quda bolıp, kenje inisi Dosıbayğa Älmeni bermekşi bolıp qalıñmal alıp, besiginde quda bolğan eken.*

Bu atışma 1977 senesinde “Medeniyet ve yaşam” dergisinin № 8 sayısında yayınlanmış. Savıtbek ile Sıbanbek’in atışmasını halk ozanı Smayıl yaşlıdan 1974 yılında alınmıştır.

ALMEN KIZ İLE KABASAKAL

Kabasakal hakkında hala bilgiler yoktur. Almen, XIX. asrın ikinci yarısında yaşamıştır. Almen kız kendi zamanındaki ozanlardan üstün, keskin dilli, hatip, hazır cevap olan, Almatı ve Jambıl şehirleri arasında meşhur bir ozan olmuştur. Halk arasında Almen kızın gelirken kayınbiraderleri ile atışmaları da bu güne kadar gelmiştir.

Almen, ozanlığı ile ünlü olduktan sonra, onu istemeye gelenlerin sayısı her gün artmaya başlamıştı. Almen’in babası Bayğalmaq, Kerbulak’taki Siykım içindeki Kapal köyünden üç akraba Eşmadiyar, Keşmadiyar ile dünür olup, küçük kardeşi Dosıbay’a Almen’i vermiş ve başlık parasını alıp, beşikteyken dünür olmuşlar.

7157. *Qudasınıñ üşevide taz eken.*
7158. *Älmenge atastırğanı öte süykimsiz boladı.*
7159. *Älmen öse kele riza bolmay: “Barmaymın, matap – baylap beretin bolsañdar, uv işip ölemin”, depti.*
7160. *Men eki söylemeymin.*
7161. *Aq bata, qızıl qanğa qiyamet istemeymin.*
7162. *Qızım sol atastırğanına baradı, - depti äkesi.*
7163. *Qızınıñ qasarısıp tegin barmaytınına közi jetip, qudasın astırtın adam jiberip: - Älmendi nağaşılardı qonaqqa şaqıradı, soğan bara jatqanda bir top jigittermen küyev bala Älmendi joldap baylap äketsin, - dep kelisipti.*
7164. *Älmendi solay kelin qılıp tüsiripti. Jurt “Eşmadiyar kelin äkepti, jas kelindi köremiz, quttı bolsın aytamız”, - desip kelip jatadı.*
7165. *Sol kezde avıldıñ qadirmendi ataqtı aqsaqalınıñ biri Bekturğan kelip:*
7166. *Älgi bizdiñ jigitimizdi mensinbegen kelindi köreyinşi, dep quruvlı turğan şımuldıqtı aşıp Älmendi körüp: Käne, ay dese avzı, kün dese közi bar eken desem, sur qara, keskinsiz eken, depti.*
7167. *Sonda sözge şıdamay aşuvlı otırğan Älmen şımuldıqtıñ işinen bılay dep öleñ aytıptı:*

Dünürlerinin üçü de kelmişler. Almen’in nişanlısı sevimsiz olmuş. Almen büyüyünce buna razı olmuyor ve “Evlenmeyeceğim, beni bağlayıp verecekseniz, zehir içip öleceğim” demiş.

“Ben iki kere konuşmam. Duanın kızıl kana boyanmasını istemiyorum. Kızım nişanlandığı kişiyle evlenecek”, demiş babası. Kızının kolay kolay gitmeyeceğini anlayan babası, kızının haberi olmadan dünürüne bir kişi göndermiş ve “Almen’i anne tarafı misafirlige davet etti, oraya giderken damat arkadaşları ile birlikte Almen’i kaçırın”, diye iki dünür anlaşmıştır. Almen’i bu şekilde gelin olarak getirmişler. Köy halkı “Eşmadiyar gelin getirdi, genç gelini görelim, tebrikler edelim” diye geliyorlarmış. O zaman köyün saygılı meşhur yaşlısının biri Bekturğan gelip;

“Bizim yiğidimizi önemsemeyen gelini göreyim”, diye takılan perdeyi açıp Almeni görüp; “Ay dese ağzı var, güneş dese gözü var mı desem, bu görünüşsüzümü” demiş. Bu söylediklerine dayanamayan Almen perdenin o tarafından böyle diye şiir söylemiştir:

7168. *Avıldın aqsaqalı Bekturğan – dı,*
7169. *Ärkim jaqsı köredi tek turğandı.*
7170. *Kelin bolıp erkimmen kelgenim joq,*
7171. *Äkemnen ekeviñ ğoy ep qılğan - dı.*
7172. *Zorlıqşılardıñ zavalın quday bersin,*
7173. *Avzıña kelgendi aytıp, kep turğan - dı.*
7174. *Ata saqal avzıñda kürektey bop,*
7175. *Körgenim joq däl sendey anturğandı,*

7176. *Tuv, betiñ qurğır! – dep Bekturğan qattı sasıptı.*

7177. *Bekturğanıñ qasında turğan Älmenniñ taz qaynağasına öristen julqıştı kelip: -
Sizdiñ tay jorğanı tayımen qasqır jep ketti, - depti.*

7178. *Sonda qaynağası şimıldıqta oturğan kelinine qarap aytqanı:*

7179. *Jas künimnen bağıp em tay jorğanı,*

7180. *Erttep atın minedi bay jorğanı.*

Köyümüzün ihtiyarı Bekturğan – dı,
Herkes de serbest olmak istiyor.
Gelin olup isteyerek gelmedim,
Babam ikiniz anlaşıp getirdiniz.
Günahkârın cezasın Allah versin,
Ağzına geldiğini konuşup,
Sakal, bıyığın ağzına gelip,
Görmedim senin gibi deliyi,

Allah belanı versin! – diye Bekturğan ne yapacağını bilmemiştir. Bekturğa'ın yanında duran Almen'in kel kayınbiraderinin yanına otlaktan yılmıcısı gelip; “Sizin atı tayı ile birlikte kurt yedi” demiş. O zaman kayınbiraderin gelinine bakıp söylediği:

Gençliğimden büyüt müştüm tayımı,
Biner eyerleyip zengin atını.

7181. *Qunanım men tayımdı qabat jedi – av,*
7182. *O sı kelin kelgeli jay bolmadı, - degende*
7183. *Älmen şımıldıqtan betiniñ aşılmağanına qaramastan:*
7184. *Men üyimde jürgende sök jarma edim,*
7185. *Äkem tazğa berdi dep armanda edim.*
7186. *Ağayındı üşeviñniñ basıñdı qurt jegende,*
7187. *Qastarıñda o, qaynağa, men bar ma edim? – depti.*
7188. *Aytıstıñ bul nusqası Jambıl oblısı, Qorday avdanınıñ “Qorday şuvağı” gazetinen alınıp otr. (1968j.) aytuvşısı K. Äzirbayev.*

7189. **BARMAQ PEN JANAT**

7190. *Barmaq Dorbabay, Kümisbay kisilerge jaldanadı.*
7191. *Künderdiñ küininde qoldan dombıra jasap, öleñ aytadı, küy şertedi.*

Atımı ve tayımı birlikte yedi,
Bu gelin bize uğursuz oldu, - derken

Almen yüzünün açılmadığına bakmadan:

Ben evimdeyken ne güzeldi,
Babam kel birine versin diye hayal ediyordum.
Akraba üçünüzde kel olduğunuz zaman,
Hey, kayınbirader yanlarınızda bende mi vardım? demiş.

Atışmanın bu nüshası Jambıl eyaleti, Korday bölgesinin “Korday ışığı” gazetesinden alınmıştır. (1968) Söyleyen kişi K. Azirbayev.

BARMAK İLE JANAT

Barmak Dorbabay, Kümisbay adlı kişilerin evinde çalışmış. Bir gün kendisi dombıra yapmış, şarkı söylemiş ve küy çalmış.

7192. *Jalpt Barmaq önerli adam bolğan.*
7193. *Ol qoydı tastap, tuvısı Därimbaydikine qaşıp ketedi.*
7194. *Jolşıbay birevler: “Osı bir baydıñ Janat attı aqın qızı bar, aqın bolsañ öner sınaviña boladı”, - deydi.*
7195. *Kelse, bay avılı Barmaqtı onşa jaqsı qarsı almaydı.*
7196. *Ertesine körşi avidağı toyğa barğanda, Janat pen Barmaq aytıadı.*
7197. *Burın baspa betine jariyalanbağan bu aytıs şamamen 1916 juldarı bolğan.*
7198. *El aralağan Şuvda turatın Şaltay Dörekenov qariyadan jazıp alğan Äbdi Şınbatırov.*

7199. **SARBAS PEN KÜNZIPA**

7200. *Sarıbas Qojıqulı jas kesinde öziñiñ malın bağıp jürip Külzipa qızdıñ aqındıǵın estidi.*
7201. *Külzipa tili oramdı, mısıl, qaljıñ sözge janı üyir, takäppar qız.*
7202. *Aytıstı Külzipa bastap, jigittiñ boyındağı minderin terip, öleñ uyqasına keltiredi.*
7203. *Qoyşı jigittiñ ırım – jırım söñilgen şekpenin kedeyliktiñ belgisi dep aytsa, qız unataytıñdıǵın sezdiredi.*
7204. *Sarbas pen Külzipa jiyi kezigip köp aytısқан.*
7205. *Biraq ol qağaz betine tüspey umutılıp qalğan.*

Barmak sanatçı olmuştur. O çalıştıǵı işini bırakıp, akrabası Darımbay'lara kaçmış. Yolculuk sırasında birileri: “Burda bir zenginin, Janat adlı ozan kızı var, eğer ozansan onunla atış” demiş. Barmak bu köye geldiğinde zengin köy onu iyi karşılamamıştır. Ertesi gün komşu köydeki düğüne gittiğinde Barmak ile Janat atışmışlar. Önce yayınlanmayan bu atışma, tahminen 1916 senelerinde olmuştur. Şuv şehrinde oturan Şaltay Dörekenov ihtiyardan yazıp alan Abdi Şınbatırov'dur.

SARBAS İLE KÜNZIPA

Sarıbas Kojık oǵlu gençliğinde kendi hayvanlarını otlatıp yürürken Külzipa adlı kızın ozanlıǵın duymuş. Külzipa hatip, şakalaşmayı canı seven, cesur bir kızmış. Atışmayı Külzipa başlayıp, yiğidin eksiklerini sayarak, şiir söylemiştir. Şoban yiğidin yırtık pırtık, dikişinden ayrılan kaftanını fakirliğin işareti diye söyleyerek, kız beğenmediğini bildirmiştir. Sarbas ile Külzipa çok karşılaşmışlar ve atışmışlar. Fakat bunların hiçbiri yayınlanmamış ve unutulmuştur.

7206. *Aytıstı Jünisov Äbdirazaqovtıñ aytuvınan jazıp alıp tapsırğan Biğojin Qaratay.*
7207. *Aytıs M. O. Ävezov atındağı Ädebiyet jäne öner institutınıñ qoljazba qorında saqtavlı, 805 – papka.*
7208. *Aytıs jınaqqa dayındalğan Qabdolova Qalimaş.*

7209. İMANJAN MEN BİBİĞALİ QIZ

7210. *Aqın, jurşı İmanjan Jılqıydarıp 1882 jılı Qarağandı oblısı, Ultav avdanında Janqabil özininiñ boyında tuvğan.*
7211. *İmanjan eskişe hat biledi.*
7212. *Şıǵıs ädebiyeti jaqsı biledi.*
7213. *1948 jılı Navaydıñ bir qatar qağazdarın qazaq tiline avdarğan.*
7214. *Aqınınıñ “Sävle”, “Älibidiñ erligi”, “Aq mapqa” attı poemaları gazet – jurnaldarda basılğan, 1959 jılı “Jastarım, jayna!” öleñder jınağı basılıp şıqtı.*
7215. *İmanjannıñ aytuvınşa, aytıs 1910 jilda bolğan.*
7216. *1964 jılı Ortalıq ğilmi kitaphana qorına aytıstı İmanjannıñ özi tapsırğan, 278 – papka.*
7217. *Bibiğali Oñğarbayqızı da İmanjannıñ tuvğan jerinen şıqqan aqın qız.*
7218. *İmanjan qızben on segiz jasında aytısadı.*

Bu atışmayı Abdirazakov Jünisov’un söylediklerinden yazıp alan Karatay Biğojin’dir. Atışma M. O. Avezov adındaki Edebiyat ve sanat enstitüsünün el yazma bölümünde duruyor, Dosya no; 805. Atışmayı toplayan Kalimaş Kabdolıvadur.

İMANJAN VE BİBİĞALİ KIZ

Ozan ve şeyyat İmanjan Jılqıydarov 1882 yılında Karagandı eyaleti, Ulutav bölgesindeki Jankabil nehrinin boyunda dünyaya gelmiştir. İmanjan eski edebiyatı ve doğu edebiyatını iyi bilmiş. 1948 yılında Navay’ın birçok eserlerini Kazak Türkçesine aktarmış. Ozanın “Sävle”, “Älibidiñ erligi”, “Aq mapqa” adlı manzumeleri gazete ve dergilerde yayınlanmıştır. 1959 yılında “Jastarım, jayna!” adlı şiirler kitabı basılmıştır.

İmanjan’ın söylediklerine göre, atışma 1910 yıllarında olmuştur. 1964 yılında Büyük ilmi kütüphane bölümüne atışmayı İmanjan’ın kendisi vermiştir. Dosya no; 278.

Bibiğali Ongarbay kızı da İmanjan’ın şehrinde dünyaya gelen ozan kızıdır. İmanjan bu kız ile on sekiz yaşında atışmıştır.

7219. **BİRJAN MEN BİR QIZ**

7220. S. Muhanovtiñ “Qazaqtıñ XVIII – XIX ğasırdağı ädebiyetiniñ tarihinan oçerker” (1942) attı kitabı boyınşa alındı.
7221. Bul aytıs alğaş K. Bekhojin men S. Muhanov qurastırğan “Ädebiyet hrestomatiyasında” (1938) jariyalanadı.
7222. Qıs ayağı şaruvağa tarın boldı,
7223. Kekireymey, köjege erniñdi mal!
7224. Birjanniñ bul aytıstıñ el avzında birneşe nusqası bar, sonıñ bir türin Aymağan qarttan 1963 jılı Qarta Qañtarbayev jazıp alğan.
7225. Bir jılı Birjan qıstıñ qattı üskiriginde jolavşılap jürip mezgilsiz uvaqıtta kedey bir üyge tüse qalıptı.
7226. Üyde otırğandan ortasına qoyıp köje işip otır eken.
7227. Birjan usınğan köjeni almaptı.
7228. Üydiñ boyjetkeni Birjan ekenin sezip:

BİRJAN İLE BİR KIZ

Bu atışma S. Mukanov’un “XVIII – XIX. asırlardaki Kazak edebiyat tarihinden deneme” (1942) adlı kitabından alındı. Bu atışmayı ilk önce K. Bekhojin ve S. Mukanov birleştiren “Edebiyat örnek metinler kitabında” (1938) yayınlanmıştır.

Kış sonu çiftçiye zor oldu,
Umduğunu değil bulduğunu ye!

Birjan’ın bu atışmasının halk arasında birkaç nüshası var, onların birini de Aymağan ihtiyardan 1963 senesinde Karta Kantarbayev yazıp almıştır.

Birjan, kışın soğuk günlerinde yolculuk sırasında, geç vakitte bir fakirin evine gelmiş. Evdekiler sofrada yemek yiyorlardı. Birjan verilen yemeği almamış. O zaman evin genç kızını Birjan olduğunu anlayıp:

7229. *Jürsiñ be aman – esen, ey, Birjan sal,*

7230. *Qıs ayağı uzarıp ketpegen qar.*

7231. *Şaruvaniñ işkeni bəri – köje,*

7232. *Kekireymey, köjege erniñdi mal, - depti.*

7233. *Birjan kenetten aytilğan öleñ bolğan soñ ba, joq keyin bererlik astıñ joqtıǵına közi jetti me, julıp alǵanday:*

7234. *Bet alıp elden şıqtım Qarakermen,*

7235. *Qarakerer jüre almadı qara termen.*

7236. *Eldiñ işken tamaǵı köje bolsa,*

7237. *Köjeñdi basıp – basıp äkel bermen, - dep köjeni işip salıptı, deydi.*

7238. *Bul aytıstıñ endigi bir nuşqası A. Jubanovtıñ “Zamana bulbuldarı” (1963) attı kitabında bılayşa berilgen:*

Geziyor musun saǵ salim, hey, Birjan yiǵit,

Kış ayaǵı uzadı, erimedi kar.

Çiftçinin içtiǵı bu,

Umduǵunu deǵil bulduǵunu ye! – demiş.

Birjan beklemeyen yerden söylenen şiir olduktan sonra mı, ya da bundan başka yemeǵin yok olduǵunu anladı mı, hemen:

Karakermen’e gitmek için evden çıktım,

Karakerer yürüyemedi bu terle.

Halkın içtiǵı bu yemekse,

Yemeǵı tekrar bana ver, diye yemeǵı içmiş diyorlar.

Bu atışmanın başka bir nüshası A. Jubanov’un “Zaman bülbülleri” (1963) adlı kitabında böyle verilmiş:

7239. *Qıs qattı, arıq boldı soyılğan mal,*
7240. *El jüdep tavsıldı jaya men jal.*
7241. *Jurttiñ işken tamağı osı köje,*
7242. *Sal bolsañ da köjege erniñdi mal.*
7243. *Birjan:*
7244. *Aralap tanıs boldım ärbir elmen,*
7245. *Köp kördim sipattı jürgen jerden.*
7246. *Şaruvaniñ işkeni köje bolsa,*
7247. *Zamandas basıp – basıp äkel bermen.*
7248. *Aytıstıñ negizgi nusqası dep usınılğan variantın el avzınan jınağan Muqatov Ğ. Jinavşınıñ mälimetri boyınşa, Birjandı bir avız sözben toqtatqan qızdıñ atı – Altın.*
7249. *Qız äkesi – Beysen. Aytıstıñ bul nusqası Ädebiyet jäne öner institutınıñ qoljazba qorında saqtavlı, 717 – papka.*

Kış çetin, zayıf oldu kesilen hayvan,
Halk zorlanıp bitti .....
Herkezin yediği bu yemek,
Zengin olsan da umduğunu değil bulduğunu ye!
Birjan:
Gezip, dolaşıp tanış oldum her ülkeyle,
Çok gördüm saygıyı gitdiğim yerden.
Çiftçinin içtiği bu yemekse,
Arkadaş yemeği tekrar buraya getir.

Atışmanın asil nüshası diye söylenilen bu türü halktan toplayan Ğ Mukatov'dur. Onun bilgilerine göre, Birjan'ı bir kelime ile durduran kızın ismi de – Altın'mış. Kızın babasının adı – Beysen. Atışmanın bu nüshası Edebiyat ve sanat enstitüsünün el yazma bölümünde duruyor, Dosya no; 717.

2.6. Aytıslarda Geçen İkillemeler (Kos sözler)

ädet – salt 81	ävre – sarañ 6344
ädet- ğurıp 3, 146	avzı – basiñ 6628
äke – şeşe 458, 823, 1231, 3250, 3476	ayaq – qolım 3396
alañ – eleñ 5251	aytıp – aytıp 6972
aldı – adlıña 1344	ayzı – bası 531
alıs – beris 1363, 3877, 3881	azın – avlaq 6610
aluvan – aluvan 3712	äzil – ospağında 66
aman – esen 2458,2463, 2481,4393, 5055, 6349, 7229	bädik - bädik 496
aman – sav 3411	bala – şağañ 2324
amandıq – savlıq 71, 142	barğan – kelgen 420
anay – mınay 3280	bas – ayağı 1212, 1217, 1959
apa – sapa 6643	basıp – basıp 6474, 7237, 7247
aqı – pulı 6555	bes – altı 1268, 2087, 2878, 3015
aqıl – oy 3231, 3957	bir – eki 1594, 2159, 2164, 2169, 2567
aqıl – ayla 3058	bir – bir 979
aqıl – es 2486	birin – biri 4547
ara – tura 124	birme – birge 928, 973, 1012
arımay – talmay 992	burın – soñdı 1339
äsem – äsem 4883	buvın – buvın 6493
asıp – tasıp 2870, 4597, 5172	däm – tuz 4242
asıp – tasıp 4750	dap – dayın 472
aspay – saspay 4084	dav – janjal 4586
asqar – asqar 498	eki – ekiden 1190, 1195
ata – ana 4415, 4455, 4502, 5608, 5626	elim – jurtım 824
ata – baba 5262	er – azamat 1519
ata – tegiñ 6172	er – toqım 5927
tuvğan – tuvıs 5497	erli – zayıp 3048
atı – jöniñ 983, 2831, 2886, 2892, 4239, 4244, 439, 6028	esen – aman 4961
	guvlep – suvlep 1341
	ırım – jırım 7203

ine – jiptey 6264
 işip - jep 4615
 işpey – jemey 4609
 iyir – iyir 3682
 jadap – judap 4641
 jalt – jult 4929
 jamav – jasqav 2320
 jan – jağında 3585, 3587
 jap – jas 6496
 jaqın – jaqın 6521
 jaqsı – jaman 4959
 jar - jar
 jata – jata 4538
 jatsam – tursam 4088
 jay – küyiñdi 3689
 jayma – şuvaq 1607
 jazı – qısı 2365,
 jeke – jeke 3123
 jılay – jılay 1242
 jılđa – jılđa 148, 256
 jıldan – jılğa. 5885, 5893
 jön – jönine 4362
 jön - jorıq, 3957
 kelip – ketip 5994
 kempir – şaldı 6018
 kerdeñ – kerdeñ 1608
 kesip – kesip 3097
 kesir – pesir 2844
 kezek – kezek 4733
 kiyip - minip 4615
 köşe – köşe
 kün – tün 4189
 künbe – kün 6775
 kündiz – tüni 656, 4522, 4610, 4932
 küni – tüni 577, 3581
 mal – janiñmen 4144
 män – jayın 4251
 mañız – mağınası 142
 mıñnan – mıñnan 1196
 olay – bulay 1560
 oñdı – soldan 4774
 oñdı – soldı 6903
 oñdı – solğa 3787
 oyun – külki 2456
 oyun – savıq 4664, 66
 oynap – külgen 480, 2952, 3990
 öksip – öksip 382, 388, 406, 422, 436
 öle – ölgenşe 4099
 özen – sudı 1568
 özen – suvğa 2962
 pelde – pelde 2742, 2755,
 qalay – qalay 2031, 2035, 3353, 7021
 qan – jının 2686
 qaray – qaray 5971
 qaruv – jaraq 6578
 qatar – qatar 2247, 2252, 2262,
 qay – qay 3075
 qıp – qızıl 1031, 4948, 5389
 qısı - jazı 4052
 qıyın – qıstav 3606
 qız – bozbala 143
 qulın – tay 5876
 qulın – tayday 1023
 quraq – quraq 2268, 5976

quşaq – quşaq 3599
quvtıñ – quvtıñ 2037
salt - adet 150
saqal – murtı 2914, 6205
saqır – saqır 985
sät – sapar 5476
sendey – sendey 1136
şaba – şaba 591,670
şağıp – sorıp 5595,
şälkem – şälis 6062
tal – tal 1087
talay – talay 4700
tesik - tesik 2323
tezbe – tez 6031

tıp – tınış 4565
tolqıp – tolqıp 4679
tört - bes 2457
tup – tura 1458
turıp – turıp 5979
tuvıp – ösken 4402
ulıñ – qızıñ 3660
ülken – käri 640
urı – zalım. 45666
üdep – üdep 4153
ülği – önege 7131
ülken – kişi 6561
üyrek - kazday 3161

2.7. Aytıslarda Geçen Fiiller

2.7.1. Yazımı ve manası Türkiye Türkçesi ile aynı olan fiiller (122)

ağar-	bak-	buyır-	kandır-
ak-	bas-	bük-	karala-
aksa-	bastır-	de-	karı-
al-	bat-	ek-	kat-
alda-	bil-	em-	kaygılan-
aldan-	bildir-	erin-	kayna-
aldır-	bilin-	es-	kaynat-
aldırt-	birik-	ezil-	kaz-
as-	bit-	iste-	kemir-
asıl-	bitir-	kak-	kes-
at-	boya-	kal-	kesil-
ayır-	böl-	kaldır-	kıl-
ayrıl-	bur-	kan-	kımıl-da-

kına-	öl-	sok-	tanıt-
kır-	öt-	sol-	tara-
kırıl-	parla-	sor-	tarat-
kısıl-	sal-	soy-	tartıl-
kız-	saldır-	soydır-	tat-
kızar	salın-	soyıl-	tazalan-
kon-	sap-	sök-	terle-
korkıt-	sarsıl-	sön-	terlet-
koy-	sat-	söyle-	toyla-
koyul-	satıl-	söyles-	toz-
koyulan-	semir-	söylet-	tut-
kus-	serdir-	sula-	uyı-
on-	serp-	sür-	uzat-
ondır-	sez-	sürin-	üz-
ortala-	sezdir-	süz-	üzengiles-
oy-	sına-	şaş-	üzil-
oyan-	sız-	tak-	
oyna-	sin-	tanıl-	

2.7.2. Bir ses değişmesi farkıyla Türkiye Türkçesinde de bulunan fiiller (106)

arıqta-	baylan-	jak-	jayıl-
asır-	ber-	jala-	jaz-
aş-	bol-	jan-	je-
aşıl-	bosa-	janıl-	jen-
avırt-	bozda-	jar-	jenil-
avla-	bölin-	jara-	jet-
azay-	buz-	jarala-	jığıl-
baqır-	gürilde-	jarat-	jönel-
bar-	habarlan-	jarıl-	jönelt-
bayanda-	ilan-	jat-	ju-
bayla-	iş-	jay-	jum-

jüz-	körin-	şaldır-	toğıs-
kası-	kurı-	şık-	tol-
kaş-	kuy-	şök-	ton-
katis-	kuyul-	tabın-	toy-
kel-	kül-	tal-	tozdır-
keril-	min-	tanıs-	tök-
keş-	nan-	tanıstır-	töreles-
ketir-	otır-	tarbiyele-	tur-
kez-	otta-	tart-	tüne-
kıs-	sabırsızdan-	tartıs-	türt-
kızğın-	sakıl-da-	tas-	tüze-
kir-	saqta-	tik-	uğıl-
kiyin-	sıla-	til-	ur-
köm-	sıy-	tile-	uş-
köpir-	sıyın-	tiy-	uzar-
kör-	sızda-	tiz-	

2.7.3. İki ses değışmesi farkıyla Türkiye Türkçesinde de bulunan fiiller (53)

aytı-	jaras-	köş-	sıban-
aytıstır-	jarıs-	közde-	sıpır-
basta-	jarıstır-	kuvan-	sögil-
bastal-	jastan-	küres-	sura-
bügil-	jav-	qamşıla-	süy-
davlas-	javdır-	qapta-	şakır-
habarlas-	jetis-	qiyıl-	şakırt-
ızında-	jıq-	qolda-	şığar-
iter-	jorğala-	qorık-	tondır-
jakındat-	jüzdes-	qorın-	tüs-
jakında-	keltir-	qur-	umıt-
jaltıra-	ket-	quv-	uşır-
janas-	kiris-	sas-	üylen-

üyre-

üyren-

**2.7.4. Türkiye Türkçesinde olmayan ve ikiden fazla ses değişimi bulunan fiiller
(487)**

azildes-	jaltılda-	jayavla-	jokta-
azirle-	jamanda-	jayık-	jola-
döngelen-	jambasta-	jayna-	jolavşıla-
durısta-	jamıl-	jazıl-	jolık-
egizde-	janıldır-	jebe-	jon-
ire-	janjaldas-	jedeldet-	jorı-
iyil-	jap-	jegiz-	jort-
izde-	japsır-	jek-	josı-
jabık-	jaqındas-	jeldet-	jotala-
jabıs-	jaral-	jelik-	jörme-
jabirlen-	jarı-	jerken-	juban-
jada-	jarılka-	jerle-	jubat-
jadıra-	jariyala-	jetekte-	jubaylas-
jağalas-	jariyalan-	jetele-	juk-
jağın-	jarkılda-	jetker-	jul-
jakta-	jarkıra-	jetkizjıla-	jumarla-
jalavla-	jarmas-	jılat-	jumsa-
jalbarın-	jası-	jıltılda-	juta-
jalda-	jası-	jımında-	juvası-
jaldan-	jasır-	jırlajı-	juvıkta-
jalğas-	jasırın-	jiber-	jüde-
jalık-	jaska-	jibi-	jügende-
jalın-	jaskan-	jidi-	jügin-
jalpıla-	jasta-	jina-	jügir-
jalpılda-	jatta-	jinal-	jür-
jaltandat-	javık-	jinastır-	kabattas-
jaltar-	javra-	jiyıl-	kabıs-

kadirle-	kayır-	kinala-	kuvdala-
kağ-	kayıs-	kira-	kuvsır-
kağın-	kayıpten-	kiyala-	külimsire-
kağıs-	kaymaksı-	kobıra-	kümandan-
kağıt-	kayra-	komda-	künde-
kaja-	kayt-	konısta-	künelt-
kakıra-	kaytar-	korğa-	küpi-
kakta-	keke-	korğala-	küpilde-
kaktık-	kekirey-	korin-	küt-
kala-	kelis-	kos-	küy-
kalıkta-	kemit-	kosıl-	küydür-
kaltılda	kemsit-	kosta-	laktır-
kaltıra	kencele-	koştas-	lapılda-
kama-	kenes-	koyğız-	layıkta-
kamala-	kesirlen-	kozda-	layla-
kamdan-	keşir-	kozğa-	laylan-
kanğır-	keyi-	kozğalt-	lepir-
kanık-	kezdes-	köbey-	madakta-
kankılda-	kezig-	köbeyt-	makta-
kansı-	kıdırt-	kön-	maktan-
kara-	kıkıdır-	köşir-	makulda-
karas-	kılımsı-	köter-	maldan-
karavılda-	kımta-	köteril-	malşıla-
karay-	kına-	kubıl-	markay-
karğa-	kırında-	kula-	mata-
karıtsa-	kırsık-	kumarlan-	men-
karkılda-	kıskart-	kumart-	menger-
karlık-	kıtsa-	kurastır-	mensi-
karma-	kızık-	kursav-	mensin-
karsılas-	ki-	kurt-	mertig-
kartay-	kijin-	kuşi-	mıkta-
kayğır-	kikuvla-	kutında-	mindette-

mingirle-	önmende-	sandal-	süyen-
moyıma-	örbi-	sandalt-	süyken-
muji-	öriste-	sapılda-	süyre-
munay-	örkende-	sarqıra-	şab-
müdir-	örle-	savdıra-	şabın-
nalı-	örşelen-	savla-	şabıs-
nalı-	örte-	savsa-	şakılda-
nazalan-	ös-	sayla-	şal-
nazalan-	ösir-	saylan-	şalqala-
negizde-	öşir-	sayra-	şalqı-
negizde-	öştes-	sazda-	şamala-
noksat -	ötker-	sen-	şamdan-
müdir-	ötkiz-	serme-	şankılda-
nuska-	özger-	serttes-	şap-
ojarla-	özgert-	sesken-	şapkıla-
ontayla-	piltele-	sıbırlas-	şaptır-
opa-	qalıpta-	sıltavrat-	şaq-
or-	qalıptas-	sın-	şaqta-
ora-	qasarıs-	sındır-	şarpi-
oral-	qatarlas-	sırla-	şarşa-
ordanda-	qaykay-	sırtta-	şattan-
oybayla-	qıbırla-	sıyla-	şav-
oydır-	qırırq-	sıylas-	şayka-
oyla-	qışı-	silte-	şaykal-
oylan-	qoldan-	sipa-	şayna-
oynakta-	qu-	sipatta-	şek-
oz-	saba-	siyaktan-	şert-
ögeysi-	sabala-	soz-	şeş-
ökin-	sağın-	suvır-	şeşil-
ökpele-	salmaktan-	suvmanda-	şıda-
öksi-	sana-	süydür-	şıjğır-
ölendet-	sanas-	süye-	şımşı-

şıramıt-	tanda-	tiyis-	unat-
şıraylan-	tandan-	tokı-	uranda-
şırka-	tanırka-	tokta-	urın-
şikirey-	tap-	toktal-	urıs-
şire-	tapsır-	toktat-	urtta-
şiren-	taras-	tolğan-	usın-
şiri-	tarık-	tolğat-	usta-
şokı-	tarka-	tolkı-	ustas-
şokta-	tarsıldat-	torık-	ustat-
şol-	tasal-	tos-	uşıra-
şomıl-	tasta-	tosıl-	uşıras-
şoşanda-	tavsıl-	totık-	uvla-
şoşay-	tekser-	toyatta-	uyal-
şoşı-	tendes-	toyın-	uyğar-
şölde-	tene-	tölde-	üde-
şubır-	tenel-	tus-	ügitte-
şubirt-	tentire-	tuv-	ünde-
şulğı-	terge-	tügende-	ünil-
şuvla-	termele-	tüle-	ürpiyt-
şüldirle-	tes-	tür-	üsten-
tabala-	tıǵıl-	türegel-	üyir-
tabıl-	tın-	türle-	üyles-
tala-	tında-	türlen-	üymelet-
talas-	tınşı-	tüsin-	yir-
talavlat-	tırıs-	tüsten-	zarla-
talıstan-	tidir-	tüy-	zeki-
talpın-	tigiz-	tüyre-	zerik-
tam-	tilde-	uk-	zerle-
tamamda-	tildes-	uksa-	zorık-
tamşıla-	tire-	uksat-	zoriktır-
tan-	tiste-	una-	zuvla-

2.8. QISQAŞA SÖZDİK

KISA SÖZLÜK

Azban

Kısırlaştırılmış olan hayvan

Alaman – nöker

Yaver

Alaşa – kişi jüzde Bayuluna kiretin ruvin atı

Küçük yüzde, Bayuluna giren soyun adı

Alşın

Küçük yüz boyu

Arğın

Orta yüz'deki soyun adı

Alim

Küçük yüze giren soyun adı

Bayraq – tuv, jalav

Bayrak

Baytal

2–4 yaş arası, henüz yavrulamamış at

Bayulu

Küçük yüz kendi arasında büyük üç kola ayrılıyor. Bayulu da Küçük yüzün bir bölümü.

Bäsire

Çocuğa hediye olarak verilen hayvan

Beriş

Küçük yüzde Bayuluna giren soyun adı

Bolis

Çarlık, Rusiya zamanındaki idari taksimat.

Bozdaq

Devenin tüyleri döküldükten sonra yerine çıkan yeni tüy.

Jabal - jer atı

Yer adı.

Jabu

At ve devenin üstüne örtülen örtü.

Jelmaya

Tek hörgüçlü yürük deve

Joldıq

Genç kızların bayramlarda sevdiklerine verdikleri işlemeli, oyalı mendil.

Jıñ - eskişe Qıtay atı

Eski Çin'in adı

Enğam (anğam), **inğam** (parsı) – sıylıq beruv, aqtı tölev degen mağınada.

Hediye vermek, parasını ödemek anlamında.

Dombıra

Kazak halkının milli müzik aleti.

Kalimattay – qurandağı bir ayattıñ atı.

Kur_ an Kerimdeki ayetin adı.

Kätep – jügi avmas üşin tüyeniñ qomına salınatın beldeme ağaş.

Yükün bir tarafa kaymaması için devenin eyerine konulacak ağaç

Kebe – küyekten tuvğan marqa

Kep (güp), (Özb) – söz, äñgime

Kerege

Kerey

Kersen

Keppen

Kespet – tür, turpat, keskin

Kete

Köbdik – erte tuvğan qozı

Kökpar

Kön – iri maldın terisinden jasalğan, öndelgen teri

Köneşik – können istelgen tabaq

Köpek (qorek) – talğajuv, jürek jalğarlıq qana tamaq.

Küy

Kişi jüz

Qamqa

Qazanat

Qar - äyelge aytatın qarğıztıñ bir türi.

Qaratamır

Qarpiq – Qazaqtıñ köne muzikalıq aspabınıñ türi.

Qasabalı – ornuqtı, baysaldı.

Qolüzdik

Qom – tüyeniñ örkeşindegi may, tüye üşin kiyizden jasalğan er

Erken doğmuş kuzu, kaçık.

Söz, sohbet, hikâye

Karlanabilir kafes şeklinde destek.

Orta yüze giren soyun adı.

Ağaçtan yapılmış büyük kap.

Yüz, sima, görünüş

Küçük yüzde Alimuluna giren soyun adı.

Erken doğmuş kuzu, kaçık

İki takımın başı kesilip iç organları çıkarılan oğlak veya keçiyi çekerek at üzerinde oynadıkları bir tür oyun.

Büyük hayvanın derisinden yapılan iyi işlenmiş deri, gön.

Deriden yapılan tabak

Çok az yemek

Kazak Türklerinin halk ezgisi, name.

Küçük cüz

Bir tür işlenmiş ipek kumaş.

Uzun yola dayanıklı, bir tür koçu atı, eski bir Kazak atı soyu.

Kadınlara söylenen kargışın bir türü

Kazak Türklerinin eski enstrümanlarının bir türü.

Ağırbaşlı, sakin

Hayvanı kesen kimseye yaptığı işe karışık olarak verilen et.

Devenin hörgücündeki yağ, deve işin keçeden yapılmış eyer.

Qoñrat

Quraq

Qudabala

Qudaği

Qıpşaq

Manjam – bürkittiñ jemsavın tazalav
üşin qoldanilatın jün – jurqa.

Maylim

Mut – aqılsız, pulsız degen uğımdaği
söz.

Müşe

Müşel

Mizam

Nağaşı

Nayman

Naharram (a) – äyel degen mağında

Näp – payda, olja

Nävbet (parsı) – mursat degen
mağında

Näzir – sıy, sibağa, üles

Orta jüz

Oşal – osı, sol degen söz

Palıs – temekiniñ türi

Orta cüze giren soy adı.

Deri ve kumaş parçası ve bu parçaların
bir araya getirilerek dikilmesi.

Gelin ile damadın erkek kardeşlerine
veya akraba çocuklarına karşı kullanılan
isim.

Gelin ve damadın annelerine verilen
isim, bayan dünür.

Orta cüz soy adı.

Kartalın yem kabını temizlemek için
kullanılan tüy, yün.

Kadifeye benzeyen bir tür kumaş.

Pulsuz, parasız diyen anlamdaki kelime

Kesilen hayvanın etinin misafirlerin
önemine göre paylaşılması.

On iki hayvanlık Türk takvimine göre
insan yaşının belirli devreleri (13, 25,
37...), on iki yıldan sonraki yaş.

Eylül ayının eski adı.

Anne tarafından olan bütün akrabalara
verilen genel isim.

Orta yüz soy adı.

Bayan diyen anlama geliyor.

Kazanç, fayda

Fırsat diyen anlamda

Birine ayrılan pay, hisse

Orta cüz

Bu, şu diyen söz

Sigaranın bir türü

Parşa	Altın ve gümüş sırmalı bir tür ipek kumaş ve bundan yapılmış pahalı elbise.
Pänt – <i>aňşınıň joldastarına beretin savğası.</i>	Avcının arkadaşlarına verecek payı
Püliş (pulış) – <i>matanıň bir türi</i>	Kumaşın bir türü
Sunaq – <i>el atı</i>	Halkın ismi
Som	Yüz kumaşa eşit para
Sıbağa	Değerli misafirler için kışlık etten ayrılan pay.
Tabın	Küçük cüzde Jetiruv'a giren soy adı.
Talqan	Kavrulmuş buğday, darı gibi tahılların öğütülmesiyle elde edilen un.
Tama	Küçük cüzde Jetiruv'a giren soy adı.
Tana	Küçük cüzde Bayuluna giren soy adı.
Taz	Küçük cüzde Bayuluna giren soy adı.
Täbiya – <i>taypa mağınasında</i>	Kabile anlamına geliyor.
Tenge	Para, bir malın değerinin karşılığı olan para.
Toğız	Kazak geleneğine göre verilen hediye veya cezanın dokuz olması, dokuza tamamlanması.
Tomağa	Kartalın gözlerini kapalı tutmak için başına geçirilen deri örtü.
Toraňıl	Bir çeşit kavak ağacı.
Tölengit	
Törtqara	Küçük yüzde Alimulu'na giren soy adı.
Tuğır	Avcı kuşların konaklama yeri.
Faruvana – <i>köbelek</i>	Kelebek.
Şabaq	Küçük balıkların genel adı.
Şaca	Dağlık yerlerde yaşayan ötüşü çığlık şeklinde bir kuş.

Şayla – kiyiz üyge jalğastırıla kurulğan üyşik.

Şañraq

Şapıraştı

Şoqay

Şömekey

Şuda

Şılan – kürkege uqsas jasalğan üyşik

Uyıq

Üysin

Ükirday – Qıtaydağı el bilevşilerdiñ bolıs дәrejesindegi lavazımı.

Zäyirqayır - kezdeysoq

Zil

Çadır, barınak.

Çadırın en üst noktası, kubbesini oluşturan yuvarlak.

Büyük yüze giren soy adı.

Deriden yapılmış bir tür ayakkabı.

Küçük yüzde Alimulu'na giren soy adı.

Devenin hörgücünde, boynunun altında ve ensesinde olan uzun tüyler.

Çadıra benzetilerek yapılan kulübe, barınak.

Üst düzey yönetici.

Kabile adı.

Çin'deki devlet hükümlerinin taşıdığı unvanı.

Tesadüfen, rasgele, ansızın.

Filgillerden, dördüncü zamanda Avrupa ve Asya'da yaşamış olan, şimdi ancak fosili bulunan iri, kıllı bir hayvan.

BÖLÜM 3: DİZİN

Sıra: a b c ç d e é f g ğ h ı j k l m n ñ o ö p
r s ş t u ü v w y z

A

a

a. 1494, 1591, 2679, 2736, 2747,
2825, 4081, 7131, 7238, 903

[=10]

Abak Şahıs adı.

a. 5813, 5821

[=2]

abala- Havlamak.

a.-ğan 6516

a.-p 2408

[=2]

abat- Verimli, bereketli.

a. 611

[=1]

abay Dikkatli, ihtiyatli.

a. 5124

[=1]

abayla- Dikkat etmek.

a.-p 5029

[=1]

abden Tamamen, büsbütün.

a. 147, 3703, 6614, 6618

[=4]

Abdi Şahıs adı.

a. 7198

[=1]

Abdikarim Şahıs adı.

b. 5839

[=1]

Abdirazakov Şahıs adı.

a.+tın 7206

[=1]

Abekem Şahıs adı.

a.+dey 1720, 1935

a.+nen 1751

a.+nin 1732

[=4]

Abes Şahıs adı.

a. 3737

[=1]

Abıl Şahıs adı.

a. 3038, 6517, 6518

a.+dı 3040

[=4]

Abıleke Şahıs adı.

a. 6527

[=1]

abız 1. Hakim, bilge. 2. Kahin.

a. 4702

[=1]

Abilkasım Şahıs adı.

a. 7124

[=1]

Abuvtalip Şahıs adı.

a. 2221

[=1]

abzal Kıymetli, sevgili.

a. 6008

[=1]

Açşıköl Yer adı.

a. 1932

[=1]

ada Mahrum, yoksun.

a. 6398

[=1]

adal 1. Samimi. 2. Güvenilir.

a. 1815, 3423, 5008, 6284, 6480,
943

a.+ın 4813

a.+sın 5421

[=8]

adam İnsan.

a. 1198, 1326, 1385, 1390, 1643,
2373, 2379, 288, 3255, 3311, 3421, 3670,
3675, 3680, 3699, 3819, 3840, 3884, 3908,
4155, 4208, 4340, 4517, 4535, 4549, 4581,
4619, 4964, 5146, 5249, 5250, 5283, 5511,
5947, 6079, 6087, 6232, 6365, 6366, 6988,
6994, 7163, 7192

a.+da 6963, 6965

a.+dar 137, 4379, 5997, 66

a.+dardın 3

a.+darı 6424

a.+darınan 36

a.+darının 38

a.+day 4427, 5541

a.+dı 5729, 6232

a.+dıkka 2378

a.+ğa 137, 2113, 2224, 3300, 6944,
7022, 7048, 880, 882

a.+ı 3540, 4032

a.+ın 3674

a.+ına 3999

a.+nan 5791, 6874

a.+nın 2288, 2327, 3038, 3452,
4005, 4402, 4408, 5254, 6318, 6420, 6464,
6980, 7094

- a.+sız 3237
[=87]
- adamzat** İnsanoğlu.
a. 5747
a.+ka 6097
a.+tan 3035
a.+tı 4703
[=4]
- adas-** Yolunu şaşırmaq, sapmaq.
a.-a 2557
a.-paydı 3889
a.-uvşı 2933
[=3]
- Aday** Soy adı.
a. 5897, 6740, 6772
[=3]
- adebiyet** Edebiyat.
a. 2, 24, 27, 56, 7088, 7124, 7207,
7221, 7249, 8, 82
a.+i 148, 28, 48, 7212, 90
a.+imizde 148
a.+in 7087, 81
a.+inde 134, 30, 40, 53
a.+inin 147, 27, 45, 5, 7220, 85
a.+pen 28
a.+terden 147
a.+tin 24
[=32]
- adebiyettanu** Edebiyat bilimi.
a. 12
[=1]
- ademi** 1. Güzel. 2. Gösterişli.
a. 1051, 1084, 3591, 5194
a. +sin 1161
[=5]
- ademidey** Güzel gibi.
a. 3772
[=1]
- ademilep** Güzelce.
a. 2809
[=1]
- adep** Edep, nezaket, incelik.
a. 3171
a.+ti 4082
[=2]
- adet** Alışkanlık, âdet.
a. 146, 150, 3, 66, 81
a.+i 6007
a.+imen 64
a.+in 2519, 7049
a.+inde 61
a.+tenip 4753
[=11]
- adeyi** Bilerek, kasten.
a. 4076, 5283, 5586, 6130, 6245
[=5]
- adım** Adım
a.+ındı 5798
[=1]
- adır** 1. Dağdan küçük, tepeden büyük yükselttiler. 2. Kaba.
a.+lındı 1900
[=1]
- adıra** “Mahrum kal!” anlamında beddua.
a. 6926
[=1]
- adıray-** Gözünü büyüterek sinirli şekilde bakmak.
a.-ğan 6368
[=1]
- adil** Âdil, dürüst.
a. 3274, 4422, 6207
[=3]
- adildik** Adalet.
a.+pen 5149, 5154
[=2]
- adilet** Adalet, doğruluk.
a. 4461
a.+sız 4450
[=2]
- adilğazı** Hakem, hakem kurulu
a. 2200
[=1]
- adip** Giysilerin yaka, kol, etek gibi yerlerine veya kumaştan yapılmış diğer eşyaların kenarlarına geçirilmiş dar, uzun parça, biye, peyvaz.
a.+ti 487
[=1]
- adlına** Önüne.
a. 1995, 3024, 3034, 3044, 3054,
3064
[=6]
- adlında** Önünde.
a. 810, 815
[=2]
- ağ-** Akmak.
a.-ar 3457, 371
a.-ıp 2250, 4896, 6323, 6541
[=6]
- ağa** Ağabey.
a. 2428, 2449, 2941, 3397, 3399,
4361, 4400, 458, 5839, 6662, 6689, 6963
a.+ke 1764, 4388
a.+lar 2076
a.+ları 1073, 1073, 5005, 5242

- a.+ların 3437
a.+m 4341, 5899, 7018
a.+ma 2724
a.+n 117, 260, 4335, 4355, 4481,
456, 5835, 7002
a.+na 1782, 4309, 449, 6473
a.+nan 440
a.+ndı 2595, 6669
a.+nın 117
a.+nnan 6814
a.+nnın 4232
a.+sı 4306, 4311, 5089, 6136, 6137
a.+sımın 2070
a.+sın 6408
a.+sının 6380
a.+sız 6964
a.+tay 416, 432
a.+ylar 5865
[=54]
- ağar-** Ağarıp.
a.-ıp 2476
a.-mas 734, 739
[=3]
- ağart-** Beyazlatmak.
a.-adı 1929
[=1]
- ağaç** Ağaç.
a. 1613, 1711, 3831, 4721, 5880,
5881
a.+ın 5788
a.+ka 5881
a.+ta 1036
a.+tın 1706, 616
[=11]
- ağayın** Akraba.
a. 2798, 2820, 5773
a.+dı 4662, 7142, 7156, 7186
[=7]
- ağеke**
a. 3166
[=1]
- Ağıbay** Şahıs adı.
a. 5124, 5174
a.+dı 5127
a.+ğa 5175
[=4]
- ağın** Su akımı, akış.
a. 1978, 5290
[=2]
- ağına**
a. 610
[=1]
- ahav** Hey anlamında kullanılan ünlem.
a. 4431, 5966, 5966
[=3]
- Ahmet** Şahıs adı.
a. 16, 1914
a.+in 1902
a.+ten 4071
a.+tey 1897
[=5]
- ajal** Ejel.
a. 1570, 2174, 5031, 5134, 6649
a.+dının 3885
a.+ım 1458, 858
[=8]
- ajar** Güzel yüz.
a. 6638, 6639, 6640, 6643, 6651
a.+ın 934
a.+lı 7115
[=7]
- aje** Nine.
a.+keme 832
[=1]
- ajeptayir** Epey, biraz.
a. 1331, 2677, 2807
[=3]
- ajırat-** Ayırmak.
a.-tı 5363
[=1]
- Ajiniyaz** Şahıs adı.
a. 3158, 3159, 3169, 3179, 3189,
3199, 3209, 3219, 3229, 3243, 3253, 3263,
3273, 3283, 3293, 3307, 3317, 3326, 3336,
3346, 3359, 3369, 3379, 3384, 3385, 3395,
3405, 3415, 3424, 3434, 3444, 3453, 3467,
3477, 3486, 3495, 3505, 3515, 3533, 3536,
3547, 3557, 3567, 3593, 3608, 3618, 3628,
3646, 3647, 3656
[=50]
- ajuvala-** Alay etmek, dalga geçmek.
a.-p 6402
[=1]
- ak** Beyaz, ak.
a. 1074, 1078, 110, 1236, 1241,
1243, 1251, 1334, 1412, 1418, 143, 1431,
1551, 1556, 1577, 1581, 1586, 1592, 165,
1713, 172, 173, 1738, 1772, 1774, 1785,
1821, 1855, 1865, 1914, 1925, 1942, 1944,
1953, 1959, 2071, 2093, 2097, 2103, 221,
2247, 2252, 2262, 2399, 2491, 2576, 2576,
2695, 2696, 2698, 2903, 2910, 2926, 31,
3162, 3222, 3299, 3392, 3394, 3489, 3494,
3521, 3535, 3594, 3597, 3604, 3677, 3720,
374, 3819, 393, 3936, 395, 4011, 4077,
411, 4118, 4127, 413, 4146, 4185, 4261,

427, 429, 4416, 4450, 4492, 4698, 4751, 4800, 4991, 5036, 5058, 5443, 5576, 5744, 5776, 5798, 5932, 5934, 6112, 6222, 6399, 641, 6584, 6590, 681, 6897, 6922, 6925, 693, 7056, 7068, 7161, 7214, 733, 738, 885, 942, 995, 995

[=121]

ak- Akmak.

a.-kan 4810, 6203

[=2]

akademiya Akademi.

a.+sının 8

[=1]

Akan Şahıs adı.

a. 17, 26, 26, 6379, 6380, 6385, 6390, 6391, 6400, 6401, 6402

a.+ğa 6381

a.+ısın 6384

[=13]

Akanseri Şahıs adı.

a. 10

[=1]

Akbakay Şahıs adı.

a. 7137

[=1]

Akbala Şahıs adı.

a. 11, 6, 674, 675, 682, 687, 697, 703, 707, 713, 717, 723, 725, 727, 733, 737, 743, 745, 747, 757, 763, 767, 773, 777, 786, 787, 797, 807, 820, 830

a.+mın 698, 701

[=32]

Akban Şahıs adı.

a. 5118

[=1]

Akbavır Şahıs adı.

a.+dı 1803

[=1]

Akberdi Şahıs adı.

a. 4909, 4911, 4915, 4938, 4946

[=5]

Akböken Şahıs adı.

a.+dey 6817

[=1]

Akböpe Şahıs adı.

a. 7146

[=1]

Akbulak Yer adı.

a. 3667

[=1]

ake Baba.

a. 1231, 1621, 3250, 335, 3476, 408, 458, 5044, 7147, 823

a.+ke 1569

a.+m 103, 1567, 158, 190, 201, 2231, 2236, 2241, 2245, 228, 3148, 5303, 5450, 5549, 5560, 6293, 6605, 7185, 791

a.+mdey 114, 169, 417

a.+me 182

a.+mnen 7171

a.+mnin 3536

a.+n 2034, 2068, 2226, 2274, 230, 245, 247, 251, 3478, 352, 3728, 4397, 4477, 5035, 5256, 6288, 6294, 6326

a.+ndey 239

a.+ndi 4781

a.+ne 5437

a.+nin 117

a.+nnin 3532, 4406, 4758

a.+si 1571, 1580, 1590, 1999, 5038, 5654, 6323, 6459, 675, 676, 7116, 7122, 7132, 7156, 7162, 7249

a.+sine 1566

a.+sinin 376

[=79]

akel- Getirmek.

a. 3227, 4823, 6474, 7237, 7247

a.-di 3397, 3417

a.-dim 1342

a.-ed 5006

a.-edi 7118

a.-gende 4553

a.-ip 5525

a.-uvge 6489

[=13]

akep Getirip.

a. 2559, 3692, 4782

[=3]

akepti Getirmiş.

a. 7164

[=1]

aket- Götürmek.

a.-edi 74

a.-sin 7163

[=2]

akı Yapmış olduğun iş için ödenilen karşılık, ücret.

a. 6098, 6555

[=2]

akıl Akıl.

a. 2486, 2772, 2954, 3027, 3058, 3059, 3069, 3079, 3120, 3231, 3354, 3957, 5131, 5136, 6396, 6397

a.+dan 3889

a.+dı 3884, 5908, 7115, 89

a.+ı 226, 241, 3101, 3951, 4070, 6376, 6981, 7117
a.+ımının 3777
a.+ın 2589, 3023
a.+ınan 4912
a.+ındı 1811, 4327
a.+men 4084
a.+menen 1672
a.+mısın 1824
a.+sız 6958
[=39]
akıldas- Danışmak.
a.-ıp 5174, 5302
[=2]
akılışı Akıl öğretm.
a.+sı 14
[=1]
akımak Aptal, ahmak.
a. 5002
a.+tıkpen 6780
[=2]
akım Ozan, âşk.
a. 124, 129, 1390, 1514, 1632, 1790, 2045, 2045, 2072, 2116, 2121, 2126, 2131, 2136, 2160, 2175, 2249, 2289, 2567, 2818, 29, 2914, 2917, 2941, 3004, 3024, 3034, 3044, 3054, 3064, 3223, 3451, 3508, 36, 3804, 3908, 4184, 4198, 4663, 4786, 4811, 4874, 4968, 5107, 5172, 5340, 5408, 56, 5600, 5629, 5693, 57, 570, 5703, 5743, 5785, 58, 5818, 5941, 6033, 61, 6106, 6116, 6126, 615, 6323, 6360, 6369, 64, 6423, 6433, 6441, 6489, 6491, 6503, 6544, 6545, 6557, 6558, 6562, 66, 66, 6639, 6735, 70, 7032, 7079, 7101, 7111, 7115, 7128, 7132, 7133, 7133, 7142, 7145, 7153, 7194, 7194, 7210, 7217, 74, 74, 75, 75, 76, 78, 80, 81, 83, 83, 89, 931, 931
a.+dar 16, 20, 29, 31, 3880, 6589, 68, 7079, 7088, 82, 84, 90
a.+darda 23
a.+dardan 11
a.+dardın 10, 12, 13, 14, 15, 17, 18, 19, 59, 64, 65, 7130, 81, 86
a.+darğa 60
a.+darı 28
a.+darının 37
a.+darmen 86
a.+dı 35, 6204, 6333, 65
a.+dığın 57
a.+dığın 129, 7200
a.+dığınan 7142
a.+dığının 7136

a.+dık 128, 13, 35, 57, 58, 66, 77
a.+dıkpen 128, 6471, 7153, 7155
a.+dıktı 5459, 5464, 5793
a.+dıktın 15
a.+ğa 56, 57, 6126, 6568, 6911, 77,
81
a.+ı 6, 6423, 6540, 7080, 7149, 85
a.+ım 5117, 5182, 5729
a.+ımın 3776
a.+ın 51, 76
a.+ımın 39
a.+men 6443
a.+mın 6800
a.+nan 6511
a.+nın 2926, 35, 3720, 6391, 6901, 7133, 7134, 7138, 7138, 7214, 79
a.+sınıp 3014
a.+sıp 6997
[=206]
akır Son, sonraki, ahir.
a.+dağı 1015
a. +da 5843, 5855
[=3]
akır- 1. Anırmak. 2. Bağırarak.
a.-ğan 6258
a.-ıp 2641
[=2]
akırap Ekim ayının eski adı.
a. +tı 5438
[=1]
akiret 1. Kefen. 2. Ahiret.
a.+te 7073
[=1]
akırı Sonunda, nihayet.
a. 7123
[=1]
akırında Sonunda, nihayet.
a. 4324
[=1]
akikat Gerçek, hakikat.
a.+ay 1784, 1789
a.+ın 3220
[=3]
akim Vali.
a.+bisin 5291
a.+dey 6773
[=2]
akiret 1. Kefen. 2. Ahiret.
a.+ke 2543
a.+ten 4073
[=2]
Akjan Şahıs adı.
a. 5045

- [=1]
Akjarkın Şahıs adı.
a. 4998, 4999, 5013, 5023, 5037
- [=5]
Akjünis Şahıs adı.
a. 88
a.+ke 2601
- [=2]
akka
a. 3304, 5947
- [=2]
akkan
a. 2682, 4369
- [=2]
Akkaran Yer adı.
a. 3110
- [=1]
Akkoşkar Yer adı.
a. 5143
- [=1]
Akköl Yer adı.
a. 6298
a.+ge 6294
- [=2]
Akkus
a.+tay 7038
- [=1]
akkuv Kuğu.
a. 1050, 373, 4181, 4369, 6483
a.+day 421
a.+dı 2577, 2585, 2586
a.+ğa 1774
- [=10]
akpa Balık avlamada kullanılan bir ağ türü.
a. 3668
- [=1]
akpan Şubat.
a.+darda 5009
a.+nın 2715
- [=2]
akpın
a. 5429, 5430, 5432
- [=3]
aksa- Aksamak, hafi topallamak.
a.-maytın 1326
a.-p 801
- [=2]
aksak Topal
a. 2102, 3431, 6323, 6326
- [=4]
aksakal İhtiyar.
a. 5969
- a.+dı 5974
a.+dın 1784, 1789
a.+ı 1321, 5024, 5897, 7168
a.+ının 7165
- [=9]
Aksarı Şahıs adı.
a.+ğa 6459
- [=1]
Aksay Yer adı.
a. 1065
- [=1]
aksın
a. 5424, 5425, 5427
- [=3]
Aksulu Şahıs adı.
a. 11, 23
- [=2]
aksunkar Akdoğan.
a. 6034
- [=1]
akşa Para.
a. 1444, 1449, 1920, 1984, 233, 241, 3513, 4191
a.+ğa 4459
a.+sı 4063
- [=10]
akşam Akşam vakiti.
a. 2720
- [=1]
Akşolak Şahıs adı.
a. 5151
- [=1]
akta- 1. Evi badana etmek. 2. Kapı kapı gezip dilenmek. 3. Burmak. 4. Suçtan temize çıkarmak.
a.-ğan 943
a.-maymın 3423
a.-nız 3186
a.-p 6330, 683
- [=5]
aktal- Aklanmak, beraat etmek.
a.-asın 5160
- [=1]
Aktamak Şahıs adı.
a.+tın 5201
- [=1]
aktar- 1. Karıştırmak. 2. İncelemek.
a.-ıp 4183
- [=1]
aktık Aklık, Beyazlık.
a. 4813
- [=1]
al Hal, durum.

- a. 125, 21, 4828, 4879, 5366, 7120,
720
a.+i 1364, 3538, 5592, 5938, 6261,
6714
a.+im 730, 750
a.+in 3042, 3335, 715, 725, 745,
795, 805
a.+inin 2216
[=23]
- al-** Almak.
a. 2564, 2569, 3255, 3639, 4179,
6636, 932
a.-a 492, 5420, 7014, 775, 884
a.-ad 1485
a.-adı 1914, 1925, 2184, 2189,
2194, 24, 3289, 3292, 3294, 3294, 3295,
3295, 3297, 3373, 4, 4887, 4985, 7108,
7121, 87
a.-alı 5165
a.-am 4361
a.-amın 4855, 6190, 7073
a.-amısın 6186
a.-amız 6511
a.-ar 2215, 3250, 3640, 372, 5580,
5599, 6968
a.-arı 3337
a.-arının 1126, 893, 894
a.-arsın 3513, 6246
a.-arsız 4073
a.-asın 1472, 200, 4919
a.-atuğın 7046
a.-ayık 91
a.-ayın 3520, 5699
a.-dı 1905, 2374, 3155, 5040, 5046,
951
a.-dım 2997, 3002, 3166, 6775
a.-dımın 2831
a.-dın 1256, 2154, 4028, 5483
a.-dında 5414
a.-gan 898
a.-ğalı 5606, 6167, 6542
a.-ğan 1383, 1394, 1400, 1543,
1553, 1738, 1899, 1910, 1920, 20, 2102,
2543, 2600, 2609, 2619, 2621, 2741, 3251,
3339, 3832, 4430, 4585, 4808, 5038, 5062,
5141, 5831, 5834, 60, 6047, 6199, 6222,
6223, 6225, 6293, 6305, 6614, 6998, 7006,
7081, 7086, 7095, 7130, 7139, 7198, 7224,
756, 760, 841, 848, 881, 896
a.-ğanda 41
a.-ğanday 1120, 7233
a.-ğanı 1401, 6003
a.-ğanım 839
a.-ğanımın 853
a.-ğanımın 6902
a.-ğannan 4039
a.-ğın 3047, 5411
a.-ğış 3112
a.-ındı 7083, 7090, 7140, 7220
a.-inğan 7149
a.-ınıp 7078, 7162, 7125, 7188
a.-ıp 1158, 1166, 1166, 1167, 1169,
1287, 1293, 1298, 1303, 1308, 1313, 1318,
141, 154, 1659, 1794, 1887, 1891, 1914,
192, 1998, 2206, 2211, 2218, 2478, 2483,
2624, 2626, 2921, 2950, 2970, 3091, 3097,
3099, 3102, 3103, 3105, 3197, 3212, 3267,
3290, 3394, 3403, 3648, 3704, 3744, 3786,
3838, 3925, 3960, 4181, 4191, 4216, 4248,
4475, 4640, 4698, 4854, 4859, 5019, 5041,
5114, 5349, 548, 5591, 6050, 6276, 6280,
6280, 6333, 6404, 6415, 6617, 6678, 6788,
6822, 6993, 7008, 7156, 7206, 7234
a.-ıptı 3087, 621
a.-ıs 1363
a.-kalı 2088
a.-ma 1582, 4713, 4761, 6940
a.-madı 2086, 2091, 2096, 2101,
2106, 7235
a.-madım 2057, 2067, 3896, 775
a.-mağam 448
a.-mağan 3948, 4449, 4784, 6441
a.-mak 5440
a.-man 730, 750
a.-maptı 7227
a.-mas 1739, 2451, 4353, 4518,
4796, 4805, 4806, 4902, 5789, 6992
a.-masa 3519, 4356
a.-masak 2544
a.-masam 4718
a.-masan 4601
a.-massın 3205, 3206, 3208, 3368,
5182, 7014
a.-massız 4044
a.-mastay 4559
a.-mavda 12
a.-may 1187, 1193, 1348, 1489,
1890, 2544, 272, 2740, 2744, 2779, 2835,
2883, 3923, 4354, 4431, 4728, 4922, 5061,
5180, 5449, 5454, 5572, 5615, 5658, 5761,
5784, 6092, 6296, 65, 6641, 6948, 894
a.-maydı 1748, 1749, 1751, 3304,
3441, 3578, 3736, 6649, 6651, 7195
a.-mayın 1587

a.-maymın 2359, 3518, 4777, 4800, 4801, 4803, 5341, 5343, 5343, 720, 884, 885, 887

a.-maysın 475, 5111, 5276, 5278, 5366, 5795, 5796, 6418, 6419, 6421

a.-maytın 2417, 4517, 4952

a.-sa 3900, 4645

a.-sak 54

a.-sam 4728, 5662

a.-san 2533, 3650, 4358, 4589, 597

a.-sanız 2499, 3135

a.-sın 1502, 1513, 4206

a.-udan 27

a.-uvğa 1417

a.-uvşı 1468, 249

[=374]

ala Ala, ela.

a. 1855, 1865, 2291, 3299, 359, 4431, 5419, 5419, 6135, 6402, 6624, 7004, 966

[=13]

aladan

a. 1954

[=1]

alakan Avuç.

a.+day 1095, 6567

[=2]

alakanday Avuç gibi.

a. 3095

[=1]

alakay Sevinç bildiren bir ünlem.

a. 1210

[=1]

alalı Alacalı, renkli.

a. 2269

[=1]

alan Meydan.

a. 5251

[=1]

alanda- Şaşkın şaşkın etrafına bakmak.

a.-ğan 2519

[=1]

alanğasar İşin sonunu düşünmeyip hareket eden.

a. 6613

[=1]

alası Kısayız.

a. 4683

[=1]

alası

a. 4312

[=1]

alası

a. 7046

[=1]

alasta- Ardiç dumanı ile tütsülemek.

a.-ğan 3387

[=1]

alaş Kazak Türkleri'ne verilen eski ad.

a. 1202

a.+ka 2845, 5184

a.+ta 2116, 2121, 2126, 2131, 2136

a.+tan 841, 881, 1798, 848

a.+tın 1750

[=13]

Alatav Dağ adı.

a.+da 5129

a.+ğa 3392, 6139

[=3]

alatuğın Alacaktı.

a. 4037

[=1]

albirt Enerjik, janlı, heyecanlı.

a. 4078

[=1]

alda- Kandırmak, aldatmak.

a.-ğan 4460, 4483

a.-ğanın 2128

a.-ma 3751

a.-p 2102, 3782, 4489

a.-sak 5974

a.-sam 3748, 4218

a.-yın 6019

a.-ysın 1070, 2488, 6148

[=14]

Aldabergen Şahıs adı.

a. 6665, 6692

[=2]

aldağı Önündeki, ilerideki.

a. 2290

[=1]

aldan- Aldanmak, kanmak.

a.-asın 2542, 5680

[=2]

Aldanazar Şahıs adı.

a. 1098

[=1]

aldarına Gelecekte.

a. 6590

[=1]

alde Ya da, yoksa.

a. 1227, 5421, 5421, 891

[=4]

aldekalay Tesadüfen.

a. 1813

[=1]

- aldekanday** Nasıl olduğu bilinmeyen.
a. 1867, 6365
[=2]
- aldekaydan** Herhangi bir yerden.
a. 1776
[=1]
- aldekimnin** Herhangi birinin.
a. 1620
[=1]
- aldeneşe** Birkaç kez, bir hayli.
a. 3032, 4
[=2]
- aldı** Bir şeyin esas tutulan yüzü, arka karşıtı, ön.
a. 108, 116, 1344, 163, 2751, 5751, 5756
a. -ma 2022, 4823, 5648
a. -n 461
[=11]
- aldımda** Önümde.
a. 4051, 6519, 6662, 6689, 7018, 993
[=6]
- aldımen** Öncelikle.
a. 71, 81
[=2]
- aldımızda** Önümüzde.
a. 2455
[=1]
- aldımnan** Gelecekte.
a. 1495, 7071
[=2]
- aldına** Önüne.
a. 1344, 4927, 5048, 5642, 6546, 6719
[=6]
- aldınan** Önünden.
a. 1514, 2021, 3296, 6360
[=4]
- aldında** Bir şeyin başlangıcında, gözünün önünde.
a. 1164, 1738, 1977, 3436, 3576, 4048, 4183, 4820, 4825, 4918, 5245, 57, 6557, 6727, 70, 7096, 94
[=17]
- aldındı** Önünü.
a. 2274
[=1]
- aldınğı** Önceki, ilk.
a. 6435
[=1]
- aldınnan** Önünden.
a. 1386, 3084, 4262, 468, 7069
[=5]
- aldır-** Aldırmak, getirtmek.
a.-dın 922
a.-ğan 5554
[=2]
- aldırt-** Aldırtmak.
a.-kan 5405
a.-tım 1524
[=2]
- Aleksandır** Şahıs adı.
a. 16
[=1]
- alem** Dünya, âlem.
a.+de 3048
a.+in 3280
a.+nen 2199
[=3]
- alevmet** 1. Halk. 2. Toplum.
a.+tik 3
[=1]
- alevmettik** Sosyal, toplumsal.
a. 121
[=1]
- algi** Demin, biraz önce.
a. 2437, 5953, 6008, 6566, 7166
[=5]
- alğanım**
a. 6533
[=1]
- alğaş** İlk, birinci.
a. 5910, 7221
[=2]
- alğaşkı** Evvelki, başlangıç.
a. 7133, 7221
[=2]
- alğaşkıdan** Başlangıçtan.
a. 4171
[=1]
- alğavı**
a. 4260
[=1]
- alğır** Zeki, kabiletli.
a. 4042
[=1]
- alğıs** Minnet, takdir.
a. 3213, 3650
a.+ın 803
[=3]
- alğız-** Ardırmak.
a.-bağan 7153
[=1]
- alıs** Dovüşmek, vuruşmak.

- a. 1436, 1684, 3218, 3877, 3881,
3958, 4388, 5944, 5978, 5998, 6454, 6792
a.+tan 2011, 2016
[=14]
- alısı** Uzağı.
a. 3779
[=1].
- alıska** Uzağa
a. 1299, 2936, 526, 527, 5910, 676
[=6]
- alısta-** Uzaklaşmak.
a. 5911
[=1]
- alıstağı** Uzataki.
a. 5943, 5988, 6610
[=3]
- alıstan** Uzaktan.
a. 1748, 2730, 2816, 3621, 5860,
5882, 5891, 6336
[=8]
- ali** Hala.
a. 12, 148, 2171, 2180, 6096, 6134,
9
[=7]
- Alibek** Şahıs adı.
a. 88
[=1]
- Alibi** Şahıs adı.
a.+din 7214
[=1]
- Alim** Soy adı.
a. 2797
[=1]
- Aljan** Şahıs adı.
a. 2792
[=1]
- alji-** Bunamak, yanılmak.
a.-tatın 6863
[=1]
- alka** 1. Halka. 2. Kurul, heyet.
a. 5973
a.+lı 2092, 2098
[=3]
- alkalı** Halkalı.
a. 6698
[=1]
- alkım** Boğaz.
a.+ım 6278
[=1]
- Alla** Allah.
a. 1472, 1733, 2987, 4426, 4868,
5551, 682, 6949, 6971
a.+dan 4831, 6451, 858
- a.+ğa 784, 789
a.+m 721
a.+nın 6798, 719, 852
[=18]
- Allah** Allah, Yaratıcı.
a. 5726
[=1]
- allatağala** Allahü tealâ.
a.+m 6941
[=1]
- alma** Elma.
a. 1097, 1098
a.+lı 2085, 2090, 2095, 2100, 2105
a.+nın 5290
a.+sın 5621
[=9]
- Almalı** Yer adı.
a.+ğa 851
[=1]
- almas** Mücevher olarak kullanılan değerli taş.
a. 3595, 6585
a.+ımın 5093
a.+tay 5152
[=4]
- Almatı** Şehir adı.
a. 7102, 7153
a.+da 31, 7085
[=4]
- Almen** Şahıs adı.
a. 7150, 7152, 7153, 7154, 7155,
7159, 7167, 7183
a.+di 7156, 7163, 7163, 7164, 7166
a.+ge 7158
a.+nin 7156, 7177
[=16]
- Alpamıs** Şahıs adı.
a. 88
[=1]
- alpeşte-** Üzerine titiremek, özünle bakmak.
a.-gen 6384
[=1]
- alpıs** Altmış.
a. 1731, 2579, 2581, 2591, 2596,
2602, 3481, 5805
[=8]
- Aleşke** Şahıs adı.
a. 6316
[=1]
- Alşın** Soy adı.
a. 1206, 1208, 1216, 1752, 1754,
1827
a.+ğa 6740, 6768, 6772

- a.+nın 1212, 1213, 1217, 7079,
7082
[=14]
- altav** Altı.
a. 5208
[=1]
- altavın**
a. 4733
[=1]
- Altay** Yer adı.
a. 6143, 6323
a.+ğa 6330
[=3]
- altı** Altı.
a. 1268, 1746, 1750, 1798, 197,
199, 2087, 2878, 3015, 4281, 4800, 5165,
5184, 5634, 5704, 5708, 7131, 7133, 7142
[=19]
- altıbastı**
a.+men 6857
[=1]
- altın** Altın.
a. 2313, 3260, 35, 3580, 3595,
3598, 4493, 4950, 5210, 5215, 6760, 685,
7248
a.+dağan 3576
a.+menen 1820
a.+nan 3649
[=16]
- Altınkalğan** Yer adı.
a. 5328
[=1]
- Altınsarı** Şahıs adı.
a. 5124
[=1]
- aluvan** Elvan, çeşitli.
a. 3712, 3712, 4070
[=3]
- amal** Çare, çözüm.
a. 2545, 3885, 6943
a.+dav 4509
a.+ım 4125, 5853
a.+ımdı 2767
a.+ımız 2983
a.+ın 6004
[=9]
- aman** Sağ salım.
a. 1490, 1519, 1623, 1837, 2458,
2463, 2481, 326, 332, 3371, 340, 3411,
346, 362, 368, 3991, 3995, 4176, 4363,
4393, 4663, 4671, 4961, 4973, 5055, 5252,
5984, 6261, 6349, 6610, 7229
[=31]
- amanat** Emanet.
a. 5286
a.+ka 6133
[=2]
- amandas-** Hal hatır sormak.
a.-a 4659
a.-ıp 2947
a.-pay 4081, 4969
[=4]
- amandık** Sağlık, esenlik.
a. 71, 73
a.+ka 6081
[=3]
- amanın**
a. 2768
[=1]
- amansın** Sağ salımsın.
a. 6256
[=1]
- amir** Emir, hükümdar.
a.+imen 1649
[=1]
- an** Şarkı.
a. 120, 1446, 18, 19, 2180, 3121,
3301, 374, 4037, 4739, 4784, 5001, 5007,
5012, 5020, 5636, 6154, 6583, 6648, 6648,
6788
a.+deri 17, 7128
a.+derin 16
a.+dı 3296, 5027
a.+ın 3339
a.+i 18, 1211, 7131, 7131
a.+im 4685
a.+ime 4743
a.+inin 16, 7146
[=35]
- an** Hayvan.
a.+dar 3305
a.+dardan 5637
[=2]
- ana** Anne.
a. 1829, 2480, 4353, 4455, 5497,
5683, 6715, 943
a.+dan 3480, 5511
a.+ğa 4415
a.+m 3213, 5608
a.+n 4502, 5625
a.+nın 4241, 4578, 4586
a.+nız 4279
a.+nnan 4992
a.+sınan 370
a.+sının 2221
[=22]

- anadaydan** Uzaktan, göz görerek yerden.
a. 4895, 4900
[=2]
- anav** Şu, o.
a. 3280, 7044
[=2]
- andı-** Takip etmek.
a.-ğan 2350
a.-p 73
[=2]
- ane** İşte, bu.
a. 6110
[=1]
- Anes** Şahıs adı.
a. 3244
[=1]
- angime** 1. Hikaye. 2. Sohbet.
a. 2310
a.+m 6783
a.+n 2525
a.+nin 3220
[=4]
- angüdik** Aptal, ahmak.
a. 2594
[=1]
- anğal** Saf.dikkatsiz.
a. 6106
a.+ındı 5345
[=2]
- anğaldan-** Dalgın, dikkatsiz davranmak.
a.-ıp 5819
[=1]
- anğar-** 1. Farketmek. 2. Şüphelenmek.
a.-ıldı 5346
[=1]
- anğimele-** Anlatmak, beyan etmek.
a.-ydi 7095
[=1]
- anık** Açık, belli.
a. 3923, 5567
[=2]
- anıkta-** Belirlemek.
a.-v 12, 144
[=2]
- anısın**
a. 73
[=1]
- ankavsığan** Saf gibi görünmek.
a. 3742
[=1]
- ankı-** Etrafa yayılmak.
a.-ğan 5906
[=1]
- ankılda-** 1. Uğuldamak. 2. Açıkça,içten anlatmak.
a.-ğan 6587
a.-ysın 2045
[=2]
- ansa-** Özlemek.
a.-maymın 3407
[=1]
- anşi** Şarkıcı.
a. 7128, 7142,7166
a.+ler 15
a.+ligi 7142
a.+si 7080
[=6]
- anturğandı**
a. 7175
[=1]
- ap**
a. 2301, 2909, 353, 3695, 3734, 3739, 3743, 3792, 4063
[=9]
- apa** Abla.
a. 5022, 5887, 5895, 6640, 6643
a.+lardan 6774
a.+n 6435, 810, 815
a.+ndı 6244
[=10]
- apala-** Apla diyerek seslenmek.
a.-p 175
[=1]
- apan** Çukur, in.
a. 5050
[=1]
- apar-** Götürmek.
a.-ayın 716, 746
a.-ıp 6610
[=3]
- apay** Hanım öğretmen.
a. 4084
[=1]
- ape**
a. 3507
[=1]
- apeke** Ablacığım.
a. 1192, 1250, 1260, 4798, 5034
[=5]
- apekejan** Ablacığım.
a. 5632
[=1]
- aper-** Alıp ver.
a.-etin 56, 77
a.-sen 3228
[=3]

- apeser** Subay.
a.+li 6718
[=1]
- apırım** Hayret, şaşma bildiren bir ünlem.
a. 1796
[=1]
- apkel-** Alıp kel.
a.-dik 1349
[=1]
- apki**
a.+şi 6494
[=1]
- appak** Bembeyez.
a. 1709, 2919, 4736, 6205
[=4]
- aptığ-** Nefes nefese kalmak.
a.-ıp 4081, 7068
a.-ındı 1989, 5818
[=4]
- aptık-** Acele etmek.
a.-panız 4188
a.-pay 2831
[=2]
- aptiyektin** Ezcane.
a. 2218
[=1]
- ar** Ar, namus.
a. 133, 146, 1627, 1687, 1707, 1728, 1812, 1854, 1864, 19, 1910, 1925, 23, 2495, 2783, 3048, 3211, 3308, 3387, 3801, 3809, 3851, 3984, 4001, 4060, 4070, 4254, 5220, 5427, 5575, 6, 631, 6645, 6820, 7041, 75
a.+ı 4525
a.+ın 2399, 2409
a.+ında 5387
[=40]
- ar-** Zayıflamak.
a.-ısa 4006
[=1]
- ara** Ara.
a. 124
a.+ğa 1041, 5949
a.+dağı 1979
a.+sı 2796, 5963, 7123,
a.+sın 1378, 5623
a.+sına 38, 6763
a.+sınan 2717, 2721
[=13]
- arab** Arap.
a. 7086
a.+ım 2473
a.+şa 133
[=3]
- arada** Arada.
a. 1043, 1496, 5037, 5260, 6865
[=5]
- aral** Ada.
a. 7085
[=1]
- arala-** Testeriye kesmek, gezmek.
a.-ğan 7198
a.-dım 1750
a.-ma 5422
a.-p 4391, 6022, 6149, 6333, 6360, 6612, 7088, 7244
[=11]
- aralas-** Karışmak.
a.-a 4662, 5968
a.-ıp 14, 146, 5058, 547, 7011, 7016
a.-kan 14, 25
[=10]
- Aralbay** Şahıs adı.
a. 6900, 6901, 6937
a.+dın 6901
[=4]
- aralık** Aralık, mesafe.
a. 3218
[=1]
- aram** Haram.
a. 1977, 2097, 2342, 6480, 6612
a.+sın 5421
[=6]
- aramızda** Aramızda.
a. 4317
[=1]
- aranda-** Başı belâye girmek.
a.-p 3188, 3201
[=2]
- arap** Arap.
a. 25, 46
a.+ta 47
a.+tın 47
[=4]
- arasında** Arasında.
a. 47, 142, 42, 7153, 78
[=5]
- araşa** Kavga eden eki kişi arasına girme.
a.+ğa 2560
[=1]
- araşala-** Kavga edenleri veya dövüşenleri ayırmak.
a.-p 2160
[=1]
- araz** Bir birine kırgın olan kişi.

- a. 5773
[=1]
- arba** Araba.
a. 1040, 3568, 6959
a.+day 1386
a.+mın 6907
a.+sı 1844
[=6]
- arbir** Herbir.
a. 3766, 3767, 5183, 6997, 7244, 96
[=6]
- arbirinde** Herbirinde.
a. 1743
[=1]
- arbirinin** Herbirinin.
a. 1742
[=1]
- ardaktı** Değerli, Saygıdiğer.
a. 36
[=1]
- ardayım** Her zaman.
a. 6017
[=1]
- areke**
a. 6974
[=1]
- arğı** Öteki, karşı.
a. 2228, 2238, 2460, 5642, 6176, 6593, 6599
[=7]
- arğımak** Küheylan.
a. 1015, 1947, 3596, 3993, 4006, 661
a.+ka 3260
[=7]
- Arğın** Soy adı.
a. 5087, 5101, 5866, 5905
a.+menen 4905
a.+nan 5118
a.+nın 1201, 4791, 4875, 5089, 5093, 5112, 6143
a.+sız 5177
[=14]
- arı** Arık olmak.
a. 1327
[=1]
- arı-** Zayıflamak.
a.-may 992
a.-maydı 3673
a.-p 5871
a.-tıp 5576, 5882
[=5]
- arığın**
- a. 556, 6223
[=2]
- arık** Zayıf.
a. 1762, 1849, 3138, 3672, 3931, 6546, 6552, 6553, 7239
a.+ka 5962
[=10]
- arıкта-** Arıklamak.
a.-sa 1924
[=1]
- arıktık** Zayıflık
a.+tan 6547
[=1]
- arıl-** Kurtulmak.
a.-may 6782
[=1]
- arın**
a. 6022, 6033, 6847
a.+ı 4108
[=4]
- arında-**
a.-dın 5106
a.-tıp 1947
[=2]
- arıs** Kabile, aşiret.
a. 3244, 6707
[=2]
- arıstan** Aslan.
a. 6927
a.+day 2408
a.+ım 6403
[=3]
- Arıstanbay** Şahıs adı.
a. 6422, 6428, 6429, 6438
[=4]
- arıtkan**
a. 5860, 5891
[=2]
- ari** Biraz öte.
a. 1390, 1390, 1475, 1480, 1484, 20, 2133, 2920, 3363, 5338, 5417, 6404, 7080, 7128, 7128, 7132, 7133
[=17]
- ariden** Eskiden.
a. 45
[=1]
- arine** Yüz güzelliğine.
a. 6996, 74
[=2]
- arip** Harf.
a. 6588, 6589, 6597, 6598
a.+imen 25
[=5]

- ariptes** Meslektaş.
a. 5958, 5984, 6001, 6011
a.+im 5062, 5918, 5928
a.+in 2908
a.+ke 5923
[=9]
- ariya**
a.+lar 990, 990
[=2]
- arka** Sırt, arka taraf.
a. 1446, 2481, 3731, 7108
a.+da 1725, 1839, 2494, 2797, 783,
788
a.+dağı 1752
a.+dan 1869, 2498
a.+ğa 190, 505, 5864
a.+ma 6532
a.+mdı 6533
a.+n 6538
a.+nın 1176, 1509, 1562, 1967,
1972, 2491, 6222, 693
[=27]
- Arkabay** Şahıs adı.
a. 1321
[=1]
- arkala-** Birşeyi sırtında alarak taşımak.
a. 1328
a.-p 3103
a.-şan 1328
a.-y 1385
a.-yıldı 1324
[=5]
- arkan** Halat, Urgan.
a. 1157, 5728
a.+ım 5722
a.+sın 4897
[=4]
- arkanda-**
a.-p 2675
[=1]
- arkasında** Arka tarafında.
a. 2087, 5628
[=2]
- arkayıssının** Her birin.
a. 17
[=1]
- arkaysısı** Her biri.
a. 64
[=1]
- arkıra-** Kişnemek.
a.-ğan 3596, 517
[=2]
- arkim** Herkes.
a. 2732, 2748, 3936, 4443, 4756,
4916, 7169
[=7]
- arkimde** Herkesde.
a. 2737
[=1]
- arkimlerden** Herkesden.
a. 2616
[=1]
- arkimdi** Hezkesi.
a. 6148
[=1]
- arkimge** Herkese.
a. 363, 6853
[=2]
- arkimnen** Herkesten.
a. 2755
[=1]
- arkimnin** Herkesin.
a. 4913
[=1]
- arlaysın**
a. 6847
[=1]
- arle-** Süslemek.
a.-meymin 2809
[=1]
- arlı** Arlı, namuslu.
a. 6791
[=1]
- arman** Hayâl.
a. 2737, 2748, 3968, 4011, 5060
a.+da 1602, 7185
a.+ğa 4044
a.+ı 4429
a.+ım 4088
a.+ıma 5561
a.+ımdı 1154
a.+ındı 5351
a.+ımız 2836
a.+menen 2956
[=15]
- armanda-** Hayâl etmek.
a.-p 1395
[=1]
- arna** Nehir yatağı, kanal.
a.+sın 73
[=1]
- arna-** İthaf etmek.
a.-ğan 4465
a.-p 1753, 4232
[=3]
- arnal-** Tahsis edilmek.

- a.-gan 143
[=1]
- arnayı** Özel, şahsa mahsus.
a. 2566, 4674
[=2]
- arne** Şu bu, göze görünen şeyler.
a. +ni 4113
[=1]
- Aron** Şahıs adı.
a.+nın 2850
[=1]
- arpahıs-** Mücadele, çarpışma.
a.-pay 4044
[=1]
- arsız** Utanmaz, arsız.
a. 2344, 2378, 4108, 6456, 6461
[=5]
- arşı-** Soymak.
a.-p 6636
[=1]
- art-** Yüklemek.
a.-adı 1740, 1744, 5957
a.-ar 2394
a.-ıp 1964, 2017, 5028, 5753, 5758,
6682
a.-kan 1722
a.-kanım 5645
a.-kaşa 4015
a.-san 3615
a.-sın 3663
a.-tım 2247, 2252, 2262
a.-uvğa 5147
a.-uvın 6904
a.-ılmağan 5101
[=21]
- art** Arka, bir şeyin sonu bitimi.
a.+ın 466
a.+ına 1173, 2299, 2419, 4701
a.+ınan 1579, 4654
a.+ında 1600, 2424, 810, 815
a.+ınnan 175, 2741, 2745, 3176,
854
a.+kı 1006
[=16]
- artı** Arka tarafı.
a. 2751
[=1]
- artıgırak** Bolluk, fazlalık.
a. 2985
[=1]
- artık** Fazla, artık.
a. 1638, 2014, 2017, 2468, 2983,
2989, 3023, 3131, 3916, 3918, 4004, 425,
440, 455, 5031, 5157, 5638, 64, 6745, 6814
[=20]
- artıktığın** Fazlalığın.
a. 2018
[=1]
- artınnan** Arkamdan.
a. 868
[=1]
- arttk** Çoğaldık.
a. 1568
[=1]
- artürlü** Her türlü.
a. 90
[=1]
- aruv** Güzel. (Hanımlar için)
a. 3407, 3494
a.+ların 2599
[=3]
- aruvağ** Ervah.
a.+ı 6210, 6214
a.+ım 6213
a.+ın 4148
a.+ınan 3880
a.+ımız 2833
[=6]
- aruvak** Ervah.
a. 4410, 6850
a.+ka 133, 4412
a.+tı 2850, 6737
[=6]
- aruvana**
a.+da 3396
[=1]
- arzan** Arzan.
a. 5812
[=1]
- arızmay**
a. 5307
[=1]
- as** Aş, yemek.
a. 5140, 6121
a.+ı 1791, 4350, 6466
a.+ın 2903, 2934, 726
a.+ta 6117, 6396
a.+tan 2540
a.+tın 7233
[=12]
- as-** Asmak.
a.-a 1751, 4518
a.-adı 1078
a.-amısın 2579

- a.-ayın 275
a.-ıp 1381, 1869, 2870, 2972, 4548, 4597, 4600, 4750, 4920, 5172, 5410, 546, 560, 5761, 7014
a.-kan 2934, 3101, 5143, 547, 5842
a.-kanday 2847
a.-kanmenen 3851
a.-uğa 35
[=28]
- asa** Çok, pek çok.
a. 1235, 1240, 3540, 5106, 5182
[=5]
- asem** Görkemli.
a. 1732, 4136, 4883, 4883
[=4]
- aser** Tesir, intiba.
a.+i 134
a.+imen 7088
[=2]
- Aset** Şahıs adı.
a. 10, 23, 4748, 4749, 4759, 4769, 4773, 4783, 4789
a.+tin 2674
[=10]
- Asetjan** Şahıs adı.
a.+nın 4755
[=1]
- asığ-** Acele etmek.
a.-ıp 2646, 2918
a.-ıs 4079
[=3]
- asığistan** Aceleden.
a. 3936
[=1]
- asık** Aşık (kemiği)
a. 2381, 2381, 3977, 675
[=4]
- asık-** Acele etmek.
a.-kanda 6600
a.-kanmen 4893
a.-kannan 3937
a.-pay 2637, 6246, 7068
a.-pavğa 4086
[=7]
- asıl** Asil.
a. 1035, 1035, 1262, 2699, 3806, 3875, 3995, 5015, 5016, 6035, 841, 881
a.+dın 5514
a.+ğa 4083
[=14]
- asıl-** Asılmak.
a.-ğan 3488
a.-inkı 1442
- [=2]
- asın-** Asınmak.
a.-ğanım 5270
a.-ıp 6578
[=2]
- asır-** Aşırmak.
a. 2814, 3124
a.-atın 5351
[=3]
- asıra-** Yetiştirmek.
a.-ğan 220
[=1]
- asırandı** Evlatlık.
a. 2668, 2672
[=2]
- asirese** Özellikle.
a. 6230, 86
[=2]
- askak** 1. Zirve. 2. Gururlu.
a. 39, 6605
[=2]
- askan** Çok, pek.
a. 5588, 7013
[=2]
- askar** Yüksek, yüce.
a. 4471, 498, 498
[=3]
- askın-** İlerlemek.
a.-ıp 2518, 2525
[=2]
- aspalap**
a. 6811
[=1]
- aspalı**
a. 2471
[=1]
- aspan** Gökyüzü.
a. 1452, 1457
a.+da 4180, 5711, 5823
a.+dağı 4083, 4220
a.+nan 3826
[=8]
- aspanturğan**
a. 1967, 1972
[=2]
- assalavmağalayküm** Selamünaleyküm.
a. 6164, 6640
[=2]
- assalavmağaleyküm** Selamünaleyküm.
a. 6402
[=1]
- astı** Alt.
a. 5285, 5741

- a.+m 740
a.+ma 1252
a. +mda 1478
a.+mdağı 860
a.+n 735
a. +nan 7153
a. +nda1500, 1504, 3596, 6401
a.+ndağı 5234
[=13]
- asturtun** Gizli.
a. 7163
[=1]
- aş-** Açmak.
a. 839, 3262, 3404, 5924
a.-ımay 4 478, 5388
a.-ıp 1418, 1532, 1573, 3413, 5360,
5363, 5584, 706, 7119, 7166
a.-kan 2520
a.-pay 6502
a.-sa 4545
a.-sam 2618, 3456
a.-tın 5355, 5372
a.-tan 5002
[=24]
- aşçı** Acı.
a. 1717, 3634, 3953, 5333, 5337,
5338, 5342, 5807, 6897
[=9]
- Aşçıköl** Yer adı.
a. 1717
[=1]
- Aşçmiyaz** Şahıs adı.
a. 5328
[=1]
- aşeyin** Boşuna.
a. 2840, 3680, 3698, 4204
[=4]
- aşık** Açık.
a. 4396
[=1]
- aşıl-** Açılmak.
a.-ar 4661
a.-ğan 571, 616
a.-mağanına 7183
[=4]
- aşın-** Sinirlenmek.
a. 5619
a.-ğannan 6600
[=2]
- aşına** Dost, arkadaş.
a. 1920
[=1]
- aşındır-** Sinirlendirmek.
a.-ıp 4332
[=1]
- aşıştık** Açıklık.
a. 4016
[=1]
- aşkere** Aşikâr.
a. 318
[=1]
- Alşın** Soy adı.
a. 1908
a.+nın 1203
[=2]
- aşu** Öfke.
a. 4764, 6984
a.+vda 5773
a.+vdan 481
a.+uv 2699
a.+vğa 5678
a.+vlı 7167
a.+men 2799
a.+uvmenen 2698
[=8]
- aşuvlan-** Kızmak.
a.-a 6785
a.-ba 479, 4760
a.-bay 4975
a.-dı 5398
a.-ıp 3399
a.-sa 3151
[=8]
- at** At.
a. 1015, 1089, 1172, 1252, 1352,
1870, 1947, 2225, 2624, 2641, 2646, 2793,
3536, 3568, 3596, 3621, 3672, 3673, 3993,
4006, 4076, 4172, 4227, 4236, 4353, 4381,
4590, 4942, 5147, 517, 5226, 5232, 5236,
5576, 5649, 5860, 5882, 5891, 6126, 62,
62, 6269, 63, 6336, 6589, 6774, 7119, 866,
889
a.+ı 11, 12, 1903, 2231, 2236,
2241, 2245, 2347, 2831, 2832, 2886, 2892,
2916, 2923, 3148, 3532, 4239, 4244, 4410,
4561, 4573, 5322, 5544, 5549, 5560, 5898,
5899, 6028, 6401, 6593, 6599, 7079, 7137,
7248, 87, 983, 988
a.+ım 2233, 2845, 2915, 2922,
3958, 4235, 4383, 4841, 4844, 4870, 4968,
4981, 5231, 5239, 5239, 5547, 5813, 5821,
5826, 5871, 6426, 6429, 6738, 7059
a.+ımdı 1108, 1118, 1128, 1138,
2402, 4172, 4243, 4978, 5241, 5596, 5982,
684
a.+ımız 5534

a.+ın 1197, 13, 1526, 1604, 1721, 204, 2068, 2226, 2466, 3402, 4136, 4836, 4969, 4983, 5059, 5651, 5872, 5877, 5942, 6140, 6305, 6401, 7054, 7058, 7180, 801
a.+ındağı 7207
a.+ındı 1103, 1113, 1123, 1133, 1143, 2057, 2067, 2838, 3123, 3433, 4071, 4127, 4166, 4209, 4230, 4976, 5234, 5237, 5247, 5256, 5567, 5627, 6338, 7062, 7073
a.+ınız 5227
a.+ınnan 2637, 3012
a.+ka 1200, 1447, 1613, 2017, 2992, 492, 6135, 63, 651, 7044, 7109, 817, 867
a.+kara 845
a.+pen 6251
a.+penen 2739
a.+sız 5246
a.+ta 6396
a.+tan 2641, 4219, 783, 788
a.+tardın 5194,58
a.+tarı 2220, 5887, 5895, 86, 89
a.+tay 1787, 1796, 2273, 3143, 3942, 3980, 4780, 5979, 6051, 837, 844
a.+tı 1794, 1805, 1808, 1914, 2298, 6406, 6490, 7047, 7072, 7096, 7194, 7214, 7220, 7238
a.+tılarğa 6496
a.+tın 2011, 2016, 5999, 62, 870, 996
[=239]
at- Atmak.
a.-adı 4338
a.-ar 4461
a.-arı 6179, 6193
a.-ıp 1427, 2619, 6047, 6222, 6234
a.-ıptı 2180
a.-kan 18, 2476
a.-kaşa 4594, 4606
a.-sam 1510, 1563
a.-tı 1806
a.-uvşı 1509, 1562
[=19]
ata 1. Dede, 2.
a. 2373, 2379, 4241, 4373, 4415, 4455, 4502, 4535, 4800, 5261, 5497, 5511, 5608, 5625, 5683, 6172, 6284, 6549, 7113, 7174
a.+dan 5246, 7024
a.+lı 6456
a.+lığınan 7079
a.+m 1208, 1218, 238, 3213, 5242, 6176, 6176, 6605, 6737, 7018

a.+mız 3244, 5087
a.+mızğa 1497, 1505
a.+n 105, 117, 1213, 1222, 160, 230, 408, 415, 4279, 5237, 6593, 6595, 6599, 6601
a.+nda 4357
a.+nın 4697
a.+nız 3831
a.+nızdı 4702
a.+nnan 4346
a.+nnın 886
a.+rı 2221
a.+sı 112, 167, 2460, 5320, 7129
a.+sın 2216, 7023
a.+sının 2220
[=67]
ata- İnsanın adını, ismini söylemek.
a.-ğan 137
a.-larımın 896
a.-namız 1203
a.-p 116, 2057, 2067, 663
a.-ptı 5035
a.-ydı 5596
[=9]
atağ Şöhret.
a.+ı 38, 5184, 7129, 7153, 7155
[=5]
atak Şöhret.
a. 5591, 56, 58, 77
a.+tı 81, 2914, 3778, 4697, 7133, 7146, 7165
[=11]
atal- Adlandırılmak.
a.-ğan 12, 89
[=2]
atan Dört yaşından büyük ve kısırlaştırılmış deve.
a.+ğa 1722, 1727, 1744, 1964, 5957
[=5]
atan- Adlandırılmak.
a.-amız 6507
a.-ar 857
a.-dın 6132
a.-ğan 1632, 5548, 6471
a.-ğanşa 1578
a.-ıp 1905
[=8]
atastır- Nişanlamak.
a.-ğamı 7158
a.-ğamına 7162
[=2]
Atığay Şahıs adı.
a. 6333, 6337, 6540

- [=3]
Atımtay Şahıs adı.
 a.+day 4308
 a.+men 4304
 [=2]
atındağı Adındaki.
 a. 8
 [=1]
Atınemel Yer adı.
 a. 7092
 [=1]
atız Ekin ekilen yerin evleklerin görünüşü.
 a.+dı 3879
 [=1]
atkar- İcra etmek.
 a.-a 838
 a.-ğan 7088
 [=2]
atkosşı Yardımcı kimse.
 a.+lıkka 6589
 [=1]
atta- Adımlamak.
 a.-p 5798
 [=1]
attan- Yola çıkmak.
 a.-adı 1391, 1394
 a.-arsın 5384
 a.-bağan 1483
 a.-basak 1469
 a.-bavın 1392
 a.-dı 1517, 1522
 a.-dık 2702
 a.-ğan 1482
 a.-ğanşa 3605
 a.-ıp 6577, 6582
 a.-sa 1393, 3063, 3073, 3078
 [=17]
av Bir sesleniş karşısında “efendim, buyur” anlamında kullanılan söz.
 a. 100, 102, 104, 106, 109, 111, 113, 115, 1153, 1162, 1163, 1173, 1181, 1404, 1406, 1408, 1441, 1489, 1526, 1527, 155, 1567, 1569, 157, 159, 161, 164, 166, 168, 170, 172, 173, 174, 175, 1764, 1774, 178, 1796, 180, 182, 1832, 184, 187, 189, 191, 1929, 193, 1943, 196, 1975, 198, 1980, 200, 202, 204, 205, 206, 207, 210, 212, 214, 216, 218, 220, 222, 224, 227, 229, 231, 234, 2342, 236, 238, 2386, 240, 2421, 2441, 245, 2458, 2463, 247, 249, 2490, 251, 253, 255, 257, 259, 264, 266, 2675, 268, 270, 273, 275, 2767, 277, 2770, 279, 282, 284, 2858, 286, 288, 291, 293, 297, 2984, 299, 301, 303, 3043, 306, 308, 310, 312, 315, 317, 319, 321, 324, 328, 330, 336, 338, 342, 344, 349, 3493, 351, 353, 3545, 355, 358, 360, 364, 366, 381, 383, 385, 387, 389, 391, 3927, 394, 396, 398, 3984, 3998, 400, 4002, 403, 4047, 405, 4066, 407, 409, 4101, 412, 4120, 414, 416, 418, 423, 425, 428, 430, 4317, 432, 4331, 434, 437, 439, 441, 443, 446, 4469, 448, 450, 4511, 4513, 452, 455, 457, 4588, 459, 4597, 461, 463, 465, 467, 469, 471, 473, 4735, 475, 477, 479, 481, 4816, 4817, 4819, 483, 4847, 4973, 4983, 4997, 5078, 5286, 5301, 5386, 5472, 5500, 5503, 5520, 5567, 6316, 6418, 6449, 6742, 6751, 6888, 7181, 926
 [=224]
av- Kaymak.
 a.-ar 856
 a.-ğan 3039
 a.-ıp 5473
 [=3]
avdan İlçe.
 a. 31
 a.+ı 7079, 7085, 7127
 a.+ında 7138, 7210
 a.+ındağı 7135
 a.+ının 7188
 [=8]
avdar- Çevirmek.
 a.-ar 1125
 a.-dı 1111
 a.-ğan 7213
 a.-ıp 1333, 1358, 2295, 2300, 4000
 [=8]
ave Hava.
 a.+de 679, 946
 a.+degi 6301
 [=3]
avel
 a. 5510
 [=1]
avelde İlk başta.
 a. 2198, 2203, 2208
 [=3]
avelden İlk baştan.
 a. 4182, 4753
 [=2]
aveli Evvela, ilk önce.
 a. 1635, 1952, 3025, 3029, 4868, 4958, 5868, 66
 [=8]
avelinde İlk başta.

- a. 1647, 1654
[=2]
- aven** Ezgi.
a.+imdi 4368
a.+inede 18
[=2]
- aves** Heves.
a. 3678, 5367
[=2]
- avesim** Hevesi
a. 2413, 2415
[=2]
- Avezov** Şahıs adı.
a. 7207, 8
[=2]
- avıl** Köy.
a. 1351, 1492, 1839, 1869, 1889,
1939, 1959, 2752, 3667, 4673, 5318, 5712,
5714, 5718, 5944, 5964, 6489, 7127, 980
a.+da 2228, 2238, 5231, 581, 593,
6423
a.+dağı 2935, 5969, 6018, 7196
a.+dan 6489
a.+dı 2750, 4349, 5939, 5968, 6825
a.+dın 1255, 1378, 2703, 5224,
5229, 5963, 630, 6476, 7165, 7168, 949,
954
a.+ğa 1046, 1187, 2368, 4354,
6476, 951
a.+ı .2738, 5873, 5984, 7195
a.+ım 1083, 3240, 5672, 5956,
5961771, 851, 856
a.+ıma 5434, 5697, 5994, 6431
a.+ımda 1273
a.+ımdı 5674
a.+ımnan 3819
a.+ımının 1859, 3511, 3516, 5379
a.+ımızğa 6485
a.+ın 2524, 2749, 3756, 3761,
5668, 5943, 766
a.+ına 1792, 2708, 2723, 2914,
4674, 5998, . 6016, 6019, 7110
a.+ında 668, 3223
a.+ındı 5120
a.+ınan 5978, 7033, 7156
a.+ınmen 5077
a.+ının 66, 1321, 5024, 5875
a.+ınının 1746, 1834, 5113, 5313
[=109]
- avıldas** Hemşeri.
a.+ım 6524
[=1]
- avılınay**
- a. 6388
[=1]
- avır** Ağır.
a. 2834, 4761, 5636, 5638, 5927,
6668
[=6]
- avır-** Hastalanmak.
a.-ıp 6611
a.-masın 6527
[=2]
- avırla-** Yükü ağırlamak.
a.-p 308
[=1]
- avırlıĝ** Ağırlık.
a.+ı 5640
[=1]
- avırt-** Ağırtmak.
a.-ıp 905
[=1]
- avıs-** Değişmek.
a.-ıp 4732
[=1]
- avız** Ağız.
a. 1268, 116,147, 1594, 2087, 2159,
2164, 2169, 27, 28, 3015, 3977, 40, 4675,
5, 613, 6323, 6410, 6477, 6490, 6558,
7088, 7248, 853, 85, 96
a.+dan 55
a.+ğa 51, 5141, 55, 6383, 6387
a.+ı 4220, 5039, 531, 6409, 6628,
7166
a.+ım 1577, 1586
a.+ıma 4215, 6770
a.+ımdı 3456
a.+ın 1342, 1343, 1581, 2296,
3091, 3881, 4670, 5455, 6502, 6854
a.+ına 2175, 2249, 3340, 4328,
5693, 5703, 5743, 6158, 6940, 7114, 7173
a.+ınan 2013, 7248
a.+ında . 120, 126, 2310, 4495,
5630, 7154, 7174, 7224
a.+ınmen 2329, 2897
a.+ınının 6756
a.+şa 25, 52
[=78]
- aviya**
a. 7128
[=1]
- avjar**
a. 4368, 4373, 4386, 4433, 7118,
7121
a.+dı 5479
a.+ına 4390

- [=8]
- avjayın**
a. 5908
[=1]
- avla-** Avlamak.
a.-r 3638
[=1]
- avlak** Uzak, ırak.
a. 1279, 4158, 6610
[=3]
- avlakka** Uzağa.
a. 27
[=1]
- avlakta** Irakta.
a. 5902
[=1]
- avle** Evliya.
a.+den 4077
[=1]
- avlet** Sülale.
a.+i 3150
a.+ine 4408
- avliye** Evliya.
a. 2141, 2517, 2652
[=3]
- avre** Zahmet.
a. 1201, 6344, 6536
[=3]
- avruv** Hasta.
a. 143, 143, 4496, 6061
a.+dı 138, 139, 141
a.+dın 141
a.+ı 133, 4271
a.+ın 135
a.+ımın 137
a.+lardın 133
a.+larıımın 133
[=14]
- avsele** Kuvvet.
a. +ndi 2818
[=1]
- avtor** Yazar.
a.+ı 7146
a.+ları 16
[=2]
- avvelim**
a. 1879
[=1]
- ay** 1. Üzüntü, hayıflanma ifade eden ünlem.
2. Ay.
a. 1002, 1007, 1062, 1115, 1153, 1168, 1171, 1173, 1178, 1291, 1296, 1301, 1306, 1311, 1453, 1473, 1692, 1794, 2055, 2065, 2211, 228, 2436, 2452, 2470, 2471, 2473, 2474, 2475, 2477, 2517, 2518, 2522, 2523, 2525, 2725, 2727, 2729, 2731, 2732, 2734, 2767, 2768, 2773, 2774, 2795, 2797, 2799, 2801, 2842, 2843, 2850, 2852, 2938, 2939, 2941, 2957, 3512, 3517, 3576, 3725, 375, 3766, 3767, 4002, 4003, 4005, 4046, 4286, 4760, 4774, 4789, 4828, 499, 500, 501, 504, 505, 509, 514, 518, 522, 526, 530, 534, 5386, 5666, 5668, 5670, 5709, 5744, 5763, 5771, 5938, 5953, 6147, 6159, 6263, 6530, 6530, 6531, 6533, 6841, 6842, 6938, 6940, 6942, 6944, 6946, 7128, 7166, 851, 852, 854, 860, 861, 863, 946
a.+da 1712, 213, 5870, 6951
a.+day 3498
a.+dı 4636, 956, 956
a.+dın 2631, 2636, 4003, 4281, 6077, 755, 833
a.+ğa 2408, 957
a.+ı 6951
a.+ım 5691, 6188
a.+ında 2255, 7092
a.+ındı 3407
a.+lar 4626, 6255
a.+ları 2260
a.-lasam 2299
a.+lık 3792
[=144]
- aya-** Acımak, korumak.
a.-ma 6732
a.-may 4480
a.-maymın 2402
a.-p 4071, 4072
a.-san 6357
a.-ymın 3989, 6352
[=9]
- ayağ** Ayak.
a.+ı 1006, 121, 1212, 1217, 1461, 1466, 1959, 3108, 4365, 539, 6468, 6907, 6959, 7142, 7222, 7230
a.+ım 1200
a.+ımen 1749
a.+ımnan 2893
a.+ın 4923, 5799, 6883
a.+ında 6385
a.+ındı 3010
[=24]
- ayak** Ayak.
a. 3396, 5931, 5931, 7153
[=4]
- ayan** Belli, malum.

- a. 744, 749, 754, 759
a.+a 6446
[=5]
- ayan-** İsteksiz, gönülsüz çalışmak.
a.-adı 3840
a.-bay 6829
a.-datar 6165
[=3]
- ayat** Âyet.
a. 6451
[=1]
- aybat** Heybet.
a.+ı 3663
[=1]
- ayda-** Hayvanı önüne katıp bir yere götürmek, yönlendirmek.
a.-ğanın 6157
a.-p 1032, 1037, 1067, 1954, 4242, 4671, 4887, 4889, 493, 4960, 5038, 5349, 5426, 6122, 6614, 918, 963
a.-sa 4253, 689
a.-vına 376
a.-vşı 6288
[=22]
- aydala** Bozkız, ıssız.
a.+da 686
a.+ğa 5819
[=2]
- aydar** Başın tam tepesinde bırakılan şaş.
a. 4458
a.+ı 3649
[=2]
- Aydarlı** Yer adı.
a.+nın 2613
[=1]
- aydat-** Yönlendirmek.
a.-kan 6234
[=1]
- Aydos** Şahıs adı.
a. 1389, 1390, 1391, 1394, 1396, 1397, 1399, 1415, 1425, 1435, 1445, 1455, 1465, 1477, 1490, 1491, 1524, 1533, 1543, 1553
a.+ımın 1579
a.+pen 1395
a.+tı 1554, 1628
a.+tın 1391, 1392, 1496, 1513, 1560, 1566
[=30]
- Aydoseke** Şahıs adı.
a. 1462
[=1]
- Aydoseken** Şahıs adı.
a. 1426, 1428
[=2]
- Aydosen** Şahıs adı.
a. 1438, 1448
[=2]
- ayel** İlk, önceki.
a. 11, 4522, 4525, 4546, 476, 5510, 5551, 7133, 86, 87, 89
a.+de 4531, 483
a.+derde 4524
a.+derdin 5403, 6391
a.+di 4985
a.+din 2800, 87
a.+ge 1339, 2575, 2815, 4354, 4519, 6646
a.+i 7109
[=26]
- aygili** Ünlü, meşhur.
a. 6423
[=1]
- aygak** Kanıt, ispat.
a. 3933, 5737
[=2]
- aygakta-** İspatlamak.
a.-dın 2007
[=1]
- ayğayla-** Bağırarak.
a.-p 6147
[=1]
- ayğır** Aygır.
a. 1317, 2279, 6404
[=3]
- ayıb** Hata, kusur.
a.+ım 2514
a.+ına 6656
[=2]
- ayıl** Hayvanın semerini veya eyerini bağlamak için goğsünden aşırılarak sıkılan yassı kemer, kolan.
a. 544, 6290
a.+ında 662
[=3]
- ayıp** Hata, kusur.
a. 2646, 3170, 3430, 3825, 5236, 5974, 6393
a.+tı 5360
[=8]
- ayır-** Ayırmak, bölmek.
a. 2436
a.-ğan 1982
a.-ılıp 4590, 4912
a.-ıp 5521
a.-ma 78

- a.-mağan 4319
a.-mağay 2789
[=8]
- ayırbas** Değiş, tokuş.
a. 5487
[=1]
- Ayjan** Şahıs adı.
a. 7128
[=1]
- ayjar**
a. 378, 381, 54
[=3]
- Ayjarık** Şahıs adı.
a. 2793
[=1]
- aykas-** Çakışmak.
a.-ıp 1023
a.-kan 235
[=2]
- aykay** Hormalden daha yüksek ses çıkarma, haykırma.
a. 5399, 7071
[=2]
- aykayla-** Bağırma.
a.-p 5363
a.-sam 1078
a.-ysin 2594
[=3]
- aykım** Açık, belirli.
a. 11
[=1]
- aykında-** Açıklamak.
a.-p 12
[=1]
- Aykoja** Şahıs adı.
a. 1901
[=1]
- Aykümis** Şahıs adı.
a. 4074, 4077, 4080, 4086, 4090, 4100, 4110, 4119, 4125
[=9]
- ayla** Hile, taktik.
a. 3058, 3905, 6397
a.+menen 5747
a.+sın 503, 507
a.+sına 4755
[=7]
- aylak**
a. 278
[=1]
- aymağ** Bölge, eyalet.
a.+ı 4791
[=1]
- Aymağan** Şahıs adı.
a. 7224
[=1]
- Ayman** Şahıs adı.
a. 3665, 3671, 3681, 3691, 3701, 3707, 3711, 3717, 3721, 3730, 3737, 3740, 3750, 3759, 3760, 3766, 3770, 3780, 3789, 3790, 88
[=21]
- Aymanday** Şahıs adı.
a. 835, 836, 847, 848, 850, 859, 869, 878, 884, 892, 902, 908
a.+day 840
[=13]
- Aymen** Şahıs adı.
y. 5800, 5806, 5815, 5825, 5826, 5836
[=6]
- ayna** Ayna.
a. 1020, 1020
a.+m 111, 166, 396, 414, 430, 5861, 5894
[=9]
- aynal-** Dönmek.
a.-a 6274
a.-adı 539
a.-ayın 1181
a.-dırıp 1159
a.-ğan 142, 5752, 5764
a.-ıp 121, 213, 23, 2561, 3380, 4605, 4745, 6, 927
a.-sak 1387
a.-sın 1053
[=18]
- aynala** Etraf, çevre.
a.+dağı 6768
a.+mda 6516
a.+sı 1679, 1684, 5113
a.+sın 5379
[=6]
- aynalayın** Büyüklerin küçüklere karşı kullandıkları “kuzum”, “yavrum” anlamındaki bir tür sevgi ifadesi.
a. 114, 169, 201, 239, 2858, 3012, 417
[=7]
- aynaldır-** Bir şeyi döndürmek.
a.-ğan 6779
[=1]
- aynalşıқта-** Uzaklara gitmeden, civarda dolaşmak.
a.-p 3570, 3587, 4952
[=3]

Aynıma- Sözünde durmamak.

a. 3754

[=1]

ayran Ayran.

a. 2005, 2008, 3479

[=3]

ayrıkşa Ayrıca.

a. 18

[=1]

ayrıl- Ayırmak.

a.-adı 7147

a.-ar 5523

a.-dın 4062, 4103

a.-ğan 2945, 370

a.-ip 1598, 1610, 1624, 4320, 675,
6914, 6928

a.-may 5699

[=14]

ayt- Söylemek.

a. 1045, 1045, 1057, 1197, 1373,
1657, 1803, 182, 1879, 1880, 2178, 2213,
263, 2831, 293, 3443, 3700, 41, 4195,
4239, 4255, 4390, 4602, 486, 4868, 5438,
5651, 5666, 5691, 5701, 5785, 588, 5901,
5903, 6347, 6916, 698, 708, 738

a.-a 1013, 1033, 1038, 1043, 1247,
1497, 1501, 1505, 1511, 1564, 2883, 3004,
3037, 3074, 3126, 3441, 3896, 4327, 448,
4796, 5051, 5073, 5144, 5273, 5696, 5713,
5744, 5765, 5833, 5861, 919, 974

a.-adı 118, 1277, 1366, 1396, 1560,
2667, 3717, 3718, 4243, 43, 4374, 5608,
6024, 6313, 6465, 6491, 7119, 7120, 7191,
991

a.-alı 3834

a.-am 5959

a.-amın 1879, 2213, 3440, 3446,
3450, 3455, 3727, 4651, 4868, 5188, 5867,
6757, 698, 708, 738

a.-amız 7164

a.-ar 1057, 1548, 1558, 2081, 2924,
3213, 5092, 5277, 6366

a.-arın 5794

a.-arındı 6652

a.-arlık 2047

a.-arının 1916

a.-asın 1405, 1885, 2062, 398,
4332, 4812, 5161, 5682, 5706, 5769, 5779,
5793, 6219

a.-atın 7153

a.-atuğın 6202

a.-ayık 1278, 1283, 1288, 5865

a.-ayın 1759, 181, 2178, 2190,
2230, 2235, 2240, 2244, 263, 286, 3024,
3034, 3044, 3054, 3059, 3064, 3069, 3079,
3120, 3456, 380, 4236, 4246, 4255, 4476,
4559, 4589, 4725, 486, 503, 507, 511, 516,
520, 524, 528, 532, 5327, 536, 5438, 557,
5632, 5666, 567, 5691, 5701, 572, 5804,
602, 607, 612, 617, 627, 632, 6323, 637,
642, 667, 6705, 6867

a.-ım 3886

a.-ınız 1278, 1283, 1288, 1915,
2835, 5227, 6477

a.-iniz 5555

a.-ip 1003, 1154, 1314, 1319, 1323,
1537, 1594, 1621, 1753, 1806, 2037, 2111,
241, 2679, 2767, 2948, 2979, 3055, 3352,
3362, 3387, 3433, 3463, 3698, 3782, 4052,
4251, 4515, 4526, 4536, 4689, 4771, 4830,
5095, 5162, 5241, 5313, 5479, 5482, 5574,
5642, 5946, 6391, 6490, 6639, 6830, 690,
6972, 6972, 699, 7173, 796, 806

a.-ıptı 7167

a.-ip 1398

a.-kan 1008, 1018, 1332, 141, 1560,
1583, 1584, 1638, 1699, 1770, 1832, 2437,
2467, 2574, 2601, 2773, 3047, 3182, 3378,
3682, 3869, 3877, 3952, 3975, 4067, 4361,
4455, 4489, 5107, 5584, 597, 6177, 6184,
6496, 6566, 6759, 6766, 6901, 7029, 7064,
749, 754, 759, 764, 769, 880, 903, 904, 96

a.-kanda 2235, 2240, 2244, 3860,
4490

a.-kanday 3466

a.-kağa 1374

a.-kanı 1496, 2267, 2420, 2425,
2529, 2661, 2697, 5079, 7178

a.-kanım 4055

a.-kanıma 4079

a.-kanımdı 4266

a.-kanın 2151, 2656, 3737, 4265,
4635, 6613, 6686

a.-kanmenen 3881

a.-kaysın 831, 832, 834

a.-kım 5213

a.-pa 2749, 3668, 5451

a.-padın 3451, 6790

a.-pağın 318

a.-pap 2447

a.-pas 2750

a.-pasam 2774

a.-pasan 1046, 6906

a.-paska 4344

a.-pay 2113, 3719, 6347

- a.-paydı 2013, 2509, 595
a.-payın 2795, 3185
a.-paymın 1163, 5234, 938
a.-paytıday 2549
a.-sa 1560, 2509, 3747, 7203
a.-sak 1268
a.-sam 2839, 2890, 3201, 3220,
4540, 4688, 4761, 5707, 6175
a.-san 2396, 4396, 5341
a.-sayşı 3549, 5293
a.-sın 3353
a.-şı 2642, 2838, 2957, 3020, 3545,
3689, 3710, 4112, 4122, 4966, 4975, 5354,
5894, 6824
a.-ta 3568
a.-tı 1912, 3714, 4916, 5189, 6383,
6387, 6393, 677
a.-tım 4001, 4200, 4433, 5569
a.-tın 2195, 4427, 4842, 5746
a.-tınız 5528
a.-u 4373
a.-uğa 147
a.-uşı 1385
a.-uv 4376, 7107
a.-uvğa 4386, 6864, 7118
a.-uvınan 7206
a.-uvınnan 3591
a.-uvınşa 132, 3218, 7215
a.-uvşu 3133, 3143, 7133
[=437]
- Aytboz** Şahıs adı.
a.+ımın 5203
[=1]
- aytevir** Nihayet, nasıl olsa.
a. 3714, 5318
[=2]
- aytıl-** Söylenmiş olmak.
a.-a 260
a.-adı 117
a.-dı 2422, 4552
a.-ğan 1680, 4210, 4339, 4613,
7233
a.-ıp 120
a.-may 146
a.-sın 6014
a.-uvı 126
[=13]
- aytı** Atışma.
a. 120, 122, 123, 141, 146, 147,
148, 2, 27, 2733, 30, 31, 4, 40, 41, 41, 43,
44, 45, 46, 48, 49, 5, 52, 53, 56, 6423, 68,
69, 7, 7083, 7085, 7090, 71, 7125, 7125,
7140, 7140, 7148, 7197, 7207, 7208, 7215,
7221, 77, 8, 94
a.+atın 64
a.+ı 122, 127, 128, 130, 378, 59,
65, 90
a.+ın 7149
a.+ına 129
a.+ında 125, 7121, 7121
a.+ının 121, 144, 4364
a.+ka 14, 25, 29, 47, 61, 65, 66, 70,
70, 7101, 74, 75, 75
a.+kan 14
a.+ta 120, 14, 33
a.+tan 13
a.+tar 1, 136, 24, 31, 32, 6, 6, 7, 81
a.+tardı 86
a.+tardın 127, 34, 55, 86
a.+tarğa 32
a.+tarı 150
a.+tarın 10, 125, 54
a.+tarınan 8
a.+tarında 23
a.+tı 124, 2561, 7077, 7124, 7202,
7206, 7216
a.+tın 119, 44, 67, 7102, 7188,
7224, 7238, 7248, 7249, 92
[=120]
- aytı-** Atışmak.
a.-a 2740, 2744
a.-adı 3384, 7196, 7218
a.-am 4678, 6734
a.-amın 6667, 6694, 6695
a.-ar 1786
a.-arın 70
a.-ayık 3252
a.-ayın 1026
a.-ıp 124, 129, 1513, 2023, 2305,
2419, 2419, 2429, 3393, 3447, 3529, 43,
4828, 5795, 5796, 6698, 7101
a.-ıpsın 1140
a.-kalı 2842
a.-kan 4905, 68, 7132, 7204, 804
a.-kanda 4675, 5179
a.-kanday 3670
a.-kanın 13
a.-kanmen 4620, 7003
a.-pakka 1068
a.-pay 2910
a.-sak 6344
a.-sam 4695
a.-san 1147
a.-tım 4229, 6796
a.-uğa 924

- a.-uşı 60
a.-uv 122, 135, 25, 44, 5657
a.-uvğa 3053, 4666, 4670, 5669,
5694, 6117
a.-uvşı 2571
[=65]
- aytıstır**- Atışmak.
a.-uv 6333
[=1]
- aytısuvsı** Atışmaya katılan âşk.
a.+lar 125
[=1]
- aytkış** Hitabeti güçlü.
a. 3388
[=1]
- aytpese** Yoksa, öyle ise.
a. 3099, 6353
[=2]
- ayttır**- Söz kesmek.
a.-ğan 676
a.-may 4118
[=2]
- aytuvsı** Söyleyen kimse.
a. 7188
[=1]
- az** Az.
a. 125, 13, 1479, 2024, 2657,
2688, 2693, 2707, 320, 3978,
4058, 4062, 4541, 5474, 5517,
5679, 5680, 5688, 6, 6376, 67,
6826, 7117
a.+dı 2461, 6445
a.+dığı 50
a.+ğana 1461,1926
a.+ı 1810
[=23]
- az-** Özelliğini kaybetmek.
a.-ar 1099
a.-ğan 4835, 4840
[=3]
- aza** 1. Cernaze evine yapılan maddi yardım.
2. Yas, matem.
a. 6550
[=1]
- azab** Azap, minnet.
a.+ın 801
[=1]
- azamat** Vatandaş.
a. 1519, 2914, 324, 4253
[=4]
- azap** Azap, minnet.
a. 354
[=1]
- azaptan-** Zorlanmak.
a.-ıp 6538
[=1]
- azar** Eziyet.
a.+menen1902
[=1]
- azay-** Azalmak.
a.-maytın5662
[=1]
- azban** Kısırlaştırılmış olan hayvan.
a. 4835, 4840
[=2]
- azdap** Azıcık, biraz.
a. 3422
[=1]
- azdık** Azlık.
a. 5011
[=1]
- Azeke** Şahıs adı.
a. 1913, 1980
[=2]
- azğın** Yoldan çıkan, azgın.
a. 6786, 6871
[=2]
- azık** Gıda, yemek.
a. 3442
a.+ka 621
[=2]
- azın**
a. 6610
[=1]
- azırak** Daha az, azıcık.
a. 4545, 5866
[=2]
- azil** Şaka.
a. 2528, 2549, 6048, 6328, 66
a.+ime 6040
a.+ine 539
a.+inen 121
[=8]
- azilde-** Şaka yapmak.
a.-p 6381
[=1]
- azildes-** Şakalaşmak.
a.-ıp 6328
a.-uvi 119
[=2]
- Azilkeş** 1. İnsan adı. 2. Şakacı.
a. 1715, 1716, 1752, 1754, 1765,
1778, 1788, 1800, 1818, 1828, 1838, 1848,
1858, 1868, 1878, 1888, 1898, 1917, 1927,

1941, 1951, 1961, 1971, 1981, 7076, 7079, 7079, 7080

a.+i 1827, 7082
a.+in 1832
a.+ke 1912, 1912
[=33]

azir Hazır.
a. 3368, 4097
[=2]

Azırbay Şahıs adı.
a. 7079
[=1]

Azırbayev Şahıs adı.
a. 7188
[=1]

azırde Hazır olan.
a. 13
[=1]

aziret Hazret.
a. 2171, 2180, 2216
[=3]

azireyil Azrail.
a. 3112
[=1]

azirle- Hazırlamak.
a.-ydi 75
[=1]

azırşe Şimdilik.
a. 7151
[=1]

Azya Azya.
a.+nın 130
[=1]

Azniyaz Şahıs adı.
a.+dan 3650
[=1]

B

ba Sözü, cümlelerin sonuna getiren soru edatı.

b. 1003, 1519, 1586, 1587, 1589, 1834, 1837, 2062, 2153, 2154, 2670, 2691, 273, 275, 2773, 279, 2821, 3531, 3531, 3531, 3943, 4176, 4184, 4320, 4324, 4325, 4329, 4335, 4543, 4550, 4576, 4598, 4663, 5176, 5252, 5345, 5456, 5483, 5586, 5911, 5981, 5982, 5984, 6016, 6016, 6019, 6108, 6243, 6253, 6254, 6256, 6742, 6778, 6808, 6916, 7073, 7233, 803, 803, 834, 986
[=61]

baba Ata, dede.

b.+larım 1076
b.+m 5261, 5797
b.+mız 2180
b.+mızdan 2373
b.+na 2171
[=6]

Babas Şahıs adı.
b. 1185, 1186, 1189, 1199, 1209, 1219, 1229, 1239, 1249, 1259, 835, 841, 843, 855, 864, 874, 881, 883, 897, 903, 907
[=21]

badam
b. 4921
b.+darda 3667
[=2]

badig
b.+im 1273
b.+in 662, 672
b.+indi 1373
[=4]

badik
b. 1266, 1266, 1269, 1271, 1271, 1276, 1276, 1281, 1286, 1291, 1293, 1296, 1298, 1301, 1303, 1306, 1308, 1313, 1314, 1318, 1319, 1322, 1323, 1341, 135, 136, 137, 137, 1374, 140, 144, 484, 489, 491, 496, 496, 497, 501, 505, 509, 514, 518, 522, 526, 530, 534, 54, 543, 546, 550, 550, 551, 553, 555, 560, 565, 570, 576, 576, 577, 579, 581, 584, 586, 586, 587, 591, 593, 597, 6, 600, 605, 610, 615, 620, 625, 630, 635, 640, 645, 650, 655, 656, 658, 660, 660, 665, 670

b.+ten 6861
b.+terin 1267
b.+ti 1268, 1277, 1278, 1283, 1288, 1328, 1333, 1346, 1349, 143, 486, 493, 548, 588, 647, 652
b.+tin 142, 143, 143, 539
[=110]

bağ 1. Bağ, bahçe. 2. Talih.
b.+ı 4661
b.+ın 2970
b.+ına 611
b.+ında 6798
[=4]

bağ- Bakmak, beslemek.
b.-adı 5424, 5429
b.-ar 5972, 6376
b.-ıp 2333, 6323, 7179, 7200
[=8]

bağa Fiyat.
b. 6964

- b.+n 5536
b.+sın 4195
[=3]
- bağala-** Fiyat biçmek.
b.-p 6576
[=1]
- bağanadan** Beminden.
b. 5922
[=1]
- bağana** Direk.
b.+lı 5164, 7104
[=2]
- bağban** Bahçıvan.
b.+ın 611
[=1]
- bağın-** Kabul etmek.
b. 5291
b.-dım 873
b.-ğan 132
b.-ğannan 132
[=4]
- bağımıştı** Bağimli.
b. 4540
[=1]
- bahadür** Cesur.
b. 3664
[=1]
- bak** 1. Bağ, bahçe. 2. Talih.
b. 1926, 6207
b.+ta 571, 616
b.+tan 2789
b.+tı 4992
[=6]
- bak-** Bakmak, beslemek.
b.-kan 2615, 3657
[=2]
- baka** Kurbağa.
b. 3086, 3087, 3093
[=3]
- bakay** Ayak, parmak kemiği.
b. 6670, 6700
[=2]
- bakır-** Bağırarak.
b.-maymın 3175
[=1]
- bakıt** Baht.
b. 4029, 5136
b.+ı 5143
b.+ka 5620
b.+sız 6704
b.+sızdığın 6705
b.+tı 3658, 6675
[=8]
- bakkanday** Koskoca.
b. 3709
[=1]
- baksı** Şaman.
b. 139, 3718
b.+day 1418
b.+lık 133
b.+nın 135
[=5]
- bakşa** Bahçe.
b. 2416
[=1]
- Baktılı** Soy adı.
b. 5267
[=1]
- baktiyar** Bahtiyar.
b.+dan 2465
[=1]
- bal** Bal.
b. 1418, 2330, 4953, 5509, 6520
b.+day 1854, 1864, 3590, 5337,
5500, 6600
b.+ın 2927
[=12]
- bala** Çocuk.
b. 1061, 1153, 1186, 1197, 1331,
1578, 1753, 1760, 1912, 1931, 2324, 2424,
2480, 2609, 2819, 2847, 2946, 2957, 2980,
3014, 3022, 3028, 3375, 3808, 3995, 4827,
4828, 5226, 5236, 5272, 5292, 5364, 5488,
5679, 5684, 5688, 5816, 5878, 594, 5946,
6291, 63, 6322, 6323, 6327, 6490, 6657,
6658, 6659, 6970, 7163, 939
b.+dan 5484
b.+day 5932
b.+ğa 1754, 343, 5049, 5609, 6323,
6323, 6331, 6377
b.+lardan 2548
b.+lardın 601, 633
b.+larım 5493
b.+larının 3661
b.+m 1572, 1581, 1582, 1584,
1591, 1591, 1592, 1594, 6684
b.+men 5886
b.+menen 6372
b.+mın 4852
b.+n 5002
b.+ndı 6375, 6938
b.+nı 1262
b.+nın 1248, 2512, 5047, 5873,
6323
b.+nnın 4053

b.+sı 1071, 1677, 1822, 1939, 1962,
2461, 2798, 2850, 3038, 3259, 4241, 4942,
5039, 5115, 5164, 5393, 5660, 6433, 6554,
6679, 6707, 6858, 6901, 7117, 949, 988

b.+sımın 2072, 6183

b.+sın 223, 2785, 337, 4916, 4984,
5377, 5408, 5409, 5625, 6171, 954

b.+sınan 2719

b.+şa 4626

[=130]

balag Pantolon paçası.

b.+ı 4914

[=1]

balak Pantolon paçası.

b. 1051

[=1]

balakay Çocuğum.

b. 5668

[=1]

balalık Çoculluk.

b.+pen 5064

[=1]

Balday Şahıs adı.

b. 6517, 6523

b.+ımız 6519

[=3]

baldız Baldız.

b.+ı 1401, 3894

b.+ım 3561

[=3]

bale Belâ.

b. 5369

b.+ge 3246, 7049

[=3]

balem “Görürsün” anlamında kullanılan söz.

b. 6778

[=1]

balğa Çekiç.

b. +n 2349

b.+sınday 2048

[=2]

balğalı Yer adı.

b. 7094

b.+da 4163

b.+men 4141

b.+nın 4143

[=4]

balğ Balık.

b.+ın 3075

[=1]

balık Balık.

b. 1978, 3065, 3068, 3070, 3075,
3080, 3085, 3086, 3088, 3089, 3093, 3096,
3100, 3101, 3104, 3106, 3107, 3114

b.+tı 1697, 3098, 3102

b.+tın 1690, 1694, 3090, 3118

[=25]

balkı- Eritmek.

b. 1919

b.-p 3830

[=2]

balkım

b. 1918

[=1]

balkıt- Eritmek.

b.-ar 2496

b.-ıp 1649

[=2]

balşık Çamur.

b.+tay 1812

[=1]

balta Balta.

b. 10, 1982, 2479, 4697

b.+nı 2478

b.+nın 2618

[=6]

baltır Baldır.

b. 1205, 1215

[=2]

bapsa

b.+ğa 9

[=1]

bapta- Besiye çekmek.

b. 4209

b.-p 5110, 5942

[=3]

bar Var, mevcut.

b. 112, 1121, 1125, 1136, 1152,
1191, 1196, 121, 1273, 133, 1333, 137,
1478, 1479, 1481, 1497, 1501, 1505, 1529,
1564, 1614, 1644, 1645, 167, 17, 1706,
1707, 1717, 1718, 1720, 1743, 1880, 19,
190, 1908, 1909, 1911, 1930, 1932, 1933,
1935, 1962, 2116, 2121, 2126, 2131, 2136,
2137, 2183, 2188, 2193, 2196, 2218, 2363,
2364, 2371, 2372, 2426, 2431, 2466, 2509,
2545, 2567, 2666, 2689, 2694, 2727, 2770,
2807, 2829, 2833, 2846, 285, 2987, 2988,
2990, 2999, 30, 3045, 3048, 305, 3065,
3070, 3080, 3103, 3163, 3211, 3246, 3302,
3337, 3344, 3414, 3466, 3498, 35, 3527,
3556, 357, 3576, 3614, 3617, 3626, 3636,
3649, 3670, 3699, 3723, 3777, 3896, 3913,
3916, 3920, 4040, 4086, 4142, 415, 4176,

4177, 4208, 4232, 4271, 4289, 4298, 4304, 431, 4318, 4395, 441, 4446, 4448, 4465, 46, 4631, 4665, 4671, 47, 4710, 4791, 4816, 4818, 483, 4833, 487, 4871, 4884, 49, 4918, 4931, 5010, 5012, 5016, 5104, 5143, 5150, 5151, 5153, 5177, 5178, 5300, 5322, 5328, 5335, 5349, 5395, 5395, 543, 5443, 5444, 5446, 5450, 5450, 5484, 5497, 5506, 5539, 5571, 558, 5607, 5622, 5630, 5694, 5711, 5721, 5722, 5786, 581, 5834, 5913, 593, 598, 6023, 6110, 6116, 6117, 6119, 6220, 6224, 6230, 6285, 6304, 6306, 6323, 636, 6401, 6423, 6480, 6480, 6494, 655, 6558, 662, 6708, 6739, 6799, 6805, 6815, 6824, 6884, 7018, 7039, 7046, 7049, 7058, 7061, 7079, 7106, 7166, 7187, 7194, 7224, 78, 8, 934

b.+da 4043

b.+dan 4047

b.+dı 1741

b.+ğa 3864

b.+ım 1451, 1456

b.+ın 6732

b.+ında 1094, 6676

6.+ındı 3465

[=241]

bar- Varmak.

b. 1511, 375, 638

b.-a 2275, 3578, 5343, 5343, 6489, 6489, 6496, 7094, 7163

b.-ad 1257, 1482, 5595

b.-adı 1083, 1281, 1286, 1341, 1767, 207, 211, 2475, 369, 370, 3873, 491, 5066, 546, 5473, 555, 5961, 5962, 620, 645, 6495, 650, 7162, 851

b.-am 1192, 5487

b.-amın 1602

b.-amız 793

b.-ar 175, 3431, 6432

b.-arsın 4600

b.-asın 1453, 1473, 1489, 1575, 2360, 2895, 4096, 4171, 4371, 4474

b.-atın 1040, 4397

b.-ayık 2104, 2708

b.-ayın 5697, 6016

b.-da 3342

b.-dı 2460, 5956

b.-dın 2149

b.-ğa 2330

b.-ğan 1889, 1896, 2478, 2739, 385, 397, 420, 468, 5492, 5838

b.-ğanda 1910, 1925, 6019, 7196

b.-ğanday 3757

b.-ğanım 2575

b.-ğanımda 5998

b.-ğanında 4927

b.-ğın 1454, 1463

b.-ı 48

b.-ın 3191

b.-ında 997

b.-ındar 3394

b.-ip 1048, 1496, 1700, 2419, 2481, 2484, 2555, 3087, 3240, 352, 3919, 5120, 5435, 5570, 5917, 6139, 6298, 6323, 6394, 6395, 6719, 6796, 6849, 6901, 893

b.-ipsın 4408

b.-mağan 3430, 4447, 4456

b.-may 5036, 6017

b.-maymın 7159

b.-mayın 6016, 6072

b.-maysın 3427

b.-maytınına 7163

b.-mısın 2458

b.-sa 3083, 3217, 4732, 5267, 5523

b.-sam 1230, 3212, 3272

b.-san 1497, 1501, 1505, 1511, 1564, 3855, 6111

b.-sanız 2498

b.-uvğa 5609

b.-uvşı 670

[=147]

barabar Eşit.

b. 2288

[=1]

barak Baraka.

b. 5120

[=1]

baratuğın

b. 618

[=1]

barınşa

b. 147

[=1]

bari Hepsi.

b. 2288, 2666, 2798, 29, 3050, 3094, 3661, 3938, 4, 4023, 4029, 4519, 4940, 5007, 5159, 5548, 5554, 5987, 6446, 6535, 6567, 6885, 7231, 81

b.+miz 1072

[=25]

baribir Farketmez.

b. 3295

[=1]

baride Tamamıda.

b. 3900

[=1]

- barimiz** Hepimiz.
b. 2108
[=1]
- barimizdi** Hepimizi.
b. 3017
[=1]
- barin** Hepsin.
b. 1145, 1702, 1703, 1750, 2690, 3692, 3886, 4294, 4425, 4869, 5404
[=11]
- barinde** Hepsinde.
b. 87
[=1]
- barine** Hepsine.
b. 118
[=1]
- barinen** Hepsinden.
b. 4491, 5754, 5759
[=3]
- bariniz** Hepiniz.
b. 1623
[=1]
- barlığı** Hepsi.
b. 6603
[=1]
- barlığına** Hepsine.
b. 4579
[=1]
- barlık** Bolluk, zenginlik.
b. 1164, 14, 241
[=3]
- barmağ** Parmak.
b.+ıma 6152
b.+ın 1542
b.+ında 3584
b.+ınız 4945
[=4]
- barmak** Parmak.
b. 1022, 5352, 5354, 5358, 5370, 5376, 5380, 5390, 5402, 5408, 7189, 7190, 7192, 7196
b.+ka 1422, 1547
b.+tı 7195
[=17]
- bas** Bas.
b. 1212, 1217, 1251, 143, 1606, 1959, 196, 2662, 2695, 2984, 3205, 4038, 50, 5658, 5799, 6420, 947
b.+ı 121, 1694, 2085, 2090, 2095, 2100, 2105, 2451, 2534, 2989, 3597, 4368, 4444, 531, 539, 7114, 7117
b.+ım 4492, 5280, 731
b.+ıma 2381, 2854, 6563, 6580, 690, 822
b.+ımdağı 3195, 3205
b.+ımdı 730, 750
b.+ımen 2438
b.+ımenen 2434
b.+ımızđa 1567
b.+ımnan 845
b.+ın 1887, 1968, 1973, 2223, 2436, 2592, 2921, 439, 4443, 4493, 465, 5015, 5017, 5376, 5559, 623, 648, 6482, 6589, 6628, 725, 745, 839, 932
b.+ına 1221, 1352, 179, 2412, 2656, 354, 5517, 5784, 5786, 6571, 677, 6794, 796, 816, 818, 827, 829
b.+ınan 2411, 4226, 542
b.+ında 1297, 2243, 314, 3191, 3598, 5485, 5530, 5590, 6324, 6401, 7142
b.+ındağı 5616
b.+ınday 1870, 6899
b.+ındı 2510, 6030, 715, 7186
b.+ımız 6527
b.+ınnan 1159, 2590, 2985, 838
b.+ınnın 4903, 6567
b.+ınnan 2518
b.+ka 6358
b.+ta 6568
b.+tan 1282, 2161, 2165, 5804
b.+tarımız 4196
b.+tı 2670, 2696, 3597, 3973, 4800, 56, 81
[=135]
- bas-** Basmak.
b. 1094, 3010, 997
b.-a 1749, 5808, 5817
b.-adı 1079, 117, 117, 117, 117
b.-amısın 2582
b.-ar 102, 106, 157, 161, 405, 409
b.-arının 5818
b.-ayın 1989, 3000, 5456
b.-ıp 1065, 1670, 1872, 1876, 1974, 2944, 2975, 3578, 4751, 5000, 5176, 5362, 5460, 5635, 6347, 6474, 6474, 6699, 7017, 7237, 7237, 7247, 7247, 863, 977, 979
b.-kalı 3009
b.-kan 1885, 4001, 4136, 4214, 996
b.-kandıktan 5639
b.-pas 527
b.-sa 4923
b.-sam 6153, 6848
b.-sın 3393
b.-tap 124
b.-tım 5389

- [=62]
Basıkara Yer adı.
 b. 1965
 [=1]
- basıl-** Dinmek.
 b.-ğan 471, 7079, 7085, 7214
 b.-ıp 7214
 b.-mağan 4078, 4108
 b.-maydı 4741
 b.-uvınan 7221
 [=9]
- basım** Bol, çok.
 b. 1733, 7142
 [=2]
- basımı**
 b. 44
 [=1]
- basıncırap** Bastıra söylemek.
 b. 1915
 [=1]
- basire** Çocuğa hediye olarak verilen hayvan.
 b.+m 4165
 [=1]
- baska** Başka.
 b. 1022, 13, 14, 147, 1539, 16, 2398, 2916, 2923, 4327, 4533, 48, 52, 5384, 5794, 5901, 6758, 6794, 6840, 74, 87
 [=21]
- baskağa** Başkasına.
 b. 3527
 [=1]
- baskalağan**
 b. 911
 [=1]
- baskamn** Diğerin.
 b. 3050
 [=1]
- baspa** Yayın.
 b. 7197
 b.+larınan 7089
 [=2]
- baspak** Dana.
 b.+tay 6409
 [=1]
- baspana** Sığınak, barınak.
 b.+ğa 5956
 b.+ndı 5727
 [=2]
- basta-** Başlamak.
 b. 5471
 b.-ğam 1075
 b.-ğan 3389, 37, 504, 5305
 b.-ğanda 6404
 b.-p 116, 116, 1276, 1276, 1349, 3573, 6044, 6066, 6425, 6577, 6582, 7089, 7130, 7202
 b.-v 7107
 b.-ydı 6334
 b.-yın 3007, 3841
 [=25]
- bastal-** Başlanmak.
 b.-adı 71
 b.-ğanmen 121
 b.-sa 4274
 [=3]
- bastır-** Bastırmak.
 b. 3123
 b.-ğan 7089
 b.-masın 1512, 1565
 [=4]
- bastırma** Çardak.
 b.+sın 1510, 1563
 [=2]
- Başen** Şahıs adı.
 b. 2792
 [=1]
- bat-** Batmak.
 b.-a 1748
 b.-ar 2248, 2253, 2263
 b.-arda 5959
 b.-arsın 6848
 b.-kan 2055, 2065
 b.-kanday 2903
 b.-sa 6025
 b.-tı 5183
 [=11]
- bata** 1. Ölen kişi için okunan dua. 2. İyi dilek.
 b. 4416, 4450, 4536, 4803, 6139, 6511, 695, 7161, 796
 b.+ndı 3655
 b.+sı 2926, 4143
 b.+sın 2930, 3639, 5109
 [=15]
- batır** Kahraman.
 b. 1390, 1396, 3040, 3661, 4873, 5118, 5141, 5148, 5161, 5208, 5897, 6164, 6361, 6571, 6593, 6599, 7021, 7026, 7136, 83
 b.+ğa 4991
 b.+lar 40, 81, 85, 87
 b.+lıkka 5102
 b.+lıkpen 6594
 [=27]
- Batıraş** Şahıs adı.

- b. 2220
[=1]
- Batırhan** Şahıs adı.
b. 5151
[=1]
- batpan** Bir ağırlık ölçüsü, batman.
b. 4201, 5415
[=2]
- bav** Bağ.
b. 1036, 1079, 1516, 1521, 1830, 4500
b.+dın 2474
b.+ın 177
b.+larğa 515
[=9]
- bavır** 1. Karaciğer. 2. Kardeş.
b.+ı 2011, 2016, 6478
b.+ım 2799, 768
b.+ıma 4676
b.+ın 763
b.+ında 1618, 3108, 4669
b.+ının 2914
b.+lı 306
[=12]
- bavırla-** Yüziüstü sürünmek.
b.-p 312, 1429
[=2]
- bavray** Bayır, dağ, tepe.
b.+ında 4673
[=1]
- bay** Zengin.
b. 1721, 1723, 1724, 1735, 1810, 1969, 1994, 1999, 2383, 2792, 3105, 3259, 3728, 4029, 4397, 4397, 4613, 4679, 4684, 4782, 5148, 5166, 5208, 5377, 5393, 5422, 5444, 5549, 6110, 630, 6391, 6546, 6729, 7012, 7113, 7145, 7180, 7195
b.+da 2269
b.+dan 2752
b.+dı 1745
b.+dın 1721, 1987, 3230, 4213, 5039, 6177, 6545, 6551, 691, 7117, 7194
b.+ğa 2715, 6102
b.+ı 195, 209, 4723
b.+ım 6118
b.+ımdı 196
b.+ımız 1965
b.+ın 1720, 1935, 1949, 3487, 3490, 5392, 6119, 6123, 6436
b.+ında 4441
b.+ınnan 1949
b.+lar 1618, 4063
b.+larday 2553
- b.+lardın 5448, 5972, 6466
b.+larğa 535, 5425, 5430, 5453
b.+mın 5661
[=82]
- bayağı** Eski.
b. 1912
[=1]
- bayağıday** Eskisi gibi.
b. 2770, 734, 739
[=3]
- bayağımdı** Eskiye.
b. 3007
[=1]
- bayan** 1. Durağan. 2. Anlatma.
b. 88
b.+dı 83
[=2]
- bayanda-** Anlatmak.
b. 5097
b.-dın 1110
b.-şı 5544
[=3]
- bayavsıp**
b. 3943
[=1]
- Baybaktı** Soy adı.
b.+da 4833
[=1]
- Baybarak** Şahıs adı.
b.+tın 2723
[=1]
- Baybol** Şahıs adı.
b.+ğa 1960
[=1]
- Baydalı** Şahıs adı.
b.+nın 4793
[=1]
- Baydırak** Şahıs adı.
b. 4366, 4367, 4382, 4383, 4392, 4404, 4414, 4424, 4431, 4528, 4596, 4612, 4622, 4632, 4642, 4652, 7103, 7104, 7109, 7110, 7121
b.+ka 7112
b.+tı 7118
[=23]
- Baydildayev** Şahıs adı.
b. 7139
b.+tın 7079
[=2]
- Bayeke** Şahıs adı.
b. 4420, 4513, 4576, 4588
[=4]
- bayge** 1. At yarışı. 2. Ödül.

b. 2827, 3135, 3145, 3251, 4902,
60, 60, 6651, 7137
b.+de 5649, 63
b.+den 1799, 2843, 6818, 862
b.+ge 4684, 6055, 62
b.+mdi 1781, 3153
b.+ni 3131, 60
b.+simen 59
[=23]
Bayğalmak Şahıs adı.
b. 7156
[=1]
bayğus Zavallı.
b. 1884, 1894, 229, 2675, 2791,
2984, 358, 6435, 6679
b.+ına 804
b.+tı 3725
[=11]
bayı- Zenginleşmek.
b.-r 4608
[=1]
bavırlas Kardeş olmak.
b. 397, 399
[=2]
bayka- Gözlemek.
b.-dın 1003, 2821
b.-masın 3948
b.+may 2619
b.-p 3010, 4984, 5271
b.-r 2023
b.-sam 3023
b.-ymın 2988
b.-ymısın 2597
b.-ymız 14
[=12]
baykal- Bilinmek.
b.-mağan 446
[=1]
baykayıta
b. 3325
[=1]
bayla- Bağlamak.
b. 3402
b.-dım 6056
b.-massın 3743
b.-p 1726, 2709, 341, 3425, 4669,
5083, 5712, 623, 6401, 648, 7159, 7163
b.-r 4061, 4348
b.-vı 3428
b.-vılı 3396, 5232
b.-vına 373
b.-vşı 6289
[=22]

baylan- Bağlanmak.
b. 2003
b.-dı 3113, 4499
b.-dırıp 1157
b.-ğan 5721
[=5]
baylığ Zenginlik.
b.+ı 1958, 23, 4030
b.+ınan 1963
[=4]
baylık Zenginlik.
b. 1940, 2727, 4616, 4686, 4689
b.+ka 5102, 5168
b.+pen 1737, 4614
b.+tı 4611
b.+tın 1730
[=11]
Baymağambet Şahıs adı.
b.+ke 2780
b.+ten 2718
[=2]
Baymırza Şahıs adı.
b. 1721
[=1]
baypağ Yün çorap.
b.+ıma 1001
[=1]
bayrak Bayrak.
b. 6775
[=1]
Baysal Şahıs adı.
b. 5209, 5214
[=2]
bayşeşek Kardelen.
b. 2855, 4906
[=2]
baytal 2-4 yaş arası, henür yavrulamış at.
b. 2383, 2386, 2387, 2389, 4902,
6624, 6651
b.+day 6854
b.+ğa 1317, 2388, 2990
b.+ıma 6654
[=12]
bayterek Büyük çınar.
b. 5783
[=1]
Baytok Şahıs adı.
b. 6556, 6557, 6562, 6564
b.+ka 6559
b.+tı 6558
[=6]
Bayulı Soy adı.
b.+nın 2798, 6679

- [=2]
bazar Pazar.
b. 1097, 1100, 6825, 7130
b.+da 2532
b.+dan 154, 4248, 6905, 893
b.+ğa 689
b.+ı 1097
b.+ında 6664, 6691
b.+ının 4195
b.+lı 5620
b.+menen 1900
b.+şılar 959
[=17]
- bazarşı** Pazarıcı.
b.+m 4329
[=1]
- bazna** Kırgınlık, sitem.
b. 3895
[=1]
- be** Ba.
b. 1577, 1735, 1745, 2343, 2383, 2463, 2481, 2560, 2611, 2696, 2739, 349, 3543, 3544, 3546, 3546, 3550, 3675, 3713, 3796, 3797, 4393, 4769, 4973, 5295, 5296, 5298, 5356, 5563, 5572, 5829, 5921, 6659, 6686, 7026, 7229
b.+lime 348
[=37]
- bebev** Hastalığın adı.
b. 1414
[=1]
- beduvin**
b.+der 47
[=1]
- beg** Bek.
b.+im 3697
b.+innen 3695
[=2]
- Begeş** Şahıs adı.
b. 3484
b.+tey 3487
b.+ti 3485
[=3]
- Begim** Şahıs adı.
b. 6165
[=1]
- Begimtay** Şahıs adı.
b. 6162, 6163, 6167, 6173, 6187, 6197, 6211, 6221, 6231
[=9]
- bek** Bey.
b. 5769, 5910, 832
[=3]
- Bekali** Şahıs adı.
b. 6400, 6401, 6402, 6410
[=4]
- bekem** Sağlam.
b. 350
[=1]
- beker** Boşuna.
b. 2907, 3052, 3744, 4026, 462, 5112, 6067, 6405
[=8]
- beket** Karakol.
b.+indegi 6589
[=1]
- Bekhojin** Şahıs adı.
b. 7221
[=1]
- bekire** Mersin balığı.
b. 3092
[=1]
- bekit-** Sağlam şekilde bağlamak.
b.-ip 765, 770
b.-ken 6227
[=3]
- Bekmağambet** Şahıs adı.
b. 2763
[=1]
- Bekse** Şahıs adı.
b. 2591, 2596
[=2]
- Bektavıl** Yer adı.
b. 2063, 2072
b.+dın 2075
[=3]
- Bekturğan** Şahıs adı.
b. 7165, 7168, 7176
b.+ın 7177
[=4]
- bekzat** Soylu, asil.
b.+tardın 5196
[=1]
- bel** Bel.
b. 299, 4947, 5978, 608
b.+i 4955
b.+im 6230
b.+imde 6585
b.+ime 1157, 3838, 5230, 5270, 6056
b.+imnen 350
b.+inde 3595
b.+indegi 5235
b.+indi 3212, 3743
b.+ine 1734, 573
b.+innen 6848

	[=20]		b.-er 1683, 3272, 3275, 3339, 4502, 5278, 622, 6353, 6356, 7059, 7062, 942
beldev	b.+de 5232		b.-erlik 6762, 7233
	[=1]		b.-ersin 3523
belen			b.-etin 7159
	b. 4518		b.-eyin 1763, 2434, 2438,3136, 6031, 6339, 906
	[=1]		b.-gen 131, 143, 1523, 1733, 1814, 1814, 1872, 192, 1926, 221, 2745, 2759, 2860, 2970, 2987, 3033, 3156, 3697, 3728, 470, 5268, 5797, 5803, 6100, 6394, 6427, 6459, 6559, 6613, 6646, 6798, 7044, 7061, 726, 951
beles	Tümsek, tepe dağ.		b.-gende 5091, 6490, 6603
	b. 4873		b.-gendey 3425
	[=1]		b.-genimdi 4769
belgi	İşaret.		b.-genşe 365
	b. 3302		b.-gey 3443
	b.+leri 7130		b.-gin 4717, 7059
	b.+li 2863, 4034, 5096, 6776, 7080		b.-ip 124, 1543, 1553, 1589, 18, 1974, 2560, 2823, 2995, 3098, 341, 3476, 4191, 4473, 5097, 5436, 5487, 6092, 6121, 6131, 6140, 7072, 7101, 948, 953
	b.+ni 6583		b.-ipti 2930, 6378, 6399, 6441, 6443, 6568
	b.+si 1730, 3959, 6661, 6688, 6873,		b.-is 1363
7203			b.-me 1047, 1791, 2345, 4133
	[=14]		b.-medim 3546, 6690
belgili	Tanınmış.		b.-medin 6663
	b. 1637, 5050, 6589, 7131		b.-megen 3522, 75
	[=4]		b.-megendey 2034
belterek			b.-mekşi 7156
	b. 6589		b.-mes 3514, 6166, 6185, 7047
	[=1]		b.-mese 6971
ben	İle.		b.-mesen 2173, 3518, 3521
	b. 1264, 1763, 1990, 3158, 3834, 3899, 3967, 4106, 4277, 5323, 5914, 6021, 6191, 6657, 7150		b.-mesine 6318
	[=15]		b.-messin 3538
benen	İle.		b.-mey 1807, 2940, 3254, 3316, 3338, 3457, 3468, 3478, 4113, 5125, 5698, 6082, 6562
	b. 2695		b.-meydi 3994
	[=1]		b.-meyin 2444, 2452
ber-	Vermek.		b.-meymin 3483, 675
	b. 1181, 1184, 1634, 1758, 1770, 1791, 1994, 2206, 2318, 2444, 2856, 3004, 3055, 3130, 3140, 3153, 3223, 3652, 3653, 3655, 366, 3844, 3989, 4296, 4297, 4299, 4327, 4464, 4752, 4763, 4798, 5019, 5934, 6357, 6553, 6555, 7054, 901, 910		b.-meysin 2383, 3138
	b.-di 1757, 2754, 39, 4431, 7100, 7185		b.-se 1252, 1876, 3724, 4639, 488, 493, 4985, 5021, 5073, 5683, 6464, 647, 652, 6654
	b.-dik 3386		b.-sem 1642, 1825, 3037, 3269, 3271, 5144, 5308, 5431, 5833
	b.-dim 2564, 2569, 3162, 5098, 5846		b.-sen 1983, 1994, 2216, 3140, 3463, 3513, 372, 4249, 4526, 6535, 7068, 800
	b.-din 1704, 2155, 3313, 3314, 3316, 3380, 4767, 5558, 6681		b.-seniz 2428
	b.-e 1359, 3373, 6092, 6207, 6341		
	b.-edi 1605, 1652, 1663, 1754, 24, 260, 5147, 5643, 6521, 7155, 917, 96		
	b.-em 3281, 5608		
	b.-emin 3286, 6049, 7116		
	b.-emisin 4772		

- b.-senşi 7004
b.-sin 1267, 3409, 4262, 7172
b.-şi 1192, 1423, 1433, 1443, 3045, 4515, 5095, 5155, 6445
b.-u 60
b.-uvdin 126
[=275]
- bereke** Bereket.
b.+si 5204
[=1]
- bergini** Bu tarafı.
b. 7024
[=1]
- beri** Bu yana.
b. 2133, 6474, 6537, 6734
[=4]
- beril-** Baş eğmek.
b.-etin 75
b.-gen 7238
[=2]
- beris**
b. 3877, 3881
[=2]
- Beriş** Soy adı.
b. 2762, 2764, 2777, 6710
b.+ke 6683
b.+te 2792
b.+tin 6711
[=7]
- bermen** Bu tarafa.
b. 2957, 7237, 7247
[=3]
- bermes**
b. 4987
[=1]
- bermeymisin**
b. 4309
[=1]
- bertin** Son zamanlarda.
b. 142, 25
[=2]
- bertinde** Yakın tarihlerde.
b. 143
[=1]
- bes** Bes.
b. 1268, 1889, 1959, 2035, 2087, 2144, 2457, 2462, 2500, 2752, 2878, 3015, 3791, 4034, 4177, 4675, 4787, 4805, 533, 5607, 5871, 6565, 7147
[=23]
- besi**
b. 3569
[=1]
- besig** Beşik
b.+inde 7156
b.+ine 721
[=2]
- besinde**
b. 2716, 6565
[=2]
- beske** Beşe.
b. 2581, 4944
[=2]
- beste** Beşte.
b. 5624, 837, 844
[=3]
- besten** Beşer beşer.
b. 2579, 5431, 5436
[=3]
- besti** Beş yaşındaki at.
b. 1727
[=1]
- beş** Beş.
b. 1839, 1869
[=2]
- bet** Yüz, sima.
b. 1055, 1055, 1056, 1444, 1449, 7095, 7234
b.+i 1708, 1713, 2495, 4948, 5731, 5738
b.+ime 4757, 5445, 6285, 6300
b.+imnen 4698
b.+in 1031, 1056, 2036, 4865, 5355, 6306, 7176
b.+inde 2409, 5387, 5732
b.+indi 5360, 5372
b.+ine 4928, 5306, 5739, 7197, 7205
b.+inin 7183
b.+innen 1056
b.+innin 1095
b.+inşe 4352
b.+sin 1536
b.+telgen 1336
b.+ten 1394, 4696
b.+ter 7077
b.+ti 4887
[=45]
- betege**
b.+si 5732
[=1]
- betkey** Dağ yamacı.
b. 1092, 1092
[=2]
- bette-** Bir tarafa doğru hareket etmek.
b.-p 7001, 7094

- [=2]
bev Pişmanlık ifade eden ünlem.
 b. 310, 3937, 5872, 5882
 [=4]
- beybak** Bedbaht.
 b. 1238, 2394
 b.+sın 5246
 [=3]
- beybit** Barış.
 b. 4565
 [=1]
- beyiş** Cennet.
 b. 2201
 b.+ten 2184, 2189, 2194
 [=4]
- beyit** Mazar.
 b. 686
 b.+inin 677
 b.+ten 711, 751
 [=4]
- beyne** Süret, görünüş.
 b.+n 4995
 [=1]
- beynele-** Şekillendirmek.
 b.-y 4
 b.-ytin 2
 [=2]
- beypil** Kaba, yakışsız.
 b. 1782, 5421
 [=2]
- Beysen** Şahıs adı.
 b. 7249
 [=1]
- beyşara** Zavallı.
 b.+ğa 1872, 1876
 [=2]
- beytarapka** Tarafsız.
 b. 3920
 [=1]
- bez** Bez.
 b.+imenen 4224
 b.+ine 625
 [=2]
- bez-** Kaçmak.
 b.-gen 5541, 6361
 b.-ip 5586
 [=3]
- bezgek** Sıtma.
 b. 133
 [=1]
- bılay** Böyle.
 b. 1188, 1451, 1456, 2320, 3010,
 6444, 7095, 7167, 97
- [=9]
bılayşa Öylesine.
 b. 183, 7238
 [=2]
- [=1]
bılğa- Kirletmek.
 b.-mandar 6481
 [=1]
- bılğakta-**
 b.-vı 4903
 [=1]
- bılğarı** Tabaklanmış deri.
 b.+dan 5900
 b.+day 5906
 [=2]
- bıltır** Geçen yıl.
 b. 1517, 1518, 1522, 1527, 6664,
 6691
 [=6]
- bıraz** Biraz.
 b. 1367, 1496, 4197, 4529, 7101
 [=5]
- bırazı** Biraz.
 b. 2587
 [=1]
- bırazırak** Birazcık.
 b. 1634, 4532, 6918
 [=3]
- bıtıra-** Dağılmak.
 b.-p 2704
 [=1]
- bıtıraş**
 b. 2200
 [=1]
- bıyıl** Bu sene.
 b. 1263, 6268, 856
 [=3]
- bi** Kadı.
 b. 1482, 1483, 1513, 4311, 4771,
 5245
 b.+ge 1496
 b.+ler 6557
 b.+yi 1391
 [=9]
- bibi**
 b. 3861, 3873, 3934
 b.+miz 4027
 b.+n 3856
 b.+nizdi 3817
 b.+nizdin 3813
 [=7]

- Bibiğali** Şahıs adı.
b. 5467, 5481, 5499, 5519, 5533, 5546, 5547, 5566, 5578, 5594, 5626, 7209, 7217
[=13]
- Bibihan** Şahıs adı.
b. 5558
[=1]
- Bibiken** Şahıs adı.
b. 5548, 5614
[=2]
- biday** Buğday.
b. 621
[=1]
- Biğojin** Şahıs adı.
b. 7206
[=1]
- bikasap**
b.+ka 1830
[=1]
- Biken** Şahıs adı.
b.+im 5596
[=1]
- bikeş** Genç kızlar ile kadınlara söylenen kibar hitap şekli.
b. 5287
[=1]
- bil-** Bilmek.
b. 3128, 3714
b.-dim 1622, 2512, 2515, 2734, 3507, 5567
b.-din 1702, 2610, 3502
b.-e 4091, 4722, 6948
b.-ed 4237
b.-edi 2774, 3566, 5391, 5997, 7211, 7212
b.-emin 2018, 2872, 4155
b.-emisin 5119, 6160, 6235
b.-emiz 13, 13
b.-er 1063, 1633, 1677, 3310, 4118, 4251, 4810, 4811, 4813, 5311, 5618, 5843, 6111, 6189
b.-esen 4349
b.-gen 3850, 4340, 4374, 5249, 6079, 7086, 7087, 81, 941
b.-gendeysin 3957
b.-genim 6045
b.-genimdi 2795
b.-gennen 872
b.-ip 1770, 2504, 2508, 2690, 3191, 3335, 4380, 4425, 6652, 675
b.-medi 4554
b.-medik 2830
b.-medim 3544, 6938
b.-medin 2446, 4769
b.-megen 1835, 4302, 5250, 5335, 6457
b.-megendi 3128
b.-men 2234
b.-mep 2441
b.-mes 5619
b.-mesen 1063, 3059, 3069, 3079, 3120, 4243, 4347, 503, 507, 511, 5632
b.-messin 3541
b.-mey 2195, 2594, 2608, 2767, 3168, 3602, 6107, 6901
b.-meydi 2743, 2756, 4964, 6366, 70
b.-meymin 2844, 4230
b.-meymisin 2403
b.-meysin 3550, 6263, 6780, 6844
b.-meytin 1377
b.-sem 7064
b.-sen 3195, 4574
b.-seniz 3871, 4968
b.-sin 3719, 3971, 4376, 4581, 6906
b.-uvge 4564
[=126]
- bildir-** Bildirmek.
b. 1197, 1817
b.-e 4122
b.-edi 6490
b.-eyin 5459, 5464
b.-gen 7101
b.-mes 556
b.-mey 4126
b.-sin 3939
[=10]
- bile-** Oymamak.
b.-y 2439
b.-yтуğın 3817
[=2]
- bileg** Bilek.
b.+im 885
b.+imdi 4708
b.+inde 3580
b.+indi 3843
[=4]
- bilek** Bilek.
b. 1022, 4930
[=2]
- bilerlikti**
b. 4730
[=1]
- bilevti** Eğe, bileği taşı.
b. 4384

	[=1]	250, 2567, 258, 2597, 2683, 2685, 2695,
bilezik	Bilezik.	2698, 2706, 2724, 2753, 2758, 2780, 2800,
	b. 3580	285, 2855, 2861, 2874, 2876, 2946, 2960,
	[=1]	2980, 3008, 3012, 3033, 3043, 305, 3050,
bilgensip		3082, 3242, 330, 3302, 3316, 3357, 3471,
	b. 4113	3499, 3540, 3555, 3575, 3612, 3615, 3617,
	[=1]	3626, 3626, 3636, 3653, 3749, 3798, 380,
bilgir	Bilge.	3866, 3895, 3900, 3919, 3959, 3963, 3966,
	b. 3230	3977, 3984, 4005, 4029, 4029, 4039, 4071,
	[=1]	4072, 4096, 4162, 4227, 4229, 4233, 4256,
bilgirlik	Bilgili olma.	4258, 4267, 4289, 4357, 4395, 4418, 4431,
	b.+ti 128	4441, 4494, 4537, 4546, 4551, 4559, 4561,
	[=1]	4567, 4571, 4583, 4586, 4592, 4608, 4618,
bilgiş	Bilgin.	4623, 4628, 4629, 4638, 4668, 4701, 4705,
	b. 6777	4725, 4731, 4733, 4751, 482, 4853, 4855,
	[=1]	4858, 4863, 489, 4891, 5, 5035, 5039,
bilik	Hakimiyet.	5081, 5145, 5164, 5219, 5265, 5302, 5312,
	b.+timdi 2178	5320, 5327, 5355, 5384, 5406, 543, 5435,
	[=1]	5478, 5506, 5517, 5575, 562, 5648, 5649,
bilim	Bilim.	5711, 5721, 5731, 5760, 5763, 5764, 5783,
	b. 3027, 5249, 5788, 5792, 7086	5798, 5804, 5804, 5805, 5848, 5939, 5941,
	b.+ge 6808	5949, 6022, 6070, 6100, 6110, 6126, 6131,
	[=6]	6148, 6174, 6191, 6198, 6233, 6264, 6266,
bilin-	Bilinmek.	6323, 6323, 6325, 6349, 6358, 6373, 6382,
	b.-beysin 4848	6386, 6386, 6392, 6423, 6427, 6443, 6464,
	[=1]	6476, 6476, 6477, 648, 6482, 6489, 6490,
bilis-	Birbirini tanımak.	6490, 6491, 6496, 6514, 6515, 6536, 6545,
	b.-eyik 5556	6546, 6557, 6558, 6566, 6590, 6595, 6601,
	[=1]	6612, 6623, 6635, 67, 6747, 675, 6767,
bilmestey	Bilmemiş gibi.	6786, 6837, 6842, 6846, 6880, 6884, 6912,
	b. 4325	6914, 6921, 6922, 6925, 6927, 6945, 695,
	[=1]	7008, 7048, 7049, 7069, 7100, 7110, 7110,
bilmeytindey		7112, 7114, 7117, 7130, 7163, 7194, 7213,
	b. 4278	7219, 7224, 7225, 7225, 7238, 7248, 744,
	[=1]	749, 754, 759, 780, 853, 858, 86, 93, 979,
bimağlum	Açık olmayan.	979
	b. 48	[=323]
	[=1]	birak Fakat.
biopa		b. 1394, 146, 23, 32, 47, 55, 6,
	b. 5531	6581, 6597, 7114, 7116, 7205, 7221, 74,
	[=1]	80, 89
bir	Bir.	[=16]
	b. 1048, 1056, 1056, 1075, 1075,	birakta Ancak.
	1097, 1159, 1187, 1188, 12, 1206, 1216,	b. 3376
	1231, 1391, 1395, 140, 147, 15, 1514,	[=1]
	1594, 1627, 1635, 1653, 1659, 1690, 1695,	birbir Birbir.
	1705, 1706, 1708, 1709, 1730, 1753, 1779,	b. 116
	1780, 1787, 1799, 1813, 1819, 1822, 1844,	[=1]
	1919, 1926, 193, 1949, 1967, 1972, 2009,	birde Bir seferinde.
	2052, 2081, 2086, 2091, 2096, 2101, 2106,	b. 5221, 5221, 6360, 6370, 6380,
	2137, 214, 2159, 2164, 2165, 2169, 2170,	6391, 6401, 6476
	2174, 2179, 2185, 2215, 2229, 2239, 2310,	[=8]
	2314, 2349, 2360, 2369, 2381, 2399, 2437,	birdemenin Birşeyin.

b. 2807
[=1]
birden Birden.
b. 3843, 6199
[=2]
birdene Birşey.
b. 4156
[=1]
birdey Aynı.
b. 2288, 3849, 5102, 5109, 5552,
59, 6104, 6105, 6311, 6334, 6639
[=11]
birdi Biri.
b. 1543, 1553
[=2]
birneşe Birkaç.
b. 7088
[=1]
birer Birer.
b. 4920
[=1]
birev Bir tane.
b. 1588, 1805, 1805, 3640, 3758,
5444, 5444, 5619, 6983, 6983
[=10]
birevden Bir taneden.
b. 5303
[=1]
birevdi Birini.
b. 3722, 3722, 4919, 5368
[=4]
birevdin Birinin.
b. 1399, 2097, 4417, 5367, 5489,
5619, 6612, 7115
[=8]
birevge Birine.
b. 1476, 1867, 3476
[=3]
birevi Biri.
b. 124, 1324, 1485, 2864, 2889,
3081, 3085, 3088, 3092, 3096, 3100, 3104,
3106, 3110, 3114, 3590, 5775, 5776, 6024,
6374, 6374, 6565
[=22]
birevide Birinde.
b. 1751
[=1]
birevine Birine.
b. 3590
[=1]
birevinin Birin.
b. 1343
[=1]

birevler Birileri.
b. 6793, 7194
[=2]
birey 1. Bir tane. 2. Biri.
b. 43, 43
[=2]
bireydin Birinin.
b. 1227
[=1]
bireyi Biri.
b. 122, 81
[=2]
birge Birlikte.
b. 1002, 1007, 1012, 1022, 1042,
1062, 1153, 1168, 1178, 126, 1481, 3093,
3968, 3975, 3978, 4107, 4107, 5087, 6558,
928, 973
[=21]
birgenine
b. 6367
[=1]
bir Biri.
b. 1148, 127, 129, 136, 2, 27, 3664,
3733, 3748, 4298, 4440, 4547, 4548, 4568,
4625, 5159, 5774, 6034, 7133, 7165, 73
[=21]
birig- Birikmek.
b.-ip 6363, 6862
[=2]
birik- Birikmek.
b.-pegen 2705
[=1]
birimen Biri ile.
b. 3895, 4567
[=2]
birimiz Birimiz.
b. 4541
[=1]
birimizdi Birimizi.
b. 4541
[=1]
birin Birin.
b. 129, 4547, 4625, 6357, 6633
[=5]
birinde Birinde.
b. 6275
[=1]
birindi Birini.
b. 6633
[=1]
birine Birine.
b. 4551, 5774
[=2]

- birinen** Birinden.
b. 4548
[=1]
- birinin** Birinin
b. 4568, 73
[=2]
- birinşi** Birinci.
b. 5545, 7077, 7083
[=3]
- birinşisi** Birincisi.
b. 6504
[=1]
- Birjan** Şahıs adı.
b. 10, 17, 23, 5179, 5842, 6442, 6443, 6445, 6449, 6453, 6463, 6464, 6464, 6470, 6471, 6475, 6476, 6477, 7219, 7225, 7227, 7228, 7229, 7233, 7243
b.+dı 7248
b.+nın 7224
[=27]
- birli** Birkaç.
b. 87
[=1]
- birme**
b. 1012, 928, 973
[=3]
- birneşe** Birkaç.
b. 1187, 7224, 91
[=3]
- birneşesi** Birkaçı.
b. 3575
[=1]
- birsıpıra** Epey.
b. 7118
[=1]
- birşama** Epey.
b. 4
[=1]
- birtalay** Bir hayli.
b. 3225
[=1]
- birtindep** Yavaş yavaş.
b. 27
[=1]
- Bisalı** Şahıs adı.
b.+men 4854, 4860
[=2]
- bismildadan** Yaradandan.
b. 4963
[=1]
- bismillam** Bismillahu
b. 6644
[=1]
- bissimilda** Bismillah
b. 5188
[=1]
- bissimildasız** Allah'sız.
b. 5189
[=1]
- bit-** Bitmek.
b.-edi 5692
b.-er 1516, 1521, 2085, 2090, 2095, 2100, 2105, 2962, 3921, 3927, 4609
b.-ip 4656, 5591
b.-ipti 4988
b.-ken 3793, 4688, 6750, 6930
b.-kendi 4102
b.-kenderin 4572
b.-pegen 1106
b.-pes 3915, 4019
b.-se 3791, 3793, 6749
b.-sin 6377
[=28]
- bite-** Tıkamak.
b.-n 6224
[=1]
- bitim** Anlaşma.
b.+ge 7123
[=1]
- bitir-** Bitirmek.
b. 5287
b.-edi 124
b.-ip 5278
b.-meyin 5282
b.-sen 5287
b.-seniz 4246
[=6]
- bitke**
b. 5165
[=1]
- biy** Kadı.
b.+in 1911
[=1]
- biyalay** Eldiven.
b. 4337
[=1]
- biyazı** Nazik.
b. 6607
[=1]
- biye** Kısırak.
b. 1272, 1726, 179, 265, 4669, 5305, 661
b.+ge 1088
b.+si 1618
b.+sin 5712
[=10]

biyik Yüksek.

b. 809, 814

[=2]

biz Biz.

b. 1278, 1283, 1288, 13, 1349, 1780, 2117, 2429, 2544, 2830, 2928, 3052, 3109, 3128, 3170, 3225, 3389, 3411, 3836, 3909, 3914, 3967, 4259, 4333, 4797, 4864, 5265, 5670, 5860, 5865, 5891, 591, 5941, 6298, 6382, 6386, 6392, 6414, 6445, 6484, 6505, 6992

b.+de 2371, 3053, 3816, 5016, 5328, 5338

b.+den 1140, 1334, 1626, 3135, 3803, 4225, 5717, 6080

b.+der 1268, 4802, 4816, 4941, 5837, 793

b.+derde 3058

b.+derden 1638

b.+derdey 3539

b.+derdi 1570, 4822, 5249, 800

b.+derge 2558, 2860

b.+dermen 3670

b.+dey 1277, 6066, 6917

b.+deyden 3171

b.+di 1928, 3196, 3782, 3966, 4321, 4334, 5831, 6191, 805

b.+dikiinde 1206, 1216

b.+dikine 4600

b.+din 1063, 1351, 148, 1658, 1803, 1921, 1960, 1963, 2389, 2616, 2727, 3245, 3305, 3306, 3594, 3607, 3667, 3871, 3919, 4294, 4673, 47, 4827, 4838, 4886, 4960, 5318, 5337, 5400, 544, 5838, 5840, 5883, 6268, 6715, 7166, 980

b.+ge 1333, 1519, 1997, 2116, 2121, 2126, 2131, 2136, 2372, 3239, 3929, 3973, 4819, 5019, 5378, 5558, 6035, 6526

[=143]

Bodam Şahıs adı.

b. 5834

[=1]

Boğıbay Şahıs adı.

b. 6224

b.+ındı 6225

[=2]

Bojban Şahıs adı.

b. 5310, 5315

b.+nın 5320

[=3]

bokka

b. 6096

[=1]

bokşa Bohça, çıkın.

b.+ma 256

[=1]

bokta- Küfür etmek.

b.-madın 1552

b.-maymın 1557

b.-p 5398

[=3]

bol- Olmak

b. 1490, 1623, 326, 332, 340, 346, 362, 3658, 368, 3773, 3991, 3995, 4363, 4520, 5382, 6632

b.-a 3350, 4354, 4503, 4881, 4882, 4884, 6217, 6218, 6220

b.-ad 5486

b.-adı 1187, 123, 147, 2055, 2056, 2058, 2065, 2066, 2068, 2539, 3043, 384, 3858, 3859, 4282, 4287, 4378, 4379, 4381, 455, 4886, 4966, 5060, 5224, 5225, 5227, 5863, 5864, 5866, 5885, 5887, 5893, 5895, 6025, 6026, 6028, 6479, 67, 6994, 7093, 7107, 7129, 7158, 7194, 980, 981, 983

b.-am 4270

b.-amaydı 5079

b.-amız 6344

b.-ar 1457, 1461, 1466, 1493, 1588, 1588, 1815, 1897, 2165, 2268, 2269, 227, 2271, 2294, 231, 241, 2681, 2682, 2684, 2686, 2714, 2750, 3092, 3093, 3095, 3170, 3171, 3173, 3228, 3277, 3526, 3589, 3590, 3592, 3594, 3624, 3802, 3868, 3869, 3871, 4233, 425, 4317, 4592, 4656, 5267, 5587, 5601, 5728, 5736, 6087, 6172, 6308, 6309, 6311, 6752, 6811, 6861, 6863, 6865, 6868, 6870, 6872, 6875, 6975, 6976, 6979, 6981, 6983, 6986, 6988, 944

b.-arının 3748

b.-arsın 1148, 2911, 3973

b.-arsız 5507

b.-asın 4527, 5723

b.-asız 4239

b.-atın 94

b.-atuğın 1643

b.-ayık 3949, 4015, 4542

b.-ayın 3551, 3773, 5050

b.-dı 1200, 1599, 1628, 1733, 1912, 2186, 2462, 2549, 2631, 2674, 2757, 324, 3512, 3517, 3654, 3984, 4050, 4051, 4053, 4210, 4556, 4558, 5472, 5606, 5971, 5987, 6255, 6268, 6269, 6271, 6371, 6372, 6374, 6468, 6809, 6888, 7043, 7222, 7239, 924

b.-dık 2713, 4547, 5628

b.-dım 1068, 1089, 1090, 2348, 2505, 5061, 6342, 7244, 834
 b.-dın 2376, 2421, 2527, 2608, 2629, 2634, 2639, 2731, 3033, 4077, 4324, 4325, 4329, 4510, 5266, 6641
 b.-ğan 1135, 138, 1390, 1841, 1975, 2467, 27, 2882, 3013, 31, 3422, 3768, 3829, 3830, 4484, 4605, 5135, 5184, 5510, 5535, 56, 5640, 59, 6088, 6610, 6616, 6629, 7077, 7080, 7081, 7123, 7132, 7136, 7137, 7142, 7142, 7143, 7145, 7155, 7156, 7192, 7197, 7215, 7233, 847
 b.-ğanda 1496, 1780, 2265, 2644, 2649, 2654, 2659, 2664, 2720, 3027, 3653, 4286, 4501, 4797, 4802, 4897, 5113, 5221, 5734, 5741, 5821, 5837, 5905, 6326, 6386, 6392, 6605, 6802, 735, 740
 b.-ğandar 2304
 b.-ğandıktan 65
 b.-ğanı 1446, 1447, 1449, 4355
 b.-ğanım 1621, 4933
 b.-ğanimen 3377
 b.-ğanın 14, 6552
 b.-ğanmen 2145, 3870, 44, 5944, 6279
 b.-ğanmenen 2576
 b.-ğannan 277, 4980
 b.-ğansıp 3435
 b.-ğansız 3863
 b.-ğaşa 2651, 5581
 b.-ğın 2379, 4994
 b.-ğısı 66
 b.-ıp 1002, 1007, 1069, 1069, 1070, 1072, 1146, 141, 1432, 1552, 1557, 1659, 1709, 1939, 2286, 2457, 2472, 2489, 2517, 2763, 2769, 2784, 2813, 2875, 3637, 3763, 4, 4089, 4141, 4167, 4264, 4265, 4395, 4403, 4452, 4463, 4493, 4494, 4495, 4533, 4544, 4621, 4646, 4648, 4649, 4653, 4654, 474, 4911, 4912, 4914, 4947, 4953, 4954, 4981, 4992, 5259, 5312, 5360, 5487, 55, 5516, 5524, 5605, 5669, 5833, 6057, 6160, 62, 6263, 6266, 6389, 6402, 6423, 6575, 6607, 675, 7135, 7144, 7156, 7156, 7170, 93, 961, 961, 962, 964
 b.-ıpsın 1882
 b.-ıptı 6611, 7104, 7109, 7153
 b.-ma 1377, 2951, 5367
 b.-madı 4344, 7182
 b.-mağam 2163, 2168
 b.-mağan 4610
 b.-mağanda 287
 b.-mağanım 4066
 b.-mak 240, 3561
 b.-map 4279
 b.-mas 1369, 2306, 3442, 3645, 3937, 438, 464, 6209
 b.-masa 1126, 1700, 2259, 2529, 2555, 2933, 2934, 2936, 3261, 3478, 3479, 3481, 3606, 3640, 3688, 3704, 3720, 3845, 4238, 4359, 4720, 4721, 4723, 5495, 5604, 5612, 6748, 87
 b.-masan 1538, 2258, 3796, 4117
 b.-masın 682
 b.-massın 2158
 b.-may 1469, 1983, 3729, 5505, 5969, 7159, 74, 824
 b.-maydı 1963, 296, 3849, 4389, 4720, 4893, 4908, 5485, 6128, 6397, 6455
 b.-mayık 5022
 b.-maynısın 4602
 b.-maytındı 2896
 b.-maytının 118
 b.-mız 1832
 b.-sa 1017, 105, 1104, 1109, 1114, 1119, 1120, 1124, 1129, 1134, 1139, 1144, 1162, 1222, 1323, 143, 1436, 1437, 1593, 160, 1664, 1674, 1684, 1704, 1730, 1874, 1916, 1969, 1999, 1999, 2092, 2112, 2358, 237, 2412, 2561, 2636, 2836, 2913, 292, 3138, 3139, 3141, 3221, 3247, 3259, 3280, 3301, 3332, 3334, 3349, 3404, 3431, 3460, 3484, 3516, 3579, 3728, 3738, 3739, 3774, 3876, 3933, 4037, 4104, 4196, 4236, 4299, 4301, 4313, 4318, 4415, 4436, 4438, 4456, 4560, 4593, 4805, 4806, 4808, 5008, 5009, 5262, 5275, 5393, 5552, 5886, 5938, 5948, 5953, 5958, 5967, 6008, 6023, 6074, 622, 6375, 6376, 6378, 6413, 6461, 6524, 6525, 6732, 695, 7028, 7098, 7105, 7109, 7236, 7246, 817, 819, 828, 888, 889, 891
 b.-sak 3927, 3930
 b.-sam 2614, 2818, 3181, 5502, 6108, 6109, 6245, 849
 b.-samda 5661
 b.-san 1057, 1237, 1548, 1558, 2175, 2249, 2352, 2383, 2764, 2777, 2835, 2964, 3004, 3024, 3034, 3044, 3054, 3064, 3186, 3203, 3223, 3227, 3239, 3251, 3252, 329, 3338, 3451, 3461, 3473, 3549, 3709, 3715, 3769, 3771, 3784, 3838, 3839, 3841, 4185, 438, 4422, 4527, 464, 4782, 501, 505, 509, 514, 518, 522, 526, 530, 534, 5410, 5629, 5693, 5703, 5743, 5785, 6270, 6554, 6731, 6896, 700, 7194, 7242
 b.-sandar 7159

- b.-sanız 3817
b.-sanışı 3947
b.-sın 109, 111, 115, 164, 166, 170, 3657, 3658, 3660, 3661, 3662, 3664, 3694, 394, 396, 400, 412, 414, 418, 428, 430, 434, 4488, 4520, 4539, 466, 5475, 5477, 5482, 5492, 5530, 7039, 7164
b.-u 57, 81
b.-uvdın 6982
b.-uvı 4707, 69
[=740]
- bolat** Çelik.
b. 5016, 5230, 6580
b.+ındı 5235
b.+tan 1845
b.+tay 5094
[=6]
- bolğız-** Oldurmak.
b.-ıp 2896
[=1]
- Bolık** Şahıs adı.
b. 11, 1630, 1631, 1637, 1641, 1651, 1657, 1661, 1671, 1681, 1691, 1701, 1715, 1752, 1773, 1774, 1783, 1795, 1805, 1809, 1821, 1823, 1833, 1843, 1853, 1863, 1873, 1883, 1893, 1907, 1922, 1936, 1942, 1944, 1946, 1956, 1966, 1976, 7076
b.+ka 1753, 1855, 1865
b.+pen 1772
b.+tın 1785, 1953
[=45]
- bolıs** Belli bir bölgeyi yöneten kiş.
b. 4311, 4771, 5826, 5839, 7030, 7031, 7045, 7055, 7065
[=9]
- bolja-** Tahmin yürütmek.
b.-p 3195, 5859
b.-r 5311
[=3]
- boljal** Tahmin.
b. 1378
b.+lı 7043
[=2]
- Bolman** Şahıs adı.
b. 5085, 5098, 5099, 5126, 5156, 5172
[=6]
- Bolmanımı** Şahıs adı.
b. 5155
[=1]
- bop**
b. 1017, 118, 1354, 1385, 1386, 1388, 1485, 1914, 1920, 2334, 2406, 2861, 2905, 3713, 38, 3882, 4034, 4062, 4096, 4097, 4099, 4171, 4186, 4497, 4498, 4522, 4595, 4604, 4639, 4654, 4708, 4711, 4950, 4965, 4974, 4979, 4991, 5069, 5298, 5440, 5465, 5589, 5838, 6040, 6201, 6388, 6611, 7154, 7174, 76, 89, 89
[=52]
- bopsız**
b. 4960
[=1]
- boptı**
b. 5564
[=1]
- boran** Boran.
b.+datıp 7038
[=1]
- bos** Boş.
b. 1041, 1731, 1841, 3882, 4593, 4727, 4817, 5416, 5451, 5559, 6107, 6303, 7007, 7029
[=14]
- bosa-** Boşamak.
b.-ğan 6744
[=1]
- bosağa** 1. Eşik. 2. Aile, yuva.
b.+da 587
[=1]
- bosan-** Doğurmak.
b.-ıp 4010
[=1]
- bosat-** Serbest bırakmak.
b. 1758
b.-ıp 1359, 1763
b.-san 2369
b.-uvı 1361
[=5]
- boska** Boşuna.
b. 2907, 3454, 3854, 4199, 442, 462, 5001, 5399, 5830, 6067, 6650
[=11]
- bota** Deve yavrusuu.
b. 5458
b.+lağan 1862
b.+nızğa 1498
b.+sı 2033
b.+sın 215
[=5]
- botala-** Yavrulamak.
b.-p 173
b.-tkan 1719, 1934
[=3]
- boy** Boy.
b. 2419, 2806, 6086

- b.+dı 5852
b.+ğa 2771, 5849
b.+ı 1307, 149, 6870, 7114, 7144,
82
b.+ım 5214
b.+ıma 4688, 6053, 6213
b.+ın 1292, 27, 3633,4680, 4808,
5209, 5244
b.+ına 2903, 6264, 7129
b.+ınan 2613, 7130
b.+ında 6923, 7210
b.+ındağı 1186, 7202
b.+ının 7080
[=33]
- boya-** Boyamak.
b.-vşı 257
[=1]
- Boyabay** Şahıs adı.
b. 6118, 6123
[=2]
- boydak** Bekâr.
b. 2398, 6266, 6314, 7109
b.+tardın 2009
[=5]
- boyınşa** Boyunca.
b. 2712, 7121, 7220, 7248
[=4]
- boyjetken** Genç kız.
b. 5684, 6551
b.+i 7228
[=3]
- boyla-** Uzamak, büyümek.
b.-tpas 6978
[=1]
- boytumar** Muska.
b. 1464
b.+dı 1454, 1463
b.+ın 1459
[=4]
- boz** Boz.
b. 1914, 1924, 23, 2317, 5072,
6574, 6921
[=7]
- Bozan** Şahıs adı.
b.+ındı 5323
[=1]
- bozaşı** Bozacı.
b.+dan 2702
[=1]
- bozbala** Delikanlı.
b. 1411, 143, 2591, 5513, 5515,
5535, 6648, 7118, 98
b.+dan 3485
- b.+lar 113, 168, 2952, 95, 96
b.+larğa 5478
b.+nın 117, 119, 121, 2587, 2974,
2994, 539, 565, 610
[=25]
- bozda-** Bozlamak.
b.-y 2033
b.-ytuğın 1938
[=2]
- bozdak** 1.Develerin tüyleri döküldikten sonra yerine çıkan yeni tüy. 2. İsim.
b. 2148, 6, 674, 675, 678, 692, 696,
700, 702, 712, 722, 732, 742, 752, 762,
772, 781, 782, 792, 798, 802, 812, 825
b.+tın 676
[=24]
- bozğul** Boz, beyaz renge yakın.
b.+da 4244
[=1]
- boztorğay** Çalı kuşu.
b. 2905
[=1]
- bödene** Bildircin.
b.+dey 2317
b.+ge 3960
[=2]
- bögde** Yabancı.
b. 4242
[=1]
- bögel-** Duraksamak.
b.-eyin 2570
[=1]
- bögen** Kayığın ve kızığın tabanı ile iki yanını birleştiren ağaç.
b.+nen 6935
[=1]
- bökebay** Yünlü başörtü.
b.+ğa 4372
[=1]
- böken** Antilop.
b. 1787
b.+dey 4024
[=2]
- böl-** Bölmek.
b.-din 4764
b.-em 3753
b.-emiz 3797
b.-eyin 3788
b.-gen 1797
b.-ip 4401, 6892, 7004
b.-megennin 4019
[=9]
- böle-** Kundaklamak.

- b.-ngen 7082
b.-p 721
[=2]
- bölek** 1. İsim. 2. Ayır.
b. 5470, 7094
b.+tin 4129, 4163, 7091
[=5]
- bölin-** Bölünmek.
b.-edi 90
b.-ip 2878
[=2]
- böri** Kurt.
b. 2228, 2238, 2784, 6515, 6984, 6985
b.+dey 2357
[=7]
- börük** Börk.
b.+im 1109, 1119, 1129, 1139
b.+in 1104, 1114, 1124, 1134, 1144
b.+indi 2003
b.+ti 4733, 6677
[=12]
- bört-** Kabarmak.
b. 937
[=1]
- börte**
b.+nin 696, 700
[=2]
- bötege** Kursak.
b.+li 3732
[=1]
- böten** Yabancı.
b. 288, 359, 4370
b.+ge 4468
[=4]
- böz** İnce beyaz kumaş.
b.+ben 6329
b.+den 735, 740
[=3]
b. 4425
- brusilovski**
b. 16
[=1]
- bu**
b. 1469, 1683, 1796, 2107, 2112, 2117, 2257, 2305, 2530, 3981, 4818, 6300, 6320, 6462, 6756, 6803, 6942, 7197
[=18]
- bu-** Bağlamak.
b.-sam 350
b.-sın 1256
b.-vdi 1570
[=3]
- budabay**
b. 6488, 6489, 6491, 6502
b.+ğa 6490
[=5]
- budan** Bundan.
b. 20, 2815, 3384, 4004, 4359, 6864, 80
[=7]
- buğan** Buna.
b. 1391, 1668, 2280, 5150, 5507, 6368, 6436, 6441, 6551, 69
[=10]
- buhara** Halk
b. 7135, 7138
b.+nın 2148, 4881
[=4]
- buk-** Bükmek.
b.-kan 4411
b.-pa 576, 576, 655
[=4]
- bukabuvra**
b. 6498
[=1]
- bukar**
b. 5318
b.+ğa 3614
[=2]
- bukpaktap**
b. 6683
[=1]
- bul** Bu.
b. 1018, 1169, 118, 119, 120, 123, 1230, 1379, 1392, 1401, 148, 1539, 1566, 1612, 1993, 2294, 24, 2475, 2554, 260, 2762, 2808, 2828, 2993, 3013, 3074, 3083, 3095, 3125, 3139, 3294, 3323, 3327, 3393, 3492, 3517, 3553, 357, 3643, 3699, 3767, 3820, 3855, 3906, 3934, 4032, 42, 4311, 4400, 4407, 4457, 4468, 4491, 4518, 4553, 4573, 4576, 4611, 4613, 4633, 4635, 4639, 4643, 4711, 4716, 4716, 482, 486, 4876, 4943, 4959, 50, 50, 5051, 5057, 5063, 5138, 5257, 5260, 5317, 5346, 5357, 5478, 5517, 5518, 5520, 5523, 5562, 5564, 5620, 5724, 5726, 5747, 5816, 5830, 5855, 5877, 5907, 6117, 6157, 6330, 6361, 6371, 6405, 6421, 6423, 6460, 6501, 6535, 6575, 6802, 6815, 6865, 6980, 7026, 7056, 7077, 7078, 7083, 7085, 7090, 7095, 7113, 7122, 7148, 7188, 7221, 7224, 7238, 7249, 786, 89
[=132]
- buladan** Rahattan.
b. 2060

[=1]
bulak Pınar.
 b. 1292, 2605
 b.+ka 1291
 b.+tan 6541
 b.+tay 3457
 b.+tı 6543
 [=6]
bulakamı
 b. 1426
 [=1]
bulanda- Sağa sola kıvrarak gitmek.
 b.-p 1105, 5522
 [=2]
bular Bunlar.
 b. 55
 [=1]
bulardı Bunları.
 b. 1672
 [=1]
bulardın Bunların.
 b. 4581
 [=1]
bularğa Bunlara.
 b. 29, 5146, 5168
 [=3]
bulay Böyle.
 b. 1560, 1811
 [=2]
bulbul Bülbül.
 b. 1036, 6057, 6090, 6208
 b.+darı 7238
 b.+day 2417, 6166
 b.+dın 4744
 b.+ım 2474
 [=9]
buldı 1. Parası olan. 2. Kıymetli.
 b. 6773
 [=1]
buldıra- Sislenmek.
 b.-y 3232
 [=1]
buldırğan
 b. 1171, 1171
 [=2]
bulğa- El sallamak.
 b.-dı 6041
 b.-ymin 2278, 2283
 [=3]
bulğar
 b. 1020, 1020
 [=2]

bulğ 1. Semaverin buhar çıkarıcı deliği. 2. Havayı temizlemek için evlerde bırakılan havalandırma deliği.
 b.+ıma 2530
 [=1]
bulıt Bulut.
 b. 1978, 6308
 b.+pen 547
 [=3]
bulkarmin
 b. 6893
 [=1]
bulıtı- Şişmek.
 b. -ğan3028
 [=1]
bur- Burmak.
 b.-ğan 1968, 1973
 b.-ıp 74
 b.-ma 586, 586
 b.-san 870
 [=6]
bura- Döndürmek.
 b. 4297
 b.-lı 5937
 [=2]
buralkı Sahipsiz.
 b. 363, 4174, 4175, 4192, 4202, 4212, 5308
 [=7]
buran Eğri, kıvrımlı.
 b. 4947, 5978
 [=2]
buranda- Sallana sallana yürümek.
 b.-tıp 3212
 b.-ysın 5275
 [=2]
buratala Tamamen.
 b. 3175
 [=1]
buratıl- Kıvranan.
 b.-ğan 573
 [=1]
Bureke Şahıs adı.
 b. 4188, 4198
 [=2]
burıl- Dönmek.
 b.-gam 6542
 b.-ıp 2718, 587, 6490
 [=4]
burım Şaş örgüsü.
 b. 4950
 [=1]
burın Önceleri.

b. 1140, 12, 120, 1257, 1339, 143, 1468, 1626, 1640, 2184, 2186, 2191, 2196, 2199, 2419, 2441, 27, 3029, 3035, 38, 4184, 4191, 4198, 4209, 5510, 5717, 5922, 6080, 6448, 655, 6558, 6646, 6660, 6687, 7109, 7197, 74, 75

[=38]

burınđı Evvelki.

b. 125, 125, 1400, 143, 1639, 1699, 25, 32, 4210, 5685, 676, 7122

[=12]

burınđıdan Öncekiden.

b. 3566

[=1]

burınđıday Evvelki gibi.

b. 33, 6128

[=2]

burınđılar Öncekiler.

b. 3850

[=1]

burınđının Öncekilerin.

b. 274, 276, 5848

[=3]

burınnan Önceden.

b. 2913, 4373

[=2]

burıs Bir yana yoldan ayrılanyolun başlangıç noktası noktası, dönemeç.

b. 6748

[=1]

burış Köşe.

b.+ın 5635

b.+ına 944

[=2]

burmala- Hakikati değiştirmek.

b.-ysın 4278

[=1]

burme Büzerek dikme.

b. 487

[=1]

but Put.

b.+tay 2625

[=1]

buta Çalı

b. 2905

b.+lardın 4

[=2]

butağ Budak.

b.+ı 1706

[=1]

butak Budak.

b.+ta 1707

[=1]

butalan- Parçalanmak.

b.-ıp 4

[=1]

buv Buhar.

b. 1698

b.+dı 5331

b.+ı 6106

[=3]

buv- Paket yapmak.

b.-ıp 4670

[=1]

buvaz Gebe.

b. 6435

[=1]

buvın Eklem.

b. 19, 6492, 6492

b.+darı 6744

b.+dı 19

b.+ı 4930

b.+ınan 4010

[=7]

buvın- Boğulmak.

b.-đanın 348, 5230

[=2]

buvra Buğra, erkek deve.

b.+day 2053

[=1]

buvrıl Kır, kırlanmış.

b. 1794, 2914

[=2]

buydalı

b. 5488

[=1]

buyım Her türlü eşiya.

b. 1354, 1362, 1743

[=3]

buyımtay Bir kimsenin isteği.

b. 292

[=1]

buyır- Emretmek.

b.-đanın 5006

b.-ıp 823

b.-maydı 4143

[=3]

buyrığ Buyruk.

b.+ı 2626

[=1]

buyrık Buyruk.

b. 4831, 6953

[=2]

buz- Bozmak.

b.-a 5615

b.-ar 4918

- b.-ba 6597
b.-ıp 3200, 3921, 5109
[=6]
- buzık** Yaramaz.
b. 5162
[=1]
- bügil-** Bükülmek.
b.-gen 6931
[=1]
- bügin** Bugün.
b. 1404, 1423, 1443, 1570, 2550,
3466, 3783, 3788, 4121, 5545, 716, 746
[=12]
- büginde** Bugünde.
b. 3904
[=1]
- bügingi** Bugünkü.
b. 2867
[=1]
- bügünge** Bu güne.
b. 30
[=1]
- bük-** Bükmek.
b.-pegen 6407
[=1]
- bükil** Bütün.
b. 1517, 1522, 39, 4631, 4634
[=5]
- büldirgen** Çilek.
b.+ siz 525
[=1]
- büldirşin** 1. Bildircin. 2. Küçük çocuk.
b.+dey 6496
[=1]
- bülgen**
b.+ge 525
[=1]
- bülin-** Bozulmak.
b.-gen 525
[=1]
- bür-** Pençelemek.
b.-e 3332
b.-er 3330
b.-eri 3337
b.-giş 3332
[=4]
- bürke-** Örtmek.
b.-nğenin 1221
[=1]
- bürkit** Kartal.
b. 1383, 3310, 3313
b.+im 3330, 3339
b.+in 3332, 3337
- b.+innen 3345
[=8]
- bütün** Bütün.
b. 3962, 6389, 6959, 6960, 6961,
6962
[=6]
- büy**
b. 1548, 1558
[=2]
- büyir** Böğür, yan
b.+den 5763
b.+imnen 5924
[=2]
- büyreg** Böbrek.
b.+ine 5369
[=1]
- büyrek** Böbrek.
b. 553
b.+te 2738
[=2]
- büytedi**
b. 2427, 2432
[=2]
- büytip**
b. 2879, 4812
[=2]

D

- da**
d. 1126, 116, 12, 1225, 124, 125,
129, 1404, 1500, 1560, 1589, 1596, 1693,
1704, 1730, 1739, 1916, 1965, 1999, 200,
202, 2074, 2078, 2081, 2148, 2246, 237,
2381, 2381, 2409, 2426, 2431, 2486, 2498,
2499, 2561, 260, 2835, 2898, 2899, 2913,
2983, 3, 3, 3, 3, 3, 3, 3, 31, 311, 3213,
3217, 3221, 3227, 3280, 3294, 3294, 3295,
3376, 3381, 3406, 3406, 3407, 3409, 3423,
3464, 3473, 3474, 3497, 35, 3528, 3579,
3614, 3647, 3723, 3748, 3913, 3972, 3990,
40, 4065, 4065, 4066, 4068, 4109, 4170,
4245, 4333, 4359, 4437, 4456, 4525, 4540,
4626, 4634, 481, 4818, 4980, 52, 5239,
5302, 5393, 5497, 558, 5616, 5650, 5707,
5779, 58, 5913, 598, 60, 6017, 61, 6327,
636, 6375, 6376, 64, 6480, 6480, 6554,
6756, 6879, 7100, 7105, 7106, 7111, 7115,
7116, 7121, 7121, 7154, 7217, 7242, 74,
770, 82
[=139]

- dad** Buyur anlamında.
d. 6445
[=1]
- dağdar-** Afallamak.
d.-ıp 4934
[=1]
- dağdı** Alışkanlık.
d.+sımen 29
[=1]
- dağı** Dahi, bile de.
d. 1018, 1223, 1373, 1436, 1437,
1439, 1583, 1775, 3367, 3487, 3488, 3490,
3746, 3747, 3749, 3826, 4057, 4341, 4349,
4351, 4353, 4355, 4357, 4361, 4363, 4365,
4523, 4640, 4645, 4780, 4963, 553, 5556,
5713, 5828, 5852, 6207, 6343, 6405, 6462,
6725, 858, 895, 910
[=44]
- dak** Leke.
d. 1162, 3276, 5158, 996
[=4]
- dal** Şaşkın.
d. 4, 4912, 6981, 6982, 7175
[=5]
- dala** 1. Bozkır. 2. Kapı önü.
d.+da 1187, 1508, 1937, 2355,
6956
d.+day 846
d.+ğa 1304, 4335, 4341
d.+sı 2852
[=10]
- Dalaköl** Yer adı.
d.+den 5802
[=1]
- dalap** Ruj.
d. 1860
[=1]
- dalelde-** İspatlamak.
d.-p 131
[=1]
- dam** Tat, lezzet.
d. 4215, 4242, 4249, 4960, 963
d.+i 4020, 6932
d.+in 4216, 4894
[=9]
- dambal** İç giyim.
d.+ının 4914
[=1]
- dame** Niyet.
d. 11
d.+si 2418
[=2]
- damelen-** Ummak.
d.-ip 4261
[=1]
- dameli** Umut besleyen.
d.+nin 23
[=1]
- damelidey** Umutlu gibi.
d. 3774
[=1]
- damet-** Ümitlenmek.
d.-esin 4775
[=1]
- damı-** Gelişmek.
d.-p 148
[=1]
- dan** Ek.
d. 1447
[=1]
- dana** 1. Bilge. 2. Tane.
d. 3023, 3101
d.+lardan 1639
d.+sı 1678
[=4]
- dande-** Âdet edilmek.
d.-teyin 2174
[=1]
- daneme** Hiçbir şey.
d. 2329, 5943
[=2]
- danğıl** Ana cadde.
d. 3802, 6462
[=2]
- danışpan** Bilge.
d. 5723, 89
[=2]
- dank** Şöhret.
d.+ı 2807
d.+ın 3942
d.+ına 2913
d.+ındı 5667
[=4]
- dap**
d. 472
[=1]
- daramıdan**
d. 3572
[=1]
- dar** 1. dar. 2. Dar ağacı.
d.+da 2667
[=1]
- darday** Büyük, kocaman.
d. 2657
[=1]
- darece** Derece.

- d.+si 3
[=1]
- daret** Abdest.
d. 4808
d.+in 2145
d.+siz 2146
[=3]
- darhan** 1. Geniş. 2. Cömert.
d. 6341
[=1]
- darı-** Yaralamak.
d.-p 2552
[=1]
- darındı** Yetenekli.
d.+lıgımen 7082
[=1]
- dari** İlaç.
d. 3975, 5376, 5550
d.+ni 2684
[=4]
- Dariğa** Şahıs adı.
d. 5967, 6382
[=2]
- Darimbay** Şahıs adı.
d.+dikine 7193
[=1]
- daripte-** Methetmek.
d.-vşi 14
[=1]
- dariya** Derya.
d. 2250, 2255, 2265, 3027, 3829,
5731, 5737
d.+day 3951, 5103, 6203
d.+lar 993
d.+nı 4810
d.+nın 2002, 2204, 2205, 2209,
2210
[=12]
- daruv** Derman, şifa.
d.+din 2690
[=1]
- dastan** Destan.
d. 5145
d.+dar 7088
[=2]
- dastür** Örf adet.
d.+din 149
d.+i 276
d.+lerinen 27
[=3]
- dat** Sabır.
d.+imnin 2515
d.+in 794, 799
- d.+ke 1464
[=4]
- dat** 1. Leke. 2. Eski zamanlarda yüksek dereceli kimselerden, söz söylemek, fikir bildirmek için izin alma.
d.+ka 6132
[=1]
- datkadaysın**
d. 1164
[=1]
- datta-** Gıybet etmek.
d.-p 1432
[=1]
- dav** Dava.
d. 4317, 4503, 4566, 4584, 7122
d.+ğa 6137
d.+lı 6321
[=7]
- dava** Deva, çare.
d. 3277, 3286
[=2]
- davıl** Fırtına.
d. 1968, 1973, 542, 6351
d.+ım 4741
[=5]
- davis** Ses.
d.+ı 38, 5196, 5201, 5206
d.+ım 5195, 5200, 5205
d.+ımdı 2732
d.+ımnan 1831
d.+ın 6897
d.+ımızğa 3815
d.+ınnan 1816, 1826
[=13]
- davir** Devir.
d.+inde 39, 7153
[=2]
- davit** Mürekkep.
d. 3018, 7018
d.+tin 2048
[=3]
- davlas-** Davalaşmak.
d.-adı 1080
[=1]
- davlet** Zenginlik.
d. 6563, 6568
d.+i 1733
d.+ine 4406
d.+ti 5549, 7094
[=6]
- davren** Hayat, ömir.
d. 2590, 6248
[=2]

- davul** Fırtına, boran.
d.+ına 5991, 5991
[=2]
- day**
d. 141
[=1]
- dayar** Hazır.
d. 67, 7028, 79
[=3]
- daydan**
d. 5090
[=1]
- dayım** Hazır.
d. 2776, 2776, 3084, 4530, 4688,
472, 5396
[=7]
- dayında-** hazırlamak.
d.-ğan 7208
d.-y 2318
[=2]
- dayım** Daima.
d. 4795, 6006
[=2]
- Dayra** Şahıs adı.
d. 1421
[=1]
- de**
d. 1072, 1075, 1145, 1148, 1208,
1278, 1278, 1283, 1283, 1288, 1288, 132,
134, 1349, 138, 1507, 1554, 1579, 1687,
1703, 1750, 1822, 1894, 1894, 2000, 2014,
2042, 2074, 2078, 2108, 2117, 2117, 2156,
2235, 2240, 2244, 2267, 2267, 23, 2338,
2429, 2525, 2553, 2620, 2748, 2761, 2761,
2776, 2776, 2805, 2872, 29, 2928, 3, 3050,
3052, 3160, 3175, 3210, 3210, 323, 3239,
3316, 3344, 3411, 3422, 3446, 3460, 35,
3538, 3540, 3543, 3548, 3548, 3629, 3661,
3751, 3753, 3754, 38, 3902, 40, 4023,
4092, 4137, 4144, 4161, 4194, 4299, 4308,
4371, 4397, 4397, 4435, 4486, 4542, 4569,
472, 4823, 4997, 5369, 5374, 539, 5444,
5446, 5450, 5568, 5571, 5687, 5687, 579,
5921, 5983, 5983, 6261, 6331, 6346, 6346,
6402, 6446, 6572, 658, 695, 7053, 7063,
7088, 7153, 7154, 720, 771, 81, 87, 893,
929, 95
[=135]
- de-** Demek.
d. 1498, 993
d.-di 4539
d.-din 3543, 3565, 5847
d.-me 3211, 5491, 6383, 6387
- d.-mey 2939, 4611, 4616
d.-p 1026, 103, 1085, 1089, 1090,
116, 116, 1267, 133, 1333, 1347, 1356,
1357, 1359, 1366, 137, 137, 1393, 1403,
1406, 1407, 1409, 1424, 1434, 147, 1502,
1548, 1558, 158, 1657, 1757, 1759, 1803,
182, 1856, 1881, 1885, 1891, 190, 2062,
2076, 2165, 228, 2289, 2314, 2368, 241,
241, 2438, 2447, 2561, 2574, 2595, 260,
2601, 2615, 2620, 2641, 2646, 2652, 2662,
269, 2697, 2708, 2714, 2825, 2839, 286,
2876, 2899, 2908, 2929, 2930, 2997, 2998,
3000, 3002, 3003, 3005, 3007, 3126, 3129,
3149, 3176, 3197, 3238, 3250, 3266, 3270,
3281, 3313, 3314, 3360, 3366, 3381, 3407,
3413, 3421, 3423, 3427, 3456, 3504, 3506,
3611, 3619, 3693, 3714, 3804, 3846, 3848,
3855, 3934, 3972, 398, 4012, 4028, 4028,
4040, 4058, 4089, 4173, 4206, 4215, 4218,
4243, 4258, 4259, 43, 4304, 4326, 4350,
4361, 4363, 4416, 4431, 447, 4482, 4488,
4550, 4551, 4665, 4671, 4678, 4681, 4742,
4766, 4812, 4816, 4817, 4819, 4849, 4852,
4853, 4855, 4879, 4916, 4917, 4919, 4970,
4978, 5070, 5082, 5091, 5100, 5107, 5121,
5141, 5161, 5173, 5188, 5189, 5191, 5283,
5296, 5317, 5333, 5348, 5382, 5396, 5471,
5486, 5493, 5548, 5569, 5571, 5577, 5587,
5596, 5608, 5610, 5648, 58, 594, 5981,
5982, 5984, 6061, 6148, 6200, 6219, 6289,
6323, 6323, 6331, 6378, 6391, 6393, 6399,
6401, 6402, 6404, 6477, 6485, 6490, 6495,
66, 6612, 6619, 6662, 6667, 6689, 6694,
6695, 672, 6743, 675, 6754, 6757, 6784,
6852, 6877, 6882, 6886, 6916, 694, 695,
7041, 7043, 7052, 7054, 706, 7095, 7101,
7116, 7163, 7166, 7167, 7176, 7185, 7203,
7237, 7248, 755, 831, 834, 873, 875, 877,
887
- d.-pdi 6327, 6364
d.-psin 6240
d.-pti 1188, 2920, 6131, 6139,
6374, 6385, 6395, 6409, 6428, 6440, 6444,
6481, 6550, 6597, 6647, 6655, 7159, 7162,
7166, 7177, 7187, 7232
d.-se 183, 2374, 3965, 4926, 499,
5542, 579, 591, 6406, 6436, 658, 6651,
7166, 7166, 917
d.-sedi 496, 5247, 6410, 6441,
6487, 6656, 7143
d.-sem 1173, 2234, 3249, 5968,
6648, 7166, 720

d.-sen 1333, 1472, 2444, 2967,
3170, 3622, 3915, 4255, 4269, 4270, 4288,
4296, 5260, 5350, 5374, 6553, 670, 6734,
6762, 882

d.-seniz 3989

d.-ser 1952

d.-setuğın 2063

d.-sin 251, 259, 4002

d.-sip 7164

d.-ge 6836

d.-vşi 1928, 4730, 5078, 5403

d.-ydi 112, 1513, 1626, 1627, 1629,
1667, 1668, 167, 1670, 1679, 1916, 2107,
2188, 2193, 2196, 2223, 2224, 2226, 2320,
4443, 823

d.-yin 2939, 2941

d.-ymin 1055, 1055, 1056, 1058,
1507, 1507, 5905, 971, 971, 972, 974

d.-ysin 415, 431

[=395]

degen Düşünülen.

d. 1125, 117, 1266, 1271, 1276,
1369, 1371, 1376, 1391, 1421, 1446, 1852,
1880, 1919, 1993, 23, 2410, 2509, 2699,
2724, 2864, 2914, 2999, 3145, 3227, 3582,
3694, 3731, 381, 3835, 3920, 4208, 4209,
4211, 4237, 4298, 4346, 4348, 4434, 4479,
4661, 4819, 4821, 4826, 4831, 4843, 4902,
5104, 5336, 5338, 5343, 5506, 56, 5601,
5622, 5624, 5630, 5636, 5663, 576, 586,
5907, 5919, 5929, 5933, 6022, 6097, 6110,
6348, 6358, 6371, 6373, 6380, 6389, 6399,
6401, 6451, 6486, 6589, 6589, 6610, 6612,
675, 675, 6825, 6880, 6984, 7079, 7085,
7094, 7104, 7109, 7110, 7114, 7115, 7117,
7137, 80, 803, 941, 958

[=101]

degende

d. 1047, 263, 2825, 3443, 38, 4868,
541, 5438, 550, 6135, 6331, 6351, 6368,
6568, 6597, 6643, 698, 7182, 738, 966,
968, 969

[=22]

degendey Düşündüğü gibi.

d. 4431

[=1]

degendi Düşününe.

d. 4385, 5790, 6423

[=3]

degenge Düşününe

d. 2045, 2110, 2564, 2565, 2566,
2567, 2569, 2570, 2572, 2607, 2917, 5409,
543, 5811, 593, 6204, 660

[=17]

degenim Düşünündüğüm

d. 5074, 5472

[=2]

degenin Düşünüldüğün

d. 1711, 1714, 1801, 1879, 1957,
2804, 4591, 5073, 5075, 5469, 5474, 5691,
5701, 5708, 6045, 6224, 6991, 6992, 6996

[=19]

degenindi Düşünüldüğünü

d. 2844

[=1]

degenmen Düşünüsedü.

d. 7142

[=1]

degennen Düşünülünen

d. 2178, 2213, 4081, 486, 5666,
6991, 708

[=7]

degin

d. 3700

[=1]

degizbegen

d. 1849

[=1]

dei

d. 3462

[=1]

delbe Dizgin.

d. 5844, 6859

[=2]

delik Diyelim.

d. 4026

[=1]

dem Nefes.

d. 5406

d.+indi 3000

[=2]

demde Hemen.

d. 3330

[=1]

demes

d. 5112

[=1]

demesten

d. 6368

[=1]

demeydi

d. 5138

[=1]

demeyin

d. 2815

[=1]

- demeymin**
d. 4524
[=1]
- demeymiz**
d. 3128
[=1]
- demik-** Nefes nefese kalmak.
d.-ken 2974
[=1]
- den** 1. İnsan vücudu. 2. Tam.
d. 2370
d.+in 4467, 4496
[=3]
- dene** Vucut.
d. 1815
d.+m 1503, 711
d.+mizge 3799
d.+si 5637
[=5]
- der**
d. 3207
[=1]
- derek** Kaynak.
d.+ter 7079
[=1]
- dert** Dert.
d. 936
d.+in 2137, 3961
d.+inizden 909
d.+ke 3277, 3286
d.+pey 1894, 1894
d.+ti 3705
[=9]
- dey**
d. 6441, 6521
[=2]
- deydi**
d. 2949, 4030, 4032, 4033, 4454,
4702, 4732, 5024, 5025, 5226, 5249, 5250,
5252, 5342, 5347, 6273, 6432, 6498, 6501,
6555, 6557, 6558, 6563, 6764, 7194, 7237
[=26]
- deyin** Kadar.
d. 132, 148, 28, 4616, 49, 6069, 9
[=7]
- deymin**
d. 3887, 4168, 5906, 5908
[=4]
- deymiz**
d. 4611
[=1]
- deysin**
d. 2543, 3480, 5291, 5293, 6250,
6815, 7026
[=7]
- deytin**
d. 5267, 6868, 6871, 6884
[=4]
- deytuğun**
d. 5890
[=1]
- dı**
d. 1321, 1478, 1479, 1481, 1743,
204, 2144, 2371, 2372, 2401, 2404, 3110,
4337, 4633, 5270, 5320, 5506, 5900, 6426,
7168, 7171, 7173, 744, 749, 754, 759
[=26]
- dıbs** Ses.
d.+ım 4047
[=1]
- dım** Hiç.
d. 2056, 2066, 3527, 5225, 981
[=5]
- di**
d. 2224, 2226, 728
[=3]
- didar** Didar.
d.+ına 6091
[=1]
- dilda** Altın para.
d. 1722, 1964
d.+lık 582
[=3]
- dilmar** Dilbaz.
d. 5110, 6165
[=2]
- dilmarsın-** Çok konuşmak.
d.-ıp 5655
[=1]
- din** Din.
d. 130
d.+i 132, 136, 142, 145
d.+in 130, 137, 142, 143, 1980
d.+inde 138
d.+ine 132, 25
d.+inin 132, 134
d.+nen 2143
[=16]
- diyirmen** Değirmen.
d.+nin 1016
[=1]
- dolbay** Plan.
d. 5966, 5966
[=2]
- dolı** Sinirli.

- d.+sınan 857
[=1]
- domala-** Yuvarlanmak.
d.-ğan 5847
[=1]
- dombıra** Dombıra (Kazak halkının milli müzik aleti.)
d. 4296, 6993, 7191
d.+lı 5936, 5936
d.+mdı 6227
d.+nı 3786, 6902
d.+nın 5937
d.+sın 4431
d.+şığı 7106
[=11]
- dorba** Torba.
d. 4227, 6410
[=2]
- dorbaday** Çok büyük.
d. 7190
[=1]
- dos** Dost.
d. 1405, 2666, 361, 3925, 4592, 4595, 4604, 4618, 4623, 4624, 4707, 7080, 7129
d.+ı 4901
d.+ın 283, 840
d.+ınnan 2082
d.+tarın 320
[=18]
- Dosıbay** Şahıs adı.
d.+ğa 7156
[=1]
- dostığ** Dostluk.
d.+ı 4593
[=1]
- dostık** Dostluk.
d. 3871
[=1]
- dozak** Cehennem.
d. 2149
d.+tın 2150
[=2]
- dön**
d. 3772
[=1]
- dönejin** Dört yaşındaki dişi büyükbaş hayvan.
d. 5069
[=1]
- dönen** 4 yaşındaki aygır.
d. 2977
d.+ge 1011
- d.+im 5072
[=3]
- döngelen** Tekerlek.
d. 4948, 4950
[=2]
- döngelen-** Dönmek.
d.-ip 1386
[=1]
- Dörekenov** Şahıs adı.
d. 7198
[=1]
- Döskey** Şahıs adı.
d. 28
[=1]
- dua** Dua.
d. 3267, 3275, 3281, 3284, 3286
d.+sın 3277
[=6]
- duğa** Dua.
d. 3272
[=1]
- durıs** Dürüst.
d. 3349, 4, 4380, 6747
[=4]
- durısta-** Doğrulamak.
d.-may 6013
[=1]
- duşpan** Düşman.
d. 1748, 2082, 2666, 321, 3948, 4411, 4516, 5347, 6097, 6371, 868
d.+dık 4594
d.+dıkka 4605
d.+ğa 2181, 876
d.+ım 6039
d.+ın 3925, 933
d.+nan 1906
d.+nın 1405, 1439, 1549, 1559, 1979, 863, 872
[=26]
- duvğa**
d. 6498
[=1]
- Duvlat** Soy adı.
d. 6595, 6601
[=2]
- duvlığa** Miğfer.
d.+nı 6571, 6580
[=2]
- duvman** Eğlence.
d. 5478, 6472
[=2]
- dübır** Gürültü ses.
d. 6769

[=1]
düdamal Şüpheli.
d. 3882
[=1]
düken Dükkan.
d. 291
d.+im 3344
d.+indi 3347
d.+innin 3349
[=4]
düniye Dünya.
d. 2107, 2112, 2330, 2755, 4012,
4032, 6096, 6986, 785, 790
d.+de 1735, 3045, 3553, 357, 5137,
5531, 6980
d.+den 2107, 2112, 2117, 2928,
4727
d.+ge 2786, 4562, 6134, 6218
d.+ligin 1574
d.+ni 1648, 3963, 5633, 5639,
5770, 6641
d.+nin 1622, 1654, 1679, 2736,
2747, 4023, 4030, 4104, 4579, 5635, 6138,
6530, 944
[=46]
düniyekorlık Aç gözlülük, doyumsuzluk.
d.+ 3376
[=1]
dür 1. Aniden. 2. İnci. 3. Ünlü.
d. 1136, 3806, 6199, 7067
d.+ge 3976
[=5]
düre Falaka.
d. 5364
[=1]
dürearaz
d. 7128
[=1]
Düriya Şahıs adı.
d. 7097
[=1]
dürkire- Apar topar, karışık şekilde
hareket etme.
d.-din 6388
[=1]
dürmin Meşhurum.
d. 5593
[=1]
dürsil Gürültü.
d.+im 6769
[=1]
dürsin Kibirlenmek.
d. 2213

[=1]
Düysalı Şahıs adı.
d. 6726
d.+men 2793
[=2]
Düysembay Şahıs adı.
d. 4384
[=1]
Düysenbay Şahıs adı.
d.+dın 5059
[=1]
düysenbi Pazartesi
d. 7061, 7066, 7067, 7069
d.+sin 7074
[=5]

E

e
e. 798
[=1]
eb Yatkinlık
e.+in 2118, 2354, 2952, 3947, 4025
[=5]
ed
e. 3942, 4279, 5139, 5181, 5532,
6100, 764
[=7]
edayir Epeyce.
e. 12
[=1]
edi İdi.
e. 1202, 1205, 1206, 1208, 1213,
1215, 1216, 1218, 1242, 1398, 1399, 1401,
1604, 1607, 1725, 1771, 1774, 1793, 1796,
1846, 1903, 1904, 1906, 1928, 1931, 1975,
1993, 2110, 2113, 2218, 2257, 2386, 2387,
2389, 2391, 2392, 2394, 2471, 2547, 2647,
2661, 2662, 2691, 2693, 2786, 2804, 2828,
2833, 2989, 349, 351, 355, 3690, 38, 38,
3831, 4055, 4066, 4335, 4430, 4434, 4588,
4790, 4830, 5036, 5096, 5231, 5359, 5403,
5875, 5878, 5880, 5883, 5894, 6099, 6179,
6180, 6193, 6194, 6196, 6200, 6288, 6289,
6291, 6331, 6432, 6461, 6501, 6660, 6666,
6687, 6693, 681, 6819, 6820, 6859, 688,
689, 691, 6999, 7039, 7046, 7058, 7061,
769, 889
[=106]
edik
e. 4146, 4251, 6034, 6298, 6299,
6301, 6486, 705, 7101

- [=9]
edil İdil.
e. 2115, 2120, 2125, 2130, 2135
[=5]
- edim**
e. 1230, 1231, 1233, 2023, 2081, 2367, 2368, 2441, 2447, 2472, 257, 2806, 2862, 2877, 2908, 2958, 2959, 3000, 3149, 3339, 3469, 3475, 3540, 3693, 3709, 3846, 4078, 4386, 4676, 4840, 494, 5078, 5092, 5190, 5277, 5571, 5627, 5828, 5844, 5854, 5870, 6076, 6182, 6185, 6238, 6270, 6338, 6353, 6457, 6652, 6678, 6686, 6741, 6771, 6773, 6816, 7041, 7051, 7052, 7054, 714, 7184, 7185, 7187, 774, 849
[=66]
- edin**
e. 1026, 1071, 1176, 1198, 1227, 1334, 1548, 1558, 1813, 1987, 2043, 2215, 2338, 2480, 2611, 2652, 2739, 2873, 2889, 2946, 3690, 3692, 3695, 4000, 4118, 4189, 4258, 4259, 4304, 4440, 4471, 4705, 4835, 5059, 5062, 5333, 5581, 5602, 6244, 6330, 6394, 6647, 6659, 6714, 6777, 6787, 7001, 7032, 7033, 7042, 7062, 779, 860, 861
[=54]
- ediniz**
e. 2832
[=1]
- edirey-** Did dik bakmak.
e.-mey 5808
[=1]
- egde** Yaşlı.
e. 2914
[=1]
- ege** Sahip.
e.+si 5166
e.+sinin 589
[=2]
- eger** Eğer.
e. 2529, 3436, 4639, 5698, 58
[=5]
- eges** Tartışma.
e. 7123
[=1]
- egin** İkin.
e. 6294
e.+in 6295
e.+şinin 1079
[=3]
- egiz** İkiz.
e. 1852, 3039, 3658, 4292
[=4]
- egizde-** İkiz doğurmak.
e.-p 3659
[=1]
- ejelde** Eskiden.
e. 6215
[=1]
- ejelden** Ezelden.
e. 1846, 1990, 2987, 6651
[=4]
- ejirey-** Gözünü ayıramamak
e.-tpey 5817
[=1]
- ek-** Ekmek.
e. 1726, 3053, 4932
[=3]
- eke**
e. 4971, 6361
[=2]
- eken** İmek, ek fiil.
e. 1245, 1246, 1248, 1329, 1331, 1336, 1390, 1529, 1652, 1653, 1655, 1662, 1663, 1665, 1672, 1673, 1675, 1682, 1683, 1685, 1753, 1755, 1834, 1835, 1837, 1874, 1875, 1877, 1957, 1958, 1960, 1988, 217, 217, 2183, 2225, 2303, 2304, 2306, 2308, 2309, 2311, 2327, 2328, 2330, 2419, 2442, 2494, 2539, 2589, 2590, 2592, 2688, 2733, 2913, 2914, 2919, 2978, 2980, 3035, 3038, 3065, 3080, 3081, 3082, 3084, 3118, 3119, 3121, 3188, 3269, 3270, 3272, 3347, 3350, 3553, 3556, 357, 3591, 375, 3848, 3986, 4004, 4033, 4106, 4215, 4233, 4380, 4442, 4446, 4448, 4482, 4661, 4873, 4874, 4876, 4879, 4905, 4906, 4908, 5038, 5039, 5079, 5642, 5701, 5702, 5704, 5786, 581, 6023, 6092, 6323, 6324, 6325, 6327, 6370, 6381, 6389, 6410, 6424, 6476, 6486, 6496, 6498, 655, 6558, 6613, 6627, 6629, 6897, 7097, 7106, 7111, 7113, 713, 7132, 7156, 7157, 7166, 7166, 7226, 723, 733, 736, 743, 763, 766, 773, 783, 784, 786, 788, 789, 791, 890, 899, 905
[=157]
- ekenimdi**
e. 2079
[=1]
- ekenin**
e. 2320, 2830, 703, 7228
[=4]
- ekenindigin**
e. 148
[=1]
- ekenine**

e. 3115
[=1]
ekensin
e. 2816, 2817, 2819, 2822, 2847,
3028, 3230, 3489, 3688, 3808, 4120, 4260,
4712, 5254, 5255, 5257, 6198, 6199, 6201,
7064
[=20]
ekensiz
e. 5615
[=1]
ekev İkişi birlikte, iki tane.
e. 1588, 6198
[=2]
ekevare
e. 6331, 6364
[=2]
ekevi İkişi.
e. 6311, 6323, 6360, 6370, 7132
[=5]
ekevin İkisinin.
e. 4551, 7171
[=2]
ekevindi
e. 5988
[=1]
ekevinin
e. 3157
[=1]
ekevlep İki kişi beraberce.
e. 6372
[=1]
ekevmiz İkimiz.
e. 2118, 4542, 6239, 964, 978
[=5]
ekevmizdey İkimiz gibi.
e. 3139
[=1]
ekeyinin İkisinin.
e. 675
[=1]
ekeymiz İkimiz.
e. 548
[=1]
eki İki.
e. 1031, 1135, 1190, 1195, 1201,
123, 124, 129, 1342, 1343, 1378, 141,
1594, 1606, 1706, 1712, 1807, 1866, 1871,
2115, 2120, 2125, 213, 2130, 2135, 2159,
2164, 2169, 2567, 2602, 2621, 2625, 3014,
3022, 3070, 3075, 3244, 3274, 3589, 3683,
3806, 3829, 3962, 3983, 4025, 41, 4282,
4431, 4707, 5090, 5093, 5109, 5137, 5152,

5167, 5415, 5498, 5611, 5642, 5642, 5722,
5728, 5728, 5773, 5822, 5939, 594, 5948,
5963, 5968, 5993, 6023, 6032, 6083, 6118,
6123, 6265, 6275, 6334, 6357, 6363, 6368,
6415, 6494, 6632, 6639, 684, 70, 7100,
7102, 7123, 7160, 7221, 74, 743, 748, 773,
778, 785, 790
[=100]
ekiden İkidenden.
e. 1190, 1195, 952
[=3]
ekinin
e. 3733
[=1]
ekinşi İkinci.
e. 6476, 7152, 86
[=3]
ekinşisi İkincisi.
e. 124, 6506
[=2]
ekitalay
e. 6313
[=1]
el Halk.
e. 1193, 120, 143, 1597, 1648,
1740, 1963, 2310, 2354, 2406, 2688, 2693,
2813, 297, 3030, 3245, 3436, 3565, 3994,
4092, 4146, 4147, 4148, 4156, 4306, 4495,
46, 4765, 4777, 4832, 5244, 5475, 55, 55,
5598, 5623, 5630, 5814, 5866, 5902, 5952,
6022, 61, 6330, 6360, 6380, 65, 6509,
6575, 6578, 6612, 6797, 7154, 7198, 7224,
7240, 7248, 917
e.+de 1921, 2398, 2495, 2727,
2757, 3419, 472, 4827, 4886, 51, 5840
e.+degi 5162
e.+deginiz 4663
e.+den 1230, 1640, 278, 2787,
3101, 4468, 4770, 4779, 4838, 7234
e.+derde 148, 45, 46, 48
e.+derdin 49, 50
e.+deri 2267
e.+derim 6671
e.+derimnin 6672
e.+derin 6701
e.+derinen 130
e.+derinin 6702
e.+dey 384, 399
e.+di 5104, 5563, 6149, 838, 845
e.+din 1071, 3305, 3592, 3594,
3731, 5513, 5548, 7123, 7236

- e.+ge 1309, 2143, 341, 3919, 4242, 4370, 4960, 5125, 533, 5838, 5883, 6022, 7093
- e.+i 1000, 1890, 25, 4402, 62, 65, 6711, 824
- e.+im 1548, 1558, 326, 332, 340, 346, 362, 368, 4383, 5596, 6228
- e.+imde 1226, 1723, 1928, 6229
- e.+ime 3448, 5108
- e.+imiz 1842, 6260
- e.+imizdin 688
- e.+imnin 1810, 1851, 1861, 5897, 988
- e.+in 1969, 397, 4407, 4489, 5494, 6333, 64, 7088, 7137
- e.+inde 1720, 1911, 1935, 2832, 6119, 6196, 6220, 7104
- e.+indi 1569, 1886
- e.+ine 1186, 3525, 618, 6323
- e.+inen 6126, 7108, 7108
- e.+inin 1437, 38, 66, 7110
- e.+iniz 1837
- e.+inizde 3556
- e.+inizdi 5859
- e.+inizdin 1220
- e.+innen 4407, 4837, 5410, 6181
- e.+innin 2041, 5095, 6160
- e.+men 1737, 7244
[=198]
- eldes-** Birleşmek.
e.-ersin 2158
e.-kemin 2163
e.-kenmin 2168
[=3]
- ele-** 1. Dikkate almak. 2. Elekten geçirmek.
e.-medi 4058
e.-ydi 4035
[=2]
- elek** Elek.
e. 1220
[=1]
- Elekey** Şahıs adı.
e. 1851, 1861, 1889
[=3]
- elen** Merak,
e. 5251
[=1]
- elende-** Meraklanmak.
e.-p 2410
e.-tip 3450
[=2]
- Elentay** Şahıs adı.
e. 1630, 1636, 1642, 1646, 1656, 1662, 1666, 1676, 1682, 1686, 1696, 1710
e.+dan 1705
e.+ım 1632
[=14]
- eler-**
e.-mesen 4272
[=1]
- eleste-** Hayal görünmek.
e.-gen 4891
[=1]
- eljire-** Duygulanmak.
e.-gende 768
e.-tip 3452
[=2]
- elşi** Elçi.
e. 3966
e.+nizdi 3965
[=2]
- elteri** Kuzu derisi.
e.+ndizdi 3520
[=1]
- eltiri** Kuzu derisi.
e. 3509
e.+m 3527
e.+ndi 3522
e.+ni 3513
e.+sin 3514
[=5]
- eluv** Elli.
e. 4282
[=1]
- eluvdegi** Ellideki.
e. 2733
[=1]
- em** Tedavi.
e. 1468, 1509, 1510, 1562, 1563, 2270, 2370, 249, 2571, 2918, 2924, 2933, 3133, 3143, 3207, 3792, 3958, 4152, 4203, 4206, 4504, 4659, 4730, 5070, 5107, 5502, 5568, 5798, 5852, 5967, 6341, 6540, 6541, 7179, 808, 813
e.+i 2122, 3975
e.+in 2679
e.+nin 140
[=40]
- em-** Emmek.
e.-er 23, 927
[=2]
- emde-** Tedavi etmek.
e.-genin 2691, 2696
e.-mey 143
e.-se 139

e.-sek 2670
e.-v 135
e.-yge 143
e.-ytin 138
[=8]
emen Meşe ağacı.
e. 2070, 2264, 4785, 5609, 5701,
5702, 6581
[=7]
emes İmek fiilinin olumsuz çekli.
e. 1130, 128, 1316, 1316, 1317,
1317, 1338, 1361, 1362, 1364, 1368, 14,
1523, 1638, 1711, 1712, 1713, 1714, 18,
2424, 2678, 2805, 2826, 2982, 3125, 3240,
3286, 3370, 3371, 3376, 3378, 3647, 3697,
3756, 3757, 3759, 3761, 3762, 3764, 3779,
3929, 4016, 4115, 4115, 4161, 4198, 4199,
420, 4407, 4421, 4457, 4458, 4511, 4683,
4707, 4727, 482, 4876, 4895, 4896, 4898,
4900, 4901, 4903, 4943, 4983, 5181, 5236,
5261, 5337, 5408, 5517, 5599, 5709, 5749,
5771, 5771, 5778, 5943, 61, 6183, 6198,
62, 6321, 6343, 6540, 6541, 6543, 6777,
6797, 6835, 6851, 75, 89
[=94]
emesi
e. 3370
[=1]
emespin
e. 3177, 4786, 6586
[=3]
emespisin
e. 1827
[=1]
emessin
e. 6776
[=1]
emesti
e. 6449
[=1]
emey
e. 489
[=1]
emşek Göğüs.
e. 1814
[=1]
en Başına gelen sıfatın en üstün derecede
olduğunu gösterir.
e. 1116, 1772, 2315, 24, 3118, 36,
38, 4071, 4141, 4191, 4219, 4318, 44,
4417, 4711, 56, 5790, 5848, 6004, 6111,
6139, 6356, 6543, 670, 7, 7072, 71, 81, 81
[=29]

enbek Emek.
e.+tin 625
[=1]
endeşe Öylese.
e. 1005, 1010, 1030, 1045, 1055,
1060, 1069, 1073, 1092, 1151, 1166, 22,
3022, 4125, 4195, 5916, 5926, 5931, 5966,
5991, 5996, 7029, 916, 956, 976, 995
[=26]
endi 1. Şimdi. 2. Bol. 3. Enli.
e. 1291, 1296, 1301, 1306, 1311,
1374, 1705, 2697, 2823, 2957, 3129, 3991,
4073, 4513, 4514, 5051, 5098, 548, 5565,
5795, 5796, 5993, 6241, 625, 665, 7064,
7109, 884
[=28]
endigi Gelecek.
e. 7238
[=1]
endiginin Sıradakinin.
e. 3094
[=1]
ene Kayınana
e. 1814
e.+n 424, 431
[=3]
Enentay Şahıs adı.
e. 1652
[=1]
enğam
e. 1910
[=1]
enire- Hüngür hüngür ağlamak.
e.-gen 6929
e.-tti 1611
[=2]
enkey- Ezilmek.
e.-ip 7035
[=1]
ense Ense.
e.+n 7035
[=1]
enşalla İnşallah.
e. 2967, 6450
[=2]
enşi Babanın çocuğa evlendiği zaman
verdiği pay.
e.+miz 4319
e.+mizdi 3968
e.+ni 3086
[=3]
ep Eğilim.
e. 7171

- e.+ti 1644
[=2]
- epos** Destan.
e. 87
[=1]
- eptegeli**
e. 2027
[=1]
- eptep** Yavaşça.
e. 7004
[=1]
- er** 1. Eyer. 2. Erkek. 3. Kahraman.
e. 1125, 1130, 1519, 1607, 1628,
2154, 2231, 2241, 2719, 2786, 2787, 2849,
3082, 3260, 3597, 3627, 3629, 3771, 3835,
4354, 4418, 4422, 4614, 4806, 5115, 5296,
5510, 5551, 5927, 6575, 6737, 7097
e.+de 4531
e.+den 4156, 5541, 5586
e.+di 4508
e.+din 2678, 3734, 4061, 4282,
4519
e.+ge 2626, 6066
e.+i 3734,
e.+imdi 693
e.+lerim 6675, 6676
e.+lerin 6704, 6706
e.+lermen 87
e.+li 3048
e.+nindi 7232
[=54]
- er-** Peşinden gitmek.
e.-e 5449, 5454
e.-er 3841
e.-gen 4389
e.-ip 5489
e.-me 1979
e.-sen 1980, 5033
[=8]
- Erden** Şahıs adı.
e. 5123, 5133, 5134, 5139, 5141
e.+ge 5132
e.+in 5121
[=7]
- eregis** Kavga, çekişme.
e. 1135, 6836
e.+ine 1896
e.+te 6055
e.+ten 2791
[=5]
- eregis-** İnatlaşmak.
e.-ip 4907
e.-sen 1261
- e.-tik 3225
[=3]
- erekşe** Ayrıca.
e. 18
[=1]
- erekşelig** Özellik.
e.+i 147
e.+in 149
[=2]
- eren** Müstesna.
e. 2806
[=1]
- erik** İrade.
e. 5485
e.+ti 2764, 2777
[=3]
- eriksiz** Gayriihtiarı.
e. 4451, 4458, 4472
[=3]
- erin-** Erinmek.
e.-bey 7088
e.-edi 1417
e.-genge 5213
[=3]
- erinşegin** Tembeline.
e. 3492
[=1]
- erjet-** Büyümek.
e.-ken 303
[=1]
- erke** Nazlı.
e. 2921, 4668, 474
[=3]
- erkek** Erkek.
e. 5542, 6646, 86
e.+tin 1338
[=4]
- erki**
e. 3723
[=1]
- erkim**
e. 1136
[=1]
- erkimen**
e. 4980
[=1]
- erkimmen**
e. 2769, 7170
[=2]
- erkin** Serbest.
e. 1103, 1108, 1113, 1116, 1118,
1120, 1123, 1128, 1133, 1138, 1143, 1146,
25, 5522, 5876

- [=15]
erkuvsiz e. 5469
 [=1]
erlig Erlik.
 e.+i 7214
 e.+indi 6576
 [=2]
erlik Erlik.
 e. 3835
 e.+ten 3774, 5128
 e.+terin 6716
 [=4]
ermeg Uğraş, meşgale.
 e.+i 6860
 e.+iniz 4664
 [=2]
erin Dudak.
 e.+imdi 5466
 e.+in 6464
 e.+indi 6469, 7223, 7242
 e.+ine 5461
 [=6]
ersi Abes, kaba.
 e. 3419
 [=1]
ert- Beraberinde götürmek.
 e.-ip 207, 2591, 3854, 3855, 4781, 5570
 [=6]
erte Erken.
 e. 148, 2712, 45, 4917, 53, 54, 5531, 6254
 [=8]
erteden Eskiden.
 e. 87
 [=1]
ertegi Masal.
 e. 81
 [=1]
ertemenen Erkenden.
 e. 7033
 [=1]
erten Yarın.
 e. 1492, 456
 [=2]
ertesine Ertesi gün.
 e. 7196
 [=1]
Ertis Yer adı.
 e. 2258
 [=1]
ertte- Eyer vurmak.
 e.-p 7180
 [=1]
eruvil Ayaklanma.
 e.+ge 5952
 [=1]
Erzakoviç Şahıs adı.
 e. 16
 [=1]
es Akıl, hafıza.
 e.+i 1786, 2257, 2258, 2259, 6175
 e.+im 2486
 e.+imde 6566
 e.+ime 2004
 e.+imnen 3378, 4995
 e.+in 1169
 e.+indi 1111
 e.+ine 1502, 2499, 2600, 4879
 e.+ke 2086, 2091, 2096, 2101, 2106, 309, 4933, 5066, 726
 e.+te 148, 4710, 5006
 e.+ten 4996, 5371
 e.+tin 1539
 [=31]
es- 1. Esmek. 2. Eğirmek.
 e.-edi 497
 e.-ip 4789, 5697
 e.-ken 5722
 [=4]
Esbolğan Şahıs adı.
 e. 5186, 5187, 5197, 5207, 5217
 [=5]
eseb Hesap.
 e.+inde 143, 146
 [=2]
eseg Esek.
 e.+innin 3315
 [=1]
esek Esek.
 e. 3300, 5753, 5758, 6767
 e.+tin 3324
 [=5]
esen Sağ salım.
 e. 2233, 2458, 2463, 2481, 2609, 4393, 4961, 5055, 6349, 7229
 [=10]
esende
 e. 4038
 [=1]
esep Hesap.
 e.+siz 1723
 [=1]
esepete- Hesaplamak.
 e.-n 4609

- e.-p 2264
[=2]
- eser**
e. 2038, 2259, 4092, 4148, 4832
[=5]
- eserge**
e. 531
[=1]
- esig** Kapı.
e.+imnin 4820, 4825
[=2]
- esik** Kapı.
e. 108, 116, 163, 5751, 5756
e.+pen 473
e.+ten 6558, 6559
[=8]
- esil**
e. 2956
[=1]
- Esilbay** Şahıs adı.
e. 4870, 4876, 4879
[=3]
- esilgendey** Eğrilmiş gibi.
e. 3875
[=1]
- esim** İsim
e. 41
e.+i 2913
e.+imiz 4236
e.+in 63, 63
e.+iniz 4966
[=6]
- esir-** Kendini beğenmek.
e.-er 2410
e.-i 2828
e.-ip 6879
[=3]
- esirik** Deli.
e. 6885, 6889
[=2]
- esit-** Duymak.
e.-emiz 3030
e.-er 3934
e.-ip 3620
e.-ken 3798
e.-peytuğın 832
e.-tirsem 1554
[=6]
- esker-** Dikkate almak.
e.-edi 3879
[=1]
- eskert-** İkaz etmek.
e.-e 12
- [=1]
- eski** Eski.
e. 1228, 145, 16, 283, 46, 4933, 5, 55, 61, 64, 93
[=11]
- eskiden** Eskiden.
e. 146, 48
[=2]
- eskisindey** Eskisi gibi.
e. 2036
[=1]
- eskişe** Eskisi gibi.
e. 7211
[=1]
- estetika** Estetik.
e. 24
[=1]
- esti** Akıllı.
e.+sindey 2038
[=1]
- esti-** Duymak.
e.-di 2616, 7200
e.-dim 5528, 5855
e.-gen 6130
e.-genbiz 5323
e.-genin 6099
e.-genmin 1639
e.-lgen 6769
e.-mep 5790, 5848
e.-p 1514, 1566, 2851, 4385, 5571, 5667, 5844, 6323, 6338, 6423, 6653, 7122
[=23]
- estirt-** Ölüm haberlerini yakınlarına duyurmak.
e.-edi 1566
e.-irsem 1544
[=2]
- estuvşi** Duyan kimse.
e. 2958, 3846, 5627, 6004
[=4]
- eş** Hiç.
e. 1106, 118, 1940, 2485, 3257, 3455, 3625, 4837, 5850, 880, 882, 923
[=12]
- eşbir** Hiçbir.
e. 3125, 32, 5789, 65
[=4]
- eşbirevi** Hiçbiri.
e. 4569
[=1]
- eşki** Keçi.
e. 556, 595, 6101, 6113
e.+ge 6749

e.+n 1537
e.+nin 6104
e.+sindey 2040
[=8]
eşkim Hiçkimse.
e. 1668, 1700, 3441, 3514, 4564,
5138
[=4]
eşkimge Hiçkimseye.
e. 3342, 6319, 6542, 7153
[=4]
eşkimnen Hiçkimeden.
e. 2079, 2968, 4987
[=3]
eşkimnin Hiçkimsenin.
e. 373
[=1]
eşmadiyar
e. 7156, 7164
[=2]
eşnarse Hiçbirşey.
e. 6441
[=1]
Eşniyaz Şahıs adı.
e. 7081, 7126, 7127, 7128, 7129,
7130, 7132, 7133
e.+ben 7134
e.+dan 7081
e.+dın 7131
[=11]
eştene Hiçbir şey.
e. 5372, 5374
[=2]
eştene Hiçbirşeyi.
e. 1998
[=1]
et Et.
e. 1317, 2725, 3404, 3452, 3605,
3624, 6939, 741
e.+i 2548, 3090, 6113, 6490
e.+im 3133, 6112
e.+imdi 3438, 6553
e.+ime 2698
e.+imiz 738, 739, 741
e.+imizden 911
e.+in 3028, 6304
e.+indi 6892
e.+ine 4185, 6614, 6618
e.+iniz 6549, 733, 734, 736
e.+ke 4221
e.+ten 5483
e.+ter 1977
[=34]

etedi
e. 1392
[=1]
eteg Etek.
e.+i 5441, 582
e.+im 2056, 981
e.+ine 562
[=5]
etek Etek.
e.+ten 5699
[=1]
eter
e. 2537, 2538, 2540, 3207, 7024
[=5]
etesin
e. 2037
[=1]
eteşek
e. 3203
[=1]
eteyin
e. 2173, 2176, 6071
[=3]
etik Çizme.
e. 4224
e.+ke 1205, 1215
[=3]
etikşi Kunduracı.
e. 4224
[=1]
etip
e. 1978, 2320, 2657, 2667 3271,
3549, 3582, 4109, 4375, 4508, 4549, 4587,
4929, 5432, 5542, 5924, 6826, 6836
[=18]
etistig Fil.
e.+inen 41
[=1]
etken
e. 2373, 2781, 2911, 3419, 4871,
5440, 5634, 744
[=8]
etpe
e. 2646, 3602
[=2]
etpedim
e. 3426
[=1]
etpek
e. 6423
[=1]
etpeniz
e. 3825

[=1]
etpes e. 3615, 5372, 5374
[=3]
etpesen e. 4308
[=1]
etsem e. 2768
[=1]
etsen e. 4530
[=1]
etti e. 1645, 870, 871, 873
[=4]
ettim e. 224
[=1]
ettin e. 5729, 6838
[=2]
ev Hey.
e. 6974
[=1]
ey Ey.
e. 1042, 1913, 1944, 2257, 3712,
3995, 4769, 4883, 5354, 5376, 5682, 5706,
5716, 5768, 6445, 6481, 7229
[=17]
ezil- Ezilmek.
e.-meymin 2493
[=1]

F

feruvza Feruze.
f. 3580, 3584
[=2]
folklor Halk bilimi.
f.+ına 6
[=1]
folklorist Follklorcu.
f. 7139
[=1]
fond Belirli bir işi için ayrılıp işletilen
para, bütçe.
f.+larında 8
[=1]
forma Şekil.
f.+ları 3

f.+sı 143
f.+sınan 19
[=3]

G

gap 1. Mesele. 2. Lâf.
g. 3502, 3507, 3712
[=3]
gavhar Gevher.
g. 3577, 3985
[=2]
gazet Gazete.
g. 7214
g.+inen 7188
[=2]
general General.
g. 5219, 5647
[=2]
gör Kelimenin allamına rica, hayret etme
anlamlarını yükler.
g. 1038, 1043, 1169, 1182, 2453,
4755, 6157, 6207, 6949, 838, 845, 919
[=12]
göri Göre.
g. 1334, 2170, 7142
[=3]
göy Eşit seviyeli, aynı tempodaki ses.
g. 7128, 7128
[=2]
grek Yunan.
g. 45
[=1]
gubernator Eyalet valisi.
g. 5647, 6717
[=2]
guvle- Ses çıkarmak.
g.-p 1341, 2716
[=2]
gül Çiçek.
g. 5805
g.+derim 2338
g.+indey 4747
g.+ine 571, 616
g.+siz 2417
[=6]
Gülbarşın Şahıs adı.
g. 88
[=1]
Gülhanım Şahıs adı.

g. 3794, 3796, 3800, 3810, 3823, 3832, 3833, 3842, 3852, 3862, 3874, 3888, 3898, 3907, 3917, 3926, 3940, 3950, 3964, 3974, 3987, 3995, 3997, 4013, 4031, 4041, 4049, 4059, 4069

[=29]

Güljazira Şahıs adı.

g. 5664, 5668, 5671, 5681, 5690, 5700, 5710, 5716, 5720, 5730, 5740, 5750, 5762, 5772, 5782, 5790, 5794

[=17]

gürilde- Gürüldemek.

g.-gen 1302

[=1]

Ğ

ğ

ğ. 7248

[=1]

ğajaptan- Hayrete düşmek.

ğ. 1775

[=1]

ğalam Âlem.

ğ. 4631, 4634

ğ.+dı 5726

[=3]

ğahm Bilgin.

ğ. 7077

[=1]

Ğali Şahıs adı.

ğ. 7095

[=1]

ğana Sadece, yalnız.

ğ. 13, 139, 14, 143, 1479, 18, 32, 3853, 5282, 5889, 62, 6273, 6276, 6464, 7009, 80

[=16]

ğanibet Hayır hesanet.

ğ. 2456, 3604

[=2]

ğarip Garip.

ğ. 6917

ğ.+tin 7008

[=2]

ğasır Asır.

ğ.+da 28, 29

ğ.+dağı 7, 7130, 7220, 86

ğ.+dın 10, 6, 7077, 7142, 7142, 7152, 8

ğ.+lar 149, 82

[=15]

ğasığ Aşık.

ğ.+ı 1913

[=1]

ğasıık Aşık.

ğ. 2348, 3768, 4547

[=3]

ğasııktık Sevgi.

ğ. 3321

[=1]

ğaybat Gıybet.

ğ. 6766, 6830

[=2]

ğayıp Gaip.

ğ. 3718

[=1]

ğazazil Şeytan.

ğ. 6809

[=1]

ğaziz Aziz.

ğ. 17

[=1]

ğılıım İlim.

ğ. 5791, 8

ğ.+ı 12

ğ.+i 7216, 8

[=5]

ğıp

ğ. 6536

[=1]

ğoy Söz sırasında ya, ise gibi anlamlarda kullanılan edat.

ğ. 1125, 1409, 1534, 2018, 2485, 2490, 2908, 3099, 3402, 3636, 4391, 4429, 4514, 4525, 4578, 4613, 4643, 4655, 4790, 480, 4893, 4992, 5028, 5296, 5301, 5389, 5391, 5610, 5622, 5696, 5847, 5867, 6007, 6135, 6179, 6180, 6182, 6193, 6194, 6196, 6214, 6232, 6342, 6344, 6352, 6536, 688, 689, 691, 7041, 7043, 7171, 936

[=53]

ğumır Hayat.

ğ.+ım 6739

[=1]

ğurp Gelenek.

ğ.+ı 3

ğ.+ına 146

[=2]

H

- habar** Haber.
h. 4931
h.+dı 4553
h.+lasıp 1274
[=3]
- habarlan-** Haberi olmak.
h.-sa 4660
[=1]
- habarlas-** Haberleşmek.
h.-ıp 663
[=1]
- hak** Hak, Hakimat.
h. 2626, 3017, 3025, 4544, 5601, 5618
h.+ka 6939
h.+tan 1983, 4570, 4638
h.+tın 4552
[=11]
- hakim** Bilgin.
h. 2763
[=1]
- hal** 1. Güç. 2. Hal durum.
h. 2614
h.+in 2594, 4568, 6117
h.+indi 2608
[=5]
- halal** Sadık.
h. 2949, 4550
h.+sın 4551
[=3]
- halayık** Toplum.
h.+ka 4574
[=1]
- halık** Halk.
h. 28, 4, 53, 6
h. 2, 2509, 2704, 2763, 2769, 3264, 35, 3534, 3601, 37, 38, 4026, 4638, 4643, 5471, 5516, 5559, 5624, 6568, 6727, 7082, 7088, 7149, 81, 85
h.+ka 1236, 1241, 2466, 3433, 4394, 4592, 4604, 4629, 5640
h.+ı 1203, 130, 18, 2374, 2537, 2539, 4580
h.+ım 1919, 2234, 2858, 2881, 3213, 5091, 5662, 6710
h.+ıma 5550, 6180, 6194
h.+ımının 2768
h.+ımız 3211
h.+ın 3941
h.+ında 6166
h.+ınnan 3124
h.+ının 16, 28, 40, 4563, 82, 87
h.+tı 34, 4460, 5149, 5496
h.+tın 14, 3, 36, 4606
[=73]
- han** Han.
h. 1851, 1856, 1861, 2381, 2785, 3227, 3804, 4048, 4306, 6557, 6558, 6773, 6983, 7012
h.+da 227, 241
h.+ı 1851, 1861, 3497
h.+ım 1903
h.+ıma 1871
h.+ımız 1892
h.+ın 1857, 1867, 1874, 1877, 1881, 1897
h.+ına 1866
h.+ımız 1887
h.+ının 1896
h.+men 6558
[=32]
- Hantav** Yer adı.
h.+ı 4673
h.+ın 4665, 4668
[=3]
- haram** Haram.
h. 4550
[=1]
- harın**
h. 3488
[=1]
- hat** Mektup.
h. 25, 2944, 2950, 3697, 5749, 7211
h.+ın 3704
h.+ınday 1785
h.+ka 3134
h.+tay 1790
h.+tı 2219, 3695
[=12]
- hatşı** Sekreter.
h.+sı 7095
[=1]
- hava** Havva Anna.
h. 3480, 5511
[=2]
- havamunı**
h. 4554
[=1]
- hayat**
h.+pen 3801
[=1]
- hazrat** Hazret.
h. 4549
[=1]
- hor** Cennette yaşadığına inandırılan çok güzel kız. huri.

h. 1105, 4988
[=2]
hoşım h. 1027, 1028
[=2]
hrestomatiya Örnek metinlerin yer aldığı
kitap.
h. 7077
h.+sında 7221
[=2]
hutba h. 4555
[=1]

I

Ibray Şahıs adı.
1. 10, 17
1.+dın 7111, 7122
[=4]
ıĝ- Sert yağışlı, rüzgarlı havalarda
hayvanların barınak, kuytu yer araması.
1.-a 6992
1.-adı 6039
[=2]
ıĝır Bıktırıcı.
1. 5987
[=1]
ıĝırmay
1. 6633
[=1]
ıĝıstır- Sıkıştırmak.
1.-ğannan 142
[=1]
ıkılas İyi niyet.
1. 5683
1.+ının 3959
[=2]
ıktiyar İrade, arzu.
1.+ı 3982.
1.+sız 4474, 4498
[=3]
ıldı Bayır.
1. 1316
[=1]
ılĝi Daima.
1. 4099
[=1]
ımıra Anlaşma.
1.+sın 5615
[=1]

ınĝayı Fırsatı.
1. 3636
[=1]
ımrısı- Acı, üzüntü belerten kesik sesler
çıkarmak.
1.-p 5170
[=1]
ıntımak Birlik.
1.+ka 5316
[=1]
ırım Batıl inanç.
1. 7203
[=1]
ırısbay Şahıs adı.
1. 10
[=1]
ırısı Şahıs adı.
1. 4222, 4234, 4235, 4247, 4257,
4268, 4280, 4290, 4300, 4310, 4323, 4336
1.+men 4364
1.+nın 7133
[=14]
ırjı- Yerli yersiz gülmek.
1.-yıp 5295
[=1]
ırza Razi.
1. 5609
[=1]
ırzalık Menmuniyet.
1. 3652
[=1]
ıstık Sıcak.
1. 2686, 3090, 5448, 5453
[=4]
ışkın- Bütün gücünü vermek, var gücüyle
bir şeyi yapmaya çalışmak.
1.-asız 5542
[=1]
ıyıĝ Omuz.
1.+ında 1690
[=1]
ıza Hiddet.
1. 2527
[=1]
ızıl- Vızıldı.
1.-ıp 5332
[=1]
ızında- Vızıldamak.
1.-ydy 679
[=1]

İ

İbeske Şahıs adı.

i. 5166

[=1]

ideolojiya Siyasi veya toplumsal bir öğreti oluşturan, bir hükümetin, bir partinin, bir grubun davranışlarına yön veren politik, hukuki, bilimsel, dini, moral, estetik düşünceler bütünü, ideoloji.

i.+si 3

[=1]

idir- Eğdirmek.

i.-eyin 5458, 5463

[=2]

igi İyi, hayırlı.

i. 6485

[=1]

igilik İyilik.

i.+ti 1949, 7088

[=2]

il- Asmak.

i.-dim 4057

i.-dirmey 3309

i.-e 3333

i.-edi 3309

i.-emin 2875

i.-gen 2585, 6077

i.-gende 778

i.-gendigin 2586

i.-ip 6895

i.-messin 3539

i.-mey 3943

i.-meysin 6264

[=12]

ilan- İnanmak.

i.-basan 3887

[=1]

ile Peşi sıra.

i. 6385, 6404

[=2]

iles- Peşine takılmak.

i.-edi 364

i.-tirmey 3257

[=2]

ilgeri İleri.

i. 1514

[=1]

ilik

i. 2186

[=1]

ilik-

i.-pedim 307

[=1]

ilin-

i.-bey 5084

i.-etin 6155

i.-geysin 4850

[=3]

ilindir-

i.-dim 2513

i.-din 2510

[=2]

ilindirmeytin

i. 5854

[=1]

ilinis- 1. İlişmek. 2. Sataşmak.

i.-ip 1772

[=1]

ilki

i. 2191

[=1]

imam İmam

i. 6394

[=1]

iman İman.

i. 1984, 2449

i.+dı 2963, 5321

i.+dının 4901

i.+ğa 2146

[=6]

İmanjan Şahıs adı.

i. 5467, 5468, 5490, 5508, 5526, 5538, 5557, 5560, 5573, 5583, 5613, 5631, 7209, 7210, 7211, 7218

i.+nın 7215, 7216, 7217

[=19]

improvizatsiya

i. 79

[=1]

in İn, mağara.

i.+ge 5761

[=1]

inabat Edep, terbiye.

i.+tık 6377

[=1]

indet Salgın hastalık.

i. 137

[=1]

ine 1. İğne. 2. Şırınga.

i. 4225, 6264

i.+menen 5792

[=3]

ingen Deve.

i. 1719, 1934, 1938

- i.+di 23, 927
i.+nin 215
[=6]
- inguvş** Kuzey Kafkasya'da yaşayan bir halk ve bu halkın soyundan gelen kimse.
i. 3519, 3523
[=2]
- ini** Erkek kardeş.
i. 458, 6965
i.+m 1481, 5600, 5629, 6131
i.+mizge 1501
i.+n 175, 260
i.+nin 117
i.+nnen 454
i.+si 2070, 5607, 7156
i.+sinen 6136
i.+sizdin 6966
[=16]
- inkar** Hevesli.
i.+imin 6145
i.+min 6912
[=2]
- İnkARBek** Şahıs adı.
i. 7142
[=1]
- institüt** Enstitü.
i.+ının 7124, 7207, 7249, 8
[=4]
- ire-** Hayvanın derisini elle yüzmek, soymak.
i.-v 3758
[=1]
- iri** İri, büyük.
i. 84
[=1]
- irkil-** Tereddüt etmek.
i.-mesten 6327, 6364, 6496
i.-mey 126
[=4]
- is** İş, çalışma.
i. 1704, 2787, 2954, 3855, 3921, 5747
i.+i 4019, 4022, 4173
i.+im 5470
i.+imdi 2179
i.+ime 5853
i.+in 2149, 2363, 2955, 3688, 3855, 5906, 7002, 761
i.+inin 6885
i.+ke 1260, 3242, 35, 4117, 6169
i.+ti 1728, 2411, 3419, 3718
i.+tin 3186
[=31]
- iskemetar**
i. 2683
[=1]
- islam** İslam.
i. 130, 132, 142, 25
i.+ğa 132
[=5]
- İsmembet** Şahıs adı.
i. 2719
[=1]
- ismerlik** Beceriklilik.
i.+pen 5770
[=1]
- iste-** 1. Yapmak. 2. Çalışmak.
i.-messin 4266
i.-meymin 7161
i.-p 4594
i.-r 5747
i.-rsin 4266
[=5]
- iş** 1. İş, karın. 2. Birşeyin iş tarafı.
i. 2808, 3927, 5189
i.+i 4565, 4618, 4623, 6424, 763, 768
i.+im 1767, 2853
i.+imde 768
i.+ime 6037, 936
i.+imnen 1856
i.+in 3918, 5374, 909
i.+inde 1233, 1237, 1678, 2038, 2218, 2233, 2781, 3152, 3187, 3236, 3530, 3534, 3558, 4470, 4523, 4571, 4858, 4863, 515, 5204, 5655, 5657, 5903, 6154, 6480, 65, 6507, 6509, 6672, 6702, 6823, 6998, 7111, 755, 833
i.+indegi 127, 3030, 44, 7156
i.+ine 1629, 1747, 2704, 3528, 3781, 552, 643, 657
i.+inen 188, 2150, 2201, 3861, 4168, 7167
i.+ke 5052, 6234
i.+ki 3705, 3939
i.+te 3949, 7120
i.+tegi 4205, 4580
i.+ten 5160, 6374
[=81]
- iş-** İçmek, yudumlamak.
i.-e 4356
i.-edi 3483
i.-em 4926
i.-er 566
i.-ip 1726, 1736, 1739, 2547, 4615, 6561, 7159, 7226, 7237

- i.-ken 2005, 2008, 7236, 7241
i.-keni 7231, 7246
i.-kizeyin 5333
i.-pey 4609, 488
i.-peymin 3406
i.-sem 3057
i.-uvge 3479
[=25]
- işarat** İm, belirti.
i.+ka 4339
[=1]
- iştey** İçinden.
i. 90
[=1]
- it** Köpek.
i. 1847, 2344, 2539, 2788, 3005, 3114, 4348
i.+i 4913
i.+ke 4703
i.+şe 2785
i.+terşe 2540
i.+tey 363
i.+ti 2314
i.+tin 6827
[=14]
- itarşı** 1. Bir köpek cinsi. 2. Yalaka, dalkabuk.
i. 6501
[=1]
- itayak** Köpeğin yal kabı.
i.+tan 2314, 2315
i.+tı 2318
[=3]
- itbalık** Fok, ayı balığı.
i. 3115
[=1]
- iter**- İtmek.
i.-e 494
i.-elik 653
i.-ip 3866
[=3]
- iye** 1. İye. 2. Yaradan.
i. 4354, 5535, 7109
i.+nnin 6548
i.+si 133, 137, 1620, 4199, 5553, 5624, 62, 6402, 6590, 7082
i.+sin 6098
i.+sine 141
i.+sinin 62, 63
i.+siz 846
[=19]
- iyeg** Çene.
i.+inde 1225
- i.+ine 6750
[=2]
- iyil**- Beli bükülmek, eğilmek.
i.-ip 5524
[=1]
- iyir** Eğri büğrü.
i. 3682, 3682
[=2]
- iz** İz.
i. 2933
i.+imene 4225
i.+in 4214
[=3]
- İzbas** Şahıs adı.
i. 6729, 6730, 6742, 6751, 6860
i.+tı 6857
[=6]
- izde**- Aramak.
i.-denip 4666, 4949
i.-gen 5919, 5929, 5933
i.-genge 5812
i.-genim 2391, 2805, 4256, 4258, 6999
i.-genin 2386, 4262, 4588, 6994
i.-me 5585
i.-mese 5579
i.-mey 5576
i.-meymiz 3131
i.-p 1346, 2374, 2566, 2816, 3931, 4674, 4780, 4932, 523, 5577, 5612, 6130, 6241, 6245, 6423, 6663, 6690, 6924, 7002
i.-ydi 73
[=39]
- İzeke** Şahıs adı.
i. 2579, 2623
[=2]
- İzeken** Şahıs adı.
i. 2584
i.+nin 2599
[=2]
- izet** İzzet, nezaket.
i. 2884
[=1]
- izim**
i.+ge 6801
[=1]
- İztilev** Şahıs adı.
i. 2562, 2563, 2573, 2583, 2593, 2603, 2617
[=7]

J

jab- Kapatmak, Örtmek.

j.-adı 3611

[=1]

jabâğı Dertli, kasabetli.

j. 3119

j.+dan 1940

[=2]

Jabayev Şahıs adı.

j. 7102

[=1]

jabayı 1. Yabani. 2. Vahşi.

j. 124

[=1]

jabığ Kapalı.

j.+ın 95

[=1]

jabığ- Kaygılanmak.

j.-ıp 2472

[=1]

jabık- Kaygılanmak.

j.-tı 7119

[=1]

jabılınkı Kaygılı, kederli.

j. 724, 729

[=2]

jabıs- Yapışmak.

j. 558, 598, 636

j.-adı 1812

j.-arsın 2353

j.-kan 2137

[=6]

jabirlen- Zülüm görmek.

j.-ıp 5541

[=1]

jabuv At veya devenin üzerine örtülen örtü.

j. 3672

j.+ı 4882

[=2]

jad Yâd, hafıza.

j.+ında 85

[=1]

jada- 1. Zayıflamak. 2. Kederlenmek.

j.-p 4641

[=1]

jadıra- 1. Şenlenmek. 2. Açılmak.

j.-p 3799

[=1]

jadik

j. 2752

[=1]

jağ 1. Yanak, çene kemiği. 2. Taraf. 3. Kenar, çerçeve.

j.+ı 1709, 28, 6208

j.+ım 2968

j.+ımda 5605, 758

j.+ın 1257, 4892, 6620, 6820

j.+ına 125, 568, 613

j.+ınan 125, 1915, 24, 32, 32, 3877,

40, 40, 79

j.+ında 3585, 3587, 5642, 753, 886

j.+ındağı 6

j.+ınnan 4186

[=29]

jağ- 1. Yakmak. 2. Sürmek. 3. Beğenmek.

j.-adı 5425, 5430

j.-ar 5373

j.-ıp 1860, 2332, 3083

[=6]

jağa 1. Yaka. 2. Kıyı, kenar.

j.+larım 5240

j.+ların 1074

j.+mdı 2369

j.+nda 6265

j.+sı 1841

j.+sımın 2071

[=6]

jağalas- Karışmak, kavga etmek.

j.-ıp 2707

j.-kan 3361

[=2]

jağalay Sırayla, birbirinin ardından.

j. 1292, 2962, 369, 5244

[=4]

Jağalbaylı Soy adı.

j. 3633

[=1]

jağday Durum, hal.

j. 35

j.+dı 4325

j.+ında 56

j.+larında 66

j.+men 4302

[=5]

jağın- Yaranmak.

j.-ıştı 4539

[=1]

jahannam Cehennem.

j. 7028

j.+ğa 2098, 2103

[=3]

jak 1. Yanak, çene kemiği. 2. Taraf. 3. Kenar, çerçeve.

j. 1879, 1912, 236, 2999, 5522,
736, 741, 998
j.+ka 1314, 1803, 3013, 3306, 3517
j.+ta 2999, 4884, 5318, 6268
j.+tan 2783, 2790, 4678, 4857,
4862
j.+tı 1246
[=23]
jak- 1. Yakmak. 2. Sürmek. 3. Beğenmek.
j.-kan 529, 5525
j.-kanday 3985
j.-kanım 1488
j.-padı 4121
j.+pasa 2149
j.-paydı 6434
j.-tı 4990
[=8]
Jake Şahıs adı.
j. 6622
[=1]
Jakem Şahıs adı.
j. 1533, 1543, 1553
[=3]
Jakemdi Şahıs adı.
j. 1524
[=1]
jakın 1. Yakın. 2. Akraba.
j. 1437, 2019, 3221, 5944, 5964,
6431, 6489, 6521, 6521, 6856
[=10]
jakında Yakın bir yerde.
j. 1369, 4718
[=2]
jakında- Yaklaşmak.
j.-ğanda 63
j.-ğım 4138
j.-p 2865, 4152, 6490
j.-sa 1327
j.-sam 4726
j.-san 2138
j.-yık 2133
[=9]
jakındas- Yakınlaşmak.
j.-a 4007
j.-uv 1368
[=2]
jakındat- Yakınlaştırmak.
j. 2358
[=1]
jakındı Akrabayı.
j. 6454
[=1]
jakınğa 1. Yakın yere. 2. Akrabaya.

j. 1368
[=1]
jakının
j. 3779
[=1]
jakınsız Akrabası olmayan.
j. 2925
[=1]
jakıp
j. 1964
[=1]
jakpak
j. 5465
[=1]
jaksı 1. İyi, güzel. 2. Akıllı, terbiyeli. 3.
Evet, tamam anlamlarında kullanır.
j. 105, 1162, 1272, 160, 1652,
1663, 2107, 2112, 2224, 237, 2949, 3239,
3297, 3351, 3375, 3376, 3421, 3463, 3589,
3717, 3830, 3850, 3860, 4016, 4021, 4025,
4058, 4139, 4270, 4340, 4353, 438, 4388,
4390, 4408, 4410, 4452, 4508, 4520, 464,
4726, 4727, 4790, 480, 4935, 4959, 5036,
5105, 5311, 5498, 5890, 5942, 5997, 6014,
6073, 6105, 6263, 6270, 6485, 661, 6946,
7041, 7169, 7195, 7212, 81, 949, 954
[=68]
Jaksıbay Şahıs adı.
j. 10
[=1]
jaksığa İyiye.
j. 4389, 5191
[=2]
jaksılar İyiler.
j. 2074, 2078, 2804, 6078
[=4]
jaksıları İyileri.
j. 5140
[=1]
jaksıların İyilerin.
j. 5095
[=1]
jaksılarmen İyilerle birlikte.
j. 1081
[=1]
jaksılığ İyilik.
j.+ın 14, 5176
[=2]
jaksılık İyilik.
j.+ka 1433
[=1]
jaksımenen İyi ile.
j. 1100

- [=1]
jaksının İyinin.
j. 3869, 5311
- [=2]
jaksısı İyisi.
j. 2982
- [=1]
jakta- Desteklemek.
j.-p 684
j.-r 7041
[=2]
- jal** 1. Yele. 2. Yüksekçe tepe. 3. Kira.
j. 205, 6466, 7240
j.+dı 5048
j.+ı 510
[=5]
- jala** İftira.
j. 2558, 2561, 5947
j.+n 4351
j.+ndı 2523
[=5]
- jala-** Yalamak.
j.-ğan 4291
j.-makka 2315
[=2]
- Jalağış** Şehir adı.
j. 7079
[=1]
- jalavla-** Dalgalanmak.
j.-tsın 1412
[=1]
- jalbarın-** Yalvarmak
j.-ğan 141
[=1]
- jalda-** Kirada oturmak, kiralamak.
j.-ysın 6150
[=1]
- jaldan-** Para karşılığı birine kızmet etmek,
çalışmak.
j.-adı 7190
j.-arsın 5378
[=2]
- jalğan** Dünya, hayat.
j. 2542, 2736, 2747, 325, 331, 339,
345, 361, 367, 5138, 5346, 5606
j.+da 449, 5484, 5515, 6300, 786
j.+ımen 3366
j.+ın 1622, 6530
j.+nan 3083
j.+nın 4106, 6919
[=23]
- jalğansı** 1. Yalancı. 2. Vefasız.
j. 2748
- [=1]
jalğas- Devam etmek.
j. 2645, 2650, 2655, 2660, 2665,
7135
- [=6]
jalğız Yalnız.
j. 1126, 128, 139, 14, 1711, 1974,
2401, 2717, 2765, 3206, 3210, 3210, 3389,
366, 4492, 4535, 4538, 4585, 521, 5835,
5880, 5989, 6331, 6358, 6364, 6399, 6424,
6595, 6601, 680, 7117, 794, 799, 800, 854
[=35]
- jalğızbın** Yalnızım.
j. 3211
[=1]
- jalğızı** Yalnızı.
j. 1399, 1529, 696, 700, 701, 7115
[=6]
- jalğızım** Bir tanem.
j. 1441, 1453, 1473, 1475, 1489,
1600, 1615
[=7]
- jalğızımnan** Yalnızımdan.
j. 1598, 1624
[=2]
- jalğızımın** Yalnızımın.
j. 1587
[=1]
- jalğızın** Tek evladın.
j. 1480, 1484, 1593
[=3]
- jalğızınan** Tek evladınan.
j. 6928
[=1]
- jalğızımın** Yalnızımın.
j. 1582
[=1]
- jalık-** Usanmak, bıkmak.
j. 3072, 3077
[=2]
- jalın** 1. Alev. 2. Güç, kuvvet.
j. 18
j.+dar 3583
[=2]
- jalın-** Yalvarmak.
j.-basan 3340
j.-baymın 3342
j.-ıp 141, 3586
[=4]
- jalkay** Tembel.
j.+dın 566
[=1]

- jalma-** 1. Silip sürürmek, yalayıp yutmak.
2. Yok etmek.
j. 1581.
j.-yın 1586
[=1]
- Jalmırza** Şahıs adı.
j. 6821
[=1]
- jalpak** 1. Uçsuz bucaksız. 2. yayvan.
j. 2436, 6500, 7114
[=3]
- jalpı** Genel.
j. 138, 139, 3, 7192
[=4]
- jalpıla-** Umumileştirmek.
j.-nıp 539
[=1]
- jalpılda-** 1. Alevlenmek. 2. Sallanmak.
j.-ğan 1051
[=1]
- jalşı** Hizmetçi.
j. 5382
[=1]
- jalt**
j. 4929, 6496
[=2]
- jaltandat-** Korka korka etrafına bakmak.
j.-ıp 344
[=1]
- jaltanı** Korkağı.
j. 4040
[=1]
- jaltar-** Sözünde durmamak.
j. 1218, 1222
[=2]
- jaltılta-** Parlamak.
j.-ğan 3577, 6585
[=2]
- jaltır** Parlak.
j. 2670
[=1]
- jaltıra-** Parlamak.
j.-p 3924
j.-tıp 1950
[=2]
- jamağat** Cemaat.
j. 5768
[=1]
- jaman** Kötü.
j. 1483, 1835, 2036, 2081, 2224,
2978, 3313, 3377, 3728, 4331, 4357, 4389,
4438, 4456, 4508, 4511, 4520, 4620, 4801,
4936, 4959, 4981, 4983, 5414, 5807, 6079,
6109, 6268, 6271, 6843, 6973, 857, 947
[=33]
- jamanda-** Kötülemek.
j.-dık 3109
j.-ma 6375
j.-p 6036
j.-sıp 2945
j.-v 4507
[=5]
- jamandarğa** Kötülere.
j. 3797, 4089
[=2]
- jamandarmen** Kötülerle.
j. 1080
[=1]
- jamandı** Kötüyü.
j. 6940
[=1]
- jamandık** 1. Kötülük. 2. Kötü haber.
j.+tı 5132
[=1]
- jamanğa** Kötüye.
j. 1021, 1377, 2953, 2955, 4096,
4473, 4477, 4484, 4494, 5603, 6946
[=11]
- jamanı** Kötüsü.
j. 6876
[=1]
- jamanımız**
j. 2982
[=1]
- jamanmenen** Kötülerle.
j. 1099, 2951
[=2]
- jamannan** Kötüden.
j. 3361
[=1]
- jamannın** Kötünün.
j. 6105, 6170
[=2]
- jamansın** Kötüsün.
j. 6253
[=1]
- jamav** Yama.
j. 2320
[=1]
- jambas** Kalça kemiği.
j.+tap 4801
[=1]
- jambasta-** Yan yatmak.
j.-ğan 3386
[=1]

- Jambul** Şahıs adı.
j. 10, 28, 37, 4074, 4075, 4082, 4085, 4095, 4101, 4105, 4114, 4120, 4124, 4129, 4135, 4145, 4159, 4169, 7091, 7095, 7102, 7153, 7188, 85
j.+dın 7093, 7102
[=26]
- Jamboz** Şahıs adı.
j.+ımnın 5206
[=1]
- jamıl-** 1. Örtünmek. 2. Sırtına geçirmek.
j.-ğamı 3662
[=1]
- Jamşibay** Şahıs adı.
j. 6114, 6115
[=2]
- jan** 1. Can. 2. İnsan. 3. Yan, yan taraf.
j. 1002, 1007, 1020, 1022, 1336, 1528, 1538, 1614, 1741, 1921, 2004, 201, 2042, 2108, 2146, 2203, 2208, 2560, 2817, 2822, 3112, 3113, 3154, 3338, 3585, 3587, 3814, 3830, 3879, 3977, 4046, 4120, 416, 4260, 432, 4405, 4518, 4656, 4798, 4925, 4952, 5010, 527, 5321, 5717, 5766, 5784, 5786, 5859, 6091, 6220, 6300, 6586, 7023, 968, 971
j.+da 6964
j.+darı 4624
j.+dı 1601, 3956, 4649, 4922, 4949
j.+ı 3343, 4478, 5363, 5388, 5840, 6105, 6969, 7201
j.+ım 3342, 5307
j.+ıma 3703, 5183, 6266
j.+ımmenen 3475
j.+ın 1538, 1589, 3043, 3287, 4521, 5584, 5760, 5789
j.+ına 3578, 6270, 6432
j.+ındı 2365, 905
j.+ınmen 4144
j.+ınmenen 5114
j.+nan 5842, 6361
j.+nın 4869, 5754, 5987
[=97]
- jan-** Yanmak.
j.-ğan 3702, 4523, 6098, 6807, 934
j.-ıp 3285, 704
[=7]
- jana** 1. Yeni. 2. Yakında.
j. 1210, 2515, 2729, 3009, 3853, 3872, 4836, 4841, 5016, 5567, 5614, 643, 834, 921
[=14]
- Janay** Şahıs adı.
j. 4133, 4935, 5899, 6273, 6314, 6490
[=6]
- janadan** Yeniden.
j. 120, 68, 80
[=3]
- janak**
j. 10, 14, 6093, 6103, 6109, 6160, 83
[=7]
- janas-** Yanaşmak, yaklaşmak.
j.-a 2558
j.-paydı 3892
[=2]
- janaşa** Değişik şekilde.
j. 25
[=1]
- Janat** Şahıs adı.
j. 5352, 5353, 5356, 5361, 5365, 5371, 5375, 5381, 5385, 5395, 5397, 5407, 7189, 7194, 7196
[=15]
- Janatalap** Şehir adı.
j. 7079
[=1]
- Janaydar** Şahıs adı.
j. 5151
[=1]
- Janbatur** Şahıs adı.
j. 6609, 6612, 6614, 6615
[=4]
- janbır** Yağmur.
j. 4643, 5225, 5864
j.+dın 4644
[=4]
- Jandaral** Şahıs adı.
j. 6717
[=1]
- jandıdan** Canlıdan.
j. 4648, 4653
[=2]
- jane** Ve.
j. 137, 15, 2266, 3, 3282, 3663, 4569, 4582, 50, 5161, 6, 6281, 6400, 6422, 6589, 6826, 7124, 7128, 7148, 7207, 7249, 93
[=22]
- Jangel** Şahıs adı.
j.+din 2267, 2267
[=2]
- Jangeldi** Şahıs adı.
j. 2236, 2245
[=2]

- Jangir** Şahıs adı.
j. 6557
[=1]
- janğalak** Dikkatsiz.
j. 1797
[=1]
- Janıl** Şahıs adı.
j. 2236
[=1]
- janıl-** 1. Yanılmak. 2. Hata yapmak.
j.-ar 2062
j.-dım 3904
j.-masa 6450
[=3]
- janıldır-** Yanılmak.
j.-ma 1076
[=1]
- janım** Canım.
j. 1163, 1171, 2150, 2300, 2736,
4315, 4331, 5014, 5015, 5017, 926
[=11]
- janımda** Yanımda.
j. 5721
[=1]
- janınan** Yanından.
j. 7106
[=1]
- janında** Yanında.
j. 2364, 3319, 5900
[=3]
- janındağı** Yanındaki.
j. 6331
[=1]
- janır** Janr, tarz.
j.+ının 4
[=1]
- Janibek** Şahıs adı.
j.+ti 5119
[=1]
- janjal** Kavga, çatışma.
j. 4566, 4584, 7122
j.+ğa 6461
[=4]
- janjaldas-** Münakasa etmek.
j.-sa 43
[=1]
- Jankabil** Şahıs adı.
j. 7210
[=1]
- jankalanıp**
j. 2479
[=1]
- Janke** Şahıs adı.
j. 4870, 4876
[=2]
- Jankel** Şahıs adı.
j. 2266, 2273, 2277, 2287, 2291,
2297, 2307, 2316, 2322, 2325, 2326, 2332,
2336, 2342, 2346, 2352, 2356, 2366, 2380,
2386, 2390, 2394, 2400, 2414, 2419, 2421,
2423, 2428, 2430, 2436, 2440, 2446, 2449,
2450, 2547, 2554
j.+den 2535
j.+di 2524, 2559
j.+din 2320, 2418, 2419, 2453,
2545
j.+ge 2425, 2552
[=46]
- janr** Janr, tarz.
j. 148, 53
j.+dın 50
j.+ı 148, 27, 30, 40, 49, 52, 77
j.+ınan 7
j.+ındağı 122
j.+ının 147
j.+lar 52
[=14]
- jansız** Cansız.
j. 4648, 4653
[=2]
- jansızdan** Cansızdan.
j. 4649
[=1]
- janşa**
j. 4102
[=1]
- Janteli** Şahıs adı.
j. 2627, 2629, 2632, 2633, 2639,
2643, 2653, 2663, 2672, 2676, 2687
j.+nin 2697, 2697
[=13]
- Janten** Şahıs adı.
j.+nin 6821
[=1]
- Jantöre** Şahıs adı.
j. 5119, 5127, 5131, 5137
j.+men 5121
[=5]
- januvar** Hayvan.
j. 5752, 6547
j.+dı 3109
[=3]
- jap-** 1. Örtmek. 2. Kapatmak.
j. 6496
j.-kan 4351, 5947
j.-pay 3672

[=4]
japalak Baykuş.
 j. 3304, 3310, 6786, 6788, 6876, 6894
 j.+ka 3303
 j.+tı 3314
 [=8]
japan Düz, ıssız ova.
 j.+da 5731, 5783, 5880, 6929
 j.+ğa 278
 [=5]
japırak Yapırak.
 j.+ı 1707
 j.+tı 5439
 j.+tın 1708, 1713
 [=4]
japsır- Yapıştırmak.
 j.-ıp 2523
 j.-ıvı 2559
 [=2]
jar 1. Yar, uçurum. 2. Eş. 3. Duyuru, haber.
 j. 100, 100, 102, 102, 104, 104, 1053, 106, 106, 109, 109, 111, 111, 113, 113, 115, 115, 151, 151, 155, 155, 157, 157, 159, 159, 161, 161, 164, 164, 166, 166, 168, 168, 170, 170, 172, 172, 173, 173, 174, 174, 175, 175, 178, 178, 180, 180, 182, 182, 184, 184, 187, 187, 189, 189, 191, 191, 193, 193, 196, 196, 198, 198, 200, 200, 202, 202, 204, 204, 205, 205, 206, 206, 207, 207, 210, 210, 212, 212, 214, 214, 216, 216, 218, 218, 220, 220, 222, 222, 224, 224, 227, 227, 229, 229, 231, 231, 234, 234, 236, 236, 238, 238, 240, 240, 245, 245, 247, 247, 249, 249, 251, 251, 253, 253, 255, 255, 257, 257, 259, 259, 264, 264, 266, 266, 268, 268, 270, 270, 273, 273, 275, 275, 277, 277, 279, 279, 282, 282, 284, 284, 286, 286, 288, 288, 291, 291, 293, 293, 297, 297, 299, 299, 301, 301, 303, 303, 306, 306, 308, 308, 310, 310, 312, 312, 315, 315, 317, 317, 319, 319, 321, 321, 324, 324, 325, 328, 328, 330, 330, 331, 336, 336, 338, 338, 339, 342, 342, 344, 344, 345, 349, 349, 351, 351, 353, 353, 355, 355, 358, 358, 360, 360, 364, 364, 366, 366, 367, 381, 381, 383, 383, 385, 385, 387, 387, 389, 389, 391, 391, 394, 394, 396, 396, 398, 398, 400, 400, 403, 403, 405, 405, 407, 407, 409, 409, 412, 412, 414, 414, 416, 416, 418, 418, 423, 423,

425, 425, 428, 428, 430, 430, 432, 432, 434, 434, 437, 437, 439, 439, 441, 441, 443, 443, 446, 446, 448, 448, 450, 450, 452, 452, 455, 455, 457, 457, 459, 459, 461, 461, 463, 463, 465, 465, 467, 467, 469, 469, 471, 471, 473, 473, 475, 475, 477, 477, 479, 479, 481, 481, 483, 483, 5298, 54, 5432, 5587, 6, 6, 6976, 791, 92, 92, 94, 94, 97, 97
 j.+day 3589
 j.+ğa 2542, 2543, 3728, 3866, 4087
 j.+ı 1400, 4527, 5552, 6967, 6969
 j.+ım 5396, 833
 j.+ın 3141, 4426, 4430, 6276
 j.+ında 5386
 j.+ındı 4487, 6280
 [=336]
jar- Yarmak.
 j.-ap 2273
 j.-ğan 1130, 506, 5154
 j.-ğandı 2833
 j.-ıp 2553, 3734, 3921, 4713
 [=9]
jara Yara.
 j. 4427
 j.+dar 1496
 [=2]
jara- İşe yaramak.
 j.-ğanda 2279
 j.-mastay 1688
 j.-r 5008
 j.-ydı 6622
 j.-ysız 5482
 j.-v 7009
 [=6]
jarak Silah.
 j. 6578
 [=1]
jaral- Yaratılmak.
 j.-dı 1640
 j.-ğan 1659, 4093, 5511
 j.-ğanda 5534
 j.-ıp 4535
 [=6]
jarala-
 j.-ydı 3329
 [=1]
jaras- Yakışmak.
 j.-adı 1081, 1382, 1387, 3806, 978
 j.-ar 1011, 1088, 1352, 1761, 2771, 3300, 5068, 5072, 6152, 972
 j.-ıp 3894, 4621
 j.-kan 1830, 1855, 1865

- [=20]
Jarashbay Şahıs adı.
j.+dın 1962
[=1]
jarat- 1. Beğenmek. 2. Yaratmak.
j.-ıp 5634, 6406
j.-ıptı 3029
j.-kan 1667, 2186, 2191, 2203,
2206, 2208, 2211, 3017, 3025, 3836, 476,
4869, 5633, 6191
j.-kanda 2203, 2208
j.+kannın 2183, 2188, 2193, 2196
j.-sa 1654
j.-tı 1635, 1647, 1648, 1650, 5726,
6536
j.-tıldım 4979
j.-tılgan 5638
[=32]
jarğak Tabaklanmış deri.
j. 6401
[=1]
jarı- Gereğinden fazlasına sahip olmak.
j.-may 5923, 923
j.maymın 6170
[=2]
jarık 1. Işık, nur. 2. Çatlak.
j. 3139, 4003, 6188
j.+ım 2471
[=4]
jarıktığ 1. Merhum. 2. Yaşlı insanlar için
hurmet, saygı anlamında kullanılan söz.
j.+ım 4812, 5532, 6169
[=3]
jarıl- 1. Yarılmak. 2. Çatlamak.
j.-a 3528
j.-ıp 2891
[=2]
Jarılğasın Şahıs adı.
j. 10
[=1]
jarılka- İyilik etmek.
j.-sın 469
[=1]
Jarılkapberdi Şahıs adı.
j. 17
[=1]
jarım 1. Yarım. 2. Sakat.
j. 3789, 4428, 87
[=3]
jarımın Yarım akıllının.
j. 2229, 2239
[=2]
jarıs Yarışma.
j. 3247
j.+ka 61
j.+ta 3251, 58, 60
[=5]
jarıs- Yarışmak.
j.-ıp 28
[=1]
jarıstır- Yarıştırmak.
j.-ıp 57
[=1]
jarıyala- 1. Bildirmek. 2. Yayımlamak.
j.-ğan 7077
[=1]
jarıyalan- 1. Meydana çıkmak. 2.
Yayımlanmak.
j.-adı 7221
j.-bağan 7197
j.-ğan 7085, 7148
[=4]
jarkıl-da- Işıldamak.
j.-ğan 1053, 3163, 5094
j.-rsam 2904
[=4]
jarkın 1. Güler yüzlü. 2. Açık, belli.
j.+ım 5518
[=1]
jarkımın
j. 4094, 4112, 4158, 4168
[=4]
jarkıra- Parlamak, parıldamak.
j.-ğan 6584
j.-tıp 4990
[=2]
jarlı 1. Fakir. 2. Uçurum.
j. 1810, 5444, 5661
j.+da 6397
[=4]
jarlık Kararname.
j. 1667, 3695, 3697, 3704
[=4]
jarlının Fakirim.
j. 2401
[=1]
jarma 1. Yarma. 2. Ağaçtan yapılmış,
öküzlerin boynuna geçirilen boyunduruk. 3.
Süs için kullanılan bir tür taki. 4. Ayrılmış.
j. 7184
j.+day 1388
[=2]
jarmas- Yapışıp bırakmamak.
j.-pasan 2388
j.-tırğan 4173
[=2]

- jarmenke** Fuar.
j. 6643
j.+sinde 6639
[=2]
- jartas** Kaya.
j.+ka 521
j.+ta 6124
[=2]
- jartı** Yarım.
j. 3962, 5378, 5382
[=3]
- jartığa**
j. 6917
[=1]
- jartısında** Yarisında.
j. 7077, 7152
[=2]
- jartısındağı** Yarisındaki.
j. 86
[=1]
- jas** 1. Yaş. 2. Göz yaşı. 3. genç.
j. 1248, 1250, 2348, 2480, 2614, 2629, 2634, 2639, 281, 29, 3484, 3983, 4325, 4520, 4580, 4626, 4707, 4918, 4965, 5609, 5612, 5621, 5622, 5881, 5890, 6088, 6155, 6431, 6489, 6496, 6639, 7164, 7179, 7200, 988
j.+ı 1263, 1599, 4282, 4372, 4453, 4462, 4920, 5112, 6126, 6743, 7081, 7134
j.+ımda 4916
j.+ımnan 5574
j.+ın 246, 254, 2956, 5588, 5611, 6352
j.+ında 7218
j.+ınnan 2691, 2837, 4765, 5003, 6149, 6607, 6771
j.+ka 2580, 7147
j.+pın 5296
j.+sım 5593
j.+ta 5607
j.+tar 143
j.+tardı 2582
j.+tardın 142, 66
j.+tarğa 5057
j.+tarım 7214
j.+tarınız 4193
j.+tı 3971, 5599
j.+tın 4426
[=78]
- jasa-** 1. Yapmak. 2. Yaşamak.
j.-ğan 37, 6739, 82
j.-lğan 35
j.-p 7191
j.-ttı 1568
[=6]
- jasandamak**
j. 4147
[=1]
- jasar** Sayı bildiren kelimelerle kullanılarak insan yaşını gösterir, yaşındaki.
j. 2053, 3481
[=2]
- jasavıl** Yüzbaşı.
j.+dan 2369
j.+ğa 2367, 2376
j.+ın 2364, 2377
[=5]
- jasavşı**
j. 10
[=1]
- jası-** Gönlü kırılmak.
j.-p 4922
[=1]
- jasıl** 1. Yeşil. 2. Şimşek. 3. Taze.
j. 5014, 679
[=2]
- jasılınkı**
j. 1441
[=1]
- jasır-** Saklamak.
j.-ğan 685
j.-ınkı 1444
j.-ıp 3235, 3241
j.-may 5903
j.-maymın 2079
[=6]
- jasırın-** Saklanmak.
j.-ıp 3757, 3762
[=2]
- jaskan-** Korkmak, çekinmek.
j.-bay 6719
j.-baymın 3361
[=2]
- jaska-** 1. Göz dağı vermek. 2. Reddetmek.
j.-v 2320
[=1]
- jasşılık**
j. 4087
[=1]
- jasta-** Yaşlanmak.
j.-ymısın 906
[=1]
- jastan-** Yaslanmak.
j.-asın 2397
[=1]

- jastay** 1. Daha genç. 2. Nemlice.
j. 4082, 886
[=2]
- jastayımnan**
j. 219
[=1]
- jastayınnan**
j. 4991
[=1]
- jastık** Yastık.
j. 121
j.+pen 5372
j.+ta 2600
j.+tan 2921
[=4]
- jat** Yabancı, yad.
j. 1090, 223, 341, 372, 4093, 4126,
420, 4241, 4302, 472, 5913
j.+ka 212, 491, 5523
j.+tık 1369
[=15]
- jat-** Yatmak.
j.-a 2359, 3254, 4418, 4538, 4538,
4801, 488
j.-adı 1093, 1186, 1500, 3758,
4570, 6489, 7164, 962
j.-amin 311
j.-ar 5009, 5581, 6883, 849
j.-arsın 6849
j.-ıp 1407, 1408, 2610, 2827, 2979,
4188, 4189, 4270, 4283, 457, 4586, 566,
6589, 677, 690, 794
j.-ır 1206, 1212, 1216, 1217, 1723,
1774, 1918, 1919, 1921, 1965, 2495, 2604,
2914, 3037, 3058, 3367, 386, 4245, 4583,
4827, 5501, 5963, 6012, 6122, 6124, 6167,
646, 6476, 6486, 6557, 6596, 6602, 7022,
7027, 7066, 84, 899, 905
j.-ırsın 842
j.-kan 1969, 2204, 2209, 2250,
2253, 2349, 31, 4199, 4231, 45, 4665,
4668, 4669, 4671, 48, 4857, 4862, 4896, 5,
5133, 519, 53, 5332, 5355, 5732, 6030,
6060, 6063, 6496, 6500, 6541, 6671, 6673,
6701, 6806, 6837, 7094, 7113, 87, 876
j.-kanda 2419, 5362, 6126, 6489,
6881, 7163
j.-kandarğa 5010
j.-kanında 1514, 4314
j.-pasın 4543
j.-pay 1792
j.-sa 2248, 2263, 4844, 6360, 6401,
6476
- j.-sam 4088
j.-san 7032
j.-tı 736
j.-tım 6882
j.-uv 4571
j.-uvınınız 1329
j.-uvşu 1725
[=140]
- jatta-** Ezberlemek.
j.-ma 67, 75
[=2]
- jav** Düşman.
j. 1453, 1473, 1896, 2158, 2163,
2168, 3160, 3662, 4475, 4477, 4479, 4481,
4483, 4485, 4489, 6574
j.+dan 1513
j.+dı 1841
j.+dın 1186
j.+ğa 1428, 1438, 1448, 1496,
1517, 1522, 1524, 1593, 3391
j.+ın 1846
j.+lardın 1427
j.+larındı 4476
[=31]
- jav-** Yağmak.
j.-ıp 3610, 3826, 4287, 4314, 5047,
5736
j.-ıptı 6656
j.-mak 234, 241
j.-sa 4646, 5225, 5864
[=12]
- javap** Cevap.
j. 126, 1634, 1652, 1663, 1683,
1704, 24, 3033, 3045, 3144, 3146, 3808,
4200, 4431, 4502, 4530, 5097, 5341, 5558,
6031, 6049, 6092, 6378, 6399, 6603, 75, 96
j.+ı 4557
j.+tan 4360
[=29]
- javarda**
j. 6308
[=1]
- javdır-** Yağdırmak.
j.-ğan 1452, 1457
[=2]
- javgersilik**
j.+ten 1531
[=1]
- javık-** Düşman olmak, kın tutmak.
j.-tırıp 5623
[=1]
- javın** Yağış.
j.+ına 5992

[=1]
javır Çok binme neticesinde hayvan
sirtında meydana gelen yara.
j. 5926, 5926, 5927
[=3]
javlık Baş örtüsü.
j. 3677
[=1]
javra- Üşümek.
j.-p 7037
[=1]
javuz Acımasız, zalim.
j.+dın 6765
[=1]
jay 1. Yıldırım. 2. Hal, durum. 3. Mekan.
4. Yay. 5. Sıradan, önemsiz. 6. Serbest. 7.
Yavaş. 8. Öylesine.
j. 1167, 1377, 1693, 3287, 3689,
3816, 4270, 4302, 4325, 4418, 4558, 6185,
6263, 6405, 7182
j.+dan 4585
j.+day 3952
j.+dı 1063, 3767, 4340, 4694, 622
j.+ğa 959
j.+ı 3764, 4313
j.+ım 3013, 3972, 5555
j.+ın 1633, 3680, 4251, 4529, 4534,
4964, 5391, 5694, 5997, 6116, 6479, 6906
j.+ına 2308
j.+ındı 602, 607, 612, 617, 627,
632, 637, 642, 667
j.+ınıza 3853
j.+ınızdı 3856
j.+lar 536
j.+largâ 517
j.+larına 374
j.+menen 5562
j.+sız 2538
[=57]
jay- 1.Yaymak. 2. Otlamak.
j.-a 1236, 1241, 3844
j.-ayın 3655
j.-dı 1747, 7122
j.-dım 1372
j.-ğan 4562, 4579
j.-ıp 1904, 2123, 2127, 3433, 6642
[=14]
jaya
j. 5048, 6466, 7240
[=3]
jayav Yaya, yayan.
j. 17, 1805, 2056, 2298, 981
[=5]

jayavla- Yaya gitmek.
j.-sam 2298
[=1]
jaydak 1. Düz, açıl. 2. Eyersiz. 3.
Yüzeysel, derin olmayan.
j. 6634
[=1]
jayık- Rahatlamak.
j. 2115, 2120, 2125, 2130, 2135,
3633, 5244
[=7]
jayıl- Serilmek, yayılmak.
j.-dı 39
j.-ğan 2466, 7129
j.-uvşu 38
[=4]
jayılım Mera, otlak.
j.+ğa 6610
[=1]
jayım Yayın balığı.
j. 1835, 3081, 3710, 4574, 511,
6189
[=6]
jayına
j. 5814
[=1]
jayındı
j. 2872, 557
[=2]
jaykım Genç, engin.
j. 1596, 1596, 1596
[=3]
jayla-
j.-gan 6898
j.-ğanın 6161
j.-p 1000, 1116, 4665, 4668, 5876,
6295
j.-r 3265, 5310, 5315
j.-vşu 6298
j.-ydı 3633, 5917
[=14]
jaylav Yayla.
j. 516, 520, 524, 5672
j.+day 1115
j.+ğa 2267
j.+ı 1220, 1967, 1972, 688
j.+ın 681
j.+ında 680
[=12]
jaylı 1. Uygun. 2. Hakkında.
j. 4634
[=1]
jayma

- j. 1607
[=1]
- jayna-** Parlamak, pırıl pırıl olmak.
j. 7214
j.-r 3287
[=2]
- Jaysan** Şahıs adı.
j. 1226, 1264, 1270, 1280, 1290, 1300, 1310, 1320, 1330, 1340, 1350, 1360, 1370, 1384
j.+ğa 1319
[=15]
- jaz** Yaz.
j. 2645, 2650, 2655, 2660, 2665, 3290, 3295, 4281, 6413, 6524, 7092
j.+da 1799
j.+day 4669
j.+dı 666
j.+ğı 3163
j.+ı 2365, 4052, 4055, 5986, 6161
j.+ım 2669, 2673
[=22]
- jaz-** 1. Yazmak. 2. Yayımak. 3. İyileştirmek. 4. Nasip olmak.
j.-amin 2944, 2950
j.-ba 24
j.-bağan 5617
j.-basam 2514
j.-baymız 2670
j.-ğan 1785, 1790, 7088
j.-ğanı 5601
j.-dırmaydı 3328
j.-ıp 2709, 5404, 5406, 5411, 7139, 7149, 7198, 7206, 7224
j.-sam 3284, 6050
j.-uvı 82
[=23]
- jaza** Ceza.
j.+sın 2995
[=1]
- jazatayım** Ummadık, beklemedik.
j. 2955, 5394
[=2]
- jazba** Yazı.
j. 148, 27, 28, 45, 48, 56
[=6]
- jazdıgünü** Yazın.
j. 233, 241
[=2]
- jazğan** Zavallı.
j. 2275
[=1]
- jazğıturu** İlkbahar döneminde.
j. 5169
[=1]
- jazık** 1. Ova. 2. Suç, kabağat.
j. 5776
j.+ka 620
j.+tı 2376
[=3]
- jazıl-** 1. İyileşmek. 2. Abone olmak.
j.-ıp 25
[=1]
- jazuv** Yazı.
j.+da 5504
j.+ı 5616
[=2]
- jazuvşı** Yazar.
j. 7102
[=1]
- je-** Yemek.
j. 2355, 2826, 5042
553
j.-di 2548, 7181
j.-dim 6877
j.-gen 2040, 4481, 6595, 6601
j.-gende 7186
j.-geni 577, 656
j.-genin 6111
j.-me 117
j.-meniz 104, 159
j.-mes 2540
j.-mese 4486
j.-mespinin 1825
j.-mey 4609, 6112
j.-meymin 1577, 2808
j.-p 2788, 2907, 4615, 5364, 7177
j.-pti 5303
j.-se 6520
j.-sem 3345
j.-sen 3616, 3624
j.-vine 3479
j.-vşi 1931
j.-ydi 4821, 5439
j.-ysin 5290
j.-ytin 6466
[=42]
- jebe-** Korumak.
j.-geysin 795, 805
[=2]
- jebir** 1. Geyik otu. 2. Hayvanlarda yetersiz beslenme nedeniyle ortaya çıkan bir hastalık türü. 3. Obur.
j.+din 1429
[=1]
- jebireyil** Cebrail.

- j. 4553, 4555
[=2]
- jegjat** Uzak akrabalar.
j.+ımen 4147
[=1]
- jedeldet-**
j.-ip 6502
[=1]
- jegendey**
j. 2819
[=1]
- jegiz-** Yedirmek.
j.-begen 1850
[=1]
- jek-** 1. Koşmak. 2. Görevlendirmek.
j. 3183, 3192, 3859, 4646, 5852
[=5]
- jeke** 1. Bağımsız. 2. Baş başa.
j. 138, 139, 2461, 3, 3123, 3123,
4585
[=7]
- jeksenbi** Pazar.
j. 2702
[=1]
- jeksurın** Alçak.
j.+bız 5057
[=1]
- jel** Yel, Rüzgar.
j. 2290, 2293, 2295, 2295, 2300,
2534, 3751, 4274, 4830, 6754
j.-din 4780
j.+ge 5527
j.+i 2630, 2635, 2640, 2642
[=16]
- jeldi** Rüzgarlı.
j.2821, 837, 844
[=3]
- jeldey** Rüzgar gibi.
j. 2911, 4789, 497, 5697, 5924
[=5]
- jel-**
j.-er 3269
j.-gen 1796
j.-ip 2992, 4024
[=4]
- jeldet-** Havalandırmak.
j.-etin 5941
[=1]
- jeldir**
j. 7128
[=1]
- jele**
j. 800
- [=1]
- jelek** genç hanımların başına örttüleri
örtü.
j. 1221
[=1]
- jelgenmin**
j. 6051
[=1]
- jeli** 1. Tayları bağlamak için iki kazığa
gerilerek takılmış urgan. 2. Elektrik, telefon
hattı.
j.+de 1718, 1938
j.+nde 1933
j.+sin 6597
[=4]
- jelig** 1. Kızamık. 2. Coşkunluk.
j.+i 4078
j.+in 2975
[=2]
- jelik-** Heveslenmek.
j.-ken 2994
[=1]
- jelim** Tutkal.
j. 6205, 6227
[=2]
- jelin** Hayvanların memesi.
j.+in 5427
[=1]
- jelke** Ense.
j.+nen 6893
[=1]
- jelmaya** Tek hörgüçlü yürük deve.
j. 3269
[=1]
- jelpuviş** Yalpaze.
j.+tin 3599
[=1]
- jem** Yem.
j. 3316, 3483, 4089
[=3]
- jemdeytuğın**
j. 5892
[=1]
- jen** Yen.
j.+dey 6309, 962
j.+imnen 1029
j.+siz 1616
[=4]
- jen-** Yenmek.
j.-bey 3448, 3462
j.-di 6852
j.-dim 3129, 6148, 6240
j.-e 129, 5795, 6421

- j.-emin 2595
j.-er 4681, 6200, 73
j.-erin 5843
j.-ese 1513
j.-esin 6195
j.-gen 3125, 5842, 6452
j.-geni 60
j.-genindi 4772
j.-genmin 6699
j.-ilem 5829
j.-ip 5831, 6186, 6190, 7121
j.-sem 3436
j.-sen 6347
j.-uv 6343
j.-uvge 3461
[=31]
- jeneş** Yenge.
j. 4961, 4971, 6650
j.+me 3526
j.+mnin 3503
j.+si 3573
j.+tay 4989
[=7]
- jenge** Yenge.
j. 1531, 1532, 1534, 1914, 4974,
896
j.+leri 3585
j.+m 197, 199, 2014, 4237, 5899
j.+n 260, 4353, 4483
j.+nnin 2018
j.+sine 2920, 3586, 5043
[=19]
- jengetay** Yenge.
j. 4484
[=1]
- jenil** Hafif.
j. 4149, 6669
[=2]
- jenil-** Yenilmek.
j.-dim 3126, 4067
j.-ip 2419, 5040, 5698
j.-sem 2810, 2812, 3438, 6190
j.-sen 3130, 3153
j.-uv 6343
[=12]
- jensik** Heves.
j. 4111, 4277
[=2]
- jer** Yer.
j. 1429, 1640, 1645, 1647, 1654,
2833, 3055, 3060, 3116, 3117, 312, 3438,
3761, 39, 393, 4000, 411, 4199, 427, 4561,
4636, 5446, 5498, 5911, 6188, 620, 6649,
7027, 898, 905
j.+de 1135, 2504, 2508, 2723,
2749, 2762, 2989, 3185, 3387, 3521, 3699,
3915, 4287, 4360, 4573, 468, 4767, 4803,
5178, 5257, 5317, 5346, 5443, 5575, 631,
6698, 6796, 7041, 7085
j.+den 1247, 1495, 1994, 3792,
3958, 4388, 4842, 5107, 5108, 5210, 5215,
5455, 5998, 6044, 7245, 948, 953
j.+di 1655, 1660, 1664, 1669, 528,
532, 5563
j.+din 1093, 1500, 1504, 296, 3732,
5109, 5752, 5764, 5912, 709
j.+ge 1307, 1367, 1575, 2141,
2417, 2707, 3841, 3924, 4816, 5025, 5435,
5692, 5939, 6289, 6634, 6791
j.+i 1255, 13, 1834, 1859, 2066,
2115, 2120, 2125, 2130, 2135, 3511, 3516,
3731, 3732, 4506, 5181, 5224, 5229, 6472
j.+im 4384, 6449, 6819
j.+imde 5826, 5828
j.+in 385, 4397, 5311, 5313, 5335,
5336, 5492, 6452, 6824, 74
j.+inde 1446, 2784, 3302, 996
j.+indi 3814, 4752, 567, 572
j.+ine 1453, 1473, 2142, 4455,
6009, 677
j.+inen 2062, 3382, 6933, 7217
j.+innen 3501
j.+innin 5322
j.+lerin 3756
[=164]
- jerken-** İğrenmek.
j.-edi 4641
[=1]
- jerle-** 1. Gömmek. 2. Yerleşmek.
j.-ngen 7135
[=1]
- jesir** Dul.
j. 1578, 1578, 4723, 896
j.+in 1513
j.+les 1485
[=6]
- jet-** Varmak, ulaşmak.
j. 939, 3769, 3771
j.-e 1960, 2544, 4044, 5784, 5789
j.-edi 3089, 450, 5415
j.-em 992
j.-emin 2899
j.-emisin 4469
j.-er 3841, 6358
j.-etin 5786

- j.-i 19
j.-ip 1458, 3112, 3783, 4517, 7163
j.-ken 2786, 3627, 4190, 6, 6627,
6743, 6951, 6952
j.-kendey 4888
j.-kenim 5592
j.-kenin 872
j.-kennen 4021
j.-pegen 1695, 2722, 4011
j.-pegennin 4021
j.-pes 2852
j.-pey 1895, 4083, 4220, 6532,
6931, 6954, 6981
j.-peydi 4406, 5017
j.-se 2174, 2393, 3372
j.-ti 1627, 2501, 2545, 3629, 6803,
7233
j.-tik 2729
j.-tim 3366
j.-tin 5296
[=61]
- jeteg** 1. Yedeğe alınan hayvan. 2. Tesir
j.+inde 5489
j.+imdeki 7099
[=2]
- jetekşi** Danışman, rehber.
j.+si 6323
[=1]
- jetekte**-Yedeklemek.
j.-p 4132
[=1]
- jetele-**
j.-gen 2285, 7096
j.-p 1294, 1299, 1304, 1309, 3928,
5753, 5758
[=9]
- jetetuğın**
j. 3932
[=1]
- jeti** Yedi.
j. 1650, 1722, 1744, 1904, 1954,
1964, 2140, 2141, 2255, 2260, 2690, 2990,
3768, 5622, 5826, 588, 621, 7024, 868
[=19]
- jetik** İyi bilen, erbab.
j. 2219, 3548, 3548, 3549, 7086
[=5]
- jetiksin**
j. 5921
[=1]
- jetim** Yetim.
j. 343, 6303, 6304
[=3]
- jetis-** 1. Sevinmek. 2. Erişmek.
j.-ti 1955
[=1]
- jetistig** Başarı.
j.+in 34
[=1]
- jetker-**
j.-meysin 3180
[=1]
- jetkisiz** Yetersiz.
j. 4791
[=1]
- jetkiz-** Yetiştirmek.
j.-bes 6977
j.-bey 2360
j.-e 588
[=3]
- jetpis** Yetmiş.
j. 1718, 1719, 1934, 1938, 5303,
5307
[=6]
- jetpiske** Yemişe.
j. 5063
[=1]
- jeý**
j. 4826
[=1]
- jeýtuğın**
j. 6304
[=1]
- jez** Bakır.
j. 1761, 306, 4493, 5199, 5488,
6076, 6238, 6256
[=8]
- jezde** Enişte.
j.+ke 3451
j.+m 5554
j.+n 5887, 5895
j.+simen 3894
[=5]
- jığa** Miğfer, tolga.
j. 3368
[=1]
- jıgıl-** Yıkılmak, yenilmek.
j.-ğırdı 871
j.-ğırın 862
j.-ıp 3366, 5181
j.-sın 4836, 4841
[=6]
- jık/jığ-** 1.Yıkmak, devirmek. 2. Çadırı
sökme. 3. Yenmek.
j. 1492
j.-arının 1029

j.-ıp 5368
 j.-u 3370
 [=4]
jil Yıl, sene.
 j. 1695, 1711, 2204, 2209, 2362,
 2457, 2462, 2500, 3768, 4571, 4586, 5382,
 5606, 6388
 j.+da 248, 248, 2484, 256, 256,
 3660, 7215
 j.+dan 5849, 5885, 5893, 7089
 j.+dar 6639
 j.+darda 31
 j.+darı 7197
 j.+dın 31, 7092
 j.+ğa 3825, 5378, 5885, 5893
 j.+ğı 3954, 7079, 7083, 7090, 7125,
 7140, 7221
 j.+ı 13, 2480, 2780, 6610, 7077,
 7085, 7085, 7124, 7131, 7148, 7149, 7210,
 7213, 7214, 7216, 7224, 7225
 j.+ın 3473
 j.+ına 5167
 [=60]
jıla- Ağlamak.
 j. 1507
 j.-dı 5043
 j.-ğanı 1429
 j.-ma 206, 228, 382, 388, 406, 422,
 436
 j.-madı 1560
 j.-madın 1544
 j.-masın 1507
 j.-maymın 1549
 j.-p 1424, 3365, 442
 j.-sa 760
 j.-y 1242, 1242
 j.-ydı 1090, 756
 j.-ymın 311
 j.-ysın 174, 462
 [=25]
jılan Yılan.
 j. 135
 j.+ğa 509
 [=2]
jilat- Ağlatmak.
 j.-ıp 460
 j.-kan 5521
 [=2]
jıldam Çabuk.
 j. 3254, 3408, 5268
 [=3]
jıldığma
 j. 3884

[=1]
jılı İlık.
 j. 1336, 3798, 3944, 3949, 4152,
 7048
 [=6]
jılığanday
 j. 3684
 [=1]
Jilkaydar Şahıs adı.
 j. 5560
 [=1]
jilkı Yılıkı, at.
 j. 1954, 2060, 2269, 3111, 4864,
 4884, 4886, 5165, 6269
 j.+da 1924
 j.+dan 5251
 j.+lı 3731
 j.+m 1126
 j.+n 1121, 2275
 j.+mı 3119, 5305, 6122
 j.+nın 4312
 j.+sın 6288
 [=20]
Jilkıydarov Şahıs adı.
 j. 7210
 [=1]
Jilkıbay Şahıs adı.
 j.+ğa 2710
 [=1]
jilkışı At bakıcı.
 j. 7177
 [=1]
jiltılda- Pırıldamak.
 j.-ğan 3897
 [=1]
jiltır Parlak.
 j. 6567
 [=1]
jımında- Gülümsemek.
 j.-ğan 3684
 [=1]
jın 1. Cin. 2. Geviş getirme.
 j. 2555, 6861, 6862
 j.+ım 1769
 j.+ın 2686
 j.+nın 6860
 [=6]
jındı Deli.
 j. 6777
 [=1]
jıngıl Yıngıl.
 j. 1061
 j.+dan 1167

- [=2]
jms 1. Cins. Tür. 2. Sık orman.
 j.+ımnan 4537
 j.+tık 33
 [=2]
- jır** Yır.
 j. 1880, 19, 2565, 2570, 4183, 5574
 j.+dan 6755
 j.+dın 2927
 j.+ı 81, 87
 j.+ım 2851, 5587, 7203
 j.+ın 1638, 83
 j.+ınan 40
 j.+lar 13
 j.+ları 81
 j.+men 6655
 j.+şı 7210
 [=20]
- jırak** Uzak, ırak.
 j. 1526, 1526, 3327
 [=3]
- jırav** Ozan.
 j. 4222, 4223, 4240, 4252, 4263,
 4273, 4285, 4295, 4305, 4316, 4330, 4343
 j.+dan 7130
 [=13]
- jırla-** Şarkı, türkü söylemek.
 j.-v 4296, 79
 [=2]
- jırşı** Şeyyat.
 j.+nın 78, 79
 [=2]
- jırtık/ğ** Yırtık.
 j. 6381
 j.+ın 6753
 [=2]
- ji-** Toplamak.
 j. 1569, 1569
 j.-ğan 5477
 j.-maydı 1875
 j.-sak 3968
 j.-sam 4040
 j.-yıp 139, 2808
 [=8]
- jibek** İpek.
 j. 1157, 3870, 3875, 5642, 5673, 88
 j.+pen 1074
 j.+ten 1830, 929
 [=9]
- jiber-** Göndermek.
 j. 929
 j.-di 1156
 j.-dik 4817
- j.-dim 932
 j.-edi 3574, 460, 676
 j.-gen 1238
 j.-inizşi 6490
 j.-ip 3306, 3371, 4431, 7099, 7163
 j.-mesin 3503
 j.-mespin 1781
 j.-meydi 5027, 65
 j.-meymin 3327
 j.-sem 1159, 3297, 3328, 3329
 j.-şi 6533
 [=24]
- jibi-** 1. Yumuşamak. 2. Neşelenmek.
 j.-di 592, 671
 [=2]
- jigit** Yiğit.
 j. 1009, 1019, 1025, 1039, 1049,
 1059, 1077, 1091, 1102, 1112, 1122, 1132,
 1142, 1155, 116, 116, 1165, 1175, 1186,
 1447, 1514, 1520, 153, 1530, 1540, 1550,
 1560, 1561, 1632, 171, 1790, 185, 1895,
 1990, 1992, 203, 2038, 2374, 241, 243,
 2537, 2539, 262, 280, 295, 3125, 313,
 3186, 329, 3383, 347, 3474, 3579, 3678,
 3690, 3712, 378, 379, 3899, 401, 4060,
 4106, 419, 4279, 435, 4389, 4422, 453,
 4730, 4806, 4811, 4874, 4883, 4889, 4933,
 4969, 5228, 5238, 5248, 5258, 5281, 540,
 549, 559, 569, 575, 5812, 585, 5856, 5857,
 5869, 5879, 5888, 5904, 5914, 5915, 5925,
 5935, 5942, 5945, 5955, 5965, 5975, 5985,
 5995, 6005, 6015, 6021, 6022, 6029, 604,
 614, 624, 634, 644, 654, 6589, 664, 6733,
 675, 677, 7104, 7112, 798, 913, 915, 925,
 933, 935, 945, 955, 965, 975, 989, 999
 j.+i 2075, 3592, 3594
 j.+im 5398
 j.+imizdi 7166
 j.+in 3391, 5361
 j.+indi 5405
 j.+ke 2537, 2699, 2949, 3708,
 3791, 4038, 4111, 5008, 5373, 5579, 5890
 j.+pisin 3685
 j.+sin 1644
 j.+siz 4391
 j.+şilik 2308, 2427, 2432
 j.+ten 3005
 j.+ter 2327, 2801, 2948, 2951,
 3372, 3386, 3390, 3581, 3586, 4376, 6012,
 6477, 6493, 837, 844
 j.+terdin 3583, 3858, 561, 568, 613
 j.+termen 7163
 j.+ti 3032, 5809, 676

j.+tik 2737, 3793
j.+tiktin 2630, 2635, 2640, 6812
j.+tin 2061, 2705, 3082, 3575,
4661, 558, 6007, 6023, 603, 641, 643,
7202, 7203

[=204]

jidi- Saşın dökülmesi.

j.-gen 728

[=1]

jilik İncik kemiği.

j. 5483

[=1]

jina- Toplamak.

j.-al 3249

j.-ğan 16, 5475, 7248

j.-lik 3963

j.-p 1158, 16, 7088

j.-san 3525

[=9]

jinak/ğ 1. Toplam. 2. Bir ya da bir kaç yazarın eserlerini içeren dizi, külliyat.

j.+ı 7214

j.+ka 7208

j.+ına 7131

j.+ınan 7102

j.+ının 7083, 7090, 7125, 7140

[=8]

jinal- Toplanmak, hazırlanmak.

j.-dı 4959

j.-ğan 141

[=2]

jinastır- Toparlamak.

j.-ıp 1358

[=1]

jinavşı Toplayan kimse.

j.+larmen 82

j.+nın 7248

[=2]

jinişke İnce.

j. 1942, 3868

[=2]

jip Yıp.

j.+ke 3136, 3140

j.+penen 2032

j.+ten 6290

j.+tey 6264

j.+ti 3205

[=6]

jiren Al don (at)

j. 2977, 5996, 5996

[=3]

Jirenşe Şahıs adı.

j. 88

j.+dey 3435, 3446

[=3]

Jiyembet Şahıs adı.

j. 6507

[=1]

jiyen Yeğen.

j. 5883, 5886, 5894

j.+di 6833

j.+i 3779

j.+im 5553, 5569

[=7]

jiyıl- Yığılmak.

j.-dı 3799

j.-ğan 1574, 2880, 3901

j.-ıp 2710, 3496, 3899, 3938, 824

[=9]

jiym 1. Kalabalık, yığın. 2. Toplantı.

j. 5496, 7052, 7143

j.+da 6391

j.+ğa 5562

j.+nan 2827

[=6]

jiyırma Yirmi.

j. 17, 365, 3791, 4728, 837, 844

[=6]

jiyırmadan Yirmiden.

j. 5588

[=1]

jiyırmağa Yirmiye.

j. 5592

[=1]

jiyi 1. Sık. 2. Sıkça.

j. 121, 7204

[=2]

joğarı Yukarı.

j. 3932, 4431, 980

[=3]

joğarıdan Yukarıdan.

j. 3502, 3507, 4307

[=3]

joğarının Yukarının.

j. 583

[=1]

joğında

j. 4047

[=1]

joğman

j. 2229, 2239

[=2]

joğında

j. 4046

[=1]

jok 1. Hayır. 2. Kayıp.

j. 1075, 1225, 1225, 1326, 1348, 148, 1536, 1537, 1539, 1643, 1677, 1678, 1680, 1688, 1700, 1896, 1949, 1975, 20, 2028, 2047, 2122, 2145, 2285, 2300, 2329, 2378, 2382, 2384, 2398, 2399, 2406, 2407, 2409, 2409, 2413, 2494, 2514, 2574, 2575, 2577, 2968, 3108, 3146, 3279, 3280, 3282, 33, 3319, 3329, 3337, 3338, 3340, 3343, 3351, 3352, 3354, 3419, 3448, 3496, 3497, 3499, 3527, 3625, 3627, 3674, 3684, 3724, 3816, 3877, 3885, 3920, 3932, 3968, 3972, 4014, 4125, 4151, 4199, 4204, 4293, 4326, 4417, 4434, 4441, 4506, 4524, 4564, 4566, 4584, 4930, 5071, 5074, 51, 510, 510, 5336, 5348, 5386, 5387, 5470, 5592, 5638, 5794, 5850, 5853, 6095, 6099, 6182, 6196, 6200, 6397, 6405, 6446, 6537, 6542, 6555, 6660, 6687, 6795, 6819, 6832, 6872, 6943, 6959, 6960, 6961, 6962, 6963, 6964, 6965, 6966, 6967, 6968, 6969, 6970, 6971, 6973, 6987, 7059, 7151, 7170, 7175, 7233, 810, 82, 969

j.+ka 2330

j.+sın 7006

j.+şının 4014

j.+tı 5451

j.+tığına 7233

j.+tığınan 1474

j.+tın 6969

[=154]

jokşılık Yoksulluk.

j. 2303

[=1]

jokta- Ağıt yakmak, yaş tutmak.

j. 1594, 6612, 815

j.-madın 1554

j.-maymın 1559

j.-p 1434, 1628, 5401

[=8]

jol Yol.

j. 1187, 2714, 329, 3480, 3736, 3928, 5091, 621, 6323, 6363, 801

j.+da 1532, 3198, 5871, 646

j.+dan 1041, 1172, 19, 2557, 4231, 4777, 7163

j.+darı 120

j.+darının 72

j.+dı 6166, 6167, 6171

j.+ğa 3789, 4151, 6070

j.+ı 1085, 19, 2148, 3221, 3868, 4373, 5403, 5702, 6945

j.+ım 2170, 3190

j.+ımdı 1403, 3130, 6185

j.+ımızğa 3844

j.+ımmen 2778

j.+ın 2489, 3902, 3904, 3905, 6284, 7039, 776

j.+ına 3063, 3073, 3078, 606

j.+ınan 274, 4072

j.+ında 19, 4881

j.+ındağı 2582

j.+ındı 6186

j.+ımız 6629

j.+ınnan 4261

j.+men 3208, 6462

j.+sız 2773

[=68]

jola- Yaklaşmak.

j.-ğan 5281

j.-may 5774

j.-maytın 1131

[=3]

jolavşı Yolcu.

j. 1172, 3170, 3279, 4155, 4160, 4259, 4844, 5265, 5860, 5891, 6496

j.+lar 5342

j.+mın 1193

j.+mız 4231

j.+nın 5268

[=16]

jolavşıla- Sefere çıkmak, yolculuk etmek.

j.-p 4150, 6464, 6545, 6589, 7225

[=5]

jolay Yol üstü.

j. 7094

[=1]

jolbarıs 1. Kaplan. 2. Cesur, gözüpek kimse.

j.+tı 5026

[=1]

joldas Arkadaş.

j. 224, 2303, 2304, 2951, 3338, 3863, 3973, 459, 4621, 6201

j.+ım 5605

j.+ımnın 2977, 5011

j.+ın 3933, 4436, 4438, 4442, 5617

j.+ına 6082

j.+ındı 4504

j.+ınnın 3216

j.+tarım 4289

[=22]

joldık/ğ 1. Yolluk, yol için gerekli olan. 2. Genç kızların bayramlarda sevdiklerine verdikleri işlemeli, oyalı mendil.

- j.+ımdı 4823
j.+ındı 4828
j.+tı 4819
[=3]
- jolık/ğ-** Yüz yüze görüşmek, buluşmak.
j.-arsın 2871, 3242
j.-kan 6824, 6827
j.-kanday 3246
j.-kaşa 3996
j.-kaysız 3990
j.-pağır 1776
j.-sa 6985
j.-ıp 6360
j.-ıptı 6126
j.-tım 7095, 719
j.-tın 1776
j.-tır 5191
[=15]
- Jolım** Şahıs adı.
j. 2783
[=1]
- jolserik/g** Yol arkadaşı.
j.+imen 6360
[=1]
- jolşbay** Yol üstü.
j. 7194
[=1]
- jomart** Cömert.
j. 4061, 4304
j.+tık 4308, 4767
[=4]
- jon** Sırt, arka.
j. 2228, 2238
j.+dı 4947
[=3]
- jon-** Rendelemek
j.-dap 5435
j.-daymısın 5434
[=2]
- joramal** Tahmin, yorum.
j.+dı 6002
j.+ım 6001, 6001
[=3]
- jorğa** 1.Yorga. 2. İyi bilen, konuya hakim.
j. 1376, 1376, 5194, 5675, 5742
j.+ğa 5680
j.+nı 7177, 7179, 7180
j.+sınday 3807
[=10]
- jorğala-** Yorgalamak. 2. Emeklemek.
j.-ğan 5748
j.-ydı 5742
[=2]
- jorı-** Yorumlamak. Fala bakmak.
j.-p 1423, 1433, 1443
[=3]
- JORIK** 1. Saldırı. 2. Seyahat.
j. 3957, 523
j.+ka 1391, 1392
j.+şı 1518, 1526, 1527
j.+ta 1468
j.+tan 6822
j.+tın 2751
[=10]
- JORT-** 1.Sefere çıkmak. 2. Avlanmak amacıyla dolaşmak.
j.-amın 2357
j.-ar 2228, 2238, 4301
j.-kan 523
j.-ıp 4678
j.-pas 527
[=7]
- jortaktap**
j. 6013
[=1]
- JOSI-** 1. Kitle halinde hareket etmek. 2. Şiddetle ve çok akmak.
j.-p 2248
[=1]
- jota** Yamaç, tepe.
j. 1499
[=1]
- JOTALA-** Yığın, loda yapmak.
j.-p 172
[=1]
- JÖLDİKULI** Şahıs adı.
j. 7127
[=1]
- JÖN** 1. Yön. 2. Vaziyet. 3. Doğru, haklı.
j. 1356, 2718, 3957, 4326, 4362, 5336, 73
j.+ge 4371
j.+i 2382, 3803, 6028, 919
j.+imdi 2447, 5867
j.+ime 1293, 1891
j.+imiz 4244
j.+imizdi 6239
j.+in 1197, 4239, 4380, 983
j.+indi 2831, 2886, 2892, 4975, 5544, 5677, 5868
j.+ine 1298, 1303, 1308, 1313, 1318, 4362, 5687, 6331, 6368, 6487, 6837
j.+inmen 1057
j.+iniz 4381
j.+inizdi 5861

[=43]
jöndi Mantıklı.
j.+di 1770, 3747, 3988, 6393
[=4]
jönekey Yol üstü.
j. 2267, 4283
[=2]
jönel- Çabuk, aceleyle çıkıp gitmek.
j.-dim 806
j.-edi 4431
j.-erde 2706, 2714
j.-gende 867
j.-ip 2703
j.-ipti 6591
[=7]
jönelt- Göndermek, Yönelmek.
j.-ken 6092
[=1]
jöninde Hakkında.
j. 5902, 7095, 7151
[=3]
jönindeki Hakkındaki.
j. 34
jönke Şahıs adı.
j.+ge 506
[=1]
jörme- Seyrek seyrek dikmek.
j.-gendey 2032
[=1]
ju- Yıkamak.
j.-ıp 6709
j.-ğan 2686
j.-sa 1929
[=3]
juban- Avunmak, teselli olmak.
j.-adı 5932
[=1]
Jubanov Şahıs adı.
j. 16
j.+tın 7238
[=2]
jubat- Avutmak.
j. 1462, 1467
j.-kalı 391
j.-pas 4116
j.-ulardın 118
[=5]
jubay Karı kocadan her biri, eş.
j.+ımnan 1610
[=1]
jubaylas- Evlenmek.
j.-ıp 5078
[=1]

judap Mahrum kalmak.
j. 4641
[=1]
judırık/ğ Yumruk.
j.+ı 603
j.+tay 6171
[=2]
juk- 1. Bulaşmak. 2. Sindirmek.
j.-pa 577, 656
j.-pas 4786
[=3]
jul- Yıldız.
j.-ıp 2921, 7233
[=2]
juldız Yıldız.
j. 2644, 2649, 2654, 2659, 2664,
4613, 5323, 5711, 946
[=9]
juldızkak
j.+ka 5315
[=1]
jult
j. 4929
[=1]
jum- Yummak, gözünü kapatmak.
j.-ğan 1070, 6502
j.-ıp 2581
j.-sa 4166
[=4]
juma Cuma.
j. 2685
[=1]
jumarla- Buruşturmak, büzmek.
j.-sıp 1383
[=1]
jumbak/ğ Bulmaca.
j. 122, 125, 125, 127, 128, 129,
4559, 4588, 5694, 5729, 7121
j.+ımdı 5724
j.+ın 4633, 7133
j.+ındı 5696
j.+ının 4603
j.+pen 122, 124, 124, 124, 124, 126
j.+sız 124
j.+tardın 125
j.+tı 4576, 4601
[=26]
jumbay
j. 5704
[=1]
jumbayın
j. 5709
[=1]

- jumır** 1. İşkembe. 2. Oval, Dolgun, tombıl.
j. 4930
[=1]
- jumırtka** Yumurta.
j. 4655
[=1]
- jumis** İş.
j. 4594, 482
j.+ı 1338, 4232, 4584
j.+ım 4245
j.+ımdı 4255
j.+ın 5400, 7039
j.+ındı 5273, 5293
j.+ımız 3606, 4238
j.+ka 3901
j.+tar 2372
j.+tardı 4650
j.+tı 5277, 5282
[=18]
- jumsa-** 1. Göndermek. 2. Harcamak.
j.-p 5392
[=1]
- jud** 1. Çift. 2. Karı koca.
j. 3045, 3050
j.+tı 5510
[=3]
- judar** 1. Güzel, hoş koku. 2. Güzel kokulu bitki, leylak.
j. 3967, 4747
[=2]
- judtılık/ğ** Karı kocalık.
j. 4556
j.+ın 5512
[=2]
- judatım**
j. 4139
[=1]
- judnal** Dergi.
j.+darda 7214
j.+ının 7148
[=2]
- judt** 1. Halk, millet. 2. Göç nedeniyle terk edilen yer.
j. 141, 2291, 2309, 3115, 4050, 4702, 4959, 5295, 6333, 6576, 6757, 7164
j.+ı 3082, 7113
j.+ım 5737, 824
j.+ın 1164
j.+ına 631
j.+ınan 5521
j.+ındı 1569
j.+ının 118
- j.+ka 1904, 3089, 4277, 5051, 5384, 6783
j.+penen 4015
j.+ta 6296
j.+tan 4413
j.+tı 2175, 4858, 4863, 5477, 6754, 6840
j.+tık 4241
j.+tıkka 4093
j.+tın 1875, 3540, 3938, 3999, 5611
j.+tin 7241
j.+ttin 1703
[=45]
- Jurtıbay** Şahıs adı.
j.+dın 6639
[=1]
- jud** Kıtık.
j. 4029, 6610
[=2]
- judta-** Açlıktan, soğuktan kırılmak.
j.-p 3068
[=1]
- judvan** 1. Kalın. 2. Şişman. 3. Güşlü, kuvvetli.
j. 1942, 6279, 6309, 7113
[=4]
- judvası-** 1. Uysallaşmak. 2. Sakinleşmek.
j.- rak 2388
[=1]
- judvatuğın**
j. 6286
[=1]
- judvık** 1. Ölü yıkamamerasimi. 2. Yaklaşık, yakın.
j. 3947
[=1]
- judvıkta-** Yaklaşmak.
j.-dım 5063
[=1]
- judvımas**
j. 5010
[=1]
- judde-** 1. Zayıflamak. 2. Hasret çekmek.
j.-p 4150, 4155, 4160, 6929, 7240
j.-sem 4161
[=6]
- juddevlev** Zayıf gibi.
j. 4398, 4403
[=2]
- judgen** Dizgin.
j. 1287, 3598, 492
[=3]
- judgende-** 1. Dizginlemek. 2. Tabi kılmak.

- j.-tip 7072
[=1]
- jügin-** 1. Diz çökmek. 2. Başvurmak.
j. 6320
j.-beymin 6321
j.-sen 6320
[=3]
- jügir-** Koşmak.
j.-dim 1287, 492
j.-er 5218
j.-gen 1608, 3121, 5007, 508, 6924
j.-meydi 1416, 1471
[=10]
- jük** 1. Yük. 2. Vazife, görev.
j. 1338, 2247, 2252, 2262, 298, 3615, 6682
j.+i 4775
j.+in 5957
j.+ti 6944
[=10]
- jün** Yün.
j.+i 1051
[=1]
- Jünishan** Şahıs adı.
j. 6609, 6610, 6612, 6619, 6621
j.+ğa 6614
j.+nın 6611, 6613
[=8]
- Jünisov** Şahıs adı.
j. 7206
[=1]
- jür-** 1. Gitmek. 2. Hareket etmek.
j. 1000, 2310, 2525, 2606, 2793, 2877, 3172, 3901, 4416, 4911, 4912, 4914, 4932, 4942, 5011, 5185, 5257, 5504, 5615, 5999, 6201, 6406, 6714, 6836, 766
j.-di 651
j.-dik 5077
j.-dim 2503, 2504
j.-din 2507, 2508
j.-e 1169, 1236, 1770, 1983, 2345, 3223, 3335, 475, 6441, 7059, 7068, 7235
j.-edi 1731, 1895, 3585, 3587, 3928, 5774, 5776, 5781, 6314, 6879, 80, 86, 87
j.-er 2370, 3573, 4225, 4604, 4621, 4756, 5759, 5761
j.-erge 1536
j.-esin 5296
j.-etin 2888, 4221
j.-eyik 1072, 964
j.-gemimde 923
j.-gen 120, 1323, 1352, 137, 1478, 16, 1615, 1798, 1807, 1939, 2066, 2419, 2544, 2557, 2843, 2874, 3401, 3886, 4046, 4213, 4334, 5027, 5090, 5110, 5132, 5392, 5410, 5845, 6046, 606, 6303, 6323, 6405, 6472, 6581, 6683, 6782, 6800, 6811, 6832, 6895, 6921, 6922, 6927, 6980, 7117, 72, 7245, 771, 862
j.-gende 2669, 2673, 5449, 5454, 6333, 7184
j.-gendigim 6583
j.-genge 522
j.-genimde 1085, 2340, 5195, 5200, 5205
j.-genimşe 5030
j.-genin 6787
j.-geninde 5368
j.-genmin 5575, 5577
j.-gennen 4615
j.-gennin 6026
j.-genşe 2879
j.-geysin 2947
j.-gim 7098
j.-gin 4997, 7052
j.-ip 1387, 1413, 4012, 4052, 4487, 4533, 6022, 6331, 6368, 6502, 6545, 7033, 7200, 7225
j.-ipti 6610
j.-isindi 5271
j.-me 3198, 4590
j.-medi 863
j.-medin 1891
j.-megen 4107, 6454
j.-mek 1023
j.-mekpisin 5383
j.-mes 4253
j.-mese 2553
j.-mesek 2306
j.-mesem 4162
j.-mesen 3921
j.-mesin 302, 3925, 5589, 6436
j.-mey 4836, 4841
j.-meydi 3107
j.-meymiz 6509
j.-meysin 2273
j.-min 1421, 1422, 1424, 1431, 1432, 1434, 2286, 2972, 2973, 2975, 2992, 2993, 2995, 4400, 4401, 4403, 4922, 4949, 5396, 5611, 6261, 7011
j.-misin 4467, 4738, 4961, 5055
j.-miz 3411
j.-se 1116
j.-sem 2056, 981

j.-sen 1293, 1298, 1303, 1308,
1313, 1318, 4158, 5727

j.-sende 7016

j.-sin 2332, 2333, 2335, 3279,
4092, 4393, 4750, 4938, 5401, 6181, 7229

j.-siz 4973, 5563, 5572

j.-uvşı 1726, 2547, 5568

[=242]

jürek/g Jürek.

j. 1658, 3221, 4422, 6586, 7128

j.-ermin 1241

j.+i 2839, 3859, 5045

j.+im 3848

j.+ime 6434

j.+in 3452

j.+inde 3321, 3583

j.+indi 3846, 4713

j.+iniz 2829

j.+innen 3287

j.+te 3226, 3554

j.+tegi 5689

j.+tin 5618

[=22]

jüruvşı

j. 2264

[=1]

Jüsipbek Şahıs adı.

j. 2942, 2943, 2966, 2976, 2986,
2996, 3006, 3016, 3026, 3036, 3046, 3056,
3066, 3076, 3127, 3137, 3147, 3148, 7084,
7085, 7088

[=21]

Jüsüp Şahıs adı.

j. 26

[=1]

jüye 1. Eklem. 2. Sistem.

j. 4010

[=1]

jüyrik/g

j. 1787, 1803, 3143, 3251, 3942,
3980, 5827, 5828, 5854, 59, 6051, 61,
6131, 6733, 6741, 6776, 6816, 7137

j.+i 2624

j.+im 2843

j.+imin 5089, 7013

j.+pin 4046, 6792, 6804

j.+terden 3247

j.+tigime 6696

[=27]

jüz 1.Yüz, sima. 2. Yüz (sayı). 3. Kazak
Türklerini oluşturan üç ana kolun genel
ismi.

j. 1121, 1736, 1739, 1822, 1839,
1869, 1889, 1914, 2726, 37, 4299, 4303,
4742, 4857, 4862, 4889, 5303, 5307, 5752

j.+ben 7011, 7016

j.+den 5139

j.+di 5093, 5152

j.+din 3776, 5140, 6145, 6384,
7013, 7079

j.+ge 2838, 5135

j.+i 2631, 2636, 5137

j.+imdi 110, 165

j.+imnen 2043

j.+in 2488, 3163, 5752, 5764

j.+indi 3471, 4127, 4152

j.+ine 4561

j.+inen 3116

j.+inizdi 5565

j.+üne 39

[=49]

jüz- Yüzmek.

j.-e 3206

j.-gen 6382

j.-ip 6046

[=3]

juzdegen Yüzlerce.

j. 8

[=1]

jüzdegenin

j. 4589

[=1]

jüzden Yüzden.

j. 5159

[=1]

jüzdes- Yüzleşmek.

j.-pey 5479

[=1]

jüze

j.+ge 5351

[=1]

jüzik Yüzük.

j. 3584, 6152

[=2]

jüzim Üzüm.

j.+di 395, 413, 429

[=3]

K

k

k. 7188, 7221

[=2]

ka1alay Isırgan otu.

k. 6195

[=1]

kabağ 1. Göz kabağı. 2. İnsanın ruh hali.

3. Uçurumun en üst bölgesi. 4. Kabak

k.+ın 5775, 5780

k.+ındı 6253

[=3]

kabağan Saldırgan.

k. 4348, 668

[=2]

kabağat

k. 5769

[=1]

kabak 1. Göz kabağı. 2. İnsanın ruh hali.

3. Uçurumun en üst bölgesi. 4. Kabak

k. 4921

[=1]

kabakan

k. 6898

[=1]

kaban 1. Yaban domuzu. 2. Acımasız.

k. 4956, 4957, 4967, 4968, 4976,
4977, 4978, 4986, 5981, 6258

k.+ğa 1302

[=11]

Kabasakal Şahıs adı.

k. 7150, 7151

[=2]

kabat 1. Kat. 2. Herhangi bir nesnenin
katlanmış yeri. 3. Defa, kez. 4. Birlikte,
beraber.

k. 1650, 1901, 3155, 3156, 6415,
7147, 7181

[=7]

kabattas- 1. Aynı seviyeye gelmek. 2. Üst
üste gelmek

k.-a 29

[=1]

Kabdolova Şahıs adı.

k. 7208

[=1]

kabiğ Kabuk.

k.+ın 4821, 4826

[=2]

Kabil Şahıs adı.

k. 1960, 3038, 3040, 3166, 3654,
4463, 4544

k.+dın 6522, 6526

[=9]

kabilan

k.+ğa 6845

[=1]

kabırğa Kaburga.

k. 646

[=1]

kabis- 1. İç doğru bükülmek. 2. iç içe
girmek.

k.-arsın 2352, 2355

[=2]

kacettiği

k. 126

[=1]

kadam Adım.

k. 282, 6945

k.+ğa 879

k.+ına 4001

[=4]

Kadırbay Şahıs adı.

k. 6556

k.+ga 6558

[=2]

kadik 1. Şüphe. 2. Tehlike.

k. 489, 589

k.+terin 1269

[=3]

kadimği Alışılmış, her zamanki gibi.

k. 1323

[=1]

kadir Hürmet, saygı.

k. 18, 2614, 4017, 5633

k.+im 4048

k.+imdi 2508, 3541

k.+indi 2504, 2953, 3464, 3544

k.+iniz 4284

k.+lisin 3999

[=13]

Kadirbay Şahıs adı.

k. 6558, 6559

[=2]

kadirle- Hürmet et.

k.-p 3432, 35

[=2]

kadirli Hürmetli, kıymetli.

k. 4440

[=1]

kadirmendi Hürmetli, kıymetli.

k. 6590, 7165

[=2]

kadirsiz Değeri az, önemsiz.

k. 2343

[=1]

Kadişa Şahıs adı.

k. 11

[=1]

kağ- 1. Çakmak. 2. Vurmak. 3. Silkleme.

- k.-adı 5427, 5432
k.-arının 6655
k.-ıp 1029, 5561, 6404
[=6]
- kağaz** Kağıt.
k. 2709, 4866, 4871, 4872, 4878, 4880, 4890, 4904, 7205
k.+darın 7213
k.+ğa 25, 2944
k.+ı 51
[=13]
- kağın-** 1. Zâtürreye yakalanmak. 2. Birine sataşmak.
k.-dı 133
[=1]
- kağıs-** Sataşmak, yana çekilip yer vermek.
k.-tırığanı 7154
[=1]
- kağısuvlar**
k. 6020
[=1]
- kağıt-** Söze şataşmak.
k. -pak 6402
[=1]
- kahar** 1. Öfke. 2. Ayaz, soğuk.
k.+ınnan 4411
[=1]
- Kajağul** Şahıs adı.
k. 5320
[=1]
- Kajatorğay** Yer adı.
k. 7085
[=1]
- kaja-** 1. Vurmak. 2. Kemirmek.
k.-y 6443
[=1]
- kajet** Gerek, gerekli.
k.+in 4250
k.+indi 4237
[=2]
- kak** 1. Su birkintisi. 2. Kurutulmuş meyve. 3. Tam, tam ortası.
k. 506, 5154, 806
k.+tan 6933
[=4]
- kak-** 1:Çakmak. 2. Vurmak. 3. Çarpmak.
k.-kanda 2697
k.-sa 6003
k.-sın 1414
k.-tın 2698
[=4]
- kakbas** Hiç çocuğu olmayan yaşlı kimse.
k. 2274
- [=1]
- kakdı**
k. 4068
[=1]
- Kake** Şahıs adı.
k. 4760, 4764, 4774
[=3]
- kakıra-** Ortadan ayrılmak.
k.-ğan 5446
k.-ptı 5441
[=2]
- kakpa** 1. Dış kapı. 2. Kale.
k.+sında 1351
[=1]
- kakpakıldap**
k. 6423
[=1]
- kakpan** 1. Kapan, tuzak. 2. Kandırma.
k. 5000, 5005, 5012, 5016
k.+ı 5011
k.+ım 5721
k.+ın 5001, 5021
k.+ındı 5019, 5028
[=10]
- kakpanşı** Tuzak kurup av avlayan kimse.
k.+lar 5000
k.+nı 5046
k.+nın 5003
[=3]
- kakta-** 1. Ateşle kızartmak. 2. Hayvanın sütünü son damlasına kadar sağmak. 3. Bir şeyin üzerinigiümüşle kaplamak.
k.-y 1923, 3316
[=2]
- kaktık-** 1. Birşeye çarpmak. 2. Bele aramak.
k.-kan 533
[=1]
- kal** Ben.
k. 3528
[=1]
- kal-** Kalmak.
k. 2866, 3465, 4892, 6642
k.-a 1923, 1924, 39, 4571, 5341, 887
k.-ad 1483
k.-adı 1769, 3068, 456, 4593, 4743, 5952, 995, 995, 996, 998
k.-amın 4853
k.-amız 4320
k.-ar 2851, 2876, 3521, 4405, 5001, 5791, 6887
k.-arı 3338

k.-arın 3019
k.-arsın 2905, 2907
k.-asın 1250, 202, 2900, 4917
k.-atuğın 7049
k.-dı 103, 158, 1692, 4265, 5037,
5045, 5871, 6137, 6351, 6399, 6462
k.-dık 5667, 5670, 6484
k.-dım 1260, 3168, 5271, 6513,
6947
k.-dın 6254, 886
k.-ğan 130, 146, 1890, 2618, 3480,
4102, 4228, 4417, 4431, 5114, 5685, 5835,
5840, 5849, 6296, 7154, 7205
k.-ğanda 6370
k.-ğanday 5145
k.-ğanım 1625, 854
k.-ğanıma 1508
k.-ğanımmen 3365
k.-ğanın 6531
k.-ğanınız 4943
k.-ğanmın 6905
k.-ıdı 2320
k.-ıp 1242, 1400, 1772, 2486, 3187,
4416, 4590, 5231, 6901, 6926
k.-ıppın 6608
k.-ıpsın 2940
k.-ıptı 3117, 4227, 43, 6603, 677,
680, 686, 7225
k.-ma 4763, 5348
k.-malı 2108
k.-manız 3813
k.-masın 2296, 3091
k.-may 3431, 4261
k.-maydı 1269, 1668, 4660, 6274
k.-maysın 4157
k.-sa 12, 4503
k.-sam 1404, 2814, 4818, 6204,
6582
k.-san 5591
k.-sın 5312
k.-udı 1395
k.-uşı 38
k.-uv 6610
[=132]
kala Şehir.
k. 2291, 2811
k.+sı 1819, 1819
k.+sında 5122, 7139
[=6]
kala- İstemek.
k-ğanım 2338
k.-p 2763
k.-rsın 4167

k.-sa 3821
[=4]
kalam Kalem.
k. 2944, 3018, 4598, 51, 5749, 6050
k.+menen 2950
[=7]
Kalamkas Şahıs adı.
k. 6085
[=1]
kalay Nasıl.
k. 2031, 2031, 2035, 2035, 3228,
3353, 3353, 3811, 3855, 4332, 4427, 4573,
4703, 4792, 5160, 5196, 5472, 5507, 5597,
5974, 6316, 7021, 7021
[=23]
kalayık Halk, çoğunluk.
k. 6328
[=1]
kalayşa Nasıl, ne şekilde.
k. 3710, 4026, 4782
[=3]
Kaldıbay Şahıs adı.
k. 10
[=1]
kaldır- Kaldırmak.
k.-ganın 13
k.-ğan 1174, 5512
k.-ıp 5529
[=4]
kalem Kalem.
k.+in 1880, 3282
[=2]
kalıb Kalıp.
k.+ınan 3851
k.+ında 2727
[=2]
kalıkta- Süzölmek, uçmak.
k.-ğan 4180
[=1]
kalın Kalın.
k. 1255, 1994, 2034, 533, 5976,
6154, 635, 6610, 7095
[=9]
kalınmal Başlık para.
k. 7156
[=1]
kalıp Kalıp.
k.+pen 116
k.+tı 1228
[=2]
kalıpta- Kalıplamak.
k. 93
[=1]

kalıptas- 1. Kalıplaşmak. 2. Yerleşmek.

k.-kan 149

[=1]

kalıs Çekimsiz.

k. 3215

[=1]

kalim

k. 1532

[=1]

Kalimaş Şahıs adı.

k. 7208

[=1]

kalimattay

k.+da 3060

[=1]

Kalipa Şahıs adı.

k. 3773

k.+day 3769

[=2]

Kalipanov Şahıs adı.

k. 7149

[=1]

Kaljanov Şahıs adı.

k.+tan 7139

[=1]

kaljm Şaka, lâtife.

k. 7201

[=1]

kalka 1. Kuytu, dulda. 2. Büyüklerin küçüklere karşı kullandıkları sevgi ifadesi.

k. 5936

k.+m 1162, 4435, 4467, 4510, 6008

k.+tay 992

[=7]

kalmak Bir Moğol boyu, Kalmuk.

k. 533

k.+sın 3531

k.+tan 4864

k.+tı 1905

[=4]

kalpak Kalpak.

k.+tı 1251

[=1]

kalpe Halife.

k.+si 3319

[=1]

kalpı 1. Yalan. 2. Şekil, kalıp.

k. 5096, 5100

k.+ndı 6844

[=3]

kalt Aniden, birden bire.

k. 2509

[=1]

katla Cep.

k.+ğa 3154

[=1]

kaltılda- 1. Titremek. 2. Donmak.

k.-ğan 3579

[=1]

kaltıra- 1. Donmak. 2. Sinirden titremek.

k.-p 3222

k.-tıp 1948

[=2]

kam 1. Gam, tasa. 2. Ham, pişmemiş. 3. Evham.

k. 104, 159, 2808, 5585

k.+ı 2520

k.+ım 3057, 6279

k.+ına 566

[=8]

kama- Sarmak, hayvanı ahıra kapatmak.

k.-ymın 1152

[=1]

kamala- Abluka altına almak.

k.-ğan 6514

[=1]

Kamar Şahıs adı.

k.+day 3494

[=1]

Kambar Şahıs adı.

k. 88

k.+ındı 5161

[=2]

kamdan- Hazırlanmak.

k.-asın 5678

k.-ıp 4043

[=2]

kamın

k. 1931

[=1]

kamıs Kamıs.

k. 2268, 4735, 4739

k.+ı 6492

k.+ka 1296, 5913

k.+tı 2397

[=7]

kamızol Kafta.

k.+ına 1943

[=1]

Kamil Şahıs adı.

k. 3791

[=1]

kamka Bir tür işlenmiş ipek kumaş.

k. 3259

[=1]

kamkor Koruyucu, destekçi.

- k.+ımın 6587
[=1]
kampay- Şişmek, kabarmak.
k.-asın 1856
[=1]
kamşat Derisi kıymetli kemirgenler grubundan bir hayvan, kunduz.
k. 1104, 1109, 1114, 1119, 1124, 1129, 1134, 1139, 1144
[=9]
kamşı Kırbaç.
k. 305, 888
k.+ğa 5851
k.+m 2278
[=4]
kamşıla- Kamçılılamak.
k.-p 7099
k.-san 3107
k.-yının 5982, 684
[=4]
kamzol Kaftan.
k.+ın 1845
[=1]
kan Kan.
k. 1422, 1547, 2686, 371, 3799, 4322, 4914
k.+dı 4948
k.+ğa 1542, 2296, 7161
k.+ı 1095, 6104
k.+ıma 1250
k.+ın 2682
[=15]
kan- Kanmak, kanaat etmek.
k.-bay 2651, 5501
[=2]
kana Sadece.
k. 128
[=1]
kanağattap
k. 4558
[=1]
kanağat Kanaat.
k.+tı 4526
[=1]
kanama
k. 1251, 1253
[=2]
kanat Kanat.
k. 4579, 5083, 5561, 6076, 969
k.+ı 6887, 6908, 6910, 6913, 6960, 6962
k.+ın 3308
k.+tan 6914
- k.+tarın 4562
[=14]
kanday Nasıl.
k. 1227, 1248, 13, 1675, 1857, 1942, 1945, 3347, 3579, 3592, 3840, 4123, 4938, 4989, 5146, 5707, 5766, 6276, 6499, 6994
[=20]
kandayınız
k. 6522
[=1]
kandır- Kandırmak, doyurmak.
k.-ayın 1207
[=1]
kane 1.Hani. 2. Emir istek anlamlı ünlem, hadi.
k. 3357, 5326, 7166
[=3]
Kanekes Şahıs adı.
k. 7138, 7139
k.+tin 7137
[=3]
kanğır-Mahsatsız dolaşmak.
k.-dı 2778
k.-ıp 2335, 2345, 6181, 6723
k.-maymın 4776
[=6]
kanık- 1. Bilmek. 2. Kıvamına gelmek.
k. 2913
k.-tı 3115
[=2]
kani Hani.
k. 1817
[=1]
kaniki Hadi bakalım.
k. 3978
[=1]
kanjar Ucu sivri ve eğri, kamaya benzer silah olarak kullanılan bir tür bıçak, hançer.
k.+day 2829
[=1]
kanjığa Eğerin terkisi.
k.+lı 6176
[=1]
kankılda- Cıyak cıyak bağırarak.
k.-ğan 1050, 3161
k.-p 2021, 2362
[=4]
kankumar Katil.
k. 6586
[=1]
kansı- Kurumak.
k.-ğan 6935

[=1]
kaŋsa Ne kadar.
k. 237, 2501, 3953
[=3]
kaŋsama Ne kadar.
k. 4620, 4630, 4970
[=3]
kaŋsamağa
k. 731
[=1]
kant Kesme şeker.
k. 3057, 4051
[=2]
Kantarbayev Şahıs adı.
k. 7224
[=1]
kap 1. Çuval. 2. Kılıf.
k. 1354, 74
k.+ın 1342
k.+ka 1358, 1362
k.+tı 1348
k.+tın 1343
[=7]
kapa 1. Üzüntü. 2. Sıcak, bunaltıcı.
k. 2330, 6641
k.+lıkpen 2475
k.+m 5052
[=4]
Kapal Şahıs adı.
k. 7156
[=1]
kapas Koğuş, sıkınlı hayat.
k.+tı 3200
[=1]
kapelimde Ansızın, beklemedik anda.
k. 4167
[=1]
kaper Akıl, düşünde.
k.+den 5175
[=1]
kapı Gapıl, yanlışlık, fırsat.
k. 4763
[=1]
kapıda İstemedен.
k. 3168, 6947
[=2]
kapir Kafir.
k. 5250, 7024, 7029
k.+di 653
[=4]
kapiyada Beklemedik anda.
k. 977
[=1]

kappın
k. 5360
[=1]
kapsın
k. 7038
[=1]
kapsız
k. 6573, 6577
[=2]
kapta- 1. Kaplamak. 2. Sarmak.
k.-y 544
[=1]
Kaptağay Yer adı.
k.+dan 5088
[=1]
kaptı
k. 2295, 2865, 958
[=3]
kar Kar.
k. 1963, 233, 241, 4287, 4291,
4314, 5736, 6479, 7230
k.+dın 4276
k.+ı 1093, 5986
k.+ın 1452, 1457
[=14]
kara Kara (renk) 2. Büyük baş
hayvanların genel adı.
k. 100, 101, 108, 116, 1422, 1451,
1456, 1488, 1500, 1504, 1542, 1547, 155,
156, 163, 1655, 1664, 1669, 1675, 1680,
1685, 1689, 1708, 1714, 1756, 1885, 19,
1982, 2022, 2027, 204, 22, 22, 2296, 2362,
2381, 2397, 2606, 298, 3100, 3111, 3442,
3483, 369, 371, 3890, 402, 403, 404, 4287,
4712, 487, 4921, 5025, 5058, 5137, 5154,
5176, 5232, 5240, 5419, 542, 5443, 5448,
5453, 5600, 5751, 5756, 5775, 5809, 5845,
5847, 6258, 6308, 6401, 6401, 6406, 6440,
6464, 6478, 6501, 6586, 6649, 6846, 6934,
7012, 7017, 7166, 7235, 898, 927, 942, 99
k.+ğanda 47
[=94]
kara- Bakmak, aramak, ilgilenmek.
k. 5808, 5817, 956, 956, 957, 959
k.-ganda 14
k.-ğanğa 2278, 2283
k.-ma 3262, 6731
k.-mastan 7183
k.-mastay 1174
k.-may 4701, 5648, 5934
k.-maymın 2382
k.-maysın 2299
k.-maysın 1173

k.-nız 2599, 4034
k.-p 1754, 2920, 3357, 3865, 3910,
4928, 5824, 6477, 6496, 6591, 7178
k.-ptı 6410
k.-r 6306
k.-sam 3108, 3182
k.-san 6086
k.-say2849
k.-şı 2868
k.-y 5733, 5971, 5971
k.-yđı 3677
k.-ymın 5979, 5981
[=44]
Karabulak Yer adı.
k. 5229
[=1]
Karağandı Şehir adı.
k. 7210
[=1]
karağay Çam ağacı.
k. 1516, 1521, 3062, 3072, 3077,
5645, 5850, 888
k.+dı 506
[=9]
karağm Büyüklerin küçüklere karşı
kullandıkları sevgi ifadesi, evladım.
k. 2470, 2642, 2910, 4230, 5911,
5938, 5953, 5999
[=8]
Karaişik Şahıs adı.
k. 4814, 4824, 4834, 4842, 4846,
4856
[=6]
Karajal Şahıs adı.
k. 4795
[=1]
karakalpak Özbekistan sınırları içinde
yaşayan bir Türk boyu. Karakalpak.
k. 2439, 2443, 3537, 3565, 3601
k.+ta 3560
k.+tan 3506
[=7]
Karakemer Yer adı.
k. 926, 926
[=2]
Karakempir Yer adı.
k.+din 2781
[=1]
karakerer
k. 7235
[=1]
Karakermen
k. 7234

[=1]
Karakoja Şahıs adı.
k. 5088
[=1]
karakşı 1. Korkuluk. 2. Yağmacı, yol
kesen.
k. 4857, 4858, 4860, 4862, 4863,
4865
k.+ğa 63
[=7]
karala- 1. Karalamak. 2. Siyah renge
boyamak.
k. 5931, 5931
[=2]
karalarım
k. 5239
[=1]
karalasıp
k. 7012
[=1]
karalı
k. 2470
[=1]
karamağındağı
k. 1391
[=1]
karan Karanlık, ağır, azaplı.
k. 4349
[=1]
karanğı Karanlık.
k. 2055, 2065, 3985, 5780, 6334,
6614, 6639
[=7]
karanğıda Karanlık.
k. 2335, 2345, 2350, 6258
[=4]
karanın
k. 4048
[=1]
karası Bir şeyin karartısı.
k. 4033
[=1]
karas- Bakışmak.
k.-ınan 3193
[=1]
karasa Kasım.
k.+da 5736
k.+men 2254
[=2]
Karasaş Şahıs adı.
k. 1389, 1392, 1395, 1401, 1402,
1404, 1406, 1408, 1410, 1420, 1430, 1440,
1450, 1460, 1467, 1470, 1486, 1493, 1495,

- 1514, 1515, 1525, 1535, 1545, 1555, 1560,
1566, 1576, 1585, 1595, 1628, 88
k.+ka 1511, 1564
k.+tın 1396
[=35]
- Karaşeber** Şahıs adı.
k. 5898
[=1]
- karaşiğ** Göz bebeği.
k.+ı 4635
[=1]
- Karaşokı** Yer adı.
k.+ğa 7095
[=1]
- karat-** 1. Kendine bakmasını sağlamak.
2. Ertelemek.
k.-kan 2175, 6770
[=2]
- Karatamır** Soy adı.
k. 4244
[=1]
- Karatav** Yer adı.
k. 1351
k.+dağı 7110
k.+dan 560
k.+dın 1617, 2520, 4226, 5992
k.+ğa 7108
k.+ım 541, 541
[=10]
- karatay**
k. 7206
k.+dan 5827
k.+dın 5834
[=3]
- Karataz** Yer adı.
k. 6670, 6700
[=2]
- karatorğay**
k. 1840
[=1]
- karavıl** 1. Bir şeyi koruma, güvenliğini
sağlama. 2. Bekçi.
k. 6333
k.+dı 6337
[=2]
- karavılda-** Bekçilik etmek.
k.-p 5493
[=1]
- karay** Göre, doğru.
k. 120, 1327, 2155, 2856, 4755,
6157, 6204, 6243, 6404, 6721, 7095, 7100
[=12]
- karay-** Karaya çalmak, günaha batmak.
k.-ğanğa 2470, 5981
k.-ıp 6025
[=3]
- Kareke** Şahıs adı.
k. 4750
[=1]
- karğa** 1. Karga.
k. 2362, 4146, 4497, 6303, 6304,
6514, 6871, 6960
k.+mın 6908
[=9]
- kargaday** 1. Karga gibi. 2. Küçücük genç.
k. 6845
[=1]
- karğa-** Beddua etmek.
k.-p 6215
[=1]
- karğıs** Kargış.
k. 360
k.+ı 5373
k.+ın 803
[=3]
- karı-** 1. Vücudu yakmak. 2. İhtiyarlanmak.
k.-ğan 1388
k.-masam 2513
[=2]
- Karım** Şahıs adı.
k. 3, 3245
[=2]
- Karınbay** Şahıs adı.
k. 6102
k.+dı 6099
[=2]
- karındaş** Kız kardeş.
k. 3180, 3183, 3192, 3210, 386,
402, 442, 478
k.+ı 986
k.+ım 383, 389, 407, 423, 4246,
437, 4370, 4432, 4466, 463, 6473
k.+ın 7081
[=21]
- karındaş** Kurşun kalem.
k. 5749
[=1]
- karıs** Karış
k. 4800, 5446
[=2]
- karısta-** Karşla ölçmek.
k.-may 6430
[=1]
- kari** İhtiyar.
k. 4520, 5112, 5591, 6235, 6240,
640

[=6]
Karibay Şahıs adı.
k. 4748, 4754, 4768, 4778, 4788

[=5]
karilig İhtiyarlık.
k.+im 6803
k.+pen 2303
[=2]

karip 1. Biçare. 2. Sakat.
k. 1085
[=1]

kariya Yaşlı, ihtiyar.
k.+dan 7149, 7198
k.+day 3954
k.+lar 1699, 2561, 991
[=6]

Karjavbay Şahıs adı.
k.+dın 6433
[=1]

karkara Genç kızlar ve gelinlerin özel günlerde başına giydikleri uzun şapka. 2. Ün, şan. 2. Kızların baş giyimlerine taktıkları kuş tüyü.
k.+day 4097
k.+m 822
k.+mdı 809
k.+n 827, 829
k.+ndı 814, 816, 818
[=8]

Karkaral Yer adı.
k.+dın 2973
[=1]

karkılda- Gaklamak. Kahkaka atmak.
k.-p 6303
[=1]

karlık- 1.Ses kısılmak. 2. Namussuzluk.
k. 6311
k.-tı 6310
[=2]

karma- Bir şeyi tutmak, kavramak.
k.-nıp 3465
k.-p 6068, 6075
k.-yın 6073
[=4]

karmağ Olta
k.+ıma 6155
[=1]

Karmakşı Şehir adı.
k. 7127
[=1]

Karpık Yer adı.
k. 2012, 6143
[=2]

karsak Karsak.
k. 4301
[=1]

karsı Karşı.
k. 118, 2674, 3391, 5527, 6003, 6382, 6519, 7195, 74, 876
[=10]

karsılas- Karşı çıkmak.
k.-kan 1846
[=1]

karşığa Aladoğan.
k. 6913, 6915
k.+day 2339
k.+ğa 6886
k.+m 316
k.+n 3200
k.+nın 2477
k.+nnan 4103
[=8]

kart İhtiyar.
k. 1787, 2601, 4516, 4527, 6743, 85
k.+an 6342, 6854
k.+ka 4939, 6781
k.+tan 7224
k.+tı 6837
[=12]

karta Harita.
k. 7224
[=1]

kartay- Yaşlanmak.
k.-dın 4939
k.-ğan4009
k.-samda 6745, 6795
[=4]

karuv Silah.
k. 6578
k.+larım 2604
k.+ların 2600
[=3]

kas 1.Kaş. 2. Düşman. 3. Gerçek, hakiki.
k. 1253, 1533, 4324, 4618, 4623, 4624, 4921, 537, 6025, 6133, 872, 933
k.+ım 729
k.+ın 6003, 724
[=15]

kası- Kaşımak.
k.-p 3729, 7019
[=2]

kasa Pek, çok, oldukça.
k. 2652
[=1]

kasabalı Yaşı ilerlemiş, yaşlı.
k. 2014

- [=1]
kasapşı Kasap
k.+nın 1977
[=1]
kasarıs- İnat etmek, direnmek.
k.-ıp 7163
[=1]
kasık Kaşık.
k. 976, 976
[=2]
kasıma Yanıma.
k. 6955
[=1]
kasımda Yanımda.
k. 5450, 6692
[=2]
kasın Yanın.
k. 3261
[=1]
kasına Yanına.
k. 1875, 840
[=2]
kasınan Yanından
k. 4157
[=1]
kasında Yanında.
k. 1354, 287, 320, 3274, 3282,
3573, 4177, 4544, 4546, 5386, 6665, 7177
[=12]
kasındağı Yanındaki.
k. 3933, 6477
[=2]
kasınnan Yanından.
k. 4170
[=1]
kasib Meslek.
k.+i 5261, 79, 79
k.+innen 4763
[=4]
kasip Meslek.
k. 2781, 4569, 4582, 4753, 4775,
4780, 4787, 5008
[=8]
kasiret Dert, keder.
k.+pen 5052
[=1]
kasiyet Hususiyet, vasıf.
k.+i 6872
k.+ti 5163, 5550
[=3]
kasiyetsizdig Onursuzluk.
k.+inin 6873
[=1]
- kaska** Bazı hayvanların alınlarında olan beyaz leke.
k. 4165, 4712
[=2]
kaskarasın
k. 2396
[=1]
kaskır Kurt.
k. 2352, 2354, 5449, 5454, 5753,
5758, 7177
k.+day 2344
k.+ına 2522
k.+ınday 2520
k.+ınmın 2350
[=11]
kastarınan Yandarından.
k. 3570
[=1]
kastarında Yanlarında.
k. 7187
[=1]
kaş- 1. Kaçmak. 2. Çiftleşmek.
k. 1279
k.-adı 3734
k.-ar 172, 3792
k.-asın 1344
k.-atuğın 3816
k.-ayın 279, 3005
k.-ıp 1186, 1380, 1572, 1852, 2740,
2744, 3180, 4701, 4936, 5359, 5364, 561,
5759, 6250, 6680, 7193
k.-kan 1887, 2624, 3296, 5130,
605, 979
k.-kanmenen 3849
k.-kannın 5306
k.-kın 5357
k.-pa 3744
k.-pak 3738
k.-pay 3739
k.-sa 3736
k.-tı 2668, 2669, 2672, 2673, 2675
k.-tın 5354
k.-uda 5774
k.-uv 3764
k.-uvğa 3743
k.-uvşı 6678
[=47]
Kaşagan Şahıs adı.
k. 6729, 6731, 6736, 6738, 6900,
6936
k.+dı 5977, 6852
k.+nin 6901

- [=9]
kaşak Kaçak.
k. 4117
[=1]
kaşan Ne zaman.
k. 13, 2166, 2250, 2260, 4128,
4141, 5831, 7072
[=8]
kaşannan
k. 4146, 4277, 4306, 6741, 6816
[=5]
Kaşeke Şahıs adı.
k. 6916
[=1]
kaşık Uzak, ırak
k. 3240, 5061
[=2]
kaşıktağı Uzaktaki.
k. 7108
[=1]
kaşkın Kaçak.
k.+a 529
[=1]
Kaşkınbay Şahıs adı.
k. 6801
k.+da 1808
[=2]
kat 1. Kat. 2. Az, kıt.
k. 6446
[=1]
kat- 1. Katlaşmak. 2. Donmak.
k.-adı 4286
k.-ar 2250, 2255, 2265
k.-ıp 3627, 3739, 5738
k.-kan 5731, 5734, 592, 6027,
6052, 671
k.-pas 5737
k.-pay 3144, 5341
[=16]
kata Bir tür keçi hastalığı.
k.+ğa 4416
[=1]
katar 1.Sıra. 2. Yaşıt, akran.
k. 1190, 128, 1366, 14, 2247, 2247,
2252, 2252, 2262, 2262, 23, 28, 2946,
4193, 4264, 4940, 4964, 5077, 7134, 7213,
82, 86, 87
k.+dan 4943
k.+ınnan 4421
k.+larım 5055, 5065
[=27]
katarlas- Aynı sıraya geçmek, yan yana
gelmek.
k.-a 7098, 7099
k.-ıp 3569
[=3]
kateptegi
k. 3488
[=1]
katık Yoğurt.
k.+sız 6464
[=1]
katın Kadın.
k. 1578, 2656, 4723, 4728, 6371,
6968, 896
k.+ğa 2796
k.+ı 1079, 1414
k.+ım 3498
k.+ın 2697
k.+şa 2155
[=13]
katına- Gidip gelmek.
k.-ydı 2484
[=1]
katınas İrtibat, ilişki.
k.+tarı 3
[=1]
katis- Katılmak.
k. 3245
k.-adı 7092
k.-atın 140
k.-ıp 4567
k.-kan 139, 7133
k.-tı 29
[=7]
katkıl Donmuş, buz tutmuş.
k. 6023
[=1]
kattı Sert.
k. 1371, 1371, 1372, 2800, 2883,
336, 3416, 4378, 5183, 6072, 6097, 6864,
6957, 7145, 7176, 7225, 7239, 901
[=18]
kattılığ Sağlamlık, dayanıklılık.
k.+ın 2515
[=1]
kavak
k. 6494
[=1]
kavğa Deriden vb. maddelerden yapılan
kuyu kova.
k. 4845
[=1]
kavım Topluluk.
k. 3708, 3717, 4050, 4608, 5691
k.+ına 2729

- k.+nın 4618, 4623
[=8]
- Kavjanday** Şahıs adı.
k. 6555
[=1]
- kay** Hangi.
k. 13, 1398, 144, 1817, 1906, 2265, 2363, 2989, 3075, 3075, 3382, 3699, 3814, 3916, 4058, 4121, 4573, 4678, 4767, 5306, 5317, 5498, 60, 6323, 6647, 6824
[=26]
- kaybir** Hangi biri.
k. 5657
[=1]
- kayda** Nerede.
k. 1023, 1575, 2271, 234, 236, 240, 241, 2496, 2519, 2757, 2778, 3233, 3388, 3401, 3561, 3873, 3976, 4253, 4346, 5105, 5185, 5267, 5668, 5727, 5835, 5873, 5922, 5962, 6250, 713, 723, 733, 743, 763, 773
[=35]
- kaydağı** Saçma saçma sapan.
k. 2257, 2602
[=2]
- kaydan** Nereden, nasıl.
k. 115, 1260, 1572, 170, 1702, 2142, 2473, 2476, 2608, 2610, 3145, 3279, 3719, 400, 4028, 418, 4321, 434, 4581, 5201, 5206, 5516, 6181, 6244, 6377, 6513
[=26]
- kaydasın** Neredesin.
k. 3398, 672, 968
[=3]
- kayğı** Kaygı, tasa.
k. 3191, 4522, 5052
k.+dan 3196, 3197, 3202
k.+nı 1605, 2907, 3195
k.+sı 3, 3319
[=11]
- kaygılan-** Kaygılanmak.
k.-ıp 5042
[=1]
- kaygır-** Kaygılanmak.
k.-ğan 691
[=1]
- kayık** Kayık.
k. 1780, 2295, 6386, 6392, 6754, 6975
k.+sız 3206
k.+tı 2290, 2293, 2300
[=10]
- Kayımdasuv**
k. 119, 121
- k.+lar 912
[=3]
- kayımsız**
k. 519
[=1]
- kayın** 1. Kayın. 2. Kayın ağacı.
k. 105, 112, 117, 117, 117, 117, 118, 160, 167, 230, 2343, 238, 3082, 4053, 408, 415, 424, 431, 5692, 6309, 6478, 7113
k.+darın 454
k.+dılı 6834
k.+nan 1923, 693
[=26]
- kayıp**
k. 1903
[=1]
- kayır** 1. Alüvyon, lığ. 2. İyilik.
k.+ğa 4233
k.+na 2794
[=2]
- kayır-** 1. hayvanların yönünü değiştirmek. 2. Birşeyin kenarını kıvrırmak.
k.-a 4431
k.-ğan 1074
k.-dı 4348
k.-ılıp 4696
[=4]
- kayırlı** Hayırlı.
k. 1461, 1466, 3822, 5492
[=4]
- kayırsı** Dilenci.
k. 2813, 4785
[=2]
- kayıruvsız** Kıvrılmamış.
k. 4352
[=1]
- kayıs-** Eğilmek.
k.-ta 2254
[=1]
- kayıpten-** Korkmak.
k.-edi 1393
[=1]
- kaykan**
k.+ğa 1316
[=1]
- kaykay-** Eğrilmek, kaykılmak.
k.-ıp 1047, 646
[=2]
- Kaykı** Şahıs adı.
k. 5305
[=1]
- kaymak** Kaymak.
k. 5739

[=1]
kaymaksı- Dalgalanmaksızın hafif
kımıldamak, süt liman olmak.
k.-dı 2254
[=1]
kayna- 1. Kaynamak. 2. Pişmek.
k.-p 1729, 2550
k.-ydı 2607, 2853, 985
[=5]
kaynağa Kayınbirader.
k. 445, 7187
k.+larımın 7154
k.+n 441
k.+sı 7178
k.+sına 7177
[=6]
kaynat- Kaynatmak.
k.-ıp 2684
[=1]
Kayneken Şahıs adı.
k. 1899
[=1]
kaynı Kayınço.
k. 4979
k.+m 4973, 4983, 4994, 4997, 895
k.+n 6305, 890, 900
k.+na 676, 677
[=11]
kayr-
k.-ıp 5999
[=1]
kayra- Bilemek, keskinlemek.
k.-dım 6059
[=1]
kayrak Ege, kayrak.
k. 1035, 1035
[=2]
kayran Güç, fayda.
k. 1499, 1503, 1703, 1814, 2002,
4510, 4994, 5537, 731
[=9]
kayrat Kuvvet.
k. 4043
k.+ı 1130, 1248
k.+ıma 1243
k.+ımdı 2596
k.+tı 1247, 3824
k.+tığa 3822
[=8]
kayratker Toplumsal etkinliklere aktif
olarak katılmış, kendi mesleği ilgili
alanlarda ülke çapında hizmet vermiş
kimse.

k.+i 7131
[=1]
kaysar Kararlı, tutarlı.
k. 5153
[=1]
kaysı Hangi.
k. 1085, 1987, 691
[=3]
kaysısın Hangisin.
k. 4057
[=1]
kaysısının Hangisinin.
k. 118
[=1]
kayt- 1. Geri dönmek. 2. Birleşik fiilinin
kısalmış biçimi, ne yapmak, ne etmek
anlamında.
k. 1046, 1047, 1048, 3525
k.-a 1047, 2451
k.-adı 2483
k.-ar 3637, 374
k.-atın 7093
k.-ıp 1513, 4182, 677, 793
k.-ip 3109, 6126
k.-kan 2731, 4700, 5181, 6614
k.-kanım 3448
k.-pasın 3399, 4978
k.-pay 1394, 6800
k.-paytın 5153
k.-san 7053
k.-tı 5042
[=28]
kayta 1. Gene, tekrar. 2. Aksine.
k. 2013, 4112, 5028, 6092
[=4]
kaytadan Yeniden.
k. 3996
[=1]
kaytala- Tekrarlamak.
k.-p 241
k.-v 125
[=2]
kaytar- geri vermek, iade etmek.
k. 5417
k.-adı 6464
k.-ıldı 6653
k.-ıp 3290, 3645, 4772
k.-mağan 452
k.-maysın 4328
k.-pasan 3526
[=9]
kayted Ne yapardı.
k. 4267

- [=1]
kaytedi Ne yapardı.
k. 3749, 3864, 6597, 6749
[=4]
- kayteli**
k. 3836
[=1]
- kaytesin**
k. 1808, 5536, 5623, 7002
[=4]
- kaytesiz** Ne yapacaksınız.
k. 3854
[=1]
- kayteyin** Ne yapayım.
k. 1767, 3141, 6896, 760, 761, 776
[=6]
- kaytıp** Ne yapıp.
k. 2970, 736
[=2]
- kaytı** Dünyadan göçmek, ölmek.
k. 5605, 7135
[=2]
- kaytıp** Tekrar, yeniden.
k. 1393, 2093, 4595, 6017, 766,
794, 799
[=7]
- kaz** Kaz.
k. 1509, 1562, 2021, 2644, 2649,
2654, 2659, 2664, 2711, 3294, 369, 3815,
4193, 4369, 6046
k.+dan 2577, 4181
k.+day 3161
k.+im 2668
k.+in 2672
[=20]
- kaz-** Kazmak.
k.-ğan 2323, 4838
k.-ğanday 5792
k.-ğannan 709
[=4]
- kaza** 1. Kaza. 2. Bir tür balık ağı.
k. 4805, 5122
[=2]
- Kazak** Kazak Türki
k. 130, 132, 142, 147, 1517, 1522,
16, 16, 18, 25, 2770, 28, 30, 3264, 38,
3831, 3889, 3890, 39, 40, 42, 49, 53, 56,
7088, 7213, 8, 82, 85, 87, 90
k.+ka 2347, 2863, 3501, 3504,
3506, 3512
k.+pın 4897
k.+tar 3289
k.+tarmen 3245
- k.+tay 3601
k.+tın 132, 134, 1677, 2102, 2852,
3388, 3497, 3499, 38, 5, 59, 61, 64, 7131,
7220
[=56]
- Kazakistan** Kazakistan.
k. 39
[=1]
- kazan** Kazan.
k. 7089
k.+da 7085
k.+ğa 3097
[=3]
- kazanat** Uzun yola dayanıklı, bir tür koşu
at.
k. 1272, 2473
[=2]
- kazba** 1. Kazı. 2. Çok konuşmayı seven.
k. 6378
[=1]
- kazekemnin**
k. 2661
[=1]
- kazı** 1. Atın kaburga kısmı ve yağlı etinden
yapılan socuk. 2. Hâkim. 3. Gazi.
k.+ğa 666
[=1]
- kazık** Kazık.
k.+ka 4898, 623
[=2]
- kazına** 1. Hazine. 2. Memleket, hükümet.
k.+ların 82, 85
k.+sı 35, 55
k.+sın 4183
[=5]
- kazir** Şimdi, su anda.
k. 36, 5036, 8
[=3]
- kazirgi** Şimdiki.
k. 28, 32, 33, 34, 39, 6, 7079, 7127,
7135, 7138
[=10]
- kebe**
k. 1779
[=1]
- kebimen**
k. 3895
[=1]
- kebis** Lâstik ayakkabı.
k.+tin 6715
[=1]
- kedey** Fakir.

k. 2273, 2275, 2320, 2325, 2332, 2344, 2363, 2364, 2378, 2396, 2410, 2423, 2530, 2939, 3141, 4213, 4608, 4611, 5348, 5658, 5663, 5972, 6273, 6285, 6464, 7105, 7144, 7144, 7225

k.+den 6467

k.+din 2413, 4211, 4712

k.+ge 4722, 5147

k.+in 2938, 4613

k.+men 2305

[=38]

kedeylik Yoksulluk.

k. 4061

k.+ke 7105

k.+ten 6296

k.+ti 5445

k.+tin 5404, 7203

[=6]

kek Kın,öç.

k. 2154, 4626

k.+tensin 2156

[=3]

keke- Alay etmek.

k.-p 6032

[=1]

kekil Pençem.

k.+ine 3600

k.+inen 861

[=2]

kekirey- Kendini beğenmek, kurulmak.

k.-men 6469

k.-mey 7223, 7232

[=3]

kel- 1. Bir yere gitmek. 2. Varmak, ulaşmak.

k. 330, 3604, 3752, 5890, 5954, 6276, 6280, 6734

k.-di 1210, 1247, 132, 1409, 1756, 1759, 2088, 2377, 2379, 2914, 2917, 2960, 3112, 3249, 3398, 3543, 3636, 3819, 3820, 3822, 4076, 4186, 4854, 5041, 5570, 5648, 5927, 5929, 5933, 6033, 6202, 6203, 6204, 6205, 6259, 6336, 6337, 6451, 677, 7098, 840, 847

k.-dik 1267, 1346, 1347, 2140, 2141, 2142, 2143, 3878, 4816, 591, 594

k.-dim 1406, 1531, 1792, 2447, 2566, 3009, 3201, 3506, 3509, 3619, 3621, 4674, 5675, 5802, 6130, 6241, 6818, 693, 694, 696, 7044

k.-din 1518, 1527, 1572, 1775, 2033, 2463, 2473, 2476, 2481, 3501, 3504,

3675, 4678, 4779, 4792, 6993, 7035, 7056, 798

k.-diniz 5562

k.-e 1110, 1186, 1357, 142, 1514, 2625, 31, 3176, 3270, 3367, 3380, 4231, 4283, 45, 48, 4844, 4857, 4862, 5, 5082, 53, 5366, 5579, 6126, 6167, 6360, 6476, 6589, 7038, 7159, 87, 876

k.-ed 5493, 6485, 6619

k.-edi 1065, 148, 1653, 1752, 1990, 1995, 2000, 2021, 2022, 2024, 2026, 2274, 2533, 2644, 2645, 2649, 2650, 2654, 2655, 2659, 2660, 2664, 2665, 3835, 3882, 4056, 4138, 5000, 5005, 5146, 5168, 5194, 5285, 539, 5416, 544, 5757, 6022, 6323, 6413, 7110, 97

k.-emin 3669, 4150, 4218, 5297, 5859, 755

k.-emiz 3796

k.-er 1529, 3550, 3839, 3899, 3980, 4155, 4156, 4160, 4595, 5577, 6956, 7069, 710

k.-ermin 214

k.-etin 19, 5150

k.-etuğın 5882

k.-eyin 5349

k.-geli 5564, 7182

k.-gen 1247, 154, 1748, 1799, 1801, 1802, 1804, 1839, 1840, 1842, 1869, 1870, 2013, 2730, 2816, 3473, 3704, 420, 4232, 4248, 4328, 4386, 4842, 49, 5108, 5265, 5266, 5455, 5649, 5650, 5652, 6044, 6158, 6383, 6387, 6511, 6515, 66, 6822, 6953, 82, 93, 948, 953

k.-genbisin 6550

k.-gende 1012, 1028, 1032, 1037, 1067, 125, 1771, 21, 2581, 2591, 2596, 2947, 4641, 5642, 5719, 6048, 6402, 6432, 6972, 7109, 7129, 7147, 842, 849, 918, 963, 973, 982

k.-gendey 3762

k.-gendi 7173

k.-genim 2028, 4693, 5359, 5476, 6043, 6694, 673, 7170

k.-genimdi 2446

k.-genime 2337

k.-genimiz 4666

k.-genin 6245, 6334, 6667, 6680

k.-geninde 5173, 5465

k.-genindi 3168, 4770

k.-genmen 6562

k.-gennen 6251

k.-gennin 4670

k.-genşe 1493, 4944, 959
k.-gin 2377
k.-ip 1075, 1396, 1566, 1769, 1813,
2267, 2270, 2315, 2720, 2865, 2993, 3000,
3149, 3187, 3403, 3408, 3469, 390, 3901,
3958, 4000, 4023, 4189, 4431, 4651, 4659,
4700, 4781, 4837, 4859, 5031, 5133, 5251,
5482, 5532, 5667, 5670, 5845, 5994, 6009,
6122, 6330, 6341, 6462, 6557, 6612, 6639,
6724, 7108, 7164, 7165, 7177, 730, 750,
862, 921, 95
k.-ipsin 2842, 4691, 4731, 5819
k.-ipsiz 4388
k.-ipti 3402, 6423
k.-medin 2498, 3543, 6081
k.-megenin 4022
k.-mes 1230, 589, 6270, 710
k.-mese 353, 5582
k.-mey 1480, 2610, 2827, 2979,
3255, 3389, 4188, 4831, 5678, 5922, 6254,
6300, 690
k.-meydi 1027, 1253, 2530, 5213,
7037
k.-meysin 6266
k.-p 3190
k.-se 1458, 1753, 1794, 2354, 3042,
3160, 3523, 4947, 4950, 4953, 4954, 6424,
6649, 677, 6829, 715, 7195, 725, 745, 795,
805, 833, 895, 919
k.-sem 6695
k.-sen 3460, 4144, 6280
k.-seniz 7057
k.-si 3783
k.-sin 3413
k.-uv 3432
k.-uvge 4219
k.-uvşı 3942
[=435]
kelbet Yüz, çehre.
k. 4988
k.+indi 3358
[=2]
keleke Dalga geçmek.
k. 6423
[=1]
kelemej Dalga geçmek.
k. 6838
[=1]
kelesi Sonraki.
k. 3858
[=1]
kelgeli
k. 3512, 3517

[=2]
kelimsek Göçmen, muhacir.
k. 6789
[=1]
kelin Gelin.
k. 4485, 4960, 5524, 6373, 66,
7154, 7164, 7164, 7170, 7182
k.+di 7164, 7166
k.+ine 7178
[=13]
kelinşeg Taze gelin.
k.+i 1392
k.+in 3494
[=2]
kelinşek Taze gelin.
k. 133, 4177, 4193, 5513
[=4]
kelis- Anlaşmak, sözleşmek.
k.-edi 6402
k.-in 6790
k.-ip 1363, 7123
k.-ipti 7163
k.-pedin 5316
k.-pes 3559
k.-peydi 1625
k.-sek 1362
k.-ti 3834, 6728
[=11]
kelmegirdin
k. 2142
[=1]
kelsap havan eli, dibeğin sapı.
k.+tı 3227
[=1]
kelte Uzun olmayan, kelte.
k. 4882
[=1]
keltir- Getirmek.
k.-di 4321, 928
k.-edi 7202
k.-me 1086
[=4]
kem 1. Eksik, noksan. 2. Kalitesiz.
k. 2161, 2165, 2969, 3059, 3069,
3079, 3120, 3485, 3647, 4407, 4421, 891
[=12]
kemdey 1. Yetersiz, az. 2. Sakatça.
k. 3878
[=1]
kemdi Yarım, eksik.
k. 4333
[=1]
kemdig 1. Azlık. 2. Kıtık.

- k.+i 4629
[=1]
- keme** Gemi.
k. 1780, 6382, 6386, 6392
k.+min 6934
k.+nin 1968, 1973
k.+sin 4091
[=8]
- kemel** Kemale ermiş, olgun.
k. 1662
[=1]
- kemenger** Bilgin.
k.+dey 3440
[=1]
- kemer** 1. Nehrin, gölün kenarı. 2. Kemer.
k. 22, 22, 3595, 3838, 6056
[=5]
- kemin** Eksişgin.
k. 2678
[=1]
- kemir-** Kemirmek.
k. 551
k.-ip 6124
[=2]
- kemis** Eksik, yetersiz.
k. 3373
[=1]
- kemistik** Kusur, eksiklik.
k. 4347
[=1]
- kemit-** Noksanlaştırmak, eksiltmek.
k.-edi 6275
k.-er 933
[=2]
- kempir** Karıkoca.
k. 2741, 2747, 502, 6018, 6378
k.+ge 2745
k.+i 6528, 6534
k.+ine 2731
k.+men 2733
[=10]
- Kempirbay** Şahıs adı.
k. 10
[=1]
- kemsit-**
k.-kenin 5371
[=1]
- kemşilig** Eksiklik.
k.+in 14, 34
[=2]
- kemşilik** Eksiklik.
k. 12
[=1]
- kemtar** Sakat, özürlü.
k.+sın 6352
[=1]
- ken** 1. Maden. 2. Kaynak. 3. Geniş, bol.
k. 122, 1307, 1648, 1693, 1845, 27,
2852, 3802, 44, 5, 6541, 7129
k.+di 3746, 5104
k.+im 6203
[=15]
- kencele-** Geri kalmak.
k.-p 130
[=1]
- kendig** Genişlik.
k.+i 4631
[=1]
- Kenekes** Şahıs adı.
k. 7126, 7134
[=2]
- kenes** 1. Sohbet. 2. Birlik.
k. 1513, 1737, 3373, 3375, 4004,
4874, 5746
k.+in 3375
k.+pisin 1824
[=9]
- kenes-** Söyleşmek, sohbet etmek.
k.-edi 5245
[=1]
- Kenesarı** Şahıs adı.
k. 5130, 5173
[=2]
- kenetten** Aniden.
k. 126, 7233, 75, 75
[=4]
- kenje** En küçük.
k. 1237, 3626, 7156
[=3]
- kenjedey** Küçük gibi.
k. 3632
[=1]
- kenjesi** Evin küçüğü.
k. 1233, 2715
[=2]
- Kensaz** Yer adı.
k.+ğa 1840
[=1]
- Kenşimbay** Şahıs adı.
k.+dın 23
[=1]
- kep** 1. Başlık, kep. 2. Söz, laf.
k. 2320, 2368, 2547, 2940, 3172,
3695, 4035, 4974, 5283, 5553, 7173
k.+penen 2191
[=12]

- kep-**
k.-pey 2538
k.-sin 2820
[=2]
- kepkir** Kevgir.
k. 5374
[=1]
- kepser** Kevgir.
k. 6238
[=1]
- ker** 1. Koyu doru renk. 2. Uçsuz, bucaksız.
3. Kendini beğenmiş.
k. 1088, 1088, 1089, 1442, 1604,
1609, 4795, 613, 860
k.+ge 1287, 5927
[=11]
- kerbez** Süsü sven, fazla süslenen.
k.+dikpen 4923
[=1]
- kerbulaktı**
k. 7156
[=1]
- kerden** Gururlu, çalımlı.
k. 1608, 1608
[=2]
- kerdi**
k. 5926, 5926
[=2]
- kerege** Katlanıp açılabilir, kefes
şekilindeki destek, otağ, çadır.
k.+ge 3416, 3428, 3946
k.+nin 1297, 2243
[=5]
- keregi** gerek olan.
k. 4644
[=1]
- keregindi** Lazim olanı.
k. 5437
[=1]
- kerek** Gerek, lazım.
k. 1741, 2371, 2372, 2791, 3432,
4236, 4376, 4537, 4560, 57, 6023, 6368,
6380, 6401, 6406, 6436, 6546, 6651, 6721,
7007, 834
[=21]
- keremet** Harika, mühteşem.
k. 1459
k.+in 3311, 3320
[=3]
- Kerey** Soy adı.
k. 4784, 5807, 5813, 5816, 5821,
5822, 5830, 5831, 5837, 5838
[=10]
- keri** Geri, arkaya doğru.
k. 1416, 2739
[=2]
- keril-** 1. Gerilmek. 2. uzamak.
k.-edi 1416
k.-gende 5214
k.-ip 6049
k.-mey 4740
k.-seniz 5209
[=5]
- kerim** Süslü.
k. 1266, 1266, 1860, 5208
[=4]
- keriske**
k. 7047
[=1]
- kermin**
k. 5845
[=1]
- kersen** Ağaçtan yapılmış büyük kap.
k. 4248
k.+nen 4249
[=2]
- kertorın**
k. 1471
[=1]
- keruven** Karvan.
k. 4264, 5473
k.+ge 5951, 5951
[=4]
- kes-** 1. Kesmek. 2. Üstünden ya da
ortasından geçmek.
k.-etin 5094, 5152
k.-ıp 1167
k.-ip 1061, 3097, 3097
k.-ken 2721, 962
k.-kende 4322, 6309
k.-kenmin 6054
[=11]
- kese** Çay içmek için kullanılan kase.
k. 916, 916
[=2]
- kesek** Tuğla, kerpiç.
k. 1371, 1371, 1372
[=3]
- kesel** 1. Hastalık. 2. Engel.
k. 3709
k.+di 3715
k.+din 3719
k.+imdi 3714
k.+in 3710
[=5]
- kesil-** 1. Kesilmek. 2. Cezalandırmak.

- k.-gir 1528
k.-ip 6887
[=2]
- kesir** Zarar, ziyan.
k. 2844, 5622
k.+ge 2871
k.+in 2988, 2990
k.+ine 2413, 719
k.+inen 4211
[=8]
- kesirlen-** İnatlaşmak.
k.-ip 1892
[=1]
- kesirtke** erkenkele.
k. 6877
[=1]
- keskin** Biçim, görünüş.
k.+siz 7166
[=1]
- kespetine**
k. 6827
[=1]
- keste** 1. Desen, nakış. 2. Cetvel.
k.+leri 1988, 1997
k.+si 1993
[=3]
- kesuvi**
k. 2271
[=1]
- keş** 1. Akşam. 2. Kararlaştırılan, beklenen veya alışan zamandan sonra.
k. 2000, 5262, 6254
k.+ke 2710, 6489, 6614
[=6]
- keş-** 1. Geçmek. 2. Affetmek.
k.-ken 2590
k.-key 6606
[=2]
- keşegi** Dünkü.
k. 1930, 4832, 890, 895,
900
[=5]
- keşetuğın**
k. 2769
[=1]
- keşir-** Affetmek, bağışlamak.
k.-e 1182, 2453
k.-er 2411
k.-mesen 1183
[=4]
- keşke** Akşam, akşamleyin.
k. 1536
[=1]
- keşmadiyar**
k.+men 7156
[=1]
- keşuvin**
k. 2276, 2281
[=2]
- ket-** Gitmek.
k. 1058, 2679, 301, 3170, 3607,
3919, 5260, 5313, 5861, 6131, 791
k.-e 4089
k.-edi 2138, 3724, 376, 3866, 4,
4434, 5489, 6502, 7193
k.-elik 4126
k.-em 5406
k.-emin 269, 5078
k.-er 1793, 192, 1948, 1980, 2098,
2103, 2113, 3356, 371, 372, 3747, 3821,
4006, 4007, 4009, 4010, 4012, 4023, 4029,
4521, 4807, 514, 5683, 5756, 6250, 6643
k.-erimde 327
k.-erinde 300
k.-ermin 3257
k.-esin 4679
k.-eti 121
k.-etin 12, 4242
k.-eyik 623, 648
k.-i 5056
k.-ip 1029, 1040, 1281, 1286, 1341,
1575, 1602, 211, 3197, 4017, 4371, 4468,
4545, 4711, 491, 546, 552, 555, 578, 5994,
6058, 620, 6424, 6436, 645, 6496, 650,
657, 793
k.-ipti 6140, 6331, 6368, 6487, 909
k.-ken 146, 1518, 1527, 1593,
1786, 1837, 2257, 2258, 2259, 2489, 2552,
2740, 2744, 2788, 2854, 297, 299, 4063,
4275, 4701, 5123, 5125, 55, 560, 561, 563,
5717, 631, 6435, 6440, 6479, 676, 6795,
900
k.-kende 1413, 6078, 681
k.-kenine 4352
k.-kennen 3173
k.-kensin 3172
k.-pedin 2485
k.-pegen 7230
k.-pes 2479, 4995, 5371
k.-pese 2970
k.-pesen 3872
k.-pesin 596
k.-pey 1093, 1095, 2891
k.-peydi 1211, 3570, 4740, 5199,
5986
k.-peymin 4170

k.-peysin 4996
k.-peytuğın 3217
k.-se 1480, 1484, 2737, 2748, 5394,
5978
k.-sem 3648, 4267
k.-sen 1475, 3175, 3729, 4168,
5698, 6977, 6978
k.-sin 6460
k.-şi 1476
k.-ti 1005, 1005, 1006, 1008, 1609,
1629, 2457, 2518, 2519, 4698, 4940, 5071,
5364, 7177, 821, 822, 824
k.-tik 2706, 2707, 2709, 2722
k.-tim 2800, 3931, 7099
k.-tin 2437, 5084, 798
k.-uvi 2561
k.-uvşi 4203
[=200]

kete
k. 1955, 1957, 1957
k.+nin 1959
[=4]

ketir- Gidermek, gitmesini sağlamak.
k.-er 3856
k.-megin 2953
[=2]

ketkennen
k. 5983
[=1]

kevde Gövde.
k. 1130, 43, 74
k.+miz 3802
k.+mnen 2821, 4128
k.+sin 2394
k.+sine 4005
[=8]

kevip
k. 6124
[=1]

kevine
k. 589
[=1]

key Bazı.
k. 2743, 2756, 3586, 5002, 5443,
560, 6170, 6218, 6365, 6958, 6963, 6965,
6967, 947
[=14]

keybir Bazı, kimi.
k. 120, 284, 4964, 946
[=4]

keybirevde Kimleride.
k. 6970
[=1]

keyi- Rencide olmak, kırılmak.
k. 710, 710
[=2]

keyi- Rencide olmak, üzülmek.
k.-di 2229, 2239
[=2]

keyin Sonra.
k. 132, 142, 16, 2575, 2577, 2814,
2815, 3081, 3088, 3092, 3096, 3100, 3104,
3106, 3110, 3114, 3256, 3384, 5593, 66,
72, 7233
[=22]

keyingi 1. Sonraki. 2. Arkadaki.
k. 146, 146, 31
[=3]

keyinirek Daha sonra.
k. 3167
[=1]

keyki Yukarı doğru kalkık.
k. 6271
[=1]

kez 1. Zaman, süre. 2. 71,12 sm.ye eşit ölçü birimi. 3. Okun ipe girdiği yer.
k. 1012, 1032, 1037, 1067, 1086,
2861, 2947, 3062, 3072, 3077, 3211, 4321,
4494, 4723, 5476, 5628, 6033, 6575, 918,
924, 928, 963, 973, 982
k.+de 143, 146, 1813, 2320, 25, 25,
3308, 4311, 4431, 5081, 56, 5839, 6443,
7129, 7138, 7153, 7165, 95
k.+derde 3291
k.+derge 49
k.+i 121
[=45]

kez- Gezmek, dolaşmak.
k.-e 6337
k.-gen 6144, 6149
k.-ip 4092
[=4]

kezdes- Karşılaşmak, buluşmak.
k.-edi 121, 6464, 7094
k.-etin 34
k.-ip 23, 2876, 3384, 6370, 6443,
7129
k.-kenim 5545
k.-kesin 5065
k.-pey 5056
k.-sede 993
k.-tin 4283
k.-tirdi 6499
[=16]

kezdey Arşın kadar, bir arşın boyu.
k. 3160

- [=1]
kezeg Sıra, kuyruk.
k.+indi 6339
- [=1]
kezek Sıra, kuyruk.
k. 2823, 3457, 4733, 4733, 5098,
6432
k.+pen 1284
- [=7]
kezig- Karşılaşmak, buluşmak.
k.-ip 7204
- [=1]
kezin
k. 2407, 2960, 3937
- [=3]
kezinde Zamanında.
k. 1186, 1390, 145, 7200
- [=4]
kezine Zamanına.
k. 6342
- [=1]
kı- 1. Kesmek. 2. Kıymak, bağışlamak. 3.
k.-yğan 2681, 5480
k.-yıp 4521, 4555
- [=4]
kıbırila- Kıpırdamak, kımıldamak.
k.-p 3117
- [=1]
kıdır Hızır.
k. 4298, 5422
- [=2]
kıdır- Gerzirmek, oturmaya gitmek.
k.-a 4752, 4763
k.-asın 4774
k.-dın 5166, 6293
k.-ğan 4832
k.-ıp 2153, 2688, 2693, 4356, 4431,
4765, 4777
k.-ıptı 4360
- [=14]
kıdır- Gezdirmek.
k.-kan 2630, 2635, 2640
- [=3]
kıkım Kırıntı, parça.
k.+ınday 5514
- [=1]
kıl Kıl.
k. 2412, 5585, 6290
k.+dan 5722
k.+day 3868
k.+dı 5154
- [=6]
kıl- Yapmak, etmek.
k.-a 6109
k.-adı 1459, 1513, 5075, 6232, 811
k.-amın 1167
k.-ar 1728, 6454
k.-asın 2848, 3049, 3705, 443,
4822, 5674, 6650
k.-asız 3238
k.-atuğın 1363
k.+ayık 2118, 2128
k.-ayın 3178, 4532, 5460, 6538,
695
k.-dı 1201, 3722, 3723, 3725, 4536,
5321, 5503, 6941
k.-dım 709, 796
k.-dın 1657, 1703, 4757, 5445
k.-ğalı 6581
k.-ğan 1198, 1667, 2097, 2198,
2199, 2201, 264, 270, 2954, 3811, 4753,
5853, 611, 6188, 626, 7171
k.-ğanda 1886, 2738
k.-ğanday 7034
k.-ğanımen 4599
k.-ğanşa 2796
k.-ğın 3042
k.-ıp 1033, 1353, 1412, 1431, 1551,
1556, 1592, 2433, 246, 2503, 2507, 254,
2609, 267, 2728, 2795, 2884, 3130, 3135,
3153, 3962, 4426, 4514, 476, 583, 6139,
6398, 7164, 808, 809, 811, 813, 814, 816
k.-ıptı 6856, 765
k.-ma 191, 2342, 2948, 5189, 6393
k.-mas 4582, 891
k.-masa 5080
k.-may 2806, 4569, 4626
k.-maymın 5824
k.-maysın 6133
k.-sa 3723, 5505, 770
k.-sak 1378
k.-sam 1533
k.-san 2151, 4170, 4515
k.-sın 3478
k.-şı 1764
[=120]
kılığ Huy, karakter.
k.+ı 3916
k.+ın 2512, 4848
k.+ına 2527
- [=4]
kılık Huy, karakter.
k.+tarın 3860
- [=1]
kılımsı- Nazlanmak, kırıtmak.
k.-ğan 537

- [=1]
kılış Kılıç.
 k. 2471, 2721, 6585
 k.+ım 5270
 k.+ımdı 6059
 k.+ın 6720
 [=6]
kılmıs Suç, cinayet.
 k.+ın 3083
 [=1]
kılışğ Kılıçık.
 k.+ın 6750
 [=1]
kımaytın Kıyamayan.
 k.4370
 [=1]
kımbat Pahalı.
 k. 3986, 4190, 5812, 783, 785, 788,
 790, 82, 85
 [=9]
kımlıda- 1. Kımlıdamak. 2. Çalışmak.
 k.-ydı 2534
 [=1]
kımız Kıımız.
 k. 1726, 1761, 2547, 4277, 6561
 [=5]
kımta- 1. Gizlemek. 2. Tamamen örtmek,
 kapatmak.
 k.-y 2080
 [=1]
kın Kın.
 k.+ımenen 2532
 k.+ınız 5900
 [=2]
kına- 1. Belini sıkmak. 2. Elbisenin belini
 büzerek, daralrarak dikmek.
 k.-madın 1542
 k.-manız 3235
 k.-maymın 1547
 k.-p 1422
 [=4]
kıp
 k. 1031, 2840, 318, 3437, 4767,
 4775, 4787, 4948, 5011, 5276, 5389
 [=11]
Kıpşag Soy adı.
 k.+ım 6225
 [=1]
Kıpşak Soy adı.
 k. 4797, 4802
 [=2]
kır 1. Kır, bozkır. 2. Ütü çizgisi.
 k. 2847, 6274, 6327
 k.+dan 1381
 k.+ğa 1289, 1837, 1889
 [=7]
kır- 1. Kırmak, öldürmek. 2. Tıraş olmak.
 k.-ıp 1841, 6122
 k.-sa 5199
 [=3]
kıran Kartalgilerin genel adı.
 k. 2852, 3301
 k.+dı 5527
 k.+dık 3302
 k.+ğa 6930
 k.+ı 2477, 4178
 k.+mın 5823
 [=8]
kırğavıl Sülün.
 k. 5856, 5873, 5878, 5883, 5886,
 5894
 [=6]
kırğız Kırgız Türkü.
 k. 2863, 3264, 6126
 k.+ben 5129
 [=4]
kırgızskaya
 k. 7077
 [=1]
kırği Bozdoğan.
 k. 189, 2426, 2431, 3960
 k.+day 2513
 k.+dın 6878, 701
 [=7]
kırık Kırık.
 k. 1253, 1724, 1734, 1937, 1939,
 226, 241, 2990, 3062, 3072, 3077, 4275,
 5719, 5734, 879
 [=15]
kırık- Kırmak, kesmek.
 k.-ar 3626
 k.-amın 6891
 k.+tı 4599
 [=3]
Kırıkbay Şahıs adı.
 k.+dın 2708
 [=1]
kırıkka
 k. 3473, 4591
 [=2]
kırıkta
 k. 4945
 [=1]
kırıktın
 k. 4298, 7109
 [=2]

- kırıl-** Hırıltı çıkarmak.
k.-dı 6260
[=1]
- kırım** Yan, yan yatmak.
k. 2442
[=1]
- kırında-** yan oturmak.
k.-p 2028
[=1]
- kırka** Tepe, bayır.
k. 4599
k.+mı 4600
[=2]
- kırsığ** 1. İnatçı. 2. Kaza.
k.+mın 6782
[=1]
- kırsık** İnatçı.
k. 2750
[=1]
- kırsık-** Kırkmak, kesmek.
k.-pağan 2363
[=1]
- kırşın** Genç, delikanlı.
k. 186, 187, 188
[=1]
- kıs** Kış.
k. 2645, 2650, 2655, 2660, 2665,
3290, 3295, 4301, 4313, 5009, 6268, 6468,
6525, 7222, 7230, 7239, 866
k.+ı 2365, 4052, 4055, 5986, 6161
k.+tav 951
k.+tay 3468
k.+tın 7225
[=25]
- kıs-** Kısırmak, sıkıştırmak.
k.-ıp 1413, 4218
k.-kan 6372
[=3]
- kısıkka**
k. 5035
[=1]
- kısıl-** 1. Kısılmak. 2. Utanmak. 3.
Zorlanmak.
k.-amın 5597
k.-dırıp 3241
k.-ğanı 6572
[=3]
- kısırdaktın**
k. 5198
[=1]
- kıska** Kısa.
k. 325, 331, 339, 345, 3459, 361,
367, 4680, 5518, 7096
- [=10]
- kıskart-** Kısaltmak.
k.-ar 5798
[=1]
- kıskası** Kısacası.
k. 77
[=1]
- kıspağ** Sıkıştırılmış dar.
k.+ında 3813
[=1]
- kısta-** 1. Kışı geçirmek. 2. Zorlanmak.
k.-p 7054
[=1]
- kıstav** Kışlak.
k. 3606
k.+dan 2267
[=2]
- kıstüğüni** Kışın.
k. 1487
[=1]
- kışı-** Kaşınmak.
k.-dı 5455
k.-p 2548
[=2]
- kız** Kız.
k. 1004, 1014, 1034, 1044, 1054,
1064, 107, 1082, 1090, 1096, 1107, 1117,
1127, 1137, 1150, 116, 116, 1160, 1170,
118, 1180, 1185, 119, 1194, 1204, 121,
1214, 1224, 1234, 1244, 1254, 1264, 1326,
1366, 1398, 143, 1468, 162, 1630, 1657,
1715, 1753, 176, 1773, 1783, 1795, 1805,
1809, 1823, 1833, 1843, 1853, 1860, 1863,
1873, 1883, 1893, 1907, 1922, 1936, 194,
1946, 1956, 1966, 1976, 1985, 1990, 1991,
1993, 2001, 2010, 2020, 2030, 2044, 2054,
2061, 2064, 2073, 208, 2181, 232, 2374,
241, 2494, 2512, 264, 266, 270, 271, 2804,
2848, 289, 2912, 2913, 2914, 2915, 2916,
2922, 2923, 2942, 2979, 2999, 304, 3154,
3156, 3158, 3177, 322, 334, 3362, 3398,
3468, 3469, 3471, 3487, 3489, 3541, 3556,
3558, 3558, 356, 3609, 3634, 365, 370,
3717, 372, 3725, 3738, 3759, 3766, 3769,
378, 3789, 3836, 3858, 3859, 3899, 3913,
3916, 392, 410, 4102, 4106, 4130, 4140,
4154, 4161, 4164, 4174, 4183, 4187, 4193,
4197, 4203, 4207, 4217, 4222, 4230, 4234,
4235, 4241, 4247, 4256, 4257, 426, 4268,
4277, 4279, 4280, 4290, 4300, 4310, 4323,
4333, 4336, 4360, 4393, 4394, 4396, 4398,
4429, 444, 4591, 4718, 4722, 4728, 4799,
4809, 4833, 4849, 4865, 4866, 4871, 4872,

4878, 4880, 4890, 4904, 4909, 4910, 4937, 5042, 5043, 5111, 5222, 5223, 5233, 5243, 5253, 5262, 5271, 5288, 5316, 5371, 5373, 539, 5395, 5420, 5421, 545, 5474, 5481, 5484, 5488, 5495, 5499, 5513, 5515, 5519, 5529, 5533, 5534, 554, 5546, 5566, 5577, 5578, 5579, 5582, 5594, 5626, 564, 5646, 5679, 5683, 5684, 5688, 580, 5805, 5811, 5812, 5862, 5873, 5874, 5878, 5884, 5886, 5889, 5890, 5896, 590, 5908, 5909, 5914, 5920, 5930, 5940, 5950, 5960, 5970, 5980, 5990, 6000, 6010, 6021, 6023, 6030, 6032, 609, 6092, 619, 629, 639, 6411, 6416, 6422, 6423, 6424, 6428, 6435, 6436, 6463, 6465, 6475, 6476, 6482, 6488, 6489, 649, 6496, 6497, 6517, 6544, 659, 66, 668, 669, 682, 703, 7076, 7084, 7097, 7100, 7108, 7115, 7122, 713, 7150, 7153, 7155, 7201, 7203, 7209, 7217, 7219, 723, 7249, 733, 743, 763, 773, 848, 913, 920, 930, 940, 95, 950, 96, 960, 970, 984, 994
k.+ben 4695, 5575, 675, 7218
k.+benen 4229
k.+da 4931
k.+dan 1188, 2810, 2812, 3508, 3648, 375, 4446, 4936, 5855
k.+dar 2088, 2092, 2098, 229, 2298, 2426, 2431, 3372, 3401, 3560, 3913, 4148, 4431, 4726, 4745, 5882, 5892, 6041, 6481, 6572, 7118, 7120
k.+darda 3913
k.+dardan 2402, 2426, 2431, 5872, 5877
k.+dardı 1158, 3694, 551, 628
k.+dardın 1136, 2051, 2982, 4470, 4940, 573, 6004, 606, 618, 626, 636, 638
k.+darğa 4375, 537, 6477, 6477
k.+darı 1732, 3094
k.+darın 3563, 3591
k.+darının 3663
k.+darmen 1992
k.+darmenen 3447
k.+day 358
k.+dı 2935, 3297, 3448, 3461, 4027, 4847, 4935, 4938, 5432, 5463, 6042, 6064, 608, 6423, 7121, 94
k.+dın 116, 1210, 2916, 2921, 2923, 2989, 3188, 3408, 378, 3860, 3868, 3961, 4440, 4527, 4675, 5045, 5355, 552, 563, 570, 5872, 5877, 6024, 605, 615, 6423, 6493, 657, 7110, 7154, 7200, 7248
k.+ğa 1752, 1807, 1914, 2179, 2501, 2505, 3039, 3474, 3559, 4322, 5281,

5332, 5642, 6007, 6012, 6490, 6490, 7096, 7099
k.+ı 1439, 1987, 3230, 3388, 3499, 4129, 4163, 4697, 4793, 5059, 5193, 5198, 5203, 5844, 6464, 6551, 6569, 6570, 6639, 677, 7091, 7111, 7194
k.+ığın 1857
k.+ım 5266, 6063, 7162
k.+ımdı 675
k.+ımısın 5647
k.+ın 211, 2491, 3660, 4213, 5110, 5834
k.+ına 4478, 5105
k.+ınday 1105, 4988
k.+ının 677, 7163
k.+ınnan 2808
[=524]
kız- Kızmak, ısınmak.
k.-ar 3177
k.-ıp 3133, 6058, 6065
[=4]
kızır- Kızarmak, kırmızı olmak.
k.-ğan 515
k.-ıp 934
[=2]
kızba Öfkeli, sıtma.
k. 2051
[=1]
kızğan- Kıskanmak.
k.-adı 3861
k.-baymın 4269
[=2]
kızığ İlgi çekici.
k.+ın 5517
k.+ındı 6537
k.+ının 6531
k.+ınnın 997
[=4]
kızığ- İlgilenmek, İmrenmek.
k.-ıp 3177, 3217, 337, 4849
[=4]
kızığı
k. 3474
[=1]
kızık İlgi çekici.
k. 1033, 1273, 268, 4720, 5281, 5525, 6455, 662
k.+pa 5520
k.+tan 4917
[=10]
kızık- İlgilenmek.
k.-kan 2921
k.-pas 5620

[=2]
kızikkannan
k. 4925
[=1]
kızıl Kırmızı.
k. 1030, 1030, 1031, 1487, 1528,
1734, 1781, 186, 187, 188, 2060, 2455,
2771, 2866, 2988, 3615, 4248, 4948, 5389,
5456, 5803, 6281, 708, 710, 7161, 906, 910
[=27]
kızılının
k. 1094
[=1]
kızilkum
k.+da 7135
[=1]
Kızılorda Şehir adı.
k. 7079, 7127, 7139
[=3]
Kızıltuv Yer adı.
k.+dan 6251
[=1]
kızır Hızır.
k. 2854
[=1]
kızmet Hizmet.
k. 3605, 6071, 7088
k.+immen 5430
k.+inmen 5425
[=5]
ki- 1. Giymek. 2. Takmak.
k. 2003, 910
k.-di 5044
k.-dim 6580
k.-din 6571
k.-gen 6283, 7036
k.-geni 7097
k.-genin 6027
k.-genmin 6052
k.-gennen 6249
k.-gennin 600
k.-gizdi 5049
k.-yedi 5775
k.-yemin 1251
k.-ygenim 1441, 1487
k.-yip 3255, 3638, 4615, 5275,
5758, 6573
[=23]
kiğaş Çarpık, büyük.
k. 537, 6986, 724, 729
[=4]
kijin- Öfkelenmek.
k.-gennen 6992

[=1]
kikuvla- Bağırarak, çığlık atmak.
k.-p 1428, 1438, 1448, 6315
[=4]
kilem Halı.
k.+indi 3844
[=1]
kilt Anahtar.
k.+i 3055, 3060
[=2]
kim Kim.
k. 1063, 1174, 1277, 1506, 1513,
1796, 2058, 2068, 2226, 2305, 2427, 2432,
2774, 2828, 2830, 2832, 2835, 2873, 2935,
3035, 3217, 3373, 3529, 3530, 3532, 3677,
3736, 3739, 3928, 4035, 4158, 4239, 4249,
4381, 450, 4830, 4888, 4966, 4985, 5150,
5168, 5227, 5325, 5496, 5530, 5620, 5843,
5887, 5895, 6027, 6028, 6172, 6501, 6779,
6815, 6820, 6906, 695, 6956, 852, 942, 983
k.+derdi 5656
k.+derge 2862
k.+di 1070, 3821, 6649
k.+ge 2332, 3687, 3724, 459, 5376
k.+i 1213
k.+nin 4813, 5075, 5401, 6847,
6906, 694, 986
k.+sin 3685
[=81]
kimay Kıyamadan.
k. 5611
[=1]
kimeşeg Bir tür başörtüsü.
k.+i 3572
[=1]
kimge Kime.
k. 3095, 6368, 7007
[=3]
kimılđa- Kımıldamak.
k. 5918, 5928
[=2]
kina Suç.
k. 3559, 4079
k.+si 2453
k.+sin 6606
[=4]
kina- Zorlamak.
k.-dın 1601
k.-p 3958
[=2]
kinala- Suçlamak.
k.-ma 2029
[=1]

- kir** 1. Terazî, 2. Kirli, çamaşır.
k. 1056, 7034
[=2]
- kir-** Girmek.
k.-di 1504, 6037
k.-e 3614, 5761, 6559
k.-edi 6333
k.-emin 4849
k.-er 6175
k.-gennen 7056
k.-ip 2606, 2918, 3426, 552, 578,
6402, 657, 6993, 7035
k.-mes 3662, 6558
k.-se 2914, 3304
k.-sin 5369
[=23]
- kira-** Yıkılmak, dağılmak.
k.-p 519
[=1]
- kirbin** Öfke, kızgınlık.
k. 4265
[=1]
- kiren**
k. 2717
[=1]
- kirevke** 1. Zırh. 2. Değerli kaftan.
k. 2071
k.+ge 1499, 1503
[=3]
- kirgiz** Kırgız Türkü.
k. 7077
[=1]
- kiriptar** Bağimli, tabî.
k. 6037
[=1]
- kiris-** Girişmek, başlamak.
k.-uvge 7037
[=1]
- kisen** Kelepçe.
k. 349
[=1]
- kısık** Eğri, yamuk.
k. 4721
[=1]
- kısıktav** Yamuk gibi.
k. 4444
[=1]
- kısıktı**
k. 4065
[=1]
- kisi** İnsan, adam.
k. 1253, 1395, 1606, 1866, 1871,
2882, 3571, 4742, 5648, 5778, 6321, 6410,
6610, 6612, 6626, 75
k.+de 1931
k.+den 3354
k.+dey 2035, 4271, 5540
k.+ge 1926, 372, 5060, 5901, 6331,
640
k.+ler 6490
k.+lerge 7190
k.+m 760
k.+miz 4289
k.+n 3690, 756
k.+ni 4303
k.+nin 223, 226, 241, 2681, 4007,
4009, 41, 6401, 6589
[=43]
- kissa** Destan.
k. 7088
[=1]
- kişi** Küçük.
k. 1334, 1822, 4630, 5593, 5610,
5637, 6560, 7079
k.+n 6779
[=9]
- kişigene** Küçücük.
k. 1764
[=1]
- kişisi**
k. 3118
[=1]
- kişkene** Küçücük.
k. 2433, 4633, 5636, 601, 6324
[=5]
- kişkeneden** Küçüklüğünden.
k. 6132
[=1]
- kişkentaydan** Çocukluğundan.
k. 1042, 1062, 1153, 1168, 1494,
1574, 2132, 2137
[=8]
- kitab** Kitap.
k.+ı 7220
k.+ında 7238
[=2]
- kitap** Kitap.
k. 1573, 3067, 3134
k.+tan 6644, 6645, 6647, 7078
k.+tarın 7089
k.+tarında 7085
k.+tay 2467
[=10]
- kitaphana** Kütüphane.

- k. 7216
k.+sı 8
[=2]
- kitapşa** Kitapçık, broşör.
k.+sında 7079
[=1]
- kiva** 1. Yamaç. 2. Eğimli.
k.+dan 6315
[=1]
- kiy-**
k.-yedi 3563, 4732
k.-ygenim 1001
k.-ygizdi 1616
k.-yip 6415
[=5]
- kiya** 1. Yamaç. 2. Eğimli.
k.+ğa 518
k.+lay 1094, 997
[=3]
- kiyala-** Yılkavi hat boyunca dolanarak,
zizak çizerek gitmek.
k.-y 6144
k.-ysın 1403
[=2]
- kiyamet** Kıyamet
k. 4501, 7161
k.+te 6265, 819, 828
k.+tin 6217
[=6]
- kiyeli** Kutsal, mukaddes.
k. 5880
[=1]
- kiyıl-** Kıyılmak, Nazlanarak bakmak.
k.-dım 2884
[=1]
- kiyin** 1. Zor, çetin. 2. İki şeyin kesiştiği
nokta.
k. 127, 1361, 1368, 144, 1688,
3606, 4402, 4591, 4707, 5498, 55, 5589,
5707
[=13]
- kiyınan** Zordan.
k. 18
[=1]
- kiyiskandarın**
k. 18
[=1]
- kiymılđa** – 1. Kıılmıdamak. 2. Çalışmak.
k.-san 4084
[=1]
- kiysık** 1. Eğri, çarpık. 2. Doğru olmayan.
k. 5039
[=1]
- kiyig** Geyik.
k.+in 6222
[=1]
- kiyik** Geyik.
k. 1078, 3637, 3638, 6922, 808, 813
[=6]
- kiyim** Elbise, gisi.
k. 4151
k.+di 1929
k.+in 5014, 6402
[=4]
- kiyin-** Giyinmek.
k.-genşe 3167
k.-ip 3172
[=2]
- kiyip**
k. 5753
[=1]
- kiyit** Dünürlerin bir birine giyim kuşam
türü verdikleri hediye.
k.+ten 6550
[=1]
- kiyiz** Keçe.
k. 1753, 3604, 4762
[=3]
- kiysıkka** Doğru olmayana.
k. 5044
[=1]
- Kobilandı** Şahıs adı.
k. 83, 88
[=2]
- kobıra-** Dağılmak, kabarmak.
k.-ydı 7036
[=1]
- Koca** Şahıs adı.
k. 2083, 2084, 2093, 2094, 2103,
2104, 2114, 2124, 2132, 2134, 2147, 2157,
2167, 2177, 2187, 2197, 2207, 2217, 2227,
2237, 2251, 2261
[=22]
- Kocas** Şahıs adı.
k. 895
[=1]
- Kocekem** Şahıs adı.
k. 2113
[=1]
- kocekeminin**
k. 3951
[=1]
- koğa** Su kamışı.
k.+lap 1749
[=1]
- Koja** Şahıs adı.

k. 2145, 2155, 2166, 2257, 2266,
2419, 2424, 2942, 3150, 3812, 3820, 3931,
3941, 3942, 3944, 6411, 7084

k.+ğa 3890

k.+m 2123, 2213, 2214, 2259,
2443, 3741, 3742, 3744

k.+men 7132

k.+n 3906, 3939, 4068

k.+nın 2460

k.+sı 2143, 3776

[=31]

Kojağul Şahıs adı.

k. 6459

[=1]

Kojak Şahıs adı.

k. 2601

[=1]

Kojambet Şahıs adı.

k. 6379, 6380, 6381

[=3]

Kojas Şahıs adı.

k. 890, 900

[=2]

Kojban Şahıs adı.

k. 3397, 3399, 3417

k.+dı 3421

k.+ınnan 3418

[=5]

Kojeke Şahıs adı.

k. 2144, 2185, 2195, 2235, 2244,
2463, 2501, 2527, 3751, 3754, 3764, 3783,
3801, 3816, 3902, 3918, 4016, 7036

[=18]

Kojekemnin Şahıs adı.

k. 4002, 4042

[=2]

Kojeken Şahıs adı.

k. 3981

[=1]

Kojekennin Şahıs adı.

k. 2151

[=1]

Kojikulu Şahıs adı.

k. 7200

[=1]

Kokan Yer adı.

k. 1886, 1905

k.+nın 1847

[=3]

kokım Kırıntı, kırık.

k. 4063

[=1]

kol Kol.

k. 1147, 1391, 1391, 2609, 3063,
3073, 3078, 3631, 3648, 3655, 4083, 4144,
4190, 6391, 6394

k.+da 1539, 1741

k.+dağı 4103, 6269

k.+dan 2737, 2748, 3327, 7191

k.+ğa 1469, 2550, 2554, 2950,
3786, 493, 622, 647, 652, 6902

k.+ı 2393, 2544, 2545, 2786, 6325

k.+ım 2123, 3396, 3425, 6532, 775,
778, 780

k.+ıma 1252, 2997, 3839, 4296

k.+ımda 1982, 305

k.+ımdı 875

k.+ımen 2697

k.+ımığa 1348

k.+ımnan 1603, 1825

k.+ın 2127, 2501, 3154, 3906,
4061, 5040, 6041, 6083, 6265, 6428, 7037,
773

k.+ına 1186, 2339, 608

k.+ınan 3835, 4056, 4926

k.+ında 1120, 1235, 1240, 2012,
2285, 3018, 3067, 4337, 4610, 6494

k.+ındağı 4758

k.+ındı 4798

k.+ımız 6627

k.+ınnan 6709, 6829

[=89]

kola Bronz.

k. 6761

[=1]

kolan Gür, uzun.

k. 723, 728

[=2]

kolaylı Elverişli, uygun.

k. 3756, 3761

[=2]

kolda- Kollamak, desteklemek.

k.-p 3196

k.-sa 6210

k.-y 6207

k.-ytın 143

[=4]

koldan- Kullanmak, uygulamak.

k.-adı 125

k.-ğan 143

k.-ğanı 19

k.-ıp 137

[=4]

kolğabıs Yardım destek.

k.+tı 3412

[=1]

- koljazba** El yazması.
k. 7124, 7207, 7249, 8
[=4]
- kolka** 1. Şahdamarı. 2. Arzu, istek.
k. 4123, 6477
k.+ndı 4112
[=3]
- komda-** 1. Herhangi birşeyi yapmaya hazırlanmak. 2. Devenin üzerine yük yüklemek için keçe eyer vurmak.
k.-ymısın 5437
[=1]
- komitsnıp**
k.- 4153
[=1]
- kommunistik**
k. 35
[=1]
- kompozitor Besteci.**
k. 7080, 7128, 7142
k.+lar 16
[=4]
- kommunizm** Üretim araçlarının ortaklaşa kullandığı ve özel mülkiyetin olmadığı toplum düzeni.
k. 34
[=1]
- kon-** Konmak.
k.-a 2417, 2722, 3919
k.-adı 1041, 3105
k.-am 4269
k.-ar 3348, 4369
k.-atın 3610
k.-bay 5962
k.-baymısın 5435
k.-dık 2704, 2710
k.-dır 5968
k.-dıra 4299
k.-dıralı 5939
k.-dıramın 3839
k.-dırğan 2325, 3392
k.-dırıp 2597
k.-dırmasam 3644
k.-dırmasan 3609
k.-dırsanşı 2339
k.-ğan 1190, 1193, 1195, 1198, 1255, 1834, 1859, 3511, 3516, 421, 5224, 5229, 5313, 6213, 6850
k.-ğanı 5875
k.-ğanın 5964
k.-ıp 1187, 1840, 2780, 2854, 4267, 6563
k.-ıptı 6545
- k.-sa 1597
k.-san 3240, 6431
k.-sanız 1836
[=51]
- konağ** Misafir.
k.+ı 6402
k.+ım 4324
k.+ına 3612
[=3]
- konak** Misafir.
k. 1739, 1791, 3398, 4270, 4333, 4350, 5679, 5688, 6546
k.+ka 3604, 3605, 4293, 6108, 7163
k.+tarğa 6590
k.+tı 3394, 3401, 3403
[=18]
- konakası** Misafir yemeği.
k. 4309, 4315, 4317, 4319, 4342, 4356
[=6]
- konaksılap** Konuksever.
k. 6612
[=1]
- konalka**
k.+ndı 1836
[=1]
- konır** Kahverengi.
k. 3815, 4181, 5924
[=3]
- Konırat** Soy adı.
k. 7108, 7110
k.+tardın 5193
[=3]
- konıravlı**
k.+ğa 1083
[=1]
- konırla-** Kahverengiye boyamak.
k.-nıp 6413
[=1]
- konıs** 1. Obanın konduğu, yerleştiği mahal, yayla. 2. İkamet, mekan.
k.+ınan 856
[=1]
- konısta-** İkamet etmek.
k.-s 3941
[=1]
- konlin** Gönüm.
k. 2358
[=1]
- konsı**
k. 2780
[=1]

kopalağan

k. 1859

[=1]

kor 1. Zavallı, biçare. 2. Bütçe. 3. Kıymaz mayası.

k. 1815, 1886, 2472, 2796, 2879, 4096, 438, 4452, 4510, 464, 5503, 5824, 5833, 6840

k.+ına 7216

k.+ınan 7124

k.+ında 7207, 7249

[=18]

kora Avlu, ahır.

k. 6634

k.+m 1196

k.+n 1191

k.+nda 6101

k.+sınan 2703

[=5]

koralasım Komşum.

k. 6525

[=1]

Korasan Yer adı.

k.+nan 6260

[=1]

koraş Gösterişsiz.

k. 4312

[=1]

Korday Yer adı.

k. 7188, 7188

[=2]

korğa- Korumak, savunmak.

k.-p 6678

[=1]

korğala- Sığınmak.

k.-p 5840

[=1]

korğan 1. Kale. 2. Dayanak.

k. 5310

[=1]

korğasın Kurşun.

k.+day 2834, 3809

[=2]

korıp

k. 6500

[=1]

korık- Korkmak.

k.-pay 3222

k.-san 2080

[=2]

korın- Korunmak.

k.-baydı 6428

[=1]

korın- Görünmek.

k.-edi 3

[=1]

korjın Heybe, torba.

k. 1349, 1362, 2017

k.+dı 1358

k.+ıma 683

k.+ımdı 1359

k.+ın 1354

k.+nın 1361

[=8]

kork- Korkmak.

k.-adı 2839

k.-amın 2869

k.-ıp 4681, 5754, 6735

[=5]

korkak Korkak.

k. 3927

[=1]

korkıt- Korkutmak.

k.-ıp 7054

[=1]

korlığ Eziyet.

k.+ın 877

[=1]

korlık Eziyet.

k. 2734, 3425, 3929

[=3]

korol Padişah.

k. 5221

[=1]

kortık Bodur, bücüür.

k. 4683

[=1]

kos 1. Çift. 2. Sezonluk geçici yer.

k. 1987, 2088, 2092, 2098, 3598, 4900, 5704, 5709, 5918, 5928, 5936, 5957, 5958, 5973, 5978, 5984, 6251, 822, 827

k.+ı 5917

k.+ına 5041

k.+ta 4289

[=22]

kos- Katmak, birleştirmek.

k.-a 2057, 2067

k.-adı 5496

k.-ıp 143, 1476, 3568, 4451, 5131, 5551, 6526

k.-kan 5136, 7131, 791

k.-kanda 5140

k.-pay 5071

k.-sa 1606, 323

k.-sın 4426

[=18]

- Kosaba** Yer adı.
k. 1724
[=1]
- kosag** Eş.
k.+ının 3215
[=1]
- kosanjarlap**
k. 4157
[=1]
- Kosarik** Yer adı.
k.+ka 5961
[=1]
- Kosay** Şahıs adı.
k. 6737
[=1]
- Kosıbay** Şahıs adı.
k. 1218, 1222
[=2]
- kosıl-** Katılmak, evlenmek.
k.-a 5061
k.-alık 5949
k.-amın 5070
k.-atın 3976
k.-dı 25
k.-ğan 1494, 2132, 675
k.-ğanda 5551
k.-ğanın 675
k.-ıp 2571, 3963, 5030, 5504, 7120
k.-ıptı 675
k.-ıssa 3983
k.-masa 5515
k.-maydı 2146, 2945
k.-maymın 5074
k.-maysın 6789
k.-sa 3589, 3829
k.-uv 4429
k.-uvğa 5617
[=26]
- Kosımbay** Şahıs adı.
k. 6726
[=1]
- Kosın** Şahıs adı.
k. 1040
[=1]
- kosta-** 1. bir birinin sözüne katılmak. 2. İkişer ikişer bölmek.
k.-ymın 903
[=1]
- koşamet** Hürmet.
k. 3803, 938
[=2]
- koşkar** Koç.
k. 3772
- [=1]
- koştas-** Vedalaşmak.
k.-adı 95
k.-ıp 4362, 96
k.-uv 97
[=4]
- kotr** Deri üzerinde oluşan yara, uyuz.
k. 2285, 2695
[=2]
- koy** Koyun. 2. Olmaz, yeter.
k. 1373, 1741, 2333, 2675, 2726, 3176, 3222, 3473, 3650, 4011, 4261, 4315, 4407, 4410, 4821, 4826, 504, 5204, 5281, 5303, 5771, 6034, 6092, 6112, 6235, 6310, 6590, 6617, 6618, 6620, 6743, 689, 949
k.+dan 508, 5354, 5359, 6039
k.+day 3659, 771
k.+dı 7193
k.+ğa 508, 5307, 5449, 5454, 6985
k.+ğan 694, 7116
k.+ı 3265
k.+ımdı 5429
k.+ımız 4293
k.+ın 2615, 6095, 6101, 6610, 6614
k.+ına 5417
k.+ındı 5424, 5426
k.+im 1196
k.+in 1191
[=59]
- koy-** 1. Koymak. 2. Çarpmak.
k.-a 1754, 184, 2564, 2569, 2910, 3443, 5021, 5643, 7100, 948, 953
k.-adı 6329, 879
k.-am 823
k.-ar 3733, 4819
k.-asın 3008
k. ayık 5302
k.-ayın 5846, 6310
k.-dı 3476, 4976, 4978, 5969, 7100, 7101
k.-dık 6620
k.-dım 1856, 282, 6391
k.-dın 1141, 1353, 3233, 4782
k.-dırayın 827, 829
k.-ğan 1103, 1108, 1113, 1118, 1123, 1128, 1133, 1138, 1143, 3532, 3536, 4577, 5237, 5256, 5770
k.-ğın 2910
k.-ıp 3391, 3442, 3468, 5642, 7119, 7226
k.-ıptı 1768, 5242, 721
k.-ma 4079
k.-madım 1603, 6063

- k.-madın 2160, 3099
k.-mak 3559
k.-mas 2234, 2308, 6089
k.-mastan 2353
k.-may 822
k.-maymın 2181, 3462
k.-maysın 2559
k.-sa 6546
k.-sak 2625
k.-sın 2811, 3332, 3333, 3335
k.-şı 4125, 5733
[=84]
- koyan** Tavşan.
k. 172, 4947, 5759, 922
k.+darday 3659
k.+day 1383
k.+dı 6639
k.+nın 2066
[=8]
- koyğız**- Koydurmak.
k.-ayın 816, 818
[=2]
- koyıl**- 1. Koyulaşmak. 2. Artmak.
k.-ğan 5534
[=1]
- koyınna** Kucağına.
k. 600
[=1]
- koyınıdı** Kucağını.
k. 839
[=1]
- koysayşı**
k. 2697
[=1]
- koyşı** Çoban.
k. 5356, 5376, 5386, 5388, 5391,
5394, 5400, 5424, 5440, 5451, 7203
k.+ğa 5388, 5389
k.+m 5366
k.+mı 5392
k.+nın 5391
[=16]
- koyulan**- Koyulaştırmak.
k.-a 6614
[=1]
- Kozban** Şahıs adı.
k. 3438
k.+dı 3423
[=2]
- kozda**- 1. Kuzulamak. 2. Tutuşmak.
k.-p 3659
k.-ydı 5169
k.-ytuğın 1937
- k.-tkan 1724, 1945
[=5]
- kozğa**- Kımıldatmak, hareket ettirmek.
k.-yın 4529, 4963
[=2]
- kozğalt**- Kımıldatmak.
k.-pay 5639
[=1]
- kozi** kuzu.
k. 2349, 2353, 3612, 3616, 3639,
83, 88
k.+m 3617, 3625, 3626
k.+ma 3642, 3643, 3644
k.+mdı 3652
k.+mnın 5204
k.+n 3629, 3632
k.+ndı 3619, 3622
k.+nın 3631
[=20]
- köbdikbiz**
k. 1779
[=1]
- Köbey** Şahıs adı.
k. 1223
[=1]
- köbey**- Çoğalmak, artmak.
k.-e 7155
k.-er 4274, 5073
k.-genim 6419
k.-ir 4721
[=5]
- köbeyt**- Çoğaltmak, arttırmak.
k.-ip 3705
[=1]
- köbi** Çoğu.
k. 38, 40, 6026, 9
[=4]
- köbik** Köpük.
k.+ten 1650
[=1]
- köbin** Çoğun.
k. 68
[=1]
- köbinde** Çoğunda.
k. 49
[=1]
- köbine** Çoğuna.
k. 120, 70
[=2]
- köbinen** Çoğundan.
k. 3897
[=1]
- köbinese** Çoğunlukla.

- k. 47, 77, 86
[=3]
- köbisi** Çoğu.
k. 1810
[=1]
- köde** Yulaf, bir kucak kuru ot.
k.+den 6552
[=1]
- kögen** Koyun, kuzu, keçi oğlakları boynundan bağlamak için özel olarak yapılan ip.
k.+de 2349
[=1]
- kögin**
k. 5290
[=1]
- köje** Bir tür çorba.
k. 6434, 6464, 7226, 7231, 7236, 7241, 7246
k.+ge 6469, 7223, 7232, 7242
k.+ndi 6474, 7237
k.+ni 7227, 7237
[=15]
- kök** 1. Gök yüzü. 2. Mavi.
k. 1011, 1171, 1171, 1640, 1650, 1659, 1665, 1674, 1689, 2032, 2268, 2269, 2357, 2684, 2685, 3732, 3941, 3948, 4098, 4131, 4162, 4312, 4636, 4762, 5068, 5069, 5232, 5234, 5783, 6893, 6984, 966
k.+ti 1645, 6188, 6882
k.+tin 3055, 3060
[=37]
- Kökbay** Şahıs adı.
k. 6588, 6589, 6591, 6592, 6597
[=5]
- köke** Amca.
k. 1985, 1986, 1996, 2006, 2015, 2025, 2039, 2049, 2059, 2069, 2077, 6597
k.+m 1502
k.+n 1759
k.+ne 6681
[=15]
- kökey** Kişinin iş dünyası.
k.+imnen 5757
k.+in 1953, 2061
[=3]
- köki**
k. 5641, 5642, 5646, 5653
[=4]
- kökireg** Göğüs.
k.+im 3746
[=1]
- kökirek** Göğüs.
k. 4005
k.+ke 3348, 3702
k.+ten 3113
[=4]
- kökjal** Bozkurt.
k. 2784, 6515
[=2]
- Kökjar** Yer adı.
k.+dın 6664, 6691
[=2]
- Köközek** Yer adı.
k.+tin 2271, 2276, 2281
[=3]
- kökpar** İki takımın başı kesilip iş organları çıkarılan oğlak veya keçiyi çekerek at üzerinde oynadıkları bir tüe oyun.
k. 3673
[=1]
- kökse-** Çok arzu etmek.
k.-p 5670
[=1]
- Kökşetav** Şehir adı.
k.+dın 6478
[=1]
- köktem** İlkbahar.
k.+de 2267, 5310, 5315
k.+degi 1115, 2855
[=5]
- köktuma**
k.+ğa 4781
[=1]
- köl** Göl.
k. 1596, 246, 254, 4895, 5863, 966
k.+degi 3161, 5285
k.+den 1050, 2585, 2586, 6077, 6483, 6489
k.+derden 4896
k.+derim 6673
k.+dey 6752
k.+di 2407, 3087
k.+din 314, 6492, 6495
k.+ge 1152, 421
k.+in 5310, 6500
k.+inde 5120
k.+inizdi 5858
[=28]
- kölem** Genişlik.
k. 40
k.+i 5103
k.+inde 1693, 31
[=4]
- kölen** Şımarık.
k. 2979

[=1]
kölik Binilecek at, deve.
k.+ti 4731
[=1]
köm- Gömmek.
k.-genin 6709
[=1]
kömekey Boğaz, gırtlak.
k. 6256
[=1]
kömey Boğaz, gırtlak.
k.+im 2811
[=1]
kön- İkna olmak.
k.-bes 373
k.-beydi 1506, 852
k.-beytuğın 1614
k.-etin 4540
k.-genbisin 6548
[=6]
köne Eski.
k. 1356, 92
[=2]
Köneşikpen Şahıs adı.
k. 1995
[=1]
könül Gönül.
k. 1099, 2173, 3808, 3821, 4108,
4422, 4764, 5301, 5944, 6088
k.+de 4395
k.+degi 5273, 5277
k.+di 2111, 3797, 3962, 4017,
4437, 5064, 5300
k.+din 4990
k.+ge 1627, 4011, 5062, 6014
k.+i 1379, 1785, 1790, 1870, 3039,
3215, 3864, 3947, 3975, 4014, 4182
k.+im 2229, 2239, 2572, 2998,
3003, 3226, 3984, 5932, 6180, 6194, 6653,
769
k.+imde 4265
k.+imdi 4401, 451
k.+ime 6668
k.+imiz 1364, 2647, 4254
k.+imizdi 4423
k.+imizge 5312
k.+imnin 3693, 4040
k.+in 3413, 3624, 3774, 3876,
3882, 4427, 4428, 4496, 4558, 6811, 764
k.+indi 1174, 2176, 4116
k.+ine 2801, 4761
k.+inizdi 4939
k.+innin 3700

[=77]
köp 1. Çok, bol. 2. Halk, topluluk.
k. 1146, 130, 1417, 1642, 1678,
1769, 1797, 2026, 2082, 2122, 2269, 2415,
2416, 2418, 2631, 2636, 2828, 2935, 3231,
3238, 3265, 3271, 3303, 3305, 3306, 3530,
3534, 3615, 3653, 3901, 3909, 3914, 3972,
3988, 3999, 4020, 4063, 4088, 42, 4260,
440, 4416, 4470, 4646, 4685, 4822, 4886,
5426, 5564, 5593, 5662, 57, 5791, 5977,
5993, 6248, 6253, 6255, 6255, 6260, 6283,
6414, 6509, 6514, 6645, 6987, 7087, 7204,
7245
[=69]
köpes Tüccar.
k.+tin 3807
[=1]
köpir Köprü.
k.+i 6217
[=1]
köpir- Köpürmek.
k.-gen 531
[=1]
köpke Halka.
k. 5022, 7052
[=2]
köppen Halk ile.
k. 2717
[=1]
köpşilik Çoğunluk.
k. 139, 140, 2810, 58, 6866, 76
k.+i 10
k.+inin 12, 13, 16
[=10]
köpten Çoktan.
k. 4070, 5627, 6537
[=3]
köpti Çoğu.
k. 4391
[=1]
köptin Çoğun.
k. 3748, 57, 58
[=3]
kör Kabir.
k. 1013, 1033, 1236, 4355, 6207,
6552, 974
k.+dey 2323
k.+imnen 780
k.+ine 775
k.+mege 3560
[=11]
kör- Görmek, buluşmak.
k. 3126, 3360, 477

k.-di 2958, 6572
 k.-dim 1403, 1423, 1443, 2322,
 5805, 5809, 7245, 790
 k.-din 1573, 1735, 1745, 1857,
 3713, 4765, 785
 k.-dinder 6493
 k.-e 2779, 3948, 4320, 6419, 6641
 k.-edi 2407, 4646, 4726, 6365,
 7169
 k.-eik 3347
 k.-emiz 7164
 k.-er 3981
 k.+elik 2818
 k.-ermiz 2836
 k.-etin 6612
 k.-eyik 2429
 k.-eyin 2813, 2965, 3358, 3619,
 5020, 957
 k.-eyinşi 7166
 k.-gen 1179, 2183, 2184, 2188,
 2189, 2193, 2194, 2587, 3032, 3309, 3311,
 3571, 3571, 3814, 3872, 4139, 4391, 4401,
 4547, 4619, 4952, 5271, 5422, 5540, 563,
 5643, 6087, 6129, 6449, 6450, 6460, 954
 k.-gende 1326, 2480, 4203, 4951,
 6408
 k.-gendey 110, 165
 k.-geni 1700
 k.-genim 3351, 3354, 6537, 6660,
 6687, 7175
 k.-genimşe 4994
 k.-genin 3956, 4099, 6669, 6708
 k.+genimdi. 5804
 k.-genindi 3351
 k.-genmin 6042
 k.-gennin 1145
 k.-genşe 1490, 3991
 k.-ined 4444, 5588
 k.-inedi 1419, 4505
 k.-iner 1084, 2279, 2284
 k.-inesin 4965
 k.-inse 4935
 k.-ip 1163, 1176, 1392, 1842, 2420,
 2488, 2491, 2888, 316, 3193, 3285, 4152,
 4400, 4420, 4487, 4504, 4651, 5565, 6248,
 6391, 6402, 6596, 6602, 6647, 6787, 7001,
 7166, 936, 938
 k.-ipsin 1418
 k.-ipti 1408
 k.-me 5051, 6785, 908
 k.-medik 3908
 k.-medim 1226, 5330, 6064

k.-megeli 2457, 2462, 2631, 2636,
 6255
 k.-megen 2913, 3977, 4554, 4833,
 5254, 947
 k.-megendey 2031
 k.-megendi 5033
 k.-megenim 2693, 6661
 k.-megenin 1842, 2688
 k.-megenşe 3348
 k.-mep 5602, 6338
 k.-mese 6878
 k.-mesek 4541
 k.-mesem 5568
 k.-mestey 4711
 k.-mey 1970, 2156, 2813, 2900,
 3232, 3602, 4412, 5185, 6714
 k.-meydi 3630
 k.-meyin 877
 k.-meymin 2696, 3485, 6745
 k.-meysin 3183, 3192, 4625
 k.-se 1766, 3177, 3859
 k.-sem 1231
 k.-sen 2214, 2353, 3202, 4251,
 4847
 k.-sin 245, 253, 260, 260, 260
 k.-şi 3966, 5326
 k.-uge 395, 413, 429
 k.-uvden 3162
 k.-uvge 3469, 3575, 4680
 k.-uvşi 5852
 [=305]
köregen 1. Sezgili. 2. Kahin.
 k. 6355
 [=1]
körük Körük, güzellik.
 k.+siz 4473
 k.+tim 1115
 [=2]
körin- Görünmek.
 k.-edi 4111, 47
 k.-er 1177, 865
 k.-gen 1451, 1456, 4895, 4900,
 4925, 5858, 5863, 724, 729
 k.-gende 5216
 k.-genge 3178, 3493, 3812
 k.-genmen 4630
 k.-ip 2623
 k.-seniz 5211
 [=20]
körüs- Görüşmek, buluşmak.
 k.-elik 4798
 k.-emiz 5480
 k.-ip 3996

k.-keli 2632, 7057
k.-kenşe 4363
k.-seniz 4807
k.-ti 6720
[=8]
körk Körük.
k.+i 2474, 5513, 7143
k.+im 1111
k.+in 1106, 1141
[=6]
körkem Güzel, yakışıklı.
k. 1148, 2
k.+ge 1146
[=3]
körkemine Güzellüğüne.
k. 24
[=1]
körmegendey Güzel gibi.
k. 6159
[=1]
körmegenimnin
k. 6688
[=1]
körnektegin
k. 5514
[=1]
körnekti Tanınmış.
k. 87
[=1]
körpe Yurgan.
k. 3610, 3611
k.+lerge 972
[=3]
Körpeş Şahıs adı.
k. 83, 88
[=2]
körset- Göstermek, baktırmak.
k.-em 5033
k.-emin 3320
k.-er 6002
k.-ip 3412, 66
k.-pey 5163
k.-senşi 3905
k.-şi 3471, 3959
k.-tim 222
k.-tin 2293
k.-uge 64
k.-uvdin 3803
[=13]
körşi Komşu.
k. 7196
[=1]
kösem Lider.

k. 1735, 1756
[=2]
kösil- Katılmak.
k.-ip 6883
[=1]
köş 1. Göç. 2. Devir, zaman.
k. 1490, 1623, 2267, 2320, 3594,
3808, 39914157, 4168, 4283, 5245, 5414,
7096
k.+i 2320, 3878
k.+imde 5416
k.+imdi 4133
k.+inde 4162
k.+indi 2322
k.+ine 7094
k.+ke 4165, 5068, 5072, 5759,
7095
k.+pendi 2406
k.+ti 2306, 6314
[=23]
köş- Göçmek.
k. 1291, 1292, 1294, 1296, 1297,
1299, 1301, 1302, 1304, 1306, 1307, 1309,
1311, 1312, 1314, 1316, 1317, 1319, 490,
490, 490, 495, 495, 495, 499, 500, 501,
502, 503, 504, 505, 506, 507, 508, 509,
510, 512, 514, 515, 517, 518, 519, 521,
522, 523, 525, 526, 527, 529, 530, 531,
533, 534, 535, 537, 565, 565, 566, 568,
5687, 570, 570, 571, 573, 600, 600, 601,
603, 605, 605, 606, 608, 610, 610, 611,
613, 615, 615 616, 618, 625, 626, 628, 630,
630, 631, 633, 635, 640, 640, 641, 643,
665, 665, 666, 668
k.-e 1267, 5434, 5434, 6296
k.-edi 1492, 2267, 499, 5244
k.-er 501, 505, 509, 516, 518, 520,
524, 526, 528, 530, 532, 534, 536, 557,
567, 572, 602, 607, 612, 617, 627, 632,
637, 642, 667
k.-ip 1083, 1737, 2140, 544, 5956,
5961, 631, 638, 851
k.-ken 2589, 4226, 5952
k.-kende 1731, 1740, 3564
k.-pek 522
k.-pey 1322
k.-peytuğın 672
k.-sen 1291, 1296, 1301, 1306,
1311, 665
k.-ti 675
k.-uv 511
k.-uvge 2406
k.-üp 129, 55

- [=158]
köşe Sokak.
k.+de 1615
[=1]
Köşek Şahıs adı.
k. 2231, 2241
[=2]
Köşer Şahıs adı.
k. 1955, 1957
k.+ge 530
[=3]
köşir- Göç ettirmek.
k.-etin 1347
k.-eyik 1279, 1284, 1289, 594
k.-geli 1346
k.-uvge 673
[=7]
köşpeli Göçmen
k. 3264, 47, 49
[=3]
köşuvdi
k. 2286
[=1]
köter- Kaldırmak.
k. 6030, 715, 725, 745, 839
k.-dik 3804
k.-e 730, 750
k.-eli 2111
k.-emin 875
k.-gen 1245, 1655, 1664, 1665,
1669, 1685, 1689, 3377, 3383
k.-ip 1391, 1674, 1697, 1698, 3008,
3291, 4179, 4431, 6482
k.-ipti 1232
k.-memen 5650
k.-menin 1802
k.-mes 298
k.-meytin 3617
k.-şi 4423
k.-ter 6944
k.-uv 1338
[=36]
köteril- Yükselmek.
k.-ip 4431
[=1]
köterinki Normalden fazla, çıkık.
k. 5858, 5863
[=2]
köyleg Gömlek, elbise.
k.+i 3572
k.+imdi 3228, 3235, 3241
k.+indi 3233, 3255
k.+innin 1988
- [=7]
köylek Gömlek, elbise.
k. 1616, 5049, 6430
[=3]
köz 1. Göz. 2. Delik. 3. Kaynak.
k. 3178, 3262, 3266, 3309, 3558,
3812, 3897, 3996, 4462, 4791, 4889, 4948,
4950, 5103, 5611, 6395, 6742, 90
k.+in 6134
k.+ben 5540, 6331, 6364
k.+de 6358
k.+den 4716
k.+derim 3232
k.+dey 6753
k.+di 4921
k.+din 2442, 246, 254, 4372, 4951,
6357
k.+ge 3539, 3943, 4312
k.+i 6334, 6639, 7163, 7166, 7233
k.+im 1163, 2958, 3032, 4218,
6248, 6319, 6450, 7096, 748, 938
k.+imdi 4705
k.+ime 4057, 4965, 811
k.+imiz 2647
k.+immen 4651
k.+immennen 3358
k.+imnin 1599
k.+in 1031, 2581, 3262, 3630,
3683, 4545, 5185, 6138, 6331, 6368, 743
k.+indi 1070, 2032, 5808, 5817,
6440
k.+ine 2856, 4098, 5448, 563, 628
k.+inin 4453
k.+inmen 6708
k.+innen 1053
k.+innin 3193, 4635
k.+inşe 1405, 1549, 1559
k.+üne 76
[=89]
közde-1. Nişan almak. 2. Beğenmek.
k.-genim 2694
k.-genin 2689
k.-mese 5580
k.-nip 6404
[=4]
közildirik Gözlük.
k. 1010, 1010
[=2]
kraya
k. 7077
[=1]
ku 1. Kuğu kuşu. 2. Helekar, kurnaz.
k. 1314, 1908, 551, 623, 646, 846

[=6]
ku- Kovalamak, kovmak.
 k.-ğalı 6574, 6583
 k.-ğan 2814, 2905, 3849, 4379, 512
 k.-ğanday 4751
 k.-sam 3180
 k.-san 3242
 k.-şan 2899
 k.-yğan 2684
 k.-ysa 1761
 k.-yu 133
 [=14]
kuba
 k. 2228, 2238, 2424
 [=3]
Kubala Şahıs adı.
 k.+sın 4859
 [=1]
kubıl- Değişmek, vazgeçmek.
 k.-ıp 6090
 [=1]
kuda Dünür.
 k. 1197, 3249, 3375, 3462, 4141,
 5226, 5236, 5946, 66, 7155, 7156, 7156
 k.+lar 5951
 k.+lardı 1294, 1304
 k.+lardın 1324
 k.+m 5818
 k.+n 4488
 k.+na 3471
 k.+nın 1379, 1612, 2889, 4022,
 5733, 5738
 k.+sı 7122
 k.+sın 7163
 k.+sının 7157
 [=28]
kudağı Bayan dünür.
 k. 3270
 [=1]
kudalık Dünürlük.
 k. 470
 k.+pen 2028
 [=2]
kudaşa Baldız, görümce.
 k. 1168, 1178, 2029, 2042, 3162,
 3222, 3233, 3238, 3266, 3353, 3679, 3687,
 4931, 5509, 5539, 5544, 5892, 6431
 k.+m 3445
 k.+mı 1299, 1309
 k.+nın 2052
 [=22]
Kudaşajan Şahıs adı.
 k. 5528

[=1]
kuday Allah.
 k. 1032, 1037, 1067, 1181, 1274,
 1568, 1605, 1611, 1728, 1952, 1970, 1984,
 2313, 2401, 323, 3723, 4431, 4813, 4843,
 493, 5075, 5080, 5505, 5803, 5843, 6109,
 622, 6418, 647, 652, 663, 673, 6856, 6943,
 7172, 791, 917, 918
 k.+dan 1407, 1880, 3050, 3981,
 4536, 4583, 4645, 477
 k.+dı 1432, 1552, 1557, 2086,
 2091, 2096, 2101, 2106, 6100
 k.+dın 1506, 6367, 6427, 6500,
 7074, 761, 776
 k.+ğa 3836, 5071, 5321, 5347,
 6118, 6123, 6261, 6306, 744, 749, 754, 759
 k.+ı 133, 137, 1537
 k.+ım 1635, 1647, 1757, 1849,
 2789, 2825, 3012, 3725, 3811, 4321, 6191,
 6327, 6499, 6536, 6654, 928
 [=93]
Kudaybergen Şahıs adı.
 k. 10
 [=1]
kudaylağan
 k. 5754
 [=1]
Kudeke Şahıs adı.
 k. 1528, 1994, 2003, 2004, 2634,
 2657, 2668, 2677, 2679, 4381
 [=10]
Kuderi Şahıs adı.
 k. 2266
 k.+ni 2420
 k.+nin 2425
 [=3]
kudiğ Kuyu.
 k.+ına 4845
 [=1]
kudık Kuyu.
 k. 4843, 5317, 5327, 5337, 5792
 k.+tarındı 6636
 k.+tı 4838, 4842
 k.+im 5539
 [=9]
kudiret Allah, yaradan.
 k.+i 1612
 k.+imen 1452
 k.+imenen 5738
 k.+ine 5733
 [=4]
kul Kul, köle.
 k. 2963, 4458, 6860

- k.+ğa 3827, 941
k.+ğanasın 5411
k.+dardı 2624
k.+ı 2615
[=8]
- kula** Kirli sarı, kula (renk)
k. 4136, 5649, 6402, 7096
[=4]
- kula-** Düşmek, yıkılmak.
k.-dın6884
k.-sa 4165
[=2]
- kulağ** Kulak.
k.+ı 832
k.+ımdı 3352
k.+ımnan 1211
k.+ın 4464, 5937
k.+ına 636
k.+ında 3577
[=7]
- kulak** Kulak.
k. 2616, 3668, 4166, 6018
k.+ın 4878
[=5]
- kulan** Yabani at.
k. 5263, 5264, 527, 5274, 5284,
5294, 5301, 5304, 5314, 5324, 5330, 5334,
5340, 5344
k.+dı 6933
k.+ğa 510
k.+ınnan 2153
[=17]
- kulaş** Kulaç.
k. 1734
k.+ka 898
[=2]
- kulazı-** 1. Toprağı nadasa bırakmak.
2. Boş kalmak.
k.-p 1508
[=1]
- Kulbay** Şahıs adı.
k. 5654, 5660
[=2]
- kuldık** Kölelik.
k. 4001
[=1]
- Kulekennin** Şahıs adı.
k. 6554
[=1]
- kulık** 1. Kurnazlık. 2. İki defa yavrulayan
kısarak.
k. 2037
[=1]
- kulm** Kulun.
k. 1023, 1272, 235, 5673, 5753,
5758, 5876, 661
k.+dar 5069
k.+daydı 5167
k.+şak 1088, 1089
[=12]
- kulıp** Kilit.
k. 1030, 1030
[=2]
- Kulmambet** Şahıs adı.
k. 10
[=1]
- Kulpı** Şahıs adı.
k. 6283
[=1]
- Kulşa** Şahıs adı.
k.+nıkında 2713
[=1]
- Kulşar** Şahıs adı.
k. 6715
[=1]
- Kultuma** Şahıs adı.
k. 10
[=1]
- kum** Kum
k. 3291, 3891, 4378, 5224, 688,
718, 980
k.+dı 3265
k.+ğa 2085, 2090, 2095, 2100,
2105
k.+nan 5265
k.+nın 6823
[=15]
- kumak**
k. 1488
k.+ka 5225
[=2]
- kuman** İbrik.
k. 2483
[=1]
- kumar** 1. Haves, arzu. 2. Şans oyunu.
k. 1068, 1377, 2959, 2964, 3053,
3461, 4519, 5669, 6007, 6012, 6040
k.+ım 1322, 2392
k.+ıma 2360
k.+ın 2387
[=15]
- kumarlan-** Heveslenmek.
k.-ıp 2856, 4925
[=2]
- kumarlık** Heveslilik.
k. 4524

- k.+ka 4548
[=2]
- kumart-** Hasret çekmek.
k.-ar 3571
[=1]
- kumğan** İbrik.
k. 1069, 1069
[=2]
- kun** 1. Öldürülmüş kimse için ödenen para, han hakkı. 2. Değer.
k.+ın 5393, 5401, 7017
[=3]
- kunajın** Üç yaşlı sığır.
k. 5068, 5069
[=2]
- kunak**
k. 5124
[=1]
- kunan** Üç yaşına giren erkek at.
k. 1065, 1066, 1727, 5645
k.+ğa 512
k.+ım 7181
[=6]
- kunba**
k. 1722
[=1]
- kur** 1. Çalı horozu. 2. Boş, öylesine.
k. 1508, 2402, 2523, 3019, 3325, 3733, 4113, 4116, 4204, 4776, 5158, 5849, 6147, 6290, 6759
[=15]
- kur-** Kurmak, yapmak.
k.-ar 1737
k.-dık 6121
k.-dım 291, 5082
k.-ğan 6594
k.-ıp 2500, 5308
k.-ısa 3068
k.-uvlı 7166
[=9]
- kurağ** 1. Deri ve kumaş parçası, kıyıntı. 2. Su kenarlarında yetişen taze ot.
k.+ına 635
[=1]
- kurak** 1. Deri ve kumaş parçası, kıyıntı. 2. Su kenarlarında yetişen taze ot.
k. 1527, 2268, 2268, 2613, 2962, 972
k.+ka 1292
[=7]
- kural-** Alet, Edevat.
k.-gan 23
k.-ıp 120
- k.-maydı 1021
[=3]
- kuralay** Geyik yavrusu.
k.+dı 4338
k.+dın 2040
[=2]
- kurama** Küçük parçalardan toplanarak yapılan, birleşik.
k.+ğa 2421
[=1]
- kuran** Kuran.
k. 3067, 5602
k.+ınnan 2156
k.+nın 6174
[=4]
- kurastır-** Kurmak.
k.-ğan 7221
[=1]
- kuray**
k. 1777
[=1]
- kurıbı** Akran.
k. 1409
k.+las 2946
k.+lı 7042
k.+m 5500, 5520, 5567, 5597, 5627, 779
k.+mnan 2969, 2972
k.+n 714, 774
k.+ndı 1169
k.+nnan 891
k.+sın 6713
[=16]
- kurbijan**
k. 5572
[=1]
- kurdas** Akran.
k. 1409, 3971, 7132
k.+ı 1583
k.+ınnan 7006
k.+ınnın 4942
k.+tar 3464
k.+tın 4624
[=8]
- kurğır** Gözüme görünme.
k. 7176
[=1]
- kurı-** Yok olmak.
k. 4016
k.-sın 4936
[=2]
- kurık** Atları yakalamakta kullanılan, ucuna ip bağlanmış uzun sırk.

- k. 5976, 5976, 5976, 5976
[=4]
- kurılış** Yapı, kuruluş.
k.+ı 24
k.+ına 21
[=2]
- kurkta**
k. 88
[=1]
- kurh**
k. 4066
[=1]
- Kurmanğazi** Şahıs adı.
k. 7129
k.+men 7080
[=2]
- kurmet** Saygı.
k.+ine 7082
k.+penen 1337
k.+siz 4776
[=3]
- kurmette-** Hürmet etmek.
k.-p 2448, 3635, 6003
[=3]
- kursağ** Kursak, karın.
k.+ı 4578
k.+ında 4586
[=2]
- kursak** Kursak, karın.
k. 1232
[=1]
- kursav-** Çember, kelepçe.
k.-lı 6934
[=1]
- kurt** 1. Süzölmüş yoğurttan yapılan tuzlu ve kurutulmuş yiyecek. 2. Kurtçuk.
k. 3117, 7186
k.+ın 135
k.+ına 630
[=4]
- kurt-**Yok etmek.
k.-amın 6890
k.-kan 4858, 4863
k.-tın 2767
[=4]
- Kurtka** Şahıs adı.
k. 3088
[=1]
- kus** Kuş.
k. 2021, 2153, 2329, 2921, 3121, 3324, 3911, 4037, 4185, 4656, 5007, 6868, 6871, 6876, 6884
k.+ı 6563, 6568
- k.+ım 3294
k.+ıma 3380
k.+ımının 3311, 3320, 3382
k.+ın 1255, 3292, 3323, 3334, 3377
k.+ındı 3306
k.+ınız 3299, 3301
k.+ınızğa 922
k.+ınız 3303
k.+sın 193
k.+tan 4655
k.+tar 315
k.+tay 2334, 2340, 4042, 6035, 939
k.+tı 3313, 3327
k.+tın 2461, 6788, 6899
k.+tun 6894
[=46]
- kus-** Kusmak.
k. 3289, 3291, 3323
k.-ap 1777
k.-ıp 5134
[=3]
- kusa** Kasvet, iç sıkıntısı.
k. 6979
[=1]
- kusbegi** Kuşçu.
k.+nin 4337
[=1]
- Kusebek** Şahıs adı.
k. 7142
[=1]
- kuşağ** Kucak.
k.+ındı 6642
[=1]
- kuşak** Kucak.
k. 3599, 3599
[=2]
- kuşakta-** Kucaklamak
k.-dı 2019
k.-p 2359
k.-sıp 4807
[=3]
- kuşi-** 1. Büzölmek 2. Küçölmek
k.-ğan 568
[=1]
- kut** Kut
k. 466
k.+ın 6135
[=2]
- kutul-** Kurtölmek
k.-dım 250, 258
k.-ğan 1902
k.-ıp 5326
k.-masam 3098

k.-maysın 6349
[=6]
kutında- Uyanık olmak
k.-ğan 4785
[=1]
kutkar- Kurtarmak
k.-am 3197
k.-arsın 3196
k.-ayın 3202
k.-ıp 4102
k.-mas 3301
k.-maydı 3296
[=6]
kutti Kutlu
k. 4488, 5475, 5477, 5482, 5492,
7164
[=6]
kuv Kurnaz
k. 2359, 2363, 2396, 2999, 3294,
5348, 5408, 5409, 5881, 6077, 6256
k.+dı 5330
k.+ın 1875, 6493
[=14]
kuv- Kovmak
k.-dım 5977
k.-dırmağan 1892
[=2]
kuva Şahit
k. 31, 3274
[=2]
kuvan- Sevinmek, mutlu olmak.
k. 1945
k.-amın 1179, 2337, 4172, 5210,
5215
k.-amız 5486
k.-ar 5967
k.-asın 5409
k.-baymın 3611
k.-bassın 3365
k.-dın 5498
k.-ganda 14
[=13]
Kuvandık Şahıs adı.
k. 6228
[=1]
kuvanış Sevinç
k.+ı 3
k.+pen 5494
[=2]
kuvat Güç, kuvvet
k. 1464, 29, 6654
k.+ın 2406
[=4]

kuvatığın
k. 6284
[=1]
Kuvbala Şahıs adı.
k. 4814, 4815, 4829, 4839, 4851,
4861
[=6]
kuvdala- 1. Birisinin peşini bırakmamak 2.
Soruştürmek
k.-y 2678
[=1]
kuvday Allah.
k. 2919, 6205
[=2]
kuvır- Kavurmak.
k.-sa 5420
[=1]
kuvırdağ Kavurma.
k.+ına 6614
[=1]
kuvlık Kurnazlık, uyanık.
k. 2837
[=1]
kuvısır- Kavuşturmak, birleştirmek.
k.-ıp 4144
[=1]
kuvtın Şakacı.
k. 2037, 2037
[=2]
kuy- Koymak, dökmek.
k.-ğanday 3924
k.-ıp 1184, 6464
k.-sa 5025
k.-san 371
[=5]
kuyıskan Hayvanın kuyruğu altından
geçirerek eyere bağlanan kayış, kuskun.
k. 3598, 6290
k.+ğa 1777
[=3]
kuyriğ Kuyruk.
k.+ı 2317, 2623, 510
k.+ın 205
k.+ına 1694
[=5]
kuyul- Dökülmek, boşaltılmak.
k.-dı 718
[=1]
kuzğın Kuzgun.
k. 2115, 2120, 2125, 2130, 2135,
6440
[=6]
Küderi Şahıs adı.

k. 10, 2083, 2084, 2094, 2104, 2114, 2124, 2134, 2147, 2157, 2167, 2177, 2187, 2197, 2207, 2217, 2227, 2231, 2237, 2241, 2246, 2251, 2261, 2419, 2445, 2454, 2464, 2482, 2492, 2502, 2511, 2521, 2531, 2541, 2551

k.+men 2311

k.+ni 2448

k.+nin 2561

[=38]

kükirt Kükürt.

k. 2683

[=1]

kül- Gülmek

k. 2682, 2952

k.-e 3990, 7056

k.-esin 5295

k.-eyin 1409

k.-gen 1411, 480

k.-gendi 1182, 1183

k.-genge 5295

k.-genim 6233

k.-dir 5338

k.-ip 4107, 5689

k.-isimdi 2181

k.-megen 6455

k.-mek 4639

k.-meymin 4852

k.-sek 978

k.-sin 6757

[=21]

Külanda Şahıs adı.

k.+nın 4072

k.+nnan 4062

[=2]

Külayim Şahıs adı.

k. 4393, 4405, 4425, 4432, 4466,

7110

k.+di 4385

k.+nin 7113

[=8]

külimde- Gülümsemek.

k.-ysin 4847

[=1]

külimsire- Tebessüm etmek.

k.-p 4928

[=1]

Külkara Şahıs adı.

k.+nın 2615

[=1]

külki Külme, gülüş.

k. 2456, 3834, 4167, 5022

k.+men 5776

k.+menen 5781

[=6]

küllü Külli, hepsi.

k. 1158, 4578

[=2]

külzipa

k. 5412, 5413, 5423, 5433, 5447, 5457, 7200, 7201, 7202, 7204

[=10]

küman Şüphe, kuşku.

k. 1668, 3348

[=2]

kümandan- Şüphelenmek.

k.-san 3266

[=1]

kümbirle- Gümbürdemek.

k.-tip 3787

[=1]

kümis Gümüş.

k. 3155, 685, 7097

k.+ti 1820, 3156

[=5]

Kümisbay Şahıs adı.

k. 7190

[=1]

kün 1. Gün. 2. Güneş.

k. 1187, 1464, 1692, 1712, 1713, 1970, 2191, 2211, 2264, 2265, 2702, 2779, 2813, 2856, 3976, 4060, 4142, 4189, 4264, 4267, 4275, 4333, 4636, 4980, 5474, 5564, 5679, 5680, 5688, 5709, 5719, 5734, 5763, 5771, 5778, 5781, 581, 5959, 5967, 6025, 6188, 6255, 6610, 6612, 6775, 6842, 6863, 6953, 7155, 7166

k.+be 6775

k.+de 1100, 1643, 1955, 2666,

2888, 4621, 4832, 4911, 4934, 5634, 6233, 6371, 6472, 6803, 6815, 6952, 7042

k.+derdin 7191

k.+di 6535

k.+ge 148, 2894, 588, 9

k.+gi 4710, 666, 7044

k.+i 1391, 2722, 2730, 2740, 2744, 2867, 3581, 4226, 4501, 4556, 5384, 5537, 577, 6557, 6612, 6952, 6966, 74, 866

k.+im 1479, 2475, 5598, 6129, 715

k.+imnen 2348, 281, 7179

k.+in 2770, 4509, 5177, 5491

k.+inde 6812, 7191

k.+ine 1736, 4303

k.+innen 2629, 2634, 2639

k.+ü 12, 30

[=117]

- küna** Kabahat.
k. 4454
k.+m 3246
k.+n 2518, 3422
[=4]
- Künbala** Şahıs adı.
k. 2931, 2937
[=2]
- künde-** 1. Kıskanmak. 2. tarihlendirmek.
k.-meydi 4027
k.-ysin 6843
[=2]
- kündelik** Günlük.
k.+ti 14
[=1]
- kundız** Kunduz.
k. 1001
[=1]
- kündiz** Gündüz.
k. 2739, 2753, 2758, 4522, 4592,
4604, 4608, 4610, 4932, 4996, 656
[=11]
- künelt-** Geçinmek, yaşamak.
k.-e 4806
[=1]
- küngirt** Yarı aydınlık.
k. 1708, 1714
[=2]
- Künkoja** Şahıs adı.
k.+ndı 1901
[=1]
- künşil** Günücü.
k.+in 6766
[=1]
- Küntuv** Şahıs adı.
k. 4660
[=1]
- Künzipa** Şahıs adı.
k. 7199
[=1]
- küpi-** Övünmek.
k.-nesin 4101
[=1]
- küpilde-** Övünmek.
k.-ysin 4789
[=1]
- kürdeli** Zor, önemli.
k. 66
[=1]
- kürek** Kürek.
k.+tey 7174
[=1]
- küren** Kızıl kahve.
k. 1808
k.+di 4817
[=2]
- küres-** Güreşmek.
k.-uvge 4803
[=1]
- kürük** Kuluçkaya yatmak.
k. 7032
[=1]
- kürke** Kulübe.
k. 4735
[=1]
- küş** Güç, kuvvet.
k. 4517, 6396, 6870
k.+i 1125, 51
k.+im 3367
k.+in 57, 6878, 75
k.+ke 1261, 1802, 5650
k.+ün 66
[=13]
- küşik** Encik, köpek yavrusu.
k. 6155
[=1]
- küt-** Beklemek.
k.-ip 5494, 6092
k.-pegen 75
k.-üp 3250, 3401
[=5]
- kütim** Bakım.
k.+de 6611
[=1]
- küva** Şahit.
k. 37
[=1]
- küy** 1. Kazak türklezinin halk ezgisi. 2. hal, durum.
k. 1609, 7129, 7191
k.+i 4006, 4009, 6407
k.+indi 3689
[=7]
- küy-** Yanmak.
k.-ip 3091, 6832
k.-meytuğın 3815
[=3]
- küydir-** Yakmak.
k.-etin 5466
k.-mey 5420
[=2]
- küye** 1. Kurum. 2. Güve.
k. 5306
[=1]
- küjev** Damat.
k. 5364, 7114, 7163

k.+din 116
k.+i 2697, 7117
k.+in 3481, 4482
k.+innin 1583
k.+li 6834
[=10]
küyig Yanık, yangın yeri.
k.+inen 2052
[=1]
küyik Yanık, yangın yeri.
k. 811, 816
[=2]
küykentay
k. 11, 6868
[=2]
küyme Fayton.
k.+li 1844
[=1]
küyşi Dombıra ile ezgi çalan kimse.
k. 7143
[=1]
küz Sonbahar.
k. 3290, 3637, 4274, 4274, 4281,
4282, 6413
k.+inde 31
[=8]
küzdigün Sonbahar günü.
k.+i 1762
[=1]
küzen Kokorca.
k. 6447
[=1]
küzet Güvenlik.
k. 3391
[=1]
küzev
k. 6468
[=1]

L

laj Çözüm, yol, çıkış.
l.+ım 5071
[=1]
laka Yayın balığı.
l. 3085
[=1]
lakap Yalan aslı olmayan haber.
l.+ka 5535
[=1]
laktır- Atmak, fırlatmak.

l.-ıp 6291
[=1]
lam hiç ses çıkarmamak.
l. 2815, 6368
[=2]
Lamsim Şahıs adı.
l. 6608
[=1]
lapılda- Alevlenmek.
l.-p 704
l.-ymın 2050
[=2]
las Pis, kirli.
l.+tı 6161
[=1]
laşm Doğan, lâçin
l. 4180, 6924
[=2]
lay 1. Saman. 2. Bulanık.
l. 4810
l.+ın 6481
[=2]
layık Uygun, layik.
l. 2116, 2121, 2126, 2131, 2136, 3,
3470, 3489, 4375, 4412, 4507
[=11]
layıkta- Uygun hale getirmek.
l.-p 4200
[=1]
layla- Kirletmek.
l.-sa 3321
[=1]
laylan- Kirlenmek.
l.-dı 3111
l.-ğan 5751
[=2]
lazzat Lezzet.
l.+ına 5501
[=1]
leb Esinti.
l.+inmen 5331
[=1]
lebiz Lafız.
l. 3798
l.+in 5500, 5509
[=3]
lem
l. 5714, 5718, 5719
[=3]
Lenin Şahıs adı.
l. 7127
[=1]
lepir- Gevezelik etmek.

l.-ip 6107
[=1]
liretaturı Edebiyatlar.
l. 7077
[=1]
Lyutsş Şahıs adı.
l. 7077
[=1]

M

m
m. 7079, 7207, 8
[=3]
ma Soru eki mı, mi, mü.
m. 1111, 1469, 1529, 1548, 1558,
1614, 1672, 1673, 1717, 1718, 1720, 1897,
1908, 1909, 1911, 1923, 1924, 1926, 1932,
1933, 1935, 1983, 2116, 2121, 2126, 2131,
2136, 217, 2183, 2275, 2288, 2291, 2364,
2386, 2387, 2468, 2545, 2555, 2557, 2558,
2619, 2666, 2689, 2694, 2770, 2804, 2833,
2834, 2846, 3005, 3188, 3232, 3299, 3299,
3300, 3302, 3350, 3351, 3466, 357, 3670,
3690, 3729, 3739, 375, 3802, 4004, 4086,
4208, 4233, 4418, 4430, 4446, 4448, 4461,
4550, 4558, 4710, 4758, 4833, 4871, 4881,
4882, 4884, 4931, 5012, 5110, 5117, 5177,
5178, 5307, 5322, 5335, 5388, 5419, 5419,
5420, 5484, 5505, 5580, 5581, 5584, 5694,
5786, 6061, 6109, 6116, 6117, 6119, 6217,
6218, 6220, 6285, 6304, 6306, 6399, 6684,
6708, 6735, 7009, 7046, 7058, 706, 7187,
764, 849
[=126]
madakta- Övmek, methetmek.
m.-p 34
[=1]
Madeli Şahıs adı.
m. 3773
m.+dey 3771
m.+ge 3768
m.+nin 3778
[=4]
madeni Kültüre has.
m. 3
[=1]
madeniyet Kültür, medeniyet.
m. 7148
m.+ke 45
m.+li 46

[=3]
mağan Bana.
m. 1411, 1637, 1821, 2549, 2620,
2642, 2820, 3020, 3203, 3635, 3689, 3692,
3793, 4123, 4332, 4345, 4537, 4539, 4577,
4599, 4602, 4966, 5033, 5091, 5096, 5100,
5117, 5291, 5298, 5436, 5797, 6196, 6243,
6427, 6445, 6751, 6824, 7001, 7058, 7061
[=40]
mağına Anlam, Mana.
m. 80
m.+sı 142, 44
m.+sımen 41
m.+sında 43
[=5]
mağlum Malum, bilinen.
m. 3013, 4629, 5184
[=3]
mağlumat Malumat.
m.+ın 4971
[=1]
mahabbat Aşk, sevgi.
m.+tın 4205
[=1]
majilis 1. Toplantı. 2. meclis.
m.+te 6558
[=1]
makal Atasöz.
m. 1369, 5630, 5640, 81
[=4]
makpal Kadifeye benzeyen bir kumaş
türü.
m. 101, 156, 404, 487, 5240, 88
[=6]
makpuz
m.+da 5601
m.+dın 5616
[=2]
maksat Maksat, amaç.
m.+ım 3370
m.+ına 3372
[=2]
makşar Mahşer günü, sıkıntı.
m.+da 2963
[=1]
makta Pamuk.
m. 210, 2243, 6329, 6728
m.+daysın 1161
[=5]
makta- Övmek.
m. 4208
m.-dı 6576
m.-ğan 7023

- m.-ğanmen 4970
m.-ma 5235
m.-may 3325
m.-maymın 3421
m.-p 1353
m.-san 5651
m.-vğa 4506, 5220
m.-y 3313
m.-ysın 1944, 1950, 5127, 6724,
6754
m.-ytuğın 4752
[=18]
maktan- Övünmek.
m.-amın 699
m.-ar 3972
m.-asın 2902, 3281, 5157, 5382,
6853
m.-ba 2620
m.-basan 3782
m.-başı 6159
m.-baymın 3360
m.-ğan 2538
m.-ğanğa 7028
m.-ğanmen 6813
m.-ı 6575
m.-ındar 5724
m.-ıp 4194, 4204, 5158
m.-ıpsın 2289
m.-ış 2537
m.-sa 1741, 6869
[=23]
makul Makul, tamam.
m. 1018, 3202, 3207
[=3]
makulda- Takdir etmek.
m.-san 4725
m.-ymın 2051
m.-ysın 2046
[=3]
makulık Yaratık, mahluk.
m. 4592
[=1]
mal Hayvanların genel adı.
m. 192, 2327, 2626, 3478, 3506,
3525, 3614, 4038, 4040, 4043, 4047, 4065,
4144, 4292, 4609, 470, 4821, 4826, 4884,
4886, 4985, 5048, 5255, 5257, 5286, 5439,
6097, 6100, 6108, 6420, 6469, 7223, 7232,
7239, 7242
m.+dan 2161, 2165, 889
m.+dı 4060, 5038
m.+dıda 6396
m.+dın 133, 1835, 6552
m.+ğa 137, 2553, 338, 4472, 461,
5170, 5487, 5503, 5520, 5661, 6479, 6549
m.+ı 4276, 4291, 5348, 6968
m.+ım 1849, 3972
m.+ıma 1850
m.+ımdı 1152, 5349, 5431
m.+ın 3657, 4058, 4062, 4606,
5017, 5252, 5422, 5972, 6376, 6612, 6832,
7200
m.+ına 6138
m.+ındı 2333, 4288, 4481, 4486,
5114, 5436
[=85]
malay Hizmetçi
m. 1970, 5972
[=2]
maldan- Mal sahibi olmak.
m.-ıp 7117
[=1]
Malik Şahıs adı.
m. 3244
[=1]
malim Malum, bilinen.
m. 10, 1997, 3334, 38, 4313, 4561,
4604
[=7]
malimbisin
m. 2838
[=1]
malime
m.+ge 1357
[=1]
malimet Malumat.
m. 7151
m.+i 7248
m.+ti 7139
[=3]
malimsiz
m. 75
[=1]
malşıla- Birşeyi devamlı batırmak.
m.-şı 1820
[=1]
maman Uzman.
m. 1834
[=1]
Mamay Şahıs adı.
m. 6593, 6599
[=2]
mamık Yumuşak.
m.+tay 2491
[=1]
man 1. Bölge, yer. 2. Yavaş.

- m. 18, 4251
m.+a 5569
m.+ğa 5564
[=4]
- manap** Ağa, bey.
m.+tı 7145
[=1]
- manat** Akçe, altın para.
m. 11, 26
[=2]
- manday** Alın.
m. 1245, 3772, 5776, 5805
m.+dan 3151
m.+ına 1877, 1881
m.+sın 6846
[=8]
- mandi** Önemli, anlamlı.
m. 2467
[=1]
- manğaz** Mağrur, kibirli.
m.+dar 899
[=1]
- manıma** Yanıma.
m. 1131
[=1]
- manındağı** Etrafındaki.
m. 6489
[=1]
- manınızğa** Yanınıza.
m. 3854
[=1]
- manız** 1. Önem, değer. 2 Sütün kaymağı.
m. 142, 40
m.+ı 121
m.+ımdı 4206
[=4]
- manis** Anlam, mana.
m.+i 6174, 6316
m.+in 2403, 5543, 72
[=5]
- manjam**
m. 3330
[=1]
- manka** Sümük.
m. 6611, 6616
[=2]
- Mansur** Şahıs adı.
m. 23
[=1]
- mapka** Erken doğmuş kuzu.
m. 7214
[=1]
- marabay**
m. 10, 14, 5641, 5642, 5643, 5644,
5646, 5659, 83
m.+dın 5654
m.+mın 5660
[=11]
- maral** Maral.
m. 5218, 5218
[=2]
- mardan** Kamıştan örülmüş sepet.
m. 7139
[=1]
- Mardım** Verim, semere.
m.+ındı 6890
[=1]
- Marjan** Şahıs adı.
m. 5053, 5059, 5067
m.+day 3600
[=4]
- marka** Erken doğmuş kuzu.
m.+ğa 508
[=1]
- markay-** Büyümek.
m.-ıp 12
[=1]
- martebe** Mertebe.
m. 3929
[=1]
- mas** Sarhoş.
m. 4329, 6087
[=2]
- masa** Sivrisinek.
m.+dan 6746
[=1]
- masatı** Yumuşak ipek kumaş.
m.+dan 1747
[=1]
- masele** Mesele, olay.
m.+ge 121
m.+n 133
[=2]
- Maselen** Örneğin.
m. 10, 135, 26, 539, 83, 88
[=6]
- masi** Üzerine ayakkabı giyen kısa konuçlu,
yumuşak bir tür ayakkabı.
m.+n 6385
m.+si 6381
[=2]
- Maskar**
m. 1203
[=1]
- maskara** Maskaralık.
m. 6416

- m.+nın 2403
m.+sın 2399
[=1]
- mastay** m. 3497
[=1]
- maşhür** m. 26
m.+inmin 2347
[=2]
- mata** Kumaş.
m. 893
m.+nı 894
[=2]
- mata-** Sıkıca bağlamak, sarmak.
m.-p 7058, 7159
[=2]
- matke** 1. Kiriş.
m. 5221
[=1]
- mave** Meyve.
m.+si 2416
[=1]
- mangi** Sonsuz, ebedi.
m. 5774
[=1]
- Mavke** Şahıs adı.
m. 6294
[=1]
- mavkın** m.3393
[=1]
- Mavlen** Şahıs adı.
m. 5633
[=1]
- mavlim** m. 6249
[=1]
- may** Yağ.
m. 133, 6596, 6602
m.+day 5373
m.+dı 1744
m.+ga 1388
m.+ın 2383, 4691, 553, 5999, 6590
m.+ındı 3406
m.+lı 3634, 3720, 5306
[=15]
- maya** 1. Ot veya ekin yığını. 2. Tek hörgöçlü, tüyleri kısa , cins dişi deve.
m. 1005, 1005, 1719, 1934, 6921,
7128
m.+mdı 5458
m.+nın 1006
- [=8]
- mayda** İnce, ufak.
m. 3807, 3870
[=2]
- maydan** 1. Şavaş alanı. 2. Meydan.
m. 109, 164
m.+ında 6869
[=3]
- Maydanulı** Şahıs adı.
m. 7134
[=1]
- mayıp** Bir yeri kırılmak.
m. 3431
[=1]
- Mayköt** Şahıs adı.
m. 10
[=1]
- maylan-** Yağ sürülmek, yağlanmak.
m.-ıp 6628
[=1]
- maylı** Yağlı.
m. 7032
[=1]
- Maylıkoja** Şahıs adı.
m. 3665, 3666, 3676, 3686, 3696,
3706, 3716, 3726, 3735, 3745, 3755, 3765,
3775, 3785, 3794, 3795, 3805, 3818, 3828,
3837, 3847, 3857, 3867, 3883, 3893, 3903,
3912, 3922, 3935, 3945, 3955, 3969, 3979,
3992, 4008, 4018, 4036, 4045, 4054, 4064,
7030, 7040, 7050, 7060, 7070
[=45]
- maysa** Çimenlik, yeşillik.
m. 3732, 4657, 4659, 4663, 4667,
4677, 4687, 4693, 4699, 4709, 4719, 4729,
4738
[=13]
- maz** Sevinçli, mutlu.
m. 6988
[=1]
- maza** Keyif, rahat.
m.+mdı 3099
[=1]
- mazak** Alay, dalga.
m. 2151
[=1]
- mazdemidey** m. 2322
[=1]
- mazdemindi** m. 2325
[=1]
- mazmun** Mazmun.

- m. 143
m.+ı 125, 32
m.+ın 143
m.+ına 3865, 3910
[=6]
- me** Soru eki mı, mi, mü.
m. 1334, 1356, 1357, 1359, 1844, 1845, 1847, 1957, 1958, 1960, 2410, 2411, 2439, 2754, 2889, 3172, 3207, 3269, 3270, 3272, 351, 355, 3556, 3921, 3927, 4083, 4089, 4091, 4531, 4531, 4826, 5082, 5579, 5598, 6004, 6188, 6430, 6493, 6714, 7233, 860, 861, 863
[=43]
- medet** Medet, destek.
m. 2860, 5312
[=2]
- medey** Umut, dayanak.
m. 191
[=1]
- medrese** Medrese.
m.+sinen 7086
[=1]
- meke** Mekke.
m. 2460
m.+ge 3042
m.+sine 555
[=3]
- meker** Kurnaz, zalim.
m. 3742
[=1]
- mekke** Mekke.
m.+ge 501
[=1]
- mekteb** Okul.
m.+i 51
[=1]
- men** Ben.
m. 116, 1163, 119, 12, 1243, 1246, 13, 1356, 1406, 1424, 1434, 1493, 1531, 1640, 1645, 1767, 1771, 1787, 1792, 18, 181, 1822, 1894, 19, 1942, 1985, 2042, 2083, 2173, 2185, 2190, 2230, 2231, 2235, 2240, 2241, 2244, 2245, 2298, 23, 23, 23, 2348, 24, 2419, 2447, 2472, 2493, 2562, 26, 26, 26, 26, 2745, 2761, 2776, 2783, 2790, 2802, 2826, 2845, 2850, 2851, 2869, 2872, 2912, 2913, 2931, 2942, 2968, 2972, 2992, 3055, 3059, 3060, 3069, 3079, 3093, 3102, 3120, 3148, 3165, 3182, 3200, 3210, 3220, 3360, 3365, 3371, 3413, 3436, 3440, 3446, 3454, 3455, 3462, 3475, 3517, 3518, 3520, 3538, 3540, 3543, 3544, 3546, 3548, 3551, 3555, 3616, 3619, 3620, 3644, 3652, 3665, 3708, 3753, 3773, 3788, 3794, 380, 3904, 4057, 4067, 4074, 4094, 4129, 4156, 4161, 4170, 4174, 4178, 4180, 4181, 4189, 4213, 4222, 4230, 4255, 43, 43, 4306, 4311, 4326, 4353, 4366, 4384, 4559, 4566, 4589, 4601, 4616, 4636, 4668, 4689, 4706, 4785, 4786, 4793, 4833, 4840, 4866, 4875, 4892, 4897, 4909, 4956, 4963, 4998, 503, 5050, 5053, 507, 5085, 5092, 511, 5127, 5151, 516, 5170, 5186, 520, 5220, 5222, 524, 5254, 5256, 5259, 5260, 5263, 528, 532, 5327, 536, 5396, 5406, 5429, 5459, 5460, 5464, 5467, 5560, 557, 5592, 5610, 5632, 5641, 5646, 5664, 567, 5677, 5692, 5696, 5697, 5699, 5707, 572, 5763, 5800, 5802, 5828, 5846, 5852, 5867, 5868, 5899, 5902, 602, 607, 6114, 612, 6125, 6141, 6162, 617, 6175, 6182, 6188, 6208, 6236, 6238, 627, 6295, 6301, 6310, 632, 6321, 6322, 6332, 6346, 6355, 6359, 6369, 637, 6390, 6402, 6411, 6414, 642, 6442, 6463, 6466, 6475, 6488, 6503, 6515, 6517, 6528, 6540, 6544, 6556, 6569, 6581, 6609, 6620, 6638, 667, 6678, 6686, 6695, 6726, 6729, 674, 6746, 6767, 6770, 6796, 6800, 681, 6821, 6835, 6862, 6900, 6905, 6907, 6913, 6918, 6921, 6922, 6925, 6927, 6947, 6955, 696, 6989, 701, 7011, 7013, 7030, 7051, 7084, 7091, 7103, 7126, 714, 7142, 7160, 7181, 7184, 7187, 719, 7209, 7219, 7221, 7240, 76, 761, 774, 776, 78, 8, 835, 842, 867, 88, 88, 88, 88, 88, 88, 88, 88, 893, 968, 986, 987
[=344]
- mende** Bende.
m.1884, 290, 3002, 3261, 3445, 3450, 6832, 969
[=8]
- mendey** Benim gibi.
m. 1262, 3441, 3549, 4796, 5921, 6308, 961, 961
[=8]
- menen** Benden.
m.2080, 2276, 3545, 4514, 5182, 5901, 6946
[=7]
- meni** Beni.
m. 1120, 1462, 1467, 1611, 183, 2029, 2214, 2610, 2611, 2797, 2848, 3183, 3192, 3198, 3360, 3368, 3622, 3749, 3873, 4879, 5362, 5440, 5503, 5505, 5554, 5795,

6186, 6195, 6200, 6347, 6357, 6421, 6452, 7062, 795

[=35]

menimen Benimle.

m. 1147, 2158, 2964, 3460, 3529, 7003

[=6]

menimenen Benimle.

m. 1026, 1786, 2846, 2984

[=4]

menin Benim.

m. 1018, 1027, 1028, 1111, 1208, 1236, 1621, 2179, 2415, 2446, 2805, 2854, 2915, 3013, 3344, 3642, 3687, 3697, 4128, 4235, 4341, 4492, 4705, 4795, 4870, 4968, 4981, 5470, 5547, 5555, 5585, 5672, 597, 6006, 6184, 6228, 6419, 6426, 6429, 6710, 6760, 6828, 6920, 6955, 771, 779, 858, 904

[=48]

mensiz Bensiz.

m. 5178

[=1]

menen İle.

m. 1692, 1692, 1694, 1905, 2022, 2211, 335, 3848, 3953, 4274, 4563, 4636, 5709, 5778, 5796, 6104, 6105, 6420, 6561, 6625, 6715, 7014, 7019

[=23]

Meneş Şahıs adı.

m. 3158, 3164, 3174, 3184, 3194, 3204, 3214, 3224, 3234, 3248, 3258, 3268, 3278, 3288, 3298, 3312, 3322, 3331, 3341, 3355, 3364, 3374, 3384, 3400, 3410, 3420, 3429, 3439, 3449, 3458, 3461, 3472, 3482, 3487, 3491, 3500, 3510, 3524, 3541, 3542, 3552, 3558, 3562, 3588, 3603, 3609, 3613, 3622, 3623, 3634, 3641, 3651

m.+pen 3393

[=53]

Meneşjan Şahıs adı.

m. 3657

[=1]

menger- Bir işi ayrıntılarıyla öğrenmek, benimsemek.

m.-edi 5149

[=1]

menmensi- Kibirleşmek.

m.-gen 1989, 7022

[=2]

mensin- Beğenmek.

m.-begen 7166

m.-sem 2042

[=2]

mereke Bayram.

m. 6455

m.+de 3564, 3574

m.+ge 3417

[=4]

merey İtibar, saygınlık.

m.+in 4614

m.+siz 4616

[=2]

mergen Keskin nişancı.

m. 1176, 4186, 4338

m.+der 3638

m.+min 6047

[=5]

mertig- Sakatlanmak.

m.-ip 6904

[=1]

meruvert İnci.

m. 937

m.+ti 1649

m.+tey 641

[=3]

meşkey Obur., açgözlü.

m. 6605, 6605

m.+liktin 6606

[=3]

meyir İyi niyet.

m.+i 336

[=1]

meyirbandık Merhametlik.

m. 3203, 3207

[=2]

meyirim Merhamet.

m. 3864

[=1]

meyiz Kuru üzüm.

m. 1577, 1581, 1586

[=3]

meyli Tamam, pekala.

m. 1791, 1791, 3971

[=3]

meylin Taman.

m. 7053, 7063

[=2]

meyman Misafir.

m. 4346, 5265, 5272, 5292, 5474

m.+ğa 4297

[=6]

meyram Bayram.

m.+ım 5153

[=1]

mezgil Mevsim, sezon.

- m.+i 4571
m.+in 55
m.+insiz 4906
m.+siz 7225
[=4]
- mezi** Bıktırmak, usandırmak.
m. 4646
[=1]
- mıkta-** Sağlamlaştırmak.
m.-p 4499
[=1]
- mıktı** 1. Kuvvetli. 2. Güçlü.
m. 2764, 2777, 4500, 4577
[=4]
- mltiğ** Tüfek, silah.
m.+ının 1541, 1546
[=2]
- mltk** Tüfek, silah.
m. 1510, 1563, 4800
m.+ka 1534
[=4]
- mın** Bin.
m. 1724, 1738, 1937, 1954, 2199,
2204, 2209, 3954, 4368, 5145, 5165, 5167,
5169, 5305, 6367, 7131
m.+ğa 16
[=17]
- mına** Bu, şu.
m. 1829, 314, 4331, 4702, 4857,
4862, 4878, 5807, 6084, 6273, 6316, 6490,
6492, 6496, 6596, 6602, 711, 7221, 751
[=19]
- mınaday** Bunun gibi.
m. 7079
[=1]
- mınanı** Bunu.
m. 4515, 4536, 7112
[=3]
- mınav** Bu, şu.
m. 1332, 3047, 3280, 5889, 6919
[=5]
- Mınbay** Şahıs adı.
m. 5651
[=1]
- mınğa**
m. 3664
[=1]
- mındı**
m. 1543, 1553, 1945
[=3]
- mınk** Homurdanmak.
m. 3615
- [=1]
- mınnan** Binden.
m. 1191, 1191, 1196, 1196, 1743
[=5]
- Mırkı** Şahıs adı.
m. 1964
[=1]
- Mırkımız** Şahıs adı.
m. 1962
[=1]
- mırza** Efendi, bey.
m. 1424, 1434, 3417, 3508, 5899,
6619, 6665, 6692, 6896, 924
m.+sınba 2384
m.+sınğan 7007
[=12]
- mırzalık** Cömertlik.
m.+lık 2757
[=1]
- mırzası-** Eli açık gibi davranmak.
m.-p 6626
[=1]
- mıs** Bakır.
m. 6761
m.+ındı 6778
[=2]
- mısal** 1. Misal. 2. Mesel.
m. 5473, 6090, 6867, 91
m.+ğa 54
[=5]
- mısı** Birinin ağırlığı, etkisi.
m. 863
[=1]
- mısık** Kedi.
m. 1766, 4221
[=2]
- mıskıl** Hiciv, alay.
m. 7201
[=1]
- mi** Beyin.
m.+yın 1908, 502
[=2]
- milliyon** Milyon.
m. 4201
[=1]
- min** Eksiklik, noksanlık.
m. 1854, 1864, 2224, 3382, 3493
m.+derin 7202
m.+i 1916
m.+in 4441, 5117
[=9]
- min-** Binmek.
m.-bey 1200

- m.-edi 2313, 3564, 5942, 7180
m.-er 2963, 3260, 3568
m.-erge 817
m.-esin 1947
m.-etin 2017
m.-geli 651
m.-gen 204, 2584, 3300, 4165,
5068, 5239, 5680
m.-gende 1604
m.-geni 1426, 1447, 2977
m.-genim 4795, 6006, 860
m.-genin 4762, 5419
m.-gizdi 1613
m.-ip 1478, 1536, 2301, 2793,
2992, 4615, 4691, 4693, 4694, 4731, 517,
5675, 6126, 63, 6574, 867
m.-se 2387
m.-sem 5072
m.-uvine 6548
[=48]
- minayim**
m. 929
[=1]
- mindet** Görev.
m. 5226
m.+ten 250, 258
[=3]
- mindette-** Mecbur tutmak.
m.-lgen 1339
[=1]
- mine** 1. İşte bu. 2. Birisinin hatasını
bulmak.
m. 1504, 4557
[=2]
- minez** Karakter.
m. 2539, 4092
m.+ben 6623
m.+i 5128, 6427
m.+im 4121
m.+in 3911, 3944
m.+indi 4706
m.+ine 2921
[=10]
- mingirle-** Mırıldanmak.
m.-mey 1058
[=1]
- miniki** İşte, burada.
m. 2729
[=1]
- minisken** Binen
m. 3946
[=1]
- mir** 1. Ok. 2. Boncuk dizilen ip.
m.+din 6630
[=1]
- miras** Miras.
m. 4556, 5685
[=2]
- miuvalı** Meyveli.
m. 5621
[=1]
- miya** Meyan kökü.
m.+ğa 519
m.+sı 1617
[=2]
- miyat** Dayanak, destek.
m.+ım 2401
[=1]
- mizam** Eylül ayının eski adı.
m. 3637
[=1]
- moda** Moda.
m.+lاردın 3018
[=1]
- mol** Ol, çok.
m. 147, 28, 4048, 4685, 6279, 7
[=6]
- mola** Mezar.
m. 680
m.+da 5031
m.+ğa 846
[=3]
- molda** İmam, molla.
m. 1531, 2219, 3094, 3123, 3124,
3126, 3275, 4460, 5189, 5629, 6400, 6408,
6410
m.+dan 3030, 4534
m.+lar 3134, 4454
m.+lاردın 1235, 1240, 3067
m.+nın 3639
[=21]
- Moldakay** Şahıs adı.
m. 7117
m.+ğa 7116
[=2]
- moldan**
m. 4775
[=1]
- Moldeke** Şahıs adı.
m. 3281, 3292, 3525, 3555, 3607,
3616, 3642, 3653, 3655
[=9]
- Moldeken** Şahıs adı.
m. 3272, 3402
[=2]
- Moldekennen** Şahıs adı.

- m. 3267
[=1]
- molla** Molla.
m. 1534
[=1]
- momın** Uslu, uysal.
m.+da 6200
m.+nın 6587
[=2]
- monğol** Moğol.
m. 49
[=1]
- monşak** Boncuk.
m. 1087, 3136, 3138, 3140, 3600
[=5]
- montanı** Kurnaz, iki yüzlü.
m. 3742
[=1]
- mosı** Sacayak, sacayağı.
m. 5916, 5916
[=2]
- motiv**
m.+i 33, 34
[=2]
- moyıma-** Tahammül etmek.
m.-ğan 7105
[=1]
- moyn** Boyun.
m. 1756, 2730
m.+ğa 4445
m.+ı 4954, 5194
m.+ım 5971
m.+ımnan 2019
m.+ına 1454, 1463, 603, 885
m.+ında 1066
[=12]
- mölşer** Miktar, sayı.
m.+inde 66
[=1]
- mör** 1. Mühür. 2. Mührün kağıt üzerindeki damgası.
m. 471
[=1]
- muğadar**
m.+sız 535
[=1]
- muğallahat**
m. 47, 47
[=2]
- Muhambet** Şahıs adı.
m.tin 2198
[=1]
- Muhamedjan** Şahıs adı.
m.+nın 7132
[=1]
- Muhanov** Şahıs adı.
m. 7221
m.+tın 7220
[=2]
- muhit** Okyanus.
m. 17, 6806
[=2]
- muhtaj** İhtiyaç.
m.+sız 535
[=1]
- muji-** Kemirmek.
m.-gen 502
[=1]
- Mukatov** Şahıs adı.
m. 7248
[=1]
- mun** Kaygı, keder.
m. 5528
m.+dı 3362
m.+ın 3188, 6370
m.+ınızdı 5901
m.+im 5585
m.+lı 3725, 5484
[=8]
- munan** Bundan.
m. 1451, 1456, 1468, 2081, 3010, 5638
[=6]
- munar** Bulutlu. Sisli.
m. 1698
[=1]
- munasıp**
m.+tın 2719
[=1]
- munay-** Efkarlanmak.
m.-asın 1402
[=1]
- munda** Burda.
m. 103, 128, 141, 158, 1688, 2486, 4566, 466, 4871, 5802, 67, 6724, 86, 899
[=14]
- mundar** Mel'un, alçak.
m. 6212, 6213, 6215, 6439
[=4]
- munday** Bunun gibi.
m. 1260, 1735, 1745, 2468, 2749, 319, 354, 3722, 3802, 3871, 3876, 3915, 5503, 6026
[=14]
- mundaydı**
m. 4451

- [=1]
mundayımdı
 m. 2774
 [=1]
mundaylardın
 m. 4462
 [=1]
mundı Kederli.
 m.+lardın 6175
 [=1]
mundık Kederli.
 m. 847
 [=1]
munı Bunu, şunu.
 m. 131, 1591, 2920, 4028, 4645,
 5302, 5506, 5643, 5713, 5723, 5766, 6107,
 6402, 7116
 [=14]
munın Bunun.
 m. 149, 1702, 1913, 2868, 4629,
 4757, 5706, 5778
 [=8]
munındı
 m. 2941
 [=1]
munınız
 m. 4655, 6622
 [=2]
munlıĝ Kederli.
 m.+ına 3885
 [=1]
munşa Bunca.
 m. 174, 206, 3425
 [=3]
mura Miras.
 m. 146
 m.+lardı 84
 [=2]
murak
 m. 971, 971
 [=2]
Murat Şahıs adı.
 m. 10, 14, 2627, 2628, 2638, 2648,
 2658, 2671, 2680, 2692, 2700, 2701, 2746,
 2766, 2782, 6176, 6177, 6657, 6674, 6685
 m.+tı 6182
 [=21]
murın Burun.
 m.+ın 4850, 6271, 713
 m.+ımın 718
 [=4]
murt Bıyık.
 m. 1225
 m.+ı 2914, 6205
 m.+ına 633
 [=4]
Musa Şahıs adı.
 m. 17, 26, 6230
 [=3]
Musaĝali Şahıs adı.
 m. 6588, 6589, 6603, 6604
 m.+ĝa 6591
 [=5]
musılman Müslüman.
 m. 7086
 [=1]
mut Akılsız.
 m. 3514, 3518, 3520
 [=3]
Muhtarjan Şahıs adı.
 m. 6659, 6666
 [=2]
muz Buz.
 m. 3554, 3859, 4286
 m.+day 5230
 m.+ı 1437, 5734
 [=6]
muzda- Buz tutmak.
 m.-p 5045
 [=1]
muzika Müzik.
 m. 7131
 [=1]
müdir- Duraksamak, tereddüt etmek.
 m.-gen 2968
 m.-mey 3455
 [=2]
mükis Özür, kusur.
 m. 6331
 [=1]
mülk/ mülük Eşya, mal.
 m.+i 55
 [=1]
mülmayım
 m. 4394
 [=1]
mümkün Mümkün.
 m. 2561
 [=1]
müsapir Biçare, yoksul.
 m. 4259
 m.+di 3539
 [=2]
müşe İnsan veya hayvanların uzvu.
 m. 5483, 5599, 5728
 [=3]

müşkil Müşkül.
m. 1567
[=1]

müviz Boynuz.
m. 2012, 3576, 504
m.+i 1673
m.+imen 1660
[=5]

N

n

n. 5823
[=1]

nadan Cahil, nadan.
n. 284, 6366
n.+darğa 3668
[=3]

nağası Akralar.
n. 1208, 1213, 1218, 1222, 3149
n.+ları 7163
n.+lı 6833
n.+na 3784
n.+nız 1223
[=9]

nağıp Neğin, neden.
n. 2493, 2524, 5044
[=3]

nağızbın
n. 2620
[=1]

nahan
n. 3080
[=1]

najis Necis, pislik.
n.+i 6874
[=1]

nak Tam, tıpkı.
n. 144, 4546, 5540, 6467
[=4]

nakıl Nasihat.
n. 5010
n.+ın 3988
[=2]

nakiliyat
n. 3777
[=1]

naktı Kesin, tam.
n. 13
[=1]

nalı- Dertlenmek, kederlenmek.

n.-dı 6957
n.-maymın 5663, 6169
n.-nbaymın 3345
[=4]

namahram
n. 6399
n.+ğa 6395
[=2]

namart
n. 1895
[=1]

namaz Namaz.
n. 4805, 6380
n.+dın 6565
[=3]

namazşam Akşam namazı.
n. 1771
[=1]

namıs Namus.
n. 3437
n.+ı 61, 61
n.+ıma 6784
n.+ına 65
[=5]

namıstan- Namusuna dokunmak.
n.-ıp 6406
[=1]

nan Ekmek.
n. 2816, 3479, 4051
[=3]

nan- İnanmak.
n.-ba 1584
n.-basan 2606
n.-bayın 1589
n.-ğanım 2574
n.-sanız 2604
[=5]

nanamısın
n. 6184
[=1]

nap
n. 3713
[=1]

nar 1. Tek horgöçlü deve. 2. Ranza.
n. 298, 3615, 4881, 6774
n.+dı 1740
n.+ğa 5645
n.+ı 1513
[=7]

Narın Şahıs adı.
n. 1391, 1482, 1496
n.+da 2785
n.+nan 2779

- [=5]
narkes
n. 4921
[=1]
narkesken Saf çelik kılıç.
n. 2829
[=1]
narodnoy Milli.
n. 7077
[=1]
narse Nesne, eşya.
n. 1687, 1688, 4533, 4751, 4837
n.+nin 6446
[=6]
narseden Eşyadan.
n. 1645
[=1]
narseni Nesneyi.
n. 4638
[=1]
narsenin Nesnenin.
n. 3851, 4628
[=2]
nart 1. Geyikle çekilen kızak.
n.+tay 934
[=1]
Nartay Şahıs adı.
n. 29
[=1]
nasar İpek kumaş.
n. 100, 116, 155, 402, 403, 99
[=6]
nasib Nasip, kısmet.
n.+im 2987
[=1]
nasihat Nasihat.
n. 6645
n.+ın 3954
[=2]
nasil Irk, soy.
n.+di 2695
n.+im 3150, 5088
[=3]
nasip Nasip, kısmet.
n. 2949, 4550, 4602, 5006, 5080
n.+siz 4357
[=6]
naşar Kötü, fena.
n. 4430, 4442, 7114
[=3]
naşimenen
n. 4374
[=1]
- naştap**
n. 1277
[=1]
Navay Şahıs adı.
n.+dın 7213
[=1]
Navrızbay Şahıs adı.
n. 1913, 5222, 7124
n.+day 1911
n.+dan 1914
n.+dı 5130
n.+ın 1920
[=7]
Nayman Soy adı.
n. 4784, 5087, 5177, 5837, 5866,
5905
n.+an 5180
n.+da 5150
n.+ğa 4770, 4779, 4792
n.+ın 5164
n.+nan 5101
n.+nın 5096, 5100, 5844
[=16]
nayza Mızrak.
n. 1252, 1412, 1431, 1551, 1556,
1592
n.+day 3897
n.+sı 4758
[=8]
nayzağay Yıldırım.
n.+ın 2904
[=1]
naz 1. Naz, cilve. 2. Şaka, latife.
n.+dan 5325
[=1]
naza Üzüntü.
n. 1432, 1552, 1557, 4806
n.+sı 4418
n.+sına 4417
[=6]
nazalan- Üzülmek.
n.-ip 6484
[=1]
nazar Dikkat, bakış.
n. 3165
n.+ı 3271
n.+ın 3643
n.+ındı 3645, 4297
n.+menen 1899
[=6]
Nazım Şahıs adı.
n. 88
[=1]

- nazik** İnce.
n. 4955, 5403, 608
[=3]
- nazir** Nezir.
n. 3271
[=1]
- ne** 1. Ne. 2. Ya...ya, de, da, yahut.
n. 1003, 1198, 1419, 1459, 1573, 1635, 1645, 1683, 2128, 2161, 2161, 2165, 2165, 2173, 2186, 2206, 222, 2479, 2510, 2543, 2601, 2791, 2795, 2848, 2939, 2941, 3025, 3178, 3238, 3246, 3292, 3478, 3502, 3504, 3545, 3553, 3554, 3563, 3564, 3566, 3705, 3723, 3824, 3887, 3901, 3915, 4056, 4170, 4355, 4398, 4428, 443, 4502, 4540, 4611, 4616, 4812, 4822, 4976, 5247, 5400, 5460, 5562, 5610, 5630, 5674, 6069, 6079, 6111, 6273, 6331, 6356, 6364, 6538, 6550, 6550, 6650, 70, 7003, 7039, 786, 811
[=82]
- nede**
n. 3055, 7098
[=2]
- neden** Neden.
n. 1806, 4792
[=2]
- nege** Niye.
n. 1402, 1405, 174, 1885, 1887, 2280, 2887, 3419, 3427, 3451, 3501, 3679, 3863, 4101, 4103, 4334, 4519, 4779, 5282, 5354, 5399, 6385, 6389, 6395, 6418, 6460, 6596, 6602, 6681, 6838, 847, 938
[=32]
- negizde**- İspatlamak.
n. 136
[=1]
- negizgi** Ana, temel.
n. 7248, 79, 79
[=3]
- neğil**
n. 5293
[=1]
- neğilayın** Ne yapıyım.
n. 4689, 5241
[=2]
- neğip**
n. 1238, 2335, 2444, 2452, 2765, 3939, 4705, 4750, 6416, 842
[=10]
- neke** Nikah.
n. 4555, 5480
n.+sin 2097
[=3]
- neler** Neler.
n. 899
[=1]
- nemdi** Neyi.
n. 3989, 6920, 699
[=3]
- neme**
n. 6209
[=1]
- nemei**
n. 3262
[=1]
- nemene** 1. Besinci göbekten torun. 2. Ne, ne oldu.
n. 1655, 1665, 1685, 3145, 4843, 489, 5704, 6129, 781, 941
[=10]
- nemenege**
n. 4690, 5381
[=2]
- nemenene**
n. 2902
[=1]
- nemeni**
n. 2652, 2657, 2667
[=3]
- nemere** Torun.
n.+si 6177
[=1]
- nemiz**
n. 4294
[=1]
- nendi**
n. 3832, 4767, 5259
[=3]
- nenin**
n. 2642
[=1]
- neniz**
n. 4807, 5878
[=2]
- nesevine**
n. 4053
[=1]
- nesi**
n. 4021
[=1]
- nesibe** Nasip, kısmet.
n. 1181
n.+mdey 3876
[=2]
- nesin**
n. 1944, 1950, 3049, 4757

[=4]
nesine n. 2565, 2570, 2869, 4278, 5486, 6568
 [=6]
Nesipkül Şahıs adı.
 n. 5085, 5086, 5106, 5111, 5157, 5116, 5142, 5171
 [=8]
neşe Kaç.
 n. 1121, 1141, 13, 3045, 3065, 3512, 922
 [=7]
neşev Kaç.
 n. 4033
 [=1]
Netali Şahıs adı.
 n. 4854, 4860
 [=2]
neter
 n. 3480
 [=1]
netip
 n. 3551
 [=1]
netken Ne kadar.
 n. 5807, 5889
 [=2]
niyet Maksat, niyet.
 n.+indi 2342
 [=1]
noğay Bugün Kuzey Kafkasya'da yaşayan bir Türk boyu.
 n. 3519, 3523, 5917
 n.+dan 248
 [=4]
nokta Yular.
 n. 5089, 5673
 n.+mnan 5854
 [=3]
nöker Yaver.
 n.+i 4177
 [=1]
nur Nur.
 n. 1336
 n.+dan 2206, 2211
 n.+dı 3029
 n.+ın 2183, 2188, 2189, 2193, 2194, 2198, 2200, 4951
 [=12]
nura Dere, yar.
 n.+tanın 1918
 [=1]

Nurğoja Şahıs adı.
 n. 10
 [=1]
Nurım Şahıs adı.
 n. 6503, 6512
 [=2]
Nurjan Şahıs adı.
 n. 26
 [=1]
Nurkey Şahıs adı.
 n. 6989, 6995, 7005, 7015, 7021, 7025
 n.+im 7001
 [=7]
Nurkoja Şahıs adı.
 n. 26
 [=1]
Nurlıbek Şahıs adı.
 n. 29
 [=1]
nuska Taslak, tasarı.
 n. 7078, 7083, 7090, 954
 n.+n 1228
 n.+sı 7188, 7224, 7238, 7248, 7249
 [=10]
nuska- İşaret etmek.
 n.-p 2076, 7052
 [=2]
Nürkeyjan Şahıs adı.
 n. 6993
 [=1]
Nürpeyis Şahıs adı.
 n. 28
 [=1]

O

o
 o. 1730, 1874, 1877, 1881, 1884, 1894, 1931, 1965, 2107, 2112, 2179, 2195, 6879, 7187, 7207, 8
 [=14]
obal Vebal.
 o. 3526
 o.+ı 3503
 o.+ım 4715
 o.+ın 4415, 5530
 o.+ına 887
 [=6]
oblıs eyalet.
 o. 31

- o.+ı 7079, 7127, 7138, 7188, 7210
o.+ının 7135
[=7]
- obraz** Tip, karakter.
o.+darı 89
[=1]
- obrazdılığ**
o.+ı 24
[=1]
- oçerk** Deneme.
o.+ter 7220
[=1]
- odak** Birlik.
o.+ka 39
[=1]
- odan** Odan.
o. 2196, 2419, 3, 4112, 4238, 4981,
6127
[=7]
- oğ** Ok.
o.+ımenen 865
o.+ınday 6630
[=2]
- oğan** Ona.
o. 126, 126, 2304, 2645, 2650,
2655, 2660, 2665, 31, 3373, 37, 58, 6131,
6364, 6391, 7155
[=16]
- oğaşman** Kabalığından.
o. 2705
[=1]
- oh** Sevinç, üzüntü bildiren ünlem.
o. 4431
[=1]
- ojar** Küstah, kaba.
o. 6999
[=1]
- ojarlan-** Küstahlaşmak.
o.-ba 1998
[=1]
- ok** Ok, kurşun.
o. 1496, 1498, 3062, 3072, 3077,
4029, 4185, 6179, 6193
[=9]
- okı-** Okumak.
o. 4805
o.-dı 2219
o.-ğan 1678, 5791
o.-mız. 6644
o.-r 3134
o.-p 4555, 5602, 6607, 7086
o.-sa 6380
[=11]
- okıymıstı** Aydın, çok okuyan.
o.+sı 7077
[=1]
- okpak** Balaban kuşu.
o. 2334, 2340
[=2]
- oksat-**
o.-ıp 1498
[=1]
- okşılardın**
o. 6179, 6193
[=2]
- oktav** Oklava.
o.+day 4955
[=1]
- oktiyabr** Ekim.
o. 28, 35
[=2]
- okuv** 1. Eğitim. 2. Ders.
o. 51, 5788
[=1]
- ol** O.
o. 13, 146, 1643, 1669, 1673, 1689,
1697, 1799, 1857, 25, 2722, 3381, 3409,
3484, 3737, 4060, 4347, 4407, 4539, 4593,
4888, 5081, 5610, 5649, 5760, 5878, 5973,
6432, 7108, 7119, 7136, 7193, 7205, 74
o.+ar 14, 15, 1693, 4582, 54
o.+ardın 29, 5144, 9, 97
o.+arğa 6589
o.+armen 1391
[=45]
- olak** Beceriksiz.
o. 6325
[=1]
- olay** Öyle.
o. 1560, 1874, 3915, 3965, 4288,
4415, 5491, 803
[=8]
- olja** Ganimet, buluntu.
o. 4276, 6112
o.+dan 7004
o.+ndı 6131
o.+nı 1417, 2619
o.+sınğan 7009
[=7]
- olki** Tam dolu olmayan.
o. 748
[=1]
- Omar** Şahıs adı.
o. 1264, 1265, 1275, 1285, 1295,
1305, 1315, 1325, 1335, 1345, 1355, 1365,
1375, 5053, 5054, 5076

- [=16]
Ombı Şehir adı.
o.+nın 5122
[=1]
omırtka Omurga.
o.+sı 4955
[=1]
on 1. On. 2. Sağ.
o. 1422, 1542, 1547, 1706, 1712, 1743, 1939, 213, 2199, 236, 2691, 3070, 3075, 3075, 3499, 3569, 3569, 4289, 4297, 4299, 4675, 4787, 4929, 5169, 5522, 5605, 5607, 5624, 5645, 5722, 5728, 5728, 5742, 5748, 5748, 5822, 5937, 6149, 7133, 7218, 886
[=41]
on- 1. Daha iyi duruma gelmek. 2. Rengi atmak.
o.-atuğın 6283
o.-bas 2304, 2751
o.-basın 5947
o.-baydı 2787
o.-bayın1533
[=6]
onan Ondan.
o. 1914, 2725, 3081, 3085, 3088, 3092, 3096, 3100, 3104, 3106, 3110, 3114, 3131, 4656, 5322, 557, 567, 572, 602, 607, 612, 617, 627, 632, 637, 642, 667, 6725, 6758, 6794
[=30]
onaşa Ayrı olarak, yalnız.
o. 2909, 293
[=2]
Onaşıbay Şahıs adı.
o. 5800, 5801, 5810, 5820, 5832, 5841
[=6]
onavşı
o. 6291
[=1]
onay Kolay.
o. 3514, 3759, 3764, 6343, 7009
[=5]
onaydı Kolayı.
o. 4905
[=1]
onbağan Şerefsiz.
o. 2751
[=1]
onda Orada.
o. 1230, 231, 467, 4869, 5497, 5650, 7221
[=7]
ondağı Oradaki.
o. 5494
[=1]
ondan Ordan
o. 87
[=1]
onday Onun gibi.
o. 1672, 1921, 1969, 3561, 3722, 5967, 647, 652
[=8]
ondi
o. 3787, 4774, 6126, 6903
[=4]
ondır-
o.-may 4698
[=1]
Onğar Şahıs adı.
o. 4222, 4223, 4240, 4243, 4252, 4263, 4273, 4285, 4295, 4305, 4316, 4330, 4343
o.+dın 4364
[=14]
Onğarbay Şahıs adı.
o. 5549
[=1]
Onğarbaykızı Şahıs adı.
o. 7217
[=1]
onı Onu.
o. 137, 1677, 1739, 2215, 316, 3185, 3504, 4374, 5287, 74
[=10]
onın Onun.
o. 132, 18, 1944, 1950, 3049, 3426, 35, 4160, 5642, 5682, 5771, 5779, 5788, 65, 6613, 6858, 6873, 7107, 86
[=19]
onına
o. 1759
[=1]
onında
o. 7117
[=1]
onnan
o. 5431, 5436
[=2]
onşa O kadar.
o. 2764, 2777, 3183, 3192, 7195
[=5]
onşalık
o. 4683
[=1]

- ontayla-** Kolay, uygun duruma getirmek.
o.-nıp 3381
[=1]
- ontaylı** Uygun.
o. 6733
[=1]
- op**
o. 2879
[=1]
- opa-** Pudra sürmek.
o.-lanğan 1860
[=1]
- or** 1. Derin çukur. 2. İri büyük.
o.+ğa 5368
o.+ı 5599
[=2]
- or-** 1. Biçmek. 2. Aşındırmak.
o.-asın 2897
o.-dım 2613
[=2]
- ora-** Sarmak.
o.-ğan 5280
o.-ğanğa 3678
o.-mdı 7201
o.-p 1734, 2274, 2685, 6329
o.-vında 1084
o.-ylı 666
o.-ymın 3838, 6278
[=11]
- orak** Orak.
o. 2897
[=1]
- Oral** Şehir adı.
o. 4174, 4176, 4187, 4197, 4207,
4217
o.+dan 6680
[=7]
- oral-** 1. Dönmek. 2. Sarılmak.
o.-atın 4898
o.-ma 1829
o.-mas 1393
[=3]
- Oralbeg** Şahıs adı.
o.+in 826
[=1]
- Oralbek** Şahıs adı.
o. 821
[=1]
- oramal** Mendil.
o. 3574, 3678, 5280, 5642
o.+ğa 3677
o.+ım 6002
[=6]
- Oraz** Şahıs adı.
o. 6657, 6658, 6686
o.+ım 6693, 6725
[=5]
- orda** Ordu.
o. 4918
o.+sı 826
[=2]
- ordanda-** Kibirleşmek.
o.-p 2334, 2340
[=2]
- orden** Madalya.
o.+lı 37
[=1]
- orğı-** Atlamak.
o.-tkan 6817
[=1]
- orın** Yer.
o. 161, 2184, 2189, 2194, 2201,
2428, 2444, 2452, 4190, 4585, 6562, 6568,
7026, 87
o.+ımdı 1763
o.+sız 4149, 6813
[=17]
- Orımbay** Şahıs adı.
o. 10, 28, 6125, 6126, 6131, 6140,
6332, 6333, 6338, 6340, 6346, 6350, 6355,
6359, 6360, 6368, 6390, 6391, 6395, 6422,
6425, 6426, 6437, 6989, 6999, 6990, 7000,
7010, 7020
o.+dın 6334
[=30]
- Orımbor** Şehir adı.
o.+da 7131
o.+dan 3289
o.+ğa 1804, 5652
[=4]
- orıs** Rus.
o. 7077
o.+tın 1819, 1844
[=3]
- orman** Orman.
o. 951
o.+dağı 529
[=2]
- Ormanov** Şahıs adı.
o.+ka 7095
[=1]
- ormanşı** Ormancı.
o. 6126
o.+nı 6219
o.+nın 6210, 6214
[=4]

- orm** Yer, mekan.
o.+dı 1758
o.+ın 106, 117, 117, 117, 117, 3414, 409
o.+ına 408, 748
o.+ınan 728

o.+ında 4327, 5607
o.+ınızdı 4421
o.+ınnan 2423, 4272, 5111
[=17]
- orta** 1. Orta, yarı. 2. Ortam, çevre.
o. 130, 3776, 3846, 3848, 5135, 5139, 6145, 7011, 7013, 7016
o.+ğa 1353, 141, 4475
[=13]
- ortak** Ortak.
o. 3930
[=1]
- ortala-** Ortalamak.
o.-p 1279, 1284, 1289, 1347
[=4]
- ortalık** Merkez.
o. 7216, 8
[=2]
- ortana**
o. 6515
[=1]
- ortam**
o. 3850
[=1]
- ortasın**
o. 821
[=1]
- ortasına**
o. 7226
[=1]
- ortasınan**
o. 2301
[=1]
- ortasında**
o. 2002, 6391
[=2]
- orteke**
o.+mdi 808
o.+ndi 813
[=2]
- osdı**
o. 4816
[=1]
- osı** Bu.
o. 1043, 116, 12, 136, 1523, 1524, 1955, 2320, 2368, 2580, 2666, 2741, 2789, 2804, 2805, 2810, 2812, 2812, 2999, 3185, 3230, 34, 3411, 3414, 3521, 3703, 3753, 3783, 3788, 4066, 4371, 4431, 4503, 4550, 4902, 4903, 4911, 5110, 5160, 5181, 5405, 5471, 5539, 5584, 5670, 58, 581, 5919, 593, 5948, 5958, 5962, 6038, 6449, 6477, 6560, 6597, 6747, 6866, 7042, 7078, 7129, 7130, 7182, 7194, 7241, 73, 924
[=68]
- osığan** Buna.
o. 5155, 675
[=2]
- osılay** Böyle.
o. 241, 2419, 4557, 539, 5555, 65, 764, 769
[=8]
- osımen**
o. 4358
[=1]
- osımenen**
o. 4214, 4365, 5123, 5799
[=4]
- osında** Burda.
o. 2567, 963
[=2]
- osınday** Bunun gibi.
o. 1012, 1032, 1037, 1067, 2144, 44, 4543, 4640, 4650, 6467, 6727, 76, 84, 973, 982
[=15]
- osındayda** Böyle bir durumda.
o. 1178, 3412, 3465, 6642
[=4]
- osındaydan** Böyle bir durumdan.
o. 4855, 5829
[=2]
- osını**
o. 4526
[=1]
- osının**
o. 598
[=1]
- osınındı**
o. 2734
[=1]
- osınşanın**
o. 2233
[=1]
- ospağ** İma, ihsas.
o.+ında 66
[=1]
- Oşaktı** Soy adı.
o.+nı 2439

- [=1]
oşal o. 4556
 [=1]
ot 1. Ateş. 2. Ot.
 o. 4128, 4708, 488, 529, 5590
 o.+ı 6950
 o.+ın 1184, 5525
 o.+ınday 2050, 704
 o.+ka 133, 133, 1488, 494, 6098,
 653
 o.+tay 6870
 o.+tı 3702
 o.+tın 4523
 [=19]
otav 1. Evlenen kinsenin babaevinden ayırıp kurduğu yuva. 2. Ot yığını.
 o. 5624
 o.+ğa 3489
 o.+ım 393, 411, 427
 o.+ka 3394
 [=6]
otbası Aile.
 o.+nda 6378
 [=1]
otur- Oturmak.
 o. 1753, 2074, 2074, 2076, 2078,
 2078, 2080, 2082, 2133, 2433, 2472, 2524,
 2572, 2762, 2806, 3005, 3022, 315, 317,
 321, 4109, 4546, 5273, 5642, 5768, 5814,
 5922, 6416, 6424, 6532, 6560, 6561, 6563,
 6568, 7078, 7102, 7125, 7188, 7226
 o.-a 901
 o.-adı 120, 124, 23, 74
 o.-ar 3569
 o.-arsız 5590
 o.-atın 19, 4190, 7114
 o.-dı 28, 4068
 o.-dın 921
 o.-ğan 1098, 1314, 1319, 1398,
 3014, 5414, 6519, 6568, 6603, 6866, 7118,
 7167, 7178, 95
 o.-ğanda 3938, 5923, 6557
 o.-ğandan 7226
 o.-ğanın 6391
 o.-ğın 5532
 o.-ıp 129, 1414, 7023, 7120, 7154
 o.-ma 2133
 o.-mas 5502, 5684
 o.-mın 1003, 1154, 1356, 1532,
 1816, 1826, 3007, 3144, 3923, 4974
 o.-min 2027
 o.-sa 6639
 o.-san 1769, 1831, 4284
 o.-sın 2523, 4035, 4097, 4514,
 4694, 6096
 o.-sız 3943
 o.-sin 2517
 [=103]
otuz Otuz.
 o. 1799, 2505, 4918, 4944, 5308,
 5712, 5718, 753, 758
 [=9]
otuzda Otuzda.
 o. 5590
 [=1]
otuzdan Otuzdan.
 o. 17, 1707, 1712, 4920
 [=4]
otta- Otlamak, yayılmak.
 o.-may 488
 o.-p 5399, 7114
 [=3]
oy 1. Sevinç, üzüntü bildiren ünlem. 2. Düşünce, fikir. 3. Çukur yer.
 o. 270, 3884, 6733, 7128, 7128
 o.+da 3886, 4077
 o.+dan 2772, 394, 412, 428, 4576,
 5469
 o.+dın 3231
 o.+ğa 1998, 3900
 o.+ı 4516, 74
 o.+ım 2416
 o.+ıma 706
 o.+ımda 2694, 4435
 o.+ımnan 2485
 o.+ın 781
 o.+ınan 68
 o.+ında 2689
 o.+ındı 4122
 o.+lı 6085
 o.+men 3957
 [=29]
oy- Kazmak.
 o.-a 178
 o.-may 821
 [=2]
oyan- Oyanmak.
 o.-ıp 3961
 [=1]
oyav Uyanık.
 o. 2647, 3758
 [=2]
oyaz Çarlık Rusyası'nda en büyük sivil ve askeri yönetim bölgesi, eyalet.
 o. 5219

[=1]
oybay Eyvah.
o. 326, 332, 340, 346, 362, 368,
579, 658, 781
[=9]
oybayla- Çıglık atmak, bağırarak.
o.-ğan 1439
[=1]
oydır-
o.-ayın 826
[=1]
oyın Oyun.
o. 142, 143, 2456, 2728, 3834,
3845, 3932, 4664, 5776, 66
o.+da 5480
o.+dık 143
o.+ına 601
[=13]
oyla- Düşünmek.
o. 3902
o.-dım 3961, 6061
o.-p 1591, 2589, 2706, 2954, 4355,
4529, 4997, 5348, 694, 6974, 6977, 74
o.-r 3884
o.-sam 5988
o.-san 5474, 5835
o.-şı 5589
o.-vdan 6987
o.-vşı 5070, 6299
o.-y 6535
o.-ydı 4549
o.-ymın 6279
[=26]
oylan- Düşünüp taşınmak.
o.-bastan 6395, 6491
o.-bay 5785
o.-baydı 2998, 3003
o.-baynın 3454
[=6]
oyna- Oynamak.
o. 3990
o.-ğandı 1182, 1183
o.-ğanım 6233
o.-maymın 4852
o.-p 1584, 2707, 2952, 3238, 4107,
480, 5522, 5689, 978
o.-r 3894, 4817
o.-rsın 3970
o.-sak 1382
o.-sam 4853
o.-san 1080, 1081, 1099, 1100
o.-vşı 6301, 808, 813
o.-ydı 1061, 1089

o.-yık 1381
[=29]
oynak Oyun yeri.
o. 3558
[=1]
oynakta- Hoplayıp zıplamak.
o.-ydı 5417
[=1]
oz- Başarılı olmak, ilerlemek.
o.-a 5796
o.-armin 3247
o.-bak 3181
o.-dı 4047
o.-ğan 6212, 63, 6771, 6804
o.-ğanğa 60
o.-ğanın 62
o.-ıp 1798, 2843, 4046, 5090
[=14]
ozbaytuğın
o. 1940
[=1]

Ö

ögeysi- Yadırgamak.
ö.-tip 302
ö.-tpe 5993
[=2]
ögiz Öküz.
ö. 1659, 1664, 1669, 7135
ö.+di 1665, 1674, 1689
ö.+din 1673
ö.+ge 6682
[=9]
ökil Vekil.
ö. 5050
[=1]
ökimet Hükümet.
ö.+i 35
o.+tin 36
[=2]
ökin- Pişman olmak.
ö.-beşi 4094
ö.-ip 3172
[=2]
ökiniş Pişmanlık.
ö. 7101
[=1]
ökinişti Pişmanlık veren.
ö. 12
[=1]

- ökpe** Akciğer.
ö. 4015
[=1]
- ökpele-** Küsmek.
ö.-me 478, 5973
ö.-mey 7067
ö.-p 4221
ö.-r 4158, 4163
ö.-ydi 6793
[=7]
- öksü-** Hiçkırarak, işini çekerek ağlamak.
ö.-p 206, 382, 382, 388, 388, 406, 406, 422, 422, 436, 436
[=11]
- öktem** Hükmedici.
ö. 5716, 5716
[=2]
- öl-** Ölmek.
ö.-di 1534
ö.-dige 4717
ö.-dim 579, 658
ö.-e 4099
ö.-ed 5002
ö.-edi 6612
ö.-emin 7159
ö.-er 5400, 6951, 6952, 6954
ö.-eyin 1579
ö.-gen 1529, 1593, 2033, 2752, 3035, 4723, 5031, 6723
ö.-genbisin 6547
ö.-gende 6706, 6901
ö.-genderdi 879
ö.-gendigin 1544
ö.-genimşe 4995
ö.-genin 13, 1566
ö.-geninde 2449
ö.-gennen 1815, 6129, 699, 998
ö.-genşe 4099
ö.-ip 1400, 1404, 1475, 1484, 4521, 5394, 677, 7109
ö.-megennin 4020
ö.-men 4831
ö.-mes 1231
ö.-mey 1512, 1565, 4892
ö.-meytuğın 1479
ö.-se 2392, 5400, 6956
ö.-sek 6329
ö.-sen 5036
[=55]
- ölen** Şiir.
ö. 1396, 1398, 141, 143, 1657, 1753, 19, 19, 1953, 20, 2110, 2110, 2111, 2123, 2127, 2396, 2422, 2529, 2552, 2836, 3387, 3388, 3433, 3442, 3457, 3463, 3474, 3717, 380, 4055, 4686, 4688, 4720, 4771, 5213, 5574, 5587, 5589, 5642, 5694, 5757, 5797, 5946, 6014, 626, 6313, 6323, 6391, 6477, 6490, 6491, 6639, 677, 690, 7106, 7107, 7142, 7160, 7167, 7191, 7202, 7233, 79, 796, 80, 806, 929, 941
ö.+men 2505
ö.+der 23, 7214
ö.+derdi 79
ö.+derine 14
ö.+dermen 120
ö.+detip 7071
ö.+di 1385, 1754, 2027, 2234, 2564, 2569, 2809, 3052, 3440, 3441, 3443, 3446, 3450, 3455, 3456, 4052, 4796, 4811, 5643, 5934, 5941, 6165, 6202, 6391, 6437, 6438, 6496, 7100, 932, 948, 953, 974
ö.+ge 2050, 2057, 2067, 2761, 2776, 281, 290, 3548, 5600, 5921, 6116, 75, 923
ö.+i 146, 2024, 2026, 3157, 4002, 4042, 97
ö.+im 1008, 1784, 1789, 2122, 2144, 3037, 3980, 4116, 4685, 5395, 6286
ö.+imdi 3133, 3727, 5188, 5666
ö.+in 2047, 3875
ö.+inde 117
ö.+indi 1013, 1033, 1038, 1043, 1045, 1045, 1046, 1057, 1373, 3004, 3143, 5918, 5928, 6013, 919
ö.+ine 3146, 96
ö.+inin 68
ö.+iniz 3891
ö.+inizdi 6597
ö.+innin 3986
ö.+men 116, 119, 135, 135, 2397, 2930, 44, 47, 6423, 6444, 6603, 6614, 95
ö.+mene 3906
ö.+menen 2975, 2995, 4423, 5793
ö.+nin 1048, 1256, 2070, 2087, 2904, 3746, 7221
ö.+şiler 1256
[=192]
- öle-det-** Şarkı söylemek.
ö.-pey 5276
[=1]
- ölenşi** Şarkıcı.
ö. 3398, 4700
ö.+dey 3454
ö.+ler 4796
ö.+min 3445

- [=5]
ölig Ceset.
 ö.+in 694
 [=1]
- ölik** Ceset.
 ö. 4648, 4653
 ö.+ke 133
 ö.+pen 135
 [=4]
- ölim** Ölüm.
 ö. 3554, 5606
 ö.+ge 6810, 6957
 [=4]
- öltir-** Öldürmek.
 ö.-edi 3437
 ö.-ip 2154
 ö.-ipti 3040
 [=3]
- ömildirik** Hayvanın semerini eyerini bağlamak için göğüsünden aşırarak sıkılan yassı kemer.
 ö. 1011
 [=1]
- ömir** Ömür.
 ö. 4765, 49, 5060, 7142, 7144, 7152
 ö.+din 6531
 ö.+im 3978
 ö.+in 2, 2742, 325, 331, 339, 345, 361, 367, 4439
 ö.+inde 13, 1745, 5485
 ö.+lerinin 28
 ö.+lik 5298
 ö.+likke 5383
 [=23]
- ömirbayan** Özgeçmiş.
 ö.+darın 12
 [=1]
- ömirlig** Hayat için gerekli, önemli.
 ö.+in 5604
 [=1]
- ön** Yüz, sima
 ö. 952
 [=1]
- önedi**
 ö. 2790
 [=1]
- önege** Örnek, terbiye.
 ö. 7130
 [=1]
- öner** Sanat.
 ö. 7082, 7124, 7194, 7207, 7249, 8
 ö.+di 2978
 ö.+ge 2817, 2822
- ö.+i 3350
 ö.+im 4685, 5395, 6799, 6805
 ö.+in 1644, 4737
 ö.+indi 2965, 3124, 3781
 ö.+li 7192
 ö.+sızdin 4056
 [=21]
- önerpaz** Sanatkar.
 ö. 1633
 ö.+dan 5326
 ö.+dın 1633
 [=3]
- öneş** Yemek borusu.
 ö.+innen 6113
 [=1]
- önge**
 ö. 1309
 [=1]
- önim** Mahsul, ürün.
 ö. 5516
 [=1]
- önir** 1. Elbisenin ön tarafı. 2. Çevre, bölge.
 ö.+di 4711
 ö.+ge 7129
 ö.+inde 7142
 [=3]
- önmente-** Kalabalığı yarmak, ilerlemek.
 ö.-gen 4830
 [=1]
- önşen** Hep, tamamen.
 ö. 5245, 6229, 6229
 [=3]
- ör** Yokuş, yamaç.
 ö. 1316
 ö.+ge 1261, 2140
 ö.-me 1352
 [=4]
- ör-** 1. Otlığa çıkmak, yayılmak. 2. Örmek.
 ö.-edi 2726
 ö.-gen 1177, 952
 [=3]
- örbi-** Çoğalmak.
 ö.-gen 3
 [=1]
- ören** 1. Genç. 2. Başarılı.
 ö. 6804
 [=1]
- örük** Erik.
 ö. 1825
 [=1]
- örüs** Otlak
 ö.+im 6792
 ö.+ke 5426

- ö.+ten 6614, 7177
 [=4]
- öriste-** Yayılmak, otlamak.
 ö.-p 2333
 [=1]
- örkende-** Filizlenmek.
 ö.-gen 148
 ö.-te 20
 ö.-ydi 52
 ö.-yi 147
 ö.-yine 50
 [=5]
- örle-** Yukarı doğru çıkmak.
 ö.-dim 6065
 ö.-p 3932
 [=2]
- örşelen-** Kızmak, inat etmek.
 ö.-ip 2895
 [=1]
- örte-** Yakmak.
 ö.-gen 1900
 [=1]
- ös-** Uzamak, büyümek.
 ö.-e 7159
 ö.-er 173, 5622
 ö.-ersin 2161
 ö.-etuğın 2060
 ö.-ip 4147
 ö.-ken 1042, 1062, 1153, 1168,
 1178, 2946, 4024, 4402, 5522, 5822
 ö.-pey 6608
 [=17]
- ösek** Dedikodu
 ö. 2656, 2661, 3930
 ö.+ke 2510, 307, 3733
 ö.+tin 4491
 [=7]
- ösekşi** Dedikoducu.
 ö.+nin 3845
 [=1]
- ösi**
 ö. 4934
 [=1]
- ösir-** Büyütmek.
 ö.-gen 3119
 [=1]
- Öske** Şahıs adı.
 ö. 6369, 6370
 [=2]
- öspirim** Yeni yetişmekte olan genç kucak,
 nesil.
 ö. 643
 [=1]
- östip**
 ö. 2839
 [=1]
- öş** Öç, intikam.
 ö. 1990
 [=1]
- öşir-** Söndürmek, kapatmak.
 ö.-e 1184
 [=1]
- öştes-** Düşman olmak.
 ö.-edi 1992
 [=1]
- öt-** 1. Geçmek. 2. Keskinleşmek.
 ö. 3763
 ö.-e 1890, 1958, 2742, 6315, 6490
 ö.-edi 2755, 2956
 ö.-er 1978, 2110, 2117, 2117, 3366,
 4012, 4024, 4437, 4439, 5537
 ö.-ermiz 2928
 ö.-eyin 6068
 ö.-ip 4935, 5717, 6436, 6489, 6496
 ö.-ken 1496, 2258, 2260, 2427,
 2432, 2779, 2783, 2784, 3111, 5060, 6169,
 6437, 6438, 7144
 ö.-kenim 4727
 ö.-pes 6113
 ö.-pese 2008
 ö.-pey 2275, 2291, 3271
 ö.-peydi 2005, 5989
 ö.-se 2291, 2453, 2645, 2650, 2655,
 2660, 2665, 3978
 ö.-sen 1002, 1007
 ö.-sin 4179
 ö.-ti 1626, 3642, 3703, 5134, 6473
 ö.-tik 2716
 [=64]
- öte** Pek, gayet.
 ö. 13, 2320, 3239, 3328, 3428,
 4965, 6, 67, 7158
 [=9]
- Ötegen** Şahıs adı.
 ö. 85
 [=1]
- Öten** Şahıs adı.
 ö.+dey 6674, 6703, 6722
 ö.+nin 6712
 [=4]
- Ötetiliv** Şahıs adı.
 ö. 1930
 [=1]
- Ötev** Şahıs adı.
 ö. 4383
 [=1]

- Öteveli** Şahıs adı.
[=7]
- ötiniş** Arzu, istek.
ö. 6490
[=1]
- ötirik** Yalan.
ö. 1588, 1704, 1806, 2948, 3074,
3782, 5159, 6762, 7064
[=9]
- ötirikşi** Yalancı.
ö. 5347
[=1]
- ötken** Geçen
ö. 2411, 28
[=2]
- ötkenin**
ö. 2743, 2756
[=2]
- ötkenmin**
ö. 1146
[=1]
- ötkennen**
ö. 5983
[=1]
- ötker-** Belli bir işi yapmak, yerine getirmek.
ö.-er 4161
ö.-meysin 3181
[=2]
- ötkir** Keskin, svri.
ö. 18, 7145, 7153
[=3]
- ötkirliğinde** Keskinliğinde.
ö. 76
[=1]
- ötkiz-** Geçirmek.
ö.-bey 2357
ö.-gen 4142
[=2]
- öy**
ö. 4764
[=1]
- öytkeni** Çünkü.
ö. 6410
[=1]
- öz** Öz, kendi.
ö. 1226, 14, 146, 1603, 1928, 1958,
2007, 2046, 2769, 337, 38, 3982, 4091, 41,
424, 440, 449, 4537, 4651, 4715, 4837,
4848, 4865, 5075, 5079, 5190, 5237, 5472,
5502, 5521, 5625, 5679, 5688, 5828, 5868,
6053, 61, 6112, 6150, 6166, 6220, 6229,
6244, 6280, 6368, 64, 65, 66, 66, 6637,
6844, 7023, 7153, 79
[=54]
- özderindey**
ö. 2974, 2994, 5262, 6697, 6765,
6911
[=6]
- özek** 1. Akar su yatağı. 2. Yemek borusu.
ö.+penen 1281
[=1]
- özen** İrmak.
ö. 1568, 2962, 4378
ö.+de 6476
ö.+dey 1717, 1932
ö.+inin 7210
[=7]
- özge** Başka.
ö. 129, 130, 2047, 4238, 4245,
4359, 5322, 5470
[=8]
- özgeden** Başkadan.
ö. 359
[=1]
- özgege** Başkasına.
ö. 4980
[=1]
- özger-** Değişmek.
ö.-ip 120, 142
ö.-mey 93
[=3]
- özgert-** Değiştirmek.
ö.-ip 143
ö.-sem 6597
[=2]
- özgeşe**
ö. 7221
[=1]
- özgeşelig** Değişiklik.
ö.+i 15, 67, 86
[=3]
- özi** Kendisi.
ö. 1413, 149, 1512, 1565, 1667,
1728, 2736, 2747, 3389, 3408, 4394, 4535,
4712, 4865, 5148, 5148, 5148, 5570, 5618,
5636, 5778, 5788, 6276, 6810, 7088, 7105,
7106, 7216
ö.+nin 7200
[=29]
- özim** Kendim.
ö. 2571, 2972, 2992, 3360, 4150,
433, 4383, 4538, 4766, 4908, 4974, 4979,
5813, 5821, 6245, 6797, 6826, 854
[=18]

özimdeyin
ö. 2496
[=1]
özimdi Kendimi.
ö. 4412
[=1]
özime Kendime.
ö. 3484, 4715, 4735, 5463, 5587,
6112, 6553
[=7]
özimen
ö. 3039, 5552
[=2]
özimmen
ö. 1481
[=1]
özimnin
ö. 6738
[=1]
özimsinip
ö. 2669, 2673
[=2]
özün Kendin.
ö. 1282, 1526, 1644, 1702, 2042,
2173, 2399, 2913, 309, 3206, 3418, 3685,
3708, 3759, 3789, 3902, 4096, 4184, 4602,
4869, 5158, 5182, 5255, 5287, 5585, 6198,
6320, 6365, 6839, 7029, 7044, 7053, 7063
[=33]
özünde
ö. 4239
[=1]
özindey
ö. 1807, 1822, 290, 3508, 4039,
4256, 5288
[=7]
özindeyin
ö. 2494
[=1]
özindi
ö. 2007, 2076, 2080, 2894, 3469,
4137, 4208, 5582, 6839, 918
[=10]
özine
ö. 2034, 2046, 2881, 3334, 3550,
4560, 4848, 5158, 5180, 5959, 6150, 6758,
873
[=13]
özinen
ö. 81
[=1]
özünün
ö. 1687, 4756, 57, 66, 7082, 7095

[=6]
özünüzde
ö. 4973
[=1]
özünüzden
ö. 5543
[=1]
özünüzdey
ö. 5191
[=1]
özünmen
ö. 1068, 2404, 2959, 5061, 5070,
5074
[=6]
özünmenen
ö. 1474
[=1]
özünnen
ö. 3015, 3840, 6281, 6637
[=4]
özünün
ö. 2412, 3490
[=2]
özünşe
ö. 4997
[=1]

P

pa Soru eki mi, mı.
p. 1354, 1536, 1537, 1539, 1772,
217, 2300, 2398, 2447, 3310, 3470, 3494,
4191, 4279, 4417, 4588, 4981, 5502, 5525,
5794, 6095, 6099, 6139, 6666, 6747, 6748,
7051, 7052, 7054
[=29]
pakırşılık Fakirlik.
p. 3892
[=1]
pale 1. Bela, felakat. 2. Kurnaz.
p. 4379, 6373
p.+ge 4853
[=3]
palen Falan.
p.+şe 43
[=1]
palıs
p. 3216
[=1]
pan Gururlu.
p. 6201

- [=1]
pana Barınak, sığınak.
p. 5135
[=1]
- pant**
p. 3345
[=1]
- papka** Klasör.
p. 7124, 7207, 7216, 7249
[=4]
- par** 1. Nadasa bırakılmış toprak. 2. Çift.
p. 4426, 5155, 6035
[=3]
- parız** 1. Şart, farz. 2. Borç, görev.
p. 6398
[=1]
- park** Park.
p.+ına 6948
[=1]
- parla-** Çift çift yapmak.
p.-ğan 4453
[=1]
- parsı** Pars, İran halkı.
p. 7086
[=1]
- parşa** 1. Altın ve gümüş sırmalı bir tür ipek kumaş. 2. Dilim.
p. 6249
[=1]
- partiya** Prti.
p. 35
[=1]
- patşa** Padişah.
p.+dan 1910, 1925
p.+sı 6189
[=3]
- payda** Fayda.
p. 1021, 3902, 3904, 5850, 6755, 6987
p.+ğa 3892
p.+n 2412
p.+nın 3905
p.+sı 2384, 3329, 3896, 819, 828
p.+sına 4756
[=15]
- paydalan-** Faydalanmak.
p.-ıp 143, 5020
[=2]
- payğambar** Peygamber.
p. 1626, 2225, 2379, 4901
p.+dan 5685
p.+dın 3150
[=6]
- payım** Derin düşünce.
p. 3707
[=1]
- pe** Soru eki.
p. 1026, 1176, 1523, 1711, 1712, 1713, 1714, 2315, 2424, 2652, 2661, 2678, 2805, 3310, 3690, 3692, 3693, 3695, 3878, 4016, 4189, 4304, 4727, 4895, 4896, 4898, 4900, 4901, 4903, 4943, 5181, 5333, 5532, 5602, 5709, 5749, 5790, 5848, 6270, 6331, 6540, 6541, 6543, 6787, 7001, 7032, 7033
[=47]
- pelde**
p. 2742, 2742, 2755, 2755
[=4]
- pen** İle.
p. 1185, 1389, 1630, 1715, 23, 2627, 2700, 2725, 2762, 3057, 378, 4520, 4657, 4748, 4814, 5352, 5412, 5619, 5856, 6093, 6379, 6774, 7076, 7141, 7149, 7189, 7196, 7199, 7204, 8, 88, 88, 913
p.+de 6988
[=34]
- pende** İnsan.
p. 2376, 2743, 2756, 4091, 5444, 6218
p.+de 3982
p.+ge 4893
p.+ğe 1106
p.+ler 6958
p.+nin 5079, 6967
p.+sinin 6189
p.+şe 4126
[=14]
- penen** İle.
p. 4051, 5162
[=2]
- perde** Perde.
p.+nin 5642
[=1]
- pererburg**
p. 7089
[=1]
- peri** Peri.
p. 3683, 7114
p.+ler 1457
[=3]
- perişte** Melek.
p. 6851, 784, 789
[=3]
- perizat** Peri kızı.
p. 5667, 5746
p.+ın 2468

[=3]
Perne Şahıs adı.
p. 5263, 5269, 5279, 5289, 5299,
5309, 5319, 5329, 5339
[=9]
Pernejan Şahıs adı.
p. 5325, 5335, 5345
[=3]
perzent Evlat, nesil.
p. 4987
[=1]
pesir
p. 2844
[=1]
peyil Razi, hazır.
p.+in 1882
[=1]
peyiş Cennet.
p. 3920
[=1]
peyli
p. 3863
[=1]
pırağ 1. Burak. 2. Pasaldaki kanatlı at.
p.+ım 2885
[=1]
pırak 1. Burak. 2. Pasaldaki kanatlı at.
p. 2963
[=1]
pısıq Uyanık.
p. 6490, 6983
[=2]
pışak Bıçak.
p. 1629, 2532, 3528, 3595
p.+tı 3617
[=5]
piğil Niyet, fikir.
p.+in 6102
[=1]
pikir Fikir.
p. 5518
p.+den 23
p.+im 5034
[=3]
pil Fil.
p.+im 1478
[=1]
pilinderin
p. 1331
[=1]
piltele-
p.-mey 4122
[=1]

pir Pir.
p. 6229
p.+ge 6391, 6394
p.+im 6202
[=4]
pis- Pişmek.
p.-e 6430
p.-ip 1728, 1767, 1768, 4882, 5621
p.-ken 2713 6325
[=9]
poema Manzume.
p.+larda 89
p.+ları 7214
p.+larının 87
[=3]
poeziya Nzım.
p. 56, 77
p.+sı 48
p.+si 45
[=4]
porımızdı
p. 4420
[=1]
pul Para, akçe.
p. 249, 689
p.+dap 3198
p.+ğa 942
p.+ı 6555
p.+ımenen 2533
p.+ın 5019
[=7]
put 1. Put, tapınacak. 2. 16 kilograma eşit
ağırlık ölçüsü.
p.+ka 3519
p.+tay 2621
[=2]

R

r
r. 5827
[=1]
Rahman Şahıs adı.
r. 4958
[=1]
ras
r. 4060, 4160, 4210, 4400, 4410,
4693, 5359, 5682, 5706, 6298, 6666, 6693
r.+ın 5614
r.+ında 5453
[=14]

ray Tavir, davranış.
r.+ısın 785, 790
[=2]

ren Sağlıklı, canlı görünüm.
r.+i 4747
[=1]

republika Cumhuriyet.
r. 31
[=1]

ret Düzen, sıra.
r. 13, 7100
[=2]

retinde
r. 143
[=1]

revolyutsiya Devrim.
r.+dan 38
r.+ğa 28, 132
r.+sı 35
r.+sına 28
[=5]

Rısjan Şahıs adı.
r. 11
r.+nın 23
[=2]

rızdık Rızk.
r. 6875
[=1]

rızgını
r. 6299
[=1]

rızık Rızk.
r.+ın 4583
r.+tarın 4570
[=2]

Rim Şehir adı.
r. 45
[=1]

riza Razi.
r. 7159
[=1]

rol Rol.
r.+i 87
[=1]

ruh Ruh, öz.
r.+ın 3231
r.+ına 34
[=2]

ruv Soy, boy.
r.+ğa 6513
r.+ım 2849
r.+ımdı 6505

r.+ımız 2063
r.+ın 1817
r.+ına 38
r.+ınan 6126
r.+ındı 1202, 2058
r.+ının 63, 7079
r.+las 3264
r.+lı 7123
r.+şılık 33
[=14]

S

s

s. 7220, 7221
[=2]

sab

Sap
s.+ın 2278, 2283, 2618, 888, 977
[=5]

saba Kımız hazırlamak için kullanılan ve at derisinden yapılan kap.
s. 592, 671
[=2]

saba- Vurmak.
s.-ğan 1312
s.-p 2785
[=2]

sabak Ders.
s. 6199, 6607
s.+tın 2223
[=3]

sabala- Dövmek, vurmak.
s.-nıp 6483
[=1]

saban 1. Başağın taneleri alındıktan sonra kalan kısmı. 2. Pulluk, saban.
s.+ğa 1301
[=1]

sabın Sabun.
s. 1929
[=1]

sabır Sabır.
s. 10, 1764, 2433, 4530, 4549
[=5]

sabırsızdan- Sabırsızlanmak.
s. 6973
[=1]

sabi Bebek.
s. 29
s.+ler 4580
[=2]

- sadağ** Yay.
s.+ın 1442
[=1]
- sadak** Yay.
s. 3062, 3072, 3077, 865
[=4]
- sadaka** Sadaka, yardım.
s. 3551
[=1]
- Sadır** Şahıs adı.
s. 6093, 6094
[=2]
- Sadirbek** Şahıs adı.
s. 1794
[=1]
- saf** ankau
s. 7097
[=1]
- sağa** 1. Ağız (nehir). 2. Yaz mevsiminde develerin yediği bir tür bitki.
s.+sı 4307
[=1]
- sağan** Sana.
s. 1008, 1154, 1523, 2324, 2348, 2754, 2791, 3201, 3275, 3475, 3527, 3543, 3546, 3561, 3625, 3793, 3820, 4121, 4326, 4344, 4689, 4725, 4974, 4979, 5098, 5241, 5301, 5431, 5459, 5464, 5530, 5598, 5803, 5824, 5833, 5846, 6835, 6850, 7059, 992
[=39]
- sağat** Saat.
s. 1771, 5771
[=2]
- sağım** Serap, ılgım.
s. 4891
[=1]
- sağın-** Özlemek.
s. 5603
s.-dım 2462
s.-ıp 5043, 5195, 5200, 5205
s.-ıştı 4542
[=7]
- Saharnay**
s.+da 2788
[=1]
- sak** 1. İhtiyatlı. 2. Yarma.
s. 4186, 6018
[=2]
- saka** Aşık kemiklerin en büyüğü.
s. 2174
[=1]
- sakal** Sakal.
s. 1225, 2914, 6205, 7174
- s.+darım 5058
s.+dı 3819
s.+ım 2576
[=7]
- Sakav** Şahıs adı.
s. 10, 6114, 6116, 6120, 6125, 6126, 6127, 6132, 6135, 6141, 6142, 6147, 6151, 6159, 6162, 6164, 6168, 6178, 6192, 6206, 6208, 6216, 6226, 6236, 6237, 6247, 6256, 6257, 6263, 6267, 6277, 6287, 6297, 6306, 6307, 6313, 6317
s.+dı 6240, 6250
s.+dın 6157
s.+ğa 6140, 6259
[=42]
- Sakaveke** Şahıs adı.
s. 6190
[=1]
- sakı** Cömert.
s. 5148
[=1]
- sakıl-da-** Fokur fokur kaynamak.
s.-yımın 2053
[=1]
- sakır**
s. 985, 985
[=2]
- sakta-** Saklamak.
s. 216, 4211
s.-ğan 285, 83, 84, 85
s.-maymın 3363
s.-p 24, 3442, 6610, 686, 82
s.-v 5760
s.-vlı 7207, 7249
s.-y 6949
[=16]
- saktal-** Saklanmak, korunmak.
s.-ğan 7
s.-ğandar 11
s.-ıp 148, 7154
[=4]
- saktay**
s. 3314
[=1]
- sal**
s. 17, 2667, 2797, 3604, 3614, 4823, 4876, 4878, 6464, 6467, 6475, 6476, 6597, 6648, 7126, 7127, 7229, 7242
s.+dın 7081
s.+men 7129
s.+mın 4870
[=21]
- sal-** Koymak, yerleştirmek.

- s. 244, 252, 6634
s.-a 1110, 1353, 1454, 1463, 3064,
885 s.-adı 3290, 4889, 6098
s.-am 4784
s.-amın 3097, 3960, 5673, 683
s.-ar 2906, 3063, 3073, 3078, 494,
6461 s.-arının 1261
s.-arsın 2909
s.-asın 5158
s.-atuğın 7047
s.-ayın 4845
s.-dı 3154
s.-dim 3165
s.-dın 2153, 3074, 5399, 6395,
6742, 7071
s.-ğan 1211, 2442, 5105, 521, 6294,
6477, 761, 776, 937
s.-ğanına 1506, 852
s.-ğın 2290
s.-ip 2880, 3260, 3812, 3966, 4464,
5406, 5426, 5458, 562, 775, 780, 817
s.-ıptı 2561, 7237
s.-ma 7142
s.-madı 27
s.-maşı 3702
s.-may 2806, 4908
s.-maydı 6648
s.-maysın 1162
s.-sa 1427, 3330, 4887, 592, 671,
6943 s.-sak 90
s.-sam 4739, 6152
s.-şı 5713, 5744, 5765
s.-uvlu 1619
[=82]
sala 1. Akar su kolları. 2. Dal, alan.
s. 3024, 3034, 3044, 3054, 5170, 7
s.+nın 122
s.+sı 5
s.+sının 2, 27
[=10]
salamğı
s. 3809
[=1]
saları
s. 3340
[=1]
salasın
s. 4123
[=1]
saldar Sebep neden.
s.+ı 132
[=1]
saldır-
s.-ğan 5240
[=1]
salem Selam, merhaba.
s. 1497, 1501, 1505, 1511, 1564,
3162, 3386, 5959, 6341, 6646, 6663, 6690,
831
s.+i 1560
s.+in 1582, 1587, 3279
s.+indi 3166
[=18]
salemdes- Selamlaşmak.
s.-ip 6639
[=1]
salğansa
s. 1755
[=1]
salığ Vergi.
s.+ın 6285
[=1]
salık Vergi.
s. 3063, 3073, 3078, 4757, 5445
[=5]
salım 1. İki takımın at üzerinde oğlak veya
keçi derisini çekerek oynadıkları oyun. 2.
Nasip.
s. 4233, 4258
[=2]
salın- Yapılmak.
s.-baymın 3343
[=1]
salikalı Ağırbaşlı.
s. 3766
[=1]
salkın Serin.
s. 1619, 3944, 7100
[=3]
salmağ Ağırılık.
s.+ıma 6153
s.+ınız 2834
[=2]
salmak Ağırılık.
s.+tısı 40
[=1]
salmaktan- Ağırbaşlı gibi görünmeye
çalışmak.
s.-ıp 4203
[=1]
salt Tek, yalnız.
s. 150, 2373, 6496, 81
[=4]

- saltanat** Şölen, şenlik.
s.+ın 5144
s.+pen 5675
s.+tı 7097
[=3]
- samar** 1. Kıymız ve et konulan silindir biçimli büyük bir kap. 2. Hatip.
s. 1271, 1271
[=2]
- samavır** Semaver.
s. 1738
s.+da 1729
[=2]
- samay** Şakak.
s. 6288, 6293
[=2]
- sambet**
s.+tin 4736
[=1]
- samırsın** Sedir ağacı.
s.+nan 5850
[=1]
- san** 1. Bacak. 2. Sayı, hesap, rakam. 3. Güzellik.
s. 4406, 5090, 5603, 741
s.+ın 3653, 4564, 4581
s.+ına 4888, 565
s.+ında 7148
s.+i 1210
s.+im 4151
[=12]
- sana** Bilinç.
s.+nızda 4318
s.+nmenen 2954
[=2]
- sana-** Saymak.
s.-ğanğa 2289
s.-ladı 36
s.-p 3098, 3103, 4939, 5599, 7155
s.-ptı 2935
s.-y 4717
[=9]
- sanas-** Dikkate almak.
s.-pas 4302
[=1]
- sandal-**Başiboş, beyhude dolaşmak.
s.-ayın 5317
s.-ğan 5272
s.-uvmen 4142
[=3]
- sandalt-**
s.-kan 5288, 5292
[=2]
- Sandıbay** Şahıs adı.
s. 5135
s.+dın 5115
[=2]
- sandık** Sandık.
s. 1742
[=1]
- sandi** Süslü, bezekli.
s. 1988
[=1]
- sani**
s. 2378
[=1]
- sanında**
s. 3499
[=1]
- sanırav** Sağır.
s. 5654
[=1]
- sani**
s. 296
[=1]
- sap** Sap.
s. 374, 5851, 5924
[=3]
- sap-** Dur, serbest, sakin anlamında kullanılır.
s. 2176, 2911
[=2]
- sapa** Kalite.
s. 6643
[=1]
- sapar** Sefer.
s. 1367, 2812, 5476
s.+ğa 5473
s.+larım 5056
[=5]
- Saparğali** Şahıs adı.
s. 26
[=1]
- sapıl-da-** Yüksek sesle konuşmak.
s.-p 2867
[=1]
- Sara** Şahıs adı.
s. 11
s.+men 5179
s.+nı 5842
s.+nın 23
[=4]
- saran** Cimri.
s. 1999, 4120, 4322, 6108, 6110, 6344
[=6]

- sarap** İnceleme.
s.+ka 2592
[=1]
- saray** Saray.
s.+ımdı 7034
[=1]
- sarbas**
s. 5412, 5418, 5428, 5442, 5452,
5462, 7199, 7200, 7204
[=9]
- sarbaz** Asker.
s. 6577, 6582
[=2]
- Sardar** Şahıs adı.
s. 3497
[=1]
- sarğayt-** Saratmak.
s.-pa 3236
s.-tı 2489
[=2]
- sarı** Sarı.
s. 1092, 1092, 1388, 215, 2644,
2649, 2654, 2659, 2664, 3072, 3077, 3299,
3952, 5141, 5165, 5414, 5451, 5823, 6227,
6230, 6760, 6855
[=22]
- Sarıarka** Yer adı.
s.+da 2500, 2503, 2507
[=3]
- Sarıbay** Şahıs adı.
s. 7079
s.+dı 5185
[=2]
- Sarıjan** Şahıs adı.
s. 4887
[=1]
- sarın** Aynı ritimle söylenen şarkı türü.
s.+ı 135, 145
[=2]
- Sarışıbık** Yer adı.
s. 1725
[=1]
- Sarjan** Şahıs adı.
s. 4366, 4377, 4387, 4399, 4409,
4419, 4512, 4575, 4597, 4607, 4617, 4627,
4637, 4647, 7103, 7111, 7115, 7121
[=18]
- sarkıl-**
s.-mağan 5103
[=1]
- sarkıra-** Şelaleden akmak, çağlamak.
s.-ğan 218
[=1]
- Sarman** Şahıs adı.
s. 1890
s.+ımdı 1151
s.+ımdı 1151
[=3]
- sarsıl-** Bir yerde uzun süre oturmak.
s.-ıp 4932
[=1]
- sarşa** 1. Temmuz sonu, ağustos başında
olan kızgın yakıcı sıcak. 2. Sarımtırak.
s. 4275
[=1]
- sart** Eskilerde ticaretle uğraşan kimselere,
genellikle Özbek'lere verilen ad
s.+sın 3531
s.+tardın 571
[=2]
- Sartbay** Şahıs adı.
s. 931, 931
[=2]
- sartı**
s. 1201
[=1]
- sas-** Şaşmak, şaşırarak.
s.-ayın 273, 2998, 3003
s.-ıp 2779, 4598, 4750, 4934, 5761,
6947
s.-ıptı 7176
s.-kan 1884, 1884
s.-pa 3848
s.-pay 2176, 4084
[=15]
- sasık** Kokmuş.
s. 1152, 6447
[=2]
- sat** An, zaman.
s. 4479, 5476
[=2]
- sat-** Satmak.
s.-a 894
s.-ıp 1098, 2533, 2621, 3178, 3198,
3519, 4191, 4459, 461, 5503, 6223, 6225
s.-kan 4198, 4477, 5520, 7058
s.-san 4479
s.-tı 338
s.-tın 1984, 7017
s.-uvğa 4196
[=22]
- Satbay** Şahıs adı.
s. 2715, 6110
[=2]
- satıl-** Satılmak.
s.-ıp 4472

- [=1]
sati s. 982
 [=1]
satti Başarılı.
 s. 7069
 [=1]
sav Sağ, diri.
 s. 3411, 3625, 4363, 4467, 4492,
 4496, 4961, 4994
 [=8]
savab Sevap.
 s.+ı 3636
 [=1]
savan
 s.+sın 3531
 [=1]
savap Sebap.
 s. 3043
 [=1]
savat Okuma, yazma.
 s.+ının 50
 [=1]
savdeger Tüccar.
 s.+ler 2483
 [=1]
savdıra-
 s.-p 998
 [=1]
savğa Ganimetten verilen hisse.
 s. 1519, 6127, 6136, 6137
 s.+mız 1523
 s.+n 2837
 [=6]
saviğ Eğlenme.
 s.+ına 142
 s.+ında 66
 [=2]
savık Eğlenme.
 s. 143, 4664, 4686
 [=3]
savımda
 s. 2370
 [=1]
savır Hayvanın sağrı kısmından işlenerek
 elde edilen kalın deri.
 s. 1205, 1215
 [=2]
savıt Zırh.
 s. 6573, 6925
 s.+ım 6584
 s.+tın 2071
 [=4]
- Savitbek** Şahıs adı.
 s. 4657, 4658, 4672, 4682, 4690,
 4692, 4704, 4710, 4714, 4724, 4734, 7141,
 7142, 7142, 7144, 7149
 s.+ti 4717
 s.+tin 4737
 [=18]
savkele Değerli taşlarla süslenmiş gelin
 başlığı.
 s. 101, 156
 s.+n 404
 [=3]
savla- Şarıl şarıl akmak.
 s.-p 4024
 [=1]
savle Işık, ışın.
 s. 7214
 s.+ler 1419
 s.+m 1002, 1007, 1020, 5948, 5993
 s.+sine 4003
 [=8]
savlem
 s. 968, 9711022
 [=3]
savlet Şatafat, devdebe.
 s.+ine 4405
 [=1]
savlığ 1. Üç yaşını açmış kuzu, koyun. 2.
 Sağlık.
 s.+ındı 3635
 [=1]
savlık 1. Üç yaşını açmış kuzu, koyun. 2.
 Sağlık.
 s. 1724, 1762, 1937, 5169, 71
 s.+tın 5427
 [=6]
savmısın
 s. 2535
 [=1]
savırık
 s. 85
 [=1]
savsä-
 s.-ğanda 753, 758
 [=2]
savsäğ Parmak.
 s.+ın 5748
 s.+ınan 778
 s.+ının 4930
 [=3]
say 1. Vadi. 2. Uygun.
 s. 4560, 5168, 5170, 849
 s.+da 2268

- s.+dan 5211
s.+dın 985
s.+ğa 2711
s.+ın 1176, 1717, 1932
s.+larğa 534
s.+men 4301
[=13]
- Sayadil** Şahıs adı.
s. 29
[=1]
- sayahat** Seyahat.
s.+ta 5559
[=1]
- sayak** Kendi aşına yalnız dolaşan.
s. 512
[=1]
- sayasi** Siyasi.
s. 3
[=1]
- sayatşı** Av kuşları ile avlanan kimse.
s. 7136
[=1]
- Saygidey**
s. 512
[=1]
- Sayın** Şahıs adı.
s. 1177, 1179, 3571, 4401, 6212, 6610
[=6]
- sayır** Memeli hayvanlarda bel ile kuyruk arasındaki dolgun ve yuvarlakça bölüm, sağrı.
s.+ğa 871
[=1]
- saykes** Uygun.
s. 2890
[=1]
- saykıday**
s. 6509
[=1]
- sayla-** Seçmek, oy vermek.
s.-p 1038
s.-vşı 1510, 1563
[=3]
- saylan-**
s.-dırıp 1156
s.-ıp 6573
[=2]
- sayra-** Ötmek, şakramak.
s.-dım 6057
s.-ğan 2474, 3736, 6145
s.-may 2811
s.-p 1036, 5711
- [=7]
- sayran** Oyun, eğlence.
s. 4587
[=1]
- sayravşı**
s.+sı 14
[=1]
- saytan** Şeytan.
s.+ı 3720
s.+ındı 6655
[=2]
- saz** 1. Sağlık. 2. Melodi.
s. 1812
s.+dav 1093, 5692
s.+ğa 4836, 4841
s.+ı 7128
[=6]
- sazan** Sazan balığı.
s. 3096
[=1]
- sazda-** Islanmak, nemlenmek.
s.-ymın 3786
[=1]
- sazı**
s.+ğa 665
[=1]
- sbornik**
s. 7077
[=1]
- seb** Yardım, destek.
s.+in 5584
[=1]
- sebeb** Sebep.
s.+i 6982
s.+in 3418
s.+inen 4228
[=3]
- sebeb** Sebep.
s. 126, 50, 69
s.+ker 5507
s.+ten 4403, 4976
s.+ti 4398, 4428, 6608
[=9]
- sedettey**
s. 4929
[=1]
- segiz** Sekiz.
s. 2053, 2199, 2201, 2726, 3084, 3660, 5208, 6569, 6575, 6579, 7218, 88
[=12]
- seker** şeker.
s. 3741
[=1]

sekildi Gibi.

s. 1307, 2398, 3362, 3683, 3708, 3738, 3778, 3908, 3909, 3911, 3913, 3914, 3916, 4276, 4333, 4471, 6119, 6447, 6624, 6942, 7221, 946, 947, 949

[=24]

seksen Seksen.

s. 1263, 1719, 1740, 1933, 1934, 1945, 6739

[=7]

seksendegi Seksendeki.

s. 6126

[=1]

seksevil Kumlu yerlerde yetişen, fazla büyük olmayan, dalları köküne yakın bir tür ağaç.

s. 2085, 2090, 2095, 2100, 2105

[=5]

sel Sel, su baskını.

s. 1599, 5864

[=2]

semir- Semirmek.

s. 553

s.-di 3629

s.-edi 5876

s.-er 1762

s.-genin 3630

s.-ip 3627

s.-meydi 3672

s.-se 4292

[=8]

semya Aile.

s.+sınan 7144

[=1]

semiz Şişman.

s. 265, 3028, 3624, 3657, 3673, 3830, 3918, 4291, 552, 6590

[=10]

semizimen

s. 6223

[=1]

sen Sen.

s. 1130, 1147, 1148, 1262, 1367, 1549, 1559, 1573, 1702, 1780, 1882, 1894, 1908, 193, 2004, 2156, 2195, 2230, 2235, 2240, 2244, 2332, 2338, 2349, 2352, 2398, 2493, 2522, 2535, 2610, 2611, 2620, 2739, 2740, 2744, 2761, 2776, 2855, 2874, 2898, 3033, 3059, 3069, 3079, 3120, 3198, 3210, 3501, 3512, 3538, 3541, 3548, 3558, 3738, 3754, 4088, 4092, 4094, 4349, 4371, 4601, 4705, 4780, 4782, 482, 4835, 4860, 4896, 4897, 4898, 4997, 5062, 5081, 5246, 5255,

5266, 5291, 5327, 5341, 5378, 5381, 5389, 5399, 5401, 5408, 5597, 5674, 5723, 5729, 5746, 5765, 5795, 5921, 6036, 6147, 6148, 6150, 6181, 6198, 6219, 6238, 6244, 6303, 6346, 6355, 6356, 6419, 6421, 6452, 6543, 6659, 6767, 6776, 6777, 6786, 6827, 6846, 6847, 6991, 700, 779, 795, 805, 849, 968, 969

s.+de 1884, 4104, 5446, 6889

s.+degimiz 5286

s.+derdi 6521

s.+derge 6867

s.+dey 1131, 1136, 1136, 1158, 1226, 2052, 2354, 3297, 3445, 3459, 3648, 5330, 5432, 5463, 5892, 6042, 6209, 7175

s.+deymen 2264

s.+en 1539, 2014, 2170, 2185, 2575, 3551, 3555, 4513, 4598, 4681, 4718, 6448

s.+ge 4369

s.+ın 3632

s.+i 1238, 1258, 1548, 1558, 1806, 2609, 3285, 3436, 3462, 3644, 386, 3931, 4435, 4483, 4730, 5035, 5220, 5398, 6241, 6414, 6542, 6596, 6602, 6955, 7051, 716, 746, 884, 933, 936

s.+iki 3430

s.+imdi 6180, 6194

s.+imen 2163, 2168, 5377

s.+imenen 1027, 1028

s.+in 1106, 1121, 1637, 1801, 1897, 2465, 2525, 2592, 2677, 2922, 3292, 3422, 3544, 3629, 3630, 3643, 3645, 3654, 4335, 439, 465, 4706, 4983, 5177, 5259, 5356, 5361, 5369, 5392, 5455, 6331, 6761, 6820, 6938, 713, 714, 766, 774, 781

[=243]

sen- İnanmak.

s.-bey 75

s.-beysin 2522

s.-beytuğın 5889

s.-dim 5803

s.-genmin 6053

s.-ip 5849

s.-sen 3509, 5034

[=8]

sendey Senin gibi.

s. 5809

[=1]

senem

s. 5610

[=1]

sengenim

- s. 6696
[=1]
- senim** İnanç, güven.
s.+di 5301
[=1]
- Serali** Şahıs adı.
s. 10, 6411, 6412, 7132
s.+ni 6418
[=5]
- serdir-**
s.-mey 3861
[=1]
- sereli**
s. 1987
[=1]
- seri**
s. 17, 4366, 5179, 6314, 6379,
6390, 6400, 6401, 6407, 6471, 6569, 6579,
7103, 7104, 7109, 7136
s.+ge 6477
s.+ler 6487
s.+nin 6402, 6472
[=20]
- serik** Yol arkadaşı.
s. 4497, 4537, 5180, 5571, 5572
s.+terimen 6476
[=6]
- serke** Beş altı yaşlarında ve kısırlaşmış
olan erkek keçi.
s.+dey 1756
s.+ge 504
s.+si 2443
[=3]
- Serkeş** Soy adı.
s. 5704, 5708
[=2]
- serme-** Kollarını açmak, sallamak.
s.-din 6083
s.-lemey 2319
s.-yin 875
[=3]
- serp-**
s.-e 244, 252
s.-edi 3952
[=3]
- sert** Vaat, yemin.
s.+ine 3769, 3771, 939
s.+inizden 908
s.+ke 1895
[=5]
- serttes-**
s.-ip 3152, 3792
s.-kende 1952
- [=3]
- seruven** Gezi, gezinti.
s.+ge 5954
[=1]
- ses** Gözdağı, korkutma.
s. 2840
[=1]
- sesine**
s. 2868
[=1]
- sesken-** Çekinmek.
s.-beymin 4681
s.-dirgen 4166
s.-edi 3880
s.-ip 4411
s.-sin 5325
[=5]
- sev-** Tohum serpmek.
s.-ip 2682
[=1]
- Seydali** Şahıs adı.
s.+m 5143
[=1]
- Seyteken** Şahıs adı.
s.+di 6234
[=1]
- sez-** Sezmek, hissetmek.
s.-ip 6334, 7228
[=2]
- sezdir-** Sezdirmek, hissettirmek.
s.-edi 7112, 7203
[=2]
- sezik** Şüphe, kuşku.
s. 3925
[=1]
- seziksinbey**
s. 2043
[=1]
- sezimtal** Sezgi gücü yüksek olan.
s. 6355
[=1]
- sıbağa** Değerli misafirler için kışlık etten
ayırılan pay.
s.+ma 6356
s.+na 2422
s.+ndı 6246, 6353
s.+sı 7107
[=5]
- sıban-** Sıvamak, kıvrılmak.
s.-ğanday 1943
[=1]
- sıbanbek**
s. 7141, 7142

- s.+tin 7149
[=3]
- sıbay** İçli dışlı, yakın.
s. 1195, 2762, 3511
[=3]
- sıbaylasıp** Komçu yan yana.
s. 5077
[=1]
- sıbir** Fısıltı, fırtına.
s. 3582
[=1]
- sıbirilas-** Fısıldamak.
s.-ıp 4431
[=1]
- sıbis** Söylenti, ses, seda.
s. 2538, 2940
[=2]
- sıdırım**
s. 4820, 4825
[=2]
- sığanak**
s.+ka 4850
[=1]
- sıkak**
s. 3602
[=1]
- sıkıldı** Gibi.
s. 49, 52
[=2]
- sıla-** Sıvamak, sıvazlamak, ovmak.
s.-madın 1541
s.-maymın 1546
s.-p 1421
[=3]
- sılak** Harç, sıva.
s.+ka 3891
[=1]
- sıldır** 1. Şırıltı. 2. Boş, anlamsız.
s. 5916, 5916
[=2]
- sılkım** Süs meraklısı.
s. 2848
s.+darğa 3343
[=2]
- sılkımdık**
s. 2500, 2503, 2507
[=3]
- sıltavrat-** Mazeret sunmak, bahane etmek.
s.-ıp 4351
[=1]
- sın** 1. Deneme. 2. Tabii özellik.
s. 2656, 2678, 5175, 5656, 6439,
6865
- s.+ğa 58
s.+ına 57, 58
[=9]
- sın-** Kırılmak, parçalanmak.
s.-ğan 6907, 6908, 6909, 6910,
6913
[=5]
- sına** Ağaç veya demir çivi.
s. 2138
[=1]
- sına-** Sınamak, denemek,
s.-makka 6043
s.-maydı 4340
s.-p 2683, 3966, 4213, 65
s.-r 5603
s.-san 3749
s.-sadı 129
s.-salık 6241
s.-skanday 2846
s.-v 34
s.-vına 7194
s.-vşı 14
s.-y 4811
[=15]
- sındır-** Kırılmak, parçalamak.
s.-dım 977
s.-ğan 2528
s.-ıp 4821, 4826
[=4]
- sınğır** Şınğırtı, şınğırdama sesi.
s. 6325
[=1]
- sınığ** Kırılan, kırılmış.
s.+ına 2528
[=1]
- sınık** Kırılan, kırılmış.
s. 1493, 1850, 4394
[=3]
- sınışı** Eleştirmen.
s.+nın 6763
[=1]
- sıpat**
s. 5278
[=1]
- sıpayı** Kibar, edepli.
s. 6071, 6991, 6996
[=3]
- sıpayının** Edeplinin.
s. 1768
[=1]
- sıpir-** Süpürmek.
s.-asın 5379
s.-ğan 1052

[=2]
sır Sır, gizem.
s. 3362, 4126, 5335, 7080, 7129,
7130, 7137
s.+da 1890
s.+dan 5266
s.+dın 1186, 1307, 4425
s.+ğa 1286, 1380, 5272, 5288,
5292, 5297
s.+ı 3334, 4552
s.+ımdı 4118
s.+ın 1637, 3362, 4205, 595
s.+lı 976, 976
[=27]
sırğa Küpe.
s. 3577
[=1]
sırla-
s.-p 1909
[=1]
sırlas Cancığer, sırdaş.
s. 1002, 1007, 2311
s.+tarğa 3463
[=4]
sırlas- Sırrını paylaşmak.
s.-ar 4025
[=1]
sırnaş Mızıkacı.
s.+nın 2012
[=1]
sırtınan Arkamdan.
s. 2940, 4746, 6843
[=3]
sırtın Dışın.
s. 3918
[=1]
sırtınan Dışından.
s. 3602
[=1]
sırtında Sırtında.
s. 1746, 1918, 2082, 3305
[=4]
sırtındağı Arkasındaki.
s. 6476
[=1]
sırtınan Arkandan.
s. 2958, 6830
[=2]
sırtka Dışarıya.
s. 4572, 4587
[=2]
sırtkı Dış taraftaki.
s. 4413

[=1]
sırtta- Uzaklaşmak.
s. 6557
[=1]
sırttan 1. İyi cins (köpek.). 2. Güçlü,
sağlam.
s. 3949, 5568, 7117
[=3]
sırttarı
s. 4618, 4623
[=2]
sıy 1. Hediye. 2. Saygı, hürmet.
s. 1071, 6092
s.+ı 4007, 4012
s.+ın 5591
[=5]
sıy- Sığmak, almak.
s.-ar 4404, 4506, 4634, 4636
s.-atın 4631
s.-ğanday 1648
s.-ğızamın 5220
s.-madı 1877, 1881
s.-mağan 1205, 1215, 1499, 1503,
2249, 5693, 5703, 5743
s.-maydı 1943
[=18]
sıyımında
s. 1687
[=1]
sıyın- Allaha sığınmak.
s.-amin 2859
s.-dım 2881
[=2]
sıyla- Saygı göstermek.
s.-mas 4148
s.-sanız 2448, 3236
s.-vşı 6244
s.-ytuğın 4303
[=5]
sıylas- Karşılıklı saygı göstermek.
s.-kanday 1071
[=1]
sız Nem, Rutubet.
s. 4287
[=1]
sız- Çizmek.
s.-ıp 3134
[=1]
sızda- Sızdamak, zonklamak.
s.-ğan 5749
[=1]
Sızdık Şahıs adı.
s. 6209

- [=1]
Siki Şahıs adı.
s. 2320
[=1]
- Sikum** Şahıs adı.
s. 7156
[=1]
- silekey** Tükürük.
s. 967
[=1]
- silte-** Yönelmek.
s. 4326
[=1]
- sin-** Sinmek.
s.-di 3643
s.-er 5025
[=2]
- sinili** Kız kardeş.
s.+m 323, 810, 815
s.+me 327
s.+n 117
s.+ne 300
s.+nin 117
[=7]
- sinir-** Sindirmek.
s.-messin 7019
[=1]
- sipa-** Okşamak.
s.-p 6068, 6533, 6538
[=3]
- sipat** Görünüş, sıfat.
s. 6232
s.+ımdı 1110
s.+ın 6086, 6271
s.+tan 5523
s.+tı 7245
[=6]
- sipatta-** Tasvir etmek.
s.-ladı 89
[=1]
- sırağ** Baldır, incik.
s.+ınan 4913
[=1]
- sirat**
s.+tın 6945
[=1]
- sirne** Bitki sapında veya hayvanların kemikleri içinde bulunan, öz,ilik.
s. 967
[=1]
- siya** Mürekkep.
s. 3276, 3282
[=2]
- siyadan** Mürekkep hokkası.
s.+ım 3284
[=1]
- siyaktan-** Benzemek.
s.-ıp 146
[=1]
- siyaktı** Benzer, gibi.
s. 14, 23, 5286, 60, 93
[=5]
- siyası** Siyasi.
s. 3276
[=1]
- siz** Siz.
s. 1063, 1278, 1283, 1288, 1328, 1347, 2117, 2444, 2936, 3135, 3751, 3796, 3908, 3916, 3967, 4194, 4891, 5160, 5507, 5535, 5555, 5564, 5602, 5865, 6191, 6386, 6991, 6996
s.+ben 1364, 4940, 5545, 5556
s.+benen 3930
s.+de 2372, 5571
s.+den 2983, 3798, 4109, 5593
s.+der 1779, 3872, 4797, 4802, 5837, 6392
s.+derge 2859
s.+dey 3976, 4777, 4785, 4987, 5030, 5575, 6064
s.+di 2441, 3129, 3866, 4941, 6572, 987
s.+din 1241, 2757, 2787, 3592, 4884, 5125, 5325, 543, 6484, 7177
s.+ge 2371, 2415, 3053, 3128, 3165, 3923, 4659, 4988, 958
[=78]
- sizbenen** Sizinle.
s. 5669
[=1]
- sletin**
s.+degi 31
[=1]
- Smayıl** Şahıs adı.
s. 7149
[=1]
- so**
s. 2150, 3754, 3778
[=3]
- sodan** Ondan, o zamandan.
s. 3256, 5822, 66, 72
[=4]
- sodır** Yaramaz.
s.+ı 1847
[=1]

soğ- 1. Vurmak, çarpmak. 2. Tıklamak, çalmak.

s.-adı 542
s.-ar 3226
s.-arsın 5603
s.-ıp 1968, 1973, 4591
[=6]

soğan Ona.
s. 3821, 5608, 6111, 6323, 6875, 7163

[=6]

soğım Kışın keşilmek için özel olarak semirtilen hayvan.

s.+ına 6095
[=1]

sok- Vurmak, çarpmak.

s. 3160
s.-kan 1909, 2821, 6106
s.-pay 4418
s.-sa 3226
s.-tı 5449, 5454, 6351
s.-tırar 74
[=10]

sokır Kör.

s. 6323, 6326, 6361, 6363, 6439
s.+dı 4065, 6362
s.+dın 6348
[=8]

soktuğ- Çarpışmak, tokuşmak.

s.-ğissa 3459
[=1]

sol 1. Sol. 2. Bu, şu.

s. 140, 1513, 1832, 1915, 2504, 2508, 2697, 2703, 2723, 3002, 3619, 3622, 3631, 3739, 4, 4066, 4186, 4228, 4360, 4403, 4412, 4552, 4985, 5037, 5117, 5166, 5361, 5394, 5839, 5912, 6004, 6023, 6102, 6119, 62, 622, 6285, 6423, 6464, 6543, 6608, 6676, 6706, 7111, 7129, 7153, 7162, 7165

[=48]

sol- Solmak.

s.-maydı 4906
[=1]

solardın Onlardan.

s. 7088
[=1]

solay şöyle, böyle.

s. 260, 3226, 5537, 5687, 64, 7164
[=6]

soldan Sol taraftan.

s. 4774
[=1]

soldı

s. 6903
[=1]

solğa Sol tarafa.

s. 3787
[=1]

solğın

s. 4680
[=1]

solın

s. 3185
[=1]

som 1. Yüz kuruşa eşit para. 2. Atlarda görünen bir tür yara. 3. Bütün, som, sağlam.

s. 1914
s.+ğa 1738, 1974
[=3]

son Sonra.

s. 1266, 1271, 1276, 1371, 1376, 1496, 1560, 1815, 1836, 1841, 1851, 1861, 2055, 2065, 2205, 2210, 2377, 2427, 2432, 2722, 277, 2882, 2914, 297, 299, 2993, 2999, 303, 3039, 3156, 3173, 3632, 3798, 4009, 4011, 4039, 4067, 4201, 4225, 4275, 4547, 4554, 4585, 4587, 4605, 4610, 4615, 470, 4818, 5083, 5128, 5280, 5281, 5283, 5343, 5684, 576, 586, 5867, 6060, 6129, 6130, 6248, 6249, 6251, 6283, 6454, 6455, 6457, 6477, 6479, 6616, 675, 676, 699, 709, 7155, 7233, 872, 998
[=80]

sona Sığır, sineği, büve.

s. 679
[=1]

sonan O zamanlardan beri.

s. 1475, 1480, 1484, 1560, 2392, 4587, 5867
[=7]

sonav Şu, ta.

s. 5913
[=1]

sonda O zaman, o an.

s. 1379, 1396, 2246, 2267, 2420, 2486, 2914, 2983, 3310, 4525, 4634, 4919, 5401, 6024, 6127, 6131, 6323, 6323, 6356, 6364, 6374, 6381, 6385, 6395, 6407, 6428, 6444, 6465, 6482, 6491, 6496, 6546, 6564, 6591, 6597, 6647, 6651, 7135, 7167, 7178
[=40]

sondağı O zamanlardaki.

s. 6901
[=1]

sonday O kadar.

- s. 133, 1334, 1732, 29, 31, 4565, 4922, 4931, 4949, 5505, 6889, 85
[=12]
- sondı**
s. 1339
[=1]
- sondıktan** O yüzden.
s. 129, 4, 5396, 66, 7107, 75
[=6]
- sonğı** Son, sonucu.
s. 3085, 40, 49
[=3]
- sonğıdan** Sonundakinden.
s. 3566
[=1]
- sonı** 1. Sonu, el değmemiş. 2. Taze, yeni.
s. 1514, 4376, 5912, 6452
[=4]
- sonımdı**
s. 4396
[=1]
- sonımen** Hülasa, kısaca, öylece.
s. 14, 23, 27, 5134
[=4]
- sonımnan** Peşimden
s. 6274
[=1]
- sonın** Sonun.
s. 1148, 136, 3186, 7224
[=4]
- sonına** Sununa.
s. 3182, 605
[=2]
- sonınan** Sonundan.
s. 1395
[=1]
- sonınnan**
s. 2906, 6327
[=2]
- sonşa** O kadar, öyle.
s. 1402, 2873, 3679, 4101, 4294, 5637
[=6]
- sonşalık** O kadar.
s. 2830
[=1]
- sopı** Mutasavvıf, derviş.
s. 6589
[=1]
- sor** 1. Felaket, talihsizlik, şer. 2. Tuzlak.
s. 4099
s.+dan 5272, 5288, 5292, 5297
s.+ı 2550
- s.+ın 3490, 6898
s.+tandı 3105
[=9]
- sor-** Emmek, soğurmak.
s.-ıp 5595
[=1]
- sorlı** 1. Uğursuz. 2. Tuzlu
s. 3141, 375, 4446, 4448, 5356, 5424, 5440
s.+sı 4106
[=8]
- sorpa** Çorba.
s.+sı 3090
[=1]
- sosiyalis** Sosyalist.
s.+tik 28
[=1]
- sovet** Kurul, heyet.
s. 35, 39
s.+inde 7127
[=3]
- sovhoz** Soviyet döneminde devlet eliyle yönetilen tarım işletmesi.
s.+ı 7079
[=1]
- soy-** Kesmek, yüzmek.
s. 3622, 4288
s.-a 180
s.-am 6108
s.-arğa 1537
s.-atın 6095
s.-atuğın 3625, 4293
s.-ayın 3616
s.-dık 6617
s.-dırmasan 3612
s.-ğan 6101
s.-ğızğan 266
s.-ılğan 7239
s.-ıp 3639, 3640, 3644, 3650, 5048, 6092, 6546, 6590, 6612, 6612
s.-mağan 3632
s.-sam 3652, 6113
s.-san 3635
[=28]
- soykan** Felaket, yıkım, kavgacı.
s.+ı 2009
[=1]
- soz-** Çekmek, germek.
s.-dı 3906
s.-ıp 2730
[=2]
- sög-** Sökmek.
s.-esin 4334

- s.-ip 4761
[=2]
- sögil-** Sökülmek.
s.-gen 6926, 7203
[=2]
- Söje** Şahıs adı.
s. 6323
[=1]
- sök** Darı.
s. 7184
[=1]
- sök-** Sökmek.
s.-kenmenen 4625
s.-pe 5104, 5104
[=3]
- Sölkebay** Şahıs adı.
s. 958
[=1]
- sön-** Sönmek, parlaklığını , ışığını yitirmek.
s.-genşe 4128
[=1]
- söyle-** Konuşmak, söylenmek.
s. 2965, 2967, 4760, 5029, 5091
s.-din 4153, 5100, 5404, 6080
s.-gen 3707, 3741, 4790, 6212
s.-meske 6089
s.-meymin 7160
s.-p 1257, 1782, 1908, 2866, 4149,
4892, 5106, 5157, 5451, 5655, 6062, 6078
s.-r 1662, 1682, 1755, 2967, 6362
s.-s 583
s.-se 2328
s.-sen 2493, 4883, 6339, 7048
s.-sin 1757, 6208
s.-şi 2823
s.-tken 1246
s.-tip 4822
s.-vge 6912
s.-y 3923
s.-ydi 5830
s.-yin 4597, 6918
s.-ymin 1337, 2825, 4958
s.-ysin 2031, 2035, 2041, 2870,
3712, 4766, 5172, 5716, 6107, 7021
s.-ysiz 5540
s.-ytuğun 6259, 6408
[=64]
- söyles-** Söyleşmek, konuşmak.
s.-e 2790, 3363, 6032
s.-elik 3152
s.-erge 2122
s.-ermiz 3256
s.-eyik 3357
- s.-ip 4567
s.-keli 2637, 3878
s.-kendey 3674
s.-kenmin 2171
s.-kensin 2166
s.-pes 4582
s.-tik 6414
s.-uv 135, 42, 4380, 47
s.-uvge 2959, 2964, 3675, 3820
s.-uvi 41
[=24]
- söz** 1. Sözcük. 2. Kesinlik kazanmayan haber, söylenti.
s. 1003, 145, 1594, 1634, 1653, 1705, 1908, 2041, 2081, 21, 2118, 2185, 2224, 2320, 2416, 2509, 2549, 2623, 272, 2790, 2890, 2909, 2924, 3015, 3049, 3352, 3353, 3555, 3668, 3737, 3832, 3834, 3877, 3895, 3920, 4004, 4070, 4210, 4298, 4344, 4495, 4513, 4532, 4597, 4720, 4725, 4830, 4883, 4958, 4963, 4984, 5073, 5098, 5104, 5469, 5543, 5614, 5655, 5830, 5855, 6044, 6050, 6062, 6066, 6082, 6177, 6334, 6339, 6396, 6399, 6721, 6996, 7026, 7029, 7153, 7154, 853, 991
s.+ben 1770, 1775, 2159, 2529, 2554, 6073, 6075, 6328, 6421, 6443, 6558, 7248
s.+benen 2164, 2169
s.+den 129, 2552, 3830, 4598, 5092, 5539, 6140, 6362, 6423, 6487, 6656, 7153
s.+der 117, 2558, 4620
s.+derdin 44
s.+deri 4624, 4874
s.+derim 3356
s.+derin 3459, 4619, 4989
s.+derine 18
s.+di 1241, 1566, 2195, 3074, 308, 319, 3242, 3550, 3934, 4067, 4328, 4390, 4790, 5051, 6158, 6383, 6387, 6393, 6425, 6997, 7026
s.+din 2528, 3698, 4490, 4529, 5997, 6275, 6316, 6790, 6948
s.+ge 1356, 1662, 1682, 1755, 3435, 3811, 3930, 4117, 4120, 4431, 4630, 4764, 4878, 5034, 5678, 5816, 6048, 6072, 6456, 6484, 7167, 7201
s.+i 1699, 2328, 2496, 2561, 2929, 3582, 3777, 3845, 3869, 3952, 4953, 5550, 6901
s.+im 1018, 1236, 1642, 1854, 1864, 285, 4395, 4465, 4518, 5833, 5907,

6212, 6747, 6759, 6760, 6828, 6888, 744, 749, 754, 759, 880

s.+imdi 2883, 3047, 3896, 4050,

447, 5138, 5340, 5768, 5824, 597, 903, 904

s.+ime 1683, 3033, 3257, 6184

s.+imnin 3886

s.+in 1797, 1812, 2013, 2051, 2294, 2437, 2467, 2677, 2979, 3182, 3378, 3466,

35, 3634, 3682, 3684, 3703, 3707, 3741,

3744, 3766, 3767, 3807, 3939, 3944, 3975,

4026, 4331, 4400, 5183, 5346, 5500, 5509,

5602, 5848, 5938, 5948, 5953, 5958, 6008,

6366, 6473, 6566, 6761, 7007

s.+inde 7027

s.+indi 2046, 2773, 2957, 3020, 3468, 3620, 6235, 6653

s.+ine 1332, 1584, 2309, 2574,

2890, 2924, 3977, 3984, 4200, 47, 5663,

6058, 6065, 6170, 626

s.+inin 1993, 2828

s.+iniz 3801

s.+inmen 1462, 2007, 3751

s.+inmenen 1467

s.+innen 3754

s.+innin 1997, 2384, 3809, 3865, 3910, 4260, 5159

s.+ü 18

s.+ün 292

s.+ünün 76

[=306]

ssr

s. 8

[=1]

suğın Erkek geyik.

s. 3642

[=1]

sula- Sulamak.

s.-ğanı 1427

s.-p 6060

[=2]

suluvsın Güzelsin.

s. 1161

[=1]

suluvsınğan

s. 628

[=1]

suluv Güzel, yakışıklı.

s. 1177, 2279, 2284, 3498, 3559,

3560, 3707, 3737, 3738, 374, 4073, 4256,

4366, 4546, 4665, 4675, 4695, 4718, 4740,

4744, 4998, 5193, 5198, 5203, 5266, 5280,

5297, 5316, 608, 6011, 6011, 7103, 7111, 865, 88

[=35]

suluvdı

s. 4039, 7121

[=2]

suluvdin

s. 2960

[=1]

sum 1. Kurnaz. 2. Zalim.

s. 1572, 4379, 5885, 5893, 6026, 898

s.+ğa 6499

[=7]

sumdık 1. Uğursuzluk. 2. Kötü, kara haber.

s.+tı 1573

[=1]

sumıray İğrenç, alçak.

s. 4786

[=1]

Sunak Soy adı.

s.+ka 1311

[=1]

sundet 1. Peygamber efendimizin müslümanlarca uyulması gerekli sayılan davranışları ve herhangi bir konuda söylemiş olduğu sözler. 2. Erkek çoğuğu sünnet etme.

s. 2225

[=1]

sunkar Sungur.

s. 2461, 3299, 3314, 6962

s.+day 4924

s.+dı 6514

s.+ğa 4497

s.+ımın 6144

s.+ın 3392

s.+mın 6895, 6910

[=11]

sur 1. Çehre. 2. Boz, gri.

s. 1055, 1055, 3483, 6624, 7066, 7166

[=6]

sura- Sormak, öğrenmek.

s. 3418

s.-dık 2718

s.-dım 2886

s.-dın 4350, 4969

s.-ğalı 2270

s.-ğan 5283

s.-ğanda 1658

s.-ğanğa 2281, 2286, 3680, 5919, 5929, 5933
s.-ğannın 4557
s.-lmay 1692
s.-maksın 4534
s.-maşı 4315
s.-matan 4694
s.-may 2887, 3715, 3718, 5336
s.-maydı 4342, 4568
s.-p 1188, 1821, 1983, 2276, 2827, 3354, 3509, 3621, 4691, 4731, 4927, 5190, 5674, 6127, 6137, 6171
s.-r 6136
s.-rsız 1836
s.-salık 6239
s.-spak 5236
s.-sa 1663, 199, 2223
s.-sam 2892, 5256, 5677, 983
s.-san 1202, 1721, 1903, 2190, 2230, 3537, 4235, 5327, 5547, 5672, 5702, 5813, 5865, 5898, 6185, 6426, 6429, 6505, 6716
s.-şı 6028
s.-v 1642, 2906, 3188, 5226
s.-vdan 5987, 71
s.-vdın 126
s.-vğa 1653, 75
s.-vliğa 1086
s.-yda 73
s.-ydy 197, 2127
s.-yın 1634, 3555, 4396, 4513, 5543, 5629, 5868, 5902, 853
s.-ymın 1705, 2058, 2068, 2123, 2185, 2226, 3015, 5237, 5872, 5983
s.-ysın 6920
s.-ysız 5877
s.-ytuğın 3020
[=107]
surag Soru.
s.+ıma 5097
s.+ına 3144
[=2]
suramak
s. 2225
[=1]
suranşı Devamlı birilerinden bir şeyler isteyen kişi.
s. 85
[=1]
surastır- Soruşturmak.
s.-adı 72
s.-ıp 2877
[=2]

surav Sual, soru.
s.+lar 124
s.+larğa 75
[=2]
suravsız 1. Sorusuz. 2. İzinsiz.
s. 5123
[=1]
surkiltay
s. 2861, 6183
s.+ım 6195
[=3]
sus Heybet, soğuk yüz.
s.+ı 3578
[=1]
susamır Diyabet şeker hastalığı.
s.+ğa 645
[=1]
suv Su.
s. 108, 1184, 1461, 1466, 163, 1697, 217, 3065, 3068, 3070, 3080, 3111, 3116, 3187, 3236, 3483, 3924, 4307, 4654, 4786, 488, 5025, 5338, 5525, 5751, 5756, 6334, 6489, 6639
s.+da 1568, 3165, 369, 5332
s.+dan 1978, 3102, 3252, 3254, 3256, 6482
s.+dı 1698, 5333
s.+dın 6481, 6923
s.+ğa 2290, 2962, 3371, 371, 592, 6501, 671
s.+ı 4276, 5912
s.+ın 5003, 5041
s.+ına 1421
s.+ınday 2973
s.+ındeydi 6495
s.+ındı 5342
s.+men 2686
[=59]
suvar Suvarmak, su vermek.
s. 3404
s.-rılğan 45
[=2]
suvat Hayvan suvaracak yer.
s. 1461, 1466
s.+ın 2407
[=3]
suvık Soğuk.
s. 2265, 3554, 3554, 3949
[=4]
suvıkka
s. 1948
[=1]
suvır- 1. Çıkarmak. 2. Koparmak.

- s.-ıp 3155, 7142
[=2]
- suvıt-** Soğutmak.
s.-kanım 5064
[=1]
- suvlep**
s. 1341
[=1]
- suvmanda-** İşgüzarlık etmek, işgüzarca davranmak.
s.-ğan 4787
[=1]
- suvret** Resim.
s. 4656
[=1]
- suvsin** İçecek.
s. 1188, 1192, 2324, 4926, 4927
s.+ındı 1207
[=6]
- Sügir** Şahıs adı.
s. 5024, 6118, 6123
[=3]
- süleymen**
s. 6400, 6402, 6404, 6410
[=4]
- sümbi** Ateşli silahların içini temizlemekte kullanılan çubuk, harbe.
s.+sin 1541, 1546
[=2]
- sünat**
s.+tı 6398
[=1]
- sür-** Sıyrılmak, çizilmek.
s.-gen 7142, 7152
s.-genge 523
s.-gennen 6248
s.-üp 49
[=5]
- sürgin** Sürgün.
s. 4264
[=1]
- sürin-** Düşeyazmak, Tökezlemek.
s. 1806
s.-begey 3535
s.-sem 3534
s.-sen 3530
[=4]
- sürsigen**
s. 7066
[=1]
- süt** Süt.
s. 1814, 221, 2715, 5739
s.+in 943
- s.+ine 5714, 5718
s.+ke 937
[=8]
- süy-** 1. Öpmek, aşk olmak.
s.-dim 3700
s.-em 5350
s.-er 4638
s.-etin 5604
s.-etuğın 5582
s.-gen 2313, 3690, 4696, 5552
s.-gendeysin 3956
s.-genimen 3694, 3729
s.-genin 3693, 3700, 4449
s.-ıp 1103, 1108, 1113, 1118, 1123, 1128, 1133, 1138, 1143
s.-meytuğın 3814
s.-se 5577
s.-sen 3970, 3971, 3973, 7062
[=30]
- süydür-** Öptürmek.
s.-eyin 5466
[=1]
- süye-** Desteklemek.
s.-r 2043
[=1]
- süyeg** Kemik.
s.+i 3627
s.+im 3537, 911
s.+in 3532
s.+inde 1228
[=5]
- Süyekem** Şahıs adı.
s.+nin 2929
[=1]
- süyen-** Dayanmak, yaslanmak.
s.-edi 5881
[=1]
- süyerinmin**
s. 5350
[=1]
- süye-** Desteklemek, dayamak.
s.-vim 3534
s.-vin 3530
[=2]
- Süyinbay** Şahıs adı.
s. 10, 14, 2802, 2803, 2841, 2845, 2864, 2885, 2901, 2908, 2912, 2921, 2931, 2932
s.+dın 2913
[=15]
- Süyindik** Şahıs adı.
s. 6228
[=1]

süyke 1. Yüzyesl. 2. Çok yakından geçmek, yanaşmak.
s. 2243
[=1]
süyken- Dokunmak, sürünmek.
s.-e 3763
[=1]
süykimdi Sempatik, şirin.
s. 4171
[=1]
süykimsiz Sevimsiz, hoş gitmeyen.
s. 2334, 7158
[=2]
süyre- Sürümek, sürüklemek.
s.-p 1344
[=1]
süyrende- Kıvrılarak sürünmek.
s.-gen 2980
s.-ysin 6831
[=2]
süyriğ Kamışın veye sulak yerde yetişen bitkilerin tatlı, beyez kökü.
s.+im 2842
[=1]
süyrik Kamışın veye sulak yerde yetişen bitkilerin tatlı, beyez kökü.
s. 4572
[=1]
süz- 1. Süzmek. 2. Boynuzlamak, süsmek.
s.-ip 6319
[=1]
süzek Kara humma, tifo.
s. 133
[=1]
savletti
s. 5781
[=1]

Ş

şab- 1. Dört nala. 2. Keskin bir aletle kesmek. 3. Bir şeye yapışmak tutunup kalmak.
ş.-a 591, 591, 670, 670
ş.-adı 3993
ş.-am 5173, 5982
ş.-asın 2408
ş.-atın 6791
[=9]
şabak Küçük balıkların genel adı.
ş. 3118

[=1]
şaban Tembel, haylaz.
ş. 2072, 3107, 6269
ş.+dav 4505
[=4]
şabansın Tembelsin.
ş. 6254
[=1]
şabdar Gövdesi sarı veya kirli sarı.
ş. 6126, 6135
[=2]
şabın-1. Kudurmak. 2. Terlemek.
ş.-ar 1766
[=1]
şabırt
ş. 3756
[=1]
şabırttı
ş. 3761
[=1]
şabıs- Savaşmak, çarpışmak.
ş.-kanda 5129
[=1]
şağ- 1. Kırmak. 2. Dişlemek. 3. yakmak, tutuşturmak. 4. Sızlamak.
ş.-ıp 5595, 6370
[=2]
şağım
ş. 2967
[=1]
şağında
ş. 1930
[=1]
şahar Şehir.
ş. 4561, 4565, 4573, 4580
ş.+din 4563
ş.+in 4578
ş.+inen 3669
[=7]
şaja Dağlık yerde yaşayan ötüsü şıgılık şeklinde bir kuş.
ş. 6880
[=1]
şak 1. Dönem. 2. Tam, uygun.
ş. 5146, 6300
[=2]
şak- 1. Kırmak. 2. Dişlemek. 3. yakmak, tutuşturmak. 4. Sızlamak.
ş.-kanda 135
[=1]
şakıl-da- Şingirdamak.
ş.-ma 6447
[=1]

şakıldağ 1. Keskin, kulak tırmayan. 2. Değirmen taşı.

ş.+ı 1016

[=1]

şakır- Çağırarak, davet etmek.

ş.-adı 63, 7163

ş.-ğan 2728, 2993, 3413, 3427, 6182

ş.-ğanda 3430, 3432, 5247

ş.-ıp 2909, 5046, 5554

ş.-may 4776

ş.-maydı 63

ş.-maymın 3176

ş.-sam 3270

ş.-tkan 3408

ş.-u 135

ş.-uv 3173

[=20]

şakta- Kısaltmak, sınırlamak.

ş. 650, 7042

ş.-masan 3781

[=3]

şal İhtiyar.

ş. 2572, 2574, 2607, 2919, 3481, 3487, 3490, 3690, 4907, 4911, 5363, 5581, 6235, 6369, 6374, 6378, 6528, 6529, 6539, 6540, 6544, 6545, 6546, 6554, 7018

ş.+da 3484

ş.+dı 6018

ş.+dıkka 4941

ş.+dın 5660

ş.+ğa 6370

ş.+mısın 3685

[=31]

şal- Çelmek, çelme takmak.

ş. 1017

ş.-a 6385

ş.-asın 2893

ş.-dırğan 1172

ş.-dıruvşu 2862

ş.-ğan 2750

ş.-ğanım 2577

ş.-ğanınmen 3368

ş.-ğanmın 6903

ş.-mayın 6075

[=10]

şalan

ş. 4347

[=1]

şalbar Pantolon.

ş. 6625

ş.+dın 2036

[=2]

şalğay 1. Giysinin alt kısmı. 2. Uzak, ırak.

ş. 5963

[=1]

şalğın Çayır.

ş. 6289

[=1]

şahıs 1. Eğri, büğrü. 2. Çelme takma.

ş. 6062

ş.+tamay 6432

ş.+tamıp 6404

[=3]

şalkak Arkaya doğru yaşlı.

ş. 2437

[=1]

şalkala- Sırt üstü yatmak.

ş.-ysın 1327

[=1]

şalkem

ş. 6062

[=1]

şalkı- Alevlenmek, alev almak.

ş.-p 1969, 6203

ş.-tın 2873

[=3]

şalma 1. Atkı. 2. Kement. 3. İki elin parmak uçlarına geçirilen iple oynanan oyun türü.

ş.+lı 2093, 2103

[=2]

şalışık Su birikintisi.

ş. 217, 3370

[=2]

şaltay

ş. 7198

[=1]

şam 1. Mum, Namus, şeref.

ş.+ın 4990

[=1]

şama 1. Güç, kuvvet. 2. Miktar 3. Fiziksel gücü gösteren ölçü birimi.

ş.+larğa 2293

ş.+m 4086

ş.+sı 1675, 1680, 1684, 4564

ş.-sında 6639

[=7]

şamala- Tahmin etmek.

ş.-v 55

[=1]

şamalı Az, biraz.

ş. 4517, 4971

[=2]

şamamen Takriben, tahminen.

ş.7197

[=1]
şaman Kam.
ş. 132, 134, 137, 138, 142, 143,
145, 2846
[=8]
şamanizm Şaman dini.
ş. 132
[=1]
şamdan- Onuru incilmek.
ş.-asın 2280, 5677, 5811, 5816
ş.-bay 3689
ş.-dınız 3679
ş.-ıp 6785
[=7]
şamsına
ş. 7109
[=1]
şamşırağ 1. Mum, çırak. 2. Göz nuru.
ş.+ı 6807
[=1]
şan Toz.
ş. 1449, 5113, 6986
ş.+ğa 2248, 2253, 2263
ş.+ımdı 2900
[=7]
şandak Tozlu.
ş. 6289
[=1]
şanırak
ş.+tı 1245
[=1]
şanış-
ş.-tım 809
ş.-tın 814
[=2]
şankılda- Çıgılık koğparmak.
ş.-ysın 2048
[=1]
şap- Dörtnala, doru dizgin gitmek.
ş.-aydı 866
ş.-kan 2011, 2016, 5120, 62, 63
ş.-kanı 6578
ş.-pay 3673, 4209
ş.-san 1923
ş.-tım 876
[=11]
şapan Kaftan.
ş. 2741, 2745, 5047, 5049, 5775,
6656
ş.+dı 2754, 6415
ş.+ı 2759
ş.+ımnın 582
ş.+nan 4590

[=11]
Şapıraştı Soy adı.
ş. 2849
[=1]
şapkıla- Birşeyi kesip, parçalayıp durmak.
ş.-sam 3089
[=1]
şapkızbağan
ş. 5174
[=1]
şaptır- Ayakta işemek.
ş.-tadı 1395
[=1]
şar Çember, balon.
ş. 6644
[=1]
şara 1. Büyük kap. 2. Çare, önlem.
ş. 6971
ş.+sı 3724
[=2]
şarğı 1. Şeriat yolu. 2. Kısa boylu.
ş.+nı 4459
[=1]
şarığat Şeriyat.
ş. 4457
[=1]
şaripjamal
ş. 11
[=1]
şarkat
ş. 2771
[=1]
şarpi- Hafiften yakmak.
ş.-may 6950
[=1]
şarşa- Yorulmak.
ş.-dın 5911
ş.-maytın 1329
ş.-p 6650
[=3]
şarşı Kenarları ve açıları birbirine eşit olan
dörtgen, kare.
ş.+ğa 6915
[=1]
şart Antlaşma.
ş. 7121
ş.+tın 81
[=2]
şartarap Dünyanın dört bir yanı.
ş.+ka 3356
[=1]
şaruva 1. Köylü. 2. İş, çalışma.
ş.+ğa 6468, 7222

ş.+ndı 5658	[=1]
ş.+nın 4291, 4313, 7231, 7246	şattık Neşe, sevinç.
[=7]	ş. 5491
şaruvaşılık Belli bir iş, çalışma sahası.	[=1]
ş. 3	şav-
[=1]	ş.-ıp 1514, 1901, 4873, 4902, 4942,
şaş Saç.	6651
ş.+ım 2284, 2576, 728	ş.-ıp 1886
ş.+ım 102, 1177, 157, 405, 723	[=7]
ş.+ındı 952	şay Şay
[=9]	ş. 2725, 6561
şaş- Saçmak.	ş.+ğa 2713, 3057, 3404
ş.-ayın 2997, 3002	ş.+ım 4051
ş.-ınız 2930	ş.+ımdı 3409
ş.-ıp 1575, 563	ş.+ın 1729
[=5]	ş.+ındı 3406
şaşağ Saçak.	ş.+in 1736
ş.+ı 3599	[=10]
[=1]	şayan Akrep.
şaşak Saçak.	ş.+day 5595, 6831
ş. 3597	[=2]
[=1]	şayi Yumuşak, ince ipek kumaş.
şaşbav Saç bağı, toka	ş. 1734, 5275
ş.+ımdı 198	[=2]
ş.+ın 5211	şayka- Sallamak.
[=2]	ş.-ymısın 2595
şaşuv Gelinin başından aşağı saçılan	[=1]
şeker.	şaykal- Sallanmak.
ş. 2930	ş.-adı 1597
[=1]	[=1]
Şaşuvbay Şahıs adı.	Şaykısılam Şahıs adı.
ş. 6638, 6639, 6647, 6647, 6652,	ş. 3148
6656	[=1]
[=6]	Şaykısılamov Şahıs adı.
şat 1. İki dağın arasında kalan büyük	ş. 7085
çukur. 2. Şad.	[=1]
ş. 3984, 4639	şayla Çadır, barınak.
[=2]	ş.+nız 2323
şatak Kavga.	[=1]
ş. 6835	şayna- Çiğnemek.
[=1]	ş.-ğanın 6158
şatıp	ş.-ladı 4945
ş. 3662	[=2]
[=1]	şaynek Demlik.
şatır 1. Dam, çatı. 2. Çadır, otağ. 3.	ş. 6389
Şemsiye.	[=1]
ş. 1746, 6121, 6594	şaytan Şeytan.
[=3]	ş. 6809, 6862
şatıra	ş.+day 6851
ş. 2753, 2758	ş.+ğa 6201
[=2]	ş.+ındı 3009
şattan- Şad olmak.	ş.+nan 2814, 6949
ş.-asın 5381	[=7]

- şeber** Usta mahir.
ş. 1682, 3435, 660, 660
[=4]
- şegirtke** Çekirge.
ş. 6295
[=1]
- şejire** Şecere, soy ağacı.
ş.+li 3565
ş.+si 6174
[=2]
- şek-** 1. At koşmak. 2. Sigara içmek.
ş.-keni 3216
ş.-tim 1367
[=2]
- şeke** Alın.
ş.+ge 502
ş.+sin 551
ş.+sine 558, 598
[=4]
- şeker** Şeker.
ş. 1744, 5337, 6520
ş.+i 4176
[=4]
- şekpen** Yünden dokunmuş dış giyim olarak kullanılan bir çeşit giysi.
ş.+di 7006, 7014, 7019
ş.+ge 7017
ş.+in 7203
ş.+innin 5441
[=6]
- şen** Ünvan.
ş.+dide 6718
[=1]
- şenber** Çember.
ş. 6935
[=1]
- şenegem**
ş. 7145
[=1]
- şengel** Dikenli çalı.
ş.+diden 7095
ş.+ge 1306
ş.+im 6684
ş.+ine 6348
[=4]
- şerik**
ş. 2683
[=1]
- Şerim** Şahıs adı.
ş. 7030, 7031, 7045, 7055, 7065
[=5]
- Şerkeş** Soy adı.
ş. 2762
- ş.+ter 2734, 2794
[=3]
- şermende** Dertli, kaygılı.
ş.+de 2743, 2756
[=2]
- Şerniyaz** Şahıs adı.
ş.+dan 3647
[=1]
- şert-** 1. Fişke vurmak. 2. Saz teline dokunmak, çalmak
ş.-edi 7191
[=1]
- şeş-** Çözmek, açmak.
ş. 5689
ş.-e 4517, 4559, 4589, 4601
ş.-edi 124
ş.-in 6045
ş.-ip 4205, 4601
ş.-pey 6720
ş.-sen 1343
ş.-uvge 7133
ş.-uvi 4603
[=13]
- şeşe** Anne, ana.
ş. 210, 212, 216, 458
ş.+den 7147
ş.+kem 1232, 1242, 219
ş.+keme 831
ş.+m 1108, 1118, 1128, 1138, 1156, 1231, 2236, 2611, 3250, 3476, 5044, 5898, 823
ş.+mde 5450
ş.+mdey 433
ş.+me 181, 221
ş.+mnin 1263
ş.+n 1103, 1113, 1123, 1133, 1143, 1238, 207, 253, 255, 259, 4479, 6326, 6430
ş.+ndi 352
ş.+nin 335
ş.+nnen 1258, 424
ş.+nnin 5411
ş.+si 6323, 6613, 7101
[=48]
- şeşek** 1. Çiçek. 2. Çiçek hastalığı. 3. Develerin vücudunda iltihaplama suretiyle beliren hastalık.
ş. 133, 1374
[=2]
- şeşen** 1. Söz ustası, hatip. 2. Konuşmacı
ş. 1755, 2608, 3252, 5015, 6346, 6346, 7153
ş.+detip 2319
ş.+nin 1797

- [=9]
şeşendik Hatiplik.
 ş.+pen 5769, 5779
 [=2]
şeşil- Çözülme, çözümlenme.
 ş.-meytin 4500
 [=1]
şeşuv Cevap, bilmece.
 ş. 7133
 ş.+in 5744, 5765
 [=3]
şet 1. Kenar, şehir dışı. 2. Uzak yer.
 ş. 177
 ş.+ke 2726
 ş.+ten 2075
 [=3]
şetin 1. Zayıf, güçsüz. 2. kaba, nezaketsiz.
 ş. 5642
 [=1]
şettik 1. Hayvanların semirini veya eyerini bağlamak için göğsünden aşırarak sıkılan yassı kemer. 2. kadınların şapkalarının kenarlarına takkıkları değerli süs eşyaları. 3. Kabalık. 4. devenin burnundan geçirilen ip.
 ş. 6290
 [=1]
şeyin -e kadar.
 ş. 28, 30
 [=2]
şeyingi
 ş. 132
 [=1]
şıbn 1. Sinek. 2. İskambilde sinek.
 ş. 1601, 6746
 ş.+day 5760
 ş.+dı 4098
 [=4]
şıbış Bir iki yaş arasındaki dişi keçi,
 ş.+ım 1852
 [=1]
şıbjındaysın
 ş. 6855
 [=1]
şıda-
 ş.-ğın 2891
 ş.-mağan 2817
 ş.-masam 4715
 ş.-masan 4716, 5357
 ş.-may 1243, 4713, 7167
 ş.-p 3582, 4619, 736, 766, 842
 ş.-ydı 794, 799
 ş.-ymın 6017
 ş.-ymız 5992
 [=17]
şıdamdı 1. Sabırlı. 2. Sağlam, dayanıklı.
 ş. 4525
 [=1]
şıdama-
 ş.-ğan 2822
 [=1]
şıdamdılık
 ş. 4531
 [=1]
şığ- Çıkmak, yola, sefere çıkmak, gittik.
 ş.-a 3304, 4262, 4952, 5278, 6573, 6577, 6582
 ş.-adı 116, 1514, 241, 2478, 3151, 3682, 4307, 5196, 5201, 5206, 5763, 5851, 6038, 6467
 ş.-alık 5954
 ş.-atın 5178
 ş.-ayın 2368
 ş.-ıp 1041, 1172, 2712, 29, 3252, 3970, 4770, 4779, 5732, 5802, 5870, 6373, 6441
 ş.-ıpsın 6363
 ş.-uv 3371
 [=39]
şığanak Körfez.
 ş.+ta 5300
 [=1]
şığar- Çıkarmak, boşaltmak.
 ş. 1811, 2584, 2585, 2587, 2742, 3215, 3216, 3218, 3378, 3422, 3909, 3914, 4022, 4070, 4587, 4648, 4649, 4894, 4907, 5300, 5469
 ş.-adı 68, 7122
 ş.-ar 4572, 5708
 ş.-atını 7106
 ş.-ayın 6778
 ş.-dı 2753, 2758
 ş.-ğan 2205, 2210, 7128, 7142
 ş.-ılğan 79
 ş.-ılıp 120
 ş.-maydı 4614
 ş.-maymız 3052
 ş.-sın 4516
 ş.-u 79
 ş.-umen 80
 [=40]
şığarma 1. Edebi eser. 2. Edebiyat dersinde öğrencilerin yazdığı kompozisyon.
 ş.+lar 7102
 ş.+ların 7088

[=2]
şıgaruşı ş. 6
 ş.+sın 55
 [=2]
şığımdı Verimli, bereketli.
 ş. 2847
 [=1]
şığın 1.harç, masraf. 2. Zaiyat, kan kaybı.
 ş. 6759, 6888
 [=2]
şığıs 1. Doğu. 2. Bitme, yetişme. 3. Gider, masraf. 4. Anlaşma sağlamak.
 ş. 7087, 7212
 ş.+tı 7077
 [=3]
şığır- 1. Kızarmak, yakmak. 2. Kasıp kavurmak.
 ş.-ğan 3291
 [=1]
şık- Çıkmak.
 ş. 1495, 2632, 3254, 3256
 ş.-an 7155
 ş.-kan 146, 2143, 2347, 2832, 2845, 2855, 3254, 4196, 4410, 4655, 5118, 55, 55, 5827, 6126, 6555, 6593, 6599, 6874, 7079, 7130, 7131, 7144, 7153, 7217, 988
 ş.-kanda 5190
 ş.-kanğa 54
 ş.-kanı 4873
 ş.-kanın 144
 ş.-kansız 5586
 ş.-kın 3759, 3789
 ş.-kır 1538
 ş.-pa 2150, 579
 ş.-pağan 2362, 9
 ş.-pay 132, 3113, 5524, 5531, 711
 ş.-paydı 751
 ş.-paysın 3470
 ş.-paytın 4335
 ş.-sa 2787, 4341
 ş.-sın 1374
 ş.-tı 3145, 6315, 7214
 ş.-tım 1243, 7234
 ş.-tın 5910
 [=60]
şılan ş.+ğa 2606
 [=1]
şılav 1. Tesir, etki. 2. Dizgin. 3. Bağlaç. 4. Yosun.
 ş.+ınnan 7051
 [=1]

şımıldığ 1. Perde. 2. Yatağın görünmemesi için önüne çekilen perde.
 ş.+ın 244, 252
 [=2]
şımıldık 1. Perde. 2. Yatağın görünmemesi için önüne çekilen perde.
 ş.+ta 7178
 ş.+tan 3470, 7183
 ş.+tı 7166
 ş.+tın 7167
 [=5]
Şımırbay Şahıs adı.
 ş.+dı 1060, 1060
 [=2]
şımırulı ş. 7079
 [=1]
şımşı- Çimdiklemek.
 ş.-ğan 4345
 [=1]
şın Gerçek.
 ş. 1458, 4259, 4457, 5034, 5527, 5604, 5617, 5682, 5706, 5779, 5938, 5948, 5953, 5958, 6008, 6089, 6246, 6439, 7079
 ş.+day 3869
 ş.+dı 6144
 ş.+ğa 2561
 ş.+ı 6953
 ş.+ımen 5429
 ş.+ımenen 2535
 ş.+ın 3201, 4490
 ş.+ında 4413
 ş.+ınızdı 5903
 [=29]
şınar 1. Çınar ağacı. 2. Zirve.
 ş. 6011, 6011
 [=2]
Şınbatırov Şahıs adı.
 ş. 7198
 [=1]
şındığ Hakikat.
 ş.+ın 4
 ş.+ına 3887
 [=2]
şını Cam.
 ş. 916, 916
 [=2]
şınımen Gerçekten.
 ş. 3784, 5350
 [=2]
şınımenen ş. 5080
 [=1]

- şınjır** Zincir.
ş. 1366
[=1]
- şıp-**
ş.-ka 658
ş.-kaydı 80
[=2]
- şır**
ş. 6274
[=1]
- şırağ** Çırağ, mum.
ş.+ım 1758, 1779, 1824, 2280,
3250, 4428, 4430, 4530, 4975, 5252, 6752,
6814
[=12]
- şırağım** Yavrum, canım.
ş. 5687, 5706, 5785, 5811, 5814
[=5]
- şırak** Çırağ, mum.
ş. 1490, 2614, 2965, 974
[=4]
- şıramıt-** Gözü ısırarak, benzetmek.
ş.-ıp 1816, 1826, 1831
[=3]
- şıray** 1. Yüz güzelliği. 2. Pekiştirme,
güçlendirme.
ş.+ıma 6439
ş.+ımdı 6286
ş.+ın 4398
ş.+ındı 957
[=4]
- şıraylan-** canlanmak, güzelleşmek.
ş.-ıp 3383
[=1]
- şıraylı** Güzel, yakışıklı.
ş. 3556
ş.+mın 6281
[=2]
- şırım** Şirin.
ş. 2416, 2512, 3741, 3808, 4953,
5500, 5509
[=7]
- şırka-** Şarkı söylemek.
ş.-ğan 5823
ş.-p 5479
ş.-sam 6154
[=3]
- şışıt**
ş.+tı 6278
[=1]
- şi** 1. Kamış, kamıştan yapılan eşya. 2.
Kibrit çöpü. 3. Yara, iltihap.
ş. 1084
- [=1]
- şikirey-**
ş.-ip 6027
[=1]
- şilde** Temmuz.
ş. 4275, 5719, 5734
ş.+de 5737, 5739
[=5]
- şildehana** Doğan bebek için düzenlenen
eğlence.
ş. 66
[=1]
- şirak** Sert, sıkı, sağlam.
ş. 3328
[=1]
- şire-**
ş.-p 4923
[=1]
- şireg** Bütünün dördün biri.
ş.+ime 5366
[=1]
- şiren-** Yayılmak, gerilmek.
ş.-esin 4690
ş.-ip 4035, 4201
[=3]
- şiri-** Çürümek, bozulmak.
ş.-di 741
ş.-p 2752
[=2]
- şirkey** Sirke sineği.
ş. 6746
[=1]
- şirkin** Özlem, hasret duyguları pekiştirmek
için söylenen ünlem, keşke, hey v.b
ş. 1131, 4091, 4907, 6088, 6530,
6532
[=6]
- şirkinin**
ş. 4888
[=7]
- şirkindi**
ş. 2939
[=1]
- şiten**
ş. 6224
[=1]
- şoğ** 1. Köz. 2. Bir grup, bir demet, buket.
ş.+ımenen 868
ş.+ınday 6631
[=2]
- şok** 1. Köz. 2. Bir grup, bir demet, buket.
ş. 3321, 5389, 5460, 5913
ş.+tı 5456

- [=5]
Şokan Şahıs adı.
 ş. 131
 [=1]
şokay 1. Deriden yapılmış bir tür ayakkabı.
 ş. 1722, 3638
 [=2]
şokı- Gagalamak.
 ş.-p 6440
 [=1]
şoki Dizlerin üstünde yürür gibi oturmak.
 ş.-yıp 4068
 [=1]
şokta-
 ş.-p 1431, 1592
 [=2]
şoktaman
 ş. 1551
 [=1]
şoktamaymın
 ş. 1556
 [=1]
şoktuğ-
 ş.-inan 1472
 [=1]
şoktuğna
 ş. 2393
 [=1]
şol- Bakmak, etrafı gözetlemek.
 ş.-ıp 5563, 5563
 [=2]
şolak Çolak, uzun olmayan.
 ş. 1839, 2911, 4762
 ş.+pen 4131, 4162
 ş.+tı 4132, 7099
 ş.+tın 2317
 [=8]
şolpan Çoban yıldızı.
 ş.+ı 1227
 [=1]
şomıl- Yıkanmak, suya girmek.
 ş.-ıp 6476, 6486
 [=2]
şorkak Beceriksiz, acemi.
 ş. 6457
 [=1]
şortan Turna balığı.
 ş. 3104
 [=1]
Şortanbay Şahıs adı.
 ş. 10, 14
 [=2]
şoş- Ödü kopmak.
 ş.-ıp 4751, 4792
 [=2]
şoşanda- Sallanmak, ırganmak.
 ş.-mak 4149
 [=1]
şoşay- Çıkık, dik görünmek.
 ş. 1787, 1801
 ş.-tıp 1793
 [=3]
şoşayım
 ş. 1798
 [=1]
şoşaymıdı
 ş. 1793
 [=1]
şoşı- Ödü kopmak.
 ş.-mas 1658
 ş.-ydı 4134
 [=2]
şöb Ot.
 ş.+i 5912
 [=1]
şög- Çömelmek, çökmek.
 ş.-ip 2253, 2263
 [=2]
Şöje Şahıs adı.
 ş. 10, 4793, 4794, 4804, 6322,
 6323, 6331, 6332, 6333, 6334, 6335, 6336,
 6341, 6345, 6354, 6359, 6360, 6364, 6422,
 6433, 6442, 6443, 6444, 6458
 ş.+ge 6432
 ş.+ni 6443
 ş.+nin 6333
 [=27]
Şöjeke Şahıs adı.
 ş. 6457
 [=1]
Şökey Şahıs adı.
 ş. 11, 2942, 2961, 2971, 2981,
 2991, 3001, 3011, 3021, 3031, 3041, 3051,
 3061, 3071, 3122, 3132, 3142, 7084
 [=18]
şölde- Susamak.
 ş.-gende 967
 ş.-p 1192, 4844
 ş.-se 3404
 ş.-sen 1207
 [=5]
Şömekey Soy adı.
 ş. 1817, 7079
 [=2]
şöp Ot.
 ş.+ti 1850

ş.+tin 2534, 635
[=3]
şubar Alacalı, ala.
ş. 1376, 1376, 1718, 1933, 6006,
6404, 6574, 867, 870, 889
[=10]
şubır- Art arda gelmek.
ş.-ğan 861
ş.-tıp 4294
ş.-tpalı 19
[=3]
şuğa İnce ve sık, dokunmuş yün kumaş.
ş. 3826
[=1]
şujuk Sucuk.
ş.+ka 4220
[=1]
şulğı- Başını sallamak.
ş.-dı 1015
[=1]
şunkır Çukur.
ş.+ğa 6635
[=1]
şuv Gürültü, parıltı.
ş. 6581, 7142
[=2]
şuvağ Işın, ışık.
ş.+ı 7188
[=1]
şuvak Işın, ışık.
ş. 1607
[=1]
şuvda Devenin hörgücünde, boynunun
altında ve ensesinde olan uzun tüyler.
ş. 7198
ş.+sı 2248, 2253, 2263
[=4]
şuvla- Gürültü çıkarmak.
ş.-p 6568, 771
[=2]
şuvmağ 1. top, yumak. 2. Kıta, dörtlük.
ş.+ının 7221
[=1]
şuvmak 1. top, yumak. 2. Kıta, dörtlük.
ş. 6491, 6496
ş.+tarı 120
[=3]
şüberek Bez, kumaş parçası.
ş.+pen 2685
ş.+tey 3967
[=2]

şükir 1. Allah'a duyulan minneti dile
getirme, şükür. 2. Şükürgen kök, sürüngen
sap.

ş. 2768, 6261, 6939

[=3]

şükirlik şükür etme.

ş. 6367

[=1]

şüldirle- Eveleyip gevelemek, kem küm
etmek.

ş.-me 1782

[=1]

şülen Parasız, pulsız bedava dağıtılan
emek veya başka şeyler.

ş.+di 1899

[=1]

şüren

ş. 2724

[=1]

T

ta İki cümle veya eş görevli öge ile
sonraki arasında “-den başka” anlamıyla
ilişki kuran ve Kazak Türkçesi’inde “ da,
de, ta, te” olarak dört türü bulunan
kuvvetlendirme edatı.

t. 1225, 1391, 2614, 293, 3295,
3601, 4, 4527, 4762, 5964

[=10]

tab- Bulmak.

t.-a 1187, 1193, 272, 3736

t.-am 4359

t.-ar 1272, 1274, 661

t.-asın 3382, 7003

t.-ayın 5696, 5707

t.-ıladı 2772

t.-ılar 3284, 4037, 4038, 4250, 6645

t.-ılmadın 5107

t.-ılmas 3824, 4250

t.-ılmaydı 5128

t.-ıluvu 2725

t.-ımız 4043

[=24]

taba 1. İçinde ekmek pişirilen kap. 2. Bir
kimsenin bağımsızlığına sevinerek bunu
“oh olsun” şeklinde dışa vurmak.

t. 4922, 5180

[=2]

tabak 1. Tabak. 2. Bir adet kağıt, bir
varak.

- t. 562
[=1]
- tabala-** Birinin başarısızlığına sevinmek.
t.-ysın 5656
[=1]
- taban** 1. Ayak tabanı. 2. Nehir akarsu yatağı.
t. 126, 2170, 3106
t.+ğa 6699
t.+ı 1906
t.+ımen 1670
t.+ımız 2985
[=7]
- Tabın** Soy adı.
t. 1928
t.+ın 3496
t.+ına 2797
[=3]
- tabın-** tapınmak, tapmak.
t.-uv 133, 133
[=2]
- tabıman**
t. 1958
[=1]
- tabıs** Fayda, gelir, kazanç.
t.+ın 7008
[=1]
- Tabiya** Şahıs adı.
t. 11
[=1]
- tağ-** Bir eyi başka bir nesneye asmak. takmak.
t.-adı 58
t.-asın 5175
t.-ıp 5656
[=3]
- tağala** Allah'ın yüceliğini ifade eden sıfat. Allah Teala, Yüce Allah.
t. 3025, 682
t.+m 3017
[=3]
- tağası**
t.+dan 2716
[=1]
- tağat** Takat, tahammül.
t. 5276
t.+ıma 2514
[=2]
- tağdır** Kader, alın yazısı, hayat.
t. 3937, 5853
[=2]
- tağı** Daha.
t. 1220, 1221, 1258, 133, 1399, 1482, 1483, 1485, 16, 1653, 1709, 1758, 1916, 1916, 2246, 2689, 2694, 2725, 29, 3380, 3990, 4109, 4344, 4345, 4347, 4359, 4465, 4595, 4626, 5488, 6373, 651, 734, 739, 85
[=35]
- Tajike** Şahıs adı.
t. 3832
[=1]
- tak** 1. Matematikte tek sayılar. 2. Tam, kesin.
t. 3267
t.+ka 2313
[=2]
- tak-** Bir eyi başka bir nesneye asmak. takmak.
t.-kan 3600, 5117
t.-kanday 3493
t.-kanım 1087
t.-tı 6439
[=5]
- takak**
t.+tın 5199
[=1]
- takappar** Mağrur, kibirli.
t. 7201
[=1]
- takı**
t. 7144
[=1]
- takır** Çorak, verimsiz yer.
t. 3924
[=1]
- takırıp** Başlık.
t.+ının 69
[=1]
- takırıp** Başlık.
t.+ına 120
t.+ka 74
t.+tarı 4
[=3]
- takiya** İnce kumaştan ve çoğunlukla yarım küre biçimde başlık, takke.
t.+ma 1087
t.+n 6324, 685
t.+nnın 5216
[=4]
- takpak** Şiir.
t. 81
t.+tay 6591
[=2]

taksır Eski devirlerde sultan, han, padişah gibi yüksek dereceli insanlar için kullanılan “Efendim, Hazretleri”, anlamlarını içiren bir hitap sözü.

t. 2132, 2155, 2433, 2441, 2443, 2490, 3126, 3493, 3545, 3654, 3812, 3824, 3825, 3827, 3843, 3927, 3988, 3989, 3991, 3998

t.+ım 2452, 2517
[=22]

taktak

t.+tın 6697
[=1]

taktay Tahta, ağaç.

t. 5741, 5741
[=2]

tal 1. Yaş dalları olan, ince ağaç. 2. Çok benzer, aynı cins nesnelere her biri.

t. 1087, 1087, 1819, 2050, 2651, 3190, 4808, 4820, 4825, 5692, 5976, 6975, 704

t.+dan 1412, 1431, 1551, 1556, 1592, 888

t.+dı 1061
[=20]

tal- bayılmak, kendini kaybetmek.

t.-may 1673, 992
[=2]

tala- Isırmak, dalamak.

t.-ğan 2344
[=1]

talab İstek, talep.

t.+ın 2819, 4533, 4577
[=3]

talant Yetenek.

t.+ı 35
[=1]

talap İstek, talep.

t. 2706, 4577
t.+tı 3900
[=3]

talas 1. Belirli bir konuda fikir ayrılığı. 2. Eşit, denk.

t. 43
t.+ka 1297
t.+sa 43
[=3]

talas- tartışmak, didişmek.

t.-a 24
t.-adı 6456
t.-amız 4684
t.-ıp 6671, 6701
t.-kır 1538

t.-pa 2984

t.-paydı 3890

t.-tın 33, 33, 6808

t.-tırmay 1476
[=12]

talavlat-

t.-sın 1411
[=1]

talay 1. Nice, çok. 2. baht, kader.

t. 1135, 1518, 1919, 2422, 2584, 2585, 2586, 2590, 3447, 3879, 4087, 4452, 4700, 4700, 5717, 5746, 5971, 6796, 6818, 85

[=20]

talaydı

t. 898
[=1]

talaydın

t. 6054
[=1]

talayı

t. 4521, 4696
[=2]

talayın

t. 4676, 6699, 6894
[=3]

talaymen

t. 1140
[=1]

talıstan-

t.-ıp 6409
[=1]

talim Talim, terbiye.

t. 4766
[=1]

talimbisin

t. 2840
[=1]

Taljibek Şahıs adı.

t. 5553, 5569
[=2]

taklan Kavrulmuş buğday, darı gibi tahılların öğütülmesiyle elde edilen un.

t. 2997, 5838
t.+dı 3002
[=3]

talkı 1. Devriyi girmek ve uzatmak süretiyle daha iyi bir hale sokmada, daha işlenmiş duruma detirmede kullanılan, ağaçtan yapılmış bir alet. 2. İnsanlar başına gelen büyük sıkıntı. 3. Tahlil. Yorum.

t. 1200
[=1]

- talpak**
t. 7114
[=1]
- talpın-** Hareket etmek, yönelmek.
t.-ğan 5561, 939
t.-ğanmen 5536
[=3]
- tam-** damlamak.
t.-baytın 4322
[=1]
- Tama** Soy adı.
t. 3496, 6801
t.+larğa 2294
[=3]
- tamağ** 1. Boğaz. 2. yemek.
t.+ı 3121, 3318, 7236, 7241
t.+ımnan 2005, 5989
t.+ınnan 2008
[=7]
- tamak** 1. Boğaz. 2. yemek.
t. 5007
[=1]
- tamam** hepsi, tüm, tamamı.
t. 1703, 3496, 4365, 4475, 5416, 5634
[=6]
- tamamda-** Tamamlamak.
t.-ldı 3157
t.-ymın 5340
[=2]
- taman** Yakın, doğru.
t. 1286, 1287, 1289, 491, 492, 494, 650, 651, 653
[=9]
- tamaşa** Oyun eğlence.
t. 131, 23, 4664, 5145, 5478
t.+larğa 7092
t.+mız 4686
[=7]
- tamdı**
t. 7135, 7138
[=2]
- tamır** 1. Bitki kökü. 2. Damar.
t. 3239, 3713, 4146
t.+ğa 648
t.+ın 2681
t.+larım 2605
t.+ların 2602
[=7]
- tamırşı** Nabız tutarak, hastalık teşhisinde bulunabilen kişi.
t. 3709
[=1]
- tamız** Ağustos
t. 4275
[=1]
- tamızı**
t. 3986
[=1]
- tamla**
t. 2771
[=1]
- tamsan-** Yemeğin veya bir meyvenin tadına bakmak.
t.-ıp 4216
[=1]
- tamşıla-** Damlamak.
t.-r 4372
[=1]
- tamuk**
t. 7022
t.+ka 6764
t.+tın 6950
[=3]
- tan** 1. Tan vakti, şafak. 2. Hayret veren, şaşkınlık uyduran.
t. 1250, 2286, 4405, 4594, 4606, 4656, 4743, 5145, 5952, 6603
t.+da 1570
t.+day 1855, 1865, 2476, 3163
t.+ğa 6954
t.+ı 4461
[=17]
- tan-** Sarmak, sıkıca bağlamak.
t.-ımaytın 3688
t.-ıp 3416
[=2]
- tana** 1. İki yaşını doldurmamış olan inek yavrusu, dana. 2. Tayanların elbiselerine taktıkları, akik veya gümüşten düğme.
t. 4835, 4835, 4838, 4840, 4840, 6507
t.+lağan 6513
t.+mız 6505
t.+nın 4859
[=9]
- tanda-** Seçmek.
t. 4919
t.-malı 4695
t.-p 3087, 3956, 4938, 5297, 5580, 841, 848, 881
[=10]
- tandan-** Şaşmak.
t.-a 3692
[=1]
- tanday** Damak.

t. 1246
t.+ımız 6520
[=2]
tanerten Sabahleyin.
t. 4595
[=1]
tanğajayıp Harika.
t. 4650
[=1]
tanı- Tanımak.
t.-ğan 25
t.-mağan 3237, 342, 445
t.-masan 987
t.-maydı 58
t.-maymın 6172
t.-mısın 5646
t.-p 2219, 4206, 5559, 5568, 703
t.-sın 986
[=14]
tanıl- Tanınmak.
t.-ğan 3988
t.-ıp 66
t.-uvı 76
[=3]
tanırka- Hayret etmek
t.-tkan 7137
[=1]
tams Tanış, tanıdık.
t. 2505, 7244
[=2]
tanıs- Tanışmak.
t.-am 4875
t.-ıp 4662, 5556, 5570
t.-tım 5565
[=5]
tanısız
t. 3909, 3914
[=2]
tanıstır- Tanıştırmak.
t.-uvşı 1914
[=1]
tanıt- Tanıtmak.
t.-adı 149, 3767
t.-ayın 987
t.-pağan 4184
t.-tın 5345
t.-u 57
[=6]
tanir Tanrı, Allah.
t.+ge 2166
t.+i 375
t.+ige 2149
t.+im 4173, 6215, 6606

[=6]
tanrı Tanrı, Allah.
t. 133
[=1]
tantık Ağzına geleni söyleyen, geveze.
t. 1992
[=1]
tap 1. Sınıf, grup. 2. Ateşin közünden etrafa yayılan sıcaklık. 3. tam, gerçek. 4. Tesadüf etmek.
t. 1187, 2713, 2731, 3070, 3075, 3715, 5150, 6342, 6681, 6941
[=10]
tap- Bulmak.
t. 1279, 2449, 3693
t.-kan 1021, 1258, 2611, 5122
t.-kanday 5210, 5215
t.-kanın 5724
t.-kaşa 4014
t.-pasak 3928
t.-pasam 3019
t.-pasan 1262, 516, 520, 524, 528, 532, 536
t.-pay 2324, 2354, 2906, 3146, 3675, 4837, 4949, 6904
t.-payma 5612
t.-paysın 6755
t.-sam 3019
t.-san 2215, 3277, 3614, 3947, 5723, 6452
t.-tım 5614
t.-tın 4576, 6331, 6364
[=41]
tapa
t. 2651
[=1]
tapal Kısa, alçak.
t. 5809, 5847
[=2]
tapkırlıĝ Zeki olma durumu, zekilik.
t.+ı 76
t.+ın 129
[=2]
tapkırlık Zekilik.
t.+tı 128
[=1]
tapsır- Bir işi bir kimseye verme.
t.-ayın 328
t.-ğan 6133, 6391, 7124, 7206, 7216
t.-ıp 301
[=7]
tar Dar.

t. 1882, 4803, 4882, 6217, 6217,
6218, 705

[=7]

tarā- 1. Dağılmak. 2. Yayılmak.

3. Taramak.

t.-dı 205

t.-ğanda 2284

t.-p 142, 2310, 3356, 5822, 6643

t.-sıptı 4362

[=8]

tarap Yön, taraf.

t.+ka 4254

[=1]

tarat-dağıtmak.

t.-ar 5516

[=1]

tarav Bölüm.

t. 4

t.+ğa 90

[=2]

tarbiye Terbiye.

t.+lep 1337

t.+ler 5625

[=2]

tarbiyele- Terbiyelemek.

t.-y 34

[=1]

tarğa

t. 3863

[=1]

tarğın Alacalı.

t. 88

[=1]

tarı Darı.

t. 5415, 5420, 5989

t.+day 4628, 4633, 937

t.+ğa 2621, 2625

t.+mdı 683

[=9]

tarığ- Yoksulluk.

t.-ar 2324

[=1]

tarık- Yoksulluk.

t.-sa 2772

t.-kanda14

t.-pağan 4182

[=3]

tarın

t. 7222

[=1]

tarıh Tarih.

t. 4534

t.+ı 45

t.+ına 90

t.+ınan 7220

t.+ka 10

[=5]

tark

t. 6809

[=1]

tarka- Bölünüp dört bir yana dağılmak.

t.-maydı 1322

t.-r 2387, 2392, 95

[=4]

tarlan binekli, çapar.

t. 6006

[=1]

tarmağ Madde, kısım.

t.+ı 7221

[=1]

tarpan

t. 2391

t.+nın 2393

[=2]

tarpı- Tepmek.

t.-dı 4254

[=1]

tarsıldat- Takıtdatmak, Gürültü çıkarmak

t.-ıp 1312

[=1]

tart- 1. Kendine çekmek. 2. Taşımak.

t. 6448

t.-a 16, 4760

t.-adı 5209, 5214, 6590

t.-amın 3787

t.-ar 5393

t.-arsın 801

t.-ın 6243

t.-ımız 2920

t.-ıp 2019, 2306, 5029, 7008

t.-kan 2914, 3784, 6342

t.-kandaysın 5331

t.-padın 780

t.-pay 932

t.-tı 5048

t.-uvşı 4676

[=23]

tartan

t. 2389

[=1]

tartık

t. 2011, 2016

[=2]

tartıl- Çekilmek, azalmak.

t.-ğanda 3116

[=1]

- tartın-** Çekinmek.
t.-ağan 5092
t.-bağan 3160
[=2]
- tartıs** Çekişme.
t.+tın 3
[=1]
- tartıs-** Çekişen.
t.-kan 705
[=1]
- tartip** Tertip, düzen.
t.+sız 2980, 5361
[=2]
- tas** Taş.
t. 1670, 1689, 5094, 6124, 6291,
765, 770
t.+ı 985
t.+ınday 3806
t.+ka 2451
t.+ta 5218
t.+tan 735, 740
t.+tay 5152
t.+tı 1685, 3970, 3985
t.+tın 1675, 1680
[=19]
- tası-** 1. Taşımak. 2. Taşmak.
t.-amısın 2580
t.-p 1870, 2870, 2973, 4597, 5003,
5172, 5756, 5757
t.-sa 4378
t.-di 2605
[=11]
- tasala-** Bir şeyi kendine siper edinmek.
t.-p 2419
[=1]
- tasbaka** Kaplumbağı.
t. 2355
[=1]
- tasta-** bırakmak, terk etmek.
t.-dınız 4194
t.-ğan 3416
t.-p 1600, 2685, 3504, 3872, 3873,
4889, 5130, 5290, 7193, 798, 799, 800
t.-ydı 6612, 6764
t.-yın 3102
t.-ymısın 904
[=17]
- Taşken** Şehir adı.
t.+ge 2484
t.+ten 1804
[=2]
- Taşkent** Şehir adı.
t. 1040
t.+te 7077
t.+tin 1097
[=3]
- tat** Pas.
t.+ı 2618, 5199
[=1]
- tat-** Tatmak, tadına bakmak.
t.-ar 4894, 6520, 6932
t.-ımas 2934
t.-ınız 2927
t.-ıp 4953
t.-ır 3664, 6600, 967
t.-kan 2903, 3953
t.-pas 4249
t.-pastan 3261
t.-pay 4216
t.-uvğa 6299
[=15]
- tatatuğın**
t. 4020
[=1]
- Tati** Şahıs adı.
t. 6141, 6146, 6156
[=3]
- tatti** Tatlı.
t. 1387, 2912, 2913, 2914, 2915,
2922, 3090, 3553, 3553, 4989, 5285, 5331,
786, 791
[=14]
- tatuv** İyi geçinen.
t. 4015, 6632, 705
[=3]
- tav** Dağ
t. 1078, 1125, 1829, 1829, 4471,
515
t.+da 1380, 3323, 5218, 5672
t.+dan 546, 547
t.+day 2605
t.+dın 1000, 5986
t.+ğa 1516, 1521, 3970, 7094
t.+ına 7135, 7135
t.+ındağı 7092
t.+ının 7135
t.+larğa 498, 514
t.+men 1829
[=26]
- tav- tap-** Bulmak.
t.-ıp 2047, 2118, 2138, 2206, 2216,
2820, 2952, 3019, 3287, 329, 4025, 4390,
4447, 4449, 548, 5155, 5242, 5572, 5580,
7153
[=20]

- tavap Kulluk etmek.
t. 3042
[=1]
- tavekel** Tevekkül.
t. 6939, 6975
[=2]
- tavis-** Bitirmek, tüketmek.
t.-a 1739
t.-ayın 6495
t.-kan 6543
[=3]
- tavip** Bahşı, halk hekimi.
t. 3713, 3715, 5406, 5410, 889
[=5]
- tavir** İyi, kötü olmayan.
t. 1038, 1329, 1366, 5231, 5929, 5933
[=6]
- tavsıl-** Bitmek
t.-dı 7240
t.-ıp 5598, 6932
t.-may 4894
[=4]
- tay** 1. İki yaşına kadar olan at yavrusu. 2. top, perde.
t. 2285, 2819, 4072, 5167, 542, 5742, 5876, 6616, 6682, 7177, 7179, 947
t.+day 1023, 235, 6855
t.+dı 4693, 6595, 6601, 6612
t.+dın 4691
t.+ğa 5673
t.+ı 6611
t.+ım 1862, 5996, 5996
t.+ımdı 7181
t.+ımen 7177
t.+ın 1718, 1933, 2102, 5748
[=31]
- tay-** 1. Kaymak.
t.-a 1006, 6735, 908
t.-ıp 1906
t.-san 7063
[=5]
- tayağ** Değnek, sopa.
t.+ındı 3008
[=1]
- tayak** Değnek, sopa.
t. 1235, 1240, 2328, 2548
[=4]
- tayalasam**
t. 2301
[=1]
- tayanday**
t. 6828
- [=1]
- tayğak** kaygan.
t. 5736
[=1]
- Tayjan** Şahıs adı.
t.+dı 6234
[=1]
- taylağ** İki yaşını doldurmamış deve yavrusu.
t.+ım 1862
[=1]
- taylak** İki yaşını doldurmamış deve yavrusu.
t. 1727, 173, 1731, 23, 2584, 5416, 5488, 5907, 927
t.+ka 2247, 2252, 2262
[=12]
- taypa** Kabile, soy.
t. 838, 845
[=2]
- taypağ** Alçak, kısa.
t.+ına 1000
[=1]
- taysal-** Çekinmek.
t.-ğanım 5907
[=1]
- taz** Kel.
t. 2022, 2652, 2662, 2681, 2691, 2695, 4443, 5015, 5047, 5049, 6323, 6324, 6375, 6437, 6568, 6801, 7117, 7157, 7177
t.+ben 5030
t.+dın 2679, 6707
t.+ğa 7185
t.+ı 1017
t.+ın 2675
t.+ına 6320
t.+şa 5002
t.+şam 5029
[=28]
- taza** Temiz.
t. 3276, 4808, 681
[=3]
- tazalan-** Temizlenmek.
t.-ıp 6486
[=1]
- tazalhğ** Temizlik.
t.+ı 23
[=1]
- tazı** Tazı.
t.+ğa 668
[=1]
- Tazkara** Şahıs adı.
t.+men 2023

- t.+nın 2024
t.+nin 2026
[=3]
- tazşa** Keloğlan.
t. 4998
[=1]
- tb** v.b
t. 10, 11, 135, 17, 26, 28, 45, 6, 66,
7128, 81, 88
[=12]
- te** bkz. ta
t. 116, 3383, 3611, 3678, 43, 61,
7142, 964
[=8]
- tebegen** Tepen, ifte atan.
t. 2389
[=1]
- Tebeke** Şahıs adı.
t.+ne 6121
[=1]
- teg** 1. Boş boşuna. 2. Tek, sadece. 3. Soy,
nesil. 4. ‘‘Yeter, kes, sus’’ anlamlarında,
konuşanı susturma amacıyla söylenen söz.
t.+i 2327
t.+in 6172
t.+inde 1975
[=3]
- Tegelbek** Şahıs adı.
t. 7142, 7143
[=2]
- tegene** Ağaştan veya metalden yapılan
işlemeli, işine kırmız veya yemek konulan
kap.
t. 1761
[=1]
- tegi** galiba, herhalde.
t. 4123
[=1]
- tegin** Bedava.
t. 3698, 4027, 4249, 7163, 894
[=5]
- tegis** 1. Düz. 2. Hepsi, tümü.
t. 2495, 4562, 62
[=3]
- tegiŧi**
t. 6711
[=1]
- teje-** Durdurmak.
t. 6436
[=1]
- tek** 1. Boş boşuna. 2. Tek, sadece. 3. Soy,
nesil. 4. ‘‘Yeter, kes, sus’’ anlamlarında,
konuşanı susturma amacıyla söylenen söz.
t. 1016, 3324, 3490, 4351, 46, 7169
[=6]
- teke** Teke.
t.+sine 556, 595, 596
[=3]
- Tekeli** Yer adı.
t.+den 5652
[=1]
- tekemet** Desenli keçe.
t.+in 177
[=1]
- tekke** Boşu boşuna.
t. 2029, 6405
[=2]
- teks** Metin.
t.+ti 7102
[=1]
- tekser-** Kontrol etmek.
t.-ip 4214
[=1]
- tektisindey**
t. 2041
[=1]
- tel** Kendi anasından başka bir hayvanı
emen.
t. 3119
[=1]
- тели-** yavrusu ölen bir hayvana başka bir
yavruyu emizmesi için yanına koymak.
t. 2629, 2634, 2639, 2761, 2761
[=5]
- temir** Demir.
t. 550, 550
[=2]
- ten** 1.Yük arabasına yüklemek üzere
bağlanmış yk. 2. Denk, aynı.
t. 2343, 2969, 2972, 3801, 3971,
4304, 5168, 5180, 5504, 891
t.+di 2820
t.+in 4436, 4447, 4482, 4511, 5356,
5612, 5657
t.+ine 4429, 5504
[=20]
- tendes** Yaşıt, akran.
t. 6196
[=1]
- tende-** Denk yapmak.
t.-skemin 2164
t.-skenmin 2169
t.-sersin 2159
[=3]
- tendey** 1. Büyük, iri. 2. Denk.
t. 3460, 964

- [=2]
tendi t. 2571
[=1]
- tendik** Denklik.
t.+ti 5125
[=1]
- tene-** Denk hale getirmek.
t.-meymin 5377
t.-p 2894
[=2]
- tenel-** Eşit, denk olmak.
t.-ip 1727
[=1]
- tenge** Para.
t. 4368, 4787, 5805
t.+lik 1854, 1864
t.+nin 1736
t.+sin 942
[=7]
- tenger-** Denkleştirmek.
t.-gen 731
t.-uvsiz 5537
[=2]
- teni**
t. 2426, 2431
[=2]
- teniz** Deniz.
t. 1679, 3027, 3829, 5662, 5875
t.+din 1436
[=6]
- tentek** Yaramaz.
t. 2630, 2635, 2640, 4697, 6498,
6899
[=6]
- tentire-** Başı boş gezmek.
t.-din 2765
t.-gen 4329, 5784
t.-p 4342, 4350
[=5]
- teoriya** Teori.
t.+sının 24
[=1]
- tepektek**
t. 4131
[=1]
- tependesken**
t. 6713
[=1]
- ter** Ter.
t. 3151, 861
t.+inen 79
t.+men 7235
- [=4]
ter- Dermek.
t.-e 4113
t.-ip 1488, 7202
[=3]
- tereg** Kavak ağacı.
t.+im 6930
[=1]
- terek** Kavak ağacı.
t. 6153, 962
[=2]
- teren** Derin.
t. 2711, 4516, 5211, 6085, 6976
[=5]
- terenmin**
t. 6806
[=1]
- tereze** Pencere.
t.+den 6402
[=1]
- terge-** Sorguya çekmek.
t.-mey 5814
t.-p 2848
[=2]
- teri** Deri.
t. 3509, 4845
t.+ndi 3518
t.+si 2662
[=4]
- teris** Ters, yanlış, hata.
t. 6460
[=1]
- terle-** Terlemek.
t.-din 6067
t.-p 3931
[=2]
- terlet-** Terletmek.
t.-ip 3621, 4076, 6336
[=3]
- termele-** desenli olarak dokumak.
t.-p 4431
[=1]
- tes-** Delmek.
t.-er 1953
t.-etuğın 2061
t.-ip 1166, 1166
[=4]
- tesig** Delik.
t.+ine 718
[=1]
- tesik** Delik.
t. 2323, 2323, 6753
[=3]

- tez** Çabuk
t. 128, 2498, 4721, 6031, 75, 76
[=6]
- tezbe**
t. 6031
[=1]
- tezek** Tezek
t.+penen 1282
[=1]
- Tezekbay** Şahıs adı.
t. 10
[=1]
- tezin**
t. 3936
[=1]
- tezinnen**
t. 3752
[=1]
- tezirek** Daha tez.
t. 3267
[=1]
- tı**
t. 1643, 2220, 2751, 3114
[=4]
- tıġıl-** Saklanmak.
t.-ġan 1777
t.-may 6635, 6637
[=3]
- tımak/ġ** Tilki, kurt v.b hayvanların
derisinden yapılmış kışlık kalmak.
t. 1487
t.+ı 6401
[=2]
- tın-** Bitmek, tamamlanmak.
t.-a 2851, 6351
t.-ar 1379
t.-bas 4014
t.-dım 5336
[=5]
- tında-** Dinlemek.
t.-ġan 4050, 5501
t.-lıp 6783
t.-p 2419, 3022, 4745, 5768
t.-san 4532
t.-şı 4560
t.-vsız 880
t.-y 4464, 6613
t.-yadı 2732
t.-yın 2773
[=14]
- tınıs** Solunum, yaşam.
t. 2215
[=1]
- tınış** sakin.
t. 3208, 4565
[=2]
- tınıřtıġ** Sessizlik.
t. 11, 2700, 2735, 2760, 2775, 3535
[=6]
- tınnan**
t. 69
[=1]
- tınışı-** Rahatlamak, huzura kavuşmak.
t.-tpaġan 2365
[=1]
- tıp**
t. 4565
[=1]
- tırıs-** 1. Çalışmak, gayret etmek. 2.
Buruşmak.
t.-adı 64
t.-ıp 3225
t.-kan 2662
[=3]
- tırna** Turna.
t.+sın 1509, 1562
[=2]
- tırnaġ** Tırnak.
t.+ı 4929
[=1]
- tırtıġ** Yara izi.
t.+ı 6756
[=1]
- tırtık** Yara izi.
t. 7114
[=1]
- tıs** 1. Dışarı. 2. Dış, yüz, kılıf.
t. 4609
t.+tan 6374
[=2]
- tısta-** Kılıf geçirmek.
t. 2074, 2078
[=2]
- tışkan** Fare.
t. 1766, 6877
[=2]
- tıyım** Yasak, minetme.
t. 2561
[=1]
- tıyuv**
t. 5105
[=1]
- tız** Sızlamak.
t. 2911
[=1]
- ti**

- t. 1642, 489, 6710
[=3]
- ti-** Değmek, dokunmak.
t.-di 1498, 2799, 4331, 4345, 6668
t.-din 6784
t.- direyin 5461
t.-gen 360, 6845
t.-gendey 4445
t.-ğan 2682
t.-me 882, 887
t.-medi 1847
t.-megen 4185
t.-mek 2626
t.-mesin 2801
t.-meydi 3827, 4722
t.-meymin 882
t.-se 1428, 1438, 1448, 2479
t.-yer 3237, 3259, 3262, 3266,
3475, 819, 828
t.-yesin 5298
t.-yetin 137, 65
t.-ygeni 2009
t.-yip 1496
t.-ymeymin 1821
[=37]
- tig-** 1. Dikiş yapmak. 2. Dikmek. 3. Bahse gitmek.
t.-er 4224
t.-ilmey 4314
t.-ip 60, 6594
[=4]
- tigiz-** Değdirmek.
t.-ip 5108
[=1]
- tik** Dik, dümdüz.
t. 4288
[=1]
- tik-** 1. Dikiş yapmak. 2. Dikmek. 3. Bahse gitmek.
t.-ken 393, 411, 427
t.-kenşe 4284
[=4]
- tiken** Diken.
t. 5443, 5443
[=2]
- til** Dil.
t. 1246, 1757, 2249, 23, 24, 2790,
2801, 2811, 2968, 3113, 4567, 4892, 5108,
5703, 5803, 6208, 6620, 710
t.+de 2988, 4030
t.+den 1781
t.+derin 7086
t.+di 6771, 7145
t.+ge 5661
t.+i 3093, 5693, 5743, 5807, 7201
t.+im 1854, 1864, 2799, 2866,
3237, 596, 6128, 708
t.+imde 6799, 6805
t.+imdi 1076, 1293, 1298, 1303,
1308, 1313, 1318, 1489, 1891, 4358
t.+imen 2800
t.+in 1528, 2436, 3634, 4345, 4361,
5015, 5029, 5595, 6054, 6293, 6630
t.+indi 2319, 6150, 6448
t.+ine 1979, 1980, 5456, 5460, 570,
615, 7213
t.+innen 1257
t.+innin 4176
[=74]
- til-** Dilmek, doğralamak.
t.-ep 3981, 4156, 4543, 4570, 4645
t.-er 3983
[=6]
- tilde-** Dil uzatmak, hareket etmek.
t.-meymiz 3129
[=1]
- tildes-** Yüz yüze görüşmek.
t.-ip 1395
[=1]
- tile-** Dilemek, istemek.
t.-din 3545
t.-dinde 3546
t.-gen 4643
t.-gende 3522
t.-genim 2404, 4115
t.-p 4583, 4638, 4926, 901
t.-rmin 3538
t.-sen 3520
t.-tkizbey 2358
t.-vin 5268
t.-ydi 128, 62
t.-yin 1407
[=17]
- tileg** Dilek.
t.+eni 6420
t.+i 4544, 4643
t.+im 1086, 3535
t.+in 3654, 3994, 4639, 5518, 901
t.+inde 3581
t.+ine 24
[=12]
- tilek** Dilek.
t. 1392, 1657, 3983, 4543, 4640
[=5]
- tilenşi** Dilenci.
t.+si 6522

- t.+sin 6526
[=2]
- tilev** Dilek, arzu.
t.+in 917
[=1]
- Tilevbay** Şahıs adı.
t. 2783
t.+ın 2778
[=2]
- Tilevkabak** Şahıs adı.
t. 3265
[=1]
- tilhat** Vekaletname.
t. 784, 789
[=2]
- tipti** Hepten, hiç.
t. 132, 3074, 5101
[=3]
- tire-** Diremek, dayamak.
t.-gen 5783
t.-p 1660, 6882
t.-ydi 6589
[=4]
- tirev** Direk, destek.
t.+in 3529
[=1]
- tiri** Diri.
t. 1533, 6490, 877, 890, 900
t.+de 726
[=6]
- tiriak**
t. 1529
[=1]
- tiride**
t. 764, 769
[=2]
- tiridegi**
t. 804
[=1]
- tiridey** Diri diri.
t. 3438
[=1]
- tirik**
t. 4649
[=1]
- tiriliktin**
t. 5628
[=1]
- tirindi**
t. 6728
[=1]
- tirlig** Hayat, yaşayış.
t.+inde 1502
[=1]
- tirlik** Hayat, yaşayış.
t.+te 2969, 3982
[=2]
- tirşilig** Hayat, yaşam.
t.+ine 14
[=1]
- tirşilik** Hayat, yaşam.
t.+ke 4644
t.+te 2456, 714, 774, 779
[=5]
- tis** Diş.
t. 133
t.+i 2731, 6128
t.+im 758
t.+ime 6209
t.+in 753
t.+ine 641
t.+tin 135
[=8]
- tisen**
t. 6751
[=1]
- tiste-** Dışlemek.
t.-p 4913
t.-se 4172
t.-sen 2329
[=3]
- tiy-** Dokunmak.
t.-em 6886
t.-ip 596
[=2]
- tiygiz-** Değdirmek.
t.-ip 6464
[=1]
- tiyirmen** Değirmen.
t. 5764
[=1]
- tiyis-** Takılmak, dokunmak.
t.-edi 6614
t.-ip 2267
t.-ti 17
[=3]
- tiz-** Dizmek, sıralamak.
t.-besem 1145
t.-ip 1141, 3136, 3140
[=4]
- tizbele-** Dizi dizi yapmak.
t.-din 6997
[=1]
- tize** Diz
t.+mdi 2359
t.+sin 6407

[=2]
tizgin Dizgin
t.+in 870
t.+ındı 6891
[=2]
tob Grub.
t.+ı 37, 6487
[=2]
toba Allah'a sükür.
t. 4843, 5321, 673
[=3]
tobilgi Kamşıya sap olarak veya baston olarak kullanılan kızılıçık ağaç.
t.+dan 5851
t.+nın 6631
[=2]
toğay Çalılık.
t. 2478, 3323, 3511, 3516, 3757,
3762
t.+da 1302
[=7]
toğimenen
t. 866
[=1]
toğıs- 1. Çekişmek. 2 Savaş, mücadele.
t.-akan 2141
[=1]
toğız Dokuz.
t. 1066, 1232, 1233, 1237, 3130,
3135, 3136, 3138, 3140, 3153, 3155, 3156,
4115, 5219, 6388, 7096, 7101
[=17]
Toğjan Şahıs adı.
t. 10, 6236, 6240, 6242, 6252,
6262, 6272, 6282, 6292, 6302, 6312
t.+nın 6998
[=12]
tok 1. Elektirik cereyanı, 2. Tok. 3. Besin değeri. 4. Bir işin özi, asılı.
t. 3318, 3624, 4827, 5619, 6180,
6194, 6278
[=7]
tokal 1. Birkimsenin birinci hanımından sonra alınmış eş. 2. Boynuzlu keçi.
t. 4991
[=1]
tokı- 1: Dokumak. 2. Eyer altına tegelti koymak.
t.-p 6437, 6438
[=2]
tokım Atın sırtına eyeri batması için iki kat halinde keçeden yapılan örtü.
t. 4762, 5927

[=2]
tokpakta- Tokmaklamak.
t. 5219
[=1]
toksan Doksan.
t. 2214, 2255, 2260, 4286
[=4]
tokta- Durmak, duraklamak.
t. 1591
t.-ladı 2246
t.-larsın 4358
t.-alyın 2565
t.-lmastan 6564
t.-lmay 1811, 2580, 5713, 5744,
5765
t.-p 5037, 5861
t.-yadı 7123
[=13]
Toktamıs Şahıs adı.
t. 7122
t.+tın 2728
[=2]
toktat- Durdurmak.
t.-ındar 2561
t.-ıp 7101
t.-kan 7248
t.-kaşa 4017
t.-paysın 6362
t.-şı 6558
t.-tım 5799
[=7]
toktı Toklu.
t. 5448, 5453, 6104, 7135, 7135
t.+m 1852
t.+sın 6546
[=7]
toktığınan
t. 1471
[=1]
tol- Dolmak.
t.-a 1581, 6684
t.-ad 5170
t.-dı 5052
t.-ğan 1191, 1196, 6409
t.-ıp 1212, 1217, 1577, 1586, 1723,
1921, 2296, 2495, 2604, 2853, 3037, 3058,
4245, 4827, 6012, 6560, 6673, 7027, 7066,
84, 909
t.-masa 58
t.-may 2572
t.-sa 58
[=31]
tolğak Doğum sancı.

- t. 1413
[=1]
- tolğan**-Etraflıca düşünmek
t.-ıp 3049
[=1]
- tolğat**- Doğum sancısı çekmek.
t.-san 3658
[=1]
- tolık** Şişman.
t. 12, 24, 24, 35, 5558
[=5]
- tolıs**- Kilo almak.
t.-ıp 3367
[=1]
- tolkı**- Dalgalanmak.
t.-p 4679, 4679
[=2]
- tolkın** Dalga.
t. 2295
[=1]
- toltır**- Doldürmek.
t.-atın 4951
[=1]
- tom** Cilt.
t. 7102
t.+dık 7102
t.+ınan 7083, 7090, 7125, 7140
[=6]
- tomağa** Kartalın gözgerini kapalı tutmak için başına geçirilen deri örtü.
t.+mdı 6243
t.+sı 1052
[=2]
- ton** 1. Kürk. 2. Ton, ses, seda.
t. 1925, 1982, 5576, 600, 6027, 6283
t.+darın 7034
t.+dı 6052
t.+ı 6023
t.+ım 487, 906
t.+ımdı 6036
t.+ın 1344, 1768, 6998, 7036, 910
t.+ımız 6625
t.+nan 6038
[=19]
- ton-** Donmak.
t.-san 1948
[=1]
- tondır**- Dondurmak.
t.-masan 3610
[=1]
- top** Grup, birim töp
t. 3152, 3734, 4132, 4311, 5655, 5657, 6291, 6476, 6998, 7130, 7163
t.+ta 5090
t.+tı 6770
[=13]
- topan** 1. Hububatın, samanın öğütülmüşü.
2. Tufan.
t. 3116
[=1]
- topırak** Toprak.
t. 562
t.+ka 1444
[=2]
- topta-** Toplamak.
t.-p 1862
[=1]
- toranğıl** Bir çeşit kavak ağacı.
t.+ğa 2343
[=1]
- torğay** Serçe.
t. 6295, 6301, 6880
[=3]
- torğın** Çok değerli, ince ipek kumaş.
t. 7097
[=1]
- torı** Doru, esmer.
t. 1065, 1066, 1954, 5419, 5651, 6611, 6612, 6616, 7099
[=9]
- torıdan** Esmerden.
t. 1609
[=1]
- torık-** Ümitsizliğe düşmek, ümidini kesmek.
t.-kaşa 3994
[=1]
- torım**
t. 1416
[=1]
- tos-** 1. Beklemek. 2. Karşılama.
t.-alık 5964
t.-ıp 4338, 4598, 4790, 5005, 5132, 6347
[=7]
- tosan** 1. Sağır. 2. Yabancı, yad.
t. 4117
[=1]
- tosıl-** Ne diyeceğini bilemeyip duraklamak, kalakalmak.
t.-ğan 6487, 6656
t.-ıp 6140
t.-maytın 6423
[=4]

tosında Birden, aniden.

t. 2732

[=1]

totık- 1. Paslanmak, pas tutmak. 2. Güneş ve rüzgarda kararmak, yanmak.

t.-kannan 1449

[=1]

totiyayın Göz taşı, bakır sülfatı.

t. 5465

t.+dı 5461

[=2]

toy Düğün.

t. 1104, 1109, 1114, 1119, 1124, 1129, 1134, 1139, 1144, 179, 2566, 264, 267, 2738, 3259, 3389, 3431, 3460, 3474, 4816, 5275, 5300, 5486, 5495, 5553, 6233, 7092, 7107, 910, 95

t.+da 3125, 3384, 3411, 3447, 3466, 3492, 3568

t.+dan 1273, 3139, 4660, 4818, 5357, 5470, 5483, 662

t.+dı 1075, 5471

t.+dın 6154, 7111, 7143

t.+ğa 1156, 2753, 2758, 2993, 3414, 3427, 3899, 4076, 4732, 4959, 5405, 5670, 5675, 6424, 7196

t.+ın 4437

t.+ına 265, 7110

t.+ında 2960, 4386, 4433

t.+ımız 5475, 5477

t.+ımızğa 5476

[=74]

toy- Doymak

t.-dık 6618

t.-ğan 3318, 5714, 5719

t.-ğanday 3631

t.-inğanday 2794

t.-ıp 5718, 6614

t.-ıptı 2314

t.-mas 2309, 6091

t.-masa 6134

t.-may 6096

t.-maydı 3057

t.-sa 6138

[=15]

toyat Avcı kuşuna (kartal) yakaladığı hayvanın taze, sıcak etinden verilen parça.

t. 4181

[=1]

toyatta- 1. Avladığı hayvanın etinden doya doya yemek. 2. Tatmin olmak, kanaat etmek.

t.-ğan 3911

[=1]

toyhana Düğün salonu.

t.+da 3409

t.+ğa 3397, 3403

[=3]

toyla- Bir şeyi kutlamak, tören yapmak, bayram yapmak.

t.-r 4060

t.-y 910

[=2]

toz Kayın ağacının, akağacın kabuğu.

t. 1923

[=1]

toz- 1. Köhneleşmek, eskimek, yıpranmak. 2. Dağılmak. 3. Sefaletle düşmek.

t.-ğan 4151, 6214, 6219, 6220

t.-dap 693

t.-ıp 2704

[=6]

tozak Cehennem.

t. 1184

[=1]

tozdır- Eskitmek, yıpratmak.

t.-ıp 5576

[=1]

töbe 1. Tepe. 2. Doruk, zirve. 3. Başın üst kısmı, tepesi.

t.+mizge 3804

t.+ndi 1179

t.+si 5216

[=3]

töbel Atların alınlarında bulunan beyaz leke, sakar, akıtma.

t.+ge 1442

[=1]

töbet Bir cins büyük erkek köpek.

t. 6516

[=1]

tög- 1. Dökmek, boşaltmak. 2. Varını yoğunu saçmak.

t.-ıp 2200

[=1]

tögil- 1. Dökülmek. 2. Akıp gitmek.

t.-dirip 1013

[=1]

tök- 1. Dökmek, boşaltmak. 2. Varını yoğunu saçmak.

t.-sen 3864

t.-sin 247, 255

[=3]

Töke Şahıs adı.

t. 5682

[=1]

- töle-** Yavrulamak.
t.-p 4292
[=1]
- Tölebay** Şahıs adı
t. 5664, 5665, 5676, 5686, 5695,
5705, 5715, 5725, 5735, 5745, 5755, 5767,
5777, 5787
[=14]
- Tölegen** Şahıs adı
t. 7114, 88
[=2]
- Tölek** Şahıs adı
t. 5115
[=1]
- Tölengirt** Soy adı.
t. 4797, 4802
[=2]
- Tölep** Şahıs adı.
t.+tin 2721
[=1]
- tömen** Aşağı, alt.
t. 4810, 5536, 5702, 5917, 6410,
7035
[=6]
- tömendegi** Aşağıdaki.
t. 2367
[=1]
- tömengi** Aşağı.
t. 5193, 5198, 5203
[=3]
- tömengin** Aşağıdakinin.
t. 578, 584
[=2]
- tömennen** Aşağıdan.
t. 2140, 3502, 3507
[=3]
- tönireg** Etraf, civar, çevre.
t.+im 770
t.+in 765
t.inde 7135
[=3]
- tönirek** Etraf, civar, çevre.
t. 6677
t.+ten 4746
[=2]
- tör** Baş köşe.
t. 473
t.+de 6060
t.+ge 5524
[=3]
- töre** 1. Asilzade. 2. Yüksek makam. 3.
Soy adı.
t. 1867, 1914, 1975, 4306, 6229,
6569, 6570, 6674
t.+men 7012
t.+nin 6106
t.+sin 1872, 1876, 1974
[=13]
- törele-** Hüküm vermek, karar vermek.
t.-sse 1866, 1871
[=2]
- Töremurat** Şahıs adı.
t. 6703, 6712, 6722
[=3]
- tört** Dört.
t. 1190, 1195, 19, 195, 209, 2457,
3660, 5635, 6305, 6503, 6516, 6892, 784,
789, 944
[=15]
- törttev** Dört tane.
t. 5208
[=1]
- törtveviz** Dördümüz.
t. 1381, 1382, 5949, 5954
[=4]
- törtinşisi** Dördüncü.
t. 6510
[=1]
- Törtkara** Soy adı.
t. 1223
[=1]
- törtten** Dört taneden.
t. 1742
[=1]
- tös** 1. Döş, göğüs. 2. Örs.
t. 1995, 2000, 6892
t.+ine 3631
t.+ten 979
[=5]
- töseğ** Döşek, yatak.
t.+i 2000
t.+in 1512, 1565
[=3]
- töseğ** Döşek, yatak.
t. 1372, 1619, 1747
t.+ke 705
t.+ti 4908
[=5]
- töskey** Dağın veya tepenin yamaç kısmı.
t.+inde 1116
[=1]
- trafaret**
t. 67, 93
[=2]

tuğır 1. Avcı kuşların konaklama yeri. 2. Soylu olmayan, ancak dayanıklı ve ağır yük taşıyabilen at.

t.+dağı 4924

t.+ğa 4499

t.+ına 4179

[=3]

tukım 1. Tohum. 2. Cins. 3. Soy, sülale.

t. 4855

t.+ı 47

[=2]

tul 1. Dul. 2. Sahipsiz, kimsesiz.

t. 685

[=1]

tula Tüm vücudu.

t. 6870

[=1]

tulğa 1. Kişi, şahıs. 2. Dış görünüş.

t. 944

[=1]

tulpar 1. Uzak yolculuğa dayanıklı, büyük savaşlarda kahramanların bindiği, soylu ve çok hızlı koşan at. 2. Başarılı, bilgili.

t. 2451, 6574, 6767, 6961

t.+dan 2898

t.+ımın 6143

t.+mın 6909

[=7]

tumalas

t. 5773

[=1]

tuman 1. Sis. 2. Belirsiz, bulanık.

t.+da 2933

[=1]

tumar Muska, nazarlık.

t. 1066

[=1]

tumarşa Küçük muska.

t. 4956, 4962, 4970, 4972, 4982, 4993

[=6]

tumsık 1. Burun, gaga. 2. Ayakkabının burnu, ön tarafı.

t. 3772

[=1]

tunğışmday İlk evladım gibi manasına geliyor.

t. 2925

[=1]

tunık temiz, berrak, duru.

t. 1031, 5332, 5912

[=3]

tunşıktır- Boğmak.

t.-dı 5362

[=1]

tup

t. 1458

[=1]

tur- 1. Durmak, dikilmek. 2. Kalmak. 3. Uykudan uyanmak.

t. 1058, 2176, 2419, 2623, 2861, 3060, 3285, 3319, 3381, 3383, 3468, 3582, 4186, 4206, 4507, 4573, 4745, 5232, 5494, 5635, 6565, 6566, 7067

t.-a 4320, 4784, 5111, 5276, 5357, 706, 7067, 720

t.-adı 1036, 1660, 1690, 1697, 1698, 1709, 1729, 2305, 7138

t.-am 6009

t.-amın 2887

t.-ar 2002, 2532

t.-atın 7139, 7198

t.-ayın 2823, 720

t.-ğa 5621

t.-ğam 3146

t.-ğan 1670, 1674, 1851, 1861, 2840, 4708, 4894, 4907, 5711, 5712, 5780, 5913, 6084, 6215, 6323, 6402, 6925, 711, 7166, 7173, 7177, 751, 846

t.-ğandı 7169

t.-ğanım 4204, 4326

t.-ğannan 4201

t.-ğaysın 5994

t.-ımız 3167, 6623

t.-ıp 1970, 2428, 3154, 3165, 4272, 4722, 4892, 5979, 5979, 6101, 6135, 6428, 6603, 7119, 877

t.-ma 587

t.-mas 4619

t.-masa 4034, 663

t.-masan 1274

t.-maydı 1016, 1380, 6385, 6389

t.-maymın 5260

t.-maymısın 2423

t.-mın 3190, 3191, 3193, 3232, 3698, 390, 4420, 4425, 4920, 4934, 4936, 5479, 703, 704, 706

t.-sa 1589, 2534, 3274, 3826, 4523, 4640, 4924, 4928

t.-sam 2589, 3865, 3910, 4088, 5251, 6974

t.-san 4984, 873

t.-sanız 3752

t.-sın 178, 180, 184

t.-sız 6916

[=142]

- turağ** Yaşanılan yer, mekan, durak.
t.+ına 638
[=1]
- Turakan** Şahıs adı.
t. 5186, 5192, 5202, 5212
[=4]
- turatuğın**
t. 2826
[=1]
- turğay**
t. 5714, 5718
[=2]
- turımtay** Bozdoğan, doğan.
t. 1695, 2874
t.+day 1052
[=3]
- turkestantanskogo**
t. 7077
[=1]
- Turlan** Şahıs adı.
t. 2738
t.+dı 2788
t.+ın 2749
[=3]
- turman** Koşu, eyer takımı.
t.+ı 7097
[=1]
- turmıs** Hayat, yaşantı.
t. 7148
t.+ı 3
t.+ında 59
t.+ının 4, 56
t.+tı 3208
[=6]
- tusa-** 1. Köstek vurmak, iple veya kayışla bağlamak. 2. Kendi haline bırakmak.
t.-p 1775
[=1]
- tusav** 1. Köstek, bukağı. 2. Engel, mani.
t.+lı 5979
[=1]
- tus** 1. Taraf, yan. 2. Yön.
t.+ıma 2088
t.+ımızğa 921
t.+ımnan1058, 3763
t.+ına 1396, 390, 5946, 806
t.+ında 1753, 2092
t.+ındağı 146
t.+ınnan3181
[=12]
- tuşçını** Tuzsuz, acı olmayan.
t. 3953
[=1]
- tuşçu** Tuzsuz, acı olmayan.
t. 1932
[=1]
- tut-** 1. Elle tutmak. 2. Asmak. 3. Bırakmamak. 4. yakalamak.
t.-kan 18
t.-san 6839, 6840
[=3]
- tutka** Tutamak, tutamaç, kol, sap.
t.+sı 4104
[=1]
- tuv** Sancak, bayrak.
t. 179, 3305, 6594, 7176
[=4]
- tuv-** 1. Doğmak. 2. Doğurmak.
t.-a 4987
t.-adı 4292
t.-ar 2468, 755, 833
t.-arsın 3649
t.-dı 136, 1567, 4509
t.-ğan 1072, 13, 145, 1481, 384, 399, 41, 433, 4384, 5087, 5102, 5153, 5246, 6305, 6662, 6675, 6689, 6704, 6859, 6861, 7085, 7127, 7210, 7217
t.-ğanmın 6448
t.-ğannan 5773
t.-ğanın 13
t.-ıp 4402, 4654, 5495, 7135
t.-ıpsın 4992
t.-madı 1874
t.-mağan 56
t.-sa 4653
t.-san 2898
t.-sın 1258
t.-uvna 50
[=47]
- tuvğan** 1. Öz. 2. Akraba.
t. 3626, 5497
[=2]
- tuvis** 1. Akraba. 2. Dost, arkadaş.
t. 2906, 5497
t.+ı 7193
t.+ına 2674
t.+tarı 241
[=5]
- tuviskan** 1. Akraba kimseler. 2. Kardeş ülkeler.
t. 1474
t.+darı 116
t.+darın 116
t.+day 118
t.+ın 4480
[=5]

- tuvlak** 1. Üzerine yün çırpılmak ya da oturmak için kullanılan kurutulmuş, hayvan postu. 2. Çok binilmiş, zayıf at.
t. 5115
t.+ka 1312
[=2]
- tuvma** 1. Doğal, tabii. 2. Hıslım, akraba.
t.+lar 3249
[=1]
- tuvra** 1. Dosdoğru. 2. Tam, kesin.
t. 124, 1458, 3357, 4067
[=4]
- tuvralı** Hakkında, ilgili.
t. 1, 70, 7079, 7139
[=4]
- tuyağ** At, eşek gibi hayvanların ayak tırnakları, toynak.
t.+ı 6909, 6961
t.+ının 3333
[=3]
- tuyğın**
t. 2875, 6076
t.+day 4000
t.+ım 2477, 3318
[=5]
- tuz** Tuz.
t. 2040, 2934, 3261, 3553, 4233, 4237, 4242, 4253, 4258, 5285
t.+dan 4245
t.+dın 4228
t.+ı 1436
t.+ımenen 4227
t.+ın 4216
[=15]
- tuzağ** Tuzak.
t.+ıma 5084
[=1]
- tuzak** Tuzak.
t. 5082
t.+ka 6842
[=2]
- tüb** 1. Dip, alt. 2. Ağaç, ot vb. şeylerin kökü. 3. Soy, sülale.
t.+i 5792, 6979
t.+imiz 3889
t.+in 2145, 709
t.+inde 2204, 2209, 3065, 3070, 3080, 6807
t.+ine 1048, 5789, 6849
t.+inen 2205, 2210
[=16]
- tübek** 1. Yarımada. 2. Nehrin kıvrımı.
t. 10
[=1]
- tüg** 1. Tüy, kıl. 2. Hiçbir şey.
t.+inin 4178
[=1]
- tügen** falan filan, falanca.
t.+şe 43
[=1]
- tügende-** 1. Bir şeyin sayımını yapmak. 2. Eksiğini tamamlamak.
t.-tip 7074
[=1]
- tügil** O bir tarafa, o bir yana, o şöyle dursun anlamında kullanılan bir edat.
t. 1269, 2000, 39, 4299, 5017, 5026, 6740, 6772, 741
[=9]
- tügilmeymin**
t. 6318
[=1]
- tüle-** 1. Tüy atmak (hayvan). 2. Canlanmak, yenilenmek.
t.-p 4178, 4924
[=2]
- tülki** Tilki.
t. 1017, 2455, 4301, 5009, 5021, 5026, 6401
t.+dey 979
[=8]
- tün** Gece.
t. 1714, 2055, 2065, 2357, 2550, 3739, 3919, 4189, 4264, 4593, 4605, 5778, 5780, 6025
t.+de 1407, 1423, 1443, 2555, 2754, 2759, 3318, 3961, 4272, 4608, 4996, 606, 6954
t.+gi 5480
t.+i 3581, 3753, 4522, 4610, 4932, 577, 656
[=35]
- tündig** Çadırın tepesini örten dört köşeli keçe.
t.+imnin 195, 209
[=2]
- tüne-** 1. Gecelemek. 2. Türbede geceleme.
t.-p 4151, 4179
t.-sen 3275
t.-yin 1406
t.-v 4710
[=5]
- tünevgi** Birkaç gün önceki.
t. 5870
[=1]

tüp 1. Dip, alt. 2. Ağaç, ot vb. şeylerin kökü. 3. Soy, sülale.

t. 3537, 5699

[=2]

tür 1. Cins, tür. 2. Yüz, çevre. 3. Renk.

t. 125, 25, 32

t.+i 1024, 1101, 1149, 119, 138, 140, 152, 225, 242, 261, 294, 333, 377, 485, 513, 5254, 538, 574, 599, 914, 92

t.+in 125, 143, 20, 4142, 7224

t.+inde 141

t.+inin 127

t.+li 2690

t.+lü 120, 123, 133

t.+ünde 139

t.+üne 139

[=37]

tür- 1. Sıvamak, kıvırmak. 2. Dağıtmak, yarmak, bölmek.

t.-edi 95

t.-genim 3352

t.-in 3719

[=3]

türegel- Ayağa kalkmak.

t.-dim 7057

t.-ip 5040

[=2]

Türikmen Türkmen.

t. 49, 6677

[=2]

türk Türk.

t.+i 7086

[=1]

Türkistan Şehir adı.

t.+nın 3669

[=1]

türlen- 1. Türü değişmek, şekil almak.

t.-din 2214

t.-ip 1516, 1521

[=3]

türli Türü, çeşitli.

t. 5827

[=1]

türt- 1. Dürtmek, vurmak. 2. Not almak.

t.-ken 2377

[=1]

tüs Rüya.

t. 1392, 1403, 1408, 1418, 1423, 1443, 2651, 6875

t.+im 3687

t.+imde 1424, 1434, 5797

t.+imdi 1433

t.+in 1336, 1572, 4680

t.+inde 1419

t.+te 1804, 3190, 5652, 6614

t.+ten 4996

t.+tük 1495

[=23]

tüs- 1. İnnek, düşmek. 2. Girmek, yerleşmek. 3. Görevden alınmak.

t. 2637, 2641, 638

t.-e 7225

t.-edi 51, 57, 61, 66

t.-er 351, 355, 5739, 66, 66, 70

t.-erden 75

t.-ersin 6842

t.-esin 2560

t.-eyik 5600

t.-eyin 6401

t.-ip 1186, 2550, 3190, 4219, 4228, 4933, 5066, 6140, 6557, 6978, 7154, 982

t.-ken 2179, 2554, 2592, 61, 61, 6327, 6915, 70, 74, 75

t.-kende 133, 2004, 309

t.-kenin 7114

t.-kenmin 6055

t.-kin 584

t.-pe 6348

t.-pegen 3276

t.-pese 5001

t.-pespin 2969

t.-pey 7205

t.-se 2955, 3637, 6135

t.-sen 6349

t.-ti 5598, 7096, 726, 748, 936

t.-tik 2720

t.-tim 2614

[=63]

tüsün- Anlamak, kavramak.

t.-bedim 1332

t.-bey 4738

t.-dik 3853

t.-edi 4339

t.-er 4318

t.-gen 137

t.-ip 1357

[=7]

tüsindir- Anlatmak, açıklamak.

t. 4574

[=1]

tüsünikte Bir şey veya konu hakkında verilen izah, ifade.

t. 7075

[=1]

tüsir- İndir.

t.-e 1348

t.-ipti 7164
t.-me 3231
t.-mesten 3315
[=4]
tüsten- 1. Öğle yemeğini yemek. 2. Rengi değişmek, yeni bir renk kazanmak.
t.-dik 2714
t.-dim 2724
t.-ip 3607
[=3]
tüsuvsü
t.+ler 7155
[=1]
tüy 1. Bir nesneyi havana koyarak ezmek. 2. Vurmak, dövmek. 3. Düğümlemek. 3. Anlamak, kavramak.
t.-gen 3967, 6434
t.-ip 5775, 5780, 6253
t.-sin 5908
[=6]
tüydeg 1. Küme. 2. Deste, top.
t.+imen 3727
[=1]
tüye Deve.
t. 1380, 2148, 3763, 4115, 5147, 5308, 5849, 7096, 783, 788
t.+dey 2033
t.+ge 5028
t.+lerim 4134
t.+li 3105
[=14]
tüyün 1. Düğüm 2. Sonuç, netice. 3. Olgunlaşmamış meyve yavrusu.
t.+in 5618
[=1]
tüyür 1. Tane, parça. 2. Bir nesnenin küçük parçası.
t. 3316
[=1]
tüyitki
t. 4395
[=1]
tüyme Düğme.
t.+li 1845
[=1]
tüynek Kavun ve karpuzun olgunlaşmamış, ham, şekli, kelek.
t.+ti 5689
[=1]
tüyre- Sapmak, sokmak, vurmak.
t.-p 1342
[=1]
tüz Evin dışında yer, düzlük.

t.+ge 1193, 1198
t.+de 1792, 4334
[=4]
tüze- 1. Eğik durumdaki bir şeyi düzeltmek. 2. Tamir etmek.
t. 3208
t.-p 5658
t.-r 4065
[=3]
tüzet- Düzeltmek.
t.-emin 1109, 1119, 1129, 1139
t.-esin 1104, 1114, 1124, 1134, 1144
t.-tuğın 3344
[=10]
tvorçestvo
t.+sı 12, 7079
[=2]

U

uğ- Anlamak, kavramak.
u.-arsın 6074
u.-atın 4984
u.-ıp 3047
u.-uv 133
[=4]
uğıl-
u.-ıp 43
[=1]
uğım Kavram, anlam.
u.+dardı 136
u.+ınan 132
u.+ındağı 44
[=3]
ujmak Cennet.
u. 3084, 3095
u.+tın 1105
[=3]
uk- Anlamak, kavramak
u.-pağanğa 6069
[=1]
uksa- Andırmak, benzemek.
u.-masa 32
u.-maydı 32, 6549
u.-p 1774
u.-ydı 3303, 3687, 3891, 4003, 54, 6102
[=10]
uksas Benzer, özdeş.
u. 47

- [=1]
uksat- 1. Benzetmek. 1. İşi yoluna koymak.
 u.-ıp 343
 u.-tın 4703
 [=2]
ul Erkek çocuk.
 u. 1258, 3649, 366, 3663, 5502,
 6284
 u.+dan 4448
 u.+darındı 5163
 u.+dın 1233, 1237
 u.+ğa 3824, 943
 u.+ı 691
 u.+ım 5252
 u.+ın 3660, 5529
 u.+ına 3941
 u.+ınday 4679, 4684
 [=19]
Ulbike Şahıs adı.
 u. 11, 2083, 2089, 2099, 2109,
 2119, 2127, 2128, 2129, 2139, 2152, 2160,
 2162, 2172, 2182, 2190, 2192, 2202, 2212,
 2222, 2230, 2232, 2240, 2242, 2245, 2246,
 2256, 2266, 2272, 2282, 2292, 2302, 2309,
 2311, 2312, 2318, 2320, 2321, 2331, 2337,
 2341, 2351, 2361, 2371, 2375, 2385, 2391,
 2395, 2405, 2415, 2419, 2435, 2442, 2458,
 2459, 2465, 2466, 2469, 2485, 2487, 2497,
 2506, 2516, 2522, 2526, 2536, 2542, 2546,
 2556, 2557, 2562, 2568, 2578, 2588, 2598,
 2612, 2622, 6411, 6414, 6417
 u.+den 2270, 2418
 u.+ge 2267
 u.+men 2419, 2429
 u.+ni 2434, 2438, 2490, 2499
 u.+nin 2267, 2420, 2488
 [=92]
ulı Ulu, yüce, büyük.
 u. 2611, 28, 3508, 3601, 5496
 [=5]
ulık 1. Üst düzey, yönetici. 2. Ulu, büyük.
 u. 4346
 u.+ka 5136
 u.+penen 5131
 [=3]
ulıksat İzin.
 u. 5846
 [=1]
Uhtav
 u. 7210
 [=1]
ulmulkura
 u. 6451
 [=1]
ultaraktık
 u. 3827
 [=1]
umıt- Unutmak.
 u. 3521
 u.-ar 283
 u.-ilğan 6
 u.-ılıp 7205
 u.-ıp 6100
 u.-kanım 5066
 u.-pas 3464
 u.-paspın 4127
 u.-pastan 2370
 u.-paymın 3414
 u.-paysın 5727
 u.-tın 2490, 5176
 [=13]
una- Hoşa gitmek, beğenmek.
 u.-r 6014
 [=1]
unamsız 1. Hoşa gitmeyen, Olumsuz.
 u. 7027
 [=1]
unat-
 u.-ıp 5471
 u.-padım 4706
 u.-paytındığın 7203
 u.-tım 4137
 [=4]
ur- Vurmak, çarpmak.
 u. 3528
 u.-amın 1282
 u.-dı 2555
 u.-ğan 1970, 1984
 u.-ma 3683
 u.-ıp 1629, 6617
 u.-sa 2328
 u.-san 871
 [=10]
uran Slogan, nara.
 u. 2880
 u.+ğa 63
 u.+ı 6670
 u.+ın 6700
 u.+ınnan 2154
 [=5]
uranda- Slogan atmak.
 u.-ğan 5139
 [=1]
urğışı 1. Dişi. 2. Kadın.
 u.+ğa 2382

- u.+mız 4093
[=2]
- urı** Hırsız.
u. 2075, 2079, 2367, 4566, 4603, 5255, 5259
u.+ndı 5162, 6723
[=9]
- urın-** 1. Çarpmak. 2. Belaya uğramak.
u.-bay 2451
u.-dın 6781
u.-dirdı 4087
u.-ğan 6810
[=4]
- urıs-** 1. Savaşmak. 2. Azarlamak, sövmek.
u.-kan 633
u.-ıp 451
[=2]
- Urkiya** Şahıs adı.
u. 6422, 6423, 6436
[=3]
- urla-** Çalmak.
u.-ğan 5255
u.-p 2754, 3640, 6305
u.-r 4606
u.-sak 4864
u.-vğa 5257
u.-ymın 5259, 5262
u.-ymız 4864
u.-ytın 4865
[=11]
- urlık** Hırsızlık.
u. 2948, 3426, 5261, 6311
u.+penen 4584
u.+tağı 2759
u.+tı 6310
[=7]
- urpağ** Nesil, kuşak.
u.+ına 5512
[=1]
- urpak** Nesil, kuşak.
u.+tarı 7138
[=1]
- urşık** 1. İğ, İğirmen. 2. Oynar, eklem.
u. 2283
[=1]
- urt** 1. Avurt. 2. İnatçı, direngen.
u.+ına 5415
[=1]
- urtta-** Yudumlamak.
u.-p 3091
[=1]
- Usanulı** Şahıs adı.
u. 7142
- [=1]
- usun-** 1. Sunmak. 2. Teklif etmek.
u.-baymın 4215
u.-ğan 7227
u.-ılğan 7248
[=3]
- usta** Usta.
u. 2421, 3811
u.+sı 3349
[=3]
- usta-** 1. Tutmak. 2. Ele geçirmek.
u.-dım 3843
u.-ğan 148, 3324
u.-madı 2646
u.-masa 3492
u.-may 2641, 5021
u.-p 1001, 2524, 3713, 5642, 7051, 952
u.-sam 6428
u.-san 4708
u.-ydı 2093, 5026
u.-ytın 5012
[=18]
- ustamalı** Belirli aralıklarda nöbet haline gelen (hastalık).
u. 4271
[=1]
- ustas-** 1. Bir birine tutunmak. 2. Biri ile tartışmak.
u.-am 5121
u.-ıp 1147
[=2]
- ustat-** 1. Tutturmak. 2. Birleştirmek, bağlamak.
u.-ıp 5020, 5642
[=2]
- ustaz** Öğretmen, hoca.
u.+ı 7130
[=1]
- uş** Uç.
u.+ına 3333
[=1]
- uş-** 1. Uçmak. 2. Soğuktan donarak ölmek.
u.-adı 1050, 6483, 966
u.-ar 3936, 969
u.-asın 4716
u.-ayın 3381
u.-ıp 1534, 1695, 4369, 6603
u.-kalı 317
u.-kan 2115, 2120, 2125, 2130, 2135, 3121, 3200, 3308, 4178, 5007
u.-kanda 5082
u.-kannan 5083

- u.-pağan 3323
u.-pas 6841
u.-sın 189
[=27]
- uşır-** Uçurmak.
u.-ıp 3325
u.-mas 5527
[=2]
- uşıra-** 1. Tesadüf etmek, raslamak. 2. Felakete uğramak.
u.-p 7048
[=1]
- uşıras-** Tesadüf etmek, raslamak.
u.-adı 125, 42
u.-atin 47
u.-paydı 45
[=4]
- uşkın** Uçkun, kıvılcım.
u.+ın 6841
[=1]
- uv**
u. 7159
[=1]
- uva** Birilerine seslenmek ilgi ve dikkat çekmek için kullanılan ünlem, hey.
u. 2810, 2885
[=2]
- uvade** Ant, yemin.
u. 2554, 3752, 4871
u.+den 7053
u.+li 6009
u.+n 7061
u.+nnen 7063
u.+nnin 7043
[=8]
- uvağalaykümassalam** Aleykümssalam.
u. 6403
[=1]
- uvağda** Ant, yemin.
u. 2709
u.+nın 2712
[=2]
- uvağıttı**
u. 4552
[=1]
- Uvajip** Şahıs adı.
u. 6398
[=1]
- uvak** 1. Zaman. 2. Ufak, küçük.
u. 6823
[=1]
- uvakit** Zaman, vakit.
u. 1496
- u.+ı 2720, 6931, 7093
u.+ta 2697, 5057, 5063, 5973
u.+tar 6802
[=9]
- uvakta-** ufalamak, öğütme.
u. 7225
[=1]
- Uvali** Şahıs adı.
u. 1882
[=1]
- uvamık**
u. 7139
[=1]
- uvayım** Endişe, kaygı.
u. 117, 2826, 5042, 6535, 6976
u.+da 4439
[=6]
- Uvazipa** Şahıs adı.
u. 2802, 2824, 2857, 2902
[=4]
- Uvfa** Şehir adı.
u. 7089
[=1]
- uvık** Çadırın kubbesini oluşturan çubuklardan her biri.
u. 3946
[=1]
- uvız** 1. Yeni doğurmuş memelilerin ilk sütü, ağız. 2. Ağızdan yapılan yemek.
u. 4654
[=1]
- uvla-** Zehirlemek.
u.-ğan 5133
[=1]
- uya** Yuva.
u.+dağı 5081
u.+dan 5083
u.+ğa 521
u.+sında 6881
[=4]
- uyal-** Utanmak, çekinmek.
u.-am 447
u.-amin 4413
u.-atın 5387
u.-ğanday 3699
u.-ğanın 3171
u.-ğannan 6092, 6410
u.-ıp 5022
u.-mas 4219
u.-may 5829, 6416
[=11]
- uyala-** Yuvalamak, yuva yapmak.
u.-ydı 2711

[=1]
uyat Ayıp, ar namus.
 u. 1469, 2699, 3173
 u.+ın 2404
 u.+ında 2409
 [=5]
uyğar- 1. Bir karara varmak. 2. Uygun görmek.
 u.-amız 4941
 [=1]
uyıkta- Uykuya dalmak.
 u.-p 2914, 3758, 4545, 5355
 [=4]
uykas 1. Kafiye. 2. Uygun, benzer.
 u.+ına 7202
 u.+ıp 19
 [=2]
uykú Uyku.
 u.+da 2647
 u.+mdı 3753, 3788
 u.+n 2651
 u.+sın 4019
 [=5]
uza- 1. Uzaklaşmak. 2. Uzaklaşmak.
 u.-p 5056, 5084
 [=2]
uzak Uzak, ırak.
 u. 3221, 4231, 5081
 [=3]
uzakka Uzaklara.
 u. 1294, 6841
 [=2]
uzar- Uzamak, uzaklaşmak.
 u.-ıp 7230
 [=1]
uzat- 1. Uzatmak. 2. Kızını evlendirmek.
 u.-ar 4385, 66, 94
 u.-atın 4375
 u.-ıllar 2936, 95
 u.-ılatın 96
 u.-ılıp 5495, 7113
 u.-ılı 267
 u.-ıluv 7110
 u.-kalı 387
 u.-kan 1090, 5529
 u.-kandağı 378
 [=15]
uzın Uzun.
 u. 2489, 3946, 4954, 5852, 6923
 [=5]

Ü

üde- Artmak, hızlanmak.
 ü.-p 3980, 4153, 4153
 [=3]
ügitte- Öğütlemek, nasihat vermek.
 ü.-ytin 136
 [=1]
üki Puhu kuşu, puhu kuşunun tüyü.
 ü.+n 2003
 [=1]
Ükirday Yer adı.
 ü.+ğa 4771
 [=1]
ülgi Örnek, nüsha.
 ü. 2294, 27, 6459, 6460, 7130
 ü.+lerin 7088
 ü.+li 991
 [=7]
ülken Büyük.
 ü. 1693, 2170, 268, 2882, 3043, 3929, 4518, 5610, 6183, 6352, 6391, 640, 6560, 657, 66
 [=15]
ülkendiği Büyüklüğü.
 ü. 4628
 [=1]
ülkenirek Daha büyük.
 ü. 7081
 [=1]
ümit Umut.
 ü. 2540, 3620, 4109, 4111, 4514, 4515, 5440
 ü.+im 4818
 [=8]
ün Ses.
 ü.+di 2223
 ü.+i 39
 ü.+im 751
 ü.+imdi 2851
 ü.+in 5178
 ü.+indey 4744
 [=6]
ünde- 1. Konuşmak. 2. Çağırarak, davet etmek.
 ü.-mesten 6331
 ü.-mey 3335
 ü.-meydi 4028
 [=3]
ünemi Hep, devamlı, her zaman.
 ü. 80
 [=1]

- ünil-** Dikkatle bakmak.
ü.-meymin 6319
[=1]
- ünsiz** Sessiz, sedasız.
ü. 6603
[=1]
- ürey** Panik, korku.
ü.+i 561
[=1]
- Ürker** Yıldız adı.
ü. 5708
[=1]
- ürpi-** 1. Dağınık, karışık olmak.
2. Titremek. 3. Korkmak, ürkmek.
ü.-tip 3308
[=1]
- Üsen** Şahıs adı.
ü. 4998, 5004, 5018, 5032, 5041
[=5]
- üskirig** Şiddetli rüzgar, ayaz.
ü.+inde 7225
[=1]
- üsten-**
ü.-beymin 3609
[=1]
- üstü** 1. Birşeyin tepesi, üstü, üst tarafı. 2. Giyecek, giysi, üst baş.
ü. 5741
[=1]
- üstüm** Üst başım.
ü. 740
[=1]
- üstimde** Üst başımda.
ü. 6584
[=1]
- üstime** Üzerime.
ü. 3187, 6249
[=2]
- üstün**
ü. 735
[=1]
- üstünde** Üstünde.
ü. 120, 1742, 1909, 3117, 3324, 3597, 6023, 6401, 7119
[=9]
- üstündegi** Üzerindeki.
ü. 5014
[=1]
- üstüne** Üstüne.
ü. 1372, 15, 3563, 5047, 6333, 7136
[=6]
- üstinen** Üstünden.
ü. 3315, 5027, 5742
- [=3]
- üş** Üç.
ü. 1695, 1975, 2838, 3517, 37, 4286, 4368, 5140, 5606, 581, 582, 6384, 6423, 6441, 6707, 7156
[=16]
- üşevi**
ü. 4281, 4281, 6589
[=3]
- üşevide**
ü. 7157
[=1]
- üşevinnin**
ü. 7186
[=1]
- üşin** İçin.
ü. 1367, 1984, 230, 4088, 4094, 4189, 5136, 5597, 57, 5760, 61, 61, 6333, 6610, 6797, 81
[=16]
- üşinşisi**
ü. 6508
[=1]
- üşke**
ü. 1801, 5649
[=2]
- üşte**
ü. 1263, 4728
[=2]
- üy** 1. Ev. 2. Aile, ocak.
ü. 1619, 1885, 2796, 4284, 4314, 6402, 6424, 6590, 709
ü.+de 1408, 1414, 2074, 2078, 3048, 3856, 3934, 3985, 4033, 457, 4739, 4801, 543, 5529, 5532, 5684, 6023, 6424, 6560, 6611, 7032, 7226, 958
ü.+degi 6781
ü.+den 2765, 2878, 6441
ü.+din 1753, 5957, 6464, 7228
ü.+ge 2918, 3607, 6511, 7056, 7118, 7225, 793, 95
ü.+i 4563
ü.+im 1195
ü.+imde 3498, 3674, 5502, 7184
ü.+imdi 4269
ü.+ime 1145
ü.+imnen 5190, 5870
ü.+in 1190, 1909, 4288, 5133
ü.+inde 1121, 474, 5012, 5383, 5581, 6626, 756
ü.+indegi 4485
ü.+indey 4736
ü.+indi 1492

ü.+ine 1141, 1566, 2597, 2914,
3103, 3426, 4267, 4671, 4849, 5046, 5679,
5688, 578, 583, 584, 6380, 6401, 6423,
6464, 6545, 6589, 716, 746

ü.+inen 269, 2726, 5910

ü.+innen 2632

ü.+lerin 6632

ü.+li 3831

[=101]

üyir 1. at sürüsü, yıldı. 2. Alışıla gelen çevre, ortam. 3. Bir şeye meraklı, hevesli olan.

ü. 1364, 7201

ü.+de 6269

[=3]

üyir- 1. Bir araya toplamak, yığmak. 2. Kendine bağlamak.

ü.-mey 4742

[=1]

üylen- Evlenmek (erkekler için).

ü.-besen 4944

ü.-sen 4917

[=2]

üyil- Yığılmak, toplanmak.

u.-gen 2792

[=1]

üyles- 1. Uymak, denk gelmek. 2. Ahenkli, kafiyeti olmak.

ü.-ip 3747

ü.-kende 3086

[=2]

üymelet-

ü.-er 4098

[=1]

üyreg Ördek.

ü.+ine 5367

[=1]

üyrek Ördek.

ü. 2711, 3161, 6046, 966

[=4]

üyren- Öğrenmek.

ü.-begen 2978

ü.-bepsin 4082

ü.-uvge 3350

[=3]

üyret- Öğretmek.

ü.-tim 4766

[=1]

Üysin Soy adı.

ü. 5905

ü.+ge 3149

[=2]

üz- Koparmak.

ü.-beniz 3965

ü.-dim 3620

ü.-e 3205

[=3]

üzdik Önde gelen.

ü. 3648

[=1]

üzengiles- Yan yana, paralel gitmek.

ü.-edi 1391

[=1]

üzük 1. Çadırın kubbesini oluşturan şubukların üzerine örtülen keçe parçası.

ü.+tin 95

[=1]

üzil- Korarılmak, kopmak.

ü.-er 6153

ü.-gen 7101

ü.-meydi 3870

[=3]

V

vakit Zaman, vakit.

v.+ta 148

[=1]

Valikanov Şahiş adı.

v. 131

[=1]

variyan Tür.

v.+ın 7248

[=1]

veli Vekil.

v. 5726

[=1]

Y

y

y. 5746, 7077

[=2]

ya Evet.

y. 33, 4250, 4250, 4958, 6748, 6834

[=6]

yakut

y. 3523, 3584

[=2]

yapır Eyvah.

y. 4847

[=1]

yapırım Eyvah.

y. 4469, 5472
[=2]
yapırımav Eyvah.
y. 5766
[=1]
yir- Eğirmek.
y.-gen 5766
[=1]

Z

zahar 1. Zehir. 2. Azamet, heybet.
z.+ı 1904
[=1]
zalım Zalim.
z. 4566, 4603
[=2]
zalimbisin Zalim misin.
z. 2837
[=1]
zaman Zaman, vakit.
z. 3822, 6259, 655
z.+a 2455, 3, 5885, 5893, 7238
z.+da 144, 54, 55
z.+das 5065, 7247
z.+ğa 6, 6721, 6942
z.+ın 1017, 4032
z.+ında 3998
z.+ının 14
z.+nan 5, 53, 93
z.+nın 146, 146
[=25]
zamandas Çağdaş, aynı çağda.
z. 1035, 1042, 1062, 186, 272, 310,
5491, 6084, 6370, 931, 961, 99, 990
z.+ım 6937
z.+ıma 6070
z.+sız 3998
z.+tın 5506
[=17]
zamanına Zamanına.
z. 3
[=1]
zamat Vakıt, zaman.
z. 330
[=1]
zan Yasa, kanun.
z.+ın 24
[=1]
Zar Kaygı, tasa.

z. 5195, 5200, 5205, 5521, 6979,
756, 760
z.+ı 4522
[=8]
zare Korku.
z.+ni 2835
[=1]
zarla- Durdurmak.
z.-ğan 4463
z.-ysın 6147
[=2]
zarpına
z. 6919
[=1]
zat Eşya.
z. 41
z.+ın 2465, 3023, 3309
[=4]
Zataeviç Şahıs adı.
z. 16, 7131
[=2]
zaval
z. 1627
z.+ın 7172
[=2]
Zavirbek Şahıs adı.
z. 7142
[=1]
zaya Boşuna.
z. 1008
[=1]
zayıb Yar, eş.
z.+ım 1494
[=1]
zayıp Yar, eş.
z. 3048
[=1]
zeki- Bağırarak.
z.-p 451
[=1]
zerik- Camı sıkılmak, bıkmak.
z.-tim 4538
[=1]
zerle- Nakışlamak.
z.-dim 5574
[=1]
zertteviç Araştırmacı.
z. 7077
z.+lerdin 47
[=2]
zeyin Dikkat, ilgi.
z.+ın 6074
[=1]

zğırdan Küplere binmek. z.+ım 2607, 2853, 3285 [=3]	1. 7077 [=1]
zır z. 5542 [=1]	129 1. 7077 [=1]
zil Filgilerden, dördüncü zamanda Avrupa ve Asya'da yaşamış olan iri kılı hayvan. z. 5630, 5636 [=2]	1834 1. 7081 [=1]
zinakor Zina eden, zinakâr. z. 2086, 2091, 2096, 2101, 2106 [=5]	1854 1. 7085, 7127 [=2]
ziyan Ziyân. z. 4445 [=1]	1868 1. 7142 [=1]
ziyandas Ziyân gösteren kimse. z. 6858 z.+tan 6859 [=2]	1880 1. 7092 [=1]
zor Kocaman, iri. z. 134, 38, 4097, 4644, 4685, 4686, 5637, 603, 65, 6839 [=10]	1882 1. 7210 [=1]
zorğa Zorla. z. 4498 [=1]	1883 1. 7077 [=1]
zorık- Çok güç sarf etmek. z.-kan 6819 z.-kaşa 3993 [=2]	1884 1. 6639 [=1]
zorıktır- Aşırı yüklenip yormak. z.-ıp 5977 [=1]	1890 1. 7089 [=1]
zorınan z. 1802 [=1]	1902 1. 7081, 7127 [=2]
zorlık Zorluk. z. 3428 [=1]	1910 1. 7085, 7215 [=2]
zorlıksı Zorluk gösteren kimse. z.+lardın 7172 [=1]	1916 1. 7197 [=1]
zulm Zalim. z. 5250 [=1]	1925 1. 7131 [=1]
zuvla- Hızlı gitmek. z.-ta 5934 [=1]	1931 1. 7142 [=1]
11 1. 19 [=1]	1938 1. 7221 [=1]
128	1939 1. 31 [=1]
	1942 1. 7085, 7220, 7221 [=3]

1948	1. 7213 [=1]	v. 333 [=1]
1959	1. 7079, 7214 [=2]	vii v. 377 [=1]
1963	1. 7224, 7238 [=2]	viii v. 7220 [=1]
1964	1. 7085, 7124, 7139, 7216 [=4]	i 1. 10, 152, 28, 3536, 485, 6, 7, 7090, 7102, 7130, 7142, 7152, 7220, 8, 86, 914 [=16]
1965	1. 7083, 7090, 7125, 7140 [=4]	ii 1. 1024, 225, 513, 7125, 7140 [=5]
1968	1. 7188 [=1]	iii 1. 1101, 242, 538 [=3]
1974	1. 7149 [=1]	
1977	1. 7148 [=1]	Toplam kelime: 33936 Geçerli kelime: 33936 Geçersiz kelime: 0 Alt madde: 11192 Madde başı: 5658
1982	1. 7102 [=1]	
242	2. 7124 [=1]	
278	2. 7216 [=1]	
717	7. 7249 [=1]	
8	8. 7148 [=1]	
805	8. 7207 [=1]	
v	v. 294, 599 [=2]	
iv	1. 1149, 261, 574 [=3]	
vi		

SONUÇ

Türk dünyasının kültür varlığının önde gelen unsurlarından biri âşıklık geleneğidir. Bu gelenek Türk cumhuriyetleri ve topluluklarında ortak bir mirastır. Ortaklığın temeli aynı dili tarihi kültürü paylaşan kavimlerin aynı kökten beslenmelerine dayanmaktadır.

Bu çalışmada Türkçenin Kıpçak grubuna dâhil bir şivesi olan Kazak Türkçesinde yazılan “Kazak Halk Edebiyatı Aytıs I” kitabının üzerinde incelemeler yapıldı.

Âşıklar geleneğinin günümüze kadar geldiğini, bugün de etkisini sürdürdüğünü gördük. Türk topluluklarının nazmında unutulmaya yüz tutmuş bu gelenek Kazak, Kırgız ve Karakalpak topluluklarının nazmında bugüne kadar korunup güzelleştirilerek devam etmiştir. Bu atışma hüneri özellikle Kazak şiirlerinde geleneğini bozmadan korunmuştur.

Türkiye’de “Âşıklık Tarzı” olarak tanımlanan gelenek, Kazakistan’da ise “Akınlık geleneği”, “Akındar Aytısı” denilmiştir.

İncelememizde Kiril alfabesiyle yazılan bu eser Latin alfabesine çevrildi, sözlüklerden faydalanarak Türkiye Türkçesine aktarıldı. Tezde mukayesede kolaylık sağlaması için transkripsiyon ve Türkiye Türkçesine aktarma aynı sayfada alt alta ve bazen de iki sütun olarak karşılıklı verildi.

İkinci olarak da dizin çalışması yapıldı. Çalışmada bir kelimenin hangi sayfada ve kaç kez tekrarlandığı verildi.

Bu dizin çalışması sonucunda metinde 33936 adet kelime kullanıldığı bunların 5658’nin madde başı, 11192’nin alt madde olduğu tesfit edildi.

KAYNAKLAR

- ABDİHALİQOVA, Elena (2003), *Sır Süleylerinin Aytısı*, Üş Qiyan, Almatı
- AKSAN, Doğan (2003), *Her Yönüyle Dil Ana Çizgileriyle Dilbilim*, T.D.K. Yayınları, Ankara
- ARTUN, Ercan “Türk Dünyası Âşıklık Geleneğinin Geleceğe Taşınması”
turkoloji.cu.edu.tr/erartun/makaleler.htm
- BIRAY, Nergis (2003), “Aytıs; Aytıs -Tartıs”, *Milli Folklor Üç Aylık Uluslar Arası Halkbilimi Dergisi*, Yıl 15, Sayı 57, Bahar, s.58–76
- ÇINAR, Abbas, (1998), “Türk Dünyasında Aşık Geleneği karşılaştırılması”, *Türk Dünyası Dil ve Edebiyat Dergisi*, Sayı 5, Bahar, TDK, Ankara, s.58–66
- BURAN A, Ercan Alkaya (2001), *Çağdaş Türk Lehçeleri*, Akçağ Yayınları, Ankara
- ERCİLASUN A. B. (2007), *Türk Lehçeleri grameri*, Akçağ Yayınları, Ankara
- ERGÜZEL, M. Mehdi (2007), *Dil ve Kültür Üzerine Yazılar 1*, Türk Edebiyatı Vâkufu Yayınları, İstanbul
- GABDULİN, Malik (1996), *Qazaq Halkının Avız Adebıyatı*, Sanat, Almatı
- JARMUHAMEDOV, M (1979), *Aytıs Öneri*, Kazakistan, Almatı
- JARMUHAMEDOV, M (1990), *Aytıs*, Bilim, Almatı
- JARMUHAMEDOV, M (1976), *Aytıstın Damuv Joldarı*, Gılım, Almatı
- JUMAĞALİYEV, Q, T. Akşolaqov (1984), *Qazaq Adebıyatı 8*, Mektep, Almatı
- KARŞILAŞTIRMALI TÜRK LEHÇELERİ SÖZLÜĞÜ I (1991), Kültür bakanlığı, Ankara
- KAYA, Doğan (2001), “Âşıklık Geleneğinin Geleceğiyle İlgili Düşünceler ve Yapılması gerekenler ”, *Milli Folklor Üç Aylık Uluslar Arası Halkbilimi Dergisi*, Yıl 13, Sayı 52, s. 87–100
- KOÇ, Kenan, A. Bayniyazov, A. Baskapan (2003), *Kazak Türkçesi Türkiye Türkçesi*

Sözlüğü, Akçağ, Ankara

KOKIBASOVA, Gülnar (2003) “Kazak Kelimesi Hakkında”, *Türk Dünyası Tarih dergisi*, Haziran, Sayı 198, s.16–19

QAZAQ ADEBİYATI 8 (1984) Jazuşı, Almatı

QAZAQ HALIK ADEBİYATI: Köp tomдық (1988), *Aytıs I*, Jazuşı, Almatı

QAZAQ HALIK ADEBİYATI: Köp tomдық (1988), *Aytıs II*, Jazuşı, Almatı

QONIRATBAYEV, Avelbek (1991), *Kazak Folklorunun Tarihi*, Ana Tili, Almatı

MEHMEDOV, Alâeddin (1996), *Türkçe, İngilizce, Rusça Sözlük*, Gençlik Kütüphanesi, Ankara

MIRZAHMETULI. M (2002) “Önsöz veya Söz Başı Yerine”

<http://ekitap.kulturturizm.gov.tr/dosyagoster.aspx?DIL=1&BELGEANAH=107235&DOSYAISIM=onsozveyasozbasiyerine.pdf>

SAMOYLOVIÇ. A (1957), “Kazak Kelimesi Hakkında”, çev: Saadet Çağatay, *Türk Dili Araştırmaları Yıllığı Beleten*, Ankara

ŞİŞİMAN, Bekir (2002), “Türkiye ve Kazakistan’da Yaşayan Aşıklık Geleneği’nin Değişmeyen Unsurları Açısından Karşılaştırılması”, *Milli Folklor Üç Aylık Uluslar Arası Halkbilimi Dergisi*, Yıl 14, Sayı 54, s.s.68–74

TAMİR, Ferhat (2003), “Türkiye Türkçesi Açısından Kazak Türkçesine Bir Bakış” *Türkiyat Araştırmaları Dergisi*, Bahar, Sayı 13, s.s. 322-331

TINIŞBAYULI. M (1991), *Qazaq Ruvlarının şejiresi*, Qalamger, Silinograd

TÜRKÇE SÖZLÜK (2005), Türk Dil Kurumu, Ankara

YAKICI. A (2007) “Dede Korkut Kitabı’nda Görülen Ozan Tiplerinin Türkiye Sahası Aşıklık Geleneğinin Oluşmasına Etkisi”, *Milli Folklor Üç Aylık Uluslar Arası Halkbilimi Dergisi*, Yıl 19, Sayı 73, s.s.40–47

ҚАЗАҚ ССР ҒЫЛЫМ АКАДЕМИЯСЫ
М. О. ӘУЕЗОВ АТЫНДАҒЫ ӘДЕБИЕТ ЖӘНЕ ӨНЕР ИНСТИТУТЫ

ҚАЗАҚ ХАЛЫҚ ӘДЕБИЕТІ

КӨП ТОМДЫҚ

АЛМАТЫ
«ЖАЗУШЫ»
1988

ҚАЗАҚ ССР ҒЫЛЫМ АКАДЕМИЯСЫ
М. О. ӘУЕЗОВ АТЫНДАҒЫ ӘДЕБИЕТ ЖӘНЕ ӨНЕР ИНСТИТУТЫ

АЙТЫС

БІРІНШІ ТОМ

АЛМАТЫ
«ЖАЗУШЫ»
1988

атқан өтір сөздеріне ғана емес, оның ая әуеніне де ерешке көп беріп, сөзі мен әні «ағылшан қызықандары» айрықша кәдір тұтқан.

Өлең формасынан ағылдардың қолданғаны шұбыртпалы, әр жолы жеті буында келетін жыр мен әр жолыда 11 буын бар, төрт жолды ұйғарып отыратын жара өлең. Өлең түрін ақындар бұдан өрі еркеште алған. Жоң. Ая сөз құрылысына көлденеу:

Қара кешер, еңдеме қара кешер,
Айталып бос іткенді талдақ емер.

деген сияқты әр пішірде құрылған өлеңдер де ақындарға кездесіп отырады. Бірақ сонымен қатар, Бірман мен Сараның, Әсет пен Рысқалиның, Ақсуу мен Кетпілбайдың, Мансур мен Дамениң айтыстарында тіл тазалығы, бабылы тағана. Бұл айтыстар — әстегіңа заңды толық сақтап, тіл құрылымы мен образдылығы жағынан өлебиет теориясының тілегіне толық жауап берсді. Жаба өлебиеттің ең көрнегіне таласа алады.

Бертін, қазақ елі жалам діңбеге еркін араласқан келсе, араб ершімек хат таңыған кезде, бұранның ауыша айтысқа жаңа түр қосылды, ол — қағана жазап айтысу. Мәселен: Мұса мен Манат, Ақан мен Нұрқожа, Ақан мен Мәшһүр Жүсіп, Нұржан мен Сапарғали т. б. Сонымен, бұрын ауыз өлебиетінің кең салынып бірі болған айтыс жанры біртіндеп жаба өлебиет дестүрлерінен үлгі алудан бойын аулаққа салынды.

Ұлы Октябрь социалистік революциясына дейін қазақ халқының ауыз өлебиеті революцияға шейін жаба өлебиетіне қатар жарысып отырды, өмірлерінің көп жағы XIX ғасырда өткен кәзіргі халық ақындары: Жамбыл, Досбал, Нұрпейіс, Орынбай, т. б. XIX ғасырдың айтысина еркін мейгандықпен айналар. Бұларға қабаттаса XX ғасырда Нартай, Нұрлыбаев, Сөбі, Сауып, Қуат, тағы сондай жас ақындар шығып, олардың бірі де ақын дәуірімен айтысқа қатынасты.

Айтыс жанры қазақ өлебиетінде күні бүгінге шейін бар. Оған 1939 жылдың құраңде Алматыда болған ақындар слетіндегі айтыс, сондай-ақ кейінгі жылдар да аудан, облыс, республика көлемінде келе жатқан айтыстар қуо.

Бірақ кәзіргі айтыстар түр жағынан ғыңа бұрынғы айтыстарға ұқсасма, мағынаы жағынан өмір ұқсамайды. Кәзіргі айтыста бұрынғыдай рухылық таластың, я жаныстылық таластың мотізі жоқ. Кәзіргі кездесетін айтыстардың мотізі — халықты қорықушы рухына тербиелеу, осы мәніндегі жетістігін мадақтап, кемшілігін сылау.

Ақыншы да, оның халық маңызына — алтын сөзін де қадірлеп, ақынның ақындық талғаты толық істе асуға бар жаядай жасаран Октябрь революциясы, Коммунистік партия, Совет өкіметі.

Кәзір ақын халықтың өмісеттің ең ардақты адамдарынан саналады. Оған қуо — үш ораңд. жұа жасаран Жамбыл бастығын халық ақындарының тобы.

Қазақтың халық ақындарының революциядан бұрын даусы, атығы ең зор дегенде қазақ елінің арасына жайылушы еді де, көбі өз руына мәлім боп қалушы еді. Кәзіргі совет дәуірінде қазақ ақынының орақ үні, Қазақтың түгін, бұқыл Олаков, кала берді жер жүзіне жайылды. Оған Жамбыл қуо.

Қазақ халқының ауыз өлебиетінде бағырлар жағынан соңғы көлем жағынан көбі де, маңыз жағынан сәмалықтығы да — айтыс жанры.

Айтыс — «айт» етістігінен туған зат есім, өз маңызымен алғанда, «айтыс» еді мәсінің сөйлесуі. Бұл сөйлесу — қазақ арасында көп ұшырасады. «Айтыс» кейде «талас» мағынасында ұғылады, бірау мен бірау таласа, жанжалдаса «өлешше мен түтешше айтысып қалыпты» деп те айтады.

Айтыстың мағынасы осындай көп болғанымен, «айтыс» ұғымдары сөздердің ішінарағи ең басымы әлденмен айтысу.

Жаба өлебиетінің тарихы өрден келе жатқан, мәдениетке ерте суарылған елдерге (грек, рим, т. б.) «айтыс» ноанысы ұшырасады. Тек өскі мәдениетті елдерде «айтыс» бар ел — араб. Арабта біраб «айтысқа» үкесе өлеткен сөйлесу (ауғалымағт) бар. Бірақ ертеғушілердің сөзіне қарағанда, «мұғалла-хат» көбінесе арабтың көпшеп тұрғымы — бедуиңдер арасында ұшырасатын көрінеді. Жаба өлебиеті есідеп келе жатқан басқа елдерге «айтыс» ноанысы бары бақылауы.

Соңғы кезлерге дейін көпшеп өмір сүріп келген қазақ, түрікше, монғол сымалы елдердің ибиде айтыс жанры бар. Бұл жанрдың тууына және өркендеуіне бас себеп — бұл елдердің сауаттылығы алдығы, мектебі, оқуы жоқтығы мәсі болуы. Мектебі, оқу, малам, қағана жоқ елде ақынның күші ауыаға түседі. Басқа жанрлар сымалы айтыс жанры да ауыаға өркендеді.

Айтыс — қазақтың ауыз өлебиетінде ерте заманнан келе жатқан жанр. Мысалға «жар-жар» (немесе «ауजार»), «бөбі» айтыстарын аласық, олар ерте заманда шыққаныа ұқсайды. Бірақ өскі заманда шыққан айтыстардың ішкі мән-маңызы, шығарушысына шамалау қиын, бұлар ауылдан ауылға көшіп ел мүлкі, ел қаныасы болып кеткен.

Шынында, айтыс жанры аталы тығыз байланысты. Қазақ тұрмысының жағдайында, жаба өлебиет тұрмыан кезде ақына «арман» деген атақ өнеретін ең басты ноаны — «айтыс» болады. Ақан бопу үшін ақыны өзінің ақындық күшін көп алдында таыту керек: ақындардың жарыстарын, көптің санына түседі. Егер осы жарыста көптің санына төлсе, оған көпшілік ақындық атақ тағанды да, санына төлмеке ақын деп таынады.

Қазақтың өскі тұрмысында ақындардың айтыс жүзірік аттардың бөбісі-мен бірдей болған. Жарыста оғанға бөбіге беру сияқты айтысшы ақындарға да бөбіге тігіліп, бөбісі қай жеткені алыа.

Қазақтың өскі әлетінде жарысқа түскен жүзірік те, айтысқа түскен ақын да өз намысы үшін емес, ел намысы үшін түседі. Бөбіге шалған ақтың оған-ның ат мәсі ғана емес, сол ат мәсінің ел боп теріс тілейді. Бөбіге сөзге атқа мәнін шалған бала қарақшыға жаманығана ұранға ат мәсінің есімін шақырайды, руының есімін шақырады.

Ақын да солай. Қазақтың өскі әлетінде айтысатын ақындардың өрқайсысы өз елін артық көрсетуге тырсады, қарсы ақынның елін жамандап, мәнін табуға, кемшілігін көрсетуге тырсады. Ақындардың айтыс осылай ел намысына тиетін болғандықтан, өмір ақындар оның елі өз ішінде салып алмай, зор айтысқа жібермейді. Сонымен ақын болғасы көптен ақындар өзінің ақындық күшін өзген жастардың өзі-оспағында, оған-сауығында, өлет жаялдарынаша (құла түсер, қана ұзатар, кейін түсер, шығатана т. б.) көрсетіп, өз ауымында, өз елінің мөлшерінде ақын деп таылып, үкесе күрделі айтысқа соған кейін түседі.

Ауыз әдебиетінде ақынның ақындығы екі ақын айтқанда еркіндігінің күшіне қарай танылады. Негізінде екі ақынды екі ел айтты жарысына түсіріп, әр ел өз ақынның жеңуін тілегенмен, ақынның ақындық күшін бағалағанда қай жағы болса да оған ақынға таласпайды, өзген ақынды екі жағы да мақтайды, содан кейін оған ақын қайда, қай елге барса да ақындық құрметімен пайдаланады, қай ел болса да оны ақын деп сыйлайды. Әрине, бұдан енді ол ақынмен ешкім айтпайды деген ұғым тұмайды, көпшіліктен ақындық атың алған ақындар өзара талай кездесіп, бірде жеңіп, бірде жеңілдіп жүреді.

Айттың бір өзгешелігі — мұнда жаттама дәлел (трафарет) өлең аз болады. Айтты өлеңнің көбін айттыққа ақындар жаппаған, онымен шұбарлады. Бұған себеп — айтты тақырыбының тыңнап болуы. Айттыққа түскен екі ақын айттыққа түсер алдында не туралы айтқандарын көбінесе білмейді. Айттыс — ең алдымен ақынның аузынан сұраудан басталады. Содан кейін жүрген жолдарының мәнісін сұрастырады. Осы амандақ, жөн сұрауда бірінің бірі айтысын аңшып, жеңер арнасын іздейді. Әрине, айттыққа түскен екі ақын да күн бұрын соқтығыр жерін ойлап отырады, бірақ кезде ол оны болмай қал, қарсы ақын оны басқа тақырыпқа бұрып өметеді. Күтілген сұрауға кенеттен тез жауап бермеген кісі ақын емес, сондықтан әр айттыққа түскен ақын, айттыққа түсерден бұрын жаттама өлеңге сенбей, күшін кенеттен берілетін мәлімсіз сұрауларға әзірлейді. Ақынның көпшілік көзіне ақын бол танылуы осындай тез тақырыптары мен сөзінгі өткірлігінде. Қысқасы, ақынға ақындық атық әперетін поэзия жанры, көбінесе, «айтыс».

Ақын мен жыршының арасында айырма бар. Ақынның негізгі кәсібі — өз жанынан тәнінен өлең шығару (импровизация), жыршының негізгі кәсібі — шығарылған дәлел өлеңдерді жырлау. Бірақ бұдан ақын үнемі жаңадан өлең шығарумен ғана жүреді деген мағына шықпайды. Ақынға ақын болу үшін ең басты шарттың біреуі өзінен атақты ақындардың бәрі де ең алдымен халық әдебиетінің (ертегі, мақал, тақпақ, батырлар жыры, өлет-салт жырлары, айттыс-тар, т. б.) жақсы білген. Жаузы жоқ қазақ халқының ғасырлар бойы жасаған қымбат әдебиет қазыналарын жыршылармен қатар ақындар да сақтап келген. Мәселен, «Қобыланды батыр» жырына сақтаған — Марабай ақын, «Қозы Көрпеш — Баянды» сақтаған — Жанақ ақын. Осындай ірі мұраларын сақтаған ақындар толып жатыр. Халық ақынның мәртебесі «Өлеңгер», «Сұраншы», «Саурын», батырлар, тағы сондай қазақ ауыз әдебиетінің талай қымбат қазыналарын жадымда сақтаған.

XIX ғасырдағы айттыстардың, әсіресе, оның екінің жартысынағыз айттыстардың бір өзгешелігі, мұнда көбінесе, өлең ақындардың аттары ерекше ақын-дармен қатар жүреді.

Бірі-жарым батырлар жыры болмаса, одан басқа ертеден келе жатқан қазақ халқының эпос, поэмаларының бөлімі де өлеңдің аты ерлермен қатар жүреді, өлең ролі көрнекті орын алады. Мәселен, Қобыланды мез. Күртқа, Тарғын мен Ақжүніс, Алпамыс пен Гүлбаршын, Қамбар мен Назым, Жиренше мен Қарашан, Қозы Көрпеш пен Батыл сұлу, Төлеген мен Жібек, Мақпал мен Сегіз, Айман мен Әлібек, т. б. Бірақ бұл поэмаларда аттары аталған өлең образдары ақын бол емес, данышпан, ақылды бол сияттырады.

XIX ғасырда ерлермен қатар аттары шыққан бірнеше қыздар бар. Бұлардың бұрынғы қыздардан өзгешелігі — ақындық шеберлігімен ел арасында болған атақты айттыстарға қатынасқан, ол айттыстардың көбі бүгінге шейін сақталып

келген. Мәселен: Біржан мен Сара, Ақерулу мен Келішбай, Ақбала мен Бөделек, Ажар мен Уақыт, Қадима мен Ысмақ, Жүсіпбек пен Шөкей, Әсет пен Рысжан, Әжеке пен Шеріпжамал, Болақ пен Елжантай, Ақын мен Жарылғасын, Омарқұд мен Тәбия, Құйынтай мен Оспантай, Мұса мен Манат, Мансур мен Дөме, Ұлбике мен Күлдері т. б.

Бұл айттыстарда ақын қыздар өлеңдерін еркін ұстайды, айттар сөздерінен тайспайды. Әрине, ақын қыздардың ішінде де ерлер сығалды жоғарылай төменділі ақындар бар, олар айттыста ақын достарынан кәде жеңілді, кәде жемейді жүреді. Солай бола тұра, ер ақындар өлең ақындардың ақындық қасиетін бағалап, атағы шыққан ақын қыздарды атақты ақын жігіттер құмартым, ізден барып айттырады.

Бұған дәлел Әжеке ақын мен Шеріпжамал деген ақын қыздың айттысы. Қонынды жермеңесінде көптің қалауымен Әсеттің Рысжанмен айттысы, Біржанның өлеңі ізден келіп Сараман айттысы. Дөме қыз бен Мансурдың өнер таластырулары ақындық таланттың бағалайтындығы, сөз жарысында ақын өлеңді өзіне қайыпты «жау» санайтындығы көрінеді. Ақын өлеңді былайша жазғыз ер ақын ғана емес, барлық ел болып, халық болып сыйлайды. Ұлы жазындарда ақын өлеңді бөледі ер ақыннан төмен болмайды. Әйел ақынның өлеңі де халыққа ер ақыннан кем тыңдаулы емес. Айттыста жеңген өлең ақынды халық жеңілген ер ақыннан артық бағалайды. Сөзден тосынған ер ақын өлең ақынға бас мәді.

Әрине, айттыста халық ақындар жылысымен емес, таланттымен, сөзімен, бағарымен. Ақындық талантты көзге көрсетіп аузынан асып, ақылшы, көркем, тоқтаулы сөз шыққан ақындар халық жылысына, тегіне, жасына, руына қарамай ардақтайды. Айттыста оған ақын халық алдында ақындығын мандап алады. Бұл маңдақтың жазылатын қазғам — халықтың жүрегі. Ақын халықтың жүрегіне ең сүйемді, халыққа ең ардақты адамның қатарында тұрады.

II

Халықтың ақынды жақсы көруіне себеп — ақынның тіл шеберлігі ғана емес, ақынның халыққа сүйемді, сүйемді болуына бас себеп — олардың айттыста я басқа шығармаларда халық тұрмысының шырдығын суреттеуі, халықтың қуанышына да, қайғысына да, шын көңілімен ортақтасуы.

Ең алдымен қазақтың ауыз әдебиетін шығарушы ақындар туралы ескерте кететін бір жағдай, өзге бір білетін ақындардың көпшілігі еңбесінің халықтан шыққан. (Есік феодалдық ауылда атақты ақсулық байлардың тұқымына шық-ты деген ақын өте аз естіледі. Әрине, феодал мен байлар табынан да ақындық дәлдері тұрмысынан ақын шығуды өзіне намыс көрген, ақынды олар өлеңді сатушы кәсіп мәсі деп үқем, ақындықты олар — қайырылықтың бір түрі деп санаған. Мұндай ақындар болған). Халық арасынан шыққан ақындардың көпшілігі өзінің өнерін, талантты сол халыққа арнаған, халық өмірін жырлаған. Сонымен қатар, олар байлар табынан, оның өкіметінің қанағаттық пер-десін ашып, халық алдында масқаралай да білген. Бұған XIX ғасырда патша өкіметіне халқын сатып позовияны атаған алған, Жетісуда жарғы патша атаған Төлек терезі масқаралаған атақты ақын Сүйінбайдың өлеңі, жағалбай руынан шыққан Ақерулу қызбен, жалпы руынан шыққан Келішбай ақын ай-тысы, т. б. дәлел.

«Бабырлар» байлық, патшалық өмірлері жерге сөгу жорлықты, қиындық, қара шөп жауындығын алу — ақылдар айтқанын көбінде ұшыра-сады. Айтқанда басы өкпелерінде де ақылдар үстем талғай өкпелері қатты сынып, қиындықтың сырғып ашады. Ақ айтқас жазыққа байлар табын сөгуге ақылдардың өте шебер өкілдері бар. Айтқасқа өр ақын өр рухына байлап мақ-тады, сонымен ақтар, өр ақын өзіне қарсы ақынның рухына байларын, ақы-дерін жақындайды. Соңда айтқастың көрнектісіне, екі рухың да байлары мен үстем табы, арқа сүйеген өкілдері қалғи қолыңа мақара боп, бірінші халық-қа жат қалыңдары ашылады. Бұған жазыққа мақара жері Ақстүл мен Кең-шібайдың айтқасы, тағы соңдай айтқастар куә.

Ақылдар айтқасында қиындық талғай сыр шығушымен ақтар, сол мақалаті сабыншы халықтың ауыр тұрмысының өңсіл көрнекісі де беріледі. Мұны біз Құлнамбет пен Майкөттің, Шөже мен Төкейбайдың, Орлыбай мен Сералының т. б. айтқастарынан көреміз.

Сонымен ақылдар айтқастарында ел өмірінің шындығы, бай, өкілдерінің омарлығы мен жауындығы өкпелері бөлуген ақтар, өкпелерінің болмысы да айқын ажарылады. Айтқастар көбінесе шындықтан өрбін, қолының сыр-өк-пелінен ажарын алуға мүмкіндік береді.

III

Қазақ өңбесінің тарихына көз салсақ, ақылдар айтқасын іштей өр түрлі тарауға бөлінеді. Бірнеше мысал алайық:

Ж а р - ж а р — айтқастың қыс түрі. Ескі заманнан жазе бір қалыпта өкпе-рей, тирафрет боп келген сияқты. «Жар-жар» қысқа ұзағар ақынның болмығы жазығын түрдей де, өкпелімен қолтасады. Бозбаланың қолтасын айтқасын өрбін-луға өкпеліне ұялғандығы қыс жауын береді. Олардың қолтасы алаңы (жар-жар) былай келеді.

Б о з а л а :

Қара пасар замандық,
Қара пасар, жар-жар-ау!
Қара маңдай саумен
Шашың басар, жар-жар-ау!
Мұнда өкпе қалды деп
Қам жемеңді, жар-жар-ау!
Жақсы болса қайып атаң
Орнын басар, жар-жар-ау!
Қ ы с :

Есік ақын қара су
Майдан болсын, жар-жар-ау!
Ақ жұзайың көртелей
Айнан болсын, жар-жар-ау!
Қайып атағы бар дейді
Бозбалалар, жар-жар-ау!
Айналайын өкпеңдей
Қайдан болсын, жар-жар-ау!

«Өкпе» көбінесе жігіт: «Қаржыгер»-ден бастап; қыз: «Есік ақын»-дей; бас-тап, жігіт: «Қыз да»; қыздың тұтыңдары мен күлеуді тұтыңдарымен бір-бір ауыз-өкпелермен атып шығады. Бозбаланың өкпелері: «Өкпеңді орнына қайып атаң басар»; ақылдар орнына қайып атаң басар, ішіңнің орнына қайып басар, ішіңнің орнына қайып сіңей басар, уайым жемең» — деген сөздер айтқалады. Қыз бұз-жұбатқандық бөріне қарсы боп, қайып жұрттың ақылдығының тұтыңдай болмайғанын айтқанды.

Қ ы з м а д а с у. Айтқастың бұл түрі — қыз бен бозбаланың өкпелік өкіл-дері. Бұл түрі айтқаста көбіне бұрын ел аузында айтқанын жүрген өкпелерден құралып, айтқас үстінде, тақырыбына қарай кейбір шумақтары не жоқтары жаңадан шығарылып, өзгеріп отырады.

Қайыңдасу айтқасының басы қыз-бозбаланың жастық өкілінен басталғанмен ақын өлеуметтік маңызы бір мәселеге айналдып кететін кезі жиі кездеседі. Екі мысал алайық.

1-мысал: Құбылтай қыз бен Оспантай ақынның айтқасы. Бұл айтқастың басы өкіл түрінде басталады да, қызға көле көні бір-бірінің міңдерін көрсетуге дейін барады. Күлдірті сымқа түрінде жексе адамның мінін айтқанды, сол арқылы заманды сынайды.

2-мысал: Омарқұл ақын мен Тобыл қыздың айтқасы. Бұл айтқас та Құбыл-тай мен Оспантайдың айтқасы сияқты жастық өкілінен басталады. Айтқастың ба-сы өкілден басталғанмен, бірнеше кейін, қалыңмал бар замандағы өкпелі тегдігі, жоқ замандағы өкпелі ауыр тірлігінің, өкпелің үй күні өкпеліңді сыпаттағанды.

Омарқұл мен Тобылдың айтқасында өкпелің алғаш бозбаланың айтқанын көзінен көзімен көрсеткен болғанына кейінгі өмірі өлеумет-түрмысында көрсетін көміні-лігі, теңдестігі сыпатталғанды. Өкпелері осы күнге дүппар еткен ескі өдет-түрліп қалғанына айналып, оларға өкпелі ауыр ауымының ашығар қарсылығы айтқалады. Сонымен қатар, бұл айтқаста ескі ауылдағы екі қайшылықтың беті ашылады: бірінші — қалыңмалы төлемек қалды көрі демей, кем демей, кім болса сол ала-алады; екінші — қаша жақсы жігіт болғанмен, өкпе малы жоқ кедей болса, ол сүйегені емес, кез келгені алады. Осы хал Омарқұл мен Тобыл басмына бірдей тұтап. Сонымен да Омарқұл мен Тобыл бұл халге қарғыс айтқаны. Сөйтіп «қайыңдасу» айтқасы түсінен екі ақын өлеуметтік өмір шындығын, оның қалыңға жат жақтары өкпелері еткі.

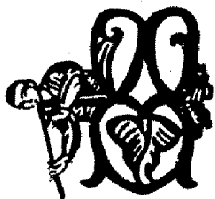
Ж ұ м б а қ а й т қ а с ы: Айтқас жазыққа кең салынып бірсүйі — жұмбақ-пен айтқас. Бұл айтқас екі түрлі болады. Бірсүйі — екі ақын жұмбақсына жабайы айтқасын отырады да, ара-тұра жұмбақпен сұрау беріп, жұмбақпен кешеді, екінші — айтқасты жұмбақпен бастап, жұмбақпен бітіреді.

Жұмбақ айтқасында да мағмын жағынап бұрынғы жұмбақ айтқастарын қайталау ұшырасады, ал тұр жағына келгенде, бұрынғы жұмбақтардың түрлі айтқастарға айналып, өзін өзіндей. Оған себеп: жұмбақпен берген сұрауың кенеттен айтқалуы, оған іркілей, табын аузында жауап берудің қажеттігі.

Жұмбақ айтқасы — айтқастардың ішіндегі қыс түрінің бірі. Мұнда қалғыз өкпелік қана емес, жұмбақ айтқасы ақынның қатар білгірлікті, тез тап-қырлықты тілейді. Сондықтан да екі ақын айтқасын отырып, өкпе сөзден бірін-бірі жасап алмағанды, жұмбақ айтқасына көшіп, ақылдығын, тапқырлығын сынысады. Мәселен. Өсет ақын мен Рысқали (қыз) ақынның айтқасында. Рыс-қали өсетке төрт түрлі жұмбақ айтты, бөрі де Өсет кешеді. Рысқалиның бір жұмбағына мағмын болып — патшалық құрылыстың сәтсіздігі алынады.

ЖАР-ЖАР

І ТҮРІ

Жігіт:

Алып келген базардан
Қара насар, жар-жар-ау!
Қара мақпал сөукеле
Шашың басар, жар-жар-ау!
Мұнда өнем қалды деп,
Қам жеменің, жар-жар-ау!
Жақсы болса қайың атаң,
Орның басар, жар-жар-ау!

Қыз:

Есік алды кара су,
Майдан болсын, жар-жар-ау!
Ақ жүзімші көргендей
Айнам болсын, жар-жар-ау!
Қайың атасы бар дейді
Бозбалалар, жар-жар-ау!
Айналайын өнемісің
Қайдан болсын, жар-жар-ау!

Жігіт:

Ақ қоян қашар жоталап, жар-жар-ау!
Ақ тайпақ өсер боталап, жар-жар-ау!
Мұнша неге жылдасың, жар-жар-ау!
Артыңнан інің барар сапалап, жар-жар-ау!

Қыз:

Текеметтің шет бауын
Оя тұрсын, жар-жар-ау!
Той басына ту бие
Соя тұрсын, жар-жар-ау!
Мен шешеме айтайын

«Әкеме айт» деп, жар-жар-ау!
Мені десе биылша
Қоя тұрсын, жар-жар-ау!

Ж і г і т:

Қызыл қыршын замандас,
Қызыл қыршын, жар-жар-ау!
Қызыл қыршын ішінен
Қырғи ұшсын, жар-жар-ау!
«Әкем бар» деп, арқаға
Медеу қылма, жар-жар-ау!
Алып көтер мал берген
Сен бір құссың, жар-жар-ау!

Қ ы з:

Түңдігімің төрт бауы
Бас бауымды, жар-жар-ау!
Алты жеңгем сұрайды
Шашбауымды, жар-жар-ау!
Алты жеңгем сұраса,
Аласың да, жар-жар-ау!
Айналайын, жан өкем,
Қаласың да, жар-жар-ау!

Ж і г і т:

Мінген атың қара-ды, жар-жар-ау!
Жал-құйрығын тарады, жар-жар-ау!
Мұнша өксіп жылама, жар-жар-ау!
Шешең ертіп барады, жар-жар-ау!

Қ ы з:

Түңдігімің төрт бауы
Мақта, шеше, жар-жар-ау!
Қызың кетіп барады
Жатқа, шеше, жар-жар-ау!
Он екі айда айналып
Бір келермін, жар-жар-ау!
Сары ілгенің ботасын
Сақта, шеше, жар-жар-ау!
Шалшық па екен, су ма екен
Сарқыраған, жар-жар-ау!
Жастайымнан шешекем
Асыраған, жар-жар-ау!
Ақ сүт берген шешеме
Не көрсеттім, жар-жар-ау!
Жат кісінің баласын
Жолдас еттім, жар-жар-ау!

Есіктің алды қия еді, жар-жар-ау!
Қия біткен мия еді, жар-жар-ау!
Өкең берген қамқа тон, жар-жар-ау!
Бойына кайткіп сыяды, жар-жар-ау!

Қ ы з:

Тоқтақ жалды торы айғыр
Етті ме, өке, жар-жар-ау!
Төркіндегі үйімнен
Кеттім, өке, жар-жар-ау!
Қыз да болсам сізге мен
Перзент едім, жар-жар-ау!
Жалғыз басым сыймастай
Не еттім, өке, жар-жар-ау!

Ж і г і т:

Есіктің алды құмдақты, жар-жар-ау!
Құмдақтан қоян зымдапты, жар-жар-ау!
Атасы басқа жау жеңсең, жар-жар-ау!
Отауға салып тыңдапты, жар-жар-ау!

И Т У Р И

Ж і г і т:

Бір толарсақ, бір тобық,
Санда болар, жар-жар-ау!
Қырық кісінің ақылы
Ханда болар, жар-жар-ау!
«Әкем-ай» деп жылама,
Байғұс қыздар, жар-жар-ау!
Өкең үшін қайын атаң
Оңда болар, жар-жар-ау!

Қ ы з:

Жаздығүні ақша қар,
Жаумақ қайда, жар-жар-ау!
Құлын-тайдай айқасқан
Оң жақ қайда, жар-жар-ау!
Қалша жақсы болса да,
Қайын атам, жар-жар-ау!
Айналайын өкемдей
Болмақ қайда, жар-жар-ау!

Осылай кайталап жігіт: «Бір толарсақ, бір тобық санда бо-
лар», — деп, қыз: «Жаздығүні ақша қар жаумақ қайда», —
деп, барлық туыстарын айтып шығады.

III ТҮРІ

Жігіт:

Шымалдығың серпе сал,
Көрсін өкек, жар-жар-ау!
Көздің жасын көл қылып,
Төксін өкек, жар-жар-ау!
«Жылда-жылда ноғайдан
Пұл алушы ем, жар-жар-ау!»
Бір міндеттен құтылдым! —
Десін өкек, жар-жар-ау!
Шымалдығың серпе сал,
Көрсін шешен, жар-жар-ау!
Көздің жасын көл қылып,
Төксін шешен, жар-жар-ау!
Жылда-жылда боқшама*
Бояушы едім, жар-жар-ау!
«Бір міндеттен құтылдым», —
Десін шешен, жар-жар-ау!

Бұл да солай: — Аған көрсін, інің көрсін, жеңген көрсін... —
деп, айтыла береді.

IV ТҮРІ

Жігіт:

Айт дегенде, айтайын,
Той қылған қыз, жар-жар-ау!
Семіз бие тойына
Сойғызған қыз, жар-жар-ау!
Ұзатылу, той қылып,
Үлкен қызық, жар-жар-ау!
Кетемін деп үйінен,
Ой қылған қыз, жар-жар-ау!

Қыз:

Сөз таба алмай замандас,
Сасайын ба, жар-жар-ау!
Бұрынғының жолынан,
Асайын ба, жар-жар-ау!
Бұрынғының дәстүрі
Болғаннан соң, жар-жар-ау!
Елден аулақ жапанға
Қашайын ба, жар-жар-ау!

Жігіт:

Жас күнімнен өлеңге /
Қойдым қадам, жар-жар-ау!
Ескі досын ұмыттар
Кейбір надан, жар-жар-ау!

Бір сөзім бар сақтаған,
Айтайын деп, жар-жар-ау!
Болмағанда қасыңда
Бөтен адам, жар-жар-ау!

Қыз:

Мен де өзіндей өлеңге
Құрдым дүкен, жар-жар-ау!
Бөрі жорғатар қой андып,
Бүкесі-бүкесі, жар-жар-ау!
Сөзің болса бұйымтай,
Оңаша айт та, жар-жар-ау!
Түйе болып түнде кел,
Үйге сүйкен, жар-жар-ау!

Жігіт:

Торышаммен түн қатып,
Желемін де, жар-жар-ау!
Түйе түгіл, бөл десен
Бота болып, жар-жар-ау!
Түнде бозлап тұсына
Келемін де, жар-жар-ау!

V ТҮРІ

Жігіт:

Жердің сөні болмайды,
Ел кеткен соң, жар-жар-ау!
Жүк кетермес қара нар,
Бел кеткен соң, жар-жар-ау!
Кетерінде сілдіне
Тапсырып кет, жар-жар-ау!
Өгейсігіп жүрмесін,
Ержеткен соң, жар-жар-ау!

Қыз:

Бір қампым бар қолымда,
Жез бауырлы, жар-жар-ау!
Ілікпедім өсекке,
Сөзді ауырлап, жар-жар-ау!
Өзің еске түскенде,
Беу, замандас, жар-жар-ау!
Жатамын да жылмайын,
Жер бауырлап, жар-жар-ау!

Жігіт:

Мына келдің басында
Құстар отыр, жар-жар-ау!

Жігіт:

Мінгенім дөйім менің тарлан шұбар,
Жігіттің әдеті гоф қызаға күмір.
Шын болса, өлгі сөзің, абзал қалқам,
Жеріңе уәделі келіп тұрам.

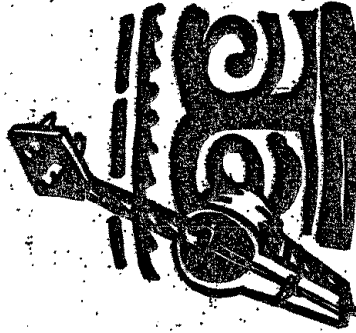
Қыз:

Әріңгес, сұлу шынар, сұлу шынар,
Жігіттер толын жағыр қызаға күмір.
Жортақтан өлеңіңді дұрыстамай,
Жақсы өлең айтылсын көңілге үнар.

Жігіт:

Ауылыңа барайын ба, бармайын ба,
Шыдабым қайтпін бармай өрдайым да.
Сақ құлақ ауылдағы кемпір-шәлдм,
Барғанда ауылдана алдайын ба?

ҚАҒЫСУЛАР

ҚЫЗ БЕН ЖІГІТ

Арман деген жігіт ел аралап жүрін бір үйге келеді. Сол үйде екі қыз бар екен. Жігіттің үстінде қатқыл тоны болса керек. Сонда қыздың біреуі айтады:

Құл бағаса, қас қарайып тұн болады,
Жүргеннің көбі мұндай сұм болады.
Қатқан тон иіктейін қияның кім,
Сурашы атты-және кім болады?

Жігіт:

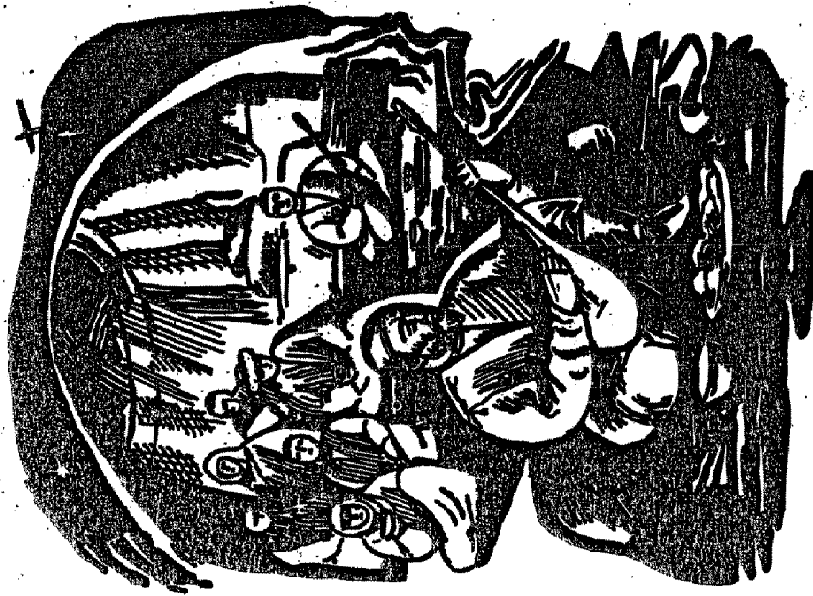
Басыңды көгер жатқан қыз,
Берейін жауап төбе-төз.
Екі қыз кекелі сөйлесе,
Ақыл Арман келді кез.

Бірі елік қой ақсұңқар,
Асыл күстар біағе шар.
Сен тоғанды жамандан,
Ішме кірді кіріңгар.

Осы тоннан шығады,
Дүниенің қандай мғалы.
Әзіліме құмар бол,
Қыздар қолын бұлғады.

Сендей қызды көргенмін,
Сынамаққа келгенім,
Келген жерден сөз бастап,
Шешіп дегенің білгенім.

Жүеіп жүрген үйрек-қаз,
Атып алған мергенмін.
Әзіл сөзге келгенде,
Керіліп жауап бергенмін.

ÖZGEÇMİŞ

Zhanat BOTABAYEVA, 1983 yılında Kazakistan/ Kızılorda şehrinde dünyaya geldi. 1990 yılında Kızılorda şehrine bağlı “Dosan” köyünde ilkokulu okudu. 1994 yılında Temirbek Jürgenov adındaki № 136 ortaokulunda besinci sınıfı okudu. 1995 yılından № 172 ortaokuluna girdi ve 2000 yılında aynı okulu tamamladı. 2000 yılında Dede Korkut adındaki Kızılorda Devlet Üniversitesi, filoloji fakültesi, Doğu diller bölümü, Türk Dili ve Edebiyatı bilim dalını kazandı. 2005 yılında mezun oldu. 2006 yılında Türkiye/ Sakarya Üniversitesi, Türk Dili Ana Bilim dalı; Yeni Türk Dili bilim dalında yüksek lisansı kazandı. 2008 yılı Mayıs ayında “Kazak Halk Edebiyatı – Aytıs I/ Giriş - Metin-Aktarma - Dizin” adlı teziyle Prof. Dr. M. Mehdi Ergüzel’in danışmanlığında yüksek lisans çalışmasını tamamladı.